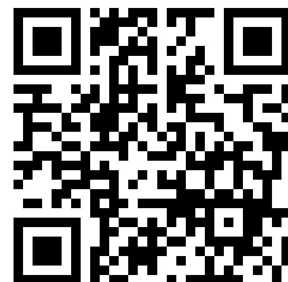
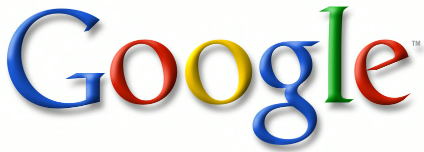

UNIVERSITY OF IOWA
LIBRARY.

UNIVERSITY OF IOWA
3 1858 036 233 256

Ungdomsvännen

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR UNGDOM.

1899

REDAKTION

J. FR. SEEDOFF, T. KJELLGREN, C. A. HULTKRANS.

ROCK ISLAND, ILL.
LUTHERAN AUGUSTANA BOOK CONCERN.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Uppbyggelseartiklar.

Berättelser o. s. v.

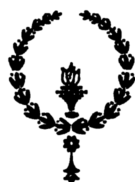
Naturskildringar.

Lefnadsteckningar.

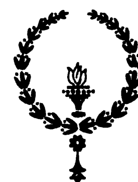
Poesi.

Uppsatser i allmänna ämnen.

UNGDOMS-VÄNNEN.

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

"Lyckliga ungdomstid! Huru ljuf är icke den dager, som faller öfver dina stigar, när nådens sol uppgår öfver dig!"—WIKNER.

ÅRG. IV. MINNEAPOLIS & ST. PAUL, MINN., JANUARI 1899. N:O 1.

NINEVES RUINER.

AF AUSTEN HENRY LAYARD.

Öfversättning från engelskan.

FÖRSTA KAPITLET.

PÅ hösten 1839 och vintern 1840 genomvandrade jag Mindre Asien jemte Syrien, hvarvid jag knappast lemnat obesökt någon genom traditionen helgad ort eller någon genom historien märkvärdig ruin. Till ressällskap hade jag en vän, som icke var mindre lärgirig eller svalare i sin enthusiasm, än jag sjelf. Båda fäste vi lika litet afseende vid umbärandet af alla beqvämligheter och räddes för ingen fara. Vi redo ensamma; våra vapen voro vårt enda beskydd, renslarne bakom sadeln innehöllo hela vår garderob, och sjelfva skötte vi våra hästar, om icke gästfriheten hos invånarne i någon turkomannisk by eller arabiskt tält befriade oss från detta besvär. Således helt och hållet obehindrade af hvarje slags onödig lyxartikel och befriade från inverkan af andras meningar och fördomar, blandade vi oss ibland sjelfva folket, antogo ogeneradt dess vanor och njöto utan inskränkning det nöje, hvilket så nya scener och en på olika samfundsförhållanden så rik trakt nödvändigt måste skänka oss.

Med de varmaste känslor af tacksamhet och med glädje tänker jag på dessa lyckliga dagar, då vi fria och obemärkta vid gryningen lemnade den vänliga hyddan eller det trefliga tältet samt, resande efter behag, utan att bekymra oss om afstånd eller tid, vid solens nedgång befunno oss vid en vördnadsbjudande ruin, der någon vandrande arab uppslagit sitt tält, eller i en förfallen by, som ännu bar ett gammalt, välbekant namn. Ingen erfaren dragoman bestämde längden af våra dagsresor eller anvisade våra hviloställen. Vi hedrades icke af umgänget med Paschar och begärde icke några särskilda artigheter af guvernörerna. Vi framkallade lika litet byfolkets tårar som dess förbannelser derigenom att vi lade beslag på invånarnes hästar eller anställde undersökning efter lifsmedel i deras hus. De bjödo oss ett uppriktigt välkommen; deras sparsamma förråd af lifsmedel framsattes för oss, vi åto, kommo och foro i frid.

Jag hade genomrest Mindre Asien och Syrien, besökt civilisationens gamla vagga och de genom religionen helgade orterna. Nu kände jag ett oemotståndligt begär att framtränga i de nejder på andra sidan *Eufrat*, som historien och traditionen beteckna såsom sjelfva urkällan för vesterns vishet. De flesta resande hafva, sedan de genomvandrat de delar af Orienten, som vanligtvis besökas, samma längtan att öfvergå den stora floden och undersöka de trakter, som på kartan äro skilda från Syriens gränser genom ett mycket stort, tomt och hvitt rum, hvilket sträcker sig från *Aleppo* till stranden af *Tigris*. Ett djupt mörker sväfvar ännu öfver Assyrien, Babylonien och Kaldéen. Vid dessa namn fäster sig minnet af stora nationer och dystra minnen af stora städers historia; väldiga ruiner midt i öknen håna, genom sin ödslighet och saknad af bestämd gestalt, hvarje beskrifning den resande vill göra om dem; qvarlefvor af stora folkstammar vandra ännu genom landet, såsom profeterna förkunnat, och tåga öfver slätter, hvilka så väl judar som hedningar anse för sin stams vagga. Sedan man rest genom Syrien, vända sig tankarna af sig sjelfva åt öster, och, utan att man besökt ruinerna af *Ninive* och *Babylon*, har pilgrimsfärden icke uppfyllt sitt ändamål.

Den 18 Mars lemnade jag med min reskamrat *Aleppo*. Vi fortsatte att resa såsom vi voro vana, utan vägvisare och tjenare. Vägen genom öknen är alltid svår, utom för en talrik och väl beväpnad karavan, samt erbjuder intet föremål af intresse. Vi styrde kosan öfver *Bir* och *Orfa*. Från sistnämnda stad reste vi genom de låglända trakterna vid foten af Kurdiska bergsträckningen, ett föga bekant, men på märkvärdiga fornlemningar rikt land. Vid denna tiden sträckte sig Egyptens gränser i öster till Orfa, och, emedan kriget emellan sultanen och Mohammed Ali ännu icke var slutadt, drogo de särskilda stammarna fördel af den derigenom uppkomna förvirringen och plundrade på alla håll. Vår gamla, goda lycka lät oss komma till *Nisibin* utan all skada, ehuru vi dagligen sväfvade i fara och mer än en gång funno oss midt ibland furagerande afdelningar samt ibland tält, som kanske knappt en timma förut blifvit plundrade af ströfvande arabiska horder. Den 10 April anlände vi till *Mosul*.

Under det korta uppehållet i denna stad besökte vi de stora ruinerna på östra stranden af floden,

hvilka man allmänt ansett för Nineves ruiner. Vi redo äfven in i öknen och undersökte *Kala Schergat*, en ofantlig ruin, som ligger vid Tigris, ungefär 50 eng. mil från dess förening med *Zab*. På färden derifrån togo vi vårt nattqvarter i den lilla arabiska byn *Hammum Ali*, omkring hvilken spår af en forntida stad ännu äro tillfinnandes. Från spetsen af en konstgjord höjd öfverskådade vi en vidsträckt slätt, från hvilken vi blott genom floden voro skilda. En sträcka af höga jordkullar, bland hvilka en med pyramidform reste sig öfver de andra, begränsade slätten i öster. Bortom densamma kunde man blott på ett ungefär följa loppet af floden *Zab*. Men hans läge gjorde det lätt att känna igen honom. Detta var nemligen den pyramid, som Xenofon beskrifvit, i hvars grannskap de 10,000 slagit sitt läger. Ruinerna här rundtomkring voro de, som den grekiske fältherren såg för 22 sekler tillbaka, och hvilka redan då voro lemningar af en forntida stad.

Kala Schergat var liksom *Nimrud* en assyrisk ruin, en ofantligt stor formlös massa, nu öfvervuxen med gräs, och som icke visade ett enda spår af att hafva varit vidrörd af en menniskas hand, utom der vinterregnet på de oftast lodräta sidorna ursköljt klyftor och derigenom blottat det inre. Några få bitar af lerkärl och med inskriptioner ristade tegelstenar, som man genom noggranna undersökningar fann under gruset, hvilket hopat sig omkring den stora kullens fot, tjente till bevis, att dess uppbyggande vore att tillskrifva samma folk, som uppfört den stad, af hvilken Nimrud är det enda återstående minnet. Bland araberna gick en sägen, att bland ruinerna ännu funnos ur svart sten uthuggna besynnerliga figurer, men förgäfves sökte vi efter dem under största delen af dagen, som vi använde att genomleta jord- och tegelstenshögarna, hvilka betäcka en betydlig sträcka på högra stranden af Tigris. Då vi voro der, hade beduinerna lemnat landet, och blott några få plundrare gjorde ett och annat ströftåg. Vi tillbragte natten på den sumpiga mark, som utgör högra stranden af Tigris och fortsatte på dagen våra vandringar, utan att antastas af de i öknen ströfvande stammarna. En kavass, som paschan af Mosul skickat med oss, lemnade oss, emedan han fruktade att i öknen påträffa fiendtliga araber och skyndade tillbaka. Men han föll i den fara han velat undvika, ty, mindre lycklig än vi, stötte han nära Kala Schergat på en trupp ryttare och blef ett offer för sin fruktan.

Om den resande passerar Eufrat, för att i *Mesopotamien* och Kaldéen söka sådana ruiner som han lemnat bakom sig, skall han bedraga sig. I stället för den smakfulla pelare, som höjer sig öfver myrtens, järnekens och oleanderns rika löfbeklädnad; i stället för de småningom stigande terasserna af en amfiteater, som betäcker en sakta sluttande kulle, och från hvilken man öfverskådar det djupblå vattnet af en hafsvik; i stället för de med talrika bilder eller ornamenter uthuggna, af växternas yppiga grönska till hälften dolda karniserna eller kapitälerna — visar sig här deremot den oformliga, dystra jordhögen, lik en kulle höjande sig öfver den af solen brända slätten; blott händelsevis hafva stycken af krukmakararbete och ofantliga massor af tegelstensmurar blifvit synliga genom störtskurarna om vintern. Man har lemnat det land, der naturen ännu ler så älskligt, der man i fantasien kan återuppbygga templet och teatern, medan man sjelf nästan tvekar, om dessa tankens foster skulle göra ett angenämare intryck, än ruinen, som ligger framför ögat. Men man kan icke gifva någon form åt de ödsliga, dystra kullar, man här ser. De folk, efter hvilkas verksamhet de ännu qvarstå, hafva, tvärtemot romare och greker, icke lemnat något synligt spår af civilisation och konst; inflytelsen deraf är efter så lång tid försvunnen. Ju flera hypoteser forskaren upptänker, desto obestämdare blifva de resultat han vinner. Sceneriet omkring honom passar fullkomligt till ruinerna; öfverallt blott ödemark. En from bäfvan följer på den beundran man känt; ty här är ingenting, som kan lugna sinnet, leda till hopp eller säga, hvad som skett här. — Dessa ofantliga jordkullar i *Assyrien* gjorde ett starkare intryck på mig och föranläto allvarsammare tankar och eftersinnande, än templet i *Baalbeck* (*Heliopolis*) och teatrarne i *Jonien*.

Midt i April lemnade jag *Mosul* för att resa till *Bagdad*. Emedan jag på en farkost for utför *Tigris*, återsåg jag ruinerna vid *Nimrud* och hade bättre tillfälle att undersöka dem. Det var afton, då vi kommo till stället. Vårregnen hade öfverklädt kullarna med den skönaste, rikaste grönska, och de bördiga ängar, som omgifva dem, voro öfverhöljda med blommor, prunkande i alla färger. Några få stycken af tegelstenar, lerkärl och alabaster, på hvilka man kunde uppleta de nogranna kilarna i kilskriften, lågo, till en del gömda, omkringströdda midt i denna yppiga vegetation. Om icke dessa fragmenter karakteriserat beskaffenheten af ruinerna, skulle man förvexlat dessa med en af naturen bildad höjd. Från dennas fot sträckte sig en lång rad efter hvarandra följande kullar, som ännu bibehöllo utseende af murar och vallar samt bildade en ofantlig fyrkant. Strömmen flöt på något afstånd, och dess genom den smälta snön från *Armeniens* berg ökade vatten bröt sig, i det den bildade tusendetals hvirflar, mot en midt genom strömmen byggd artificiel barriere. På östra stranden var jorden bortskuren af strömmen; men en fast massa af muradt arbete motstod dess häftighet. Araben som styrde min lilla båt, sysselsatte sig med att högljudt anropa Gud och hans profet, då vi närmade oss detta farliga vattenfall, öfver hvilket vi framdrefvos med tämlig fart. Men så snart vi öfverstått faran, förklarade han mig, att denna ovanliga förändring i strömmens vanliga lugn förorsakades af en stor dam, som *Nimrud*

skulle hafva uppbyggt, och att de ofantliga stenar, af hvilka den består, som äro fyrkantiga samt fästade vid hvarandra genom krampor af järn, om hösten, innan vinterregnet kommer, ofta sticka upp öfver flodens yta. Detta var verkligen ett monument af ett stort folk; dylika finner man uti alla *Mesopotamiens* floder, och man uppförde dem, för att ständigt kunna bibehålla vatten i de otaliga kanalerna, hvilka, likt ett nät, utbredde sig genom det kringliggande landet. Redan vid *Alexanders* tid ansågos de för verk, uppförda af forntida folk. Det är derför icke heller underligt, att sagan, som går ibland landets nuvarande innebyggare, tillskrifver dem en af menniskoslägtets stamfäder. Araberna förklarade mig, att dammen sammanhängde med den af *Athur*, Nimrods ståthållare, uppbyggda stad, hvars ofantliga ruiner lågo framför oss, och att den blifvit anlagd såsom en brygga för den väldiga jägaren till hans på andra sidan stranden belägna palats, nu synligt i ruinerna *Hammum Ali*. Han berättade mig om de öden och händelser, dessa urfolkens konungar en gång haft — ännu ett älsklingstema för invånarne på slätten *Schinar* — då solens sista stråle försvann och jag, under det vi gledo ned till *Bagdad*, helt sakta inslumrade.

Min nyfikenhet var i högsta grad väckt, och jag beslöt ifrån detta ögonblick att, så snart det möjligtvis stode i min makt, på det noggrannaste undersöka dessa i sitt slag egna ruiner.

Först sommaren 1842 kom jag, på min resa till Konstantinopel, tillbaka till *Mosul*. Då längtade jag att komma till Turkiets hufvudstad och hade ingen tid att undersöka ruinerna. Men *Nimrud* hade jag derföre icke glömt. Jag hade ofta samtalat med andra om föremålet för undersökningarna i dessa och andra kullar med ruiner, vid hvilka ett särdeles intresse fäste sig; en tid hoppades jag ock, att några engelsmän skulle kunna förmås att vara behjelpliga vid företaget. Jag hade äfven föreslagit herr *Coste*, en arkitekt, som af franska regeringen var skickad med en ambassad till Persien för att afteckna och beskrifva monumenterna der i landet, att jämte mig undersöka dessa ruiner.

Jag fick höra, att herr *Botta* under min första bortovaro blifvit utnämd till fransk konsul i *Mosul*, och att han redan begynt undersökningar på andra sidan floden, i den stora kullen vid *Kujjundschik*. Dessa voro företagna i en helt liten skala, och när jag reste igenom, hade blott fragmenter af de tegelstenar samt alabaster, på hvilka funnos några få kilskriftsbokstäfver, blifvit upptäckta.

Medan oförutsedda omständigheter uppehöllo mig i Konstantinopel, satte jag mig i korrespondens med en herre i England om undersökningarna; honom ensam oberäknad, syntes ingen hågad att understödja eller deltaga i ett sådant företag. Jag skref äfven till herr *Botta* och uppmuntrade honom att, trots den till utseendet ringa framgång företaget haft, oförtrutet fortfara, samt sökte fästa hans uppmärksamhet hufvudsakligen på den *Nimrud* benämnda jordhögen; men han afslog likväl att undersöka den, emedan den var för långt aflägsen från *Mosul* och hade en för honom opassande belägenhet. Snart kallades jag från Konstantinopel till provinserna, och en mängd göromål hindrade mig för några månader att egna min uppmärksamhet åt Assyriens ruiner och antiqviteter.

Föga uppmuntrad genom bristen på framgång vid sitt första försök, hade herr *Botta* emellertid fortfarit med sina gräfningar i kullen *Kujjundschik*, och honom tillkommer äran att hafva upptäckt det första assyriska monumentet. Denna märkvärdiga upptäckt hade följande omständighet att tacka för att den blef gjord. De få arbetskarlar, som herr *Botta* antagit, voro sysselsatta med sitt arbete i *Kujjundschik*, då en bonde från en aflägsen by händelsevis kom dit. Emedan han såg, att man sorgfälligt upplockade hvarje bit tegelsten eller alabaster, som arbetet blottade, frågade han efter orsaken till ett så underligt beteende. Då de nu upplyste honom, att de sökte med bildhuggarearbete försedda stenar, rådde han dem att försöka med den kulle, på hvilken hans by var belägen; och berättade, att der hade mycket sådant, som de eftersökte, blifvit fördt i dagen vid grundens gräfvande för några nya hus. Herr *Botta* som redan ofta blifvit narrad af dylika berättelser, hade i början ingen lust att följa det råd bonden gifvit; men senare skickade han likväl en agent och två arbetskarlar till stället. Efter ett litet motstånd af byfolket tilläts dem likväl att slå ett schakt in i kullen, på föga afstånd ifrån ytan träffade de öfversta delen af en mur, hvilken, såsom de vid gräfningen neråt märkte, var uppbyggd af med skulpturer försedda gipsskifvor. Så snart herr *Botta* erhöll underrättelse om denna upptäckt, skyndade han strax till byn, som hette *Korsabad*. Sedan han befallt att upptaga en bredare löpgraf och att gräfva den i samma riktning som muren, fann han snart, att han kommit in i ett rum, som stod i förening med andra, och som var beklädt med af skulpturarbeten betäckta gipsskifvor, hvilka innehöllo teckningar af bataljer, belägringar och dylika händelser. Man kan lätt tänka sig hans förvåning. En ny historia hade plötsligt för honom upplåtit sina blad — ett okändt folks urkunder lågo öppna för honom; han var lika mycket ur stånd att förklara dess ålder som karakteren hos munumentet. Stilen i den konst, om hvilken skulpturarbetena vittnade, klädedrägten hos figurerna, de mythiska gestalterna på väggarna — allt var nytt för honom och gaf ingen nyckel att lösa gåtan om perioden för upprättandet af denna byggnad eller om det folk, som fullbordat den. En mängd inskriptioner, som åtföljde basrelieferna, innehöllo bestämdt de i skulpturerna tecknade händelserna, och, emedan de voro skrifna med kil- eller pilspetsskrift, beviste de, att byggnaden tillhörde ett

tidhvarf, som var äldre än *Alexanders* härtåg; ty man hade allmänt medgifvit, att bruket af kilskrift upphört efter Vest-Asiens underkufvande af Macedonierna. Det var tydligt, att monumentet tillhörde en mycket gammal tid och ett högt civiliseradt folk; och det var äfven naturligt, att för dess läge hänföra det till *Ninive*, en stad, som, ehuru den icke kunnat ligga så långt bort från *Tigris*, likväl måste hafva funnits i grannskapet af dessa ruiner. Herr *Botta* hade upptäckt en assyrisk byggnad, sannolikt den första, hvilken efter assyriska rikets fall blifvit framställd för menniskors blickar.

Herr *Botta* märkte snart, att den af honom delvis utgräfda byggningen tyvärr var förstörd genom eld, och att de till kalk förvandlade gipsskifvorna med obeskriflig hastighet söndersmulades, så snart de blefvo utsatta för luften. Inga försigtighetsmått kunde hämma denna hastiga förstöring; och det var fara värdt, att detta underbara monument skulle uppgräfvas, endast för att fullkomligt tillintetgöras. De urkunder om segrar och triumfer, som så länge hade bevittnat de assyriska konungarnas makt och närt deras stolthet samt emotstått seklers härjningar, försvunno nu för alltid. De kunde med möda så länge hållas tillsammans att en oöfvad pensel förmådde lemna ett ofullkomligt bevis om att de en gång funnits. Nästan allt, som först blef upptäckt, försvann på detta sätt återigen mycket hastigt; och nästan allt, som sedan upptäcktes i *Korsabad*, har haft samma öde. Man måste beklaga, att ett så dyrbart minne af en stor nation sålunda hängafs åt förstörelsen; men hvad ändamålet med monumentet beträffar, så uppfylldes i rikt mått dess grundläggares afsigt, och bevisen på deras makt blefvo mer spridda samt genom en nyare tids konst varaktigare bibehållna, än den största ärelystnad ens kunnat önska.

Då denna märkvärdiga upptäckt genom herr *Mohl* meddelades franska akademien för de sköna konsterna, vände sig detta samfund ofördröjligen till kultusministern, för att erhålla penningar att fortsätta undersökningarna. Denna anhållan möttes med den beredvillighet och frikostighet, som utmärkt franska regeringen vid företag af detta slag. Tillräckliga fonder till gräfningarnes bestridande anvisades genom herr *Botta*, och en konstnär af utmärkt skicklighet ställdes under hans orders, på det att sådana delar af monumentet, som icke kunde bortföras, måtte åtminstone aftecknas.

Det påbegynta arbetet fortsattes med ifver och framgång, så att monumentet vid början af år 1845 var fullkomligt fritt. Herr *Bottas* undersökningar hafva icke sträckt sig längre än till *Korsabad*, och sedan han i säkerhet fört många sköna saker exemplar af assyrisk skulptur till sitt fädernesland, återvände han till Europa med rika samlingar af inskriptioner, den vigtigaste frukten af hans forskningar.

Herr *Bottas* framgång hade ännu mer ökat min håg att undersöka Assyriens ruiner. Det var tydligt, att *Korsabad* icke kunde vara enda stället. Det framvisade icke det gamla *Ninive* och gaf oss icke heller något nytt vittnesbörd om läget af denna stad. Hade den upptäckta byggnaden varit ett af dess palats, så måste utan allt tvifvel andra byggnader af ännu mera storartad och lysande karakter bredvid detta residens finnas vid stranden af Tigris. Det var visserligen sant, att herr *Botta* under tre månader utan framgång sysselsatt sig med den stora ruinkullen midt framför *Mosul*, hvilken man allmänt ansett för enahanda med den assyriska hufvudstaden: men denna öfverträffade i storlek alla andra ruiner; det var äfven möjligt, att i den hittills undersökta delen, der spår af byggnader, som den en gång innehållit, gått lika så fullkomligt förlorade som händelsen var med många delar af kullen vid *Korsabad*. Mina tankar vandrade likväl alltid tillbaka till *Nimrud* och till de traditioner, som fäste sig dervid. Jag samtalade med andra derom, men vann föga uppmuntran. Omsider meddelade mig *Sir Stratford Canning*, om hösten 1845, att han vore villig, att för en bestämd tid betala de omkostnader, gräfningarna i Assyrien skulle fordra, i det hopp, att, om försöket kröntes med framgång, medel och utvägar väl skulle kunna beredas att utföra arbetet i lagom stor skala.

Nu stod det i min makt att fullfölja ett företag, hvars utförande jag redan länge på det ifrigaste önskat; och läsaren, jag vågar lita derpå! skall säkert icke vara obenägen att förena sig med mig i att uttrycka känslor af tacksamhet emot en man, som, under det han genom sin upphöjda karakter och sina lysande talanger upprätthöll Englands ära tillika förvärfvat sitt fädernesland så många monument af forntida civilisation och konst.

Vi hafva hufvudsakligen att tacka *Sir Stratford Canning* för den samling af assyriska antiqviteter, med hvilka Brittiska Museet så rikligen är försedt; utan hans frikostighet och humanitet skulle de i *Nimrud* funna skatterna förblifvit dolda för deras djerfva forskningar, hvilka visste att uppskatta värdet och vigten af upptäckterna vid *Korsabad*.

Man ansåg klokast, att lemna *Konstantinopel*, utan att göra någon bekant med ändamålet för resan. Jag var försedd med de vanliga dokumenterna, som resande hafva, när de äro rekommenderade af ambassaden, samt hade rekommendationsbref till myndigheterna i Mosul och dess grannskap. Mina tillrustningar voro snart färdiga, och jag reste med ångbåten från *Konstantinopel* och *Samsuhn* vid midten af Oktober. Med brinnande längtan att nå målet för min resa, ilade jag öfver *Pontiska* bergen och genom *Usun Filaks* stora stepper så fort, som hästarna kunde föra mig, nedsteg från höglandet i *Tigris* floddal, galopperade öfver Assyriens gränslösa slätter och hann till *Mosul* på tolf dagar.

(Forts.)

VINTERSCEN.

VINTER OCH VÅR.

Derute är vinter med frost och snö,
Och träden ha fällt sina blad,
Men Herre, låt aldrig i hjertat dö
Det hopp, som ännu gör mig glad,
Att vintern skall följas af våren.

Små blommorna sofva i jordens famn,
Men blott för att vakna igen,
Och prisa ditt heliga, stora namn,
Och dofta på tufvorna än
I vårsolens värmande strålar.

Jag skall ju ock sofva i jorden, jag,
En kort liten stund, o Gud,
Men väckas ånyo af dig en dag
Och klädas i strålande skrud,
Ty vintern skall följas af våren.

VID ÅRSSKIFTET.

Låt ditt ansigte gå för oss,
Herre, äfven detta år,
Du, som är allt jämt densamme
Så i dag som ock i går!
Du som har all makt på jorden,
Led oss vid din starka hand
Genom öknens alla faror
Tills vi hunnit lifvets land.

OEMOTSTÅNDLIGT flyter tidens ström framåt. Dess lopp hindras ej af jordiska tilldragelser, ej af mensklig konst eller makt. Och "dag som är flydd kommer aldrig igen". Det flydda året kommer icke mer tillbaka. I minnet blott kan en återupplefva det, men ej så att du kan förändra något af det skedda, eller godtgöra hvad som blifvit försummadt. Du kan ej utplåna en enda orättfärdig handling eller oren tanke eller fåfängt ord. Det skuldregister, som måste vara upptecknadt i din minnesbok, är du allt för fattig att kunna betala. Om Gud skulle gå till doms med dig, blefve utslaget detta: "hugg trädet bort, hvarföre skall det stå och förhindra jorden". Och du skulle nödgas erkänna, att Herrens domar äro sanna och rätta.

Likväl kunna vi blifva fria från synden och domen öfver densamma, så fria som om vi aldrig begått èn enda synd. Barnet i krubban, hvarom vi läst och sjungit under julen, är en frälsare från synd och död. Jesus Kristus har burit våra synder i sin lekamen uppå träd, han är "Herren vår rättfärdighet"; hans blod afplanar alla synder, helar alla brister, läker alla hjertats sår. Vid nådastolen få vi lägga ned allt som trycker oss och taga emot nåd för alla synder, alla öfverträdelser och försummelser. Huru väl behöfva vi ej denna nådeanstalt! Låtom oss icke heller blygas för att gå dit. Låtom oss icke blygas för att bekänna inför Herren våra synder, ty det är endast på det sättet som vi kunna undfå förlåtelse och kraft att med allvar kämpa mot synd och allt ondt. Endast så kan du få erfara Kristi blods kraft till rättfärdiggörelse och hugsvalelse. Ung eller gammal, som läser dessa rader, se till, att du, just du, har dina synders förlåtelse och är iklädd de hvita kläder, på hvilka icke ens Gud ser någon fläck eller skrynka. Och då må du gerna förgäta det som är tillrygga och med hela ditt hjerta sträcka dig efter det, som är framföre. Och nnder alla vexlingar härnere af sorger och år, af egna känslor och erfarenheter, af andra menniskors kärlek eller hat, ett har du dock som aldrig svigtar, det är Guds nådeförbund med dig i Kristus Jesus. Detta förbund står fast i tid och evighet, det beröres ej af tidens brusande svallvågor. *Bergen skola väl vika och högarna falla, men min nåd skall icke vika ifrån dig, och min frids förbund skall icke förfalla, säger Herren, din förbarmare.* Es. 54: 10. Jesus Kristus är den samme i går och i dag och i evighet. Se, här har du någonting förblifvande. Med en sann tro på Gud och ett fast hopp till hans barmhertighet kan du med frimodighet och glad tillförsigt träda de kommande dagarna tillmötes. Du följer din konung, och han går framför, skyddar och försvarar dig. I lif och död hör du honom till. Lyckliga tillstånd! Saliga förvissning. Tag så namnet Jesus med dig på vägen, gör intet som du ej kan göra i Jesu namn. Börja ditt år och din dag med bön, så skall slutet blifva godt; du skall hafva rik anledning att tacka och lofva din himmelske fader vid slutet af hvarje nådedag och äfven vid slutet af din lefnads dag; ty du vet, att då först börjas det rätta lifvet för dig, att evighetens nyårsdag då inbryter med all dess härlighet och glans. Gud gifve oss alla i Jesu namn ett godt nytt år! Han låte sitt ansigte lysa öfver oss!

HVAD ÄR SANN STORHET?

ÖNSKAN att blifva stor är för oss menniskor i allmänhet gemensam. Få äro de, som ej redan i barndomen hafva drömt om en blifvande storhet. Gossen på sin gunghäst ser sig i framtiden, ridande på en ståtlig springare i spetsen för en väldig här, draga ut för att, lik en ny Alexander, lägga länder och folk till sina fötter. Eller, när han på bordet radat upp sina tennsoldater, förvandlar hans fantasi dem till hela regementen af verkliga soldater, hvilka en gång skola stå under hans kommando. Och, när han byggt upp ett hus af brädlappar eller kort, målar ej då hans inbillning för honom ett skönt och präktigt slott, i hvilket han i en framtid skall bo och herska?

Sådana drömmar om framtida storhet äro ej heller för den lilla flickan främmande, ehuru hennes inbillning ofta går i en annan riktning än gossens. Mången flicka pryder stolt sitt hufvud med en virad blomsterkrans och ser sig redan krönt till drottning eller eller t. o. m. kejsarinna. Eller sjunger hon i kapp med skogens fåglar och tänker på huru hon en gång skall draga ut i verlden och hänföra alla genom sin sång. Dessa föreställningar och förhoppningar om kommande storhet, ära och rikedom, hvilka äro så vanliga under barndomsåren, sluta vanligen ej med dessa utan medfölja äfven in i ungdomstiden. Fantasien, hvilken ju under våra ungdomsår är lifligare än under hvarje annan ålder, framtrollar för ynglingen och jungfrun den ena hägringen, skönare än den andra, hvari de sjelfva synas omstrålade af en oförgänglig storhetsglans. Ja, äfven i en senare ålder kan man hoppas på storhet eller ock bittert beklaga, att tidigare förhoppningar derom ej blifvit förverkligade.

Ehuru det sålunda plägar vara något för menniskorna gemensamt att önska och eftersträfva storhet, äro dock de vägar, på hvilka olika personer söka uppnå sitt mål, från hvarandra skilda. Den ene önskar på statens område vinna ära och utmärkelse, en annan önskar såsom skicklig och tapper härförare skära lagrar på det blodiga slagfältet, en tredje vill tränga ned i vetenskapens djupa schakter för att af samtid och efterverld beundras och prisas för sin lärdom och sina snillrika upptäckter, en fjerde hoppas såsom konstnär förvärfva sig ett odödligt rykte. Mången har ock på ett eller t. o. m. mer än ett af dessa områden uppnått den storhet, han eftersträfvat, men ej var det derför sagdt, att han blifvit stor i högsta och sannaste bemärkelse. Ofta tänkes visserligen storhet liktydigt med *vidsträckt inflytande* på samtid eller efterverld, men det gifves en annan måttstock för bedömande af en persons storhet än det inflytande, han utöfvat, och dertill en säkrare och högre måttstock, nämligen karakterens beskaffenhet. Man kan visserligen tala om yttre eller utgående storhet, men betydligt förmer är dock den inre storheten, karakterens upphöjdhet, och, hvarest båda dessa finnas i förening, der uppstå de största personligheter.

Konung Gustaf II Adolf af Sverige är ansedd såsom en af de yppersta härförare, så ock hans mest betydande motståndare i det 30-åriga kriget, Wallenstein, men hvem erkänner ej, att den förre är betydligt större än den senare, och detta just derför, att Gustaf Adolf egde en inre storhet, som Wallenstein saknade. Gustaf Adolfs närmaste och förtrogne vän, Axel Oxenstjerna, har med rätta det högsta anseende såsom utmärkt statsman. Samtidigt med honom lefde i Frankrike en af verldens yppersta statsmän, kardinal Richelieu, hos hvilken dock ej fanns den karakterens ädelhet och upphöjdhet, som Oxenstjerna egde, hvarför vi af dessa båda män akta Oxenstjerna såsom den störste.

Vår frejdade landsman Karl von Linné eger med rätta ett af de största namn såsom vetenskapsman. Samma år som Linné dog i Frankrike Voltaire, hvilken såsom filosof och i synnerhet såsom skrifställare fått ett stort namn i verldshistorien. Jämför man dessa båda med hvarandra, så tvekar väl ingen att sätta Linné framför Voltaire, men detta säkerligen icke så mycket derför, att den förre var större såsom vetenskapsman, som derför att han var större såsom menniska. Vi kunde fortsätta dessa jämförelser ännu längre, men de gjorda torde vara nog.

Sätta vi sålunda den inre storheten öfver den yttre, så förstå vi lätteligen, att det har funnits många män och qvinnor, som egt den förstnämnda storheten, hvilka dock ej fått plats i historien såsom stora, ja, hvilka ej ens blifvit nämnda der, emedan de fört ett obemärkt hvardagslif. Ty för att vinna historisk storhet är det ej nog att ega en upphöjd personlighet utan att tillika hafva höjt sig öfver det hvardagliga, att hafva varit ett geni på statens, kyrkans, vetenskapens eller konstens område. Verlden i allmänhet är böjd för att öfverskatta den senare storheten med ringaktande eller förbiseende af den förra. "Verlden beundrar kraften, t. o. m. om det är en kraft till det onda," säger en författare. Men för att något skall vara i högsta mening stort, måste det i första rummet vara *godt*. Häraf kunna vi emellertid förstå, huru mången af verlden fått namn af stor, som efter en högre måttstock ingalunda gjort sig förtjent af detta attribut. Ofta finna vi äfven, att en person, som af sin samtid blifvit upphöjd till verklig storhet, af efterverlden fått en alldeles motsatt dom. I allmänhet kan också efterverlden sannare bedöma en person än hans samtid. Samtiden ser mera på de yttre handlingarna samt bländas lättare af skenet och fäller derefter sin dom, efterverlden deremot undersöker de inre motiven

och bedömer personen efter dem samt fäller följaktligen en rättvisare dom. Detta gäller ock med afseende på af deras samtid misskända storheter. Liksom det ej alltid är visst, att en person eger verklig storhet, derför att hans samtid dömt så, är det ej heller säkert, att en person saknar storhet, emedan samtiden frånkänt honom en sådan. Efterverlden är äfven i detta fall en mera kompetent domare. Historien gifver oss ock flera exempel på män, som först en kommande tid förstått att rätt uppskatta. Vi hafva förut nämnt Linnés namn. Det är för oss alla bekant, att han en längre tid var i sitt eget fädernesland totalt misskänd och förbisedd. Och, fastän han visserligen efter att i främmande länder hafva förvärfvat sig det anseende och den utmärkelse, som fosterlandet nekade honom, under senare åren af sitt lif åtnjöt erkännande såsom en stor man icke blott i sitt fädernesland utan äfven hela den bildade verlden, så är det dock först efterverlden, som kunnat göra honom full rättvisa.

Äro vi nu öfverens om att storhet i sannaste mening ej bör sökas i vidsträckt utåtgående verksamhet och inflytande utan i den inre menniskans beskaffenhet, så frågas: huru skall verklig storhet ernås? Vi hafva redan uppgifvit såsom kännetecken på det sant stora, att det måste vara godt. Den sanna storhetens förutsättning är sålunda att söka i personlig godhet. Den, som har hunnit längst i godhet, han är också den störste. Ibland de storheter, som historien har att omtala, finnes en, som är enastående i historien, i det han oändligt höjer sig öfver hvarje annan menniska, hvem hon än må vara, en, som är den bäste bland menniskor och derför äfven den störste, och det är han, hvars födelse en af himmelens budbärare bebådade med de orden bland andra: "Han skall varda stor och kallas den Högstes son." Vi hafva rättighet att tala om Kristus såsom en historisk person, ty, ehuru han var den Högstes enfödde son, var han ock en sann menniska och såsom sådan både få och böra vi betrakta honom. Det heter om honom: "Då nu barnen hafva kött och blod, blef ock han desslikes deraf delaktig," d. ä., han iklädde sig den menskliga naturen i dess svaghet och förnedring, sådan, som vi och andra menniskor på jorden ega den. Han genomlefde ett vanligt jordiskt lif med alla dess behof, lidanden och försakelser. Han föddes af en jordisk moder på samma sätt som hvarje annat menniskobarn, var beroende af föräldrarnas försorg och omvårdnad samt sedan underkastad den naturliga utvecklingsgången af ett jordiskt menniskolif. Men, fastän Kristus är oss lik deruti, att han blifvit delaktig af vårt kött och blod och derför är en sann menniska, är han dock såsom menniska oss olik deruti, att allt, hvad som af synd och orenhet finnes i vår natur, har varit fullkomligt främmande för honom. Derför är han redan såsom menniska oändligt upphöjd öfver allt, hvad menniska heter. Och detta måste han ju vara, om han skulle kunna blifva den, hvilken vi alla skola se upp till och efterlikna. Men Kristus står icke blott genom sin personlighet öfver allt, hvad menniska heter, utan äfven genom de *verkningar*, som utgått från hans personlighet, hvilka sträcka sig till alla folkslag och alla tidsåldrar. Han har grundat ett evigt bestående rike, som är ämnadt att i sig upptaga menniskor från alla tider, från alla jordens länder och nationer, så många som vilja. Han har grundat detta rike genom att bereda verlden frälsning från syndens, dödens och djefvulens makt, i det han sjelf gifvit sig i strid mot dessa makter och i sitt lif, sin död och uppståndelse besegrat dem, en seger, hvars frukter kommit hela menskligheten till godo. Han har *i* denna mensklighet och *ur* densamma skapat ett nytt menniskoslägte, som han begåfvat *ur sig sjelf* med sin rättfärdighet och sitt lif, som han helgar, uppehåller och styrker, ett menniskoslägte, som på samma gång är ett *Guds rike*, Guds egendomsfolk, hvilket derför ock en gång skall träda i besittning af Guds både himmel och jord omfattande härlighetsrike. Se här de mäktiga, väldiga, allt omfattande gärningar, som utgått från vår Frälsare. Hade väl någon annan kunnat göra desamma? Ingen annan af jordens stora män har kunnat föresätta sig, mycket mindre förverkliga en sådan uppgift. Men dessa Kristi oförlikneliga gerningar äro verkningar af hans personlighet och visa tillbaka på en inre storhet och upphöjdhet. Hade han ej till sin personlighet varit den, han var, så skulle han aldrig kunnat utföra sådana verk, som han gjort. Det stora i hans verk grundar sig sålunda på det stora i hans person. Men hvari bestod då Kristi inre storhet? Den bestod deri, att i hans person fans sammanfattningen af allt *godt*. Han var och han är fortfarande den *högsta godheten*. Och såsom sådan är han ock vårt föredöme för uppnåendet af inre, det är sann storhet, hvilken alltid har till förutsättning *personlig godhet*. Visserligen kan ingen uppnå den personliga fullkomlighet, som Kristus ägde, liksom ingen heller vare sig *kan* eller *behöfver* göra samma verk som han, men han är dock den, vi böra taga till mönster, ja, *måste* hafva till föredöme, i fall vi vilja uppnå någon grad af personlig storhet.

Vill du derför blifva verkligt stor,—och hvem borde ej vilja blifva det?—så vänd dig icke först *utåt* med dina tankar, förhoppningar och sträfvanden! Sök ej att blifva vis, mäktig och stor efter köttet, d. ä. efter jordiskt sätt att döma! "Ty icke många efter köttet, icke många mäktiga, icke många ädlingar äro kallade," d. ä. Gud erkänner ej en sådan storhet, och en storhet som ej får erkännande af Gud, borde ej af någon sökas. Vänd dig ej, säga vi, *utåt* utan *inåt!* Gå in i dig sjelf och se till, att du der må lägga storhetens grundval! Lär dig då först, att du i dig sjelf ej är stor utan liten, ytterst liten! Och, äfven om du sjelf skulle tycka dig vara stor, är

detta ett allt för tydligt bevis derpå, att du i verkligheten är liten. Jämför dig med Herren Jesus, som skall vara din förebild, och lär dig af denna jämförelse, huru ond, oren och ohelig du är, huru långt du är skild från Gud, huru djupt du fallit från den höjd, hvarest menniskan, nyss utgången ur Skaparens hand, befann sig; lär dig ock, huru stolt, högmodig och egenkär du, trots ditt elände och din förnedring, likväl är! Och, när du så gått in i dig sjelf och lärt känna dig sjelf, så ödmjuka dig sedan öfver de upptäckter, du dervid gjort! Medvetandet om egen svaghet och litenhet och den ödmjukhet, som deraf födes, äro begynnelsen till sann storhet. Vi säga med Augustinus: "Åstundar du storhet? Börja då med att vara ringa! Önskar du uppföra en stor och stolt byggnad? Tänk då först på att lägga ödmjukheten till grundval! Ju högre du vill uppföra din byggnad, desto djupare måste dess grund ligga." Nu kan du visserligen ej sjelf lägga denna grundval, ty ödmjukheten är en himmelsk dygd, till hvilken menniskan ej af sig sjelf kan komma. Äfven med afseende härpå gälla orden: "Menniskan kan intet taga, utan det varder henne gifvet af himmelen". Men, beder du din Herre och Frälsare om denna dygd, och vill du ingå på hans vägar och böja dig för hans tuktan, så skall *han* förödmjuka dig. Han har många medel, hvarigenom han kan förödmjuka en menniska. Visst är, att, om du verkligen *vill* blifva ödmjuk, så skall Herren sörja för den saken. Och, när du sålunda blifvit förödmjukad under medvetandet och erfarenheten af din litenhet, orenhet och synd, då är ditt inre öppet för mottagandet af den himmelska godheten, "ty de ödmjuka gifver Gud sin nåd." När du under känslan af din egen inre fattigdom och brist, vänder dig till honom, i hvilken "alla visdomens och kunskapens skatter ligga fördolda", honom, som har blifvit "för oss till visdom från Gud och till rättfärdighet och till helgelse och till förlossning", då skall han ingå uti dig, taga sin boning uti ditt hjerta och dit medföra alla de skatter, som i honom ligga fördolda, hvilka i sig sammanfatta allt verkligt godt. Och härigenom blir du då sjelf god, betraktad till det nya lif, som med Kristi inneboende tagit sin början hos dig. Och ju mer Kristuslifvet får tillväxa i dig, dess mer skall du ock tillväxa i godhet. Men detta kan ske blott derigenom, att du allt fortfarande hålles nere i ödmjukhet, att du, alltjämt kännande din egen fattigdom i anden, räcker fram din andes tomma käril till Kristus att af hans ande uppfyllas. Och så är du då inne på den sanna storhetens väg. Ty att hafva Kristus genom tron boende i sitt hjerta och dermed vara delaktig af Kristi sinne, det är den inre och sanna storheten. Och har du nu genom att mottaga eller i dig upptaga den himmelska godheten sjelf blifvit god, då skall du ock *göra godt*, det är, du skall låta din godhet verka *utåt* på dina medmenniskor. På detta sätt blir då din storhet icke blott en inre utan äfven en utåtgående. Och, huruvida denna din godhet kommer att tillflyta flere eller färre allt efter den plats du innehar i samhället, detta skall ej i grunden afgöra graden af din storhet, ty hvad man *gör* bestämmer ej storheten utan hvad man *är*. I verlden dömes dock oftast annorlunda. Den, som utför stora och lysande gerningar, eller som herskar och befaller öfver många, kallas stor, äfven om han till sitt sinne är *ond* och hans handlingar derför äfven blifva *onda* eller med ondt beblandade. Så sker det i denna verldens riken, men annorlunda går det till i Kristi rike. Der förvärfvas ej storhet på stridens, förtryckets, öfvermaktens och sjelfviskhetens väg utan på sjelfförnedringens och ödmjukhetens. De ödmjukaste, de i godhet mest tjenande äro de största i Kristi rike.

De tjenande och sjelfuppoffrande äro dock de mest förbisedda i verlden, hvarför man ej bör förvåna sig, om deras storhet ej aktas och erkännes. "Den sanna storheten är ej den, som lättast vinner beundran eller ens lättast ses och begripes." Storheten hänger ej utanpå såsom en lysande stjerna, präktig mantel eller också hög äretitel. Den är dold i menniskans innersta. Men det är, såsom ofvan sagts, just det yttre, lysande och braskande, menniskor i allmänhet se, akta och beundra, för det inre och andliga hafva de intet öga, emedan de ej *vilja* se det. Vill du derför blifva sannt stor, så bered dig på både misskännande och likgiltighet, ja t. o. m. förakt från mängden af dina medmenniskor i verlden, men vet också, att Han, som är den störste, en gång skall gifva hvarje sann storhet dess lön!

TRETTONDEDAGSSTJERNAN.

"Och när de sågo stjernan, blefvo de mycket glada." Matt. 2: 7.

Tid efter annan har vår enkla bibliska berättelse om den stjerna, som ledde de vise männen, dryftats så väl at kyrkans som vetenskapens män. I de flesta fall, då man kommit på tal om denna stjerna, har man vädjat till astronomerna för denna frågas lösning, ty man har naturligtvis tänkt, att de, som kartlägga, studera och räkna det nattliga hvalfvets härskaror, lika säkert som herden om aftonen inräknar sina får i fållan, skola gifva oss en så väl från biblens som vetenskapens synpunkt åskådlig och tillfredsställande beskrifning på detta ljusunder. Det förhåller sig dock så med denna som med flere andra bibelastronomiska frågor, att både astronomer och bibelutläggare ännu hysa härom skilda meningar. Ehuru astronomien så klart och rent af jublande lagt i dagen sanningens grund-

fästen i fråga om *skapelsens* storhet, så är likväl visst, att man icke med vetenskapens nyckel *ensamt* kan upplåta dörren till det härlighetens ljus, som ledde de vise männen till Kristus. Men om vi låta tro och vetande i förening, såsom goda tjenarinnor, gifva oss anvisningar, så torde vi komma sanningen närmast. När sanningen är funnen, är den dock mycket enkel, men för att finna den måste man fara fram med tålamod och varsamhet. En del häftiga sinnen hafva, då man ej med ens kunnat gifva dem vetenskapliga bevis för stjernans företeelse, kommit på den barnsliga ideen, att hela berättelsen om de vise männens stjerna är en gissning. Men nu är det så långt ifrån, att denna enkla och sköna berättelse, som förekommer på nya testamentets första blad, är en dikt, att den tvärt om är ett af de allra fastaste och ojäfaktigaste bevis på skriftens trovärdighet. Hafva vi nu profetior i gamla testamentet om en stjernas framträdande vid Kristi tid, hvad skulle vi då säga, om nya testamentet helt saknade berättelse härom? Vi hafva ju alla läst den märkvärdiga profetian af Bileam: "*Jag ser det, men icke nu, jag skådar det, men icke nära; en stjerna framträder ur Jakob...*" 4 Mos. 24: 17. Ehuru Bileam för löns skull gick ut för att förbanna Israel, så måste han dock på Herrens befallning välsigna folket och uttala öfver det *framtida härligheter*. Denna Bileams profetia om stjernan lefde hos förbundsfolket, så att judarne allmänt antogo, att, då Messias kom, skulle en stjerna framträda. Det var också en gängse sägen bland dem, att patriarken Seth profeterat om en stjernas framkomst, då qvinnans säd (Herrens man) skulle födas. Men hvarför aktade då ej judarne, som hade de heliga skrifterna, på tidens tecken, utan att främlingar skulle komma och slå alarm i lägret? Jo, det gick med vaksamheten och behållandet af denna profetia såsom med så många andra dyrbara löften, hvilka pekade på Kristi dag, att judarne och deras prester somnade vid sina pergamentsrullar, hvadan det gick så med den stjerna, som bådade Kristi ankomst, som med Kristus sjelf: —hon kom, men de sågo henne ej, hon lyste öfver löftets land, men de varseblefvo ej hennes sken. "I stilla glans hon trädde fram."

Det är märkvärdigt och förtjenar i hög grad vår uppmärksamhet, att Herren utplanterade och förvarade många sanningens ljus brinnande bland hednafolken, som bodde utom Israels gränser. Så t. ex. bodde Job i landet Uz, Jetro var präst i Midians land, och magerna eller de vise männen bodde i Österlanden, långt utom det heliga landets gränser. När nu egendomsfolket slumrade in i liknöjdhetens natt, frambröto ljusglimtar såsom sköna morgonrodnader till och med från hednaverldens dunkla skymningar och tillropade Guds folk: Hvarför sofver du, statt upp ty dagen har kommit!

Att ifrågavarande stjerna (ljus) icke framträdde såsom ett utomordentligt bloss på himlahvalfvet, är tydligt deraf, att de vise männen blefvo tillsporda om *tiden, då hon syntes?* En sådan fråga hade man ej behöft framställa, om hon varit ett sådant lysande föremål, som lyft hvars mans öga mot skyn. De vise männen, som hade ett öfvadt öga för stjernornas vandring, företogo nog icke så lång och besvärlig resa som den till Jerusalem utan att hafva det visst för sig att detta pekfinger tecknade mot höghvälfd himmel, hvad tiden lidit.

Den store astronomen Kepler har genom uträkning kommit till det resultatet, att vid Kristi tid en konjunktion inträffat mellan planeterna *Jupiter* och *Saturnus*. Med konjunktion menas, att tvenne eller trenne planeter skenbart skrida så nära hvarandra på hvalfvet, att de synas mycket nära hvarandra i en liten grupp. Planeterna sammanträffade i *Fiskarnes* stjernbild, som skrider öfver hvalfvet på qvällarna i december månad. Kepler tillägger ock, att vid dessa planeters sammanträffande, hafva alltid större historiska händelser timat. År 1901 hafva vi dessa båda planeter i konjunktion.

En viss professor J. N. Stockwell, som tillhör en nyare tid, och hvilken man måste erkänna såsom en auktoritet på stjernstudiets område, är ense med Kepler deri, att en konjunktion inträffat, men att det varit *Venus* och *Jupiter* i stället för *Jupiter* och *Saturnus*. Han säger derom: Denna lyckliga stjernkombination [symbol af kärlek och skönhet i förening med värdighet och makt] var ett passande budskap om honom, som kom hit ned för att bringa "frid på jorden och till menniskorna ett godt behag."

Detta om planetkonjunktion.

Tid efter annan framträda på vårt himlahvalf *nya*, eller såsom man kallar dem *temporära* stjernor. Sådana bryta plötsligt fram, ibland med stor klarhet, och lysa en tid, hvarefter de försvinna. Den i nyare tid mest underbara stjerna af detta slag är den, som lyste på hvalfvet år 1572. Hipparkus och Ptolomeus berätta om en ny stjernas framträdande före Kristi tid, hvilken stjerna lär hafva lyst under hela Kristi tid, enligt ett utlåtande af kyrkofadern Ignatius. I kinesernas gamla annaler berättas ock om en ny stjerna vid den tiden.

Dessa astronomiska *fakta* kunna vi gerna anse såsom nummer på stjernhvalfvets urtafla, men för att se hvad tiden lider, behöfver man ock en *visare*. Hvarken planetkonjunktionen eller temporära stjernan har varit det ljus, som ledsagat de vise männen, ehuru dessa syner dragit uppmärksamheten på sig. Bethlehemsstjernan har varit en *sådan* stjerna (ljus), som *stannat* och lyst—troligen hela natten—öfver Israels land, under det att planeter och stjernor sjunka ned bakom synkretsen.

Sedan dagens sol bärgats, hafva de tvenne eller trenne planeterna synts i vester, och den stjerna, som lyste öfver löftets land har ock för de vise männen synts i vester, så att alla dessa ljus för deras åsyn liksom skridit ihop i en enda skön stjernklase i

vester och bildat i aftonskyn en utomordentligt skön syn. Detta ljusknippe i vester, då dagen svalkats, har varit för de vise männen såsom ett väldigt anskri: Se, han kommer! Om nu den nya stjernan och Saturnus stått nära hvarandra såsom *morgonstjernor*, och Jupiter och Venus, tillsammans med ljuset öfver Israels land, såsom *aftonstjernor*, så har ju detta varit en härlig anblick, som mäktigt dragit de vise männens uppmärksamhet. Men underbarast har det varit med *den stjernan*, som ej gick ned utan *stannade*; när andra ljus sjönko ned bakom synkretsen och lemnade sina åskådare i natt, så qvarblef *detta ljus*, som, likt en evighetens fyrbåk på tidens strand lyste genom nattligt mörker de män, hvilkas långa vandringsmål var att "komma och tillbedja judarnas konung."

De skrifttolkare, som, säkerligen i romantiskt intresse, förflyttat Bethlehemsstjernan till morgonrodnadens sky, hafva väl förbisett, att de vise männen gingo åt *vester*, dragna af hennes sken. När det heter, att de "sett stjernan i *östern*," så innebär detta att de voro i östern, men ej, att stjernan syntes öster om dem.

Det är med närmare begrundande en djup och underbar harmoni med det i paradiset gifna löftet, att stjerngrupperingen syntes för de vise männen i aftonrodnadens skyar. När dagen svalkades öfver paradiset, kom Gud och gaf löftet om verldens Frälsare, och när nu tiden var fullbordad för löftets uppfyllelse, så har i aftonrodnadens skyar "sfärernas musik" tillkännagifvit, att väntansdagens afton bebådar en för handen varande fröjdernas morgon. Och liksom Kristus kom att bringa harmoni mellan himmel och jord—sammanfatta allt i Kristus, både det, som är i himmelen, och det, som är på jorden, Ef. 1: 10—så har ock "verldarnas harmoni" på ett underbart sätt tillkännagifvit hans ankomst. "Himlarna hafva sjungit den eviges ära," såsom änglaskarorna, likt morgonstjernor från glädjens verld, i Bethlehems ängd besjungit honom, som kom i verlden att frälsa syndare.

Stora äro Herrens verk, och den, som ger akt på dem, har ej allenast lust deraf utan äfven drages genom dem till att *söka* och *finna* honom. Må äfven vi, med en skapelse omkring oss, full af under, och med en bibel framför oss, full med eviga löften, gå framåt i lifvets strider och säga: Vi hafva sett hans stjerna och äro komna att tillbedja honom!

MEDELTIDSLEGENDER.

3. KARL DEN STORES RESA TILL JERUSALEM.

MED "Chansons de gestes" benämner man de episka poem, hvilka med ämnen antingen från de nationella traditionerna, antiken eller riddarlifvet, under medeltidens första århundraden spirade upp i nordliga Frankrike. Dessa dikter föredrogos af kringvandrande sångare, hvilka ofta läto dem åtföljas af instrumentmusik. Antalet af dylika poesialster är ofantligt stort, hvilket bevisar att intresset för intellektuella förströelser var mycket större än man kunde föreställa sig på grund af det barbari, som för öfrigt rådde i landet.

Till Karl den store*) sluter sig, såsom naturligt är, en lång rad af sägner och berättelser. Hans utomordentliga personlighet kunde ej annat än mäktigt inverka på fransmännens inbillning — hvad fans väl mera storartadt än hans segerrika härfärder mot Spaniens morer, Italiens lombarder, Germaniens sachser, hans kröning i Cesarernas stad och det lysande hofvet i Aachen, som måste te sig som ett féeri för ett ännu fullkomligt barbariskt Europa.

Den mest framstående bland de sägner, som utgöra den karolingiska sagokretsen, är onekligen Rolands-sången eller dikten om Roland, den mest lysande bland Karls paladiner; men den kortaste och egendomligaste är den, som förtäljer om Karl den stores pilgrimsfärd till Orienten. Hvaruti det intresse består, som kan vara fästadt vid denna dikt, skola vi närmare påpeka, sedan vi först lemnat en öfversigt af densammas innehåll.

* * *

Karl den store befinner sig en dag i klostret Saint Denis; han har kronan på sitt hufvud och svärdet vid sin sida; han går af och an framför sina riddare. "Säg mig", utropar han, i det han stannar framför drottningen, som betraktar honom, "tror du, att det finnes en man under himmelen, som bättre än jag förstår bära krona och svärd?" Drottningen svarar oförsigtigt: "Man får ej prisa sig allt för mycket, kejsare! Jag känner en mera ståtlig och behaglig konung." Vid dessa ord uppfylldes Karl af blygsel och vrede; han tvingar sin gemål att nämna den föregifna rivalen och svär att uppsöka honom. Om drottningen talat sant, skall hon gå fri; men om hon ljugit, skall han vid återkomsten hugga hufvudet af henne. Förgäfves söker hon komma undan, hon måste uppgifva konung Hugon, kejsare öfver Grekland och Konstantinopel. Karl sammankallar sina riddare och förklarar, att han ämnar begifva sig till Jerusalem för att bedja vid den heliga grafven och på samma gång se den konung, om hvilken man talat. De tolf pärerna förklara sig redo; åttio tusen man sluta sig till dem. De taga tiggarpåsen och pilgrimsstafven i Saint Denis och begifva sig i väg. Efter att hafva passerat Bourgogne, Lothringen,

*) Om Karl den stores lif se denna tidskrift årgången I sid. 42.

Bayern, Italien och Grekland, anlände de till Jerusalem. Patriarken mottager dem på ett utmärkt sätt och vid affärden skänker han dem dyrbara reliker, bland dessa törnekronan, en af de heliga spikarna, den heliga svepduken, jungfru Marias linne och den arm, på hvilken den helige Simeon bar barnet Jesus. Från Jerusalem kommo fransmännen genom Syrien och Mindre Asien till Konstantinopel. Konung Hugon mottager dem med en ståt, värdig Orienten, och slår dem med häpnad genom prakten i sitt palats. Efter en lysande aftonmåltid, vid hvilken man äter de mest utsökta rätter och dricker förträffligt vin, för konung Hugon Karl och de tolf pärerna till det rum, som är dem bestämdt; tolf sängar äro ordnade omkring den trettonde, rikare utsmyckad än de öfriga. Fransmännen lägga sig; de äro uppsluppna, de hafva druckit mycket vin. Karl föreslår dem att berätta historier, innan de somna, riktiga gasconader, i hvilka hvar och en söker öfverbjuda den andre. Förslaget antages, men olyckligtvis har konung Hugon, misstänksam och försigtig som han är, låtit gömma en spion i rummet och denne tager för allvar alla de förskräckliga saker, som fransmännen berömma sig af att kunna göra.

"Må man föra fram till mig", säger Karl, "konung Hugons bäste riddare, må han taga på sig två harnesk och två hjelmar och sätta sig på en stark häst — jag skall taga ett svärd och klyfva både hjelmar harnesk, riddare och häst, så att klingan skall tränga mer än en fot ned i jorden".

"Må konung Hugon låna mig sitt horn", säger Roland, "och jag skall gå utom staden och blåsa så, att stadsportarna skola förlora sina hakar, och om konungen visar sig, skall jag vända om honom, så att han skall tappa sin mantel och sina mustascher".

"Ni ser", fortsätter Ogier af Danmark, "denne pelare, som uppbär hela palatset; i morgon skall jag kullstörta honom, så att palatset faller samman. Ve dem, som ej kommit undan i tid!"

"Jag har en märkvärdig hatt", säger Aimer, "som är gjord af en hafsfisks hud och som gör mig osynlig. I morgon skall jag sätta den på mitt hufvud, och när konungen äter middag, skall jag äta hans fisk och dricka hans vin; han skall förebrå sitt eget folk, och man skall få se åtskilliga tvister."

De andra riddarne försäkra också, att de skola utföra utomordentliga saker. När de slutat, insomna de. Spionen skyndar till konungen och berättar honom fransmännens skryt. Hugon råkar i stor vrede; den följande morgonen, då Karl med sitt följe anlände till kyrkan, utfar han med häftighet: "I hafven sökt gäckas med mig, I hafven skymfat och hotat mig. Nåväl, om I ej utfören, hvad I sagt eder kunna göra, skall jag hugga hufvudet af eder." Kejsaren och pärerna äro bestörta. "Sire", säger Karl, "det är ett bruk bland fransmännen att berätta skrytsamma historier, innan de somna. Du gaf oss i går mycket vin att dricka; om vi hafva sagt galenskaper, äro vi knappt ansvariga derför. Låt mig rådgöra med mina riddare".

Pärerna församlade sig omkring honom uti ett kapell. "Det synes", säger kejsaren, som om vi i går druckit för mycket vin och sade ting som det hade varit bättre att ej säga, låtom oss bedja Gud att hjelpa oss ur denna svårighet". Han låter bära fram de reliker, som patriarken gifvit honom; alla kasta sig på knä och bedja med värme. Plötsligt synes en ängel, sänd af Gud. "Frukta intet, Karl", säger han, "du och dina pärer hafva syndat genom att skryta såsom I hafven gjort; upprepen det icke. Men gån, allt skall uppfyllas".

Glada resa sig fransmännen upp och uppsöka konung Hugon i hans palats. "Sire", säger Karl, "du har behandlat oss på ett sätt som i annat land skulle ansetts för förräderi. Du har låtit spionera på oss och hört vårt skämt. Vi veta ej hvad vi sagt, men vi äro redo att uppfylla det".

Vilhelm af Orange hade utgifvit sig för att kunna taga en ofantlig kula och slunga den mot palatsets mur, så att den skulle krossa mer än fyratio famnar. Han lyfter nu denna kula, som trettio man knappt skulle kunnat rubba, kastar den och krossar verkligen mer än fyratio famnar.

"Bernard af Brusbant", säger Hugon, "har skrutit med att kunna låta floden, som man härifrån hör brusa i dalgången, lemna sin fåra, intränga i staden, öfversvämma allt, så att jag sjelf måste fly upp på ett torn och ej nedstiga förr än på hans befallning. Må han göra det".

Bernhard ilar till floden, gör korstecknet, och vattnet lemnar genast sin bädd och öfversvämmar staden. Alla fly. Hugon stiger upp i sitt högsta torn; han jämrar sig och lofvar Karl att, om denne befriar honom, skänka honom sin hyllning och öfverlemna alla sina skatter. Karl beder till Kristus; vattnet viker från staden och återvänder till sin fåra. Konung Hugon nedstiger från sitt torn och ödmjukar sig inför Karl. "Nåväl", säger kejsaren, "vill du se ännu mer?" — "Jag har nog", svarar Hugon. "Jag ser, att Gud älskar dig; jag vill vara din vasall, och alla mina skatter tillhöra dig; jag skall låta föra dem till Frankrike". — "Jag vill ej hafva en enda af dem", säger Karl, "men jag vill bedja dig om en sak. Tillred i dag en stor fest och låtom oss bära våra guldkronor". "Gerna", svarar Hugon, "vi skola anställa en högtidlig procession".

Karl den store och Hugon gå sida vid sida, med kronorna på sitt hufvud. Karl är en fot och fyra tum längre. Fransmännen betrakta dem och säga till hvarandra: "Drottningen har sagt orätt; ingen kan jämföras med Karl den store".

Efter en riklig måltid taga Karl och hans pärer afsked. De genomtåga de främmande länderna och komma till Paris. Kejsaren begifver sig till Saint Denis och nedlägger på altaret spiken och törne-

kronan. Drottningen väntar honom der; hon faller till hans fötter och ber honom om förlåtelse; han reser upp henne och förlåter henne för den heliga grafvens skull, vid hvilken han fått bedja.

Det mest framträdande draget i denna dikt, af hvilken ofvanstående utgör den hufvudsakliga tankegången, är den fredliga ton, som genomgår det hela. Det är här ej fråga om den *krigiske* Karl den store och hans tappra riddare, utan blott om fredliga pilgrimer med staf och påse. Visserligen kunde man tycka, att det ej skulle vara öfverensstämmande med kejsarens ära att inlåta sig på sådana äfventyr, som här äro skildrade, men man må dervidlag taga tidens åskådningssätt i betraktande. För diktaren var det alls icke löjligt, att Karl gjorde anspråk på att bäst kunna bära sin krona. eller att han ville hugga hufvudet af sin gemål, derför att hon tviflade på hans förmåga; ej heller fann han något för kejsaren nedsättande i att denne berusade sig och berättade skrytsamma historier — sådant tillhörde den tidens vanliga hofseder — hufvudsaken var att framhålla Karl den stores öfverlägsenhet öfver konung Hugon och att visa, huru Gud älskar kejsaren och fransmännen. Dikten är tydligen skrifven för en helt annan publik än den, för hvilken de krigiska epopéerna voro egnade. Under det att dessa funno sina åhörare i riddarborgarne, vänder sig författaren af denna dikt till bourgeoisien, den rika bourgeoisie, som under de första kapetingernas lyckosamma regering blomstrade i Paris, och hans dikt utgör den bästa representanten för den poesi, som kunde vinna genklang inom denna samhällsklass.

Angående diktens uppkomst kunna vi tillägga följande. Allt från midten af det elfte århundradet egde klostret i Saint Denis reliker ifrån Kristi lidandes historia, bland andra törnekronan och en af de heliga spikarna. Dessa reliker plägade utställas till offentlig tillbedjan från den 11 till d. 14 Juni, och på samma gång hölls en betydande marknad. Mycket folk strömmade härvid tillsammans, och sångare (jonglörer) anlände i stort antal för att roa allmänheten.. Ingenting var naturligare än att de skulle besjunga den färd, genom hvilken Karl den store hemfört de reliker, som man nyss tillbedt. Den allmänna meningen tillskref nämligen Karl en resa till Konstantinopel och Jerusalem, och helt naturligt trodde folket att han fört dessa reliker direkt till Saint Denis. Minst tre poem hafva blifvit författade öfver denna händelse; men blott den,som vi här ofvan återgifvit, har blifvit bevarad i sin ursprungliga form.

FRAMTIDENS STEN.

"HÅRD som sten" — är ett uttryck, som återkommer i alla länder och alla språk. Det ser ut, som stenen fordomtima varit för hela menniskoslägtet symbolen för hårdhet och varaktighet.

Men menniskorna äro aldrig belåtna; de funno att den hårda klippan ej var på långt när hård nog, och man började på allt sätt att söka utvägar att påfinna något konstgjordt, som blef hårdare än sten.

Efter långa års försök fann man ett sätt att genom flusspat-sura salter härda kalkstenen. Förfarandet vid "fluatering" är det enklaste i verlden, man kan använda det efter behag före stenens insättning eller också efter byggnadens fullbordan.

Med en pensel, en svamp eller en handspruta genomfuktar man stenens yta med fluorlösningen, derefter ännu en gång dagen derpå, och så en tredje gång följande dag. I allmänhet är en tre gånger förnyad dränkning nog.

Stenens härdning inträder genast och är till slut så fullständig, man kan önska sig. Vexlar man fluorlösningar, så kan man dessutom under härdandet färga stenen och förse den med ett brokigt mönster.

En gång "fluaterad" är den mjukaste sten hård som agat, och kan på samma sätt behandlas. Man kan alltså färga, slipa och polera den, Och behandlar man den vid polerandet med olika fluorlösningar, kan man frambringa de underbaraste effekter, och det dess mer, ju synbarare. Slipningen lägger i dagen stenens inre byggnad, ådror, qvistar och ränder.

Den mjuka byggnadsstenens fluatering är ett lyckligt fynd. Det betyder icke blott en revolution i arkitekturen, utan äfven i estetiken.

Man behöfver ej längre draga sig för att uppföra praktbyggnader, emedan material saknas. En ny byggnadskonst kan uppstå, i storhet och skönhet jämbördig med den italienska. Ehuru förfarandet endast är några få år gammalt och fullkomligt okändt för den stora allmänheten, vinner det så småningom allt större utbredning, och länge torde det ej dröja, förrän det beherskar byggnadskonsten.

Men likasom konsten skall äfven historien derpå vinna. Fluateringen låter lika väl använda sig på gamla som på nya byggnader, och medel har gifvits oss att bevara de monument våra förfäder efterlemnat och som i vårt kalla och fuktiga klimat äro utsatta för förstörelse.

Men dermed är det ej slut. Knappt förstod man att härda stenen, förrän man tänkte på att fabriksmessigt efterbilda alla slags hårda stenar, som naturen lemnar. Det har nu lyckats en ryss att medelst oerhördt tryck framställa af lera konstgjorda stenar.

Den moderna tekniken finner behag i underliga motsatser. I Amerika gör man jernvägsskenor och vagnshjul af papper — i Ryssland fabricerar man

marmor af gatgyttja. Gatgyttjan innehåller nemligen massor af lera, likasom åkerjorden och öfver hufvud hela jordytan. Man får ej härvid tänka på tegel, som också består af lera. Teglet känner man sedan Babylons tornbyggnad. Det gäller nu ett alldeles nytt byggnadsmaterial, hvilket framställts på konstgjord väg, dervid den ryske uppfinnaren — likasom löjtnant Ekelund i Sverige vid framställandet af torfkolet — efterbildat naturens eget arbete i oerhördt mått, när den i tingens början bildade bergmassorna och jordens skelett.

Den nya stenen kallas eldgranit, och uppfinnaren är herr Kristoffowitch. I 18 år hade han abetat på sitt verk, och vid senaste verldsexpositionen i Paris kunde man i den ryska afdelningen se prof på hans sten.

Dessa prof voro fabricerade medels handpressar, och deras motståndskraft uppgick likväl till 1,300 kilogram på qvadratcentimetern. Må man ej flyktigt gå förbi dessa siffror. Man betänke, att det är lera, hvarom det handlar, och som vunnit en sådan styrka, att den kan låta väldiga jernhamrar dansa på sin yta.

Med hydrauliska pressar kan eldgranitens motståndskraft utomordentligt förhöjas. En på sådant sätt framställd gatsten krossas först vid en vigt af 200,000 kilogram.

Eldgraniten förvittrar ej i luften, angripes ej af syror, sväller ej eller förminskas till sin volym. Den kan poleras och skär glas.

Före bränningen inlägges i massan tegelkorn af olika färger, hvilka lagra sig vid styrningen och förläna stenen en vacker, granitliknande prickning. Genom passande förändring af de inblandade ämnena kan man likaväl framställa konstgjord marmor eller porfyr. Ådror, band, kroklinier — allt efterbildas. Uppfinningens inflytande på nästa sekels byggnadskonst torde blifva utomordentlig. Hvarför hitföra med betydande kostnader Italiens eller Afrikas mångfärgade stenarter, när allt finnes på platsen och kan tillverkas af vanlig gyttja?

För någon tid sedan meddelades, att man ur leran lyckats framställa metallen Aluminium, "framtidens metall," som skall gifva nästa århundrade sitt namn.

Numera veta vi, huru man ur samma lerjord, detta föraktade "något", hvarpå vi trampa med våra fötter, kan framställa framtidens sten — stenar som på en gång är allt och af hvilken man kan göra allt, granit, marmor, onyx, gemmer, gatustenar, byggnadsstenar och — örhängen.

ETT VERLDSSPRÅK.

DET finnes väl ännu en och annan kammarlärd, som sysselsätter sig med utarbetandet af ett s. k. verldsspråk och drömmer om möjligheten att få det antaget till allmänt bruk. Det torde vara möjligt att skapa både ord och lagar för ett språk, men huru komplett det må göras, blifver det likväl ett dödt språk, dödt emedan det aldrig haft lif. Det är att misskänna ett språks väsen att tänka att det skulle kunna skapas med pennan. För öfrigt har den ljusa ideen att tillskapa ett gemensamt verldsspråk vaknat allt för sent. Det finnes redan ett lefvande språk, som med oemotståndlig kraft börjat utbreda sig, så att intet annat ens af andra lefvande språk känner sig hågadt att uppträda som medtäflare, nemligen engelskan. Det är öfver två tusen år sedan något enskildt språk hade så god utsigt att blifva ett verldsspråk, så vidt som det är möjligt för ett språk att blifva det, som engelskan nu har. Bland de yttre förberedelserna för det kristna tidehvarfvet var Alexander den stores utbredning af grekiska språket genom sina vidsträckta eröfringar och litterära verksamhet den mest betydelsefulla. Det grekiska språket kunde i förhållande till den då lilla civiliserade verlden kallas och var ett verldsspråk. Det hade då också en enskild uppgift att fylla. Latinska språket har sedan försökt komma till verldsvälde inom kyrkan och franskan inom diplomatiken, men utan önskvärd framgång och det troligtvis emedan ingen särskild uppgift förefunnits.

Genom de snabba transportationsmedel, som vår tid består sig med, hafva de skilda länderna och folken ryckts tillsammans och behofvet af ett gemensamt språk gjort sig gällande. Det var detta behof som de lärda kammardoktorerna ville tillgodose, när de togo sig för att koka ihop ett nytt språk, som skulle vara lika svårt för alla att lära. Vore ett språk en sådan vara, som kunde säljas och köpas som en bok, hade nog våra språkmakare skaffat sig patent på sin vara och snart gjort sig rika, men nu fruktar jag, att de som ödat tid och pengar på volapyk eller något dylikt funnit det föga inkomstbringande. Det som nu mer och mer synes nödvändiggöra ett gemensamt språk, är icke blott den ömsesidiga handel, som uppstått mellan de olika länderna, utan civiliserandet och evangeliserandet af österns folkrika länder, äro utan tvifvel den uppgift, hvars lösning det kommande verldsspråket skall underlätta. De eröfringar Amerika gjort under det flydda året, äro epokgörande icke blott för engelska språkets utbredning, utan ock såsom ett vägrödjningsarbete för civilisationens inträngande bland de österländska folken. Det skall gå med dessa besittningar som med Alaska. Lycksökare skola genomsnoka hvarje del af dessa öar. Kapitalister skola söka ett fält der att fördubbla sina skatter. Och den protestantiska kyrkan har fått ett nytt missionsfält.

Engelskan är sjelfskrifvet det språk, som kommer att användas så väl i affärslifvet som vid kristendomsundervisningen. I Japan undervisas engelska språket i statens skolor. I Kina, hvarest det egentliga folket aldrig kunnat läsa, hålla missionärerna på med all ifver att lära folket att läsa, men icke på kinesiskt vis upp och ned medelst kinesiska bokstäfver, utan med s. k. latinska bokstäfver. Hvar och en kan förstå hvad det i en snar framtid kommer att betyda för engelska språket och litteraturen. I Afrika och Indien har Englands regering inträngt öfver allt och dermed gifvit en borgen för engelska språkets användning i dessa länder ganska snart. Ett halft sekel till och vi tro att engelskan med skäl kan kallas ett verldsspråk.

SNÖN.

Från himmelen i liljehvita kläder
Dig, ljusets barn, jag komma ser.
Dock snart den hvita drägten fläckas ner
Af mullens son, som på dig träder
Och färg af jordens stoft dig ger.

Men hvarför sjönk du så ifrån den ljusa
Och klara himlarymden ned?
Nu bunden ligger du på öde hed,
Der natten rår och hemska vindar brusa.
Från fästet dina syskon, stjernorne,
Så saknadsfullt ned på dig se.

Ack, lätt och ljus med fria vingars segel,
Med liljan på din kind, i luftens land
Du sam och såg dig uti solens spegel
Och log så glad i morgonrodnans brand.
Du darrade i aftonrodnans degel,
Till dess, ej nöjd med hvad du redan var,
Du ville vara mer — få kropp — du sjönk, men bar
I sjelfva fallet än utaf din härkomst pregel.

När soln om våren på dig ser,
Då vaknar åter upp hos dig ett flyktadt minne.
I tårars strida flod du ödmjukt sjunker ner,
Det kalla hjertat smälter bort här inne,
På nytt till eterns höjd du dig beger.

En bild af menniskan du är, o sköna barn!
Som du, hon bodde i det rena ljuset,
Men, snärjd i sinlighetens garn,
Hon sjönk befläckad ned i låga gruset.
Dock, väckt af blicken ifrån himmelen
Till känsla af sig sjelf, sitt mål igen,
Hon skyndar, såsom du, på nytt till fadershuset.

BLOTT EN SMED.

UR de djupa leden framväxa oftast de kraftigaste karaktärerna, de dådrikaste männen. Arbetet, det fysiskt ansträngande arbetet, stålar icke allenast armar, utan äfven hjertan. Furstars, krigshjeltars, statsmäns och i allmänhet högt stälda personers dater uppteckna historieskrifvarne för att för efterverlden konservera deras gloria, till och med om de hos sina "hjeltar" icke äro i stånd att påhitta annat än löjliga småsaker, egendomligheter och vanor — men af de karaktäriska enskildheter, som lika lätt, om ej lättare, skulle kunna läsas på bladen af arbetarens kulturhistoria, blir sällan något efterbevaradt.

Det var en gång en engelsk grofsmed vid namn Jeffry Hayes hvilken utfört en gerning väl värd att räddas från glömskan, ehuru af den stora historien icke omtecknad. Det finnes icke många menniskor, i synnerhet ej bland "öfverklassen", hvilka skulle kunna visa en sådan stålsättning mot frestelsen, en sådan kraft i karaktären, ett sådant ädelmod mot en usel öfversittare, som denne enkle arbetare lade i dagen.

Det var på den tiden, då Karl Edward af huset Stuart, Jakob den tredjes son, med krig och stämplingar traktade efter Englands tron — med ett mera inbillat än verkligt understöd från Frankrike, hvars gunst han genom sin odugligbet, sin svaga karaktär och sitt lättsinne snart nog förverkade.

Emellertid var lyckan i början på "pretendentens" sida. Den 27:de juni 1745 landade han i Skotland, en gynsam tidpunkt, då Georg II och hans statssekreterare befunno sig i Hannover jemte de bästa af trupperna. Det svaga motstånd, som kunde åstadkommas, nedbröts lätt nog, och på sina medärfda traditioner eröfrade Stuart sig en stor del af fleras sympatier, hvilka styft och konservativt "höllo på tronslägternas ursprung". Den 19:de september nämnda år höll han sitt intåg i Edinburgh och förklarade sig helt högmodigt för kung i sin fars ställe.

Men han hade missräknat sig på Frankrikes hjelp. Karl Edward hade redan vunnit några segrar öfver de lojale engelsmännen, då han fick göra den erfarenheten, att man icke skall räkna på vänner i spel — gäller spelet ock kronor och spiror! — och att Frankrike icke vidare hade fördel af att understödja honom. Dock — hade han förstått, att begagna sina redan vunna fördelar, kanske hans planer kunnat genomföras — säkerligen dock ej till folkets båtnad —, men han förstod ej att fatta lyckan i vingen. Förskräckt öfver sina egna galenskaper, vände han skyndsamt om till Skotland. Han var öfver hufvudet taget en lumpen personlighet, utan fast besinning och mod, utan skarp blick för förhållandena, — äfventyrlig som en irrande "riddare" utan hof och gods.

För att "imponera" på fienden lät hr tronpretendenten — han, som ämnade sig att "styra fokets öden!"— sin återväg till Skotland betecknas med mord våld och brand. Också en Eriksgata!

Äfven Jeffry Hayes' smedja låg vid den väg der pretendenten skulle draga fram med sitt följe. Afskild från andra byggnader och grannar låg den här helt ensam. Uttröttad anlände Karl Edward dit. Det var afton. Jeffry Hayes, en fattig arbetare, en enkel man, hvilken af alla, som kände honom, var värderad som en osvikligt redbar person, en rättrådig karaktär med omutlig heder, och som derför var allmänt ärad och aktad, blef af tronpretendenten och hans "hofsvans" utmotad ur sitt eget hus, som han uppbygt med sina händers arbete, emedan prinsen med sina uppvaktande ville der hvila natten öfver.

Hayes fogade sig villigt efter den "höge" herrns önskan. Han var visserligen icke den man, som saknade mod och beslutsamhet, men han hyste medlidande med den jagade fursten och tyckte sig icke lida någon skada genom att med de sina för en gång tillbringa natten under bar himmel. Såväl han som hans familj egde en berghelsa, härdad genom arbetet. Han hörde icke till pretendentens anhängare, men gästfrihetens lagar voro honom heliga, och nu var Karl Edward endast hans gäst.

Natten förlopp och prinsen rustade sig med sitt sällskap till aftåg på morgonen.

— Vi äro väl skyldiga vår värd något för nattlogis, betjening och gästfrihet! — utropade med ett rått skratt en af "kavaljererne" i pretendentens svit.

— Jag begär ingen betalning, — svarade Jeffry Hayes, som tagit dessa ord på allvar.

— Tror du, bonddrummel, att vi förgäfves taga in på något ställe? — svarade den andre. — Vi måste visa våra fiender den väg våra steg tagit — annars hitta de oss icke. Stick detta hus i brand! Sätt eld på smedkojan! — utropade han till den af soldaterna, som hade det vildaste utseendet. — Hahaha! Det är vår betalning! — tillade han, vänd till Jeffry. — Och så skola vi på engelsk mark betala ännu tusende till, hvilka ej godvilligt vilja erkänna vår rätt och vår makt!

Jeffry bleknade. Han hade först hållit dessa ord för skämt, men såg snart att de voro allvarligt menade, ty flere af knektarne skyndade genast efter tändmaterial.

Då gick han fram till "pretendenten", som redan satt till häst och hade hört allt.

— Var icke grym! — bad han. — Förstör icke helt gagnlöst allt hvad jag eger och har! Betänk — I hafven sofvit under mitt tak!

— Men dåligt nog! — svarade Karl Edward med ett lättsinnigt skratt. — Jag har på hela natten icke fått vara i fred för råttorna i ditt kyffe, men till tack skall jag också grundligt befria dig från dem.

— Skona min enda egendom! — bad smeden ännu en gång med darrande stämma.

Pretendenten vände honom ryggen.

Jeffry ville störta sig mot soldaterna, som redan stodo i begrepp att påtända huset, och hans kraftiga, muskelstarka gestalt skulle nog varit i stånd att upptaga kampen mot minst tio af dem, — men hans hustru höll honom tillbaka.

— Skona åtminstone ditt lif! — bad hon. — Tänk på mig och dina barn!

Och mannen, "den simple arbetaren", beherskade sig — något som troligen herr pretendenten aldrig lärt sig, ty det är en svår konst, åtminstone i slika fall. Krampaktigt bet Jeffry ihop tänderna och knöt sina näfvar, men icke en enda muskel rörde sig i hans anlete, då de råa knektarne antände hans hem, der han upplefvat så många lyckliga dagar, eller då eldtungorna började flamma högt mot skyn, men med hemsk glöd blickade hans öga på de fräsande flammorna, hvilka nu förtärde allt hvad hans svett och möda uppbygt — och hvaraf snart återstodo blott några rykande spillror.

Utan att bekymra sig om smeden och hans familj red Karl Edward derifrån med sitt lika krypande som öfvermodiga följe.

Men vapenlyckan — som det så vackert heter om vissa slagtarebedrifter — var viken ifrån honom. Georg II hade med sin stora, slagfärdiga arme kommit tillbaka till England, och hertigen af Cumberland följde med härmassorna "pretendentens" blodspår. Efter åtskilliga nederlag, uppblandade med segern öfver general Hawley, en framgång, som Karl Edward icke förstod att begagna sig af, satte han som en äfventyrare, en spelare, allt på ett kort och — förlorade slaget vid Culloden, der han med största möda förmådde rädda sitt lif genom flykten.

Men fastän utblottad på nästan allt, irrade han dock genom landet och lemnade han det icke. Intet ögonblick var han säker, knapt i den uslaste torparkoja, ty kunde ej när som helst en "förrädare" träda genom dörren? Som belöning på hans hufvud voro utfästade 30,000 pund st. — så mycket har ej månget prinshufvud varit värdt! Det var ju nog för att göra en "stackars" man af folket lycklig för hela lifvet.

På bivägar och smygstigar irrade han omkring. Han ville återvända till Frankrike, men ännu vågade han sig icke fram till kusten, der han genast skulle blifvit spanad och gripen.

Hela hans egendom bestod i en häst, och på den kraken hade han veckotals, jäktad och rädd, irrat omkring i bygderna. Han var uttröttad och mätt på lifvet.

En dag, då solen brände hett, gick han bredvid sin häst, som burit honom så länge, och ledde den vid tygeln. Djuret haltade, ty det hade förlorat en sko och var på den knaggliga, steniga stigen knapt i stånd att gå. "Pretendenten" sökte att så fort sig göra lät uppnå närmaste by för att få tag i en smed och få sin häst skodd.

Uppgifven af trötthet och ledande det lidande djuret, inträdde han till smeden, som var sysselsatt vid sitt arbete.

— Gör en sko åt min häst, sade han och lutade sig utmattad mot dörrposten.

Smeden vände sig om. Han ryckte lätt till, då han varseblef den inträdande. Ett ögonblick lät han sin hammare falla och såg forskande på främlingen — derpå grep han åter släggskaftet och fattade ett hofjern för att utföra kundens begäran.

Flere bönder och deras hustrur kommo ut ur sina bostäder och fram till smedjan för att betrakta den nyanlände.

Lugnt hamrade smeden på hästskon, och blott då och då kastade han en blick på den uttröttade, mot dörrposten fortfarande hvilande unge mannen.

— Ni tycks vara trött, min herre? frågade smeden.

Karl Edward nickade bifallande med hufvudet.

— Om ni vill får ni stanna äfven denna natt i mitt hus, herre, fortfor smeden,— jag skall gerna ge er qvarter och jag tänker, att ni i natt ska få sofva ostörd, ty här finnas inga råttor!

Stuart ryckte till. Ett minne genomkorsade hans klena hufvud, ett mörkt, förskräckligt minne. Framför honom stod samme smed, hvars hus och hem han en gång låtit nedbränna — Jeffry Hayes.

"Pretendenten" var icke i stånd att frambringa ett ord.

— Jag kände genast igen er, fortfor Jeffry, — genast, så snart ni trädt inom min dörr. Jag skulle nu kunna taga hämd på er, för att ni obarmhertigt och utan nytta bränt ned min boning; jag skulle med lättaste möda i verlden kunna förtjena mig 30,000 pund, men ni är en flykting, herre, ni har kommit till mitt hus, ni står under mitt tak, och gästfriheten är mig helig!

Karl Edward hade bleknat. Han framstammade några ursäkter om krigets nödvändighet och skylde brottet på sitt folk.

— Jag bad er om förskoning, svarade Jeffry allvarligt — men ni skrek till mig: råttorna i ert hus ha' stört min sömn; jag skall grundligt drifva bort dem! Och ni har fördrifvit dem, ty på det ställe, der min lilla byggning stod, finnes nu blott en kolnad timmerhög. Men var inte rädd. Ni behöfver ej blekna, ty ni står under taket af mitt nya hem. Jag skall sko er häst lika bra, som om ni vore min bäste vän och jag skall låta er oantastad rida härifrån — men jag ger er icke längre fritt än tio minuter efter det ni lemnat mitt hus. Nyttja dem väl till er flykt, ty då de tio minuterna äro förbi, skall jag förfölja er! och — ve er, då jag hinner er! Räkna då icke på någon förskoning längre, ty någon sådan har ni ej visat mig!....

Orolig och förskrämd stod der kungaparodien — "pretendenten."

Smeden gjorde hästskon färdig och fastslog den lugnt på dess plats.

— Så, herre, sade han, då han slutat sitt arbete, stig nu upp och fly! Jag ger er tio minuters försprång!

Rörd och uppskakad fattade den mislyckade tronkräfvaren den redlige mannens hand.

— Hvarmed skall jag löna er? frågade hån.

— Jag begär ingen lön, svarade Jeffry. Jag begärde heller ingen då ni sof under mitt tak — jag känner arten af er tacksamhet — stig nu bara till häst och det fort — — fort!....ni har bara några få minuter!....

Pretendenten kastade sig upp på hästen och sprängde derifrån.

— Ni är en galning! ropade bönderna, som låter en sådan fångst gå er ur händerna. Ni skulle i ett enda slag kunnat blifva en stormrik man!

Jeffry stod der tyst och eftersinnande. Han kämpade med frestelsen. Nej, sade han, jag sträfvar hvarken efter blodspengar eller kungatronens ömklige lycksökare, utan blott efter att få arbetarens rätt fridlyst. Dödar jag en, stå mig andra åter! Låt honom löpa!

Lugnt gick han åter till städet, fattade sin tunga slägga och arbetade lika kraftigt som om ingenting förefallit.

Men han kände med sig sjelf, att han handlat ädelt, storslaget.

Han var blott en simpel smed, en man ur folket, men han var en karakter, en hjelte.

En hjelte öfver sig sjelf.

IS OCH VATTEN.

Is och vatten i deras skiftande former höra till de egendomligaste af alla materiela kroppar, och det ser nästan ut, som skulle de vara enkom afpassade och danade för trefnaden och välståndet på vår planet. Ty om jorden förlorade sina flytande vattenmassor, skulle hela hennes yta blifva en liflös öken; och om hon sväfvade kring solen på mycket längre håll än som nu är fallet, skulle allt vatten frysa till is, hvaremot hennes vattenmassor, om hon flyttades mycket närmare solen, skulle förvandlas till ånga. De skiftande tillstånd, i hvilka vattnet förekommer i naturen, äro endast omständigheternas verk.

Det är en allmän regel att kroppar svälla genom värme och alltså krympas genom köld, emedan köld icke är annat än minskad värme. Från denna allmänna regel utgör fryskallt vatten så till vida ett makalöst undantag, att detsamma, om det uppvärmes till +4° C., icke sväller utan i stället krympas. Då sådant vatten stelnar till nollgradig is, väller det likaledes, men denna långt ifrån vanliga egenskap har dock vattnet gemensam med åtskilliga andra ämnen.

En vigtig följd af de anförda egenheterna är den, att våra åar, dammar och insjöar icke om vintrarne bottenfrysa, emedan isen, såsom lättare, stannar på ytan af det nära frysfärdiga (under +4° kylda) vattnet och bildar ett täcke, som hindrar den betäckta vattenmassans stelfrysning. Vattnets svällning vid stelfrysningen ger sig tillkänna genom allehanda sprängverkningar under frostens inflytande. Isen måste skaffa sig utrymme, när han bildas, och vi se derföre hela bergsklyftor lösbrytas och stora stenar höjas ur jorden, då det fryser. Murar vittra och hvarjehanda kärl söndersprängas af samma orsak; växterna dödas af frosten, då denna sönderspränger de fina rör, hvari safterna framlöpa. I sådana mycket fina rör kan emellertid vattnet afkylas flera grader under den vanliga fryspunkten utan att det stelnar.

Men allra märkligast är vattnet måhända för de ofantliga förråd af värme, som förbrukas för att stegra dess temperatur, och som åter frigöras, då temperaturen sänkes. Ingen annan kropp, vare sig fast, flytande eller gasformig, med undantag endast af vattnets ena beståndsdel, vätgasen, närmar sig ens vattnet i detta hänseende, hvilket väsentligen bidrager att göra allt vatten så ovärderligt såsom uppvärmningsmedel och för andra ändamål. I nära slägtskap med denna egenskap står vattnets utomordentligt stora behof af smältnings- och ångbildningsvärme. För att t. ex. få smältfärdig is förvandlad till fryskallt vatten eller för att få kokhett vatten fördunstadt till vattengas nödgas man förbruka ofantliga värmegrader, hvilka endast utföra det mekaniska molekylär-arbete, som åstadkommer förvandlingen, men alls icke tillkännagifvas genom någon temparaturstegring hos vattnet eller vattengasen. Men när omvändt vatten förvandlas till is, eller gasen till vatten, så frigöras åter dessa förut bundna värmemängder, hvilka nu uppvärma isen och vattnet eller andra i närheten befintliga ämnen. När det således töar om vintern, så att is och snö smälta, förbrukas värme och afkyles atmosferen, hvarigenom smältningen hindras taga sådan fart, att den vållar öfversvämningar, medan å andra sidan, när det fryser, värme frigöres, så att lufttemperaturen modereras. Likaså förbrukas värme och uppkommer afkylning om sommaren öfverallt der vatten fördunstar, hvaremot vattengasens utfällning ur atmosferen såsom regn alltid medför frigöring af värme d. v. s. uppvärmning.

Af dessa orsaker och till en del äfven deraf, att vattnet i likhet med andra vätskor till följd af särskilda omständigheter, såsom strömningar m. m. likaledes helt långsamt värmes och kyles, bibehålla de stora hafven sin värmegrad temligen oförändrad under hela året; de bidraga härigenom äfven att stadga luftvärmen samt verka svalkande under sommaren och mildra kölden om vintern. Hafven och i mindre mån äfven alla större vattensamlingar äro derföre att anse såsom ett slags stora utjemnare för lufttemperaturen på vår jord. De varma och kalla strömmar, som genomflyta hafven, bidraga icke minst härtill. Ett talande exempel är den bekanta Golfströmmen, som från Mexikanska bugten tillför hafstrakterna vid vestra Europa så ofantliga värmemassor, att denna verldsdel skulle vara obeboelig, så vida dessa icke, genom vindarne spridda och fördelade, gjorde klimatet drägligt. Sin betydelse såsom temperaturutjemnare visa hafven i synnerhet deruti, att öar i hafven och kusttrakterna hafva blidare luftstreck med vida mindre tvära temperaturvexlingar än de stora inlanden.

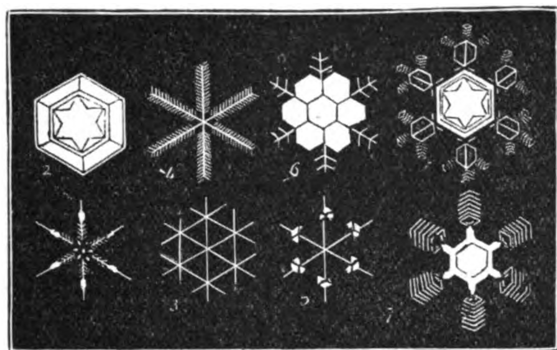
Såsom en ytterligare egenhet hos vattnet kan nämnas det ringa afståndet, 100 C., mellan frys- och kokpunkterna under vanligt lufttryck, hvilket afstånd än ytterligare minskas, då lufttrycket minskas. Vi kunna derföre med största lätthet framställa och bruka ämnet i den form, som vid hvarje tillfälle bäst passar för våra ändamål.

ISFÄLT.

Att det är allmänna fysiska lagar, som ligga till grund för vattnets anmärkningsvärda egenskaper, kan på intet vis betviflas, men dessa egenskaper äro visserligen icke desto mindre utomordentliga derföre, att de äro så långt ifrån tillfälliga eller godtyckliga. När vi betänka, att det allmännaste och vanligaste af våra rent materiela ämnen blifvit så lyckligt utrustadt med egenskaper, välgörande för allt lefvande, kunna vi icke undgå att beundra visheten hos de lagar, som beherska naturen.

Få äro väl de menniskor, som hafva en riktig föreställning om de oerhörda massor af stelfruset vatten, som finnas hopade kring jordens polartrakter, och måhända ännu färre äro de, som tro, hvad vetenskapen på allvar försäkrar, att nästan hela Europa en gång i den gråa forntidens sekler var en af snö och is betäckt ödemark, eller att Grönland, som nu är ett afskräckande island, fordom var smyckadt med en vegetation, hvars motbild man i dessa dagar måste söka i det sydligaste Europa. Så skifta tiderna. I de värmare trakter, hvarest naturen nu icke befattar sig med någon isbildning, måste is framställas med konst eller afhemtas bortifrån, så oumbärlig har denna vara blifvit för vår tids menniskor och deras konstlade eller naturliga behof. Till England, Frankrike, Italien, Kaplandet, Australien och Indien föras tusentals ton naturlig is årligen från Nord Amerika, hvarest en ganska storartad industri efter hand uppväxt, och äfven från Norge utföres is till England. I Indien hade man sedan urminnes tider på ett mycket enkelt sätt tillgodogjort sig sjelfva den kyla, som vållas af vattnets fördunstning, för åstadkommande af is till husbehof; men på

SNÖSTJERNOR.

senaste tiden har för samma ändamål en mängd konstrikt inrättade maskiner kommit i bruk både der och annorstädes.

I Amerika har det varit de canadiska sjöarna och Wenhamsjön vid Boston, som tillförne lemnat största delen af den is, som exporterats till Europa, men än mera storartad är den isupptagning, som nu bedrifves på Hudsonfloden. Vid stränderna äro kolossala träbodar uppförda, hvilka rymma bortåt 50,000 tons hvardera; de hafva dubbla väggar, hvilkas mellanrum är tomt (d. v. s. luftfyldt) för att hämma värmeförlusten. Isupptagningen sättes i verket, när isen på floden blifvit omkring ¼ meter tjock; man väljer en tjenlig plats och inskär derstädes med isplogar eller cirkelsågar så djupa fåror, som bärigheten medgifver, hvarigenom isfältet delas i fyrkantiga rutor af omkring 4 qvadratmeters storlek. Ett stycke innehållande flera rutor lösbrytes sedan med en spetshacka och forslas till granskapet af ismagasinet, der hvarje ruta afkapas med en grof jerngaffel och bringas på en lyftmaskin eller upphalningsbro samt uppläggеs i magasinet, dervid man endast tillser att några centimeters mellanrum lemnas öppna mellan styckena.

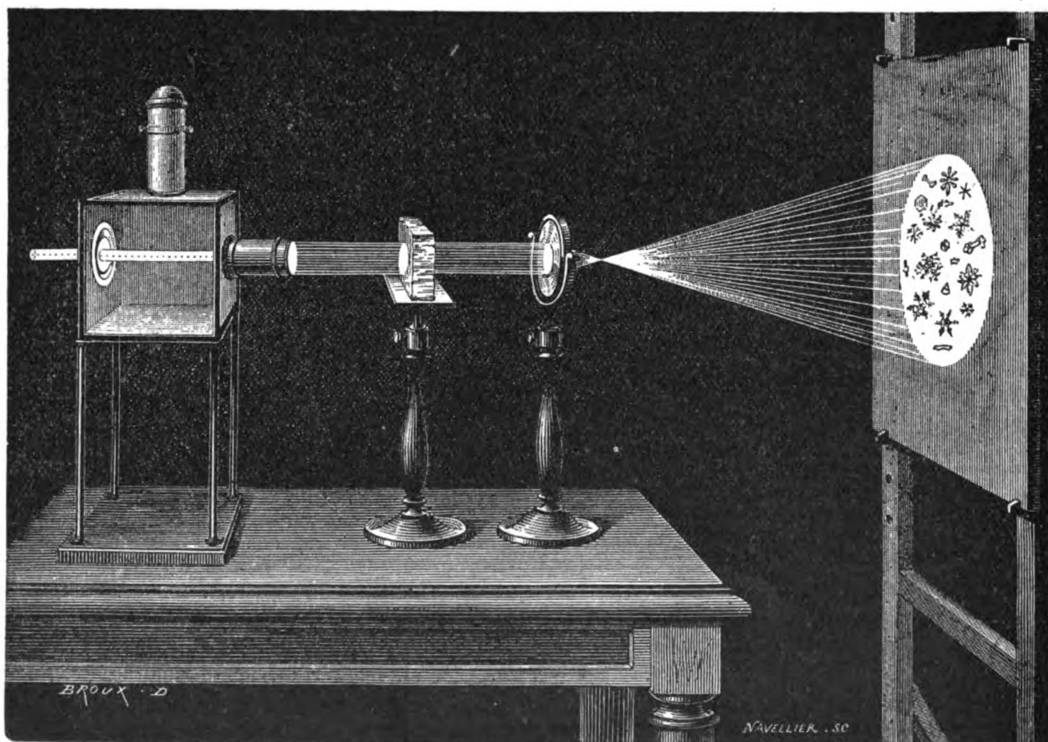
Isens klarhet och genomskinlighet är icke alltid ett bevis på dess renhet. De färgande ämnen, som allt vatten kan innehålla, och likaledes de mineraliska ämnen och salter, som förekomma i hafsvatten, afskiljas nästan helt och hållet från vattnet, då det stelnar, så att t. ex. isen i polarhafven är nästan saltfri, men organiska ämnen kunna finnas inblandade i den klaraste is, så att denna vid smältningen lemnar ett illaluktande vatten.

Moln bestå af små, ihåliga vattenblåsor och när dessa stelna till is, uppkommer *snö*, som är sammansatt af en mängd små sexuddiga stjernor eller sexsidiga kristaller i mångfaldiga olika skepnader och med en beundransvärd skönhet, alla lika hvarandra deruti, att deras smådelar äro lagda emot hvarandra i alltid samma vinkel, 60°.

Snö är således kristalleradt vatten och detsamma kan äfven sägas om vanlig is. De frostblommor, som om vintrarne emellanåt utspricka på fönsterrutorna i kalla och fuktiga bostäder, hafva väl icke så regelbundna former, att kristalleringsvinkeln 60° *alltid* återfinnes hos dem, men vanligtvis händer detta, och de förvridningar, dessa vattenkristaller undergått, böra väl tillskrifvas adhesionen vid glaset. På en fri vattenyta, der kristalleringen kan ske obehindradt, byggas vattenkristallerna oföränderligt efter samma plan som snöstjernorna, hvilka äro vattenkristaller i smått, och uppbyggandet försiggår alltid kring en axel, som är vinkelrätt mot den frysande vattenytan. Ett stort isstycke har väl ofta ett fullkomligt klart och strukturlöst utseende, men dess molekyler äro icke dessto mindre med strängaste ordning hopfogade efter en matematisk plan.

Tyndall har med ett vackert experiment visat detta. Då ett klart isblock utsättes för värme frigöras dess molekyler från de polära krafter, som hopfogat dem, i alldeles samma ordning som då de hopfogades. Vi kunna se förloppet om vi kasta ett knippe ljusstrålar på en isskifva i naturlig form eller som utskurits ur en större massa parallelt med frysytan, och låta de genomgångna strålarne brytas genom en lins så, att en ljusbild af hvad som försiggår i isen kan afteckna sig på en mörk skärm. När isen börjar smälta, sker detta långsamt i en mängd olika punkter, men kring hvarje punkt ordnar sig vattnet i form af en *sexuddig stjerna* eller sexbladig blomma. Iskristallbildningen är rent omvänd och isbyggnaden afslöjad. På de isblock, som isförsäljare kringköra på gatorna, ser man ibland vid varmt väder här och der några oklara, mjölkaktiga fläckar, som, om de granskades under mikroskop, skulle visa sig bestå af en massa små stjernor eller blommor, ehuru de äro så små att de nästan äro osynliga för blotta ögat.

Isens underbara inre byggnad är likadan i det minsta stycke som i det största: hvarje minsta del eller molekyl är derföre antagligen också bunden vid sina grannar genom enahanda polära krafter och sjelf uppbygd efter alldeles samma plan som det hela. Hvarje molekyl vatten är sammansatt af tre andra molekyler: en af *syre* och två af *väte*. Man kan tänka sig dessa tre delar fästade vid hvarandra i form af en liksidig triangel och af en mängd sådana trianglar kunna sedermera lätt sexuddiga stjernor bildas. Men vi få icke tro, att alla ämnen, som i likhet med vattnet bestå af tre enkla molekyler, äfven kristallisera på samma sätt. Det sagda är endast sagdt för att antyda, hvad vetenskapsmännen börjat tänka om dessa ämnen och hvilka bestämda former ideen om kropparnes molekyler, deras byggnad och grupperingar, börjat att allt mera erhålla.

TYNDALLS EXPERIMENT FÖR ATT VISA VATTNETS KRISTALLFORMER.

TANKAR OM TOBAKSRÖKNING.

(Ur ett bref från en far till sin son.)

Min käre gosse!

DU vet att vi inte äro rika; du får derför lof att undvika alla onödiga utgifter, det vill säga alla, som icke äro nödvändiga.

Bland onödiga eller till och med skadliga utgifter måste jag nämna en, föranledd af en ovana, åt hvilken ynglingar af din ålder allt för ofta öfverlemna sig. Som du börjar blifva stor, skall du veta uppskatta det, som jag nu ämnar säga dig, och jag uppmanar dig uttryckligen, att rätta dig derefter: jag ämnar nämligen tala om tobaksrökning.

Du ser nog då och då barn promenera på gatan med en cigarett eller en cigarr i munnen. Nåväl! har du märkt, hvad de se löjliga ut? . . . De små dumhufvudena tro, att man beundrar dem, att man anser dem för män. De äro så inbilska, att de icke märka det medlidande och förakt, som de ingifva dem, hvilka gör sig besvär att se på dem.

Inbilla dig icke, då du ser oss äldre röka, att bruket af tobak är nyttigt och helsosamt. De flesta af oss hafva öfverlemnat sig åt denna vana utan eftertanke, endast af härmningslust och för att göra som andra. På det att du sjelf må kunna döma om, huru orätt vi göra i att röka, vill jag upplysa dig om de största olägenheterna deraf, nemligen dem, som man vid din ålder lätt kan fatta.

Tobak innehåller ett våldsamt gift, hvars förderfliga egenskaper icke fullständigt tillintetgöras af elden; det är derför, som tobaksrökning förorsakar äckel, hufvudvärk och qväljningar hos personer, när de börja röka. Ofta förgå månader och ibland flera år innan tobaken upphör att förorsaka illamående. Längre fram, då man genom att pläga sig sjelf lyckats vänja sig vid att röka, känner man deraf ett visst nöje; men i sjelfva detta nöje ligger en fara, ty man vill ofta erfara det och öfverlemnar sig sålunda åt ett för helsan mycket skadligt missbruk.

Tobak är mycket dyr; man får icke något särdeles stort paket för en dollar. Med de penningar, somliga rökare utgifva för cigarrer, skulle man kunna hålla en hel familj med bröd. De finnas, hvilka röka från morgon till qväll och till och med i sin säng.

En rökare är ofta beröfvad välgörenhetens glädje. Om han har tio cents på fickan, fördrager han att gifva ut dem till tobak, framför att bistå någon olycklig. Och likväl vet du, hur vackert hur Gudi behagligt det är, att understödja de fattiga! Låtom oss derför göra andra, hvad vi vilja, att andra skola göra oss!

Tobaksrökning är alldeles onyttig för de flesta rökare och skadlig för de öfriga. Vi säga ibland som ursäkt för denna vår ovana, att tobaksrökning förjagar ledsnad; men det är bara prat. Brukar du hafva särdeles ledsamt, du, som icke röker? Rökarens ledsnad som är okänd för alla, hvilka icke röka, kommer sig bara deraf, att han vant sig vid att röka och ej kan underlåta det.

Tobaksrökning är anledning till oupphörliga försakelser. Sålunda ser man anslaget på en mängd ställen: "*Förbud att röka*", "*Tobaksrökning är här förbjuden*" o. s. v., eller också har rökaren glömt qvar sina tändstickor hemma; hans pipa har gått sönder under vägen; han har fått dålig tobak! En annan gång måste han nödvändigt använda den sista slanten, som fins i huset, till bröd åt barnen. Då får rökaren antingen underkasta sig att icke röka eller ock att se sina stackars barn hungra.

Stora drinkare äro i allmänhet också stora rökare. Dessa bägge orsaker till moralisk och fysisk förslappning sluta ibland med att förslöa de mest begåfvade män, derigenom att de tillintetgöra duglighet för affärer samt för så väl intellektuelt som kroppsligt arbete. Passionen att dricka eggar till att röka och passionen att röka eggar till att dricka.

Rökarna äro en börda både för sig sjelfva och för andra. I sällskap, der känslan för det passande och ibland till och med ett uttryckligt förbud en stund hindra oss ifrån att röka, äro vi alls icke tillfreds; ingenting intresserar oss, vi hafva tråkigt, och begäret att få röka växer i samma mån, som hindren derför. Passionen drifver oss ibland till att trotsa konvenansen och att röka i trots af allt. Då besvära vi de personer, som omgifva oss; vi blifva betraktade såsom illa uppfostrade, och i vissa fall kan det till och med hafva ganska obehagliga tvister till följd.

Behofvet att röka tager stundom öfverhand öfver behofvet att äta. Jag har sett soldater, som icke hade några penningar, sälja sitt bröd för att köpa sig tobak. Passionen tvang dessa att offra det nödvändiga för det onyttiga. Jag har också sett soldater i brist på tobak röka — löf eller kaffesump. Der ser du, min käre gosse, hvad man är att beklaga, då man dåraktigt skapar sig ett så tyranniskt behof, under det man redan har så svårt att tillfredsställa dem, som Gud ålagt oss. — Alla rökare gå icke till de öfverdrifter, som jag nu omtalat, men det är icke desto mindre sannt, att icke ens de måttligaste äro skyddade mot de faror, för hvilka tobaken utsätter oss.

Hvarje tobakspust representerar en beta bröd, tagen från de fattiga. Enligt den af försynen faststälda ordningen skola vi odla jorden, för att derur hemta den näring, vi behöfva. Men tvärt emot denna ordning, användas be bästa arbetarna, de bästa gödningsämnena och de bästa fälten till att odla tobak, under det man med skäl beklagar sig öfver, att födoämnena äro dyra, att potatis- eller sädesskörden varit klen.

Jag skulle kunna framställa ännu flera olägenheter för dig; men jag tror mig hafva sagt nog, för att låta dig förstå, att det är bättre att icke röka, isynnerhet när man icke är rik.

Men när du ser oss äldre röka, så akta dig väl för att fördöma oss, ty du vet icke under hvilka omständigheter, vi fått denna vana. Beklaga oss hellre och vaka öfver dig sjelf, så att du icke låter förleda dig till att efterhärma oss.

När dina kamrater uppmana dig att röka, så vägra bestämdt; om de göra narr af dig, så gif ändå icke vika. Hvad är ett skämt? "Ett tomt buller, som sätter luften i rörelse, men som icke krossar stenen".

Var derför försigtig, så att du uppmärksammar faran, och modig, så att du kan besegra henne!

Jag omfamnar dig, min käre gosse, och ålägger dig, att icke glömma de råd, jag nu gifvit dig.

Din hulde fader

E. D.

MDCCCXCVIII.

ÅRET aderton hundra nittio åtta har varit för vårt land och vårt folk ett godt år. Det har gått ned i historien med många oväntade inflytelsedigra händelser. Ett Amerikanskt-Spanskt krig är skrifvet på dess blad. Hela verlden ser på Amerika med helt andra ögon nu än för ett år sedan och har äfven betydligt mera att se på än förr. Spanien är likt den late och onde tjenaren, som gräfde ned sitt pund i jorden, och har under det gångna året blifvit kalladt att stå till rätta för huru det behandlat sina besittningar och pund.

Så kommer en räkenskapsdag för hvar och en som fått något pund eller gåfva att förvalta. Det är förfärande huru hård domen alltid synes; men den är endast en korrekt hopsummering af ett föregående lif. Amerika hade mycket förut, men har under året som gått fått sig förtrott mer, men äfven hennes räkenskapsdag kommer. Må hon då kunna stå sig bättre än Spanien. Hon skall stå sig bättre om hon handlar bättre. Du och jag likaså! Kriget har framkallat åtskilliga hjeltar, hvilkas namn skola bevaras och nämnas med aktning i en aflägsen framtid. Huruvida Hobson är en hjelte eller en våghals eller en fruntimmerskarl, är icke godt att afgöra. Dewey deremot synes kunna icke blott segra utan bära sin seger som en hel karl. Kanske ligger den största hjelten från kriget 1898 under någon torfva gömd och glömd, som aldrig blef nämnd eller känd derför, att han lydde befallning och icke gaf. Det tarfvar ofta mera mod och verklig mannakraft att lyda än att befalla. Förgät derför icke att lägga en blomma på den simple soldatens graf, ty utan honom ingen seger, intet lysande befäl.

På den kyrkliga himmeln hafva inga krigsmoln varit synliga under det flydda året, fastän det blixtrat ibland likasom från en klar himmel. Ännu predikas Guds rena ord med allvar och nit och arbetas med ihärdig rastlöshet öfver allt inom det kyrkliga lägret, men det är att befara att det andliga lifvets tillväxt icke håller jämna steg med utvecklingen i det yttre. På många ställen forceras det kyrkliga arbetet med rent verldsliga medel. Hvad det nu så moderna kyrkobazarväsendet och den långrandiga kappstriden skola tillskynda vårt samfund är väl icke heller godt att säga, men det är svårt att hoppas mycken välsignelse i andligt afseende från dessa håll.

Den missbelåtenhet med våra författningar, som nu förspörjes från så många håll, har troligtvis sin grund deri, att man icke följer dem så samvetsgrant nu som förr. Eller måhända deri, att vi sakna de personligheter, hvilka utgjort själen i desamma. Det skulle ej falla sig lätt, om alls möjligt, för någon centraliserad kyrkomyndighet att kontrollera, hvare sig prester eller församlingar, när icke samma myndighet i någon

mån också kan kontrollera den kassa hvarmed verksamheten bedrifves. Endast sådana församlingar, hvilka behöfva hjelp af samfundet, äro villiga att underkasta sig någon reglering från samfundets sida. Andra anse sig kunna handla independent i alla egna angelägenheter. Presterna hafva insupit samma anda. Att något behöfde göras för att stäfja det godtyckliga tillvägagående som mer och mer uppenbarar sig hos både församlingar, prester och studenter erkänna nog alla. Men hvad? Synoden har tillsatt ett "lilla ministerium" och nedlagt reglerna för inträdet i seminariet. Kunde icke hvarje konferens hafva sitt lilla ministerium som reglerade pastorsombytena och bestämde, hvilka pastorer som skulle tjenstgöra inom konferensen. För öfrigt är det ett förvändt tänkesätt att tro, att de brister vi känna på alla områden skulle hafva sin egentliga grund i en ofullkomlig prestskrud eller bristande författningar. Orsakerna äro af inre och mera djupgående beskaffenhet. Utan en allmän genomgripande andlig väckelse skall vår kyrka icke kunna fylla sin kallelse och uppgift i detta land.

På det litterära området är vårt samfund måhända bäst betryggadt. Deras enda officiella organ har nu kommit till den stadga, att det grundsatsmässigt undviker att redaktionelt inblanda sig uti utredningen af kinkiga samfundsfrågor. Presterna, som från början varit dess själfskrifna kolportörer, hafva under det gångna året samt och synnerligen blifvit upphöjda till abonnenter. Den uppmuntran andra samfundsvänliga litterära försök fått röna, ställer dessa i stor tacksamhetsskuld till dess mångsidiga redaktör. Om blott alla redaktörer kunde föra sina pennor med sådan aktning för författningar och häfdvunnen sed, skulle snart alla missljud dö bort. Spurgeon hade en sacra ministerii kandidat, som hade för sed att vagga på ett stötande sätt, när han skulle predika. Läraren föreslog, att han skulle uppsätta tvänne stöttor på predikstolen, med hvassa tvärpinnar uti, riktade mot hvardera örat. Det kan ju hända att predikan blef torr och intetsägande ibland, men säkert är, att kandidaten stod stilla. Vi skulle vilja rekommendera detta medel äfven åt andra redaktörer. Emellertid med det censorskap vi nu ega, skall säkerligen den litterära verksamheten blomstra hädanefter som hitintills.

Ungdoms-Vännen är ännu ung, men så snart den blifvit litet mera talför, borde den också titta in i samfundsfrågor samt bidraga till deras rätta lösning, äfven om det skulle ske med en dylik styrpinne å ömse sidor. Vi tillönska *Ungdoms-Vännen* och dess läsekrets ett godt nytt år.

I detta nummer af *Ungdoms-Vännen* påbörjas införandet af den framstående forskaren Layard's skildring af "Nineves Ruiner". Denna skildring, som är både intressant och värderik, kommer att utgöra en del af *Ungdoms-Vännens* innehåll under detta år. Tidningens läsare få här tillfälle att blifva bekanta med några af de mest intressanta och följdrika upptäckter, som gjorts i vårt århundrade. För bibelns vänner bör det särskildt vara af intresse, att lära känna ett forskningsarbete, som i hvarje stadium fått tjena såsom ett kraftigt bevis för den heliga bokens sanning. Layard var en af de förste, som med framgång anställde undersökningar af Assyriens ruinkullar och "sedan dess har den ena delen efter den andra af det gamla Nineve vaknat upp att bära vittne om bibelns sanning". Många otrosröster, som söka göra sig hörda, skulle tystna, om de icke vore okunniga om de storartade resultaten af den nyare tidens forskning bland Egyptens, Assyriens och Palestinas fornlemningar.

En författare säger: "Då vi i dessa nineveitiska ruiner läsa namnen på Israels konungar och städer, Sanheribs egen berättelse om sitt infall i Palestina och sin seger öfver Hiskia, och skåda dessa afbildningar af judiska fångar inför Assyriens konung och målningar af huru fästningarna stormas och fångarne pinas; huru deras mun genomborras med krokar, och deras ögon stingas ut, och huru å andra sidan de assyriske herrarne prunka i purpur, ståtliga hjeltar, ryttare på hästar, med turbaner på hufvudet, såsom Hesekiel målar dem, då erinras vi om Habakuks ord: 'Stenen skall ropa från väggen och bjelken från trävirket svara honom' ".

När vi se den totala förstörelse, som drabbade Babylon och Nineve, dessa forntidens lysande städer, så förstå vi samme profets ord: "Ve den som bygger städer med blod och grundar borgar med orätt!"

Om derför Layards framställning af hans forskningar bland "Nineves Ruiner" läsas tillsammans med de delar af Guds ord, som handla om Assyrien och Nineve, så tro vi att den skall blifva till stor nytta för *Ungdoms-Vännens* läsare.

* * *

Fredsslutet i Paris den 10 Dec. 1898 ökar bördan för skolpojkarne med ännu ett årtal och datum. Men det blir också något mer för dem att komma ihåg än blotta årtalet. Fredstraktatens bestämmelser äro af så vidtomfattande betydelse, att följderna deraf komma att sträcka sig långt fram i tiden.

Spanien har gått tillbaka till hvad det var före de stora upptäckternas tid, men det är mycket svagare och fattigare nu än det var då, trots de utomordentliga rikedomar, som det hemfört från sina kolonier. Spanien har aldrig sett på sina koloniers bästa, utan på allt sätt utsugit dem och missbrukat sin makt öfver dem, det var derför ingen sorg, när spanska flaggan nedhissades och den amerikanska intog dess plats i de eröfrade länderna. Ingen hvarken på Cuba eller Filippinerna fällde en tår öfver spanska väldets slut; man fröjdades i stället deröfver. "Sic transit gloria mundi".

Folket på de ofta omnämnda öarna går förvisso en ljusare framtid till mötes under stjernbanerets välde. Der blir tillfälle till utveckling både i politiskt, materiellt och andligt hänseende. Katolikerna komma naturligtvis att på allt sätt bibehålla sitt inflytande, men de äro dock icke allsmäktiga såsom förut. Litteratur, konst, handel och industri kan utveckla sig sjelfständigt, då man icke längre är klafbunden af en småaktig och despotisk regering.

Den allra största betydelsen kommer dock både kriget och fredsslutet att medföra för Förenta Staterna. Det tjenar till intet att härvid söka profetera hvarken såsom optimist eller pessimist. Den gamle hedersmannen John Sherman ser med grämelse huru det yngre slägtet trånar efter förvärf, storhet och makt, är otroget mot de gamla traditionerna och just derför arbetar på sin egen och republikens undergång. Andra anse att detta blott är att se spöken midt på ljusa dagen. Har England, Tyskland och andra makter kunnat styra sina kolonier, hvarför skulle icke Förenta Staterna kunna göra detsamma? Hufvudsaken är att den amerikanska regeringen ser till, att de personer, som skola handhafva styrelsen på de särskilda områdena äro ärliga och dugliga män, hvilka bemöda sig om att gagna det område de fått sig anförtrodt, och ej begagna sitt ämbete för att genom list och bedrägeri skrapa ihop en förmögenhet, under det de utplundra och förtrycka sina underhafvanden. Men den politiska ruttenhet som för närvarande råder i landet från de högre till de lägre, kunna dylika farhågor visserligen ej anses ogrundade. Men — detta kan vara nog, den som lefver får se.

* * *

Årsstämmorna i våra församlingar äro nu i allmänhet hållna. De unga männen borde besöka dem mera allmänt än hvad som sker. De unga männen borde också mer och mer användas i församlingens tjenst, de blefve derigenom i tillfälle att sätta sig in i församlingens arbete och lära känna dess behof. I många församlingar är ungdomen den del som utför det mesta arbetet, och den arbetsvillighet och offervillighet, som i de flesta fall förefinnes hos de unga, bör af församlingarna uppskattas och erkännas. Vänlighet och tacksamhet skada aldrig, men mycket kan vinnas derigenom. Detta gäller om förhållandet mot barn och ungdom både i hemmet och i församlingen.

* * *

Ungdoms-Vännen fick en ny drägt till jul. Huruvida den är högkyrklig eller lågkyrklig, vet jag icke, men den ser bra ut, den är riktig "ungdomlig" och behaglig.

* * *

Ungdoms-Vännen tillönskar alla sina läsare ett **godt nytt år!**

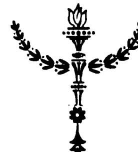
Entered at the Post Office at Minneapolis, Minn., as second class mail matter.

Ungdoms=Vännen

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR UNGDOM

Illustrated Magazine Published Monthly

Utkommer i medio af hvarje månad.

UTGIFVEN AF J. FR. SEEDOFF, TH. KJELLGREN, C. A. HULTKRANS

PRENUMERATIONSPRIS:

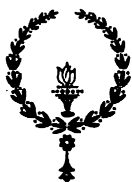
Helt år............$1.00. Halft år............60 cents.

Ett år till Sverige..........$1.25.

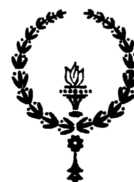
Penningar böra sändas medelst registreradt bref, Post Money Order eller bankanvisning till G. W. Olson, 426 Third Avenue So., Minneapolis, Minn.

Allt som rörer tidskriftens redaktion sändes till pastor Th. Kjellgren, Scandia, Minn.

Allt som rörer expeditionen adresseras: UNGDOMS-VÄNNEN, Minneapolis, Minn.

UNGDOMS-VÄNNEN.

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

"Lyckliga ungdomstid! Huru ljuf är icke den dager, som faller öfver dina stigar, när nådens sol uppgår öfver dig!"—WIKNER.

ÅRG. IV. MINNEAPOLIS & ST. PAUL, MINN., FEBRUARI 1899. N:O 2.

NINEVES RUINER.

AF AUSTEN HENRY LAYARD.

Öfversättning från engelskan.

ANDRA KAPITLET.

MITT första åtgörande, sedan jag kommit till *Mosul*, var att öfverlemna mina bref till provinsens guvernör. *Mohammed Pascha*, en kandier, var vanligtvis bekant under namnet *Keritli Oglu* (sonen af kretensern), för att skilja honom från hans berömde företrädare af samma namn. Paschans utseende var sådant, att det icke gjorde något intryck för eller emot honom, men det öfverensstämde med hans temperament och skick. Hyckleri fans icke hos honom. Han hade blott ett öga och ett öra, var kort och tjock, hade stora koppärr i ansiktet, var rå i sina åthäfvor och hade en kort sträf röst. Redan innan hans ankomst hade ryktet om honom nått hans residens. På ditvägen hade han återupplifvat mången gammal god plägsed och pålaga, som vårt århundrades reformerande ande låtit falla i glömska. Isynnerhet yrkade han på *disch-parasi*, som ordagrannt betyder "tandskatt", d. v. s. en godtgörelse i penningar, som uppbäres i alla byar, i hvilka en man af denna rang råkar att befinna sig, för det han begagnar sina tänder till tuggandet af de lifsmedel, som han nedlåter sig att af invånarne mottaga.

Vid sitt intåg i Mosul hade han förledt åtskilliga af de förnämsta *agas*, som vid hans närmande flytt ur staden, att återvända hem, och sedan han aflagt en omfattande ed och gifvit rikliga löften, lät han afskära strupen på dem för att visa, huru mycket man kunde lita på hans ord. När jag kom, var hela befolkningen i ett tillstånd af fasa och förtviflan. Blotta åsynen af en resande väckte förhoppningar, och man hviskade i staden, att tyrannen vore fallen i onåd. Detta visste paschan och föll på den idéen att pröfva folkets sinnesstämning emot sig. En eftermiddag blef han hastigt sjuk och bars nästan liflös till sitt harem. Följande morgon tillslöts palatset, och betjeningen besvarade alla efterfrågningar med hemlighetsfulla åtbörder, som blott på ett sätt kunde tydas. Farhågan hos invånarne gaf nu vika för en allmän glädje, men på middagen visade sig excellensen, som hade sina spioner ute i hela staden, och uppträdde alldeles frisk på torget. Samtliga invånare darrade af bäfvan. Hans hämnd drabbade nu isynnerhet de förmögna, som hittills undsluppit hans roflystnad. De blefvo fasttagna och plundrade under föregifvande, att de utspridt för hans anseende menliga rykten.

Byarna och arabernas stammar hade icke lidit mindre än städerna. Paschan hade tagit sig den vanan, att gifva dem, som han utsände att indrifva penningar, sina instruktioner i tre ord: "gå, förstör, ät!" och hans agenter voro i allmänhet icke sena att fatta betydelsen af dessa ord. De angripna och plundrade stammarne utöfvade nu vedergällningsrätten på karavaner och resande eller ödelade de odlade delarna af paschalikatet. Byarna voro öfvergifna, vägarna föga begagnade och mycket osäkra.

En sådan man var paschan, för hvilken jag två dagar efter min ankomst presenterades af engelska vice konsuln herr Rassam. Han läste brefven jag öfverlemnade och mottog mig med den höflighet, som en resande i allmänhet väntar af höga turkiska ämbetsmän. Hans önskan att veta ändamålet med min resa var alltför tydlig, men hans nyfikenhet tillfredsställdes likväl icke för ögonblicket. Många skäl funnos, som gjorde det nödvändigt att hemlighålla mina planer, till dess jag kunde realisera dem. Ehuru jag af hr Botta alltid njutit det mest välvilliga understöd, funnos likväl andra, som icke delade hans tänkesätt, men af tjenstemännen och stadens invånare kunde jag endast vänta det mest bestämda motstånd. Sedan jag i hemlighet skaffat mig några verktyg och i samma ögonblick jag afreste tagit en murare i tjenst samt försett mig med åtskilliga gevär, lansar och andra vapen, tillkännagaf jag, att jag ämnade jaga vildsvin i en närbelägen by, och for nu, den 8 nov., utför Tigris på en för mig nybyggd liten båt. Herr Ross, en engelsk köpman från Mosul, åtföljde mig tillika med en kawass och en tjenare.

Vid denna årstid fordras nära sju timmar för att på Tigris fara från Mosul till Nimrud. Solen hade redan gått ned, innan vi hunno till den damm, som går tvärs öfver floden. Vi landstego och gingo in i byn *Naifa*. Intet ljus syntes, då vi nalkades, och hundarna läto icke höra sig, ehuru de eljes i stor

mängd finnas i de arabiska byarna. Vi hade inträdt i en hop af ruiner. Då jag just var färdig att återvända till båten, der vi beslutat att tillbringa natten, lyste ett sken emot oss från ingången till en eländig koja. Genom en spricka i muren såg jag en arabisk familj sitta ihopkrupen omkring en till hälften slocknad eld. Mannens klädsel, hans vida mantel och hvita turban visade mig, att han hörde till en af de arabiska stammar, som vid gränsen af öknen odla en liten landsträcka och skilja sig från beduinerna derigenom, att de hafva fastare boningsplatser. Jämte honom sutto tvänne qvinnor, magra och tärda, som hade sina hufvuden nästan helt och hållet höljda i svarta schalar, men den öfriga delen af kroppen i den randiga aban. Några nästan nakna barn och ett par skabbiga hundar gjorde gruppen fulltalig. När vi inträdde, reste hela sällskapet sig och visade någon oro öfver den oförmodade åsynen af främlingar. Men mannen, som såg att vi voro européer, helsade oss välkomna, utbredde några säckar på golfvet och bjöd oss sitta, qvinnorna och barnen drogo sig deremot tillbaka i en vrå af kojan. Vår värd, hvars namn var *Awad*, var en scheik. Hans stam var plundrad af paschan och hade kringspridt sig öfver olika delar af landet, han sjelf hade funnit en tillflykt i denna förstörda by. Han var en förståndig och arbetsam man och kunde något turkiska. Emedan jag genast förstod, att han kunde blifva mig till nytta, gjorde jag honom bekant med ändamålet för min resa. Jag gaf honom utsigt på ordentligt arbete, i fall mitt företag skulle lyckas och försäkrade honom om bestämd lön såsom tillsyningsman öfver arbetarne.

Han erbjöd sig frivilligt, att nu midt i natten, gå till *Selamijah*, en tre mil derifrån belägen by samt till några arabers tält i grannskapet, för att samla folk, som skulle biträda vid gräfningarna.

Jag hade föga sofvit under natten. Huset, som skänkt mig tak öfver hufvudet, var lika så litet inbjudande till sömn som dess invånare, men scener och sällskap af denna beskaffenhet voro för mig icke ovanliga, och jag skulle kunnat förgäta dem, om jag varit mindre orolig. De förhoppningar, som jag så länge hyst, skulle nu antingen krönas med framgång eller slutas med bedragen väntan. Drömmar om underjordiska palatser, jättelika odjur, om i sten huggna figurer och inskriptioner utan all ända sväfvade för min fantasi. Sedan jag fattat den ena planen efter den andra för att skaffa ut jorden och skatterna, såg jag mig vandra i en sådan labyrint af rum att jag icke fann någon utgång. Men derefter låg åter allting helt plötsligt begrafvet, och jag stod framför en med gräs bevuxen ruinkulle. Uttröttad nedsjönk jag ändtligen i en orolig slummer, men då jag hörde Awads röst, stod jag upp från min matta och gick ut till honom. Dagen grydde redan, Awad hade kommit tillbaka med sex araber, som för en ringa penning ville arbeta under min ledning.

Nimruds höga kägla och breda kulle visade sig emot morgonhimlen såsom ett aflägset berg. Men huru hade icke scenen förändrat sig sedan mitt sista besök der! Ruinerna voro icke längre öfverklädda med grönskande gräs och skiftande blommor; intet spår af någon boning, icke ens en arabs svarta tält kunde ses på slätten. Ögat vandrade öfver en uttorkad, ofruktbar öken, öfver hvilken en väderhvirfvel, drifvande ett moln af sand framför sig, händelsevis just nu ilade. Ungefär en mil framför oss låg den lilla byn *Nimrud*, nu liksom *Naifa*, endast en hög af ruiner.

En 20 minuters väg förde oss till den förnämsta ruinkullen. Emedan intet växte på jorden, var det lätt för mig att undersöka de stycken, med hvilka den var betäckt. Sönderbrutna lerkärl och bitar af tegelstenar, bådadera ristade med kilskrift, lågo kringströdda öfver allt. Araberna gåfvo akt på alla mina rörelser, när jag gick än hit än dit, och betraktade de af mig samlade bitarna med förvåning. Men de hjelpte mig snart att söka och buro med fulla händer fornlemningar, bland hvilka jag med glädje märkte ett stycke af en basrelief. Materialet, af hvilket den var gjord, hade varit utsatt för elden och liknade till alla delar den brända gipsen i *Khorsabad*. Öfvertygad genom denna upptäckt att qvarlefvor af skulpturarbeten ännu måste finnas i någon del af kullen, uppsökte jag ett ställe, der vi med hopp om framgång skulle kunna begynna våra gräfningar. Awad förde mig till ett stycke alabaster, som sköt upp ur marken. Vi kunde icke borttaga det, och då vi gräfde, visade det sig vara öfre delen af en stor skifva. Jag befallde hela manskapet att gräfva här, och snart hade vi uppgräft ännu en skifva. Fortfarande i samma riktning kommo vi till en tredje, och samma morgon gräfde vi upp ytterligare tio, som bildade en fyrkant, i hvilken blott en enda hörnsten saknades. Det var tydligt, att vi således upptäckt öfre delen af ett rum, till hvilket den öppning, som var der stenen saknades, utgjorde ingången. Jag lät nu gräfva vidare, och snart sågo vi en kilskrift. Dylika inskriptioner funnos midt på alla skifvorna och voro ganska väl bibehållna, men skifvorna voro öfverallt släta, med undantag af stället för inskriptionerna. Under det jag lät ena hälften af arbetarne bortskaffa gruset ur rummet, förde jag de öfriga till sydvestra hörnet af kullen, der jag hade sett många stycken af till kalk öfvergången alabaster.

En i sidan af kullen anlagd löpgraf förde mig nästan rakt på en mur med inskriptioner af samma karakter som de redan beskrifna. Men skifvorna, som här tydligen varit utsatta för stark hetta och derför nästan voro förvandlade i kalk, hotade att falla sönder i stycken, så snart de blottades.

Natten afbröt våra arbeten, och jag återvände till byn väl belåten med min framgång. Jag egde nu bevis, att byggnader af betydlig storlek funnos i

kullen, och att, ehuru några voro förstörda af eld, andra dock undgått densamma. Emedan inskriptioner såväl som stycken af en basrelief blifvit funna, måste man naturligtvis draga den slutsatsen, att ännu flera skulpturer lågo begrafna under jorden. Jag beslöt derför att fortsätta undersökningen af det nordvestra hörnet och att denna dag helt och hållet rensa den redan delvis tömda kammaren.

När jag åter kommit till byn stannade jag icke qvar i den öfverbefolkade koja, uti hvilken jag tillbragte förra natten. Med Awads hjelp, som icke mindre än jag gladde sig öfver den framgång vi haft, reparerade vi det minst förstörda huset i byn med lera och upphjelpte taket, som höll på att falla ned. Vi lyckades åtminstone att till någon del utestänga den kalla nattvinden, och jag fick mig en liten egen boning.

Följande morgon förstärktes antalet af mina arbetare med fem turkomuner från *Selamijah*, hvilka blifvit hitlockade genom utsigten på ordentlig betalning. Hälften af dessa sysselsatte jag med att tömma kammaren och de öfriga att följa efter muren vid kullens sydvestra hörn. Innan aftonen var det förstnämnda arbetet fullgjordt, och jag befann mig i ett rum, som var belagdt med 8 fot höga skifvor, hvilka till bredden höllo ömsom 4, ömsom 6 fot. På en af dessa, som fallit tillbaka från sin plats, fanns inristadt med grofva arabiska bokstäfver namnet *Ahmed Pasha*, en af de förra ärftliga guvernörerna i Mosul. En af infödingarna från Selamijah erinrade sig, att några kristna för ungefär 30 år sedan gräft i denna kulle för att finna sten till förbättrande af sultan *Abd-Allahs* graf och att detta helgons hviloställe ligger på venstra stranden af Tigris några få mil nedanför dess förening med Zab. Då blottades denna skifva, men emedan de icke voro i stånd att bortföra den, inristade de derpå sin herres, paschans, namn. Mannen berättade ytterligare, att en sten med huggna figurer blifvit af dem funnen i en annan del af kullen, hvilken han dock icke med noggrannhet kunde bestämma och att den blifvit slagen i stycken och användt till grafvens reparation.

Golfvet i kammaren var belagt med mindre skifvor än de, som blifvit begagnade till väggarnas beklädnad. De voro på båda sidor betäckta med inskriptioner och lagda på ett lager af jordbeck, som, emedan det blifvit ditlagdt i flytande tillstånd, gaf ett fullkomligt aftryck af den på stenen med upphöjda bokstäfver inhuggna skriften. Inskriptionerna på de upprättstående skifvorna voro ungefär 20 linier långa och allesamman hvarandra fullkomligt lika.

I gruset nära golfvet af rummet fann jag åtskilliga elfenbens-arbeten, på hvilka ännu funnos spår af förgyllning, deribland sågs en bild af en konung, som höll i handen det egyptiska *crux ansata*, eller symbolen af lifvet, samt dessutom en del af en sfinx och en prydlig list af blommor. Awad, som hade sina egna tankar om gräfningarna och derför knappast kunde tro, att de blott skulle inskränka sig till stenarna, samlade alla bitar af förgyllning, som han kunde finna i gruset, och i det han på ett hemlighetsfullt och förtroligt sätt förde mig afsides, framtog han dem ur en strut af smutsigt papper: "O Bey", sade han, "Wallah! Edra böcker äro riktiga, och frankerna veta det, som är doldt för de rättrogna. Här är guld och säkert skola vi, om Gud vill, inom några dagar få hela skatten. Säg blott ingenting derom åt araberna, ty de äro åsnor och kunna icke tiga. Saken kunde komma till paschans öron", Scheiken blef mycket förvånad och fann sig mycket bedragen i sin förmodan, då jag helt frikostigt skänkte honom de samlade skatterna jämte allt hvad han i den vägen framgent kunde upptäcka. Han lemnade mig, mumlande: "Jia Rubi" och andra fromma utrop, och förlorade sig i gissningar öfver verkliga betydelsen af så besynnerliga saker.

Vid foten af skifvorna i det sydvestra hörnet funno vi en ganska stor hög af träkol, hvilket visade, att byggnaden, af hvilken kolen innan förbränningen utgjort en del, blifvit förstörd af eld. Äfven i denna del af kullen lät jag gräfva i åtskilliga riktningar och stötte ofta på till kalk förvandlade lemningar af murar.

Tredje dagen öppnade jag en löpgraf in i den höga kägelformiga ruinkullen, men fann ingenting annat än tegelstenar med inskriptioner. Jag lät äfven ånyo gräfva på baksidan af norra ändan till det först undersökta, men sedan lemnade rummet, emedan jag hoppades att upptäcka ännu andra murar, men lyckades icke. Emedan mitt hufvudändamål var att så snart som möjligt förvissa mig om, huruvida skulpturarbeten verkligen funnos, satte jag hela min arbetsstyrka vid sydvestra hörnet, der de många lemningarne efter murar, som redan blifvit upptäckta och tydligen syntes tillhöra samma byggnad, lofvade bätte framgång. Jag fortfor till den 13de att gräfva i denna del af kullen, jämt och samt fann jag inskriptioner, men ännu inga bildhuggarearbeten.

Emedan flera dagar förflutit, sedan min afresa från Mosul, och mitt försök tillräckligt lyckats, så var det tid att återvända till staden, för att göra paschan bekant med ändamålet med mina forskningar. Jag reste derför den 14de bittida på morgonen och red i galopp på omkring tre timmar till Mosul.

Jag fann stor oro i staden, ty först och främst hade paschan föregående dag fångat sina undersåtar, genom det redan omtalade ryktet om sin död, i en snara och var lifligt sysselsatt med att medelst ersättning i penningar söka upprättelse för den skymf han lidit genom den glädje stadsborna visat. För det andra, emedan engelska v. konsuln köpt sig en gammal byggnad till upplag för sitt varulager, hade Kadi, en fanatiker, med den mest föraktliga karakter,

under förevändning att frankerna beslutat att köpa hela Turkiet, tillställt ett uppror, som skulle sluta med förstöring af konsulns hotell och andra våldsamheter. Jag lät anmäla mig hos paschan och gratulerade honom först till hans snara tillfrisknande — en kompliment, som han mottog med ett grin af otäck sjelfbelåtenhet. Derefter började han tala om Kadis plan och de oroligheter han väckt.“ Tror den tvärviggen”, utropade han, “att han har att göra med *Scheriff Pascha* (hans företrädare), då han söker planlägga ett uppror i staden? Då jag var i *Siwas*, försökte *Ulema* uppreta folket, emedan jag gjort ingrepp på en begrafningsplats, men jag lät dem äta träck. Wallah! Jag borttog alla stenar från grafvarna och uppbyggde slottets murar”. I början låtsade han som vore han okunnig om gräfningarna i *Nimrud*, men under fortgången af samtalet uppdrog han, emedan han tänkte öfverbevisa mig om falska uppgifter i de svar jag gifvit, ur sin portfölj ett stycke papper, likaså smutsigt som det Awad visade mig, och i hvilket han förvarade ett så litet stycke af ett guldblad, att det knappt kunde ses. Detta, påstod han, vore lemnadt honom af befälhafvaren för de irreguliera trupperna vid Selamijah, hvilken gifvit akt på min sysselsättning. Jag föreslog honom att utvälja en agent, som skulle vara närvarande, så länge jag arbetade i *Nimrud*, och taga i förvar alla dyrbara metaller, som möjligen komme att upptäckas. Han lofvade mig att tillskrifva befälhafvaren för de irreguliera trupperna om detta löfte och gjorde inga invändningar emot fortsättningen af mitt arbete.

Ryktet om de ur ruinerna hemtade rikedomarna hade nått *Mosul* och väckt både nyfikenheten och girigheten hos Kadi och stadens förnämsta invånare. Jag såg tydligt, att jag hade en fruktansvärd opposition att bekämpa, men emedan paschan ännu icke öppet uppträdt emot mig, så lejde jag åtskilliga nestorianske kaldeer, som för vintern lemnat sina berg i afsigt att söka sysselsättning i Mosul, och skickade dem till Nimrud. Tillika anställde jag agenter för att undersöka några kullar i grannskapet af staden i hopp att med säkerhet kunna visa, att med bildhuggare arbeten prydda byggnader verkligen funnos, innan något steg togs att hindra mig i mina arbeten.

Under det jag var i Mosul kom en arab vid namn Mormus och berättade mig, att genom en händelse figurer blifvit upptäckta i en hop ruiner nära byn *Tel Kef.* Alldenstund han tillbjöd sig att föra mig till stället, redo vi tillsammans dit, men han visade mig endast ett gammalt stenbrott med några groft tillhuggna stenar. Att på sådant sätt bedragas är en erfarenhet, som man dagligen får göra, och jag tröttade mig med att ströfva omkring i landet för att bese fornlemningar, som man med största noggrannhet beskref för mig såsom bildhuggare arbeten eller med inskriptioner betäckta stenar, men som likväl för det mesta befunnos tillhöra någon nyare byggnad eller något gammalt, med arabiska bokstäfver fullskrifvet grafmonument. (Forts.)

HVI YFS DU?

“Ack säg mig, o menska, hvi yfves du så?
Likt fallande stjernan som släckts i det blå
Likt blixten i molnen, likt skummet på haf
Du lyser och slocknar till slut i en graf.

Se eken! Dess krona förtvinar och dör,
Och stormen dess löf öfver klipporna strör.
För hög och för låg ljuda lika de ord:
“Af jord är du kommen och varder till jord!”

Det barn, som en moder har älskat så ömt,
Den mor, i hvars armar den lilla har drömt,
Den maka och far, som var båda så kär —
Ack döden dem alla till grafvarne bär.

Du blomstrande mö, på hvars kind i hvars blick
Brann skönhetens glans — o, din skönhet förgick,
Och minnet af dem, hvilka värmts af dess glans,
Förbleknar och dör som på grafven en krans.

Den hand som bar konungaspiran en dag,
De läppar, som tolkade vishetens lag,
Det öga som lyste i stunden så gladt,
De vissna och slockna i grafvarnes natt!

Se odlarn, han plöjer och brukar sin jord,
Och herden han vaktar sin fredliga hjord,
Och tiggaren väter med tårar sitt bröd —
Men alla de nås af den smygande död!

Den fromme, som deltar i helgonens råd
Och syndarn, som trotsar förlåtelsens nåd,
Den vise och dåren — af alla och en
Förmultna i jorden de hvitnade ben.

Så gå vi.... så skördas af döden vårt lif,
Som blomster och ogräs för skördarens knif.
Så gå vi.... och tusende gå efter oss,
Försvunna i mörkret likt irrande bloss.

Vi gå samma väg våra fäder ha gått,
Vår lott är densamma som fädernas lott,
Vi se samma sol, samma jord, samma haf,
Som fäderna sågo på väg till sin graf.

De tankar, vi tänka, ha fäderna tänkt,
Som vi, inför döden sitt öga de sänkt.
Vi älska vårt lif som de älskade sitt,
Vi strida mot döden som fäderna stridt!

De älskade — grafven har kylt deras glöd,
De hatade — stilla är blodet som sjöd,
De sörjde — förstelnad är nu hvarje tår,
De gladdes — men glädjen har kallnat på bår.

De dogo. På torfvan som skylt deras ben,
Med idkelig sträfvan vi gå hvar och en.
En hvar bär sin börda sin pilgrima staf,
Och målet är lika för alla: en graf.

Ja, hopp och förtviflan, och smärta och tröst,
Som solsken och regn bo i menniskans bröst,
Och löjen och tårar i jordlifvets brus,
De vexla ibland oss som norrsken och ljus.

En solglimt är lifvet. I dag flammar röd
Den ros, som i morgon är bleknad och död,
Och solglimten slocknar, när natt faller på,
Ack, säg mig, o menska, hvi yfves du då?

OLAUS PETRI.

"DÅ år 1893 400-årsminnet af Olaus Petri födelse firades i Sverige, väcktes tanken att resa en minnesstod öfver denne reformationens förkämpe i vårt fädernesland, den kraftige främjaren af svensk bildning och svenskt språk. Tanken vann anslutning i landets skilda delar, och, tack vare frikostiga bidrag, kunde minnesstoden högtidligen aftäckas den 30 sistlidne september. Stoden, som är rest invid Storkyrkan i Stockholm, framställer Olaus Petri stående och iförd presterlig drägt. Fotställningen är ej hög, och den höjer ej bronsstoden högre, än att minnestaflan å Storkyrkans östra gafvel framstår som statyns bakgrund. På denna minnestafla skildras Storkyrkans öden ända från den tid, då Birger Jarl beslöt dess uppförande. Den erinrar om att Gustaf Vasa lät taga bort kyrkans östligaste, på torget framskjutande och för det närliggande slottet besvärande parti. Det har sålunda inträffat, att Olaus Petri, der han nu står i brons, vändande sitt ansigte mot torget, just står på en plats, der ordet ännu under Gustaf Vasas första regeringstid förkunnades för de lyssnande skarorna under Storkyrkans hvalf.

Å stodens fotställning är anbragt en stor platta, på hvilken läses: 'Olaus Petri. 1493—1552. Guds ords predikare. Kyrkoprest i S:t Nikolai'. Och derunder läsas vidare, inhuggna i stenen, följande ord: 'Wij Swenske höre ock Gudhi till så wel som annat folk, och thet måål wij haffve thet haffver Gudh gifvit oss'. Inskriptionen är ett citat, hämtadt ur Olaus Petri skrift 'Orsak, hvarför mässan bör vara på det tungomål, som den menige man förståndeligt är.'"

I det följande vilja vi nu gifva en teckning af den mans lif och verksamhet, hvars minnesstod här ofvan afbildats och beskrifvits. Olaus Petri är Sveriges reformator, "en af de ädlaste och mest storslagna personligheter i vår odlings historia", men det oaktadt känd för mången svensk knappast mer än till namnet. En något utförligare framställning af denne märklige mans lifsgerning än den, våra vanliga historiska böcker gifva, torde derför mottagas med intresse af denna tidnings läsare. Följande redogörelse är grundad hufvudsakligen på H. Schücks teckning af Olaus Petri i olika arbeten.

OLAUS PETRI.

Olaus Petri föddes i Örebro den 6 januari 1493. Hans föräldrar voro Petrus Olai och Kristina Laurentii. En förmodligen tillförlitlig tradition vet att berätta, att fadren varit smed och befunnit sig i goda ekonomiska omständigheter, hvarför han ock kunde gifva sönerna den uppfostran, som bäst öfverensstämde med deras håg och anlag. Sin första undervisning erhöll Olaus troligen i Örebro stadsskola, hvarifrån han vid tretton års ålder begaf sig till universitetet i Upsala, hvars förmodligen mest kompetente lärare vid denna tid var D:r Peder Galle, hvilken längre fram skulle uppträda såsom hans afgjorde motståndare. Emellertid råkade universitetet på grund af bristande understöd från de styrandes sida vid denna tid mer och mer i förfall, så att det omkring 1515, såsom det vill synas, alldeles nedlade sin verksamhet. Denna omständighet böra vi säkerligen sätta i samband med det faktum, att vi i april 1516 finna Olaus inskrifven vid Leipzigs universitet. Uppehållet härstädes blef dock ej långvarigt. Icke långt från Leipzig låg det nya universitetet i Wittenberg, hvilket stiftats 1502, och i Leipzig hörde Olaus säkerligen ryktet berätta om en af Wittenbergs lärare, den unge augustinermunken Martin Luther,hvilken genom sin varma gudsfruktan, sin stora teologiska lärdom och sin förmåga såsom föreläsare redan framstod såsom sitt universitets främste man. Tydligen lockad af detta rykte lemnade Olaus Leipzig och lät på sommaren eller hösten 1516 inskrifva sig vid Wittenbergs högskola. Vistelsen härstädes skulle blifva af den allra största betydelse ej blott för Olaus sjelf utan för hela hans fädernesland. Han blef här ett åsyna vittne till protestantismens födslokamp, förmodligen var han närvarande, då Luther uppslog sina ryktbara 95 teser, och han hade dagligen tillfälle att höra den store reformatorn under de år, då dennes åsigter utvecklade sig i en allt mera bestämd och allsidig motsats till den påfviska kyrkans läror. Luthers storslagna personlighet synes på honom hafva gjort ett mäktigt intryck. Han

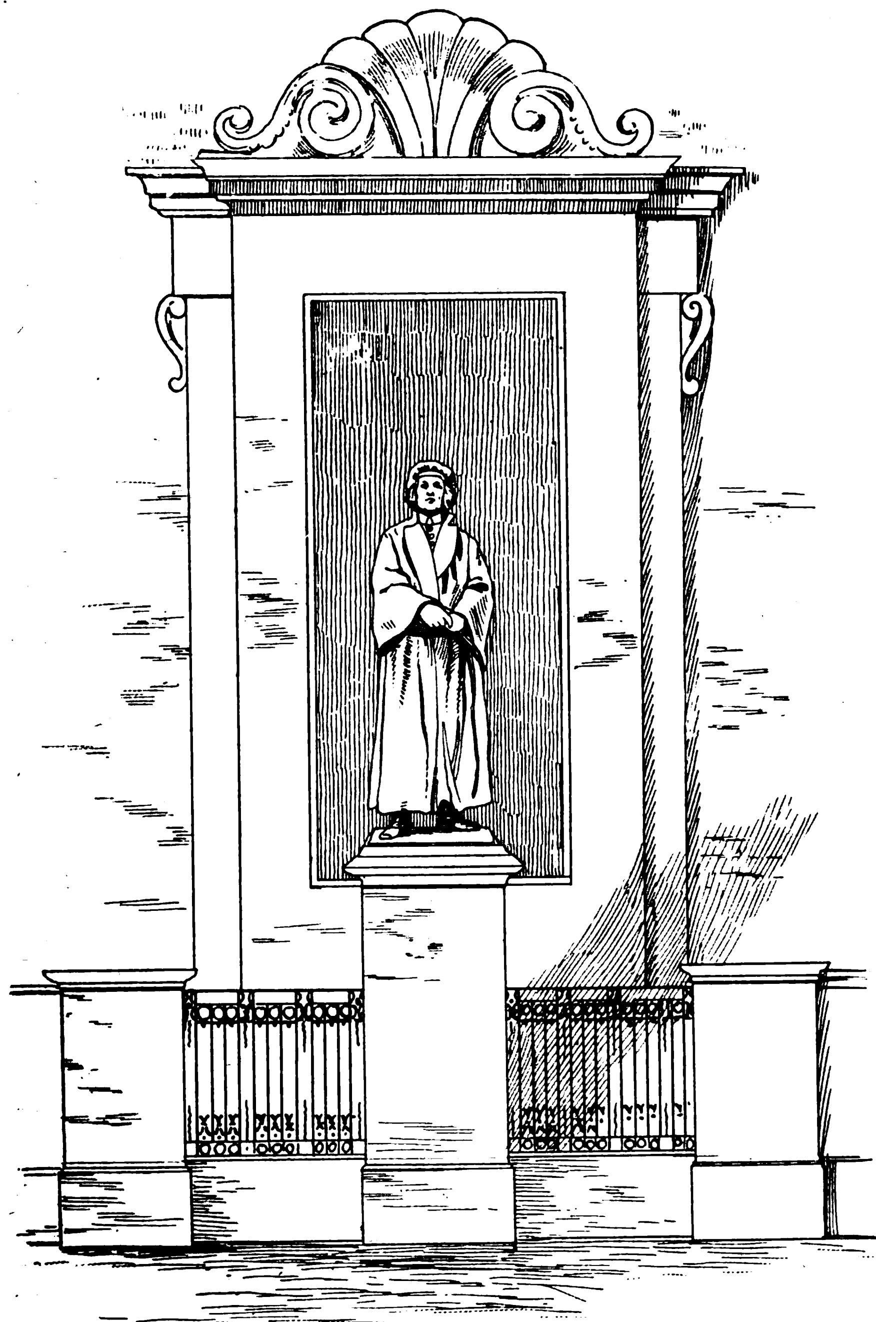
hade i sin nye lärare funnit en befryndad ande, en man, för hvilken kännedomen om de andliga sanningarna var icke blott en vetenskaplig angelägenhet utan i främsta rummet ett hjertats kraf, en man, hvilken under väldiga själsstrider kämpat sig fram till sin öfvertygelse, och som aldrig tvekat att för denna offra hvarje timlig fördel.

I feb. 1518 promoverades Olaus till magister, och året derpå anträdde han resan till fäderneslandet. Enligt en uppgift, som dock är obestyrkt, skall hans fartyg hafva förlist vid Gotland, der han sedan stigit i land och predikat mot aflatskrämeriet. Hemkommen erhöll han anställning såsom kansler hos biskop Mattias i Strengnäs, hvilken äfven kort före sin död i Stockholms blodbad — till hvilket också Olaus var ett åsyna vittne — invigde honom till diakon. Sedan Olaus genom biskopens död blifvit befriad från sina göromål såsom kansler, kunde han med allvar egna sig å teologiska studier. Såsom lärare för yngre kamrater, för hvilka han föreläste öfver den heliga skrift och på samma gång utvecklade reformationens grundsanningar, samlade han snart ett parti omkring sig, hvilket ock inom kort började tilldraga sig uppmärksamhet. Den nitiske biskop Brask i Linköping klagar i ett bref från våren 1523 öfver "den förargelse och oro hos folket, som en af dem åstadkommer genom de predikningar, han håller för menigheten, och hvilka äro fulla af lutherska jäsämnen". För att oskadliggöra dessa ansåg sig Brask böra kringskicka en kopia af den bulla, som påfven utfärdat mot de "lutherska kätterierna". Samtidigt hade dekanen i strengnäs, doktor Nikolaus, hvilken lyssnat till Olaus predikningar, uppsatt en förteckning på alla hans villomeningar samt äfven sökt att skriftligen vederlägga dem; denna framställning afsände han till Brask. De "villomeningar", för hvilka Olaus beskylles, äro vigtiga för kännedomen om hans reformatoriska verksamhet redan vid denna tid. Hufvudsumman af Olaus' i förutnämda framställning refererade satser var, att legender, kyrkofäder och tradition intet ega och betyda för vår tro, för hvilken bibelns ord böra vara det enda rättesnöret; att ingen medlare finnes mellan Gud och menniskor utom Kristus allena, hvarför dyrkan af helgonen och jungfru Maria är förkastlig; att messan är af ringa värde i jämförelse med predikan, och att tiggarordnarna böra afskaffas. Som man ser, är det i hufvudsak den lutherska reformationens grundtankar, Olaus redan nu framställer, samma tankar, hvilka ock sedermera återkomma i hans skrifter. Ehuru såväl framställningen af Olaus' satser som ock vederläggningen deraf i den ofvannämnda skrifvelsen till biskop Brask är ytterst tarflig, ansågs den dock så betydande äfven af en sådan man som Brask, att han sände den omkring i landet såsom ett motgift mot de nya kätterierna. Bland andra, till hvilka han afsände en redogörelse för de lutherska predikningarna i Strengnäs, var äfven den nye påflige legaten, Johannes Magnus, kort derefter Sveriges erkebiskop. I sin skrifvelse påyrkade Brask i bestämda ordalag, att Olaus Petri skulle ställas inför en andlig domstol, afsättas och dömas, men Johannes Magnus var ej rätte mannen att döma en Olaus Petri. Han egde ej Brasks förslagenhet och djerfhet och kände måhända i detta fall bättre den politiska ställningen. Derför svarar han Brask, att konungen lofvat honom med sin myndighet undertrycka kätterierna, och uppmanar till "att med foglighet behandla denna sak". Denna utväg var nog också den mest politiska, ty Olaus stod ej längre ensam i striden mot den mäktige Brask och hans meningsfränder. Bland dem, som redan från början ställt sig på Olaus sida var erkedjeknen (domprosten) i Strengnäs, Laurentius Andræ, hvilken efter biskop Mattias död blifvit stiftets högste styresman och genom sitt inflytande säkerligen räddade den oförskräckte reformatorn ur mer än en svårighet. Men han skulle få en ännu mäktigare beskyddare. Under det att Olaus förkunnade sina omstörtande läror, hölls den märkliga riksdagen i Strengnäs, vid hvilken Gustaf Vasa valdes till Sveriges konung. Under sitt uppehåll i nämnda stad blef Gustaf — troligen i synnerhet genom Laurentius Andræ — närmare bekant med reformationens läror. Äfven om Gustaf ej strax i sitt inre fattade dessa lärors sanning, insåg han dock, hvilka verldsliga fördelar en kyrkoreformation skulle bereda honom och riket, hvarför han beslöt att taga Olaus och hans trosförvanter under sitt hägn samt gynna den rörelse, som utgått från dem. Fördenskull utnämnde han Laurentius Andræ till sin sekreterare och anstälde kort derefter, 1524, Olaus såsom Stockholms stads sekreterare, i hvilken egenskap han verkade till år 1531.

Såsom stadssekreterare och tillika bisittare i stadens råd fick Olaus tillfälle att ingripa i och omgestalta sin tids råa och barbariska rättskipning. I sådant syfte nedskref han de kärnfriska och sant humana *domareregler*, hvilka sedermera aftryckts i början af de flesta upplagor af Sveriges rikes lag. Den nya sysslan tog emellertid i anspråk endast en ringa del af hans tid. Hans egentliga och viktigare uppgift var att predika den evangeliska läran för hufvudstadens befolkning. Med kraft och värma samt på ett enkelt och öfvertygande sätt förkunnade han i synnerhet i Storkyrkan kristendomens sanningar för en ofta ansenlig åhörareskara. Det berättas hafva stundom gått ganska lifligt till vid dessa predikningar. "Munkar uppträdde för att vederlägga honom, men bragtes till tystnad af hans segrande ord; vredgade åhörare tillropade honom grofva smädenamn eller kastade mot honom stenar och käppar, så att han stundom endast med lifsfara kunde undkomma; men han trädde för hvarje gång lika oförfärad upp igen och blef genom konungens beskydd tryggad mot alla svårare förföljelser". Trots det motstånd, som Olaus mötte, synes dock oerhördt

mycket hafva uträttats för refomationens sak redan under de tre första åren af Olaus' verksamhet. Utan ett någorlunda manstarkt protestantiskt parti skulle konung Gustaf säkerligen ej vågat uppträda vid Vesterås riksdag så, som han gjorde, eller genomdrifva de förslag till en vidtgående kyrkoförbättring, han der framlade. — Men i ännu högre grad än genom sina predikningar har Olaus Petri gagnat reformationens sak genom sina skrifter.

Före hans tid fanns blott ett fåtal på svenska tryckta böcker. Blott under de fyra första åren af sin skriftställarverksamhet utgaf han ungefär dubbelt så många skrifter, som före hans tid tryckts på svenska. Det har derför sagts om honom, att "han blef den, som lärde sina landsmän den svåra konsten att läsa i bok, och som gaf dem en litteratur, hvilken de kunde förstå". Främst bland dessa skrifter må nämnas den år 1526 utgifna öfversättningen af *Nya testamentet*, om hvilken Olaus tvifvelsutan inlagt den största förtjensten. Utom den omätliga betydelse, som denna öfversättning fick för det religiösa lifvet, är den äfven i språkligt afseende ett bland våra mest betydande arbeten. I stilens skönhet och kraft samt framför allt i dess rent *svenska* lynne kan denna öfversättning anses såsom banbrytande inom vår litteratur. Hans öfriga religiösa skrifter voro de för de nya kyrkliga förhållandena mest behöfliga: våra första katekeser, vår första psalmbok, vår första postilla, handboken och messan samt dessutom en mängd folkliga ströskrifter, hvari han med öfvertygande kraft och glödande nit utvecklade den lutherska lärans grundtankar.

OLAUS PETRI STATY I STOCKHOLM.

I början af år 1525 trädde Olaus Petri i äktenskap med en Kristina, hvilken enligt en gammal uppgift skulle hafva varit dotter till en annan evangelisk predikant, Michel Laugerbeen. Detta steg uppväckte inom det katolska lägret en storm af ovilja. Såsom diakon var han väl ej prest, men den kyrkliga celibatslagen ansågs gälla äfven för denne. I tyskland hade visserligen enskilde prester vågat öfverträda denna lag, men i Sverige var Olaus den förste, som djerfdes afkasta oket. Biskop Brask skref genast till konungen och bad honom att "för Guds skull hjelpa detta till rätta". Men Gustaf Vasa blef honom ej svaret skyldig. "Strax", skref han, "vi fingo eder skrifvelse, hade vi honom för oss, undervisande honom eder skrifvelse och de skäl, derutinnan voro, och begärandes veta, huru han den gerning emot gamla sedvänjor försvara ville. Gaf han oss för svar, att han det väl så med Guds lag försvara ville, att ingen nöd eller fel vara skall inför rättfärdiga domare, som besinna kunna, om Guds lag icke bör gå före alla menniskors lag. Efter sådana hans svar, att han villig är att svara derom till rätta, kunna vi

honom det ej förvägra. Dock efter vi höra, att utrikes ske nu många sådana giftermål, förmoda vi, att här blifver väl med tiden omhandladt, hvad lofligt eller olofligt är, der vi ock någon rättelse efter taga må här i riket."

Olaus sjelf afsände en längre försvarsskrift till Brask, som säger den hafva innehållit många ord och få skäl. Någon rättegång blef emellertid ej af.

(Forts.)

BLAND DE DÖFSTUMMA.

NÄR jag i somras*) på återvägen från min "rundresa i Dalarne" anlände till Falun en dag i början af Juni, hejdades jag på gatan af en bekant, som förtäljde att länets döfstummeskola i dag hade sin examen och högtidliga årsafslutning i högre allmänna läroverkets lokal; och han undrade om det ej skulle intressera mig att bevista densamma? Jag borde i så fall skynda, ty examen var, trodde han, redan påbörjad.

Om det intresserade mig? Det var en fråga! Jag reste ju för att se och höra allt märkvärdigt, som jag kunde möta i min väg; och jag hade just undrat, hvad jag skulle få vara med om i den goda staden Falun, som vid min ankomst såg temligen tom och öde ut — och der jag för öfrigt redan förr sett allt märkvärdigt, den stora koppargrufvan inberäknad.

Jag begaf mig alltså genast till stället. Genom en tät åhörarehop trängde jag mig in i det närmaste examensrummet. En liten skara af tarfligt men snyggt klädda barn, gossar och flickor, satt framför mig på bänkraderna. Examen var redan i full gång. Och hvilken examen! Jag har både som lärare och som åhörare varit med vid många årsexamina i mina dagar — jag har vid sådana tillfällen följt frågor och svar med intresse och äfven sett andra göra det, men aldrig förr har jag följt en examen med *rörelse* från första frågan till den sista. Eller måste icke ens hjerta gripas af ett onämnbart vemod, då man ser, huru dessa stackars barn, de flesta med en omisskännelig prägel af intelligens, alla med lifliga, talande ögon, som röja ett lefvande intresse för de till dem ställda frågorna, dock äro ur stånd att uttrycka svaret annat än i ett slags halft oartikulerade ljud, stundom ej fullt fattliga för någon mer än läraren, eller ock i den tysta skriften på svarta taflan. Ja, det var i sanning vemodigt att i dessa ungas lifliga ansigtsspel se, hur tanken så att säga marterade dem, under det den kämpade att ge sig uttryck. Och hur underligt tyst var icke denna examen i jämförelse med andra skolexamina. Knappt hörbara voro de frågor läraren gaf — de uttrycktes hufvudsakligen genom munnens starkt markerade rörelser, som barnen följde med den mest spända uppmärksamhet. Man såg härvid, huru deras förtviflade bemödanden att förstå honom uttryckte sig icke blott i deras ögon utan i hvarje muskel af deras ansigte, på ett sätt som man aldrig ser hos den som har hörsel och talförmåga i behåll — och när de förstått frågan och räckte upp handen, hvilket ljus spred sig icke då blixtlikt öfver deras ansigten. Vid denna förvandling — ty en verklig förvandling var det — kunde man ej undgå att draga en suck af lättnad, men så upptäckte man kanske några andra på bänken bakom, som ännu sutto qvar med det der ängsligt frågande ansigtet i den starkaste spänning, och då kände man sig å deras vägnar åter så sällsamt beklämd. Och så kom då på lärarens vink svaret från någon af dem, som räckt upp handen och detta svar var då några ljud af en onämnbar melankolisk klang, som det kostade åhöraren en viss ansträngning att förstå. Och när läraren nickade sitt bifall, hur glänste icke åter barnets anlete upp. Ja, denna glans i den döfstummes anlete är så sällsynt vacker, att man hos andra aldrig ser något motsvarigt. Har försynen nekat den döfstumme en talande tunga, så har hon i sanning gifvit honom ett talande ansigte. Aldrig skall jag glömma det der glänsande glädjeuttrycket hos en ung femtonårig flicka. Hon hade ett täckt ansigte, men när det glada blixtrande ljuset tillsammans med en lätt rodnad spred sig öfver det, blef hon så strålande vacker, att jag ej kunde taga mina ögon från henne.

Men vardt *ljuset* intensivt vid de goda svaren, så vardt *mörkret* icke mindre intensivt, när läraren efter ett dåligt svar gjorde en ogillande min eller blott lindrigt skakade på hufvudet. Man talar poetiskt om, att "ett moln drar sig öfver pannan" eller "öfver ansigtet" vid en sviken väntan; och är detta sant, så har jag aldrig sett mörkare moln draga sig öfver en menniskas ansigte, än jag vid denna examen såg på de döfstumma barnens, när de gifvit ett misslyckadt svar. Hvarje anletsdrag liksom förvandlades. Men de goda svaren voro dess bättre de flesta.

Icke alla de döfstumma kunde emellertid bjuda till att i mer och mindre begripliga ljud efterhärma talet. I ett af rummen fans en klass döfstumma, som icke ens förmådde detta, vare sig att de i den vid skolan flitigt praktiserade öfningen att tala ej ännu hunnit så långt eller att hvarje försök med dem i den vägen visat sig vara fåfängt. Dessa kunde endast skrifva sina svar på svarta taflan. Men hur förträffligt många af dem gjorde det! Det var icke blott med en vacker och redig stil utan med klart och redigt uttryckta tankar och väl valda ord. Såväl i kristendomsförhöret som i förhöret af svensk historia var det en glädje att se dessa skrifna svar.

Teckenspråket med fingrarne och med åtbörder,

*) Sommaren 1890.

som väl annars är det vanligaste både bland de döfstumma sinsemellan och mellan dem och deras lärare i de dagliga samtalen, tycktes deremot vara bannlyst från examina, förmodligen emedan det för de intresserade åhörarne skulle hafva varit komplett obegripligt, och måhända äfven emedan man vid döfstummeundervisningen numera ställt för sig som ett mål att bibringa dem så mycket som möjligt förmågan att i någorlunda begripliga ljud återge menniskotalet, en undervisning, hvars frukter det nu gälde att visa.

Huru som helst — *rörande*, jag upprepar det, var denna examen, ja, jag ville nästan säga *gripande;* ty man kunde ju icke undgå att ha'en djup medkänsla för dessa barn, — ja, man gick der från det ena rummet till det andra och skådade och lyssnade med den der underliga känslan, som gör, att man oupphörligt går och sväljer och sväljer för att hindra tårarna att bryta fram. Men detta vemod var ock blandadt med känslor af glädje och tacksamhet öfver menniskokärleken, — jag menar den äkta kärleken, den som härstammar från den kärleksfulle mästaren af Nazaret, han, hvars hjerta städse ömmade för alla de ringa och lidande på jorden, — jag gladde mig, säger jag, öfver att denna kärlek förmått uträtta så mycket för de döfstumma, förmått verka med så stor framgång för utvecklingen af deras vetande och hela deras själslif, att den på sitt sätt nästan kunde sägas efter mästarens exempel "låta de döfva höra och de dumbar tala" — och att den verkade allt detta med sådant, snart sagdt, himmelskt tålamod.

Ett sådant tålamod, när det skall sökas på jorden, synes — det må vi dock erkänna — finnas i långt rikligare mått hos *qvinnan* än hos *mannen*. Jag har i det föregående talat om "lärare", men detta var att fatta som ett "commune genus", enär alla dessa, med undantag af den förträfflige skolföreståndaren sjelf, voro qvinnor; och huru kunde det vara annorlunda, ty här om någonstädes behöfdes vid undervisningen all denna fina grannlagenhet och takt, all denna ömma medkänsla för lidandet, all denna uppoffrande kärlek och först och sist allt detta stilla, outtröttliga tålamod, som så sällan finnas förenade hos mannen, men som just äro qvinnans särskilda gåfvor, då hon är af rätta slaget. Det gjorde ock ett hjertegodt intryck att se dessa unga lärarinnors på samma gång blida och allvarliga sätt med sina lärjungar under examineringens fortgång, någonting hälften moderligt, hälften systerligt, och likaledes att se det förtroende, som lyste ur barnens ögon, då de, utan att bry sig om de närvarande åhörareskarorna, hade blicken troget fäst på sina vänliga vårdarinnor.

Men det var sant: jämte skolföreståndaren fans ju dock ännu en manlig lärare vid denna skola och det var slöjdläraren. Hans rol vid denna årsexamen var emellertid ej att förhöra, endast att förevisa. I en särskild sal förevisade han alstren af slöjdundervisningen vid skolan, och det var med en verklig glädje blandad med beundran och häpnad, som man här tog kännedom om den stora handafärdighet han lyckats bibringa de vanlottade barnen. En mängd, utmärkt väl slöjdade föremål af hvarjehanda slag, afsedda till nytta eller prydnad, lågo ordnade på ett stort bord; och der funnos till och med några som tillverkats af en som var både blind och döfstum. De flesta af de utställda artiklarna voro till salu, och hvad var naturligare, än att jag köpte en och annan som minne af mitt besök!

(Forts.)

SKYMNINGSBÖN.

Det skymmer kring dalar, kring ängar och fält,
Och stjernorna le från azuren.
Till hvila från arbete, äflan och strid
Går menskan och hela naturen.

Men innan till sömn du ditt hufvud lagt ner—
Mot natthimlens prakt höj din blick,
Och tacka din nådige, himmelske far,
Att dagen så fridfullt förgick.

Och att du bevarad till kropp och till själ
Hos dina får slumra i ro;
Och njuta af helsan, Guds dyrbara skänk,
Af trefnad i kärleksrikt bo.

Din Gud dig bevarat från faror och fall,
Skänkt framgång åt uthållig id,
Och ännu långt mera han gifva dig skall,
Sin himmelska sällhet och frid.

För detta blott endast af dig han begär
Ditt hjerta, dess synd och dess nöd;
Ack, gif det åt honom, han har dig så kär,
Han frälsat dig genom sin död.

Davids 145:e psalm.

Adagio moderato. *Solo.* Musik af *Peter R. Melin.*

Jag vill upp-hö - ja Dig min Gud, min

p

Orgel.

Gud, du ko - nung, Jag vill upp-hö - ja Dig min Gud, min Gud, du ko - nung,

cres.

och Ditt namn lof - va all - tid, all - tid,.... för - u - tan än - da.

p

Recitativo.

Dag - li - gen vill jag lof - va Dig, dag - li - gen vill jag lof - va Dig, och Ditt namn, och Ditt namn

pp

pri - sa, Ja, dag - li - gen vill jag lof - va Dig, och Ditt namn pri - sa all - tid.

f

Ta - ler om hans här - li - ga ger - nin-gar! Ta - ler om hans här - li - ga ger - nin-gar,

Ta - ler om hans ger - nin - gar! Ta - ler om hans ger - nin - gar,

mf

och för - täl - jer hans här - lig - het! Pri - ser hans sto - ra god - het! Pri - ser hans sto - ra

lof - ver hans rätt-fär - dig - het!

god - het! Pri - ser hans sto - ra god - het och lof - - - ver Gud!
lof - ver hans rätt-fär - dig - het!

Solo.

All Din verk, Her - re, sko-la tac - ka Dig, och Di - na he - li - ga lof - va Dig.

8va.

Manskör. Con bocca chiusa.

Kör.
Her - ren är stor..................

Her - ren är stor, ja Herren är stor och myc-ket lof - lig. Ja, Her - ren är stor och

stor och myc-ket lof - lig, myc-ket lof - lig.

marcato.

lof - lig, och hans stor - het, och hans stor - het är o - säg - lig, Her - ren är

Her - ren är stor........................

stor och myc - ket lof - lig, Her - ren är stor och myc - ket lof - lig

Her - ren är stor........................

och hans stor-het är o - sä - ge - lig, o - säg - lig, o - säg - - lig, ja.... o-

säg - lig. A - men, a - - men, a - - - - men.

VÅGENS STJERNBILD.

DEN stjernbild, som kallas *vågen*, har från uråldriga tider varit en symbol af rättvisa, hvilket så märkvärdigt lägges i dagen i den dödsbok, som egyptierna skickade med sina döda. I den boken beskrefvo de, huru *själen* kommer att vägas efter döden. Vågen i astronomisk betydelse är den stjernbild, i hvilken solen vistas vid höstdagsjämningen, då dag och natt äro lika långa öfver hela jordklotet. Vid dagjemningsperioderna tillvägas *ljus* och *mörker* lika till alla varelser, som kräla på vårt lilla jordklot. Vi kunna förlikna den cirkel, i hvilken vår jord löper omkring solen på ett år, vid ytterkanten af en stor, ofantligt stor vågskål. När nu vår jord rullar i sin årsbana omkring skyns stora ljuskälla, kommer hon att vägas på ljusets vågbalk vid fyra punkter på sin cirkelrund. Vid höst- och vårdagsjämningspunkterna tillvägas *ljus* och *mörker* lika åt alla jordens trakter; vid sommar- och vintersolsståndspunkterna dyka jordens poler växelvis ned i 4 månaders natt och upp i 4 månaders dag. O, hvilket under, att Herren på detta sätt väger vår jord på *ljusets* och *mörkrets* vågskålar! Hvilken underbar visdom! Blott denna inrättning är nog att nedslå alla fritänkaresystem, som säga, att ingen annan Gud finnes än naturen. Denna jordens vägning på årscirkeln är af en så genomgripande betydelse för allt lefvande och liflöst på vår jord, att det icke finnes ett stoftgrand eller en växtcell, som ej påverkas deraf. Vi få ju reda på den gamla ekens ålder, då vi räkna årsringarna i hennes stam. Ja, denna vågskål i skyn sätter sin prägel på oss och på allting omkring oss. Intet folk på jorden har fått så djupa intryck i sitt sinne af naturens vägning af *ljus* och *mörker* som nordens folk; i sång och saga höra vi deras andes glädje och trånad, än vandrande på solbelysta höjder och än vemodsfullt suckande i mörka dalar. De skandinaviska folken hafva bott så länge på gränsen mellan en ständig natt och en ständig dag, att de hunnit göra sig ej blott förtroliga med dessa storartade naturscener, utan äfven mottagit af dem djupa själsintryck. Då de sett nordpolstrakterna midt i vintern omsvepas af en evig *natt* och midt i sommaren uppdyka i ett evigt *ljus*, då måste ju sådana företeelser sätta en outplånlig stämpel på deras sinne. Detta är orsaken till nordbons berättelser om Muspelhem och Nifelhem, om Ragnarök och gudarnas skymning, om den blinde Höder o. s. v. Bland alla naturfolks litteraturalster finnes näppeligen något, som är så genomsväfvadt af stora tankar, som den nordiska gudasagan, man finner i den en strid mellan *ljus* och *mörker*, en längtan och ett vemod, en glädje och en trånad som hos intet annat folk. När fram i oktober månad vinterstormarna börja ryta och solen för hvarje dag sjönk djupare ned mot synkretsranden i söder, till dess hon gömt sitt strålande anlete för en längre tid, då drogo nordens folk in i sina hyddor och sammanslöto sig kring den husliga härden för att berätta sagor, medan den långa vinternattens bårtäcke låg kastat öfver deras nejder. I en finsk saga berättas om att en sol och måne stego ned från himmelen för att lyssna på Wäinämöinens sång; den sången var så skön, att sol och måne glömde att gå upp, hvadan folken fingo sitta i mörker. Äfven inträffade det missödet, att nordens herskarinna, Louhi, grep solen och månen och gömde dem djupt under kopparberget, och då föll i lång tid ett rysligt mörker öfver folken i norr. Himmelens gud tände väl gnistor (stjernor), men det förslog ej, ty det blef *natt* i alla fall. I förtviflan öfver att himmelens ljus ej återkommo, smidde Ilmarinen en sol af guld och en måne af silfver, men han fick dem ej att lysa. Då rustade sig Kalevalas hjeltar till att gå åstad och befria himlaljusen ur kopparberget; när nordens härskarinna såg detta, frigaf hon villigt solen och månen, som nu efter långvarig natt stego upp på fästet. Då sjöngs Wäinämöinens härliga sång till den återvändande solen. Enligt den skandinaviska sagan uppstod verlden genom ljusets och mörkrets förenade krafter. Sagan om Balder hvilar på samma grundtanke om ljusets och mörkrets strid. Balder var den gode, som representerade ljus, lif och sommar. Loke var representanten för köld och mörker. Genom Lokes försåt dödades Balder och den blinde Höder. Och ingen annan än en blind Höder, som ej känner ljuset, kan så grymt förgripa sig på det sköna och oskuldsfulla. Men liksom den finska sagan slutar med att Wäinämöinen, efter att hafva varit i mörker 30 år, med den skapande sången frambringar ljuset, så skall ock, enligt den skandinaviska sagan, efter gudarnes skymning, Balder framkomma med en ljus och evig vår. Det är lätt att inse, att sådana förunderliga myter tillkommit genom de storartade naturintryck, som ljus och mörker utöfvat på sinnena i höga nord. Att vara begrafven i mörker flere månader och aldrig på klar himmel få se dagens stora ljus löpa "från himmelens ena ända till den andra" måste föda i själen en djup längtan efter ljuset; denna längtan genomtonar nordbons myter och sånger, uti hvilka vi finna honom såsom en *längtans menniska.*

Alla, som genomlefvat blott en enda polarnatt, säga, att natten och mörkret i polarländerna är det tyngsta och svåraste af allt; det är nog att göra en melankolisk menniska vansinnig. Nordens folk plägade vid tiden för vintersolståndet tända ljus och balderseldar, uthänga lanternor för att fira fest för den återvändande solen. Längre fram på våren skickade de spejare upp på bergshöjderna för att invänta den första ljusa kanten af solen; när de sett den, vände de åter till dem, som bodde i de trånga kojorna i de mörka dalarna med detta jubelrop:

Ljuset kommer, ljuset kommer! Ej är det underligt, att vi då finna strängarna i nordbons själ än vibrera af den högsta glädje och än af det djupaste vemod.

När nu detta folk fick kristendomens ljus, så berörde det till och med en naturlig sträng i deras barnasjäl, hvadan detta folk i anslutningen till uppenbarelsens ljus betogs af en lefnadsfriskhet och glädje, som vi ej finna hos andra folkslag på vår jord. Liksom de fröjdat sig öfver det naturliga ljusets återkomst efter en lång och tung vinternatt, så hafva de ock andligen fröjdat sig öfver vittnesbördet om honom, som i högre mening är "verldens ljus".

Intet är så väsentligt för all skapelse som ljuset; utan ljus skulle vår jord ligga i rymdens mörka och kalla graf i den rysligaste och tystaste ensamhet. Ljuset är ett faktum — är något, men mörkret är intet, det är blott frånvaron af ljus. Ljuset tillhör verldsbyggnaden, ja, det är all skapelses grundtanke; det slår en brygga till vår från andra himlakroppar, det pekar aningsfullt på en högre bestämmelse och säger oss, att det finnes någonting bortom och öfver allt detta närvarande.

Genom sjelfva natten skådar evigheten ned till oss i stjernornas sken. Är det skapade ljuset så dyrbart och stort, hvad skall ej då det ljuset vara, som säger om sig sjelf: "*Jag är verldens ljus, den mig följer, han skall icke vandra i mörkret*".

Vi fira vår Frälsares födelsefest just vid den tid, då i naturen mörkrets välde nått på en gång sin höjd och sin öfvergång och ljusets makt åter begynner att upplyfta sig ur den djupaste vanmakt. Såsom Bethlehems stjerna uppsteg ur natten, så uppgår äfven ur syndens andliga mörker det eviga ljuset för menniskoanden, på det att vi må "vandra i ljuset" och blifva "ljusets barn".

Intet folk firar julen med ljus och festlig glädje så som nordens. Både naturens och uppenbarelsens ljus samverka dertill. Den fröjd, som ljuset och våren tryckt på nordbons själ, har ej sydländingen ens en aning om. Genom växlingstiderna mellan ljus och mörker, mellan vinter och sommar, höst och vår har på naturens vågskål tillvägts honom storartade barndomsintryck. När han i långa månader lefvat uti beständigt ljus, med hvilket eget vemod betraktar han då icke den första stjärnan uti den aftonskymning, som åtföljes af en lång natt! Och den vårkänsla, som spritter af lif och glädje, hvem kan beskrifva den! Om allt detta har sydländingen med sina ständigt mörka nätter intet begrepp. Våra själar, våra intryck dagas eller mörkna med ljusets vexlingar. Hvarje sorg, hvarje bekymmer bäres om våren lättare och om hösten tyngre. När skuggan faller öfver de gulnade löfven och portarna stängas för verldens ljus (solen), då sluta vi oss trängre tillsamman kring den husliga härden vid brasans eller ljusens lifvande sken. Men då känna vi ock bäst, att vi utan Gud stå öfvergifna i verlden.

Liksom i begynnelsen, då jorden var öde och tom och mörker var på djupet, Guds *varde* frambar ljuset, så har ock i den nya skapelsen Guds stora varde gifvit oss "soluppgången af höjden".

DÅ BARNHEMMET I VASA BRANN.

MÅNDAGEN den 16 Januari 1899 kommer alltid att stå qvar som en sorgens dag i Minnesota konferens Barnhems historia, ty det var den dagen som Barnhemmets i Vasa hufvudbyggnad brann ner till marken och gjorde det stora barnhemshushållet för tillfället huslöst. Men denna sorgedag återkallar i minnet en annan sådan dag för snart 20 år sedan, då barnhemmet, natten mellan den 2 och 3 Juli 1879, i grund förstördes genom den förfärliga storm, som då drog fram öfver nejden. Då dödades ej mindre än 5 barn och många sårades, nu deremot räddades alla och ingen blef sårad; då skedde olyckan på natten, nu kom den på dagen, för hvilket man icke nog kan tacka Gud, ty hade branden inträffat på natten, så hade efter allt utseende alla gossarne blifvit innebrända.

Detta var icke första tillbudet till eldsvåda på barnhemmet; många gånger förut har det varit hotadt med förstörelse genom eld; men ända till denna dag blef det skonadt. Nu syntes det som det måste genomgå eldsprofvet. I Februari 1880, således snart efter det man uppbyggt barnhemmet efter den stora stormen, yppades ett tillbud till eldsvåda. I öfra våningen hade värmen i en "stove" blifvit så stark, att den antände golfvet, brände ned genom detsamma och drog sig mellan golfsyllorna ut genom väggen och så upp genom taket på verandan. Lågan stod redan så högt som hustaket och litet hopp var för handen att kunna släcka elden. Vår närvarande husfader, Mr. Hultgren med hustru, hade ett par timmar förut anländt till barnhemmet för första gången för att öfvertaga vården af detsamma; och hans första gerning blef att göra hvad han kunde för att rädda barnhemmet från eldsvåda. Vatten var det då liten tillgång på, men genom ett visligt användande af ett par ämbar diskvatten lyckades han dämpa elden till dess att mera hjelp hann ankomma. Vid den tiden höll skolläraren P. T. Lindholm en slags folkhögskola i den gamla kyrkan i Vasa, och så snart nödropet kom, begaf sig hela skolan hals öfver hufvud till barnhemmet. Bland dem som särskildt utmärkte sig för mod och rådighet vid den eldsvådan var Alfred Anderson, nu i Maple Plain, och dr. R. Lagerström i St. Peter, som då gingo i Lindholms skola. Den senare har nästan alltid varit en försynens menniska och han var det då. Under det han sprang och kom till den nya kyrkan, körde han emot en "post" och slog ikull. Om nu denna stöt hade den verkan att anslå några af eftertankens strängar hos honom, eller om det nu var af någon annan musikalisk orsak torde vara svårt att bestämma, men nog af, när han kom på fötterna, så sprang han upp i kyrktornet och satte kyrkklockan i väldig rörelse. Ljudet kallade många menniskor tillsammans, som endast kunde bevittna att gossarne hade gjort sin sak bra.

Under herrskapet L. Melins tid inträffade flere tillbud till eldsvåda. Barn tycka om tändstickor och att tända upp eld, oaktadt de få många förmaningar och varningar för det farliga elementet. Ja, somliga hafva rent af en passion för att anlägga eld. Sålunda var det vid den tiden en gosse, som antände en halmstack helt nära ett stall, hvilket ock fattade eld, men som dock i rätt tid, fastän med mycken ansträngning kunde släckas. Hade vinden legat åt annat håll, måste alla husen hafva strukit med. Jag "går förbi" flera andra tillbud

till eldsvåda och vill genast öfvergå till berättelsen om den sista svåra branden.

Såsom man vet, har den stora barnhemsbyggnaden under förliden sommar blifvit förstorad genom en ny flygel. Hela framsidan af den stora byggnaden går upp till en längd af omkring 88 fot. Fram på hösten, innan den nya flygeln blef fullt färdig, insjuknade en hel hop af barnen i nervfeber, som fortfor ända in i december månad och var rätt svår och envis. Intet barn dog, och näst Gud har man att tacka derför den outtröttliga, goda vård, som de sjuka fingo af barnhemsföreståndarne och af diakonissorna, syster Tina och syster Gustafva, samt af de öfvade sjuksköterskorna Emilia Swenson och Hilma Swenson. De sist tillfrisknade hade nätt och jämt börjat vara uppe, då branden inträffade. Tänk om branden hade inträffat medan de flesta lågo sjuka, och tänk om olyckan dertill hade inträffat på natten! Man ryser ofrivilligt vid en sådan tanke, och man måste med ett djupt rördt hjerta tacka Gud för hans stora barmhertighet, att Han icke lät pröfningen gå allt för långt.

Emellertid, man hade så småningom fått den nya flygeln färdig och sakerna der inne hade blifvit fullt ordnade. Aldrig hade det varit så väl ordnadt på barnhemmet såsom nu. Man hade nyligen fått emottaga från vänner i Ö. och W. Sveadahls församlingarne och äfven från andra håll en massa nya sängkläder, jag tror ända till 80 stycken sängtäcken och en hel hop yllefiltar, och dessa m. m hade man lagt så vackert undan i tredje våningen till framtida bruk. Barnens helgdagskläder hade blifvit så väl ordnade i klädrummet. Hvar och en hade sin plats och söndagen före branden (den 15 jan.) var det första gången som man hade fått erfara huru tillfredsställande det var att kläda barnen och utrusta dem för kyrkan efter den nya ordningen. Följande dag hade hela den stora byggnaden med allt dess innehåll förvandlats i rök och aska, utom menniskorna, Gud ske lof! Huru gick det till? Huru kom elden lös? frågar man. Ja, här få vi återigen se Guds förunderliga hand. Då Han utförer sina verk — och jag vågar kalla denna brand ett Guds verk och jag vill snart säga hvarför — så begagnar han sig ofta af ganska oansenliga redskap. För omkring två år sedan anlände en liten värnlös gosse till barnhemmet från södra Dakota, med namnet Morris Anderson. Fadren till denne gosse hade lemnat hustru och barn för att, som det sades, söka arbete, men kom aldrig tillbaka. Modren sjuknade och dog, och så blef den lille värnlöse lemnad åt sin gamla mormor, som snart blef oförmögen att sköta honom. Barmhertiga menniskor förbarmade sig öfver honom, och Miss Sellberg öfverbringade honom till vårt barnhem. Denne lille gosse var icke blott värnlös utan äfven på naturens vägnar hjelplös. Hans förstånd är mycket klent, fastän han icke är egentligen en idiot och han har nästan ingen förmåga att tala. Det var detta olyckliga barn, som skulle blifva upphofvet till den sista, svåra eldsvådan. Man hade inpräglat hos honom faran af att stryka eld med tändstickor och han syntes hafva förstått meningen med en sådan varning och hade visat rädsla för de farliga tändstickorna. På måndagen, ofvannämda dag, litet före middagstiden, hade han gått in i ett klädkontor i gossarnes stora sofrum i öfra våningen och troligtvis för att lysa sig själf, strukit upp eld hvarvid några papper och gamla täcken blifvit antända. En annan gosse skulle sedan hafva släckt elden, hvarpå de två gått ned för att spisa middag. Det troliga är att elden icke var fullt släckt i de gamla täckena, ty medan hela hushållet höll på att spisa middag, hade någon af barnen sprungit upp och kom ned med budskapet, att gossarnes sofrum var uppfyldt med eld. Mr. Hultgren med hela personalen uppbjöd alla krafter för att öfvermanna elden, men den hade redan blifvit dem för öfvermäktig. Snart hörde grannarne våldsamt ringas i barnhemsskolans klocka, och litet derefter ringdes det till allarm i kyrkklockan, och en ansenlig skara folk samlades för att rädda hvad räddas kunde. Det var en syn att se de många barnen då de kommo strömmande ut ur det brinnande huset. Somliga hunno rafsa till sig en del kläder, andra kommo utan mössor, utan rockar och tröjor och skor, och begåfvo sig förskräckta och gråtande efter vägen mot kyrkan till. En hel hop af dem samlades hos Mr. Pehr Pehrson, der man gjorde allt för att lugna och trösta dem.

BARNHEMMET FÖRE BRANDEN.

Det var eget att se de olika sinnelag, som vid detta tillfälle uppenbarade sig hos barnen. Somliga förlorade besinningen och visste icke hvad de gjorde, andra blefvo ytterligt förskräckta och tröstlösa, andra togo det liknöjdt och kallt och en och annan godmodigt. Men deri voro de icke mycket olika de äldre menniskorna, som samlades vid eldsvådan. En liten flicktulta kom med ett bylte under armen springande utefter vägen, och till hvem hon mötte sade hon med ett godmodigt leende: "det brinner på barnhemmet!"

Då man icke hade någon utsigt att rädda den stora byggnaden, lade man an på att rädda det s. k. skollärarehuset, som stod endast ungefär 40 fot ifrån den förra. Man bildade en kedja af vattenämbar, som man langade upp till taket öfver hvilket en matta var utbredd och hölls ständigt våt. Derigenom lyckades man frälsa det huset, ehuru sakerna derinne blefvo mycket förderfvade och en stor förlust tillskyndades skolläraren, Mr. Dahlin. De som synnerligen utmärkte sig uti detta räddningsarbete voro utom Mr. Hultgren, ynglingarne Albert Svenson, Sigfrid Norelius, Gustaf Anderson, Victor Larson, David Tilderqvist m. fl.

Barnskaran blef nu skingrad öfver hela församlingen. Det var en lust att se med hvilken välvilja församlingsborna togo barnen till sig; det var till och med flera som frågade efter barn, men som icke hunno fram i tid att få några. Alla hafva sålunda hus och hem för tillfället, men naturligtvis kan det icke blifva så för någon längre tid.

På två timmars tid blef sålunda den stora byggnaden med mycket af matförråd, kläder och möbler, förtärd och frukten af ett 20-årigt byggande och samlande hade förvandlats uti

aska. Det var ett hårdt slag, och man känner sig nästan frestad att fråga Gud: Hvi gjorde du oss detta? Att Gud gjorde detta genom tillstädjelse, derpå bör ingen kristen tvifla. Vi kunna icke beskylla barnhemsföreståndarena för någon vårdslöshet; de hafva gjort allt hvad i mensklig förmåga har stått att göra för att vaka öfver barnen och hemmet. Fråga vi efter Guds afsigter med hvad han gör, så skulle detta vara ett förmätet företag, om vi icke visste att Han i sitt ord och uti våra erfarenheter har uppenbarat och än mera skall uppenbara detsamma. I sitt ord talar han om tuktan, pröfningar och fostran och att han i förhållande till sina barn icke har vredens, utan fridens tankar med hvad han gör. Allting skall tjena dem till det bästa som älska hans namn. Detta har han ock uppenbarat för oss i våra erfarenheter med afseende på barnhemmets historia. Så till ex. gjorde stormen 1879 barnhemmet en stor tjenst. Före stormen hade hemmet rätt ansenliga skulder för den tiden; genom stormen fick det bättre hus och sina skulder betalda. Huru så? Jo, genom stormen uppväcktes kärleken till, medlidandet med, och hjelpsamheten mot barnhemmet. Detta sinne behöfde väckas, och Gud tog till stormen. Kanske Gud har någon sådan afsigt nu med eldsvådan. Det säkra är att Han känner bättre än vi vägarna till menniskohjertan.

Med sina handlingar vill ock Gud fostra oss, väcka upp oss till eftertanke och göra oss litet förståndigare. Han vill säkert lära oss något i afseende på vårt barnhem genom storm och oväder, genom eld och brand. Vi borde hafva lärt före detta att det är icke väl att inrymma öfver 60 barn i en enda stor byggnad och vänta att en enda familj med bästa vilja och förmåga skall kunna sköta och fostra dem; men att det deremot vore visligt att hafva flera smärre hus och uppdela barnskaran i flera smärre familjegrupper. Skall ändamålet med barnhemmet vinnas, så måste en förändring göras, och nu är tiden inne att göra den.

Måtte Guds tuktande och fostrande hand blifva till mycken välsignelse för vårt barnhem!

E. Norelius.

Vasa, Minn., d. 20 jan. 1899.

UR EN MÅLARES SKISSBOK.

Konstnärer äro icke som andra menniskor. De äro ibland menniskors barn liksom ett slägte för sig. I likhet med annat folk hafva de två ögon och två öron, men de se och höra dock mer, de hafva heller icke mer än ett hjerta, men detta är som om det vore större än hos andra menniskor. Huruvida deras amma i midnattens tysta timme gifvit dem någon särskild dryck, eller om en fé, under det alla i huset sofvo, kysst deras ögonlock, eller om doktorn opererat dem och antingen tagit bort eller satt till något — ja, hvem vet det! Men så mycket är säkert — de äro icke lika annat folk. Författaren skulle kunna berätta åtskilligt om dem, men han vågar icke sqvallra ur skolan; de skulle kanske upptaga det illa. Fastän de lida af allehanda slags ondt — bland annat ofta af hunger — så vilja de gerna lägga något mera till det redan förut befintliga onda. Ett så fint strängadt instrument som en konstnärssjäl blir nemligen också lätt ostämdt, om det kommer att stå i drag. Men trots allt detta, äro de älskvärda menniskor, och den som en gång firat fest tillsammans med dem i Dusseldorfs Mahlkasten, på Schwanthalers borg i Munchen eller i Cervara i Rom, han har också känt sig uppfriskad af deras öfversvallande lifsglädje samt fröjdat sig åt att de tre dystra kamraterna: tråkigheten, råheten och simpelheten, som annars ofta komma på besök, hos dem varit alldeles bannlysta.

Bland annat föll en gång en gammal skissbok i författarens händer, och deri fann han i brokigt virrvarr städer och slott, värdshus och kapell, munkar och flickor, skräddare, skomakare och tvätträkningar tillika med åtskilligt som hade en viss likhet med räkneexempel, rekommendationer till högt uppsatta gynnare och konstförståndiga mecenater samt äfven ett par historier, bitar ur en dagbok, skämt och allvar, alldeles som det fallit sig. Ur denna bok vill jag berätta åtskilligt, ingen till förargelse, utan som jag hoppas till glädje för en och annan.

Sedan den snillrike Gottlieb von Hippel skref sina "Lefnadslopp i nedåt stigande linie", har månget lif gått upp och ned. Hvar och en som ger litet akt härpå och med kärlek följer ett menniskolif, skulle redan af det han sjelf upplefvat kunna skrifva en bok med ofvannämnda titel. Tager man till exempel i handen en gammal årsredogörelse för en skola, der de pojkar stå uppräknade, som suttit bredvid oss på skolbänken, och sedan följer den väg, som deras lif tagit, så finner man snart den uppåt och nedåt stigande linien. Liksom ristade och skakade genom ett såll kommer en liten skara af de gamla kamraterna upp i högsta klassen och vandrar derpå vidare till vetenskapens "solbelysta tempel". Äfven vid universitetet fortgå linierna, och då ser man, att mångens linie, som hittills varit i stigande, börjar sjunka. Då man dervid tänker på alla de hjelteynglingar och djerfva seglare, som dragit ut vid morgonrodnadens ljus för att om aftonen lida skeppsbrott, blir man ofta riktigt vemodig till sinnes.

På samma sätt går det också till bland konstnärerna, endast att stigandet och fallandet sker hastigare, och mången gång förefaller det som om det verkligen låge något under den gamla vidskepliga sagan om "söndagsbarn" och "segerhufvor", som några liksom föra med sig vid sitt inträde i verlden. Ty för den ene lyckas allt utan mycken möda och öfverallt öppnas för honom dörrarna här i verlden, alldeles som i sagan om prinsessan Törnrosa. För den andre deremot äro alla vägar stängda, och om en dörr finnes, så är den reglad, eller om den är öppen, så är det bara en skåpdörr, bakom hvilken ingenting finnes.

I målarens skissbok fann jag också tvenne lefnadslopp: det ena oupphörligt stigande uppåt, det andra nedåt, om det första stod der ej mycket, men så mycket mera om det andra. Till den första berättelsen fanns intet porträtt, vid den andra var detta måladt nedanför. Läsaren får således nöja sig med samma tröst, som skomakaren vid aflemnandet af ett par omaka stöflar gaf deras unge egare: "Om den ena stöfveln är för liten, så är den andra så mycket större."

I. Signor Federigo.

Om någonsin en man med gladt hjerta och lätt börs vandrat ned från Alperna och ut på Lombardiets slätter, så var det signor Federigo, under hvilket namn vi alla i Rom kände en ung tysk, begåfvad med djerf örnnäsa och ett böljande hår. Den lyckligaste blanding af gladt mod och mildt allvar, en liflig fantasi i förening med ett visst grubblande — allt detta fann man i hans klara, mörka öga. Man var tvungen att tycka om honom. De äldre konstnärerna, såsom Cornelius, bröderna Rhoden och Thorvaldsen voro fästa vid honom i broderlig vänskap, och till och med den brutale gamle Wagner, om hvilken man elakt nog påstod, "att från den antediluvianska tiden fanns intet annat qvar än bufflarna och gamle Wagner", skämde också bort honom. Oaktadt alla hans talanger, låg den mest anspråkslösa blygsamhet utbredd öfver hans hela väsen, och blygsamheten är, enligt Ruckerts ord, en blomma som pryder sig sjelf på samma gång som den pryder trädgården.

Den unge mannens rensel var lätt, och det mest klingande deruti var mandolinen. Bredvid Federigo sprang en svart pudel af ansenlig storlek, och dessa båda gjorde hvarandra

sällskap den härliga vägen från Domodossola ned till slätten.

Genast vid inträdet i Italien möttes de af ett godt förebud.

I Locarno bodde en vidt omkring känd konstvän, cavalière Spada, hvilkens rikhaltiga antiqvariska samlingar voro mycket berömda. Det var icke lätt att vinna inträde hos denne öfverdrifvet noggranne man, som bevakade sina skatter med argusögon. Huru det kom sig, att signor Federigo fått ett varmt rekommendationsbref till denne mecenat, är icke kändt — allt nog han var i besittning häraf och ville icke låta det ligga obegagnadt. Den nödtorftigaste toaletten var snart gjord, brefvet låg i fickan, pudeln sprang lustigt framför honom, och så bar det muntert af till villan, som var belägen alldeles bredvid den djupa sjön.

Federigo drog på klocksträngen, dörrarna öppnades, och sedan brefvet blifvit aflemnadt, fördes både konstnären och pudeln in i mottagningsrummet, der gamla vaser, terracotta- och gipsfigurer stodo i det skönaste urval. Allt hade gått väl, om icke i samma ögonblick en katt kommit med in i rummet. Så väl uppfostrad som pudeln annars var, så hade han dock icke lärt detta enda, att bevisa höflighet emot kattslägtet. Med ett språng var han efter katten, i det han kastade omkull sakerna och försökte klättra upp till den plats, der misse tagit plats med krökt rygg. Pudeln hörde hvarken på sin herres rop eller fruktade kattens raseri, utan under vildaste jagt, som kastade allt om hvart annat, dref han katten framför sig in i rummet bredvid, och derifrån vidare ända ut i köket öfver tallrikar och fat, till dess pudeln ändtligen, under det att katten sprattlade och tjöt, fick honom i nacken. Cavalièren, hans fru och allt tjenstfolket sprungo efter för att i sin ordning anställa jakt på den svarte missdådaren och för att få reda på orsaken till olyckan. Ja, der stod signor Federigo under dödlig förlägenhet med rekommendationsbrefvet i handen.

"Ni är egare till hunden", utbrast cavalieren emot honom och ryckte ifrån honom brefvet.

"Ja, det är jag — jag ber tusen gånger om förlåtelse", stammade den rekommenderade.

"Hur vågar ni att taga en huud in i mitt hus — har han kanske också ett rekommendationsbref?"

"Jag ber tusen gånger om ursäkt", började åter Federigo.

"Med det gör ni icke mina förstörda saker hela igen", svara-cavalieren, som nu knappast visste hvad han sade.

"Så är det väl bäst, att jag säger farväl", sade pudelns egare ödmjukt. "Momolo", ropade han, "låt oss gå". Den genompryglade pudeln kom fram och bakom honom den allra sötaste femåriga flicka, husets enda dotter.

"Ack, pappa", sade flickan, "pudeln är så snäll, så det kan du aldrig tro. Han kan bara icke tåla den otäcka katten, och den tycker jag icke heller om. Ack, gör icke hunden något ondt, han kan så många konster! Alltsedan jag tog käppen ifrån Antonio, så att han icke kunde slå honom mer, så slickar han mina händer och har för mig gjort alla sina konster".

Med sorgset hjerta såg barnet signor Federigo bocka sig och gå sin väg, under det att Momolo hoppade af glädje öfver att komma bort från det hus, der han ställt till och sjelf erfarit så mycket obehag.

Under vägen till hotellet öfvertänkte Federigo saken ännu en gång. Den der mannen är herre öfver stora samlingar, men är icke herre öfver sig sjelf, anmärkte han. Det är skillnaden mellan att hafva och vara. Hans krukor och gipsfigurer hafva icke gjort honom lycklig, men det lilla barnet, icke sant Momolo — det är en menniskovarelse med ett varmt hjerta!

Federigo skulle just beställa en måltid, som motsvarade hans anspråkslösa börs, då Antonio, cavalièrens betjent, anmälde sig. Då Momolo fick se den, som genompryglat honom, kröp han under sängen och morrade, liksom om han velat säga sin herre: Inlåt dig icke mera med de der menniskorna, som icke kunna trösta sig öfver ett par krukor.

Antonio medförde ett bref ifrån sin herre.

Sedan Federigo aflägsnat sig, hade cavalieren så småningom lugnat sig, så mycket mera som han såg, att den konstälskande pudeln slutat att slå sönder hans antika saker. "Blott det icke händer mig sjelf något", tänkte han i likhet med mången man och make nu för tiden, som tager munnen full af tröstegrunder mot sin fru, ifall kokerskan är halsstarrig eller en soppskål förlorar sitt andra och sista öra, men som är svår att tillfredsställa, om man förlagt något på hans skrifbord.

På samma sätt tröstade cavalieren sin fru öfver de simpla sönderslagna husgerådssakerna, som man ju kunde köpa i hvarenda porslinsbod, i det han sade, att pudeln ju i alla fall hade en hunds natur. Derefter läste han igenom rekommendationsbrefvet, som tillhörde pudelns bortkörde egare, och hvari denne från förnämt håll på det högsta anbefalldes åt honom såsom den älskvärdaste menniska på jorden och såsom den störste konstnär, allt i de mest öfverflödande uttryck och slutande med anmärkningen, att han borde taga emot signor Federigo såsom om han vore den rekommenderande sjelf.

Cavalieren befann sig i icke ringa belägenhet på grund af detta bref och det på intet sätt kavaljermessiga sätt, hvarpå han tagit emot den rekommenderade. Han bad således i sitt bref till Federigo tusen gånger om ursäkt, talade om sina egenheter, sin oro — korteligen om allt som en "bildad menniska" brukar säga vid ett sådant tillfälle och slutade med att formligen inbjuda Federigo och för barnets skull äfven katthataren och konstvännen Momolo.

Federigo hörde icke till de menniskor som rigtigt brösta sig och spela den kränkta oskulden, då man gör dem ursäkt; tvärtom blef han förlägen öfver den gamle mannens ursäkter och öfver tillåtelsen att medtaga Momolo. Han hade redan i tysthet förebrått sig att hafva tagit hunden med sig.

Så kallade han då fram pudeln, klädde sig och skyndade till cavalieren, som emottog honom med tusen ursäkter. Den lilla Angelica, hans dotter, hade snart förnyat vänskapen med lekkamraten. Till den berömde gästens ära inbjödos helt hastigt några andra gäster.

Efter middagen gick man omkring i den storartade trädgården, som gränsade omedelbart intill sjön. Man samtalade om åtskilligt, och alla tyckte, att signor Federigo öfverträffade alla förväntningar.

Under det man samtalade som bäst, fylldes trädgården af ett genomträngande skri. Alla sprungo upp förskräckta och störtade till det ställe, hvarifrån ropet hörts.

Fulla af ångest kommo Angelicas små väninnor springande med fasa präglade i sina ansigten.

"Hvad är det? Hvad har händt?" ropade cavalieren, full af oro.

"Ack, Angelica — ack Angelica —" barnen kunde icke säga mera.

"Hvad är det då, hvar är hon?" frågade alla.

"Hon har fallit i sjön", stammade slutligen ett af barnen ångestfullt.

"Ack, mitt enda barn!" ropade cavalieren och sjönk ned, öfverväldigad af smärta.

Hela sällskapet äfvensom signor Federigo skyndade emellertid till sjön.

Der fängslades de alla af ett sällsamt skådespel.

Till hälften skrattande, till hälften gråtande låg det lilla barnet på gräsplanen med hufvudet lutadt mot Momolo, kyssande och smekande honom, under det att han slickade henne och betraktade henne med glädjestrålande ögon.

Då barnen uppnått sjöstranden, och Angelica under det häftiga springandet kommit för nära densamma och fallit uti, så hade nemligen Momolo, som förevisat alla sina konster för barnen, hastigt som blixten kastat sig i sjön, och innan flickan hunnit sjunka under vattnet, hade han fattat henne i ryggen, hållit det lilla hufvudet öfver vattnet och simmat mot stranden, der han sakta nedlade henne i gräset och försökte genom sina slickningar att värma henne.

Federigo tog barnet på armen och lemnade henne till fadern, som under tiden kommit till medvetande, under det att Momolo gjorde de märkvärdigaste krumpsprång omkring honom.

"Pappa, pappa", ropade barnet, "ser du nu, att det är en snäll hund, det har jag sagt förut; han kan bara inte tåla kattorna".

Flickan skrattade genom tårarna, och ett sådant skratt är alltid det skönaste, alldeles som då solen skiner genom det ljumma sommarregnet.

"Mitt barn lefver — det lefver verkligen! O, signor Federigo, det har jag er att tacka för! Och om Momolo än hade slagit sönder alla vaserna, hvad vore det i jämförelse med mitt barn! Jag vill aldrig mera hänge min själ åt dessa gamla vaser! Hvad betyder en vas, en terracottabild? De äro intet, intet, mot mitt barn!" Detta lofvade cavalieren sig sjelf under återupprepade utbrott af tacksamhet.

Federigo hade all möda att lugna cavalieren och hans fru, hvilka nu utförligt berättade morgonens tilldragelse för sällskapet. Under tiden afklläddes barnet och lades till sängs. "Men Momolo måste stanna hos mig", bad den lilla flickan.

"Ja icke blott Momolo, utan signor Federigo också — de skola stanna qvar båda två", svarade den ännu halfgråtande cavalieren.

Antonio kom snart släpande på Federigos ränsel, och det bästa rummet ställdes i ordning åt honom. Tre veckor stannade Federigo under cavalierens tak. Tillsammans med barnet, som var klädt i hvitt och bar en krans af hvita rosor på det lilla hufvudet samt ett stort vaxljus i händerna, gingo dagen derefter alla till kapellet för att tacka och bedja. Momolo gick bredvid, så stolt och så stilla som om han anade, hvad som föregick.

Slutligen kom dock skilsmessans stund. Afskedet var påkostande för alla, men mest rörande var dock barnets farväl af Momolo. Hon hade låtit tillreda hans älsklingsrätter, hängde en krans af förgät mig ej om hans hals och kysste honom väl tusen gånger.

Federigo hade målat Momolos porträtt åt henne. Hon satte upp det öfver sin lilla säng och lofvade att aldrig glömma hvarken signor Federigo eller den snälle Momolo.

Detta var den första berättelsen om signor Federigo.

(Forts.)

HVAD VÄNNERNA I KASSAHVALFVET BERÄTTADE.

MINA tidigaste minnen äro ett outredligt virrvarr, men bland dessa minnen tränger sig alltid fram en dunkel erinran om en föregående tillvarelseform, och jag hörde af en gammal erfaren och vidtberest privatbankstia, som jag träffade i ett kassahvalf i Vesterås, att precis detsamma lär vara fallet med menniskorna, af hvilka en del tro sig få flytta från planet till planet.

Så stolta tankar har nu icke jag, men om äfven sedelpapper göres af lump, så skulle jag bra gerna en gång vilja ha varit en fin brudnäsduk åt en lycklig brud, en härkomst, som jag tycker vore värdig en så förnäm sedel. Ack, det hade i så fall icke varit första gången som hundrakrona jag mötts af blandade leenden och tårar!

Nu minns jag inte annat än att jag långt inne i den finaste afdelningen på ett finfint pappersbruk i utlandet fick den form, jag i min ungdom hade, blef ren och vacker och glänsande, som jag då var, gjorde en lång resa öfver haf och land till ett stort sedeltryckeri i Stockholm och fick på mig dessa stora betydelsefulla typer, som gåfvo mig ett värde bland menniskors barn, hvilket jag ännu bibehåller, fast bokstäfverna äro suddiga nu, mina kanter trasiga och min yta full af smuts och bakterier. Är det inte märkvärdigt, att jag ännu aldrig träffat på någon, som varit det ringaste rädd för att gripa fatt i mig, hur fin än handen varit, hur snuskig jag än sett ut?

Så gjorde jag och kamraterna ännu en resa tillsammans ned till den privatbank, som var vår egare, så blefvo vi påskrifna af direktörerna och så lades vi uti fina, eleganta bundtar med jämna kanter in uti bankens kassahvalf, som slöts om oss och tusentals äldre slägtingar af högre och lägre valör, dels ännu någorlunda snygga, dels gamla, solkiga, med stora "hundöron".

— Välkomna i slägten, mina vänner! snörflade, förnämt och beskyddande, en gammal tusenkrona och lyfte nådigt på hundörat så snart dörren till hvalfvet gått i lås.

Och så började det hviska och tissla och tassla rundt omkring oss bland de äldre, vidtberesta kamraterna, som berättade sina äfventyr ute bland menniskorna.

Vi unga lågo tysta och hörde på.

Å, hvilka taflor ur lifvet, som upprullades för oss! O, huru mycket bråk ställde vi icke till i verlden! Var det möjligt att nästan all menniskoslägtets äflan och strid rörde sig blott om oss? Vi ryste ibland vid de gamles skildringar, men det var ändå nästan som om vår packe svällde, när vi hörde huru älskade och efterlängtade vi voro öfver hela jordens rund.

— Jag var en bland jämt hundra mina likar, som ryckte en ung man från den qvinna han älskade och som älskade honom tillbaka med hela sitt rika hjertas värme, hviskade en ärevördig tusenkrona och sträckte sig stolt i skrynklorna.

— Jo jo, sådant händer oss af högsta valören, nickade en tusenkrona ur packen bredvid.

— De hade varit trolofvade i åtta år, och börjat samla till sitt lilla bo och kunde redan i fjerran skönja dagen, då de skulle ega hvarann. Men så kom min herskarinna i hans väg med ryktet om mig och mina nittionio kamrater. "Hundra tusen, hundra tusen!" sjöng det i hans öron natt och dag, och den fattiga fästmön glömdes, och min herskarinna blef hans brud, och mig fick han af svärfar till sjelfva bröllopsresan.

— Nå, hos honom blef du inte gammal?

— Nej, och inte mina kamrater heller. Sju år efteråt, då jag låg i plånboken hos en rik man, fick jag plötsligt höra min förre husbondes röst i rummet. Stämman var skälfvande och svag, och han bad min herre om en liten hjelp, ty allt vore förbi för honom. Och när min herre tog upp och gaf honom ett par tior, såg jag öfver plånbokskanten hur usel och fattig han såg ut, ändå han fick så bra betaldt när han sålde sig.

— Ja, vårt lif är vexlingsrikt, sa' en tjuguårig femtia med trasiga hörn. En gång gafs jag som lön för ett helt års arbete åt en tjenstflicka på landet, en annan gång som drickspenning åt en schweizerifröken, som min herre tyckte mycket om. En gång bytte man och hustru sig till mig för sin egen säng, för att få bröd att stilla sin och barnens hunger med för den närmaste tiden, en annan gång gafs jag som liqvid för en supé på tu man hand....

Då kunde jag inte hålla mig längre, så ung och blyg jag var.

— Menniskorna måtte vara mycket dåraktiga? hviskade jag.

— Inte utan, min unge vän, svarade den gamla tusenkronan. För min valör kan man få se dem lustiga nog.

—Fy, du är ju blodig i synen, sa' en ännu ganska snygg tia till en annan, ruskig sedel af samma valör, som låg ofvanpå henne.

— Ja, jag var en gång en fattig arbetares hela veckolön, svarade den tilltalade, och när han var på väg med mig till hemmet, der hustru och barn väntade honom, blef han lockad in på krogen af kamraterna, korten kommo fram, och jag, som en hel familj skulle lefva af i en vecka, jag var borta från min fattige egare på mindre än en half timme. Hetsiga ord föllo, knifvarne kommo också fram, och det är en droppe af min förre husbondes blod, du ser midt i mitt ansigte.

Vi unga, nya, stora sedlar, som voro så stolta öfver vår makt på jorden, vi började dock liksom tycka att det var kusligt att sprida så mycken sorg, så stort elände i verlden, och en af oss fällde några ord derom. Då var det en liten skrynklig femma med vikna hörn och stora fläckar, som hviskade:

— Ja, det är sant, att mycken sorg och stor skam och smärtande elände få vi se; men vi ega ingen skuld, det är menniskornas eget fel, vi äro deras stumma tjenare. Jag sjelf har sett åtskilligt i mina dar. Jag har varit stulen af en tjenarinna, som min egarinna hyste oinskränkt förtroende för. Jag har varit gifven som muta åt en poliskonstapel, och en gång köpte min egare falsk vittnesed för mig och fyra kamrater.

Men jag har också varit gifven såsom premie åt en liten glad, ljuslockig pilt, som med strålande ögon skyndade hem med mig till sina föräldrar, der jag låg på bordet en hel dag, ett föremål för allas beundran och stolthet och glädje. Och en gång, då jag var en fattig arbetares sista sedel, gaf han mig till en sjuk och ännu armare kamrat, och då tyckte jag mig bestämdt se änglar som logo.

— Och i regnväder har du visst också varit ute, att döma af ditt utseende, du lilla storpraterska? sa vår doyen, den gamla högförnäma tusenkronan.

— Ja, svarade femman, jag kom en gång till en mor, som i fattigdom, svält och försakelse fostrat upp sin lille gosse, offrat allt för honom och älskat honom så som endast en mor kan älska. Hvarje hennes tanke hörde honom till, och för sig sjelf begärde hon intet.

Och tiden gick och pilten växte upp och var färdig att med sin späda kraft stödja modrens, som snart höll på att duka under. Och han fick arbete, och grep det fatt med lust och fröjd, och en dag kom han jublande, stormande, triumferande hem till deras tarfliga näste och hade mig i handen och gaf sin mor det första hans barnahänder kunnat förtjena i verlden.

Och då, o tusenkrona, då fick jag hvad du kanske aldrig fått, jag fick värmas af en älskande moders glädjetår!

EN KRIGSHISTORIA I STEN.

DEN kolonn, som en gång upprestes för att pryda kejsar Trajani Forum i Rom, är i sitt slag det vackraste monument i verlden och ett af de fullkomligaste antika konstverk, som tiden skonat. Denna pelare befinner sig nämligen, snart sagdt, till alla delar i ett synnerligen väl bibehållet skick.

Den plats, han intager, blef uthuggen ur kullen Quirinalis, till jemhöjd med det öfriga Forum, och kolonnen innehar alldeles samma höjd, som den afskurna delen af denna kulle, hvilken, såsom det af piedestalens latinska inskrift vill synas, sedermera helt och hållet undanskaffades. Af denna inskrift framgår, att monumentet upprestes af romerska folket och senaten, icke blott för att fira Trajani seger öfver dacierna, utan äfven till en erinran om höjden på ofvannämnde kulle, hvilken måste bort för de stolta byggnader, som voro ämnade att pryda Forum. Denna höjd utgör 128 fot, oberäknadt S:t Petri brons-staty, som är elfva till tolf fot hög och uppställdes på pelaren mot sextonde århundradets slut af påfven Sixtus V, i stället för den förgylda brons-staty, som fordom prydt densamma och som långt förut försvunnit.

Den egentliga pelaren består af tjugutre block grekisk marmor, hvilka äro så omsorgsfullt sammanfogade, att de tyckas utgöra blott ett enda. Grunden och piedestalen innehålla nio block, kapitälet ett, och statyns fot ett — tillsammans således tretiofyra marmorblock. Uppstigandet sker å en spiraltrappa, innehållande 185 trappsteg af massiv parisk marmor och till hvilken dagern inledes genom små gluggar.

Nedre delen af Trajani kolonn.

Kolonnen är beundransvärd, såväl för sin kolossala storlek, som för de bas-reliefer och ornamenter, hvilka helt och hållet betäcka honom. Bas-relieferna bilda en i spiral löpande slinga och hindras sålunda från att genom sina upphöjningar störande inverka på pelarens konturer, såsom förhållandet är med andra dylika monumenter, t. ex. Marci Aurelii, äfven efter Antonius uppkallade, kolonn. Hela pelaren är betäckt med bildhuggerier, föreställande Trajani och hans armes bedrifter, särskildt hans seger öfver dacierna efter femton års strider. Dessa bildhuggerier utgöra en pittoresk skildring af Trajani fälttåg och framställa en mängd detaljer, hvaraf tydligen ådagalägges romarnas sätt att föra krig, på samma gång som framställningen af romarnes vapen och klädesdrägt på slagfältet äro af synnerligt stort värde vid studiet af de klassiska författarna.

Fälttåget skildras ända från dess början. Den första taflan vid pelarens fot föreställer de romerska soldaterna, sysselsatta med att inskeppa sina förråder; sedan ser man armen i färd med att slå läger; kejsaren offrande till Jupiter och talande till sina trupper; de romerska soldaterna i strid med dacierna, följande dervid den tidens olika metoder för försvar och anfall. Med förvånande tydlighet ådagalägges romarnas grundliga sätt att tillvägagå vid byggandet af sina stenläger och deras noggrannhet vid anläggandet af de för krigsoperationerna nödvändiga vägarna.

Antalet på pelaren framställda menniskofigurer påstås uppgå till nära tre tusen, oberäknadt andra föremål, såsom hästar, vapen, vagnar m. m. Atminstone har man genom räkning hunnit till talet två tusen fem hundra. Alla figurerna äro i medeltal två fot höga. Piedestalen är prydd med segerkransar, girlanger och andra triumftecken.

"På denna pelare", säger Gibbon, "skådade veteranen historien om sina egna fälttåg, och till följd af en nationalfåfängans illusion gjorde sig äfven den fredlige borgaren delaktig af segerns ära".

Kolonnen förvandlades af kejsar Hadrianus till graf för Trajani aska, som, enligt en af Byron odödliggjord tradition, anses hafva legat förvarad i en spjutspets eller, enligt en annan förklaring, i en glob, som den på pelaren stående Trajani staty bar i handen. På den plats, kolonnen ursprungligen innehade, i midten af Trajani Forum, måste den hafva varit af storartad och pittoresk effekt, något som man kan ana redan vid anblicken af den teckning af dess nedre del, som läsaren finner här bredvid.

OM HVART ANNAT.

AGNOSTIKERN, fritänkaren och smädaren Bob Ingersoll, hvilken sjelf och genom sina meningsfränder låter utbasuna sig som ett snille, en mäkta lärd kritiker och grundlig sakkännare, är i sjelfva verket en okunnig, feg efterapare, som aldrig genom en ärlig examen kunnat förskaffa sig ens ett tredje klassens certificat, som kunde berättiga honom att undervisa i statens publika skolor. Han har mångfaldiga gånger blifvit utmanad till offentlig debatt och varit lofvad 500 dollars för hvarje qväll, såsom ersättning för sin tid, men icke vågat. Endast när han utan motsägelse och för god betalning får utösa sina råheter inför en samling menniskor lika okunniga som han sjelf, synes han kunna finna sig tillfreds. Ett sådant snille är det, som vår upplysta tid betalar 50, 75c och 1.00 dollar för att höra en qväll. En sådan okunnig smädare är ovärdig att nämnas i en kristlig tidning och vi skulle icke hafva gjort det, om det icke vore att befara, att en och annan bland vårt folk står på en så låg nivå, att han tror Bob Ingersoll vara ett sjelfständigt ljus, hvilkens inkast mot kristendomen icke kunna jäfvas. Vi äro icke kallade att försvara kristendomen, den försvarar sig sjelf. Den som icke vill tro på Kristus och följa honom eger frihet att låta bli. Gud försvinner icke derför att en eller flera förneka honom. Kristendomen ändrar icke kurs derför att okunniga otrosmenniskor smäda densamma. Hvarje gång jag erinras om Ingersolls gudsförnekelse, måste jag tänka på en gammal gubbe, som hört skolbarnen säga, att jorden går omkring sin axel och att solen står stilla. Han frågade mig med synbar ifver: "Hvad tror pastorn om detta, de säga, att jorden går och solen står?" men svarade i samma ögonblick sjelf: "Det gör mig detsamma hvad pastorn tror; jag tror, att jorden står och solen går. Huru skulle det annars gå med våra kyrktorn?" Jag lät gubben hafva sin fasta tro och försökte icke öfvertyga den fromme, i astronomien obevandrade åldringen och tröstade mig med den vissheten, att om jorden hvälfvde sig omkring sin axel en gång på dygnet, så stannade hon icke i detta sitt lopp derför att gubben på inga vilkor kunde tro att hon "rullade". Den gubben synes mig vara på sitt område hvad Ingersoll är på sitt, och bådas åsigter äro på sina respektiva områden lika pålitliga och efterföljansvärda.

* * *

I Rockford kan den "Engelska frågan" väl nu vara löst. Der finnes en svensk luthersk församling, som öfvergått till bruket af engelska språket i all sin verksamhet. Denna församling har också lyckats erhålla en svensk luthersk pastor, som synes vara fullkomligt amerikaniserad och mäktig att icke blott obehindradt och ledigt bruka det engelska språket, utan äfven att behandla sådana ämnen i predikstolen, som äro moderna inom de amerikanska samfunden och fashionabla kyrkorna. Vi läste för några veckor sedan i en tidning, att pastorn vid Emanuelskyrkan i Rockford börjat en serie speciella föredrag på söndagsqvällarne öfver följande ämnen: "Getting an Education", "Choosing a Vocation", "Courtship and Marriage", "Getting Rich", "Lifes Afternoon" o. s. v. Detta icke blott låter, utan är äkta amerikanskt. Det skulle vara intressant att veta, om ämnena för högmessopredikningarne i Emanuelskyrkan i Rockford äro lika amerikanska och hemtade lika fjerran från Sinai och Golgata som de ofvan anförda. Det är visst icke underligt att en ung pastor, som kallats att predika uteslutande på engelska, ryckes med af den mäktiga lifsanda, som dominerar inom alla amerikanska "up-to-date" församlingar. Den har, om också mera obemärkt, smittat äfven pastorer som predika på svenska, så att i stället för att predika öfver de föreslagna episteltexterna, säga de några vackra ord om ett eller annat ämne, låt vara att dessa ämnen ännu angifvas med anledning af något skriftställe och icke hemtas direkt från det sociala lifvets torra brunnar. Den publik som tror att kyrkan bättre fyller sin uppgift genom att behandla seculära ämnen från predikstolen, känner sig icke sjelf och skall snart tröttna, utan att begripa hvad som fattas, men väl känna att något väsentligt saknas. Jag hörde för några år sedan en amerikansk församlingsmedlem säga: "Jag önskar icke höra den gamla berättelsen allt för ofta i så allmänna ordalag". Hennes pastor predikade också ofta öfver ämnen ur kokboken och tidningspressen. Samma amerikanskt kyrkliga dam uttryckte sin förvåning öfver att vi kunde behålla ungdomen i våra församlingar, när vi icke tilläto dem att "dansa och spela kort". Jag svarade att vi predika evangelium och det har hållit mer ungdom i våra församlingar än något annat samfund kunnat glädja sig åt att ega. En reaktion synes dess bättre hafva börjat göra sig gällande inom en del ledande amerikanska församlingar gentemot det hittills så gängse föreläsandet från predikostolarne öfver alla möjliga ämnen. En framstående amerikansk pastor, som skrifvit en bok öfver ämnet "The radical defects of modern preaching", säger i ett kapitel som har till öfverskrift: "What is the matter", bland annat: "Jag har ingenting emot att säga eder, hvad jag anser vara grundfelet i vår tids predikan. Den saknar andlig salvelse och auktoritet. Mycket som är godt, sant och nyttigt säges, men den heliga hänförelsen saknas. Predikan andas mera tids än evighets betydelse. Förståndet tilltalas, känslan röres, men samvetet väckes icke eller framdrages för Guds domstol. Det gamla profetiska uttryckssättet: Så säger Herren, saknas. Likväl hungra menniskorna efter att höra hvad Gud talar. Det är att hoppas att denna reaktion må hinna sprida sitt helsosamma inflytande vida omkring snart, innan vårt samfund ryckes ur sitt spår af den tidsanda som redan begynt göra sig känd äfven bland oss."

* * *

Bethany College utkämpar en het strid i dessa dagar. Den 24 Febr. skall skolans skuld skrapas bort. Ske allt så! Vi tro och hoppas att det skall lyckas. Det är underligt att det kristliga skolbildningsarbetet skall grundläggas i detta land genom så mycken nöd och pröfning. Det skulle vara ett skröpligt bevis på svensk-amerikanernas kärlek till sann bildning och upplysning, om detta läroverk nu skulle duka under, när den stora skuldbördan reducerats så att $5,000 kan rädda det. Äfven om de bönebref, hvilka utsändts till alla delar af landet icke kunna, på grund af andra insamlingar, inbringa så mycket, hvilket vi dock önskade, så skall icke Kansas låta någonting sådant inträffa, som att släppa saken, då man är målet så nära Jag tror icke att våra skolor alltid skola behöfva kämpa en sådan kamp för sin tillvaro. Det skall nog blifva gifvet åt några alumner från de respektiva läroverken att förfoga öfver nog medel att sätta skolorna i stånd att fortsätta sitt betydelsefulla arbete, utan att ständigt vara i lejongropen. De hafva varit der längre än Daniel. Vi hoppas, att det nu pågående arbetet, att aflyfta skuldbördorna från de olika läroverken må lyckas och ett nytt blad vändas i skolverksamhetens historia.

* * *

Expansionister och contraexpansionister hafva i tal och skrift kämpat väldeligen man mot man alltsedan kriget slutade. Af argumenterna å ömse sidor har det blifvit rigtigt oklart, icke blott hvilkendera parten som kommer att afgå med seger, utan äfven huruvida den segrande har vunnit eller förlorat på sin seger. För vår del gifva vi hvar och en rättighet att hysa hvilken åsigt som helst i dessa frågor. Men *Ungdoms-Vännen* tror på och kämpar för expansion, och detta icke blott hvad dess prenumerationslista angår, utan äfven dess sidoantal. Med tillhjelp af de många volontärer, som på senare tiden låtit inskrifva sig på *Ungdoms-Vännens* abonnentlista, hoppas vi kunna behålla våra besittningar och vinna ännu flera. Såsom omnämdes i julnumret, har redaktionen engagerat flera välkända förmågor att hjelpa till att redigera *Ungdoms-Vännen* under detta år. Vi hafva nu fått löfte af *U. V:s* fordne välkände redaktör Dr. Carl A. Swensson om bidrag. Då redaktionen biträdes af sådana män som Dr. Norelius och Dr. Swensson, pastor Hemborg och prof. Zetterstrand, borde det vara en borgen för att *U. V.* blir både intressant och läsvärd, ja, ett arbete som förtjenar förvaras och inbindas. De tre årgångar, hvilka redan utkommit, bundna tillsammans, utgöra en värdefull prydnad för hvilket hem som helst.

Den premietafla af svenska konungafamiljen, som i år sändes hvarje förskottsbetalande prenumerant mot en extra afgift af endast 15 cents, säljes af agenter för en dollar och kan ej köpas någonstädes för mindre än 50 cents stycket. Denna tafla skulle vara en verklig prydnad i hvarje svenskt hem. Redaktionen har förstärkt sina krafter för att kunna göra tidningen så lärorik och läsvärd som möjligt och expeditionen har velat uppmuntra sina abonnenter. Ville nu också *U. V:s* läsekrets vara oss behjelpliga genom att visa tidningen och omtala de anbud som göras, för sina vänner, skulle *U. V.* leta sig väg till hvarje svenskt hem och derigenom hindra andra tidskrifter af underhaltig beskaffenhet att intränga bland vårt folk. Vi säga ett hjertligt tack på förhand till alla.

Det talades om militärskandaler i Sverige för några år sedan; för närvarande är hela Frankrike upprördt öfver den hemlighetsfulla Dreyfussaken, hvari de högre militärerna på ett mindre hederligt sätt synas vara invecklade. Icke skola väl Förenta Staternas militärer, som så nyligen vunnit odödlig ära genom sina oförlikneliga segrar öfver spanska flottan och armén, stå efter i fråga om skandaler? Nej, det behöfs visst icke. Derför hafva vi en "krigsundersökningskomité", hvilken skall taga reda på alla begångna underslef vid härens utrustning och alla missförhållanden vid de olika lägerplatserna och på sjelfva krigsskådeplatsen. Denna komité har haft fullt upp att göra för en tid, och resultatet torde blifva, att största skulden till de iråkade missförhållandena lägges på kongressen, som förklarar krig utan att hafva gjort de nödvändiga förberedelserna dertill.

Men man har också måst tillsätta en krigsrätt för att döma öfver generalmajoren vid hären och generalkommissarien. Dessa höga herrar ha rent af kommit i "lufven" på hvarandra, och detta är ju i hög grad skandalöst. Aldrig kunde man tro att sådant ytterligt elände och ett så skamlöst beteende kunde följa med en menniska så högt upp på samhällets höjder. Den vises ord besannas här: "Den som råder öfver sitt sinne är bättre än den som städer vinner."

Det är i högsta grad sorgligt att vårt land skulle behöfva skåda sådana efterspel af kriget. Att politiken varit rutten hafva vi alla vetat, men att det i krigsförvaltningen och bland de högre militärerna skulle finnas så mycken uselhet och karaktärslöshet var väl ganska oväntadt. Här behöfves ett allvarligt ingripande, stränga straff för de skyldiga och genomgripande reformer för upprätthållande af tukt och ordning inom armén.

* * *

Minnesotakonferensen synes vilja göra allvar med att befria sig från sin stora skuld. Det är nödvändigt att den gör det. Hvad ämnar konferensens ungdom göra dervid? Skall den hjelpa till att betala sina fattiga fäders skulder, eller skall den likgiltigt stå och se på, huru de gamla ännu en gång sätta skuldran under lasset för att få det upp på fast väg? Unge män och qvinnor! I hafven på flera sätt åtnjutit välsignelse af Minnesota-konferensens arbete; här gifves ett tillfälle för eder att visa eder erkänsla och tacksamhet. Dragen eder icke undan, deltagen

med ifver i arbetet och I kunnen då ock dela den stora fröjd, som skall fylla alla sanna samfundsvänners hjertan, när det väldiga företaget lyckligt blifvit utfördt och den oss ovärdiga skulden blifvit utplånad.

* * *

FÖR någon tid sedan kom ett rykte från vårt läroverk i Rock Island, att man beslutat hädanefter uteslutande använda engelska språket vid de dagliga morgonbönerna i skolans kapell. Förut har engelskan användts endast hvarannan vecka vid de offentliga andaktsstunderna. Många af skolans gamla vänner började undra öfver den gjorda förändringen, dock stannade det hos de flesta med tysta funderingar. Men i en af de vestra konferenserna var det en tidning, *Svenska Journalen* kallad, som kände sig missbelåten med den företagna språkförändringen och började tala i frågan utan att besinna att detta var att öfverskrida gränserna för sin befogenhet att yttra sig i samfundsfrågor. Den värda samtidan blef för detta sitt tilltag också ofördröjligen dragen för rätta inför synodens högsta domstol i fråga om yttranderätten, och der fälldes det utslaget, att hon var besatt af "sporadisk knarrighet". Med utslaget följde också vederbörlig varning. Huruvida samtidan repat sig efter den erhållna afbasningen, känna vi icke till.

Enligt vårt ringa omdöme tjenar det nu till föga nytta att disputera om denna sak. Enligt läroverkspresidentens egen förklaring af saken, har man tvingats att taga detta steg, emedan ett stort antal af läroverkets lärjungar, och en del lärare, ej äro svenskar och derför helt naturligt ej förstå svenska språket. Det sträfvande som under flera år visat sig vid vår skola, hvilket gått ut på, att så fullständigt och fort som möjligt göra henne "amerikansk", synes nu hafva burit frukt. Om nu många af oss icke med oblandad glädje kunna åse det resultat till hvilket vår kyrkas arbete för den högre bildningen kommit vid detta skede af vår utveckling, så är vårt läroverks fullständiga amerikanisering likväl någonting, hvaröfver de omkring detsamma boende angloamerikanerna äro rent af förtjusta. De veta nemligen, att de af svenskarna fått ett präktigt läroverk för sina barn, der de för billigt pris kunna gifva dem en uppfostran jämngod med den som meddelas vid landets bästa skolor, och detta är i sanning icke litet att glädjas åt. Man hade naturligtvis väntat, att svenska språket, så länge det är synodens och de särskilda konferensernas och församlingarnas officiella språk ej skulle behöfva nöja sig med en "gråtoplats" vid sjelfva hjertat af vårt svenska Zion i Amerika. Men måhända är det den tvingande nödvändighetens hårda lag man har måst lyda och hvad lönar det sig då att klaga. Det är emellertid en egendom, som är alla våra församlingars gemensamma och oomtvistade egendom ännu, och hvars besittning icke de "nyta, trefliga och hjertliga" angloamerikanerna någonsin skall göra oss stridig, det är — skolskulden, och för de mest bekymrade i den omordade saken kan ju detta vara en tröst, om den ock är skäligen klen. Hade dock alla våra församlingar ordentligen betalt den för läroverket bestämda 25 cents afgiften, så hade det nu ej behöft tryckas af en stor skuld, och dess ledare skulle ej hafva känt sig tvingade att söka "främmandes" ynnest och guld för att kunna bedrifva skolverksamheten. Vill man söka orsakerna till vårt gemensamma läroverks så hastiga amerikanisering, så bör man icke glömma denna, som det synes oss, mycket vigtiga omständighet.

PROFESSOR ÅNGSTRÖM (i Upsala), den skicklige fysikern, var liten till växten och — isynnerhet vid dåligt väder, då han led af reumatism — hetsig till lynnet. En student, som under storm och snöslask skulle tentera, fann professorn vid hans minst älskvärda lynne; och tentamen gick derefter. Slutligen sade professorn: "Kan herrn säga mig, hvad som händer, om jag öppnar den här ventilen?" Härvid pekade han på en liten ångmaskin, som stod på bordet. — "Ja," sade studenten, "då kommer en liten het ångström fram." Professor Ångström såg på den svarande, blef lugn, och sedan gick tentamen förträffligt.

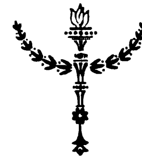
Entered at the Post Office at Minneapolis, Minn., as second class mail matter.

Ungdoms-Vännen

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR UNGDOM

Illustrated Magazine Published Monthly

Utkommer i medio af hvarje månad.

UTGIFVEN AF
J. FR. SEEDOFF,
TH. KJELLGREN,
C. A. HULTKRANS

PRENUMERATIONSPRIS:

Helt år..............$1.00. Halft år.............60 cents.
Ett år till Sverige...........$1.25.

Penningar böra sändas medelst registreradt bref, Post Money Order eller bankanvisning till G. W. Olson, 202 Washington Avenue South, Minneapolis, Minn.

Allt som rörer tidskriftens redaktion sändes till pastor Th. Kjellgren, Scandia, Minn.

Allt som rörer expeditionen adresseras: UNGDOMS-VÄNNEN, Minneapolis, Minn.

Från expeditionsrummet.

FLYTTNING. UNGDOMS-VÄNNENS tryckeri och expedition har flyttat från 426 3d Ave. South till **202 Washington Avenue South.** Den nya lokalen är större och mera centralt belägen, endast ett "block" från den nya järnvägsstationen. Kontoret är beläget å andra våningen, men elegant passagerarehiss finnes i byggnaden, så att ingen behöfver besväras af trapporna. Ni är välkommen att helsa på. Eller om Ni vill samtala per telefon, så ha vi en "long distance" sådan och numret är 1047.

KUNGS-TAFLAN. Ett par hundra af UNGDOMS-VÄNNENS gamla och nya läsare torde undra, hvarför de icke fått den utlofvade taflan af svenska konungafamiljen, för hvilken de erlagt afgiften. Orsaken är den, att hela lagret som fanns af denna tafla i Förenta Staterna tog slut i början af innevarande månad. Importörerna hade förutsett detta och beställde en ny sändning från konstanstalten i Dresden redan den 1 januari. Denna sändning väntas hit omkring den 1 mars, och så snart den anländt skola vi genast expediera hvarje order. Ingen behöfver derför vara orolig. Denna tafla har i sanning vunnit en "strykande åtgång".

BREFLÅDA. En vän skrifver från Brantford, Kansas, den 3 febr. 1899 och ber om åtskilliga upplysningar samt att få sin adress ändrad, men har glömt att sätta sitt namn i brefvet, hvadan vi icke kunna besvara det. Ville han godhetsfullt sända sitt namn på ett brefkort?

Expeditionens nya adress:

202 Washington Ave. So., Minneapolis, Minn.

"Kunskap är makt!"

Northwestern Business College och Normal Institute.

Stiftaren af **Northwestern Business College och Normal Institute** är den för vårt svenska folk allmänt väl kände och för sina förtjenster inom bildningsområdet högt aktade landsmannen professor Carl W. Berg, hvilken är läroverkets manager och förnämste professor vid dess lärarekår. Professor Berg föddes i Sverige, men utvandrade hit till landet vid tretton års ålder. Han var då en fattig gosse, men genom ihärdighet och energi förvärfvade han sig en grundlig skolbildning, och med den önskan, att få stå sina landsmän till tjenst, grundlade han ofvannämda läroverk, hvilket företag krönts med all möjlig framgång, så att läroverket nu anses vara ett af de förnämsta och fullständigaste handelsläroverk i St. Paul, omfattande alla merkantila läroämnen: språk, stenografi och maskinskrifning samt kurser i särskilda ämnen.

Sina första studier erhöll professor Berg vid MacAlester College här i staden, der han vistades i två års tid, sedan reste han till Park College i Parkville, Missouri, der han studerade i sju års tid, och från hvilken anstalt han afgick med de allra bästa betygen för sin duglighet som student. Men ännu kände han sig ej vara mogen för sitt kall, hvadan han reste till det berömda Yale University i New Haven, Conn., der han ytterligare idkade speciella studier för ett år. Få äro de, som på ett så grundligt sätt beredt sig för sitt lefnadskall som professor Berg, men så har också hans skola vunnit det främsta rummet i sitt slag i staten. Till och med äro medtäflare inom hans område villiga att erkänna att hans skola är *par excellence* i tvillingstäderna. Då detta läroverk vunnit ett så högt anseende bland angloamerikanerna, borde vår svenska ungdom, som ernar besöka ett handelsinstitut, hänvända sig till professor Berg, hos hvilken den kan försäkra sig om en god och grundlig insigt i de olika affärsgrenarne.

Lärokurserna

i handelsinstitutet innefatta de ämnen, som tillhöra en god affärsbildning, och som skickliggör en person för ett framgångsrikt affärslif. Grundlig undervisning meddelas i engelska språket, såsom grammatik, rättstafning, korrespondens, stillära och bokföring, stenografi, maskinskrifning m. m. Klasserna äro så arrangerade, att största vigt lägges vid de ämnen, som egentligen tillhöra den affärsgren, som kandidaten valt för sitt lefnadskall. Genom detta arrangemang kan han på kortaste möjliga tid och förknippade med allra minsta utgifter, fullborda en grundlig kurs i denna afdelning och vara fullt kompetent och fullt utrustad för sin lefnadsbana.

Böcker och skrifmaterialer m. m. erhållas fritt.

College-, Academic- och Normal-kurserna.

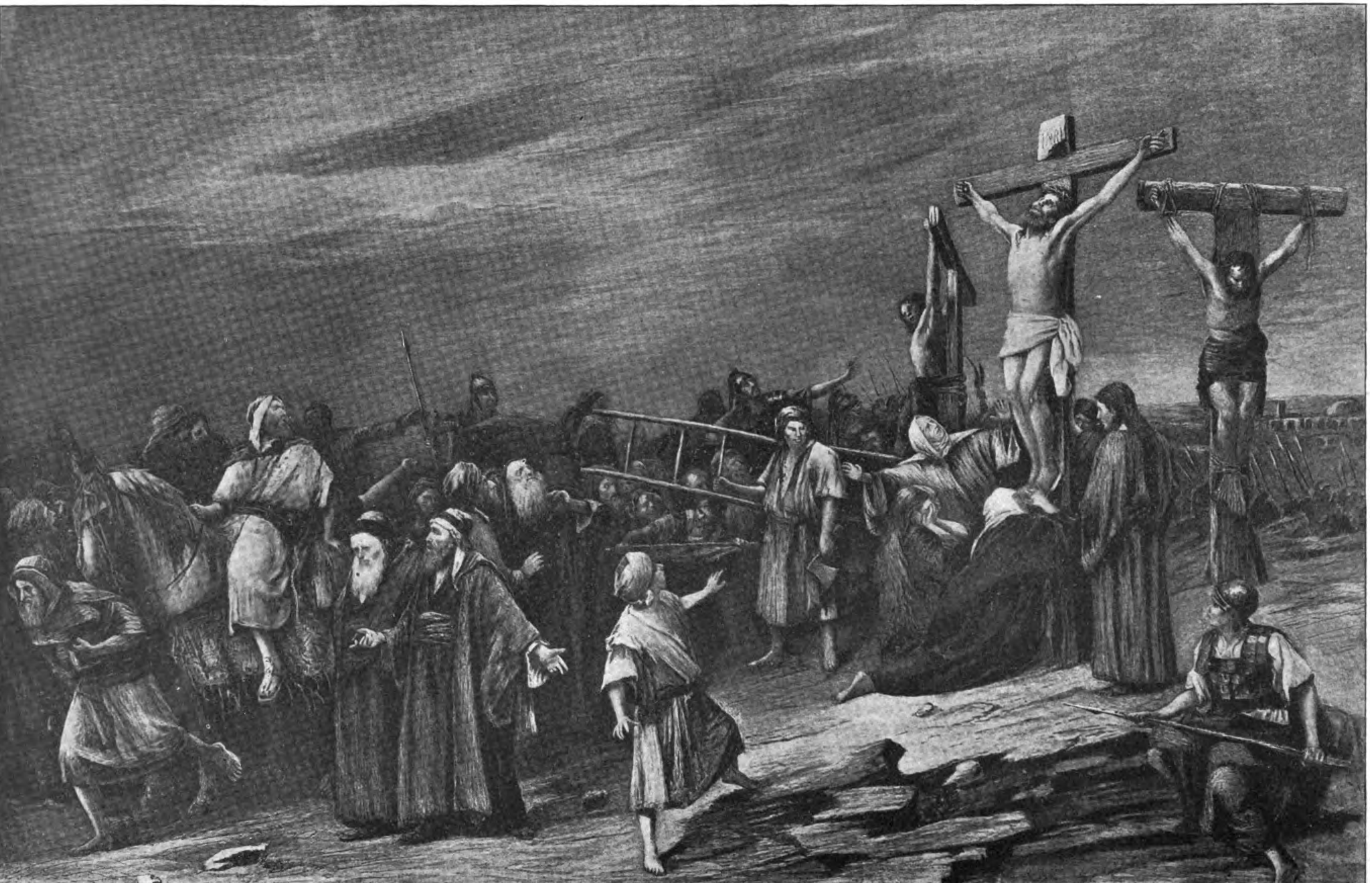
I denna afdelning lemnas grundlig undervisning i de klassiska språken. Särskild vigt fästes vid tyska, franska och spanska språken samt den högre matematiken. Efter fullbordandet af en fullständig kurs i denna afdelning vinner kandidaten inträde i landets högre läroverk. På grund af de nyligen gjorda eröfringarne under spansk-amerikanska kriget har vårt land kommit i närmare affärsförbindelser med dessa eröfrade landområden, nemligen Cuba och Porto Rico, och erbjudes dem företräde, som förvärfvat sig kännedom i spanska språket i såväl kommersielt afseende, som för dem, som bereda sig inträde i regeringens tjenst.

Ett ord om lärarne.

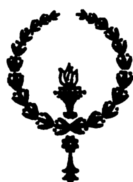
För att vara en skicklig lärare är det icke nog dermed, att man eger grundlig boklig kunskap, utan man måste vara i besittning af och utrustad med naturliga gåfvor för undervisningskallet. Ofta händer det, att den mest gediget lärde personen är en dålig lärare, ity att han ej eger förmågan att meddela sina förvärfvade kunskaper åt andra. Vid inväljandet af lärare har derför professor Berg begagnat sig af den största noggranhet, hvadan om hans lärarekår kan sägas det, att alla dess medlemmar äro skickliga och kompetenta att undervisa i sina respektiva ämnen. Undervisningen meddelas åt båda könen.

Skrif efter närmare upplysning och katalog till

Prof. Carl W. Berg,
Principal,
510 Baltimore Building,
Cor. 7 and Jackson Sts.,
ST. PAUL, - - MINN.

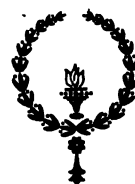
KRISTI KORSFÄSTELSE.

UNGDOMS-VÄNNEN.

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

"Lyckliga ungdomstid! Huru ljuf är icke den dager, som faller öfver dina stigår, när nådens sol uppgår öfver dig!"—Wikner.

ÅRG. IV. MINNEAPOLIS & ST. PAUL, MINN., MARS 1899. N:O 3.

NINEVES RUINER.

Af Austen Henry Layard.

Öfversättning från engelskan.

ANDRA KAPITLET.

De kullar, som jag lät öppna, voro de vid *Baascheika*, *Baazani*, *Karamless*, *Karakusch*, *Jara* och *Dscherraijah*. Om den sistnämnda gingo framförallt besynnerliga sagor i landet. Man berättade, att der fordom stått ett af svarta stenar hugget tempel, som *Jeziderna* eller djefvulsdyrkarne högligen vårdat, dess murar hade varit betäckta med alla slags af sten huggna figurer och med inskriptioner på ett okändt språk. Då beyen af *Rowandiz* öfverföll Jeziderna och lät nedhugga alla, som icke kunde undkomma, förstörde han detta afgudahus, men ruinerna, påstod man, voro betäckta med endast ett tunnt gruslager. Nedre delen af en assyrisk figur i relief, huggen i basalt och efter uppgift framgräfd ur denna kulle, fördes strax till mig, men jag fick derefter skäl till den förmodan, att den blifvit funnen vid *Korsabad*. En tid fortforo likväl gräfningarna vid *Dscherraijah*, men man fann ingen lemning af Jezidernas Tempel.

Sedan jag träffat mina anstalter i Mosul, återvände jag den 19 till Nimrud. Under min frånvaro hade min kawass fortgått med arbetet vid sydvestra hörnet af kullen på baksidan af en mur och upptäckt en ingång eller dörr. Ifrig att intränga så långt som möjligt, hade jag ökat antalet af mina arbetare ända till trettio och fördelat dem på tre afdelningar. Genom att öppna långa grafvar i räta vinklar och i olika riktningar, kommo vi upp på en mur, som bestod af de redan beskrifna stenskifvorna med inskriptioner. En af dem var likväl omkullkastad och betäckt med kilskriftbokstäfver, som i storlek öfverträffade alla jag ännu hade sett. När jag noggrannare undersökte skriften, fann jag, att den öfverensstämde med dem jag funnit uti rummet i nordöstra hörnet; men emedan hörnen på denna, liksom på alla andra hittills upptäckta stenskifvor i de sydvestliga ruinerna, voro afhuggna för att få stenarna att passa i muren, hade flere af bokstäfverna blifvit förstörda. Dessa fakta bevisade tydligt, att materialet till den byggnad vi nu undersökte, hade tagits från en annan byggnad, men hittills hade man icke med visshet kunnat afgöra, om det var fram- eller baksidan af skifvorna, som vi gräfde rena, ty byggnadens plan i dess helhet kunde icke bestämmas, förrän alla de högar af grus och jord, som betäckte den, blifvit bortskaffade. Gräfningarne fortsattes väl, ehuru långsamt. Jorden, som var uppblandad med i solen torkade och i ugn brända tegelstenar, lerkärl och alabasterstycken, gjorde arbetarnes verktyg betydligt motstånd, och så snart den var upphackad måste den bäras ut i korgar, som tömdes utanför kanten af kullen. Kaldeerna, kraftfulla, härdade män från bergen voro de enda, som kunde handtera hackan, araberna användes till att bortskaffa jorden. Spadar kunde man icke använda, och några andra redskap än de redan nämnda funnos icke.

Emedan *Abu-Salman* och *Tai* araberna ännu fortsatte sina ströftåg öfver slätterna vid Nimrud och kringliggande nejd, ansåg jag det klokast att flytta från *Naifa*, der jag hittills bott, till *Selamijah*. Denna by är belägen på en mindre höjd nära Tigris och var förr en vigtig plats, ty han nämnes redan i äldsta tider af arabiska geografer, hvilka omtala den såsom en marknadsplats i sammanhang med ruinerna af *Assur* och *Nimrud*. Den är uppförd på samma plats, der en ännu äldre boningsplats för menniskor funnits, och på en lång sträcka af ruinkullar kan man upptäcka spåren af murar, som tillhört en assyrisk stad, eller sannolikt en förstad till hufvudstaden. Ännu för fem år sedan var *Selamijah* i full blomstring och kunde uppställa 150 välberidna ryttare. Paschan hade likväl plundrat den, och invånarne hade flytt dels till bergen dels till det närbelägna *Bagdad*. Tio usla kojor qvarstodo ännu midt ibland ruinerna af bazarer och gator samt omgåfvo ett *Kasr* eller palats, som tillhört de ärftliga pascharnas familj. Det var väl byggdt af alabaster från *Mosul*, men förföll nu allt hvad det hann. Jag hade företagit mig att taga i besittning denna byggnad, som beboddes af några få *Hytas* eller irreguliera trupper, men ruinerna voro i ett sådant tillstånd af förfall, att den låga lerhydda, som byföreståndaren egde, syntes mig både säkrare och varmare. Jag utbredde derför min matta i ett hörn, och sedan jag gifvit egaren några piastrar, för

hvilka han skulle göra en redan påbörjad bostad färdig åt mig, inrättade jag mig för vintern. Uthusen, som snart blefvo färdiga, bestodo af fyra kojor med väggar utaf halm och lera samt tak af rör och trädqvistar. Hälften af det största huset hade jag, andra hälften begagnades af dragare och husdjur, från hvilka jag skildes genom en mellanvägg, hvars talrika hål likväl tjenade till kommunikationsmedel. Jag var länge och ifrigt sysselsatt med att igenstoppa dessa. En annan koja var anvisad åt min värds qvinnor, barn och fjäderfä, en tredje tjenade till kök och bostad för mina tjenare, och den fjerde förvandlades till ett stall för min häst. Inom den slutna gårdsplatsen, som bildades af husen och den yttre muren samlade sig om aftnarna de få getter och får, som undgått paschans roflystnad, hvilka bräkte och hostade ända till gryningen, då de mjölktes och släpptes på bete.

Emedan taken icke voro inrättade att afhålla det nu började vinterregnet, så fordrades det verkligen uppfinningsförmåga för att undkomma de strömmar, som ofvanifrån instörtade i kammaren. Vid sådana tillfällen tillbragte jag natten vanligtvis hopkrupen i en vrå eller under ett groft arbetadt bord, som jag sjelf hade konstruerat. Jag hade omgifvit det med rännor, som afledde vattnet, och det var vanligtvis mitt bästa skyld. Min *kawass*, som var hemma i Konstantinopel, klagade ofta bitterligen öfver de försakelser och obehag han hade att utstå, och det var endast med svårighet jag kunde förmå mina tjenare att quarstanna hos mig.

De flesta invånare i *Selamijah* och i nästan alla byar uti denna del af paschalikatet äro turkomanner, ättlingar af stammar, som af de turkiska sultanerna i långt aflägsna tider fördes från norra delen af Mindre Asien för att befolka ett land, som genom oupphörliga fejder och främmande nationers infall, var ödelagdt.

Anföraren för de irreguliera trupperna, som hette *Daud Aga* och härstammade från norra delen af Mindre Asien, kom och helsade på mig, så snart jag fått mitt qvarter i ordning. Erkänd fribytare såsom de fleste män af hans stånd, var han öppen och förståndig. Han erbjöd mig sin tjenst, underhöll mig med att berätta sina äfventyr och gjorde upp planer för jagter. Några gåfvor försäkrade mig om hans tillgifvenhet, och längre fram visade han sig såsom en mycket gagnelig och trogen bundsförvandt.

Hädanefter hade jag att hvarje morgon rida tre engelska mil, och mina arbetare, som för arabernas skull fruktade att bo i *Naifa*, återvände efter slutade arbete dagligen till *Selamijah*. Gräfningarna bedrefvos emellertid så kraftigt som det var möjligt med de medel jag egde till mit förfogande. En ingång eller dörr var nu fullkomligt blottad jemte baksidan af flere bland de ofvan beskrifna stenskifvorna. En hörnsten, som tydligt blifvit ditförd från en annan byggnad, var rikligt försedd med upphöjda blommor och zirater, men ännu hade jag icke upptäckt några bildhuggarearbeten, och icke kunde jag heller få någon rätt idé om murarnas hufvudriktning. Jag befallde derför, att en löpgraf skulle dragas i sned riktning ifrån ingången, emedan jag förmodade, att vi slutligen skulle påträffa motsatta sidan af det rum, till hvilket vi nu sannolikt funnit ingången. Sedan vi utburit en myckenhet jord, blandad med träkol, förkolnadt trä eller sönderslagna tegelstenar, påträffade vi den 28 Nov. öfra ändan af en annan mur. För att nu få visshet, om vi voro på inre sidan af ett rum, tillsades arbetsfolket att borttaga gruset från båda sidorna om alla stenskifvor. Sydliga fronten saknade bildhuggarearbeten, men första hugget af hackan på motsatta sidan blottade öfre ändan af en basrelief. Araberna voro icke mindre glada än jag öfver denna upptäckt, och de arbetade, oaktadt en häftig regnskur, ända tills det blef mörkt, samt blottade fullkomligt tvenne stenskifvor.

På hvarje stenskifva voro två basreliefer, men skilda genom en inskription. På öfre delarne af de största fanns ett bataljstycke med två vagnar, dragna af med rika seldon prydda galopperande hästar. Hvarje vagn hade en grupp af tre krigare, bland hvilka hufvudpersonen var skägglös, Denna figur bar en fullständig rustning af metallfjäll, som på midten hade bucklor och tycktes vara fästade på en skjorta af filt eller linne. Denna skjorta var fästad kring midjan med en gördel. På hufvudet bar han en hjelm med en spets, från hvilken med fjäll betäckta ringar nedföllo, som skyddade öronen, nedre delen af ansigtet och nacken. Venstra handen fasthöll den helt och hållet uppspända bågen, under det den högra drog strängen till örat jämte den till afskjutning ämnade pilen. Svärdet var i en skida, hvars spets var prydligt smyckad med två lejon. På samma vagn fans en körsven, som styrde hästarna med tömmar och piska, och en vapendragare, som afhöll fiendens pilar med en cirkelrund sköld, hvilken lik den Salomos och konungens af Zaba tjenare eller vapendragare buro, torde hafva varit hamradt guld. Vagnen var låg, ofvantill afrundad och hade en rikt prydd list eller kant, troligen inlagd med dyrbara metaller eller ock målad. På sidorna hängde två prydliga koger, försedda med pilar och dessutom en yxa och en bila. Hjulen hade sex ekrar. Ändan af stången, som slutade i et tjurhufvud, var genom en märkvärdig invention fästad vid framdelen af vagnen, men om materialet och nyttan af densamma kan jag icke lemna någon uppgift. Den tyckes hafva varit bestämd såväl till prydnad som till stöd för stången och bestått af en lätt truställning, som varit klädd med linne eller siden; dess bredd utesluter tanken på något annat material. Den var utmärkt väl målad eller stickad med heliga symboler och prydliga figurer. Vagnen, sannolikt af trä och öppen baktill, drogs af tre hästar; hvilkas seltyg voro prydda med en slösande rikedom af tofsar och

rosetter, som måste hafva varit ganska dyrbara. De voro kanske från väfstolerna i *Dedan*, hvars köpmän i forntiden förs ågo österlandet med kostliga tyger (Hesek. 27:20). Bågskytten, som tydligen tillhörde den eröfrande nationen, förföljde en flyende fiende. De besegrade och dödade lågo under vagnshjulen, och en bågskytt, som är nära att söndertrampas, är afbildad, just då han försöker att hindra de framåtilande hästarna. De besegrades drägt skilde sig helt och hållet från de assyriske krigarnes.

Med förvåning betraktade jag elegansen och rikedomen i prydnaderna, den trogna och fina teckningen af leder och muskler både hos menniskorna och hästarna, och det konstnärskap, som var ådagalagdt i grupperingen af figurerna och kompositionen af det hela. Så väl i detta afseende som i kostymerna, föreföll detta arbete mig icke allenast olika med utan äfven öfverträffa basrelieferna i *Khorsabad*. I de till inskriptionerna begagnade bokstäfverna, fann jag äfven spår till en karakteristisk åtskilnad från dem, som funnos på de af herr Botta upptäckta monumenten. Skifvan hade olyckligtvis varit så utsatt för elden och lidit så mycket att intet hopp fans att kunna transportera den. Hörnen voro desutan afhuggna, hvarigenom några figurer och inskriptioner lidit, och emedan skifvorna stodo i uppånedvänd ställning, måste de ögonskenligen hafva blifvit hitförda från en annan byggnad.

Den nedre basreliefen framställde belägringen af ett fast slott eller en med murar omgifven stad. Till venster såg man tvänne krigare, beväpnade med korta svärd och cirkelrunda sköldar och klädda i tunikor, som voro prydda med fransar och vid midjan sammanhöllos af breda gördlar. De hade koger på ryggen och bågen på venstra armen. De buro äfvenledes den förut omnämnda hjelmen. Den främste krigaren uppklättrade på en mot borgmuren lutad stege. Tre torn med spetsiga tinnar uppstego öfver på liknande sätt prydda murar. På första tornet befunno sig två krigare, den ene afsköt en pil, den andre lyfte en sköld och kastade derjämte en sten på de belägrande, från hvilken de belägrade skilde sig genom sin hufvudprydnad. På andra tornet stod en slungkastare, som ställde i ordning slungan. På mellanrummet mellan detta och det tredje tornet, ofvanpå en hvälfd inkörsport, stod en qvinlig figur, igenkänlig på sitt i lockar öfver skuldrorna nedfallande hår. Hennes högra hand var upplyftad, likasom både hon om nåd. På tredje tornet funnos två eller flera af de belägrade, den ene afsköt en pil, den andra lyfte sin sköld i luften och sökte med en fackla antända ett instrument, som liknade en katapult och som var fördt till muren på ett lutande plan af trädgrenar och grus. Dessa figurer voro icke tilltagna i proportion till byggnadens storlek. En krigare med spetsig hjelm böjde ett knä och höll i handen en fackla, med hvilken han sökte antända borgporten under det en annan i full rustning bemödade sig, att ur muren bryta ut stenar med ett instrument, troligen af järn, och som liknade en trubbig lans. Emellan dem såg man en sårad, som hufvudstupa föll ned från muren.

Då jag om aftonen öfvertänkte mina upptäckter inträdde *Daud Aga* och höll, sedan han sett sig, ett långt tal för mig, hvars mening var, att han vore en tjenare hos paschan likasom denne i sin ordning en slaf åt sultan, och att tjenare voro skyldiga att lyda sina förmäns befallningar, så oangenäma och orättvisa dessa än måtte vara. Jag förstod genast, hvartill denna inledning skulle tjena och var förberedd på underrättelsen, att han fått befallning från *Mosul*, att hindra gräfningarna, derigenom att han genom hotelser skulle afskräcka alla, som voro hugade att arbeta hos mig. Följande morgon red jag derför till staden och gjorde paschan min uppvaktning. Han påstod sig vara öfverraskad häraf samt förnekade sig hafva gifvit en dylik befallning och tillsade sin sekreterare skrifva till befälhafvaren, att snarare lemna mig allt möjligt bistånd än lägga hinder i vägen derför. Han lofvade mig att jag skulle erhålla brefvet samma eftermiddag innan min återfärd till *Selamijah*; men snart kom en officer och anmälde, att paschan icke ville uppehålla min afresa, utan skulle skicka brefvet ännu samma natt. Jag red tillbaka till byn och underrättade *Daud Aga* om framgången af min audiens, men vid midnattstiden kom han och berättade, att en ryttare tillfört honom befallningar, som voro ännu strängare än de förut gifna, och att han alldeles icke finge låta mig fortfara uti mina arbeten.

Förvånad öfver detta dubbla och tvätydiga beteende, återvände jag följande morgon i god tid till *Mosul* och gick åter till paschan. "Det gör mig ondt," sade han, "att jag i går efter eder afresa blef underrättad om, att den ruinkulle, i hvilken Ni börjat gräfva, af muselmännen blifvit begagnad till begrafningsplats, och att den är betäckt med grafvar; Ni vet, att en lag förbjuder att oroa grafvar. *Kadi* och *Mufti* hafva gjort mig föreställningar i ämnet."

"Hvad det första angår", svarade jag, "kan, emedan jag mycket väl känner beskaffenheten af ruinkullen, jag svara, att inga grafvar blifvit förstörda; hvad det andra beträffar, tillåter jag mig blott den anmärkningen, att enligt den visa och fasta 'politica' eders exellens följde i *Siwas* grafstenarne äro inga hinder. Om Gud vill, hafva *Kadi* och *Mufti* något bort lära genom den lektion, som eders excellens gaf den vresige Uleman i denna stad". — "Det kunde vara i *Siwas*", fortfor han, som genast fattade meningen, "emedan jag der hade att göra med muselmän, men här hafva vi blott kurder och araber, och Wallah! de äro dumma fän. Jag kan derför icke låta er fortfara; Ni är min dyraste, intimaste vän och om en olycka händer er, hvilket bekymmer skulle det icke göra mig! Edert lif är mera värdt än de gamla stenarna, dessutom skulle ansvaret derför drabba mitt hufvud."

Emedan jag fann paschan besluten att afbrya mina undersökningar, låtsade jag mig lugnad af hans svar och bad honom blott skicka med mig en af sina kawasser till Nimrud, emedan jag önskade afteckna skulpturerna och inskriptionerna så mycket som jag hunnit uppgräfva af dem. Detta beviljade han och befallde en officer följa med mig.

Vid återkomsten till *Selamijah* var det föga svårt att förmå paschans kawass att tillåta mig begagna några få arbetare till skulpturarbetenas bevakande, och emedan *Daud Aga* genom den nye tjenstemannens närvaro förklarade sig fri från allt ansvar, hindrade han mig icke heller i något, som jag ansåg nödvändigt att göra. Alldenstund jag ville hafva visshet om grafvarna verkligen funnos der och äfven ville anteckna en af de uppgräfda basrelieferna, om jag just icke önskade att ännu i en eller två dagar fortsätta gräfningarna, red jag följande morgon till ruinerna med hytas och deras anförare, som gjorde sin vanliga rund efter röfvande araber. *Daud Aga* biktade för mig under vägen, att han erhållit befallning att göra grafvar på kullen, och att hans trupper under två nätter varit sysselsatta med att dit hemta stenar från aflägsna byar. "Vi hafva förstört flera grafvar, som tillhört rättrogna," sade han, "för att kunna göra dessa falska, än Ni kunnat vanhelga emellan Zab och Selamijah. Vi hafva nästan förstört både oss och hästarna genom transporterandet af dessa förbannade stenar." Då ett ihållande regn nu inträffade, lemnade jag ryttarne och återvände till byn.

På aftonen medhade *Daud Aga* en fånge och tvänne svårt sårade. Han hade sammanträffat med ett ströfparti araber, som anförda af sin scheik hade satt öfver *Zab* i tanke att plundra mig, om jag skulle vara sysselsatt vid jordhögarne.

Jag fortfor på försök att sysselsätta några man med öppnande af löpgrafvar och inom kort upptäcktes nya skulpturer. I grannskapet af vestra kanten af kullen upptäckte vi nedre delen af åtskilliga jättelika figurer, vid foten af sydöstra hörnet ett liggande lejon, groft arbetadt i basalt, och midt i kullen två med gigantiska vingar försedda tjurar, på hvilka likväl hufvudet och en del af vingarna voro förstörda. På baksidan af de stenskifvor, på hvilka dessa tjurar voro uthuggna i helt upphöjdt arbete, funnos inskriptioner med stora, väl arbetade pilspetsbokstäfver. Lemningar af två små bevingade lejon, som bildade ingången till ett rum och en basrelief, nio fot hög, föreställande en menniskofigur, som upplyfte högra handen och i den venstra hade en qvist med tre blommor snarlika vallmo, uppgräfdes äfven. Dessa gåfvo emellertid ingen upplysning om beskaffenheten af byggnaden, af hvilken hittills endast enstaka murar utan förbindelse med andra, blifvit uppgräfda.

Försöket hade lyckats, intet tvifvel förefanns mera, att det inre af ruinkullen vid Nimrud innehöll icke allenast skulpturarbeten och inskriptioner, utan till och med större byggnader. Jag förlorade derför ingen tid att göra herr *Stratford Canning* bekant med mina upptäckter och lägga honom på hjertat nödvändigheten af en befallning frå Porten, som skulle aflägsna alla hinder, hvilka ämbetsmän och invånare kunde lägga i vägen för mig.

Då jag den 18 Dec. på morgonen kom till *Masul*, fann jag hela befolkningen i glad rörelse. Underrättelse hade ingått från Konstantinopel, att sultanen, djupt smärtad öfver provinsens jämmerliga tillstånd och invånarnes elände, afsatt den i onåd fallne guvernören och utnämnt *Ismail Pascha*, en ung generalmajor ur nya skolan, att sköta ämbetet till dess *Hafiz Pascha*, som var bestämd till efterträdare åt *Keritlu Oglu*, hunne ankomma till sitt guvernement. Under dessa händelser var landets tillstånd sådant, att en fortsättning af mina forskningar vid *Nimrud* nästan var omöjlig. Jag beslöt derför att fara till *Bagdad*, för att träffa de förberedande åtgärderna för bortskaffandet af skulturarbetena.

(Forts).

OLAUS PETRI.

(Forts. fr. föreg. n:r).

ÅR 1531 afbröts Olaus Petris mera rent reformatoriska verksamhet, derigenom att han kallades till konungens kansler — eller, som vi skulle säga, statsminister —, och dermed hafva vi kommit in på hans ställning till den tidens politiska frågor. Sin politiska uppfattning framlade han först i den märkliga predikan, som han höll vid Gustaf Vasas kröning 1528. Grundtanken i denna är bibelns ord: "Du skall en af dina bröder sätta öfver dig för konung; du kan icke en främmande sätta öfver dig, den icke din broder är", och på dessa ord vill han grunda Sveriges nya statsskick. "Men konungen", säger han, "skall icke hålla sig för herre öfver sina bröder utan tänka derpå, att han och hans undersåtar äro alla af en rot utkomna. Han skall ock besinna, att den tjenst, nigan och bugan, som honom sker af undersåtarne, sker icke för hans egen person utan för det ämbetes skull, som han hafver af Gud; derför skall han icke taga sig sådan vördnad och heder till, lika som han på sin persons vägnar vore det värd, att honom sådan vördnad ske skulle, utan all ära och vördning, som honom vederfars, skall han vända in till Gud, gifvande honom pris, som ämbetet tillhör, der nigan och bugan efter följer, ty

han är icke konung för sin egen skull; han är satt till en regerare icke öfver sin egen utan öfver Guds allmoge och sina medbröder". Det är denna sista tanke, som är den röda tråden i Olaus Petris hela politiska författarskap. Konungen är för honom Guds befallningsman eller ställföreträdare, sittande i Guds stad till att skaffa hvar och en lag och rätt samt att vara dem till straff, som göra illa. Såsom Guds ställföreträdare egde konungen å ena sidan rätt att fordra lydnad, och denna under unionstiden nästan bortglömda dygd inskärpes af Olaus Petri med en nästan ytterlig stränghet. Men å andra sidan var konungen i främsta rummet skyldig att utföra Guds vilja med afseende på undersåtarnes andliga väl, och inför denna fordran tedde sig den verldsliga politiken endast såsom en underordnad uppgift. "Hvad vore det för en kristen konung", utropar Olaus Petri, "som lade sig all vinning om att i hans rike väl tillgå skulle i det verldsliga regementet och såge dock likväl igenom fingrarna dermed!" — Det är tydligt, att Olaus Petri med sådana fordringar icke kunde vara en kansler efter konugens sinne. Gustaf hade en *praktisk* uppfattning af statens uppgift, Olaus satte dess mål i en religiös pånyttfödelse. Den förre var en lika stark *realist*, som den senare var *idealist*, och följden blef, att deras samverkan ganska snart afbröts. Efter blott två års tjenstetid drog Olaus sig tillbaka eller afskedades — vi veta ej hvilket —, och konungen gaf honom sedermera det föga smickrande vitsordet, att han var lika duglig till kansler som "en åsna till luteslagare" eller "en frisisk ko till att spinna silke".

Olaus Petri drog sig emellertid ej tillbaka från all politisk verksamhet. Han började nu arbeta på en skildring af Sveriges historia — ett arbete, som genom hans sunda historiska kritik, hans manliga språk och omutliga sanningskärlek länge skulle stå oöfverträffadt. Syftet med denna historia är dock knappt det samma, som man i våra dagar uppställer för ett dylikt arbete. "Derest man", säger författaren, "allenast vill läsa krönikor för förvetenhetens skull eller hafva deruti tidsfördrif, är det så godt oläst som läst". Snarare kan syftet sägas vara ett moraliskt. Han skref sin krönika till en "rättelse och varnagel", så att "efterkommande måga lära af deras förfäders välfärd eller förderf, huru de sig i alla stycken skicka skola, och hvad nyttigt eller skadligt vara plägar". Genom sin skildring af de *gångna* tiderna ville han ställa en maning till *samtid* och *efterverld*, och detta gör han i kraftiga och allvarliga ord. — I språkligt hänseende utgör detta arbete ett bland vår litteraturs värdefullaste minnesmärken. Det svenska språket har sällan klingat så malmrikt, fylligt och äkta svenskt som här, och sällan hafva tankarna fått ett mera kraftigt och koncist uttryck. Den kritiska skärpa och den förmåga att ransaka skrifterna, som de protestantiska teologerna förvärfvat genom sin bibelkritik och sina undersökningar af de katolska dogmernas utveckling, användas här för första gången på den rent politiska historien. Medeltidens författare hade kritiklöst afskrifvit alla de uppgifter, de funnit, utan att pröfva deras trovärdighet, ja, de hade ej ens dragit i betänkande att utsmycka sina krönikor med ren dikt. För Olaus var sanningen historieskrifvarens främsta uppgift, och denna sökte han ärligt, så långt det med den tidens historiska hjelpmedel var möjligt, att utröna. Han stryker obarmhertigt hela skockar af uppdiktade sagokungar; i de beprisade vikingarne, för hvilka Europas alla folk darrade, ser han endast "en hop skalkar och tyranner"; och han uttalar oförbehållsamt en tanke, hvilken då hardt när betraktades såsom förrädisk, nemligen att våra krönikor innehöllo "ganska liten rättelse, huru här i riket hafver tillstått, förrän kristendomen hit kom, ty att våra förfäder hafva litet eller ock intet derom skrifvit". Samma oförfärade sanningskärlek följde honom ock, när han gick att skildra Sveriges senaste historia, t. ex. unionstidens stridigheter och olyckor, för hvilka han ej gaf danskarne all skuld. Men ett dylikt sätt att skrifva historia saknade då för tiden ej sina vådor. Ännu två år efter författarens död skref Gustaf Vasa till hans broder och klagade öfver att mäster Olof otillbörligen "föregifvit, att de svenskes högfärd hafver varit en rot och tillfälle, att emellan de svenske och danske hafver varit ofred och oenighet, det han aldrig med goda skäl bevisa kan, utan de danskes falske anslag, brefbeseglingar och dagtingan hafva vållat fiendskapen". Häri hade nästan Olof således visat sig "som en menedig och sitt rätta fäderneslands förrädare". Vidare klagade konungen öfver att han "gifver före, att allt det de gamle skribenter och historiografer hafva om svenskarnes och göters uppriktighet, skall vara lögnakteligen till sammansatt. Huru ärligen han ock hafver uti detta stycke skrifvit om sitt rätta fädernesland, låte vi hvar ärlig och uppriktig kristen man derom döma". — De allmänna politiska reflexioner, som här och hvar voro inströdda i krönikan, väckte säkerligen i ännu högre grad konungens förbittring. Många af dessa reflexioner voro ganska sannolikt nedskrifna just med tillämpning på samtidens politiska förhållanden, och Gustaf Vasa förstod också dessa endast halft beslöjade hänsyftningar. Då t. ex. Olaus behandlade Magnus Ladulås' historia, hade han talat om "dem, som utan all beskedlighet vilja rappa allt till sig", och fortsatte; "och detta namnet Ladulås är ett ärligt namn, der konung Magnus hafver haft större heder och pris utaf, än han hade vordet kallad en romersk kejsare. Ja, det finnes ej många i verlden, som kunna kallas Ladulås. Ladubrott hafver alltid i verlden varit mera allmänt". Konungen försummade ej att göra tillämpningar, och i den anklagelse, som kort derefter riktades mot Olaus, upptogs också detta yttrande.

Härmed hafva vi redan kommit in på brytningen

emellan konungen och Olaus. Denne berodde dock ej så mycket på förut antydda yttranden i krönikan som på meningsskiljaktighet med hänsyn till reformationen. Olaus satte statsmaktens främsta uppgift i reformationens utbredande. I egenskap af Guds ställföreträdare vore konungen skyldig i främsta rummet verka på folkets moraliska och religiösa uppfostran. Gustaf deremot fattade statens uppgift på ett mera modernt sätt; han hade en känsla af att dess uppgift var af företrädesvis rättslig och icke moralisk art, och han såg i reformationen en öfvervägande ekonomisk revolution. — Hvad reformationens rent politiska innebörd beträffade, så skilde de sig ock. Båda hade vändt sig mot påfvemakten, Olaus, derför att denna makt innebar ett samvetstvång, som han ansåg strida emot den kristliga friheten; konungen deremot, emedan denna myndighet var *utländsk*, och hindrade den svenska regeringen att utöfva den öfverhöghet, som han ansåg, att denna hade rätt att fordra. Men fullkomligt afskaffa sjelfva *makten* ville han ej. Han endast öfverflyttade den i vissa fall i sin hand och fordrade, såsom han skref, "att undersåtarne skulle vara hans bud lydiga så i verldsliga saker som i religionen". Men dermed var Olaus å andra sidan ej nöjd; i stället för påfven i Rom hade man fått en annan på kungatronen, och denna makt var desto farligare, som den utöfvades på närmare håll. — Äfven med afseende på användningen af de indragna kyrkogodsen voro meningarna delade. Konungen önskade använda dem till stärkande af *statsmakten*; Olaus liksom ock hans broder, ärkebiskopen, ville, att de skulle brukas företrädesvis till "en allmännelig kista och drätsel, der sedan aftages, hvad fattigt folk må uppehållas med samt kyrkopresten, predikanen, kapellanen, skolmästare, studenter och annor ting, dem man vet af Guds ord, att de uppehållas skola". Det var med andra ord ett slags kulturfond, som här åsyftades, men bildandet af en sådan ingick ej i konungens program; här var således en ny anledning till missnöje. Dessutom höll Olaus några predikningar, i hvilka han utvecklade sina åsigter om en konungs pligter, och denna kritik var naturligen egnad att än ytterligare öka den hetsige konungens förbittring. En brytning kunde ej längre undvikas.

År 1539 brast det löst. På hösten hölls ett kyrkomöte i Uppsala, om hvilket man dock känner ganska litet. På detta tyckas Laurentius Andreæ och Olaus Petri hafva uppträdt emot konungens nya kyrkopolitik, som hotade att fullständigt bringa kyrkan under den verldsliga maktens lydno. Förhandlingarna fortsattes på ett möte i Örebro i December samma år, och under detta fängslades Laurentius Andreæ och Olaus Petri samt anklagades för högförräderi. Anklagelseskriften, upptager flera beskyllningar, hvilka i allmänhet gå ut på förräderi och illfundighet, men bakom dessa ofta osammanhängande tillvitelser märker man ett länge fördoldt missnöje. Konungen går igenom hela deras lif och finner öfverallt anklagelsepunkter. Han berör deras förhållande till vederdöparoroligheterna, hvilka timat femton år tidigare; han talar om en fem år förut afdömd sammansvärjning, som Olaus Petri fått veta såsom bikthemlighet och derför ej yppat — hvilket konungen *då* ej tyckes hafva ansett brottsligt —; han klagar öfver at Olaus såsom Stockholms stads sekreterare sökt skaffa staden en sjelfständigare ställning än den, konungen ansåg förenlig med sin myndighet o. s. v. De djupare liggande orsakerna till konungens ovilja voro emellertid de ofvan nämnda, eller att de båda reformatorerna vågat motsätta sig hans planer och öppet kritisera hand handlingar. — På denna tid var det ej svårt för regeringen att få en fällande dom till stånd, och laga former brydde man sig icke alltid om att iakttaga. På nyårsaftonen anklagades de båda reformatorerna; rätt att taga kännedom om anklagelsepunkterna och skriftligen bemöta dessa förvägrades dem, och den andra januari dömdes de till döden. Men domstolens ledamöter måtte sjelfva hafva bäfvat tillbaka för det ansvar, de åtogo sig genom sin undfallenhet för konungens vilja, ty genast efter domens fällande afsände de en deputation till denne för att anhålla om nåd för de dömda. Gustaf, som tvifvelsutan aldrig haft för afsigt att låta ett så strängt straff drabba de ansedda männen utan blott velat skrämma dem, benådade också de båda reformatorerna antagligen utaf svårigheter. Dock måste Laurentius Andreæ med hela sin förmögenhet köpa sig fri från straffet, och en motsvarande bötessumma erlades för Olaus af Stockholms stad, som på detta sätt räddade den älskade lärarens lif.

Under de följande åren tyckes konungen hafva försökt att med mildhet vinna Olaus Petri för sig. Så gaf han ett understöd åt hans son Reginald, hvilken studerade i Tyskland; 1542 utnämndes Olaus till inspektor för Stockholms skola och året derpå till kyrkoherde i Stockholms storkyrka. 1541 sökte konungen förmå honom att författa en krönika, hvari konungens egen regering efter ett af honom sjelf gifvet utkast skulle skildras, och fyra år derefter föreslog han honom att beskrifva konung Kristians "skräckeliga och okristliga tyranni", men, så vidt man vet, misslyckades dessa försök att af den förre oppositionsmannen göra en officiell häfdatecknare. I sina predikningar tyckes Olaus med samma oförbehållsamhet som förut hafva utsagt sin mening. Konungen intygar sjelf, att hans predikningar voro desamma som förut, och det länder den hetsige monarken till heder, att han slutligen med ett visst jämnmod tyckes hafva funnit sig i Olaus' skarpa tillrättavisningar. — Efter den heta sammandrabbningen med konungen 1540 tyckes Olaus skriftställarverksamhet i det närmaste hafva upphört. Troligen såsom inspektor för Stockholms skola författadde han det 1550 tryckta dramat Tobie Comedia,

och 1548 utkom hans predikan Om Werldennes första förvandlingar och Ålder, men för öfrigt synes han hafva egnat sina krafter åt själasörjarns kall. Hans lefnads afton var och inne. Tidigt på morgonen den 19de april 1552 slutade den svenske reformatorn sina dagar, ännu ej sextio år gammal. Han jordades i storkyrkan i närheten af den predikstol från hvilken han så mången gång med nit och värma förkunnat evangelium för frälsningssökande skaror.

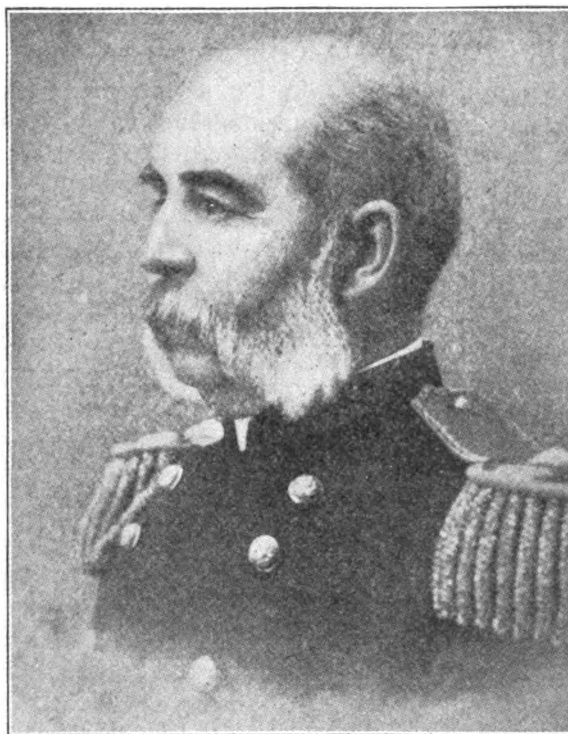
SLUT.

GENERAL MAJOR ELWELL STEPHEN OTIS.

GENERAL Otis' vagga stod i Maryland, der han första gången såg ljuset den 25 Mars 1838.

Medan han ännu var helt ung, flyttade hans föräldrar till Rochester, N. Y. På ett landtgods, just utanför staden, benämndt Lyell Road, växte unge Otis upp till en ung man. Vid 20 års ålder, 1858, afgick han med höga betyg från universitetet i Rochester, och ett år derefter fick han rättighet att utöfva advokatyrket vid staten New Yorks domstolar. Samtidigt studerade han ock lagfarenhet och aflade 1861 juridisk examen vid Harvard Law School.

Vid denna tid rasade inbördeskriget som häftigast; fosterlandskärleken dref tusentals unga män att öfvergifva hemmet och de fredliga yrkena och ställa sig till deras antal som frivilligt kämpade för fosterland och frihet. Unge Otis greps af samma känsla, öfvergaf lagen och rättshandlingarna och gaf sig i fält i Septembr 1862. Han värfvade sjelf ett kompani frivilliga, för hvilket han utnämndes till kapten; kapten Otis' kompani (Company 2) tillhörde 140:de infanteriregementet af New Yorks frivilliga, och vid detta regemente tjenade Otis till krigets slut. Han hade då stigit från kapten till öfverstelöjtnant för regementet.

GENERAL MAJOR ELWELL STEPHEN OTIS.

I slaget vid Gettysburg utmärkte sig New Yorks 140:de infanteriregemente af frivilliga framför alla de öfriga närvarande. Det var i den hetaste elden flera gånger och flera af de högre officerarne blefvo dödade, och det var på grund häraf som Otis på en gång steg från kapten till öfverstelöjtnant.

Otis deltog i många drabbningar utan att erhålla en skråma, men den 1 Okt. 1864 i slaget vid Chapel House, nära Petersburg, Va., blef han så svårt sårad, att han sedermera icke kunde deltaga i kriget. Den 24 Jan. 1865 fick han hederligt afsked med rang af öfverste och brigad-general.

Det dröjde dock icke mer än 1½ år förr än han åter var i tjenstgöring; och denna tjenstgöring har varit af flera slag. I flera år var han i fält mot indianerna i landets vestra och nordliga delar; då det 1881 blef bestämdt, att en skola skulle upprättas i Fort Leavenworth, Kansas, för officerare i armén, blef Otis utnämd att planlägga arbetet vid och sedermera förestå densamma; 1896 blef han kallad att biträda krigsministern i Washington vid utarbetandet af nya statuter och reglement för armén. Och på hvilket område det än var, som han blef kallad att göra sina talanger fruktbärande för landets bästa, visade han alltid samma duglighet, flit och trohet.

Det var derför ej underligt att presidentens val föll på general Otis, när det gällde att sända en person till Filipinerna, som skulle hafva i uppdrag både att vara högste befälhafvare öfver trupperna och tillika vara guvernör öfver hela den ögrupp, som genom pariser-raktatent kommit under Förenta Staternas välde. General Otis, den i många värf förfarne mannen, har redan visat sig värd detta höga förtroende, och skall väl fortfarande göra det.

General Elwell Stephen Otis är nu en rätt gammal man, men full af mod och energi ändå. Han har ett stilla, värdigt sätt i sitt umgänge, är anspråkslös i sitt uppträdande och är mera en handlingens än ordets man, och det är sådana män landet behöfver. General Otis och amiral Dewey äro utan tvifvel vuxna situationen der borta på Filipinerna.

STJERNBILDEN "SÖDRA KORSET".

LÅNGT ned mot södra himlahvalfvets pol finnes en liten stjerngrupp, som fått namnet: *Södra korset*, emedan 4 stora och klara stjernor ligga i den ställning, att de bilda ett litet kors; denna figur framstår så tydligt af stjerngruppen, att till och med ett för himmelens stjerngrupper oöfvadt öga strax vid första åsynen af den, ser bilden af ett kors. Vi, som bo så långt uppe på norra jordklotet, kunna ej se denna bild, ty *jorden* skymmer detta kors för oss — och det ginge väl an, om hon skymde endast detta kors i fråga, men tyvärr, hon skymmer för mång tusenden korset på Golgata. Alla folk, som bo närmare eqvatorn, och i synnerhet de, som bo på södra jordklotet, känna mycket väl till stjernbilden Södra korset, ja, lika väl som vi känna till Karlavagnens stjernbild, som kretsar kring hvalfvets nordpol. Den är en af de klaraste och vackraste stjernbilderna på södra himlahvalfvet. Då doktor S. här i Moline kom hem från en resa långt ned i södra Mexico, omtalade han för mig, att han sett södra korset. "Det var", sade han, "en utomordentligt vacker stjerngrupp." Den lärde och för sina vidsträckta vetenskapliga resor namnkunnige Alexander Humboldt omtalar, huru som denna stjernbild drog hans uppmärksamhet på sig; han säger, att han med synnerligt intresse såg upp till denna lilla stjerngrupp och kom dervid alltid att med rörelse tänka på de millioner menniskor, som här på detta jordklot hafva sitt hopp i Kristi kors. Det är ej så illa, att äfven vara litet känd med skyn, då man gör långa resor på vår jord för att se hennes gamla klädfållar. Vi hafva läst reseskildringar af flere, och till och med af våra präster, om Egypten och Palestina, hvarifrån de berättat många gamla märkvärdiga under på vår jord, men de hafva ej, så vidt jag vet, sagt någonting om himmelens lysande härar. En amerikansk jordbrukare i Iowa blef för några år sedan gripen af reslust att göra en rundtur omkring jordklotet; han förgat dock icke alldeles himmelen under resan, utan berättar, att, när han kom söder om eqvatorn, "sjönk nordstjernan ned bakom synkretsen och de gamla kända stjernbilderna bjödo honom farväl, nya bilder — och i synnerhet *Södra korset* — framträdde för hans mot hvalfvet spanande öga, sol och måne lyste norr om oss och "mannen i månen" roade sig med att stå på hufvudet". När han var i Palestina, ville folket der ändtligen ha reda uppå, om det var sant, att det var *natt* i hans land, då det var *dag* i deras; han sade att det så var, men hade mycket svårt för att göra detta begripligt för dem, emedan de trodde, att jorden var fast och flat. P. W. nämner i sin reseskildring om Palestina äfven några ord om nordhimmelen, men ingenting om södra korset; om den förra säger han: "Nordstjernan var lågt nere, och när jag såg Karlavagnen, var det, som om jag träffat en gammal vän från Sverige.

Folken i Syd-amerika, Australien och Afrika känna alla mycket väl till södra korsets stjernbild och begagna till och med denna bild såsom en klocka för att mäta midnattstiden, alldeles såsom svenskarne mäta nattens framfarande efter *sjustjernan*. En resande berättar, att han på ströftåg genom Afrika så ofta höra af sina ledsagare: "Midnatt är öfver, ty korset börjar luta" — dervid pekande på södra korset. Till följd af dagens hetta måste de vandra på natten, och så snart det blifvit midnatt, ville de slå läger och gå till hvila. Alla stjernbilder ha en lutning mot öster, innan de nå meridianen, och sedan de passerat meridianen, luta de mot vester. Södra korset står således rätt upp, då det är på meridianen, men lutar åt vester, sedan bilden skridit öfver meridianen. Detta är orsaken till uttrycket: "Korset börjar luta". Från sjelfva himmelens stjernbilder har således lagts ett midnattsrop om korset i hedningarnes mun. Ham utropar sin midnatts försvinnande vid att peka på korset, under det att Jafet, som bor i Sems hyddor, jublar under *Lyran* och *Norra Kronan* — "Himlarna förtälja hans ära!"

Men tjenar Södra korsets stjernbild till tecken för midnattens försvinnande, så har korset på Golgata i långt högre och härligare mening varit det tecken på frälsningens himlahvalf, som förjagat syndanattens fasansfulla mörker. Huru jublar icke Paulus i Kristi kors! Han vet intet tecken, ingen kraft, ingen bok, som ligger uppslagen på vårt jordklot och fullskrifven af Guds visdom, såsom korset. "Bort det, att jag af något annat skulle berömma mig än af vår Herre Jesu Kristi kors!" Af alla evangelii uppenbarelser är det en, som låter oss förstå mensklighetens höga värde, nemligen läran om försoningen. Korset är historiens medelpunkt och Kristi död den största tilldragelse i mensklighetens häfder. En och annan, som tänkt på skapelsens materiella storhet, har, inskränkt nog, tyckt det vara orimligt, att återlösningsverket blifvit utfördt på en så obetydlig planet som jorden. Men med glädje tänka vi på det utrop, hvarmed profeten helsar den ringa ort, som blifvit verldsfrälsarens vagga: O Bethlehem, ehuru du är den *minste* bland Judas tusenden, skall dock från dig utgå den, som skall varda herre öfver Israel, och med blicken på vår jord, som ju också kan kallas Kristi vagga, vilja vi utbrista: O jord, du lilla planet, som förlorar dig i det omätliga verldsaltet, du är blott ett stoftkorn i rymden, men det är dock *du*, som sett kärleken stråla i oförliknelig glans, och dess blick, som pejlar verldarnas oändliga djup, kan deri icke spana någonting större och härligare än offerdöden på korset. Hvad skall man kunna tänka sig i tid och rum, som är större än uppenba-

relsen på Golgata? Detta fattar ju hvarje kristen, äfven den okunnigaste, den ringaste, den ödmjukaste. I detta medvetande vinner han kraft att för alltid öfvervinna alla anfäktelser af tviflets ande, som vill förkrossa honom med att han är ett *intet.*

Korset har, märkvärdigt nog, alltid varit hos många hedniska folk, långt före den kristna tiden, ett *heligt* tecken, hvilket häntyder på profetiska glimtar om korsets betydelse i tidens fullbordan. Korset är ett tecken, som pekar åt himmelens fyra väderstreck, och som blifvit det redskap, på hvilken den andre Adam skulle bära den förste Adams synd. De fyra bokstäfverna i namnet *Adam* utgöra begynnelsebokstäfverna till de grekiska namnen på de fyra väderstrecken: *A*rktos, norr; *D*ysis, vester; *A*natolé, öster; *M*esembria, söder — Adam. På hebreiska betecknades med ett kors med ett Tau, eller "T", som betyder afskära, medan tvärstrecket på ett "T" afskär ett streck, som pekar upp och ned mellan himmel och jord. Ja, synden är ett sådant fasligt mörkt och långt streck, som räcker mellan himmel och jord. Men nu har Kristus med sitt lidande *afskurit* detta streck, när han "skar sitt lif tvärt af" och i sin död delade förlåten midt itu. I Egypten finner man, att trenne af deras gudar tecknades med att hålla ett "T", hvilket tecken betydde *lif* och *lycka.*

Af mycket gamla stjernbildsteckningar finner man, att Södra korsets stjerngrupp föreställdes med ett *lejon,* som hängde baklänges ned med hufvudet, och som af stor törst räckte ut sin tunga. En sådan bild är profetisk och kan ej annat än påminna om den lidande Kristus, ty Kristus är *lejonet af Juda,* och som sin i stora törst på Golgata utropade: "Jag törstar". Och på andra stället heter det: "Min tunga låder vid min gom"; "de gåfvo mig ättika att dricka i min stora törst". Ju mer man betraktar himmelens stjernbildsgalleri, desto vissare blifver man i den öfvertygelsen, att stjerdbilderna hafva sin underbara enhetspunkt i *paradislöftet om den lidande Kristus.* Gärna kunna vi fästa detta valspråk upp öfver jord och genom alla himlar: "Crux stat, orbs volvitur" — korset står under det att jordkretsar kringhvälfva.

Fallet offer.

En annan märkvärdig stjernbild, som förekommer långt ned på södra himlahvalfet och i närheten af södra korset kallas "*slaget offer*". Bilden befinnes vanligen vara tecknad med ett genomborradt djur, som föreställes vara en *hind.* Detta för strax vår tanke på Kristus, ty han har i heliga skrifter blifvit bildlikt målad såsom en "hind, som bittida jagad varder". I Davids 22 psalm talas om "morgonrodnadens hind", och hela psalmen är en lefvande profetia om det *slagna offret,* Kristus. Äfven tecknades denna bild som ett par *horn,* som lågo i kors om hvarandra. Sagan berättade, att dessa horn betecknade *seger* och *glädje,* hvadan man plägade vid festliga tillfällen sätta blommor och fruktklasar i horn såsom tecken af sommar, skörd- och glädjefester.

I Egypten tecknades denna bild med en yngling, som kallades "*tystnadens gud*" och "domare", som föreställdes hafva hängt ett täckelse för sin mun, så att han ej dömde med hot och skri på verldsligt vis, utan under tystnad utförde domen till seger. Äfven under en sådan bild kan man säga att Kristus är målad i det profetiska ordet. Han är tystnadens Gud och domare, ty det heter om honom, att "han skall ej ropa och skria och hans röst skall man ej höra på gatan, tills han utfört domen till seger". Profeten Esaias beskrifver Kristus såsom tystnadens konung med dessa ord: "Han blef pinad och plågad, och han upplät icke sin mun. Lik fåret, som föres till slagtning, och lik ett lamm, som tiger för dem som klippa det, så upplät han icke sin mun" (Es. 53: 7). Profeten Sefanja säger: "Herren din Gud, skall tiga stilla i sin kärlek och glädjas öfver dig med jubel", 2: 17.

På detta sätt beskrifves Kristus såsom *tystnadens Gud,* som ej skall af otålighet och under rop och skri förebrå oss våra synder. På Golgata hotade han ej med ett enda ord, utan i stället bad för sina fiender. O, hvad det är godt att hafva en konung som tystar förbannelsens ljud, och som i sin kärlek tiger stilla med våra många och stora synder, då vi fly till honom!

UR EN MÅLARES SKISSBOK.

LAGO di Como glänste i sin härligaste belysning, då signor Federigo i sällskap med Momolo i en liten båt gled öfver dess sköna, grönskimrande vågor. En gammal hvithårig fiskare med väderbitet ansigte berättade härunder för Federigo ur sitt lifs historia. Han hade rott hundratals målare öfver sjön till Villa Pliniana, Bellagio eller Cadenabbia. För Federigo, som han redan under åtta dagars färd varit tillsammans med, hade han fattat en faderlig tillgifvenhet. Han formerade hans blyertspennor, enligt alla konstens regler, ställde hans parasoll till rätta, satte sig vid hans fötter och berättade om flydda tider.

"Villa Serpelone får ni lof att se i alla fall — der den gode hertigen bor — ja, om ni blott kunde komma in der! Hertiginnan är högfärdig och vill icke släppa in någon, och hon har den gamle hertigen ovetande utfärdat befallning om att afvisa alla främlingar- Jag har redan varit deruppe med många målare, men alltid fått gått min väg igen."

"Vi skola i alla händelser försöka vår lycka i morgon bitida", sade Federigo skrattande. "Paolo" — så hette den gamle — "ni vet icke att jag är ett söndagsbarn, och det är Momolo också".

"Det hjelper er nog icke — det skall ni få se", svarade den gamle tviflande. "Ja, om bara icke duchessan funnes och ni icke hade er hvita dammrock och edra tjocka alpskor. Icke

heller har ni något rekommendationsbref från Milano — och derför blir det nog icke något af".

Tidigt morgonen derpå vid femtiden gjordes uppbrott till Villa Serpelone. Det var en dag lika skön som skapelsens första dag. Det sjöng och qvittrade i hvarenda skogsdunge, och alla grenar och blad glittrade af dagg.

"Gè una matinata di Dio — det är en gudamorgon!" sade Paolo. De begåfvo sig uppåt genom skogen till den höga ringmur, som omgaf slottet och kommo ända fram till portalen.

"E chiusa — det är stängdt. — Var det icke det jag sade", utropade Paolo. "Redan så tidigt på morgonen, då alla ännu sofva ock duchessan också, är detta paradis tillslutet".

Ack, det är tillräckligt skönt utanför detta stängda paradis", sade Federigo, i det han klättrade upp och skrattande satte sig på muren. "Se på sjön, i hvilken bergen spegla sig, allt är förtjusande! Ja, ni har rätt. Gè una matinata di Dio — Paolo! Här, der allt omkring oss sjunger, måste man äfven sjunga".

Och med klockren tenorröst började Federigo sjunga in åt den förtrollade trädgåden och ut öfver den glänsande sjön:

"Kennst du das Land, wo die Citronen blühen" —

Federigo hade just hunnit sluta och Paolo klappat händerna och ropat bravissimo, bravissimo, då en herre i grön nattrock och med kölnerpipa, ur hvilken han med välbehag blåste ut röken, helt oförmärkt stod bakom Federigo.

"Det gläder mig att höra tyska sjungas", sade den gamle herrn på bruten tyska. "Jag älskar Tyskland mycket".

Federigo vände sig om och bockade sig. "Hvem skulle också icke sjunga här, min herre, trots hertigen och hans duchessa — här utanför detta tillslutna paradis".

"Åh", svarade herrn i nattrocken, "jag skall nog låta er kasta en blick ditin — kom bara med. Men er hund och fiskaren får ni lemna qvar utanför".

Federigo steg upp och följde gubben. Ja, det var verkligen ett paradis. Genom de med röda blommor betäckta trumpetträden och genom lagerträdens mörka gångar voro uthuggningar gjorda, som öppnade de mest förtrollande utsikter öfver sjön. Stum och försjunken i beundran stod Federigo der.

"Hvilken natur", sade han till den gamle i nattrocken, "jag förstår, att hertigen vill hafva detta paradis blott för sig sjelf, men ändå förstår jag det icke. Det är för stort för bara två menniskor".

"Ja, hertigen är ett egendomligt och märkvärdigt gammalt original", svarade gubben, "men han är ändock bättre än sitt rykte. Alla menniskor hafva icke alltid varit sådana som de nu äro — äfven han har förändrat sig mycket".

"Han har väl gått igenom något sorgligt?" frågade Federigo deltagande, "i så fall gör det mig ondt att hafva gjort honom orätt".

Gubben drog ett djupt drag ur sin kölnerpipa och sade:

"Jag skulle kunna berätta er mycket — men låt oss äta frukost, ni är säkert hungrig".

"Ni är väl hertigens hofmästare?" frågade Federigo.

"Ja, något i den vägen" sade gubben leende. "Kom med in löfsalen, der är nog frukosten redan dukad".

Båda gingo fram till ett utsprång i trädgården, och der fans den af breda lummiga blad omslingrade löfsalen. Men hvilken utsikt! Federigo stod åter tyst och drömmande.

"Åh, låt mig teckna och ät ni under tiden. Arbetet — det är min frukost!" utropade Federigo.

I ett nu var han åter uppe på muren med skissboken i handen. För att draga nytta af det gynsamma tillfället, arbetade han med feberaktig brådska utan att se upp, under det att gubben godmodigt åt sin frukost.

"Ni arbetar fort", sade han allt emellanåt. "Ni kommer icke att lefva länge".

"Hvem vet, huru länge våren blommar — hvem vet huru snart hertigen och duchessan komma, och då är paradiset förloradt".

"Var icke rädd, hertigen sofver ännu, och duchessan blir icke synlig före klockan elfva".

"Ack, stackars menniskor — att sofva bort en sådan härlig morgon".

"Lefver er far ännu?" frågade den gamle från bakgrunden, der han satt.

"Ja, och hvilken far! Det säger jag er, han är präktigaste karl vidt och bredt omkring".

"Ni älskar honom således?"

"Att ni bara kan fråga något sådant! Faders- och modershjertat är outgrundligt som hafvet och oärdligt som dess vågor. Det är som en flik af himmelen öfver barnet!" utropade Federigo, under det han fortsatte att teckna.

"Då är väl också er far lycklig?"

"Det är han säkert, fastän han endast har sin anspråkslösa bergning, men han tänker i likhet med romarinnan Cornelia: mina barn äro mina ädelstenar och min prydnad".

Den gamle suckade hörbart.

"Hvarför suckar ni? Hvem kan sucka här i denna sköna natur?"

"Min käre vän, det går en suckan äfven genom naturen, och till och med här uppe är icke allt lika leende som i dag. Tror ni icke, att det finns mycket att sucka öfver i lifvet också?"

"Det tror jag nog, men det är i alla fall icke bra och rätt. Jag tänker, att den, som tror på sin Gud, kan aldrig blifva så sorgsen, att ingen glädje återstår för honom".

"Ni är väl gudfruktig?" frågade gubben.

"Det är jag icke ännu, men jag ville gerna vara det", svarade Federigo allvarligt. "Men hvarför frågar ni mig så? Gif nu mig besked om orsaken, hvarför ni är så sorgsen".

"Nåväl — jag skall säga er det — det är emedan jag tänker på hertigen", svarade gubben. "Han hade en son, han såg ut som ni och var i likhet med er sin faders glädje och stolthet. Han var så trofast och älsklig, men så en vacker dag kommo konstnärer hit upp — förr i verlden kommo många konstnärer till Villa Serpelone. — De blefvo gästvänligt mottagna, men de förförde den unge sonen. De berättade för honom om främmande länder och folk, och barnet hade sedan ingen ro mer hos fadern, utan begaf sig bort ifrån Villa Serpelone — ända till Rom, ja ännu längre bort, och han kom aldrig åter. I det heta Afrika, nära Pyramiderna, ligger hans graf, och duca Serpelone har icke mer någon son. Kan ni nu förstå hertigen, och hvarför han icke släpper in några konstnärer mer hit? Hvarför skall han ständigt påminnas om sin olycka?"

"Jag förstår det fullkomligt. Huru ondt gör det mig ej, att jag sagt ett ord mot honom".

"Hertigen förlåter er gerna, min unge vän", svarade gubben mildt.

Federigo vände sig hastigt om. Saken började förefalla honom kuslig —. "Låt mig skynda härifrån", utropade han, "jag vill icke plåga mannen".

I det samma föllo hans ögon på det rikt dukade bordet längst bort i löfsalen. Han hade icke gifvit akt derpå förut, men nu såg han, att der stod flera silverkannor.

"Ni är hertigen sjelf", utropade Federigo. "Jaga bort mig, men räck mig blott er hand till afsked".

"Nej, jag släpper er icke mera — ni är nu min fånge och följer utan motsägelse med mig upp till mitt slott".

Gubbens ansigte var som förklaradt, då han fattade den unge målaren under armen.

"Visa mig er bok", bad han, "och hvad ni tecknadt denna morgon".

Dröjande räckte Federigo honom den. Landskapet var präcktigt tecknadt, med raska genialiska drag, fullt af snille och lif. På andra sidan hade emellertid Federigo hastigt ritat af den gamle i sin nattrock, under det att han med välbehag rökte sin kölnerpipa.

"Ack, ni är en skälm — detta får jag lof att visa duchessan".

De hade kommit fram till det underbara palatset, som låg der gömt ibland yppiga röda blommor.

"Stanna här ett ögonblick", bad hertigen.

Efter några minuter kom en rikt galonerad betjent och bad

Federigo följa honom. Han förde honom upp för den trånga spiraltrappan och öppnade dörren till ett förtjusande rum, med den mest förtrollande utsikt öfver sjön. Den ena väggen bestod helt och hållet af speglar, i hvilka hela omgifningen på ett bedårande sätt afspeglade sig.

Federigo visste icke, hvart han skulle vända sina blickar, på speglarna, på utsigten eller på den breda sparlakanssängen, som var öfverdragen med siden, broderadt med hertigens vapen. Plötsligt föll hans blick på bordet, der hans rensel och blyertspennor lågo, i ett hörn stod hans färgskrin — med ett ord allt det, som Paolo haft i sin vård. Han skakade emellertid ännu mera på hufvudet, då det krafsade på dörrlåset och Momolo gladt kom inspringande.

Federigo hade icke märkt, att hertigen ute i bersån talat med en tjenare, som under tiden ombesörjt allt.

"Momolo, du här! Tycker du icke att vi förekomma oss sjelfva som förtrollade prinsar?" utropade Federigo i salen.

Den lilla renseln packades upp, och det bästa linnet togs fram. Allt gick bra, ända till dess han kom till de tjocka, spikbeslagna alpskorna. I renseln fanns intet att utbyta dem med. Sedan han behörigen aftvålat och intvålat sig samt utplånat de sista spåren af terpentinlukt med den parfymerade håroljan, skyndade han sig ned. I salen var ett förnämt sällskap samladt: — två sköna blomstrande brorsdöttrar till hertigen samt andra husets vänner och gäster. Duchessan trädde in. Ett ögonblick stannade hon begrundande framför den unge mannen, liksom om hon sökte något i minnet. Sedan gick hon raskt emot honom, räckte honom handen och sade på wienerdialekt: "Min man har fångat er i dag på morgonen".

"Jag har kommit i det skönaste fängelse i verlden, fängslad af naturens trollmakt och ännu mer af den godhet, med hvilken jag omfattas".

"Ha — è molto gentile! — han är mycket artig" — sade duchessan vänd till sina gäster. "Vi vilja så mycket som möjligt förljufva ett fängelse", fortsatte hon skämtande.

Man satte sig till bords. Federigo fick plats bredvid hertiginnan, som talade tyska med honom. Hon hade nemligen tillbragt någon tid i Wien. Efter taffelns slut måste Federigo visa sina skisser. Alla voro fulla af beröm öfver den talang och det snille, som genomandades dem, och alla skrattade vid åsynen af hertigen i nattrock.

På qvällen promenerade sällskapet två och två i den härliga trädgården. Hertiginnan gick tillsammans med Federigo.

"Ni har gjort en god gerning, min unge vän, som vi icke nog kunna tacka er för", sade hertiginnan.

Federigo stannade.

"På hvad sätt, nådig hertiginna? Det är ni, som gjort en god gerning emot mig".

"Nej, nej! Sedan flera år tillbaka lider min stackars man af melankoli, och han har äfven smittat mig. Sedan vår sons död har icke någon solstråle upplyst vårt hem. I den tidigaste morgonstunden stiger han upp och vandrar ensam och skygg genom trädgården. Det var då som han hörde er sjunga. Ni måtte hafva tjusat honom med er sång, så att han sökte upp er. Och så — ni är lik mitt barn som den ena vattendroppen den andra, så att jag måste beherska mig sjelf för att kunna se er. Han har berättat allt hvad ni talat med honom om, och han är gladare än jag sett honom på åratal. Gör mig den glädjen och stanna här några dagar, ty ni för solsken in i vårt hem".

Rörd kysste Federigo hertiginnans hand.

"Låt oss nu gå ut till sällskapet, som väntar på oss", sade hertiginnan och skyndade hastigt genom lagerlunden.

Aftonen förflöt under vänligt samspråk.

Redan tidigt morgonen derpå väckte hertigen sjelf Federigo, som sof under det präktiga täcket med lejonvapnet, och som nu skulle ut för att teckna.

Snart voro de tillsammans nere i trädgården, de uppsökte de vackraste punkterna, det ritades flitigt, och sedan frukosterade de gemensamt. Momolo skickades för att gifva hertiginnan en morgonhelsning i form af ett poem, som han helt kruserligt bar i munnen och sedan lade i hennes knä.

Dagarna försvunno hastigt, och Federigo kom hertigens hjerta allt närmare, — hertigen till och med omfamnade honom på det hjertligaste allt som oftast. Federigo var fullkomligt hemmastadd i huset, kastade boll med brorsdöttrarna och for ut på sjön med dem i gondolen. De sågo upp till honom som till en broder. Veckor hade förgått, och alltjämt bad hertigen, att han skulle stanna "ännu en tre, fyra dagar".

En dag hade man inbjudit ett stort sällskap. Många förnäma herrar och damer rörde sig på slottet. Efter middagen företogs en storartad båtfärd. Emot aftonen, då solen höll på att gå ned, gick mandolinen ur hand i hand. Man sjöng och sjöng, och slutligen kom turen till Federigo. Han hade icke sjungit sedan den första morgonen. Nu grep han emellertid fulltonigt i strängarna och sjöng en italiensk aria. Den klara, öfverväldigande stämman, det genialiska föredraget och det mästerliga spelet — allt gjorde åhörarne stumma af förvåning. Då han slutadt, brusade emot honom en bifallsstorm, som aldrig ville taga slut. Han fick icke mer lemna mandolinen ifrån sig. Han sjöng tyska sånger med en sådan underbar uttrycksfullhet, att det var som om italienarne förstått dem alla. Ögonen på hertigens brorsdotter stodo fulla af tårar, hon flätade hastigt en krans af den lager, hvarmed båten var smyckad, räckte den skyggt till hertiginnan, som sagta satte den på Federigos hufvud. Hertigen föll honom om halsen, och hela sällskapet, som förut litet tveksamt sett ned på alpskorna, räckte honom nu handen och tackade honom.

Det gick rundt i Federigos hufvud. Sången, det eldiga vinet, sällskapets tacksägelser — allt hvirflade om hvartannat i hans själ. — Sällskapet tog afsked, och hertigen gick tillsammans med sin gäst långsamt uppåt vägen genom den mörka pinieskogen.

"Federigo — ett ord — vill ni icke stanna hos mig? Ni har i dag fullkomligt vunnit våra hjertan. Jag känner ert hjerta, och jag älskar er som en son. Äfven duchessan har er kär. Såg ni icke tårarne i min brorsdotters ögon, hon håller hjertligt af er. Federigo, låt mig skrifva till er far, han kommer nog att tillåta det. Vill äfven ni gå förlorad ute i den vida verlden liksom min stackars son?"

Federigos hjerta slog hörbart, och marken gungade under hans fötter. "Ni är så vänlig, min hertig. Ni är så god!"

"Nåväl, icke ett ord mer i dag. Öfverväg saken i ensamhet". Han tog Federigos brännande hand och tryckte den.

Då Federigo kommit in i sitt rum, stirrade han ut i den svala natten. Hans kinder glödde, och hela natten kastade sig oroligt i sängen under sidentäcket. Fram emot morgonen fick han höra sällsamma melodier ljuda i sitt öra. Det föreföll honom som om han hörde tyska sånger. Det var en skara tyska musikanter, som spelade folkvisor, och danser. Hertigen, som ville bereda sin gäst ett nöje, hade beställt dem till tidigt på morgonen.

Federigo lyssnade länge, men plötsligt frambröt en ström af tårar ur hans ögon. Fader, fädernesland, hans konstnärskap — allt stod i ett nu för hans själ. Han öfverfölls af ett outsägligt vemod och en hemlängtan, som han aldrig förr erfarit. Han sprang upp, packade ihop sina saker och skyndade ned i trädgården.

Med förvåning såg herigen honom komma.

Afskedet blef kort. I få ord sade Federigo allt, att hans fader och brud väntade honom, att den konst, han hade egnat sitt lif, gjorde sina anspråk på honom gällande. Det var nära, att han till följe af hertigens godhet uraktlåtit att vara dem trogna.

Knäböjande bad han den gamle hertigen om hans vältignelse på vägen, bad om sin helsning till duchessan och brorsdottern och försvann i den gamla portgången.

Hertigen stod länge och såg efter honom.

I den lilla fiskarbyn nedanför träffade Federigo Paolo.

"Ni är ett lyckans skötebarn, Federigo, ni har varit i Villa Serpelone."

"Ja, jag har varit der, Paolo. Rusta er båt i ordning att fara öfver sjön. I qväll bär det af till Milano".

Paolo skakade sitt gråa hufvud. "In nome di Dio!" sade han. "I Guds namn. Som ni vill".

Detta var inträdet i Italien. Jag har följt signor Federigos spår ända till Sicilien, och längre fram hörde jag om honom i hans fädernesland. Hela hans lif var en ljus väg. Mycken kärlek utsådde han, och mycken kärlek skördade han äfven.

II.

Gottlieb Mayer kallad — "Olycksmayer".

Icke alla konstnärer äro söndagsbarn. Öfver många mörknar den blåa himlen allt emellanåt, och blixtar fara ned derifrån. I skissboken hittade jag en teckning, sådan som vår tafla framställer den — en munk i klosterträdgården, derifrån han grubblande blickar ut öfver berg och dal. Hvad betydelse har denna tafla? Om läsaren har tålamod att genomläsa följande sidor, får han förklaring derpå.

I Osteria del Fachino i Rom — på svenska "Värdshuset Drängen" — gick det muntert till en afton år 1835. Detta berodde hvarken på det goda Monte fiascone af 1834 års skörd, det eldiga Orvieto, som stod på bordet i prydliga korgflaskor, eller den färska salamikorfven, som den uppfinningsrike egaren af "Drängen" reqvirerade direkte från Verona, och detta till och med från det berömda hus, der Romeo och Julias på kärlek och sorg rika historia i verkligheten tilldrog sig.

Att man bakom ett illa medfaret sängtäcke, som tjenstgjorde i egenskap af gardin, kunde blicka in i köket, der det bryntes maccaroni alldeles i närheten af två personer, som fricerades med finkam, bidrog just icke till aptitens höjande — men det var i alla händelser en konstnärsafton.

GOTTLIEB MAYER.

Tätt sammanträngda omkring bordet satt man der i den låga osterian. Underbart — der det är som mest trångt, der sitta menniskorna helst, och der smakar det dem bäst. I en stor nutida matsal, der en ensam gäst sitter och försvinner liksom en ärta i magen på en elefant, och der ett halft dussin kypare stå redo att tillfredställa denne endes önskningar, som kanske icke vill hafva annat än en flaska "landtvin" utan något vidare — der smakar det oss alls icke. Men i ett litet lågt nedrökt värdshusrum, i hvilket stamgästernas pipor hänga i sällskap med en hel sagokrets af underbara händelser, som man sjelf upplefvat, der trifves folk bäst. Småleende trängde värden sig fram genom den tätt hoppackade skaran af gäster, samt helsade på gamla bekanta, som kommit tillbaka till det heta Rom från sin villegiatur eller "sommarnöje", och de nya föreställdes för honom och taxerades genast efter den vinsort, som de drucko. I hörnet till höger gick det emellertid hetast till.

Fanns det måhända någon särskild upptågsmakare der borta, som aflockade alla ett sådant homeriskt hjelteskratt? Nej, men midt i en tät klunga af konstnärer satt en lång skranglig tysk yngling, med långt ljust hår och förgät-mig-ej-ögon. Den violetta Rafaelsbaretten af sammet täckte prydligt hans hufvud, och under den väl mycket gräsgröna, enrandiga rocken tittade ett fint bröstkrås fram. Den som så satt der var herr Gottlieb Mayer från ***, äfven kallad "Olycksmayer" rätt och slätt och han var en outtömlig anledning till skratt för sin omgifning.

I en liten tysk gammaldags riksstad hade detta konstnärsgeni, som kallade sig Gottlieb Mayer, sett dagen. Man kan nu visserligen icke med anspråk på sanningsenlighet säga, att det öfverhufvud är en olycka att heta Mayer, ty det är ett hederligt tyskt namn, och detta är alltid någonting värdt. Till och med Karl den stores fader hette ingenting annat än "Mayer" eller "Hans Mayer" eller med andra ord "Maior Domus", men han gjorde stor ära åt sitt namn, något som författarens lärare i historia icke underlät att påpeka. Men sedan den tiden hafva Mayrarne förökat sig i verlden till den grad, att

ingen stad så liten är,
att ej en Mayer finnes der.

Men hos vår konstnärsadept var namnet icke så väl anskrifvet, och mången gång trodde han, att det endast berodde af hans namn, att det gick honom så illa här i verlden. Då han var inemot tjugo år, valde hans föräldrar ut en brud åt honom i form af grannens lilla dotter, tillsammans med hvilken Gottlieb lekt med dockor och hvilkens skolväska han på grund af vänskap grannar emellan brukade bära hem. Innan det kom till bröllop, skulle emellertid Gottlieb enligt sakkunnigas råd göra en konstresa till det land, der orangerna glöda och der lagern gratis växer på träden. Sedan skulle han komma hem och föra Minna till sina föräldrars hus, der de åt honom ville afstå öfre våningen med dager från norr, ty hvad är väl den bäste konstnär, om han icke har dager från norr?

Modern sydde en hel utstyrsel åt sin son, och gaf honom med på resan ett helt "möblemang" af goda råd — och hur han skulle bära sig åt om tjufvar och stråtröfvare, som i Italien alltid uppehålla sig på "de allra skönaste punkterna", skulle öfverfalla honom.

Guldmynten syddes in i hans knappar, som man gaf honom en vink om, att han endast i hemlighet och på afsides liggande platser skulle sprätta bort, och i stället fick han hornknappar att ersätta dem med. Ett stort färgskrin beställdes hos snickaren, som förfärdigade det enligt alla konstens regler af tyngsta ekvirke och med jernbeslag, gediget och varaktigt, så att Gottlieb knappt orkade släpa det med sig.

Afskedets dag närmade sig. Alla slägtingar på båda sidor inbjödos, och på gatan var det äfven fullt af folk, ty ur hvarenda mun ljöd det: "Mayers Gottlieb reser till Italien", och alla ville ännu en gång se denne berömde medborgare. Om man frågat honom på samvete, så hade Gottlieb visserligen helst stannat i sin födelsestad och helt hemtrefligt slagit sig ned vid dagern från norr, men nu måste det så vara. Sedan det en gång pratats så mycket derom, kunde det icke gå an på annat sätt.

Att skrifva flitigt och låta höra af sig inskärptes äfven vederbörligen hos honom, han skulle bara afsända brefven ofrankerade, så att de kommo så mycket säkrare fram. Han lofvade allt. Minna hade broderat en brefväska åt honom, helt och hållet prydd med förgät-mig-ej, onklarne och tanterna tryckte under rörda och menande blickar några thaler i klingande mynt i hans hand för "oförutsedda omständigheter", och så togs afsked. För denna gång öfverlemnar författaren åt läsaren sjelf att föreställa sig detta, men bara för den här gången, ty han är annars en synnerlig vän af afskedsscener.

* * *

Resan försiggick lyckligt så länge man hade säker tysk mark under fötterna. Det förhöll sig alldeles som med ett fartyg, som ännu seglar inne i hamnen. Men då man kommer ut i öppen sjö, då blifva många menniskor besynnerliga till mods, de veta icke huru och hvarför, men de blifva tysta och smyga sig ned i hytten. Så gick det äfven med Gottlieb Mayer Knappt hade han satt foten i Italien, innan hans olyckor började. Ingen ville förstå hans Italienska, ty han uttalade den som om den varit renaste tyska. Och dertill var allt så fullkomligt annorlunda än hemma.

I Venedig plågades han om nätterna af de stora flugorna, och mot dessa värjde han sig som en rasande och på ett så förtvifladt sätt, att då han vaknade om morgonen, hade hans venstra kind, utan att han anade det, svullnat upp, så att hvarken ögat eller näsan syntes, och till på köpet var han jämmerligen vanställd af röda och blå fläckar. Gästerna slogo sina kloka hufvuden ihop och skrattade, då Gottlieb kom in till frukosten, och då han på kyparens inrådan såg sig i spegeln, störtade han full af blygsel in i sitt rum, önskande alla gamla doger, Marcusplatsen och de sköna palatserna på botten af lagunerna och beslöt att icke vidare bese något i detta gemena näste.

Hade han på förhand studerat Nicolais italienska resa, så hade han på ett träffande sätt fått läsa om allt det elände, som väntade honom i detta sköna land. Hvarje gång han med diligensen ankom till ett nattqvarter, såg han under tyst förtviflan,huru fem till tio karlar bemäktigade sig hans bagage. Den ene tog parasollen, en annan färgskrinet, två kofferten, under att alla skreko ut namnen på olika värdshus., Gottlieb måste jaga hvar och en af dem ifrån sina tillhörigheter, för att så åter börja med kofferten, som han slutligen satte sig på under tystnad, och från denna plats höll han med sitt spanska rör tillbaka hvar och en, som närmade sig.

Till Rom stod hans håg — allt annat fick komma efteråt, tänkte han. Med högt klappande hjerta hade han redan föreställt sig; hur det skulle taga sig ut, då han hölle sitt intåg i den eviga staden. Han beställde sig således i diligensen en plats till Rom, och en timme förut anlände han till gästgifvaregården, eskorterad af sex kypare och drängar. En mängd diligenser stodo der tillika med passagerare åt alla håll. Gottlieb slöt sig till en tysk, pratade bort en rundlig tid och kunde icke nog uttala sin glädje öfver att åter träffa menniskor, steg belåten in tillsammans med dem och afreste. Då man emot aftonen gjorde uppehåll vid en poststation för att äta, sade Gottlieb strålande till sin granne: "Ännu några timmar till, och det eviga Roma skall mottaga oss".

"Det eviga Roma", svarade mannen skrattande, "Firenze la bella, menar ni väl, skall taga emot oss i morgon vid daggryningen".

Stel af fasa, återstod intet annat för Gottlieb än att stamma: "Hva' — hva' — hvad säger ni? Vi fara ju fram till Rom".

"Nej, nej, högtärade. Ni olycksfågel, ni har således för att göra oss ett nöje stigit in i den postvagn, som gick till Florens, och som går en half timme tidigare än vagnen till Rom. Men trösta er, Florence är skönt — vackra taflor af Rafael, Tizian, Carlo Dolce, Signarelli, Perugino — alla finnas i öfverflöd!" Gottlieb hvarken såg eller hörde mer. Han ryckte till och stirrade framför sig. "Min koffert, min koffert", klagade han. Ja, den hade farit till Rom med den snabbgående postdiligensen.

Alla beklagade honom, men kunde dock med möda afhålla sig från att skratta. De erbjödo honom på det vänligaste linne och allt möjligt. Läsaren vet måhända hur det kännes, om man nu för tiden stiger på orätt tåg och först under vägen märker, hvart man reser. Då dertill de medresande komma med allehanda tröstegrunder, har man svårt att behålla sinnesjämvikten. Men förlorar man sin sjelfbeherskning, är det en svår sak, ty sedan den tappats, är det ej så lätt att leta reda på den spik, der man kan hänga upp den igen. Och denna spik har mången letat efter utan att kunna finna.

Det blef emellertid för Gottlieb intet annat öfrigt, än det, som öfverhufvud återstår, då man icke vet sig något annat råd — att foga sig i omständigheterna och fara till Florens.

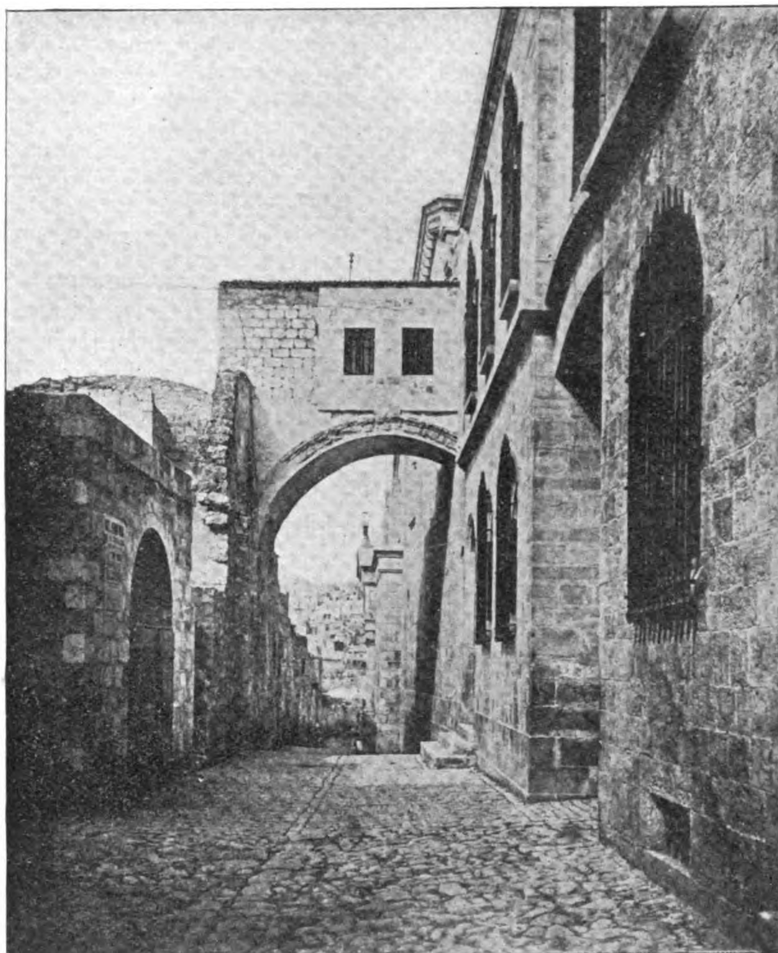
* * *

Här i verlden finnes icke blott storslagna andar, sådana som kunna sätta sig öfver oangenäma småsaker och likväl förblifva vid godt lynne. Att det äfven finnes småsinnade andar, det får man bland annat äfven se under resor, och sådana der småaktiga själar gömma sig ofta i rätt storartade fodral. För att taga ett exempel, så var det en gång en jättestor menniska, som var uppe på Faulhorn för att se på soluppgången. Den edsvurne skofabricerande medborgaren i Lauterbrunnen hade gjort ett par stöflar åt honom, hvilka passade honom ungefär lika bra som fordom Askungens skor passade de elaka styfsystrarna. Han hade således att välja emellan att skära af sig hälen eller också stortån och lilltån för att kunna uthärda. I början märkte han just ingenting, men då han hade hållit på stiga uppför ett par timmars väg, skallade hans rop genom bergen så högt, så att man kunde tro honom vara den berömde "lustige schweizer-pojken", men han ropade af smärta och vrede öfver den edsvurne medborgaren i Lauterbrunnen. Morgonen derpå måste fötterna åter in i den trånga oxhuden, för att han skulle få njuta af soluppgången. Men den sanna njutningen var försvunnen, och i stället förbannade han "die Jungfrau", och derjämte alla de andra jungfrurna, som tillika med munken och hottellegaren beundrande stodo bredvid honom — allt för den trånga oxhudens skull.

En annan af samma skrot och korn såg jag fara med ångbåt på den sköna Vierwaldstättersjön. Han satt försjunken i tankar och med ett så förgrymmadt ansigtsuttryck som om han på ort och ställe tänkte studera landtfogden Gesslers roll. I handen höll han ett papper, som han stirrade på som på en ofattlig, gåtfull depesch. Det var emellertid ingenting annat än värdshusräkningen från "Grand Hotel du Lac", hvilkens storlek helt och hållet motsvarade nämnda hotells. Alla sjöns härligheter förmådde icke trösta denna helt säkert under vanliga förhållanden "sköna manliga själ".

På samma sätt var det med Gottlieb Mayer. Florens hade blifvit grundligt förstördt för honom. Han hade ju föresatt sig att först resa till Rom. Alla bref från hans Minna voro adresserade till Rom, poste restante, och han var i Florens. Palazzo Pitti, Uffizi, Domen — allt gick fullkomligt förloradt för honom på grund af hans förargelse.

Slutligen lyckades han finna ett ressällskap, med hvilket han kunde företaga återresan. Detta ressällskap bestod af en "col veturino", det vill säga en vanlig åkare, men som tillika sörjer för all förplägning under resan. Öfver Siena och Orvieto anlände han således slutligen till Ponte Molle, den sista stationen närmast Rom. (Forts.)

"ECCE HOMO" PORTEN I JERUSALEM.

SKE DOCK ICKE MIN VILJA UTAN DIN!

Lukas 22: 42

TIDEN var kommen, då Kristus skulle fullborda ändamålet med sin ankomst till verlden. Den sista afgörande kampen förestod. Den kom ej plötsligt öfver honom, han visste på stunden när mörkrets makt skulle få tillåtelse att utföra sina mordiska anslag mot honom. Han har mången gång i sin ensamhet tänkt på denna stund, han har i profeternas skrifter sett sin egen lidandesbild afmålad; han har ofta med sina lärjungar talat om den gång till Fadern som han skulle, ja, *måste*, fullborda i Jerusalem, han har gjort allt detta med ett orubbligt lugn—och likväl är nu hans själ bedröfvad intill döden, likväl beder med sin själs hela innerlighet: "Fader, o att du ville taga denna kalk ifrån mig!" Tyngden af den mensklighetens syndaskuld, som han tagit på sig, tanken på det gräsliga brott hans eget folk stod i begrepp att föröfva, medvetandet af att en hans egen lärjunge skulle trolöst förråda honom, förkänslan af lidandets bitterhet och erfarenheten äfven för egen del af, att köttet är svagt, äfven om anden är villig, allt stormade in på honom med sådan häftighet, att han började bedröfvas, förskräckas och ängslas, att han kände sig bedröfvad intill döden och började tänka och bedja om det icke var möjligt att han kunde undgå det stundande lidandet och döden.

Faderns vilja lemnar han likväl icke ur sigte; han var kommen att fullborda den, och den skall fullbordas. "Ske dock icke min vilja, utan din", så slutar han hvarje gång sin bön. Han beder icke ovilkorligt, utan med full undergifvenhet för Faderns vilja. Och sedan han utkämpat denna sin själs- och bönekamp inför Gud och af en ängel blifvit styrkt att tömma lidandets kalk i botten — emedan hans

värf endast på det sättet kunde fullbordas — går han med sinneslugn och fasta steg sina fiender till mötes. Guds vilja var honom kär, och medvetandet att han nu gick Guds viljas väg, gjorde den bittra kalken ljuf; lidandet var dermed icke häfdt eller förminskadt, men han hade fått kraft att utstå det.

Under denna ångest, bön och kamp är det som Jesus blifver invigd och helgad till att vara offerlammet för verldens synd. Och fastän han synes svigta och digna af vanmakt, kan han dock icke öfvervinnas ens af syndens hela förenade makt. Då han beder "ske icke min vilja, utan din", består han ett *lydnadsprof*, som ingen menniska hvarken före eller efter honom fullkomligt kunnat bestå, och dermed ligger segerns väg öppen för honom.

Apostelen säger, att Jesus, af det han led, lärt lydnad; detta visar sig här, hans förra lidanden hade redan lärt honom denna kosteliga dygd: lydnaden. Om det är någonting vi menniskor hafva svårt för att lära så är det visserligen lydnad, och detta icke minst, då det gäller vårt förhållande till Gud. Den som i någon mån lärt att böja sig under Guds vilja, vet hvilken kamp det kostat. Huru många böner, frågor och ångestrop hafva ej vexlat om i själen! Det är påkostande att få den egna viljan och sjelfviskheten bruten, men den måste brytas om Guds vilja skall få ske, om du skall lära lydnad inför Gud. Unge vän, du som kanhända just står i en sådan brytning, står vid en skiljoväg, der valet blir af afgörande betydelse för hela ditt lif, försumma ej att underställa ditt val en allvarlig pröfning inför Gud, undvik icke att få veta Guds vilja af fruktan för att den skall korsa dina planer. Vet, att i Guds vilja äro alla dina intressen, det större med det mindre inneslutna, och att ingen så ser på ditt verkliga bästa som han; ingen förstår det så som han. Du kan aldrig vara tryggare på din väg, i din kallelse, i din framgång, eller i ditt lidande, än när du öfverlemnar dig och din sak åt Herrens goda och nådiga vilja. Och den trygghet, som ligger häri är ej något blott tänkt eller inbilladt, utan en skön verklighet, som du i rikt mått skall få erfara, ju mera helt du lemnar dig åt Herrens vilja.

För Jesus varade kampen blott en kort stund, ett ögonblick för dig torde den blifva långvarigare; följ dock Jesu exempel: bed, bed för andra och tredje gången; bed tills du blir bönhörd, tills du förnimmer Guds kraft i ditt hjerta att vandra ringhetens, fattigdomens, lidandets väg i rättfärdighet, hellre än att försaka tron och ett godt samvete och på olydnadens och orättfärdighetens väg vinna timliga fördelar, men förlora din själ.

Jesus plägade ofta gå till Gethsemane med sina lärjungar, men endast *en* sådan natt som denna är omtalad. Det torde väl icke heller hafva varit någon mer. Du torde dock få göra Gethsemane erfarenheter flera gånger. Ditt inneboende onda är ej med en strid besegradt. Det gäller för dig att steg ör steg tillkämpa dig den rätta lydnaden. Och med hvarje ny strid och ny seger skall denna lydnad allt mer och mer införlifvas med vårt hjerta och blifva dess innersta egendom. Derför återkommer striden mer än en gång. Ju allvarligare du då betraktar Kristus och lärer af honom, desto mer skall du ock lära, hvilken förundransvärdt hög uppgift det är att finna den bittra kalken ljuf, endast emedan Gud vill det.

EN BONDES BIBLIOTEK.

LARS MÅNSSON var helt ung — endast sju år gammal (f. d. 6 Maj 1827) — då han lade den första, blygsamma grunden till sitt bibliotek. År 1834 fick han nemligen af en son till båtsman Per Nord, hvilken var torpare hos hans far, i gåfva ett häfte af tidskriften "Läsning för folket."

Nämde båtsman Nords son var något äldre än Lars Månsson (f. d. 22 April 1822) och hette Bengt samt uppehöll sig den tiden i målarelära i Sölvesborg, men blef sedermera en målare, som skaffade sig en framstående plats bland Sveriges konstnärer och sitt namn en god klang såväl inom som utom fosterlandet. Ty af målarelärlingen i Sölvesborg blef med tiden den framstående skildraren af svenskt folklif — målaren Bengt Nordenberg.

Lars Månsson åter — ja han studerade sitt häfte "Läsning för folket"; och i sjuåringens hufvud började underliga tankar och funderingar röra sig. Han läste nemligen ej blott bokens innehåll, utan äfven dess omslag; och der stod införd en mindre bokanmälan jämte ett slags katalog öfver nyutkomna böcker.

"Tänk om jag skulle kunna skaffa mig en boksamling en gång; ja, jag skall försöka!" mumlade pysen energiskt. Och dermed var uppslaget till hans enastående boksamlings tillkomst gifvet.

Den idé, som så plötsligt rann upp i barnets hufvud, blef nemligen ej lika hastigt förqväfd, som den kommit, utan fick rotfäste och växte allt mer ut. Ett bibliotek skulle gossen ha; det var och förblef hans bestämda föresats. Länge dröjde det ej heller, innan han började sätta sin föresats i verket.

Det torde emmellertid förtjena påpekas, att den tiden — allra minst för en obildad bondpojke — ingalunda gick lika lätt som nu att skaffa sig böcker. Dels voro samfärdsmedlen för ett sextiotal år sedan obetydligt utvecklade mot nu, dels var en "boklåda" i småstad utan gymnasium föga vältörsedd, och dels var den literatur, som der kunde erbjudas, qvantitativt

obetydlig mot nutidens öfverflöd, hvartill kom, att den tidens skolundervisning på landet stod lågt, och att äfven de vuxne bland landtfolket voro föga bevandrade i läsning, äfvensom att deras literatur hufvudsakligast inskränkte sig till religiösa arbeten.

Naturligtvis gick det i början knaggligt nog för den unge bondgossen, som ännu befann sig i barnaåren, och för öfrigt var uteslutande hänvisad till det ringa kunskapsmått, hvilket, som sagdt, i allmänhet den tiden bestods allmogens barn. Men det gick i alla fall, ehuru med små steg. Det behöfves knappt nämnas, att samlandet skedde både osystematiskt och okritiskt — mest visor och sådana berättelser, som kunde kommas öfver i marknadsstånden, blefvo de första numren i Lars Månssons "bibliotek", och det var hans mor, som uteslutande släppte till små summor, som för ändamålet voro behöfliga.

Ung' Lars blef emellertid äldre samt fick då och då hjelpa till med körslor till Karlshamn. De mat- och drickspenningar, han dervid erhöll, förvandlades genast i böcker.

Far såg boksamlandet med ej just uppmuntrande blickar samt sade rent ut, att det var både onödigt och onyttigt att kasta bort penningar på "sådant der". Men mor hade sin syn för sig och säkerligen också mera känsla för sonens samlingsifver. Nog af, hon bistod honom så godt hon förmådde. Och litet hvar vet mer än väl, att en mor har många utvägar, då det gäller att hjelpa sitt barn fram på en väg, som modershjertat känner vara god och anser bära framåt.

Hur det var, ökades sålunda Lars Månssons boksamling så småningom. Det gick naturligtvis ej fort med hans små medel; men då fadern år 1851 dog, hade sonen i alla fall sin egen bokhylla, som var temligen väl försedd — efter hvad han sjelf tyckte åtminstone.

Nu kom likväl en tid, då han måste lägga band på sin lust att samla böcker. Att helt och hållet upphöra dermed var förstås för den vetgirige ynglingen alldeles omöjligt. Men han måste i alla fall betydligt inskränka sina böjelser i detta hänseende.

Det hemman, han sagda år öfvertog efter sin far, var nemligen behäftadt med skulder, och han beslöt nu att i första rummet göra sig qvitt dem.

"Tidigt i arbete, sent i säng", var hans valspråk. Och tack vare hans vana från barndomen att taga vara på tiden, äfvensom hans arbetslust och förmåga att sjelf deltaga i alla göromål, som hörde till hemmansbruket, lyckades han så småningom minska den skuld, hvari fädernegården häftade. Dertill kräfdes många år af outtröttligt arbete; men i slutet af 1860-talet voro i alla fall skulderna betalade. Och dessutom gjorde han rätt betydliga affärer i ved. Vinsten häraf förvandlades till största delen i böcker. Såsom exempel på, att han redan den tiden gjorde ganska stora uppoffringar, då det gälde att utvidga sin boksamling, torde förtjena nämnas, att han bl. a. till dåvarande bokhandlaren i Karlshamn, Nils Qviding, årligen sålde ända till femtio famnar ved samt derför i betalning tog uteslutande böcker. Numera köpte han naturligtvis ej längre hvad som helst, utan gjorde sina bokinköp i omsorgsfullt urval; och hans samling, som med åren vuxit betydligt, var nu fullt systematiskt ordnad.

År 1874 valdes Lars Månson till riksdagsman (ett förtroende, som han innehade t. o. m. 1878); och det året betecknar också en vändpunkt i hans samlareverksamhet. Ty hittills hade han hufvudsakligast lagt an på nyare literatur. Men från den tiden började han hopbringa sin mycket dyrbara samling gammal literatur samt rariteter.

Under riksdagsperioden blef han nemligen bekant med riksdagsmannen och bibliofilen Per Nilsson i Espö. Och genom denne åter kom han i beröring med rådmannen, garfvaren Westin, känd för sin stora boksamling och sina stora donationer, samt erhöll af honom dupletter m. m. ur hans rikhaltiga samling. Vidare formerade han bekantskap med dåvarande öfverbibliotekarien G. E. Klemming och dennes broder, antiqvarien H. Klemming samt konst- och antiqvitetshandlaren Bukowski m. fl.

H. Klemming skaffade honom en del af de bästa och raraste sakerna i hans boksamling. För öfrigt gjorde Lars Månsson sjelf många "upptäcktsresor" i bodar, der man handlade med "gammalt skräp". Och han hade ett fint väderkorn, ty på dessa sina ensamma expeditioner upptäckte han mer än en gammal lunta af stort värde. Länge dröjde det naturligtvis ej, innan skatten var i hans ego och tillfälliga Stockholms-bostad för att i sinom tid införlifvas med samlingen på fädernegården.

Såsom bevis på, att han ej skydde några uppoffringar, då det gällde att förkofra den älskade boksamlingen, kan bl. a. nämnas, att hans riksdagsmannaarvoden, och litet till, oafkortade gingo till bokinköp, så att han för sitt uppehälle i hufvudstaden fick taga penningar hemifrån.

H. Klemming hade som bekant bl. a. i uppdrag att realisera boksamlingar; och snart nog blef Lars Månsson hos honom en god kund. Ja, ibland köpte han så, att han nätt och jämt hade till respenningar från riksdagen. Så blef han vidare bekant med den senare föreståndaren för Klemmingska antiqvariatet, Nils Eskilsson, hvilken ock var hans kommissionär i hufvudstaden samt försåg honom med gammalt tryck, som var till salu.

Öfverbibliotekarien Klemming fattade på sin tid mycket intresse för den flitige samlaren samt bistod honom gerna med råd och anvisningar, upplysningar om bokauktioner o. s. v. Och bättre lärare i detta hänseende kunde naturligtvis Lars Månsson ej få. För öfrigt skänkte öfverbibliotekarien honom flere rara saker, hjelpt honom att komplettera defekta verk o. s. v.

Emellertid var Lars Månsson å sin sida då och då i tillfälle att lemna Klemming ett och annat i bokväg, som ej fanns å k. biblioteket och — genom gåfvor och gengåfvor varar vänskapen längst.

Ända till i början af 1880-talet hade Lars Månsson sina böcker förvarade i det rymliga boningshuset, på vindar o. s. v. Men då hade samlingen så svällt ut, att den ej längre fick rum der; hvartill kom faran för eldsolycka. Nog af — år 1885 byggde han i sin trädgård ett rätt stort tvåvåningshus, försedt med järnbeslagna luckor; och dit är nu hufvudparten (25,000 nummer) af biblioteket flyttad och ordnad å hyllor längs väggarne och tvärs öfver golfven.

Det är ordnadt i afdelningar efter innehållet i två våningar. I öfre våningen träffa vi bl. a. sällsynta bibelverk, historiska verk, lärda sällskaps handlingar; en särskild afdelning af Sveriges större äldre författare; en större afdelning danska författare, särskildt från den tid, Skåne och Blekinge voro danska; äldre och nyare samt svenska, norska och finska manuskript och palæotyper i folio och qvart.

Bland rariteter i nämda våning kunna nämnas: Brigitta, Revelata, tryckt i Lübeck hos Gothar 1492, Geographia Universallis (med kartor), Basibæ 1540, ärkebiskopen Laurentii Petri krönika 1564, Johannes Magni, Rudbecks Atlantica första upplagan jämte atlas, samt dessutom fotolitotypier af flera af våra äldsta tryckta arbeten, såsom Vita Catharinæ, Dialogus creaturarum moralisatus o. s. v.

Bland manuskripten finnas många af mycket intresse, deribland ett på pergament, 262 sid. folio, om "Verldens skapelse", föregifvet vara författad af Lucidor.*)

Öfre våningen innehåller en rik samling planschverk, deraf en del praktband, tidningar och tidskrifter från 1700- och början af 1800-talets dissertationer; landtbruk; lagverk; riksdagstryck; språk och landsmål; skolböcker; romaner o. s. v.

Biblioteket innehåller m. a. o. det mesta af hvad sällsynt och märkvärdigt, som utkommit i svenskt tryck och af svenska författare, deribland mycket före de sista 200 åren. Äfvenså äro en mängd berömda tryckorter och boktryckerifirmor såväl inom vårt land (bl. a. det mesta af det s. k. Visingsborgstryckeriet), som utom detsamma representerade.

Det torde ej behöfva nämnas, att den poetiska afdelningen äfvenledes är särdeles rikhaltig, såväl hvad numerär som sällsyntheter beträffar. Den är ordnad till ett helt för sig.

Lars Månsson har alltid sökt få så prydliga nummer som möjligt i sin samling, och då han vid inköp af samlingar fått medtaga äfven fula eller defekta exemplar, har han försålt dem samt skaffat sig felfria i stället.

Biblioteket kostar Lars Månsson omkring 50,000 kr. utom räntor, men dervid är att märka, att han erhållit en mängd böcker för pris, ingalunda motsvarande deras verkliga värde.

Den dyrbara boksamlingen var ända till år 1888 oförsäkrad. Men då dess egare i den nedlagt största delen af sitt lifs arbete, och han i händelse af eldsolycka skulle göra en högst betydlig ekonomisk förlust, beslöt han sig för att försäkra densamma samt reste för detta ändamål in till Karlshamn och begärde hos en försäkringsagent derstädes att få samlingen försäkrad för 29,000 kr. Försäkringsagenten såg förvånad på den enkelt klädde bonden och trodde sig ha hört fel, eller att karlen var galen. Men då han upprepade sin begäran, fick han till svar, att han skulle få svar på försäkringsfrågan längre fram. Lars Månsson, som förstod hvar skon klämde, skref emellertid till öfverbibliotekarien Klemming och antikvarien Eskilsson. Och sedan de skyndat sig intyga, att boksamlingen egde långt större värde än det försäkringsbelopp, som sökts, beviljades försäkringen utan svårighet.

Lars Månsson i Tranemåla är icke mer, men hans bibliotek — den fullständigaste samling af svenska, norska och danska författare som lär finnas — som han med så stor energi och under stora försakelser samlat, skall göra hans namn och minne aktadt och äradt för många kommande generationer. Han är ett talande exempel på, hvad en person i ringa vilkor kan åstadkomma, då han med fast vilja och okuflig energi sträfvar mot ett bestämdt mål. — Göteborgs stadtbibliotek har blifvit den lycklige egaren till denna utomordentliga boksamling.

*) Antagligen är det blott en afskrift af Spegels "Guds verk och hvila", men möjligen kunde det ge upplysning i stridsfrågan, om Lucidor eller Spegel är dess författare.

BLAND DE DÖFSTUMMA.

KRONAN af allt vid denna årsexamen var emellertid sjelfva den högtidliga afslutningen i skolans bönesal. Det högstämda varmhjertade tal om skolans verksamhet under läseåret, som den gamle landshöfdingen med oförställd rörelse höll från katedern, hans utdelande af bok- och penningpremier till dem, som särskildt utmärkt sig för framsteg, flit och godt uppförande (och de voro många) — och dessa lyckligas sätt att i blick och minspel uttrycka sin tysta och dock så hjertejublande glädje, och så till slut föreståndarens bön, högt uttalad — allt gick så direkt till hjertat, att man skulle hafva varit en stock eller sten för att här stå oberörd. Men rent af öfverväldigande var, när en af de döfstumma flickorna, jag tror just densamma jag förut omnämnt, efter slutet af föreståndarens bön trädde fram och tecknade "välsignelsen" för sina döfstumma kamrater. Det skedde icke med fingerspråket, då hade ej uttrycket varit detsamma, det skedde med — hvad skall jag säga? — med stora uttrycksfulla armrörelser, med

blick och ansigtsspel. Och att detta tysta språk kunde uttala välsignelsen så gripande, hade jag aldrig kunnat tänka mig. Ni skulle ha sett det, jag kan ej ge någon tillfredsställande beskrifning, ni skulle ha sett, hur det döfstumma barnet med oförliknelig känsla och dock så barnsligt enkelt än lade sin hand på hjertat, än lyfte den mot höjden med hänvisning till Honom, som äfven är de döfstummas Gud, än sträckte båda sina händer välsignande ut öfver denna lilla barnaskara, som med andaktsfull uppmärksamhet och stillhet följde hvarje hennes rörelse. Äfven jag, som ej lärt detta stumma språk, kunde här följa välsignelsen i hvarje dess detalj och kunde känna den så som aldrrig förr, ty uttrycksfullare och skönare har jag aldrig sett den föredragas. Det föreföll mig ock, som om Gud genom detta de döfstummas eget språk låtit sin välsignelse sänka sig ned öfver dem i rikare mått än annars. Det föreföll mig som om den kärlekens Herre, som icke blott "lät de döfva höra och de stumma tala", utan som äfven en gång sade: "låten barnen komma till mig", har sjelf stått välsignande vid den lilla flickans sida.

Med denna sköna akt var nu hela högtiden slut. Ingen psalm sjöngs, då de döfstumma sjelfva ej deri kunnat instämma eller deraf uppbyggas. Men en sådan hade dock för de närvarande åhörarnes räkning redan upplästs af föreståndaren i sammanhang med bönen, och då denna psalm*) är ett kärlekens bönerop för de döfstumma och för öfrigt skön nog att kunna höras om äfven af dem som känna den förut, så må några af dess versar här som en lämplig afslutning pryda denna anspråkslösa skildring. De lyda:

Var, milde Gud, de stumma när,
Och mildra deras lott
Som intet ljus förnimma här
Och tungans bruk ej fått.

De stumma kunna icke så
Lofsjunga dig som vi,
Vår sång och våra böner gå
Ohörda dem förbi.

De höra ej i älskadt hem
Sin moders ljufva röst;
Hon hörer icke heller dem
Hos henne söka tröst.

De höra icke hafvets dån,
Ej fågelsången blid;
De dagens sorl ej skilja från
Den tysta nattens frid.

Och i ditt tempels helga rum
Ej höra de, o Gud!
Din lag, ditt evangelium
Samt orgelns sköna ljud.

Du, milde Jesu, var dem när,
Dem med din Ande gläd;
Du ock för dem utgjutit har
Ditt blod på korsets träd.

Låt ljudet af ditt "hefata!"
Till deras hjertan nå,
Att de i dig sin fröjd må ha
Och tyst dig prisa så:

Låt dem ock höra få en gång
Din röst i himlens höjd
Och der med lösta tungors sång
Lofprisa dig i fröjd.

*) Ur finska psalmboken.

DET FÖRSTA VÅRBUDET.

Så sorgsen jag dvaldes i palmernas skygd,
I qvalmet af tropiska solen;
Ack, gerna jag flytt till min älskade bygd,
Till hemmet vid nordliga polen!
Men vintern satt än på sin isklädda tron
Och svepte sin mantel kring ljunghöljda mon.

Dock snart kom en ilvind från Norden, och bud
Han bar på sin brusande vinge:
"Det våras i Norden; i jublande ljud
"Den sången bland fjällarna klinge.
"Han väcke hvar brodd, som ur tufvornas barm
"Skyggt spirar mot ljuset, af vårlängtan varm."

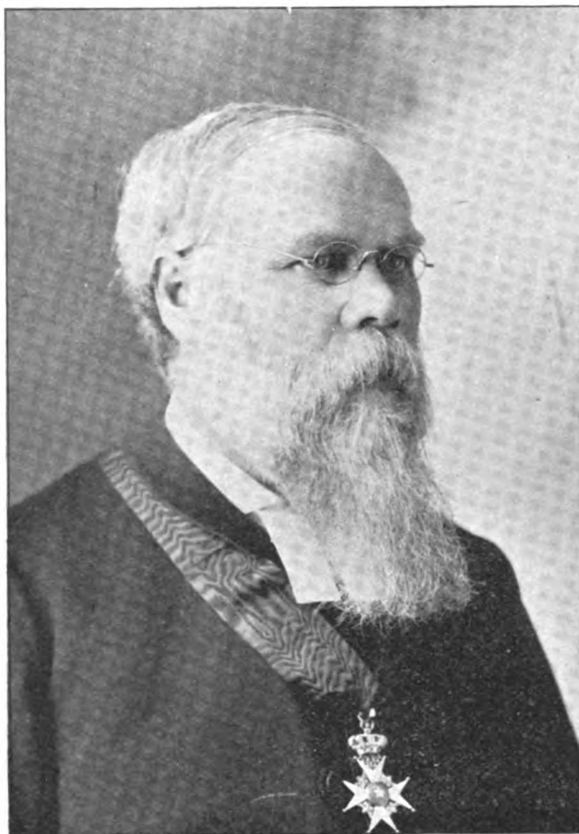
Nu gladt jag mig höjde på vingarnas par
Och stämde de klaraste toner;
Långt upp öfver jorden min längtan mig bar
I skyarnas luftiga zoner.
Snart långt bort i fjärran med tjusning jag såg
En skymt utaf Skandiens djupblåa våg.

Ack, isande vindar snart kylde mitt blod
Och sträckte de vingade leder!
I ängslan förbyttes mitt eldiga mod,
Snabbt fördes mot djupet jag neder.
Dock ännu, förr'n döden fäst bo i mitt bröst,
Till afsked jag höjer min domnande röst.

Du vindfläkt, som spelar bland klippor och skär,
Du stjerna som strålar från runden,
Till björkskogars dungar min afskedssuck bär,
Till nigande sippor i lunden!
Ja, helsa hvart ungdomsfriskt hjerta, som slår
Af längtan att värmas af solsken och vår!

Fast döden mig hinner från hemlandet skild,
Fast vågen ett grafhvalf mig reder,
Min aning frammanar af våren en bild,
Som klart för mitt öga sig breder.
Så tror jag mig slumra vid blommornas doft
I skuggan af björkarnas högvälfda loft.

DR. P. J. SWÄRD.

DR. P. J. Swärd har inlemnat sin resignation till Sv. Ev. Luth. församlingen i Omaha, Neb., samt nyligen nekande besvarat församlingens i Princeton till honom utfärdade kallelse. Härom vore intet att säga, om vi icke redan förut blifvit underrättade om, att han sökt inträde som prest i svenska statskyrkan och ämnar resa dit redan nästa sommar. Dr. Swärd prestvigdes i Linköping, Sverige, 1869, sålunda för 30 år sedan. Efter att hafva tjenstgjort som sjömansmissionär i ev. fosterlandsstiftelsens tjenst några år, förnämligast i Konstantinopel, ankom han till Amerika år 1873 och förenade sig genast med Sv. Luth. Augustana Synoden, hvilken då endast hade 20 pastorer. Dr. Swärd har sålunda tjenstgjort såsom pastor inom Augustana Synoden i 26 år och nedlagdt der sina bästa krafter och sin mesta tid och sedan 1891 har han varit synodens president. Följaktligen har Dr. Swärd icke blott genom sin långa verksamhetstid i detta land, utan ock såsom vårt samfunds högste ämbetsman så vuxit in i vår kyrkliga verksamhet, att han icke kan draga sig tillbaka utan att efter lemna en smärtsam saknad. Vidare måste den omständigheten, att vår synods president, som har god utsigt att ännu länge stå qvar på sin hederspost, lemnar detta land och söker inträde i moderkyrkan i Sverige, reflektera på den kyrkliga ställningen inom dotterkyrkan i Amerika. Dock äro vi förvissade om, att Dr. Swärds vistande i Sverige, kommer att betydligt bidraga till att gifva svenska statskyrkan ett mera korrekt begrepp om den kyrkliga ställningen bland svenska lutheraner i Amerika. På samma gång som vi önskat få behålla Dr. Swärd ibland oss, och tro att han bort stanna qvar på den lutherska kyrkans stora arbetsfält i detta land, vilja vi på intet vis missunna honom en lugnare verkningskrets på gamla dagar än detta brådskande Amerika har att bjuda, om det finnes någon lugn vrå i denna verlden för en sann kristen.

Vi hoppas det blir oss gifvet att någon gång få helsa på vår ärade biskop i hans hemlands dalar och höra, om han icke ibland längtar till det mäktiga landet i fjerran vester.

ATT tjena *Onkel Sam* i krigets värf måste vara ett riktigt hundgöra, om man skall döma efter det sätt, på hvilket våra hjeltar från det sista kriget blifvit behandlade. De simpla soldaternas vedermödor slutade i de flesta fall med kriget, men icke så för de högre officerarne. Dessa senare hafva nu att stå till ansvar för alla sina handlingar från krigets början till dess slut, och näpst utdelas till höger och venster åt de höga herrarne. Det är snart endast Dewey, denne lyckans gunstling, som är riktigt helskinnad, men så står han sig också som en karl. I allt hvad han gör lyckas han väl. Då han säger några ord — han talar dock icke mycket — så lyssnar man till hans ord med nästan vidskeplig vördnad. Landets fader och hans rådgifvare betvifla aldrig visdomen af den tappre amiralens ord, utan låta honom få sin vilja fram i allt. Men annat är det för dem, som förde befälet öfver vår flotta och armé i kampen för Cubas frihet, de torde få skatta sig lyckliga, om de icke blifva degraderade och afsatta allesamman. Vi få dock uppriktigt säga, att vi tycka det synd om gubbarne, som får sådan lön för sin möda. Men när man nu är i färd med att tilldela krigets ledare alla möjliga upptuktelser, så borde man icke glömma dessa skrikhalsar i kongressen, som voro så högljudda i sina anklagelser mot presidenten och andra, som sökte hindra krigets utbrott till dess man hann blifva beredd derför. Dessa fingo omsider sin vilja fram, och äro de, som i första hand borde stånda ansvar för följderna af sitt handlingssätt.

Men när vi små menniskor se all denna afunsjuka, oro och sjelfviskhet, som förbittra lifvet på samhällets höjder, känna vi oss mera belåtna med vår lott och instämma af hjertat i Maria Lenngrens ord:

"Då lyfter jag mitt öga
till den, som delat så:
palatsen åt de höga
och glädjen åt de små."

Då Augustanasynodens verksamhet nu sträcker sig öfver en tid af 40 år, och den synliga frukten af denna 40-åriga verksamhet är 932 församlingar med närmare 200,000 medlemmar, utströdda öfver hela detta vidsträckta land; 473 prester, tre högre elementarläroverk, flera barnhem, sjukhus och andra inrättningar, och då dessutom synoden under hela tiden hållit årliga möten, de särskilda konferenserna ett och två möten hvarje år, och hvad som uträttats under tiden och vid mötena blifvit offentliggjordt i officiella referat, så tyckes det, som åtminstone vårt församlingsfolk borde vara väl bekanta med vårt kyrkliga arbete. Man kan derför icke annat än gripas af förvåning, när man gör den upptäckten, att midt i våra gamla församlingar råder hos många en ytterlig okunnighet om samfundets gemensamma verksamhet. Denna okunnighet inskränker sig icke till några fattiga stackare, som kanske knappast hafva råd att hålla sig med en kyrklig tidning, utan många, som skulle känna sig förnärmade, om de icke få anses såsom ledande andar i församlingen, beherskas derutaf. Okunnigheten om hvad vi ega såsom ett svenskt lutherskt samfund, alstrar bland annat ett för allt rätt samfundssinne dödande lokalintresse, tröghet och omsider absolut ovillighet att uppoffra något för det gemensammas välfärd. De högar af osålda synodal- och konferensreferat, som äro många församlingars egendom, det allt för ringa antal prenumeranter, som våra kyrkliga tidningar hafva, visa oss hvar felet är. Det kostar dock helt litet att hålla sig väl underrättad om hela vårt samfunds verksamhet, och man skulle göra sig sjelf och den församling man tillhör en stor tjenst, om man icke tilläte okunnighetens ogräs att döda samfundsintresset. För omkring 50 cent kan man säkerligen vid synodens bokhandel i Rock Island erhålla synodens och alla de olika konferensernas officiella referat för året; synodens tidning AUGUSTANA kostar endast $1.50 och *Ungdoms-Vännen* $1.00. För summa $3.00 kan man sålunda hålla hemmet försedt med god kyrklig läsning och under tiden ej behöfva frukta, att någon kyrklig fråga af betydelse skall undgå ens uppmärksamhet. Ungdomen skulle särskildt hålla sig underrättad om vår svenska kyrkohistoria i detta land, ty de unga skola i en snar framtid taga kyrkans angelägenheter i sina händer, och ett om vårt samfunds verksamhet okunnigt slägte kan icke åtaga sig en så ansvarsfull uppgift.

* * *

Att taga sig före att skrifva kritiska afhandlingar rörande historiska personer, som lefvat för öfver tre och ett halft århundraden sedan, är visserligen berättigadt, men det torde dock vara temligen lönlöst. Historiens dom öfver Gustaf Vasa och hans söner är redan fälld, och det så opartiskt som möjligt. Har någon partiskhet förekommit, så är den ingalunda till Gustaf Vasas fördel. Få personer inom Sveriges rike ha blifvit så mycket misskända som han, och likväl, hvem har gjort mer för Sverige än han? Hvem har lidit mer för sitt land än han? Hans lifstid blef lång och han använde den väl, men det var omöjligt att hinna med allt som borde göras under en mansålder; dock hvad han gjorde, det blef bestående; det består än i dag.

Att en person klokt begagnar sig af rådande omständigheter för att genomföra gagneliga reformer, icke till sin egen fördel, utan till sitt lands i första rummet, derför bör han väl icke klandras; tvärtom är det denna hans öfverlägsna förmåga, hans klara framtidsblick och hans mod att utsätta sig för den fördomsfulla samtidens misstro och vantro som bör erkännas och beundras.

Gustaf Vasa stod långt framom sin tid. En kraftfull karaktär, sådan som hans behöfdes för att upprätta det sönderslitna Sverige. Motiven för en menniskas handlingar är det alltid vanskligt att döma öfver. Men Gustaf Vasas handlingar äro uppenbara för hela verlden och de visa, att Sveriges land och folk hade första rummet i hans konungsliga, fosterländska hjerta.

Det uppväxande svensk-amerikanska slägtet i detta land känner ej mycket af Sveriges sköna historia; och det borde vara den bättre svensk-amerikanska tidningspressens uppgift, icke att bibringa sin läsekrets skefva uppfattningar om vårt fädernesland och dess mest förtjente män, utan att esomoftast delgifva dem upplysande, sannt historiska notiser och skildringar från både äldre och nyare tid. Vi hafva en politisk tidning som i detta afseende förtjenar erkännande, men om icke alla kunna följa henne, böra de dock se till, att hvad de ur svensk historia framhålla, framhålles i ett rätt ljus.

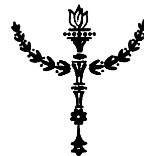
Entered at the Post Office at Minneapolis, Minn., as second class mail matter.

Ungdoms-Vännen

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR UNGDOM

Illustrated Magazine Published Monthly

Utkommer i medio af hvarje månad.

UTGIFVEN AF J. FR. SEEDOFF, TH. KJELLGREN, C. A. HULTKRANS

PRENUMERATIONSPRIS:

Helt år.............$1.00. Halft år.............60 cents.
Ett år till Sverige...........$1.25.

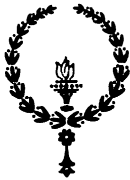
Penningar böra sändas medelst registreradt bref, Post Money Order eller bankanvisning till G. W. Olson, 202 Washington Avenue South, Minneapolis, Minn.

Allt som rörer tidskriftens redaktion sändes till pastor Th. Kjellgren, Scandia, Minn.

Allt som rörer expeditionen adresseras: UNGDOMS-VÄNNEN, Minneapolis, Minn.

Från Expeditionsrummet.

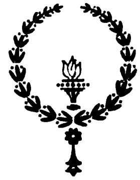
GIF AKT! På grund af den stora åtgång, som taflan **Svenska Kunga-familjen** på senare tid fått röna, ha förläggarne höjt priset å densamma, hvadan vi efter den förste April 1899, ej mera äro i stånd att kunna lemna den till våra förskottsbetalande prenumeranter för det oerhördt låga beloppet af 15 cts per exemplar. Dock äro vi i tillfälle att sända den till förskottsbetalande prenumeranter mot ett tillägg af 25 cts per exemplar i s. f. 15 cts per exemplar. De, som redan insändt sin prenumerationsafgift och ordrat taflan, skola inom några dagar få den sig tillsänd. Expeditionen.

UNGDOMS-VÄNNEN.

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

"Lyckliga ungdomstid! Huru ljuf är icke den dager, som faller öfver dina stigar, när nådens sol uppgår öfver dig!"—WIKNER.

ÅRG. IV. MINNEAPOLIS & ST. PAUL, MINN., APRIL 1899. N:O 4.

NINEVES RUINER.

AF AUSTEN HENRY LAYARD.

Öfversättning från engelskan.

TREDJE KAPITLET.

VID min återkomst till *Mosul* i början af Januari, fann jag *Ismail Pascha* hafva tillträdt sitt guvernement. Han mottog mig höfligt, gjorde inga invändningar emot fortsättningen af min undersökning vid *Nimrud*, och befallde de vid Selamijah stationerade irreguliera trupperna att lemna mig allt bistånd och skydd. Efter min afresa hade en lika så plötslig som stor förändring försiggått. Några få försonliga steg från guvernörens sida, en befallning från Porten att anställa undersökningar om af f. d. paschan orättvist indrifna summor, hvilkas återbetalning jämte löftet om en mildring i skatterna förespeglades, hade såvida återställt förtroendet hos de till bergen och öknarna flydda, att byarnas invånare långsamt återvände till sina bostäder, hvarjämte de arabiska stammar, som hade sina betesplatser på *Mosuls* område, åter uppslogo sina tält på stränderna af *Tigris*.

Mina agenter hade icke varit sysslolösa under min frånvaro. Åtskilliga löpgrafvar voro öppnade i den stora kullen vid *Baascheikha*, och man hade der upptäckt fragmenter af skulpturarbeten jämte hela lerkärl och de förut beskrifna tegelstenarna. En plattform af tegelsten hade blifvit framgräfd vid *Karamless*, och inskriften på stenarna bevisade ruinens assyriska ursprung, ty konungens af *Khorsabad* namn stod der att läsa.

Den 17 Januari red jag till *Nimrud*, sedan jag förut tagit i tjenst ett antal nestorianska kaldeer, som skulle följa mig dit.

Den förändring, som under min frånvaro försiggått i landets utseende, var icke mindre betydlig än provinsens statsekonomiska förbättring. Mig var allt detta lika så angenämt som välkommet. Regnet, som oafbrutet fallit ända ifrån min afresa från *Bagdad*, hade med största skyndsamhet framkallat vårvegetationen. Ruinkullen var icke mer en ofruktbar, ödslig jordhög, dess spets och sidor voro betäckta med grönska. Mitt öga sväfvade från spetsen af pyramiden, åt ena sidan öfver en vidsträckt, af *Zab* och *Tigris* omsluten slätt, på den andra öfver ett behagligt, kuperadt landskap, begränsadt af de snöbetäckta topparna af *Kurdistans* berg; nu mera fans icke den sorgliga öken, som jag såg en månad förut; nejden hade iklädt sig en täck grönska, mot hvilken arabernas tält stucko af genom sin svarta färg, och talrika hjordar betade på de aflägsna kullarna. *Abu-Salman*-araberna hade åter gått öfver Zab och uppsökt sina gamla lägerställen. *Dschehesch*- och *Schemutti*-araberna hade vändt om till sina byar, rundt omkring hvilka de vandrande *Dscheburs* uppslagit sina tält, och voro nu sysselsatta att odla jorden. Plogen hade skurit sina fåror till och med på ruinkullen, och säd var utsådd öfver de assyriska konungarnas palats.

Landet var åter säkert, och *Nimrud* erbjöd en beqvämare samt angenämare vistelseort än *Selamijah*. Sedan jag derför hyrt tre kojor, flyttade jag till min nya bostad; några få groft arbetade stolar, ett bord och ett sängställe af trä utgjorde hela mitt möblemang. Min kavas utbredde sin matta, hängde sin tobakspung i ett hörn af stugan, som han tagit för sin del, och tillbragte dagen i lugna betraktelser. Tjenarne inrättade ett simpelt kök till sin boning, och stalldrängarna delade sina hästars qvarter. Herr *Hormuzd Rassam*, broder till engelska vice konsuln, kom till mig, bodde hos mig och åtog sig att betala arbetarne deras dagliga aflöning och besörja ekonomien inom hus.

Min agent hade, biträdd af anföraren för *Hytas*, punktligt fullgjort de instruktioner, jag lemnat vid min afresa. De eftergjorda grafvarna voro icke allenast sorgfälligt bortskaffade, utan äfven de andra, som hade större anspråk på äkthet. Jag inlät mig i en lärd tvist om dessa sistnämda med araberna och bevisade dem, att, emedan kropparna icke voro vända till Mekka, de icke heller kunde tillhöra rättrogna. Men jag lät med omsorg samla qvarlefvorna och åter begrafva dem vid foten af kullen.

Sedan mitt sista besök var en med bildhuggeriarbete prydd stenskifva upptäckt i sydvestra ruinen; den var delad i två hälfter. Den öfriga basreliefen var förstörd; den nedra innehöll fyra figurer, hvilka buro skänker eller förningar till ett gästabud. Hvad den främsta figuren hade att bära, kunde jag icke bestämma. Den andra bar antingen frukter eller ett

bröd. Den tredje hade en korg och en flaska vin; den fjärde en likadan läderflaska och ett fat af en viss elegans i formen. De fyra figurerna voro klädda i långa rober, rikt försedda med fransar, som gingo ända ned till fotknölarna; de buro de förut beskrifna koniska mössan eller hjelmen. Man hade till stor skada för skulpturen aftagit skifvan, som tydligen hade tillhört en annan byggnad. Den hade på båda sidor den vanliga inskriptionen och var så skadad af eld, att den icke kunde transporteras.

Jag hade knapt återtagit mina arbeten, då jag blef underrättad, att kadin i *Mosul* försökt uppreta folket emot mig, hufvudsakligen under föregifvande, att jag bortförde skatter, och hvad ännu värre var, att jag funnit inskriptioner, genom hvilka kunde bevisas, att frankerna en gång egt landet, i följe hvaraf de åter skulle taga det i besittning samt utrota alla sanna rättrogna. Så galna dessa än voro, troddes de likväl i staden. Den gamle *Mohammed Emin Pascha* framtog sin jakuti och gaf genom denna geografs uppgifter om skatter som i gamla tiden skulle hafva blifvit funna i *Khorsabad*, kadins orimliga påståenden styrka. Slutligen gjorde Uleman *Ismail Pascha* föreställningar i ämnet; emedan han önskade att se mig hos sig, red jag till *Mosul*. "Han vore", sade han, "helt och hållet oberoende af Kadins och Muftins inflytande och trodde icke heller på den dumma historien". Jag skulle inom kort få se, huru han skulle dansa om med dessa besvärliga menniskor, men för ögonblicket vore klokast att låta dem råda; han anhöll derföre såsom en personlig artighet att jag för närvarande ville sluta med gräfningarna. Med ledsnad biföll jag och återvände ännu en gång till *Nimrud*, utan att kunna få tillfredsställa min brinnande önskan att närmare undersöka den märkvärdiga byggnad, hvars beskaffenhet ännu var mig en hemlighet.

Abu-Salman-araberna, som voro lägrade omkring *Nimrud*, äro kända för sin tjufaktighet och hade kunnat tillfoga mig skada. Jag ansåg derföre klokast att sätta mig i vänskapsförhållanden med deras höfdingars läger. Scheiken *Abd-er-Rahman* mottog mig vid ingången till sitt rymliga tält af svart gethår, hvilket var öfverfydlt af hans anförvandter, följe och främlingar, som togo hans gästfrihet i anspråk. Han var en af de sköñaste araber jag någonsin sett, stor, stark och välbyggd, med ett ansigte, i hvilket icke allenast förstånd, utan och ett beslutsamt mod var uttryckt. På hufvudet bar han en turban af mörkt linne, från hvilken en brokig duk nedföll öfver axlarna; hans klädnad bestod af en simpel hvit skjorta, som räckte till fotknölarna, och en deröfver ledigt kastad arabisk mantel. Hans skägg var klippt, hvilket icke är vanligt hos araberna, och, ehuru han icke var öfver 40 år, märkte jag, att de få hårstrån som stucko fram under turbanen, voro gråa. Han emottog mig på det hjertvänligaste och förde mig till öfvetsta platsen i tältet, som genom ett förhänge af gethår var skildt ifrån harem. I mottagningsrummet för gästerna funnos derjämte två favoritston och en fåle. Några få kameler stodo här och der i gräset på knä, och de främmandes hästar voro med grimskaften bundna vid tältpinnarna. Utmed de täcken och kuddar, som framlades för mig, lågo på bägge sidorna män i en lång rad på sjelfva marken, hvilket gaf en högst brokig anblick. Scheiken sjelf hade, enligt bruket hos några stammar, för att visa aktning mot gästerna placerat sig ytterst, och jag kunde först efter långa ursäkter och bedyranden förmå honom att dela mattan med mig. Midt i gruppen, nära en liten eld af kamelgödsel, var en halfnaken arab nedhukad, sysselsatt att emellanåt blåsa på den slocknande elden, emellanåt i en kopparmortel stöta brändt kaffe, för att dermed återfylla de ofantliga kärl, som stodo bredvid honom.

Sedan de vanliga höflighetsbetygelserna blifvit utbytta med alla närvarande, utkallade en af mina följeslagare scheiken, som lemnade tältet för att mottaga de honom af mig ämnade skänkerna, hvilka bestodo af en sidenklädnad, något kaffe och socker. Han iklädde sig den nya drägten och kom tillbaka till sällskapet. "Insch Allah!" sade jag, "nu äro vi vänner; knappt en månad sedan kom ni likväl öfver *Zab*, för att tillegna er det lilla, som jag vanligtvis har hos mig". "Wallah Bey!" svarade han, "du säger rätt, nu äro vi vänner; men hör på mig: araber slå sig antingen ned och tjena hans höghet sultan, eller lefva de på andras bekostnad, såsom dessa eljest skulle lefva på deras. Nu hör min stam till stammen *Zobeide* och hit fördes för många år sedan af pascharna, *Abd-el-Dschellihls* söner. Landet gafs oss till belöning för de tjenster, som vi gjort turkarna genom att hålla undan *Tai-* och *Schammar*-araberna, hvilka öfvergingo floderna och plundrade landet. Alla betydande män af stammen *Abu-Salman* omkommo i fäktningarna med beduinerna, och *Indscheh Bairakdar*, *Mohammed Pascha* — öfver hvilken Gud sig förbarmat — var tacksam för vår trohet samt behandlade oss ärofullt. Men då den blinde hunden, Kreterns son — den alla förbannelser må drabba! — kom till *Mosul*, uppvaktade jag honom, såsom en scheik plägar; hvad gjorde han? gaf han mig hedersklädnaden? Nej! han inspärrade mig, en arab af *Zobeidernas* stam, som stridt under profeten, i ett allmänt fängelse. Fyratio dagar försmäktade min själ i den unkna arresten, der jag var utsatt för all upptänklig pina. Betrakta detta hår, fortfor han och aftog sin turban; "det grånade under denna tid, och jag måste klippa mitt skägg, ehuru vanhederligt det är hos oss. Slutligen frigafs jag åter; men huru återvände jag till min stam! — en tiggare, som icke kunde slagta ett enda får för sina gäster. Han tog mina ston, mina hjordar och kameler såsom lösen. Nu, o Bey! säg mig i Guds namn, om Osmanlis hafva ätit af mitt och mina gästvänners, skall jag då icke äta af dem och dessa?"

Abd-er Rahmans öde var verkligen sådant han beskrifvit det, och på samma sätt har det gått flera stamchefer i öknen och på bergen. Det var således icke att förundra sig öfver om dessa män,stolta öfver sin härkomst och vana vid ett vandrande lifs frihet, hämnade sig på de olyckliga invånarne i byar, som icke hade mindre skäl att beklaga sig. Scheiken lofvade likväl att för framtiden afhålla sig från röfvande och att inställa sig hos *Ismail Pascha*, om hvars försonliga beteende han hört talas.

Vi voro nästan midt i Februari, innan jag ansåg rådligt att förnya besöken under ruinerna; men för att undvika allt uppseende, antog jag blott några få arbetare och inskränkte mig till att undersöka sådana delar af ruinkullen, som jag förmodade kunna innehålla byggnader. Mitt första försök gjordes i sydvestra hörnet, der jag helt hastigt upptäckte en ny mur, hvars samtidiga skifvor voro försedda med bildhuggeri och af eld skadade; men emedan de så länge varit utsatta för luften, voro de ty värr till hälften förstörda. Tre efter hvarandra påfunna stenskifvor föreställde samma ämne; på andra funnos blott delar qvar. Kostymerna, ornamenterna och stilen i allmänhet gåfvo tydligen tillkänna, att dessa bildhuggarearbeten hvarken tillhörde samma byggnad eller samma period som de redan upptäckta. Jag igenkände här samma stil som i *Khorsabad*, äfvensom på inskriptionerna vissa bokstäfver, som voro karakteristiska för monumenterna från denna tid. Skifvorna voro här, likasom i andra delar af byggnaden, hitförda från något annat ställe.

Den bäst bibehållna af basrelieferna var i flera afseenden intressant. Den föreställde en konung, igenkänlig på sin höga kägelformiga tiar, hans högra hand var upplyftad, den venstra hvilade på bågen. Framför hans fötter nedhukade sig en krigare, sannolikt en tillfångatagen fiende eller rebell, troligen det sista, emedan han bar den assyrierna utmärkande spetsiga hjelmen. En enmuch höll en flugvifta eller solfjäder öfver hufvudet på konungen, som tycktes samtala eller vara upptagen af en ceremoni med en framför honom stående figur, sannolikt hans visir eller minister. Bakom denna person, som skiljer sig från konungen genom sin hårklädsel — en simpel bindel omkring tinningarna — stodo två tjenare, den ene en eunuch, den andre en med skägg försedd figur. Denna basrelief var skild från en annan ofvanför genom en inskription, den öfra skulpturen var likväl nästan helt och hållet förstörd; jag kunde endast med svårighet finna spår till figuren af en sårad, som bar en hjelm med böjd kam, lik den grekiska, samt af ryttare, inbegripna i strid. Båda ämnena voro ock behandlade på de närliggande skifvorna; men dessa voro brustna ungefär på midten, så att man nu mera blott kunde få se fötterna af en rad figurer, sannolikt konungens andra följeslagare, som stodo bakom honom och ministern.

Man kunde spåra en den sist beskrifna liknande grupp på samma mur, hvilken på några ställen var alldeles försvunnen, samt flera jettestora, bevingade figurer, uthuggna i grund basrelief.

Åtskilliga djupa löpgrafvar förde mig till två nya murar, hvarest skulpturerna icke voro bättre bibehållna än de i denna del af ruinkullen förut upptäckta. Några jettefigurers nedandelar voro med flit förstörda genom något hvasst instrument, andra voro nästan släta, emedan de så länge varit utsatta för atmosferen.

Dessa gräfningar gåfvo tillräckliga bevis, att byggnaden, som jag undersökte, icke var helt och hållet förstörd af eld, utan äfven till vissa delar förfallen genom luftens inverkan. Hittills hade jag icke upptäckt några skulpturer, som varit fullkomligt bibehållna, och blott en eller två tålde vid att transporteras. Jag beslöt derföre att lemna detta hörn och återtaga gräfningarna i nordvestliga ruinerna, nära det först öppnade rummet. Araberna tillsattes derför att gräfva bakom de små lejonen, som tycktes hafva bildat en ingång; och sedan mycket jord blifvit bortskaffad, upptäckte jag några från sin plats nedfallna, i många stycken sönderslagna skifvor utan något bildhuggeri. Jag kunde icke upptäcka väggarne till det rum de tillhört.

Emedan denna del af byggnaden låg alldeles vid hörnet af kullen, hade den och sannolikt varit mera än de öfriga utsatt för förstörelsen. Jag beslöt derföre gräfva mig ner närmare medelpunkten af kullen och valde för detta ändamål en djupt nedgående öppning, som tydligen blifvit bildad af vinterregnet.

Arbetsfolket nådde efter två dagar öfverdelen af en skifva, som tycktes stå på sin ursprungliga plats. Jag märkte med stor glädje på framsidan två menniskofigurer af mer än naturlig storlek, huggna i basrelief och förunderligt väl bibehållna. Inom få timmar voro jord och grus fullkomligt undanröjda från skulpturerna. Ziraterna, hvilka voro fint inristade på roberna, tofsarna, brämen, armbanden och armspännena, de med stor flit utarbetade lockarna i hår och skägg, voro allesammans bibehållna. Figurerna vände hvarandra ryggen, och från skuldrorna utsköto vingar- De tycktes föreställa gudomligheter, rådande öfver årstiderna eller förestående särskilda religiösa ceremonier. Den ena, med ansigtet vändt åt öster, hade en hind på högra armen och höll i den venstra en qvist med fem blommor; omkring tinningarna bar den ena en bindel, framtill prydd med rosetter. Den andra höll ett fyrhörnigt kärl eller korg i venstra handen och något, som liknade en grankott i den högra. Den bar på hufvudet en rund mössa, som var nedantill prydd med ett horn, hvilket framtill böjde sig uppåt. Bådas beklädnad bestod af en från skuldrorna ända till fotknölarna nedfallande stola och under den en kort tunik, som räckte till knäet — alltsammans rikt och smakfullt arbetadt med broderi och fransar. Deras hår flöt i yppiga lockar öfver skuldrorna, och skäggen voro

med stor flit ordnade i flera rader lockar. Ehuru reliefen var temligen grund, voro konturerna likväl ändå mera noggranna och trogna än på skulpturerna vid *Khorsabad.* Lemmarna voro tecknade med synnerlig noggrannhet, muskler och ben troget, ehuru något starkt markerade. Midt på skitvan och öfver figurerna ringlade sig en inskription.

Bredvid denna skifva fann jag en annan, så huggen, att den bildade ett hörn, och på hvilken man såg ett vackert emblem, der böjda grenar utsprungo såsom ett slags prydnader och slutade sig i prydliga blommor. Emedan den ena af de sist beskrifna figurerna vände sig om, likasom för att tillbedja denna symbol, så igenkände jag det heliga trädet eller lifsens träd, hvilket i Österlandets mest aflägsna tidsåldrar allmänt tillbads samt bibehölls i persernas

Fig. 1.

religiösa systemer ända till rikets fall vid arabiska eröfringen. Blommorna bildades af sju blad, som utsköto från två rankor eller en dubbel stjelk; sålunda var den till alla sina minsta detaljer lik de smakfulla zirater i joniska byggnadskonsten, som äro kända under namn af akanthusblad. Att dessa blommor på de broderier, som funnos på kläderna hos de båda bevingade figurerna samt på andra basreliefer, afvexlade med en prydnad, liknande en tulpan, sätter ursprunget till ett af grekiska konstens mest älskade och prydliga försköningsmedel utom allt tvifvel. Genom det egna sätt, på hvilket de flätade grenarne voro placerade, blifva vi erinrade om de "granatäpplen på en gjord" (1 Kon. 7: 42), hvilka utgjorde en af hufvudprydnaderna i Salomos tempel. Denna skulptur och de båda bevingade figurerna liknade i stil och detaljer flera af de fragmenten, som voro insatta i sydvestra palatset, och visade tillika hvarifrån man fått största delen af det material, man förbrukadt vid uppförandet af denna byggnad.

Bredvid denna hörnsten fans en figur af besynnerlig gestalt. Den föreställde en menniska (fig. 1) klädd såsom de redan beskrifna bevingade männen, men som hade hufvudet af örn eller gam. Den betydligt långa näbben var till hälften öppnad och visade en smal, spetsig tunga, på hvilken ännu funnos fläckar af röd färg. Det lockiga, yfviga hår, som man vanligtvis träffar på assyriska figurer, nedföll på skuldrorna, och en kam af fjädrar höjde sig öfver hufvudet; två vingar utsköto från ryggen, och i händerna bar figuren det fyrkantiga kärlet och grankotten. I ett slags gördel sutto tre dolkar, af hvilka den ena hade fäste i form af tre tjurhufvud. Kanske de varit af dyrbar metall, men sannolikt af koppar, inlagda med elfenben eller emalj. Detta förmodar jag så mycket hellre, som några dagar förut ett dolkfäste af koppar, till utseendet helt lika med ett af dem denna figur bar, och urhålkadt, för att kunna mottaga en prydnad af nyssnämda beskaffenhet, hade blifvit upptäckt i sydvestra ruinerna; det är nu förvaradt i Brittiska Museet.

Denna figur, som under sin mythiska gestalt sannolikt betecknade föreningen af vissa gudomliga egenskaper, kan tilläfventyrs anses för en och samma som guden *Nisroch*, i hvars tempel *Sanherib* blef af sina söner ihjälslagen efter återkomsten från det olyckliga tåget till Jerusalem, ty ordet "*Nisr*" betyder på alla semitiska språk en örn. (2 Kon. 19: 36-37).

På alla dessa figurer syntes ännu spår efter färger; isynnerhet voro de märkbara på hår, skägg, ögon och sandaler, och man kan icke draga i tvifvel, att de ju ursprungligen varit målade. Skifvorna, på hvilka de voro uthuggna, hade bibehållit sig oskadade samt bildade otvifvelaktigt en del af ett rum, som skulle kunna undersökas, om man fortsatte gräfningarna längs efter den redan blottade muren.

Morgonen efter denna upptäckt red jag till scheiken *Abd-er-Rahman* och ville just fara tillbaka, då jag såg två araber af hans stam spränga fram på sina till yttersta hastighet uppjagade hästar. Då de nalkades mig höllo de. "Skynda, min Bey!" ropade den ena af dem "ila till ditt folk, ty de hafva funnit sjelfva *Nimrud.* Wallah! Det är ett underverk, men likväl sanning. Vi hafva sett honom med dessa våra ögon. Det finnes blott en Gud!" Och sedan båda instämt i detta fromma utrop, galopperade de, utan ett enda ord mera, mot sina tält.

Då jag kommit till ruinerna, nedsteg jag i den nya löpgrafven och fann arbetarne, som hade sett mig komma, bredvid en hög korgar och mantlar. Under det *Awad* kom till mig och ville ha en drickspenning, det högtidliga tillfället till ära, aftogo araberna

den i hast gjorda beklädnaden och blottade derigenom ett menniskohufvud (fig. 2) af ofantlig storlek, hugget af den i landet befintliga alabastern. De hade likväl endast aftäckt öfre delen af en figur, som för öfrigt ännu låg begrafven i jorden. Jag såg strax, att detta hufvud måste tillhöra ett bevingadt lejon eller tjur, likt den vid *Khorsabad* och *Persepolis* funna. Det var förundransvärdt väl bibehållet. Uttrycket var lugnt, men majestätiskt, och ansigtets konturer visade en kännedom i konsten och en frihet att behandla den, som man svårligen skulle vänta hos arbeten från en så aflägsen tid. Hufvudbetäckningen hade tre horn och var, olika emot de menniskohäfdade tjurar man dittills upptäckt i Assyrien, ofvan afrundadt och utan zirater.

Jag fördndrar mig icke, att araberna blifvit förskräckta vid denna upptäckt. Ingen särdeles liflig fantasi behöfves för att uppkalla de sällsammaste inbillningar. Detta jättehufvud, bleknadt af ålder, på detta sätt uppstigande ur jordens innersta, kunde väl tillhöra ett af de förfärliga väsenden, som, enligt de i landet gängse traditionerna, långsamt uppstiga från underjordens regioner och påstås visa sig för menniskorna. Då en af arbetarne kastade första blicken på vidundret, hade han slängt sin korg ifrån sig och sprungit så fort benen ville bära honom raka vägen till *Mosul*. Underrättelsen härom var mig ganska oagenäm, emedan jag förutsåg hvad som skulle följa härpå.

Under det jag sjelf hade uppsigten öfver bortskaffandet utaf den på belätet ännu befintliga jorden och gaf befallning att fortsätta uppgräfningen, hörde jag bullret af kommande ryttare. Ett ögonblick derefter syntes *Abd-er-Rahman* med halfva sin stam vid kanten af löpgrafven. Så snart nemligen de två araberna uppnått tälten och berättat underverket de sett, steg hvarenda karl till häst och red till kullen, för att sjelf skaffa sig visshet om den otroliga händelsen. Så snart de sågo hufvudet utropade allesamman: "Det är ingen Gud, utan Gud, och Mohammed är hans profet." Det gick en stund om, innan jag kunde förmå scheiken nedstiga i gropen och öfvertyga sig, att bilden som han såg vore af sten. "Detta är icke menniskoverk," utropade han, "utan af dessa otrogna jettar, om hvilka profeten — frid vare med honom — har sagt, att de voro större än de högsta dadelpalmer, detta är en af de afgudabilder som Noach — frid vare med honom! — förbannat före syndafloden." Alla kringstående instämde i denna mening, hvilken var resultatet af en noggrann undersökning.

Jag lät nu gräfva med största noggrannhet söder ut från hufvudet, i förmodan att finna kroppen, och innan natten hade jag, på ett afstånd af omkring tolf fot funnit föremålet för mitt sökande. Sedan jag befallt två eller tre män sofva bredvid skulpturen, återvände jag till byn och firade dagens upptäckter med en fårslagt och en deraf beredd festmåltid, i hvilken alla i granskapet boende araber deltogo. Emedan några vandrande musikanter tillfälligt uppehöllo sig i *Selamijah*, skickade jag efter dem, hvarefter man dansade största delen af natten. Följande morgon inställde sig talrika skaror af araber från andra sidan af Tigris jämte invånarne i närliggande byar vid ruinkullen. Äfven qvinnorna kunde icke tygla sin nyfikenhet, utan kommo i stort antal med barn samt kikade på afstånd åt hufvudet. Men i löpgrafven hade jag stationerat min kawass för hela dagen, emedan jag omöjligen kunde släppa folkmängden dit in.

Den af den förskräckta araben till *Mosul* bragta underrättelsen om jettehufvudet hade, enligt min förmodan, väckt sensation i staden. Han hade knappt stannat framför bron. Andfådd instörtade

Fig. 2.

han på bazaren och berättade för alla han råkade, att Nimrod hade visat sig. Nyheten nådde snart Kadin, som sammankallade Muftin och Uleman, för att rådslå om denna oförmodade händelse. Deras deliberationer slutade med en procession till guvernören, som å alla dervarande muselmäns vägnar skulle anföra en formlig protest emot företag, hvilka stredo så snörrätt emot koranens bud. Kadin hade ingen klar kännedom om huruvida den väldige jägarens ben, eller blott hans afbild, blifvit upptagna; sjelfva *Ismail Pascha* kunde icke tydligt påminna sig, om *Nimrod* varit en rättroende profet eller en otrogen. Jag erhöll derföre en något obegriplig tillsägelse från hans excellens, att qvarlefvorna skulle behandlas med vördnad och icke mera störas; att han dessutom önskade, att jag skulle strax sluta med gräfningarna, samt derom muntligt samtala med honom.

Jag gjorde honom derföre min uppvaktning och hade svårt nog att förklara honom beskaffenheten af den upptäckt jag gjort. Emedan han bad mig af-

Fig. 3.

skifvan, midt emot kammaren, och tre på sidan. Reliefen af kroppen och extremiteterna var hög och djerf, och alla delar af skifvan, som figuren icke intog, voro betäckta med pilskriftsinskriptioner. Man kunde ännu se lemningar af färger i ögonen —pupillerna voro svarta, det öfriga påsmordt med ett tätt, hvitt färgämne, men ingen annan del af arbetet var målad. Dessa praktexemplar af den assyriska konsten voro i fullkomligt gopt stånd, de finaste streck i hvarje fjäder af vingen, äfvensom i ziraterna, hade sin ursprungliga friskhet. (Fig. 3.)

Hela timmar betraktade jag dessa hemlighetsfulla symboler samt tänkte på deras betydelse och historia. Hvilka ädlare former kunde väl folket införa i sina gudars tempel? Hvilka sublimare bilder hade ur naturen kunnat hemtas af menniskor, som utan upplysning af den sanna religionen söka att förkroppsliga, sina begrepp om visheten, makten allestädesnärvaron af ett högsta väsende? Ingenting kunde bättre uttrycka förståndet och kunskapen än menniskans hufvud; kraften, än lejonets kropp; allestädesnärvaron än fogelns vingar. Dessa bevingade lejon med menniskohufvuden voro inga betydelselösa skapelser eller blott fantasiens foster, hvad de betydde var skrifvet på dem. De hade väckt vördnad hos slägten, som blomstrade för 3000 år sedan. Genom den portal de bevakade hade konungar, prester och krigare till altaret framburit sina offer, långt innan Österlandets vishet framträngt till Grekland och riktat dess mytologi med sinnebilder, redan länge kända af de invigde i Assyrien. Redan innan grundstenen till den eviga staden lades, torde de hafva varit begrafda och ingen kände ens då att de funnits. Under 25 sekler hade de varit dolda för menniskornas ögon, och nu uppstodo de än en gång i sitt åldriga majestät. Men hur är icke skådeplatsen kring dem förändrad! Lyxen och civilisationen hos en mäktig nation har lemnat rum för fattigdomen och okunnigheten hos några till hälften barbariska stammar. Templens prakt och stora städers ofantliga rikedomar hafva förvandlats i ruiner och blifvit höljda af oformliga jordhögar. Egypten eger icke mindre gamla, mindre underbara monumenter, men de stodo der under sekler fria, talande vittnen om den förra makten och äran; de som jag hade framför mig hafva deremot först nu framträdt för att bestyrka sanningen af profeternas ord.*) (Forts.)

bryta mina gräfningar, till dess rörelsen i staden lagt sig något, återvände jag till *Nimrud*, afskedade mina arbetare och behöll blott två män, som i all stillhet skulle gräfva längs efter muren, utan att gifva anledning till vidare protest. Vid slutet af Mars hade jag redan säker kännedom, att det funnos andra bevingade, menniskohöfdade lejon, som till gestalten skilde sig från de förut upptäckta, emedan den menskliga skapnaden räckte till midjan, men var försedd så väl med armar som ben af lejon. I ena handen höll hvarje figur en bock eller hjort, och i den andra, som hängde längs sidan, en qvist med tre blommor. De bildade en nordlig ingång till det rum, för hvilken de förut beskrifna lejonen utgjorde vestliga portalen. Jag blottade denna senare, helt och hållet samt fann dem oskadade. De voro ungefär tolf fot höga och lika breda. Kropparne och lederna voro beundransvärdt troget tagna efter naturen; musklerna och knotorna, ehuru starkt markerade, för att åskådliggöra djurets styrka, visade likväl på samma gång en noggrann och riktig kunskap i anatomi och modell-lära. Utbredda vingar utsköto från skuldrorna och skylde ryggen, en gördel, sammanfästad i en knut, slöt sig i fransar och omgaf lifvet. Dessa skulpturer, som bildade en ingång, stodo till en del fria, till en del i basrelief, hufvudet och framdelen, som stodo inåt rummet, voro fristående, blott ena sidan af det öfriga på skifvan var huggen, baksidan var stödd mot en vägg af i solen torkade stenar. På det att man skulle kunna se figurerna fullkomligt både från sidan och framifrån, had de fem ben, två voro uthuggna vid slutet af

*) Läs i detta sammanhang Hes. 31 kap. och Zefanja 2: 12-15 och läsaren skall bättre förstå betydelsen af ofvan beskrifna uppläckter såsom bevis för Guds ords sanning.

JESUS GÅR PÅ VATTNET. (Matt.14: 25.)

VID FJERDE VÄKTEN.

Natt är och mörker, stormen vräker den vilda sjö.
Skall då i kalla vågor hoppet för evigt dö?"
Lärjungaskaran fåfängt styr till den andra strand
Röster ur dimman stiga: "dårar det fins ej land!"

Vädret är mot dem ständigt. Fast de ha rott med makt,
Knappast en famn af vägen än de tillryggalagt.
"Dårar", igen det skallar, "trotset gör döf och blind,
Styren, som vädret bjuder, följen med tidens vind!"

Tacklet i blåsten hviner. Jullen som kastad boll
Faller och åter studsar upp utan återhåll,
Yttersta märket kommit. Märken ej duga mer,
Eller, om än de finnas, ögat ej mer dem ser.

Stormens basuner ropa vidt öfver vågors slätt,
Dånande, afgrundsdofva: "Styrkan har ensam rätt."
Gälla symbaler svara: "lifvets minut är kort,
Kom att i nöjets hvirflar glömma dess jämmer bort!"

Men vid fjerde väkten sprider
Öfver hafvet sig ett sken,
Mästarn öfver vågen skrider
Fram i majestät allen.
Dämpad domnar böljans dyning
Dimman remnar i hans spår,
Och en hög, en himmelsk gryning
Fram ur österns portar går.

Lilla skara! Se han stiger
I din båt ur vågen upp,
Fruktan skingras, suckan tiger,
Hjertat fylls af nytändt hopp.
Helga stund! På vreda vatten,
Som der bådat död och graf,
Synes han, som förr i natten
Gick på Galileens haf.

Säg oss, o Herre, säg oss! Lider det snart ej dit?
Syns ej en glimt i natten, ljusnande, skimmerhvit?
Rörs ej en flik på hafvet redan af Mästarens drägt?
Närmas den stora stunden, tidernas fjerde väkt?

Sions konung.

Ord ur "*Dikter af Ludvig.*" Musik af *Peter R. Melin.*

Maestoso.

dig...... du kle - - na hjord............. Him lens makt.... är å - - ter

spord............. Väl din her - - - de sla - gen blef,........... Men sitt

verk............. han ge - nom - dref............. Spörj ej, hvem...... in - seg - let

bräckt........... Hvem som, klädd i strå - lars dräkt........... i den

Kör. Moderato.

stil - - la mor - gon - väkt.......... häl - sar räd - dad män sko-släkt.

Si - ons

folk, o fröj - da dig! Vet att korsets smala stig fö - rer dig en gång till slut dit din konung gått för-

ut. Var blott stil-la, in-gen makt krossar dig, ty allt blef lagt un-der Je - - - sus. Or - det sagt, or - det

Allegro.

I o. II Sop.

sagt, Gud be-stäl ler Si - ons vakt. Si ons folk, o fröj - da dig! Ho - si-an - na Si - ons kung!

I o. II Alt.

I o. II Ten.

I o. II Bas.

DE TVÅ BACKARNA.

EN liten bäck letade sig under muntert sorl väg utför den branta bergssluttningen ned i dalen. Till en början var han så liten, att ett barn kunde stiga öfver honom. Likväl gaf han vatten att dricka åt de små foglarna, som hade sina nästen rundt omkring i skogen. Ja, här och der, hvarest bäcken var synnerligen grund, såg man dem muntert plaska med sina vingar, så att vattnet yrde omkring dem. Och blommorna, som växte vid stranden, voro så sköna och doftade så friskt, och gräset visade den behagligaste grönska längs hela hans lopp. Bäcken var redan nu till nytta och välsignelse. — Många andra bäckar förenade sig emellertid snart med den lilla bäcken. Han blef allt bredare, djupare och vattenrikare. Snart kunde de stora pilträden derur hemta näring för sina rötter och doppa sina grenar i dess vatten. Och skaror af både vilda och tama djur skyndade dit för att släcka sin törst eller bada i dess friska flöden. Öfverallt, der han flöt fram, var han till nytta och välsignelse. — Men vi vilja följa den lilla bäcken ännu längre i hans lopp. Han har mottagit det ena tillflödet efter det andra. Han är ej längre en liten bäck utan har förvandlats till en strid elf, som majestätiskt vältrar sig fram genom leende landskap, hvilkas tegar och ängar hon vattnar och befuktar. Här sätter han ett stort qvarhjul i rörelse; här åter drifver han den stora hammaren i stångjernsmedjan upp och ned; här användes hans kraft att söndersåga de stora timmerflottar, som föras ned för honom, och förvandla dem till bräder och plank; här ändtligen gifver han rörelse åt hundratals hjul eller maskiner i någon fabrik. Fram och åter på dess blanka bölja segla båtar och skepp, än förande lustresande, än lastade med handelsvaror. Hvem kan ej nu se, att den lilla bäcken, som muntert hoppade ned för bergsluttningen, blifvit till rik och mångfaldig nytta?

Men jag skall nu tala om en annan bäck, som hade börjat på alldeles samma sätt som den förut nämnda. Gladt porlande hade han en lång tid flutit framåt och skickat förnyade flöden till närmaste flod. Ständigt hade han uttömt sig och dock ständigt förblifvit full. Men en dag blef den lilla bäcken girig och sade: "Jag har hittills varit alldeles för gifmild. Jag gifver bort allt, hvad jag får. Intet vatten stannar qvar hos mig. Det flödar bort från mig i en oafbruten ström. Detta måste förändras. Jag vill behålla mitt vatten för mig sjelf. Jag vill samla ett stort förråd, så att jag blir riktigt full och rik." Och så blef en damm byggd tvärs öfver bäcken. Då nu vattnet hindrades i sitt lopp, steg det högre och högre och bildade snart en liten göl. Efter en tid började vattnet blifva grönt och illaluktande, En mängd ogräs växte upp deri; grodor, ödlor och andra krälande djur samlades der, och förpestande ångor stego upp derur. Den blef nu till en riktig plåga för folket i den närliggande byn. Man inlemnade en petition till sundhetsnämnden att blifva af med den obehagliga gölen, emedan den alstrade smittoämnen. Hvad har det väl nu blifvit af dig, du en gång så muntra och friska bäck? Och, hvilket sorgligt slut på ditt en gång så lyckliga och välgörande lif! I hvilken olycka hafva icke din egennytta och girighet bragt dig!

De lärdomar, hvilka de båda bäckarna vilja gifva oss, äro ej långsökta. Den förstnämnda bäcken är bilden af en oegennyttig, kärleksfull och gifmild menniskas lif. Liksom den lilla bäcken redan från början af sin tillvaro var till nytta genom att gifva vatten åt de små fåglarna, åt gräs och blommor vid sina bräddar och sedan åt hjordarna för att till sist gifva drifkraft åt qvarnar, sågar, verkstäder och fabriker samt väg åt båtar och skepp öfver sin klarblå bölja, så skola och vi från vår tidigaste ungdom till vår ålders sena dag söka att vara vår omgifning till nytta och välsignelse. Vinsten af ett sådant lif låter ej länge vänta på sig. Så länge bäcken skyndar framåt och uttömmer sig i sjön eller elfen, sorlar han så muntert och lefnadsfriskt, men stannar han i sitt lopp, såsom det gick med den sistnämda, då förvandlas det glada sorlet i dödstystnad. Vilja vi sjelfva vara lyckliga, låtom oss då söka göra andra lyckliga! Och vi kunna göra våra medmenniskor lyckliga icke minst derigenom, att vi tjena dem med vårt både lekamliga och andliga goda. Meddela åt den fattige af ditt silfver och guld efter förmåga, mätta den hungrige, kläd den nakne, herbergera den husville, värm den frysande, tag dig an den öfvergifne, räck den andligen törstande en dryck ur den kärlekskälla, som kväller fram ur Guds hjerta, och du skall härigenom göra dina medmenniskor glada och lyckliga, ja, äfven sjelf härigenom känna dig lycklig. Väl icke så att du skall öfva dessa kärleksverk i sjelfviska syften eller söka din glädje och lycka i dessa verk i och för sig, men sann kärlek och lycka äro dock oskiljaktiga. Det himmelska lifvet är ett kärlekslif och på samma gång det lyckligaste lifvet. Har du derför aldrig hittills sökt att bereda andra menniskor någon lycka, så har du ock för dig sjelf tillslutit en källåder, som kunde gifva dig mycken välsignelse.

Den förstnämda bäcken vill också lära oss huru mycket, som kan göras genom *förenade krafter*. Den lilla bäcken ensam kunde ej gifva drifkraft åt de stora hjulen, sågarna, hamrarna och maskinerna eller bära de stora skeppen, men genom samfälda bemödanden, eller derigenom att flera bäckar förenade sig till *ett*, till en stor elf, blefvo sådana resultat möjliga. Vi hafva och ett ordspråk, som säger: "Många bäckar små,göra en stor å." Genom en liten gåfva, som du gifver åt de fattiga, i förening med andra små gåfvor, som andra gifva, blifva de hulpna i nö-

dens tider. Genom en liten slant, som du lägger i kollekten, i förening med andra slantar, som läggas dit, och insamlingar, hvilka göras på andra håll, växa dessa små bidrag till en så stor summa, att man dermed kan underhålla kyrkor, skolor, barnhem, hospital och andra barmhertighetsanstalter samt skicka ut missionärer och biblar till hedningarne. Genom ett allvarligt ord, som du säger till en gudlös menniska, och några ord, hvilka andra säga henne, blir hon törhända till sist vunnen för Guds rike. Så kommer en här och der till omvändelse, och, när alla frälsta komma tillsammans, blir det en skara så stor, att ingen kan räkna den. Om du således ej kan gifva så *mycket*, så var ändå med, och gif *något*. Andra kunna gifva mera och när allt kommer tillsammans, så räcker det nog till. De små vattendropparna utgöra tillsammans den väldiga oceanen; de små sandkornen bilda tillsammans Saharas vidsträckta öken; de obetydliga snöflingorna utgöra tillsammans det snötäcke, som milsvidt utbreder sig öfver marken.

Den sistnämda bäcken vill lära oss, huru bedräglig den vinst är, som den njugge och girige tror sig göra derigenom, att han behåller allt, hvad han eger och får för egen räkning. Om du ständigt tager emot Guds gåfvor, men aldrig enligt Guds vilja meddelar något deraf till dina behöfvande medmenniskor, skall det gå dig på samma sätt, som det gick den giriga bäcken: du skall dö, medan du ännu lefver, d. ä. ditt lif skall blifva fattigt, gagnlöst, glädjetomt, utan Guds välsignelse. Ett lif utan kärlek är bevis på andlig död. Ty "den, som har denna verldens goda och ser sin broder vara nödständ och tillsluter sitt hjerta för honom, huru förblifver Guds kärlek i honom?" Den, som ej älskar sin nästa, han älskar ej heller Gud, och den, som ej älskar Gud, han har ingen lifsgemenskap med honom utan är följaktligen död. Tänk derför icke, att du skall blifva rikare genom att upphöra med att gifva, derest du hittills, drifven af Guds kärlek, varit en glad gifvare. Hvad du vinner i silfver och guld genom din njugghet, kan aldrig ersätta, hvad du på annat sätt genom samma njugghet förlorar. Din inbillade vinst är i sjelfva verket en stor förlust. I Palestina finnes en sjö, som ständigt tager emot nya tillflöden men aldrig gifver något ifrån sig. Denna sjö kallas Döda hafvet, och den förtjenar detta namn. Ingen lefvande varelse finnes i densamma. Den är omgifven af nakna, skrofliga berg. Vattnet i detta haf är det saltaste på jorden; en elak ånga sväfvar ofta öfver detsamma. På dess stränder växa enligt sägnen de s. k. sodoms-äpplena, som utanpå se röda och blomstrande ut men inuti äro fylda med en asklik massa. Hvilken hemsk men på samma gång träffande bild af en menniska, hvars kärlek förkolnat, en menniska, som väl får mottaga många kärlekens gåfvor, men girigt behåller allt för sig sjelf! Hon är ett dödt haf, en bäck, som stannat i sitt lopp.

Vill du derför lefva ett gladt och lyckligt lif på jorden, mottag då rika flöden ur nådens och kärlekens urkälla, som springer fram ur Guds hjerta, och låt sedan denna rikliga nåd och kärlek drifva dig till att använda dina både lekamliga och andliga gåfvor och krafter till Guds ära och dina medmenniskors gagn! Och kom i håg, ju mer du gifver, dess mer skall du få eller blifva i stånd att taga emot. Den bäck, som uttömmer sitt vatten i floden eller hafvet, kan mottaga ständigt nya flöden från sin källa. Så skall ock den menniska, som i sanning älskar och i ord och verk visar sin kärlek, få och kunna mottaga ständiga kärleksgåfvor från Herren, ty löftet: "Gifven, så skall eder varda gifvet," måste gå i fullbordan.

UR EN MÅLARES SKISSBOK.

(Forts. fr. föreg. n:r).

HAN lemnade då slutligen sitt dåliga lynne bakom sig, då han nu var vid målet för alla sina önskningar, och med högt klappande hjerta for han genom Porta del Popolo ned genom den långa Corson. I Café Greco, det gamla nedrökta konstnärs-härberget, träffade han snart på landsmän, och då kände han sig med ens hemmastadd i den stora staden. Det var med honom som med andra resande, hvilka alltid blott uppsöka sina landsmän och äro rädda för hvarje främmande gäst. I den främmande staden störta de löst på sådana, som de annars äro tillsammans med knappt en gång i veckan, liksom falken på sitt byte, och då de komma hem, och man frågar dem, hvem de lärt känna och hvilka de varit tillsammans med — då klinga blott de gamla hvardagliga namnen "helt hemtrefligt" en till mötes.

Vintern förflöt för honom som en dröm. Ingen snö föll, inga istappar såg man till såsom der hemma, framför hans fönster grönskade och blomstrade det. Man hade firat julen, men i stället för granen skimrade det gröna lagerträdet. Från hemmet hade han fått bakverk, som smakade något gammalt, men hvilket hans mor och Minna bakat åt honom. Då dertill kom alla Roms härliga konstskatter, hur skulle Gottlieb Mayer kunna annat än vara glad! Men mot slutet af vintern skulle dock hans olycksstjärna åter närma sig honom.

Då han en dag kom hem efter en längre utflykt och öppnade sin byrå, så fann han, att något menskligt händt honom eller rättare sagdt hans penningar. Redan från hemmet van att föra ordentliga anteckningar öfver utgifter och inkomster, fortsatte han dermed äfven i Rom, men fastän han i afseende på sina penningar och utgifter begagnade alla fyra räknesätten, ville hans räkning aldrig gå ihop; det slutade alltjämt med brist i kassan. Han kunde icke tänka sig, att någon kunde vara så elak och stjäla något från *honom*, och beslöt derför att lägga ut en snara för tjufven, i det att han lät en icke obetydlig summa ligga framme i byrålådan. Då han derpå kom hem, var penningsumman naturligtvis borta, men af tjufven såg han icke ett spår. Han upptändes af ädel vrede, störtade utan vidare ut till sitt värdfolk och beskyllde dem för stölden samt hotade med polis och andra åtgärder. Husets sluga padrona

visste emellertid, att Gottlieb Mayer hvarken hade vittnen eller bevis. Hon vände derför om saken, spelade den kränkta oskulden och hotade med ärekränkningsprocess och dylikt. Gottlieb fick vara glad att genom en icke obetydlig summa scudi romani och en ödmjuk afbön kunna komma ifrån saken, men beslöt att aldrig mera lägga ut några liknande kloka fällor för hustjufvar.

Han flyttade och inrättade sig trefligt på ett annat ställe. Han hade bott der några dagar, arbetet gick raskt undan för honom, han hade påbörjat en stor tafla och drömde redan om jättelik framgång, och huru de förnämsta konstnärer skulle kalla honom "min vän". Då knackade det på dörren, och in trädde en herre med rikligt parfymeradt hår och vidt utslagen kappa, fodrad med lilasfärgad sammet. Han presenterade sig som marchese di ***, närmade sig långsamt staffliet och utbad sig äran att närmare få betrakta taflan. I det han formade sin hand till kikare och än närmade sig och än trädde tillbaka, betraktade han taflan med kännarmin, allt under högljudda utrop öfver den "varma teinten", den "lifliga koloriten", den "goda skolan" och den "kraftiga penseln" och liknande konsttermer samt uttalade sin förundran öfver att icke förut haft äran lära känna denna unga uppåtsträfvande talang, men tillika skattande sig lycklig att nu kunna framdraga den ur obemärktheten.

Gottlieb kände sig litet blyg och förvirrad, men berömmet gjorde honom ändock så godt in i själen, att han, såsom svar på den konstälskande mecenatens morgonhälsning, bjöd denne att spisa frukost med sig, något som marchesen litet dröjande men slutligen under de förbindligaste talesätt antog. Den förträffliga chokoladen, den färska salamikorfven, det goda Montefiascone och de fina likörerna funno det lifligaste erkännande hos marchesen, hvilken hade fullt göra med att trösta Gottlieb, som ursäktade sig att icke hafva något bättre att bjuda den förnäme gäst, som så helt oförberedt hedrat honom med sitt besök.

Gottlieb gladde sig öfver den märkvärdiga aptiten hos sin gäst och kunde knappt förstå, huru ett så fint konstsinne och en så storartad matlust kunde på ett så harmoniskt sätt förenas i *en och samma* person. Då allt ätbart till största delen var försvunnet, reste marchesen sig värdigt och höll ett tal, däri han uttalade, att man med rätta i Gottlieb ärade icke endast den talangfulle konstnären, utan också den hjärtegoda menniskan, och slutade med att antyda, att marchesen för tillfället befunne sig i penningförlägenhet, hvarför han bad Gottlieb att få låna en summa på kort tid.

Vid denna sakernas helt oväntade vändning sjönk Gottliebs mod, och vreden och missräkningen gjorde honom så förvirrad, att han endast besatt så mycken kraft, att han förmådde framstamma, att han ingenting hade att gifva. Den förmente marchesen och konstvännen strök med handen sitt parfymerade hår och långa skägg, kastade med elegans den romerska kappan öfver sin venstra axel, betraktade sig med välbehag i spegeln, torkade sig ännu en gång med servietten om munnen och tog afsked med en djup bugning. Gottlieb stod som fastvuxen framför öfverlefvorna af frukosten och skyndade därpå till Café Greco för att berätta sin otur. En oerhörd skrattsalva fyllde rummen, ty alla kände den öfver hela staden namnkunnige svindlaren.

Författaren såg en gång en gammal jagtbok, hvari omtalades allehanda konstgrepp för att fånga skogens olika vilda djur hvart och ett efter sin art och med ett särskildt lockbete. Allt var åskådliggjordt genom afbildningar. Bland andra fanns också en tafla, hvarunder stod: "Så fångar man ett dumhufvud". På denna tafla måste jag på det lifligaste tänka, då jag läst om Gottliebs och mången annan Mayers affärer.

Händelsen glömdes emellertid, och Gottlieb var glad att ha kommit ifrån saken med en frukost samt tröstade sig med samma tröst, som min gamle nassauiske vän brukar använda: "Det var på långt när icke så illa, att det icke kunde hafva *varit dubbelt* värre".

Innan karnavalen slutade denna vinter, förefötlo allehanda festligheter. Från sin bankir i Tyskland hade Gottlieb medfört ett kreditiv, hvilket förskaffade honom inträde hos rika bankirer, bland andra hos hertigen af Torlonia. Alla sådana kunder, som behörigen inlöste sina växlar, blefvo inbjudna till Torlonias mottagningsaftnar, och Gottlieb syntes äfven i hela glansen af sin vårfriska ungdom beträda golfven i hans salonger. Lärdt folk och konstnärer, kardinaler och diplomater, några utvalda bland adeln, aristokratiens damer, många främlingar från alla länder — alla rörde sig här om hvarandra i brokigt virrvarr Drottningen på dessa mottagningar var emellertid en ung engelska, lady Lucy, enda dottern till en engelsk lord. Den store Thorvaldsen hade som en särskild ynnest utbedt sig att i marmor få afbilda denna blomstrande ungdomliga skönhet, och till och med de stolta romarinnorna gåfvo henne villigt segerpalmen.

På afstånd stod Gottlieb såsom förtrollad af den firade skönheten. Han trodde sig äfven böra bringa ett offer åt konsten, naturen och skönheten och instämde i sällskapets hänförelse samt tröstade sig med, att hans Minna i likhet med honom skulle dela denna åsikt. Några likstämmiga själar föreslogo och förenade sig om att genom en serenad gifva ett lämpligt uttryck åt sina känslor.

Gottlieb blef själen i det hela. Han spelade ju så vackert på guitarren, som med ett bredt blått sidenband var knuten öfver axeln. Man inöfvade kvartetter och terzetter, och slutligen en ljum marsnatt begaf man sig till Spanska torget, där den rike lorden och lady Lucy bodde.

Sången tonade oklanderligt öfver det vackra torget och upp mot de med tjocka gardiner förhängda fönstren. På afstånd instämde några musikaliska kattor. Sedan hvar och en och däribland framför andra Gottlieb sjungit sina solosånger och därmed trott sig ha presterat något af bästa slag, öppnades slutligen ett fönster långsamt. Alla stodo i spänd förväntan. En hvitklädd gestalt i rödprickig toppmössa visade sig, men i stället för lady Lucy blickade ett äkta engelskt betjänthufvud ut genom fönstret, och eftersom han kommit underfund med, att det var tyskar, som sjöngo så entusiastiskt, höll han till dem följande tal på bruten tyska:

"Ni hafva sjungit *very well* och *wonderfull*, och jag *thank you very much* för denna uppmärksamhet mot min person. Men om *you* tänkt att sjunga för lady Lucy, så är jag *very sorry*, att lady Lucy icke vara här, utan i Frascati, allerdan *six* dagar. Men jag säga lady Lucy om denna *wonderfull song. Good night*, Sirs."

Sällskapet stod stelt af fasa. Ändtligen löstes förtrollningen, och alla började gräla på Gottlieb Mayer såsom den hufvudsakliga orsaken till hela detta olycksöde, då han icke gjort sig underrättad, utan låtit dem alla hemfalla åt ett sådant förargligt misstag. Tyst och skamsen drog Gottlieb sig tillbaka till sin bostad cch kastade guitarren oeh noterna i en vrå, så att det skrällde. Saken kunde dock icke hållas tyst, och några dagar därefter uppfördes Mayers otur teatraliskt af några spefåglar, däri den rödhårige betjäntens tal återgafs i behörigen förbättradt skick.

* * *

Den romerska karnavalen var förbi, och den misslyckade serenaden hade äfven fallit i glömska. Gottlieb var hänryckt öfver allt hvad han sett — öfver kapplöpningen utför den långa Corson, öfver blombuketterna, som kastades upp mot fönstren och som föllo ned därifrån, öfver gipskulorna, som exploderade på de svarta rockarna, öfver alla moccoli, de små brinnande ljus, som alla den sista kvällen hålla i handen, och som man försöker släcka för hvarandra — allt föreföll honom nytt och oväntadt. Alla vänner, som vintern fört tillsamman, skingrade sig nu hastigt upp bland bergen, till Neapel, Sicilien eller togo vägen mot hemmet, hvar och en förande sin vinst med sig. Äfven Gottlieb gjorde sig i ordning att lämna Rom, där det började blifva allt för varmt, och slöt sig till ett sällskap artister, som begaf sig till Sabinerbergen. Den höga tvåhjuliga kärran fördes fram. Hästen hade en märkvärdig sele med den

helige Antonii bild framme vid halsen, hufvudet prydt med en röd hjälmbuske och manen genomflätad med röda och gröna band, samt dertill kusken i sin pittoreska drägt — ett riktigt svarthårigt praktexemplar. Kistor och koffertar vandrade upp på den höga kärran och så till sist de sex konstnärsadepterna med långa målarkäppar och utstyrda i hvita dammrockar, hvarefter det bar af ut genom Porta San Lorenzo.

Det var redan tämligen varmt, och det skimrade i luften, då kärran for öfver den öde Campagnan. Gottliebs af naturen poetiska sinne stämdes till vemod, då färden gick genom denna vilda af klyftor uppfyllda natur.

Man hörde på afstånd capraron sjunga sin entoniga ritornello, timtals samma melodi med den på höjden bortdöende tonen. Grubblande satt Gottlieb der, tänkande på det sköna Rom och på hemmet.

"Mayer funderar på en ny olycka," utropade en af sällskapet tämligen högljudt. "Mayer, du olycksfågel," utropade en annan, "lemna nu din otur hemma, det säger jag dig, då det bär af till det sköna Tivoli, det gamla Tibur, där Horatius hade sin bostad."

Gottlieb såg trohjertadt på den talande och svarade: "Ja, mina herrar, det säger jag er, Horatius var den förnämste skalden — allt hos honom är poetiskt och i synnerhet hans dikter. Jag kan lifligt föreställa mig, huru det var, då han på lördagskvällen for ut till Tivoli för att stanna der öfver söndagen och så på måndagen åter for in till sina göromål. Men hvad oturen angår, så" — — —

"Vänta, Mayer," utropade en annan, "på den tiden fanns det icke alls någon lördag."

"Ack, hvad ni pratar," svarade Mayer, "nog hade de sin lördag, ehuru den icke hade detta namn. Men hvad oturen angår, så — — —

"Mayer, olycksfågel, sitt stilla, annars så går visst vagnen" — — —

Ordet var ännu icke utsagdt — ett häftigt ryck, och konstnärsextetten for åt alla väderstreck. Det stora hjulet hade fallit af, till följe af att skrufmuttern lossnat, vagnen for öfver ända och allt låg i brokigt virrvarr om hvartannat på Campagnans sand.

"Mayer, din olycksfågel," stönade en, som fått sina händer nedsmorda af hjulet, "sade jag icke, du skulle — — — hålla dig stilla! Oturen följer med dig liksom becket skomakaren. Din far är kanske skomakare?"

"Jag ber så mycket om ursäkt," hördes Mayers jämrande röst på långt afstånd, "han är sedan trettio år tillbaka notarie hos magistraten."

Alla utbrusto i skratt. Ingen hade lidit vidare skada af hela missödet, endast Mayer hade förlorat sina glasögon. Det tunga färgskrinet hade krossat dem i smulor.

"Mina glasögon, mina glasögon, jag ser alls ingen ting, jag måste vända om till Rom, ty utan glasögon kan jag icke reda mig!" utropade han.

"Ack, Mayer, äfven med dina glasögon så är du ingen ting annat än en olycksfågel af första klass. Hjälp oss att söka reda på hjulet", ropade en af kamraterna.

Man försökte sätta fast hjulet, så godt man kunde. Mayer måste sedan följa de öfriga tillbaka en fjärdingsväg för att leta efter skrufmuttern. Man fann den också till sist, och så kom man då fram till Tivoli.

Osteria della Sibylla var öfverfull af resande, men för konstnärsynglingarne skaffades i alla fall rum. Allt var som en ny verld för Gottlieb. Hans första promenad gällde Mæcenas' villa, från hvars stora hvalf Teverone störtar ned.

"*Mæcenas atavis edite regibus,*" mumlade Gottlieb sakta, ty så börjar den berömde skalden Horatius sitt första ode, hvars öfversättning förorsakat mången blifvande lärd hufvudbry. Till tjänst för den ärade läsarinnan, som under brådskande hushållsgöromål glömt sitt latin, vill jag härhos lämna öfversättningen: "Mæcenas! Du afkomling af en uråldrig konungasläkt!"

"Mayer, börja icke att tala latin också, ty då kallar du alla härvarande olycksandar till lif. Akta dig, att du icke ramlar ned," ropade en af kamraterna till honom. Detta hände honom visserligen icke, men i stället då han kom in i Osterian och tog en eldbrand ur spisen för att tända sin cigarr, så tog han i sin stora närsynthet utan glasögon orätt ögonmått och höll eldbranden så nära, att hans bredskyggiga snöhvita florentiner-halmhatt snart stod i ljus låga. Då han märkte elden, som redan brännt upp en stor hårlock, ryckte han hatten af hufvudet och trampade på den, så att elden slocknade.

"Poverello — stackars gosse!" utropade värdinnan, då hon såg hatten, som hade stark likhet med en svärtad barberaretallrik.

"Det gör ingen ting," sade Mayer undergifvet och satte hatten bakfram, så att det uppbrända brättet kom i nacken. Åsynen af honom blef nu en ny anledning till munterhet, så att han beslöt att fortast möjligt förpassa sig utom räckhåll för Tivolis gatpojkar, som larmande följde efter honom, under de de oupphörligt sjöngo: "*Oi, oi, oh! Un capello fritto!*" — en stekt hatt,

Sällskapet, med Gottlieb Mayer i spetsen, begaf sig derpå till det härliga Subiaco, der det gamla konstnärshärberget Locanda della Paletta gästvänligt vinkade dem till mötes. Åsynen af Mayer blef dock för alla en källa till stormande munterhet, der han satt på kuskbocken, klädd i den till hälften uppbrända halmhatten och med ett par stora glasögon med ljusgröna glas, som den krokryggige skolmästaren i Tivoli hade för grofva pengar afstått åt honom.

Hela dagen arbetades och studerades flitigt i de härliga bergsklyftor och olivlundar, som genomflytas af Teverone, äfvensom i de höga kastellen och kala spetsiga bergen. Sedan rastades i de fattiga klostren rundt omkring, hvilka bjödo på löksoppa och getost, men om kvällarna samlades man på den stora förgården. Gottlieb spelade saltarellan eller tarantellan på guitarr, tamburinen ljöd äfven och i den månljusa natten rörde alla sig om hvarandra i prydlig och graciös dans.

Gottliebs otur var glömd, ingen ville åter frambesvärja de bleka skuggorna. Hvarje morgon begaf han sig ut för att måla ihärdigt och ifrigt, men den storartade italienska naturen låter sig icke taga af hvem som helst. Skönhetens klassiska land har äfven sina törnen. Antingen uppvakna der alla slumrande konstnärsanlag till lif eller också öfvertygas man om sin vanmakt och känner sig nedtryckt deraf. Derför påträffar man i Italien många stora mästare, men också många stora fuskare blandade med hvarandra. Gottlieb sparade icke på färgen och försökte sin pensel i alla möjliga färgskiftningar, men det ville icke lyckas.

Då de andra om aftnarna visade fram sina arbeten, fulla af kraft och lif, då föreföllo honom hans egna matta och dåliga, och mången skiss, som kostat honom en hel dagsarbete, ref han i tusen bitar om kvällen på sin kammare.

Men på en skiss, som han tagit från en skroflig bergsluttning, och på hvilken den branta stigen leder upp till ett kloster, gjorde han sitt allra bästa, och den tycktes äfven vinna de andras bifall. Detta uppmuntrade honom. Ack, litet beröm är för en modfäld menniska ofta bättre än det skarpaste tadel! Der tadlet utsläcker den svaga lågan, der gjuter berömmet olja på elden.

Så hade då Gottlieb åter gått ut tidigt på morgonen och slagit sig ned på sin gamla plats. Middagssolen brände redan het. En blind franciskanermunk, som gick omkring och tiggde, gick flämtande vägen fram. I handen bar han en kruka med varm soppa och på ryggen en tung korg med allehanda matvaror, som välgörenheten samlat i hop åt honom.

Med ryggen vänd emot landsvägen satt Gottlieb utan att ana något och blickade flitigt än uppåt och än nedåt. Den blinde franciskanermunken, som alla kände och gingo ur vägen för, kom allt närmare uppför landsvägen, men Gottlieb, som var fördjupad i sitt arbete, märkte honom icke.

Sålunda kom helt plötsligt sammanstötningen, liksom då ett

iltåg kör på ett godståg. Först blef Gottlieb liggande med sitt färgskrin öfver sig, derofvanpå rann den varma soppan, så kom den tunga korgen och till sist franciskanermanken.

Soppa, oljefärger, skissen, munkkåpan, paletten, Gottliebs gröna rock, allt detta bildade ett måleriskt virrvarr på vägen, der dammet stod i högan sky.

Skriket hördes lång väg och lockade fram målarne från alla håll.

"Det är Mayer," hördes genast en röst från ett busksnår, "nu har olyckan varit framme igen."

Men af Mayer syntes icke ett spår. Endast munken, hvars kåpa skiftade i alla palettens regnbågfärger, gick omkring på vägen och grälade på ett sätt, som just icke vidare anstod en andans man. Men nere i djupet, hållande sig fast vid några buskar vid kanten af bäcken, stod Gottlieb Mayer. Under kampen med munken hade han kommit för nära brådjupet och störtat ned och efter honom färgskrinet, som han nu såg helt muntert drifva bort med floden.

"Mayer, olycksmenniska, är du der nere?" ropade en af målarne.

"Ja, det är jag," ropade han igen, "och jag försäkrar er, att det klassiska vattnet är iskallt."

Man drog upp honom, och försoningen med munken firades högtidligt, under det att man förde honom tillbaka till Locanden. Gottlieb betalade honom för soppkrukan och de andra matvarorna, som han tiggt ihop. Till slut omfamnade de hvarandra och lofvade att för framtiden söka undvika hvarandra.

* * *

Tyngst af alla hans olycksöden kändes det emellertid för Gottlieb, att intet bref sedan flera veckor tillbaka ankommit från hans Minna, Den, som erfarit detta, vet, att då oron helt plötsligt infinner sig, allahanda skräckbilder dyka upp, och man kan knappt förklara, huru det kommer sig, att man på en gång packar in för att taga reda på, hvad som fattas. Så kom också oron öfver Gottlieb under nattens tystnad, den ökades allt mera, och då på morgonen ännu intet bref ankommit från Rom, därifrån han ställt om att få sin post returnerad, då kommo tårarne honom i ögonen, och marken brände under hans fötter. Några timmar därefter satt han i diligensen och for till Rom. Där störtade han genast till postkontoret och fick det svaret, att just dagen förut ett paket, innehållande sex bref till honom, afgått till Subiaco. Han tillbragte natten under ren förtviflan, och följande dag skyndade han tillbaka till Subiaco.

Några timmar efter Mayers afresa fingo vännerna där mottaga den tjocka brefpacken. Det gjorde dem dubbelt ondt, att Mayer rest förgäfves till Rom, och så buntade de ihop brefven, bifogade en munter skrifvelse från dem sjalfva — och skickade alltsammans tillbaka till Rom. Brefven voro afsända för tre timmar sedan, då till deras förskräckelse Mayer inträdde och frågade: "Hvar äro mina bref?"

"Olycksmayer," utropade alla med en mun, "just nu äro de afskickade på väg till Rom."

Mayer slog sig för pannan och ville genast vända tillbaka till Rom, men denna gång hindrade de honom, så att icke samma sak skulle återupprepas ännu en gång. Ändtligen fick han brefven, och då alla underrättelser voro goda, så försvunno de sista molnen från hans panna, och Mayer satt glad och uppsluppen ibland de öfriga vännerna. Hvar och en afrådde dock alla från att inlåta sig med Mayer i något företag, emedan hans otur äfven drog andra med sig, liksom sjöjungfrurna draga fiskaren ned i djupet.

En dag kommo emellertid bref, som förkunnade ankomsten af två andra målare och vänner till dem alla, och hvilka på väg till Subiaco foro den vilda bergvägen öfver Gerano. Dessa vänner beställde äfven rum. Den ene af dem var känd såsom litet rädd af sig och mycket ängslig för de öfverallt däromkring sig uppehållande röfvarena.

I Mayers hjärna uppstod då den vilda tanken, huru roligt det skulle vara, om han och några andra klädde ut sig till banditer a la Fra Diavolo för att i den vilda bergsklyftan afvakta ankomsten af de båda vandrarne och först för syns skull anfalla dem, och derefter, sedan de hos dem injagat en grundlig förskräckelse, gifva sig till känna. Gottliebs idé föll i god jord hos två andra af kamraterna. En spetsig hatt med band, stora lösskägg och gamla vapen anskaffades i största hast, och så drog den djärfva röfvarskaran ut med Mayer i spetsen. Då de kommit till den vildaste trakten, lade de sig i ett undangömdt busksnår och väntade. Riktigt, där kommo de efter en timmes tid vandrande, just vid en krökning af vägen, som gjorde at endast de båda intet ondt anande offren voro synliga. Gottlieb rusade fram: "*Faccia in terra*" — ansiktet mot jorden — ropade han med yrkesmässigt uttryck, men olyckan var redan framme i form af två påfliga gendarmer, som den rädde hade tagit med sig. Som en blixt föllo de öfver röfvaranföraren, fattade honom i strupen och lade kafle i munnen på honom. De båda andra konstgjorda röfvarne, som emellertid väntat litet längre med att göra anfall och under tiden fått syn på de båda gendarmerna, smögo ljudlöst in på en sidoväg och sprungo i sporrsträck till Subiaco för att berätta den bedröfliga historien. Alla "Palettans" gäster begåfvo sig derpå ut för att möta Mayer.

Med båda händerna fängslade och med kedja om foten skred missdådaren vägen fram mellan rättvisans båda tjänare. Gottlieb hade visserligen genast gifvit sig tillkänna, men gendarmerna förstodo icke eller snarare ville icke förstå något skämt, ty belöningen för gripandet af en röfvare var ganska betydlig. Om den romerska polisen haft att göra med en verklig röfvare, så hade den troligen af ren förskräckelse låtit honom komma undan, men en sådan här medgörlig fågel ville den icke släppa utan den först blifvit tillbörligen plockad. Här hade polisen för godt pris tillfälle att visa, hur sträng man kunde vara mot röfvare, till och med under Petri krumstaf och nycklar.

Det hjälpte icke, att samtliga konstnärer gingo i borgen för Gottlieb och sökte förklara skämtet. Gendarmerna sågo allvarsamma och förgrymmade ut samt talade om att skjuta fången och dylikt. Slutligen kom skaran fram till paschan i orten, som med vigtig ämbetsmin motsåg denna cause célèbre. Ungdomen i Subiaco, åsnedrifvarne — alla följde efter Gottlieb, som alltjämt lugn trodde på en lycklig utgång. Paschan, som kände sitt värde, drömde redan om ordnar och äreställen och började att inkvisitoriskt utfråga fången. Gottlieb skrattade och gaf muntra svar.

"*Ge una cosa molto difficile e seriosa*" — det är en svår och mycket allvarsam sak — deklamerade domaren allt emellanåt "Den kommer att kosta mycket pengar," fortsatte han blinkande, "mycket pengar och kanhända lifvet till sist."

"Ni tror väl, att jag skall gifva er pengar," svarade Gottlieb hånfullt. "Måla er, det skall jag, gröna eller blå, allt efter som ni önskar det."

"Ni är fånge hos höga påfliga polisen och i mitt våld, min herre."

"Nåväl, då är ni också med rätta en officiel röfvaranförare en plåga för menskligheten i detta sköna land. Man kan icke taga ett steg utan att jämt blifva påmind om allt detta elände."

Mayers tal gjorde icke det afsedda, men väl det motsatta intrycket på paschan. Han reste sig upp i hela sin värdighet och sade: "Ni smädar till på köpet den hedervärda polisen. Det skall jag inberätta till Rom."

Med vänliga åtbörder och några blanka scudi för besväret hade saken varit afgjord, men nu drog himlen sig i mörka moln tillsammans öfver Mayer. Vännerna uppbjödo allt, men paschan hade nu en gång fått i sitt hufvud att här utöfva rättvisa och hämnas sin kränkta ära, och så ankom några dagar därefter en liten afdelning romerska gendarmer med order att föra Gottlieb till Rom. Detta gick öfver alla gränser, och det var ej långt ifrån, att det kommit till handgripligheter mellan konstnärerna och gendarmerna. Men en gubbe lade sig emellan och lugnade brushufvudena genom att anföra, att detta icke kunde länge fortgå. Man kunde berätta saken för tyska sände-

budet, som nog genast skulle befria Mayer. Rådet antogs. Mayer fördes till Engelsburg i en tätt tillsluten vagn, eskorterad af gendarmer. Man satte honom bakom lås och bom såsom en högst farlig människa, som nästan ställt till en revolution i det lugna Subiaco. Hans läge förbättrades icke af, att några af de unga konstnärerna på kvällen uppförde en högtidlig kattmusik, ackompanjerad af Gottliebs guitarr, för paschan.

Skrifvelsen till sändebudet afgick, men denne hade rest från det heta Rom till Tyskland. Hans attache lofvade att taga saken om hand, men förhandlingarna släpade sig fram på säfligt sätt, och saken drogs ut i det oändliga. Under hela tiden försmäktade Mayer i fängelset i stället för att utöfva och studera konsten i Albanerbergen. Inga bref fick han emottaga.

Tre månader hade gått tillända, då Mayer slutligen med en skarp tillrättavisning släpptes ut ur fängelset.

Under tiden hade det blifvit höst. På väggarne i Locanda della Palletta hade konstnärerna under regndagarna med svartkrita naturtroget målat en bildercykel ur Mayers historia, till icke ringa förlustelse för främlingarne, för hvilka man förklarade taflorna såsom någon slags mordhistoria.

Så träffa vi då åter Mayer i Osteria del fachino just den kvällen i början af vår berättelse, då han omtalade sina äfventyr i Subiaco och i fängelset, och läsaren kan däraf förstå, hvarför alla landsmännen där brusto ut i ett så våldsamt skratt.

* * *

Här slutar berättelsen i skissboken, och man kan ej längre följa Gottliebs spår, men några bifogade bref gifva en förklaring öfver målarens teckning och upplysning om hans senare lefnadsöden.

Neapel d. 5 Sept. 18—.

Min käre vän!

Äfven i Neapel förföljes jag af min olyckliga stjärna. Dagligen blir jag bestulen och bedragen af lazzaronerna, befolkningen — och alla här äro lazzaroner. Detta Neapel är ett riktigt näste för spetsbofvar! Om dagarne plågas jag af tiggare, om nätterna af ohyra. Jag kan icke äta en enda apelsin utan att förarga mig. Jag har varit uppe på Vesuvius. Den baksluge föraren ställde mig alltid på sådana ställen, där det fanns brinnande svafvel. Följande morgon kom han för att hämta mina skor och byxor, som voro alldeles uppbrända. Naturligtvis visste den gemena människan detta på förhand. Till råga på allt har jag icke på flera veckor haft bref hemifrån.

Jag skulle gärna se ett utbrott af Vesuvius, som begrofve hela nästet. Med denna önskan förblifver jag

Din

G. M.

Neapel den 12 Sept. 18—

Min käre vän!

Ändtligen har jag fått ett bref hemifrån, hvilket jag dock icke begriper. Endast oklara uttryck. Jag funderade och funderade öfver hvad innehållet betydde, och under tiden stal en karl min börs. Mitt beslut är nu fattadt — jag reser hem. Jag vill öfverraska dem, de enda trofasta menniskor, som jag har på jorden. Man försöker inbilla mig, att Sicilien är utmärkt, men tio hästar skulle icke lyckas hålla mig qvar här. Racen försämras, ju längre människan tränger söderut.

Res aldrig till Neapel, det säger jag dig. Själfva Hannibal gick det olyckligt för där. Och besök öfver hufvud icke Sicilien! Jag såg nyligen en sicilianare här, brun som en mulatt och med så inpiskadt listiga ögon, att du aldrig kan föreställa dig det. Akta dig att resa dit! Der finnes skorpioner i massor. Ju sydligare man kommer, ju mera ohyra. Och dermed har jag äran teckna

Din

G. M.

Verona d. 28 Sept. 18—

Jag flyger hem. Blotta tanken att få återse mina kära kunde göra mig vansinnig af glädje. Jag känner redan, att jag har bättre mark under mina fötter och får också höra tyska talas. Smugglingen, det eviga tiggandet om drickspengar ifrån de högsta ämbetsmännen ända ned till fachinon — ohyran — ack, du kan icke tänka dig, hvad en människa får utstå. Hotellet här är fullt af resande, och under mig bor en tysk familj. Ack, de veta icke, hvad som väntar dem på skönhetens klassiska jord. Nu bär det af öfver Alperna. Farväl, sköna land, du paradis, men befolkadt af onda andar! Din

G. M.

Långa månader förflöto utan att någon underrättelse ankom från Mayer. I Cafè Greco antog man därför, att han slagit sig ned i sin födelsestad såsom "målare och byggmästare" och nu lyckligt var gift med sin Minna.

Men så kom ett sista bref.

Klostret Sanct . . . Sydtyrolen, Mars 10—

Min käre vän!

Detta mitt sista bref till dig skrifver jag med ett af sorg brustet hjärta och från min trånga klostercell. Jag berättar i all korthet om den tid, som förflutit sedan mitt sisia bref. Jag skyndade hem, och finner min fader död och min moder svårt insjuknad i tyfus. Min älskade Minna hade med sin fader rest till Italien för att uppsöka mig. Jag blef utom mig. Alla bref härom hade sändts till Neapel, och de goda människorna ville förbereda och trösta mig samt själfva ledsaga mig hem. Vi reste emellertid om hvarandra utan att träffas. Den tyska familjen i Verona var ingen annan än Minna och hennes far, som då voro på väg till Rom. Hvem de där fallit i händerna på, vet jag icke. Jag vet blott så mycket, att man där berättat för dem om alla mina olycksöden och ungdomsdårskaper, om den förfelade serenaden, om min vistelse i fängelset, och i Paletta i Albanerbergen visade man dem serien bilder, som förtälja om mina olyckor. Allt har man berättat för dem och mycket annat dertill, som man tillagt på fri hand. Detta gjorde mig emellertid löjlig i deras ögon, och de blygdes öfver att känna mig. Från Rom fick jag ett bref, som upprörde mig så, att jag äfven insjuknade i tyfus, sedan jag dessförinnan vårdat min mor till hennes död. Så länge hade jag ännu någon motståndskraft kvar, men då dukade jag fullkomligt under. Allt ringde i mina öron som begrafningsklockor öfver mig själf. Jag är ingen konstnär, det har jag lärt i Italien, men på samma gång som detta land botade mig för denna illusion, röfvade det äfven från mig all kärlek. Jag fick den fruktansvärdaste feber, och nu har jag uppstått från min sjukdom såsom en ung gubbe med hvitt hår. Sedan jag tillfrisknat och fått tillräckliga krafter för att höra det sista, fick jag veta, att Minna i Neapel förlofvat sig med en attache vid engelska beskickningen.

Detta var slutet på visan, min vän!

Nu har jag ingen mer, som älskar mig. Det lilla jag hade kvar, förvandlade jag i penningar och köpte mig därför in i härvarande cistercienserkloster. Min lifskraft är bruten, mitt goda lynne är borta för alltid. Det är ingen olycka att hafva otur, men det blir ens olycka, om man tror på den. Den största olyckan är den, som man skaffar sig själf.

Tänk på din stackars vän, och om du vill göra mig en sista kärlekstjänst, så utplåna teckningarna på väggarna i Palettan. Jag har intet mer att tillägga. Klockan ringer till bön. Lef väl för alltid. Broder Gottlieb.

Detta var slutet. Ett par år senare uppsökte densamme vännen vid sin hemresa klostret i Sydtyrolen. Priorn tog vänligt emot honom, men då målaren frågade efter Gottlieb, pekade han sorgset nedåt klosterträdgården, därifrån en korsgång mynnade ut till kyrkogården.

"*Requiescat in pace et lux aeterna luceat ei!*" sade priorn sakta.

* * *

Huru de stjärnor hette, under hvilkas förebud Federigo och Gottlieb Mayer drogo till Italien, lämnar författaren åt läsaren att själf gissa. Kikare och observatorium kunna dock icke användas för detta ändamål.

SLUT.

TILL DE MODLÖSA.

Om *makt är rätt*, då vore Finlands öde
beseglad med ett ord af Rysslands tsar.
Som frihetshymn "Vårt Land" ej mera ljöde,
nej, blott en dikt, som ingen mening har.
Då vore allt, hvad stort dess söner tänka,
ett frö, som ej till skörd skall spira opp,
och all den kärlek, de sin moder skänka,
en kärlek utan mål och utan hopp.

Om makt är rätt, då hulpe inga vallar
åt oss att värna våra fäders land,
om en gång öfvermaktens stormvåg svallar
Med sina vreda böljor mot vår strand.
Då vore allt vårt val att gräfva grafvar
åt fädrens språk och tro och rätt och lag
Och plöja samma torfva såsom slafvar,
som de ha plöjt som frie män, en dag.

Om makt är rätt, hur skall dig då beskäras,
det framtidsmål, som du vill strida för,
om uti en ukas dig skulle läras,
hvad du får säga och hvad tro du bör?
Nej, sänk då hellre strax mot jorden pannan,
förglöm ditt svenska namn, ditt språk, din ätt!
Om du är svagare än mången annan,
du ingen framtid har, om makt är rätt.

— — — — — — — — — — —

Om makt är rätt, då hade Grekland legat
i Perserkungens våld i sekler re'n.
Leonidas i Sparta hade tegat,
Temistokles till feghet rådt Athen.
Och ingen hade djerfts att vapen bära,
när undergången syntes allom viss.
Och häfden hade då ej skäl att lära
oss namnen *Marathon och Salamis.*

Om makt är rätt, en liknöjd axelryckning,
ett kyligt löje blefve all din gärd,
om fosterlandets räddning undan styckning
berodde på en ensam qvinnas svärd.

När krigarskaror hjelp ej kunnat skänka,
hvad hulpe qvinnokraft bland vapnens klang?
— Men säg, hvem vill ej djupt sitt hufvud sänka
af vördnad inför *Jeanne af Orleans?*

Om makt är rätt, då fördes folkens tankar
i ledband ännu efter påfvars dom.
Åt tyngda sinnen bjöde man, som ankar
att tryggas vid, blott aflatsbref från Rom.
Att *Luther*, liksom Huss, på bålet föra
och tysta ned hans djerfva språk, hur lätt,
hur lätt att allt hans följe platt förgöra
med eld och svärd, om makt blott vore rätt!

Om makt är rätt, då låge Nederlanden
förödda under Albas bödelssvärd;
och England skyndat hyllande till stranden
vid budet om armadans stolta färd.
Men se! tillbaka snart förströdd den drifves
i spillror hem igen till Spanien.
Och folkens hyllning ej åt Alba gifves,
men gifves villigt åt *Oranien.*

Om makt är rätt, den svenska häfden bure
af sina skönsta minnen föga qvar.
Hvar vore *Engelbrekt?* Hvar vore *Sture?*
Och *Gustaf Wasas* kungagerning, hvar?
Hvar vore *Gustaf Adolfs* hjeltebana,
och alla deras, som på samma sätt
mot öfvermakten fört vår fana,
förtröstande allenast på sin *rätt.*

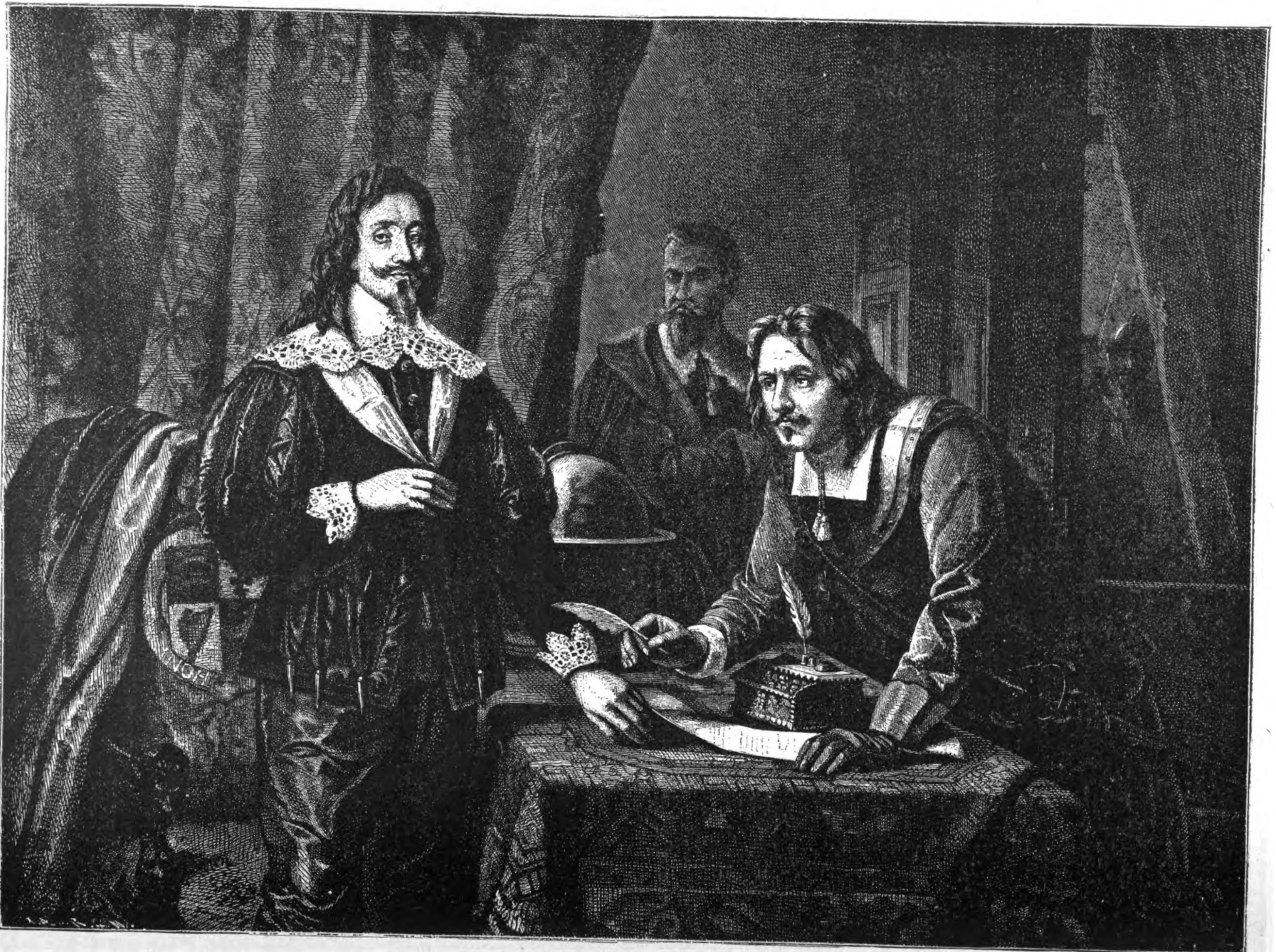
— — — — — — — — — — —

Nej, makt är icke rätt. Så låt då fara
den bleka fruktan, som dig gripa vill!
Än står oss mycket åter att försvara,
och då ger Gud oss också kraft dertill.
Så slute vi oss samman gladt och värje
hvad godt vi fått från gångna tidehvarf,
att så ett rikt, ett starkt, ett ädelt Sverige
en gång blir våra söners bästa arf!

CROMWELL OCH KARL I.

I DEN lilla orten Huntingdon, belägen i sydöstra England nordvest från den berömda universitetsstaden Cambridge, föddes den 25 April 1599 Oliver Cromwell. Efter studier vid nyss nämnda universitet samt hos en advokat i London blef han vid aderton år en välbeställd landthushållare och trädde vid en ålder af tjugoett år i ett lyckligt äktenskap. Det förtal, som velat kasta skugga på hans ungdomslif, har den historiska granskningen vederlagt. Tidigt, om än efter inre strider, som från djupet upprörde hans väldigt danade ande, hade han till sitt rättesnöre utvecklat det religiösa och moraliska åskådningssätt, som fäst sin prägel på hans karaktär och lif. Väl var denna åsigt mörk och sträng, men dess fordran, att en hvar skall mera lyda Gud än menniskor, blef hos Cromwell och liktänkande ett stöd för den enskildes frihetskänsla och en mäktig faktor i kampen mot det tyranniska envälde, som hotade att slå Englands folk i bojor. På den politiska skådeplatsen träder Cromwell första gången fram år 1628, således vid en ödesdiger tidpunkt i Englands historia. Vi kasta en hastig blick på denna brytningstid.

Med den olyckliga Maria Stuarts son, skotske konungen Jakob V, hade, vid drottning Elisabets död 1603, en ny ätt intagit Englands tron. Full af förhoppningar hade Jakob, som i England nämnes med ordningssiffran den I, begifvit sig till det "förlofvade landet", såsom han kallade sitt nya rike. Men den kamp för kungligt envälde, som han började och hans ättlingar fortsatte mot folkfriheten, skulle blott med nesa hölja hans dåliga regering, kosta sonen krona och lif, samt slutligen leda till det Stuartska husets förjagande för alltid. Redan vid Jakobs död (1625) hade folkets rättmätiga missnöje nått en hotande höjd. Sonen, Karl I, hade från fadern tagit i arf en envåldslusta, som endast kunde tillfredsställas i den mån det lyckades att sopa bort landets urgamla lagar. Då han behöll såsom rådgifvare faderns ovärdige gunstling, hertigen af Buckingham, samt förmälde sig med en ytterligt ifrig katolik, Ludvig XIII:s syster, samt prinsessan Henriette Marie, började hans regering under oroande förebud som också ej länge dröjde att bekräftas. Redan samma år upplöste han parlamentet, då det endast för ett år beviljade en skatt, hvilken han be-

KARL I OCH CROMWELL.

gärt för hela sin regeringstid. Sammaledes gjorde han följande år, då parlamentet, ehuru benäget att bevilja de medel han begärde, yrkade att åtskilliga dess besvär först skulle afhjelpas, samt anklagade Buckingham, hvilken ej blott genom sin kända oduglighet på en mot Spanien riktad sjöexpedition dragit sorg och skam öfver landet, utan äfven med skäl ansågs såsom regentens onde genius. Konungen skydde redan nu ej att arrestera parlamentsledamöter, utskrifva tvångslån, indrifva skatter, som ej blifvit beviljade, kasta i fängelse dem, som, sin lagliga rätt likmätigt, vägrade att betala. Ett nytt krigsföretag, afsedt att understödja de franska protestanterna, misslyckades fullständigt och nesligt genom den högt betrodde Buckinghams oduglighet. Under sådana förhålllanden mötte Karl 1628 sitt tredje parlament, som penningebehof nödgat honom att sammankalla. Nu intog Cromwell första gången en plats i underhuset.

Om Karl I ej ännu hade gjort sig känd såsom det fulländade mönster af trolöshet, hvars hycklande anletsdrag hans samtids vittnesbörd förevigat hos efterverlden, var dock misstron till hans löften och försäkringar redan djupt rotad. Mot hans anspråk på penningar satte parlamentet sina klagomål öfver hans olagliga styrelses svåra missbruk. Han fann sig tvungen att stadfästa en akt, hvilken sedan räknats såsom en af Englands grundlagar, hvarigenom han förband sig att ej upptaga skatter utan parlamentets samtycke, ej befalla olaga häktningar, ej draga rättskipningen från de vanliga till utomordentliga domstolar, ej inqvartera soldater hos befolkningen. När konungen derefter utfärdade denna akt ej med den lagliga stadfästelse, han gifvit den, utan med ett i otydliga uttryck hållet godkännande, gick parlamentet vidare på den beträdda banan, för att tygla hans egenmäktighet. Bland klagomålen förekom besvär öfver konungens ingrepp i religionssaker, i det han gjort tillägg, som oroade de strängare protestanterna, till den engelska kyrkans grundlag, de så kallade "trettionio artiklarna". I behandlingen af den frågan talade Cromwell första gången. Konungen grep några af oppositionens främsta ledare och kastade dem i fängelse, hvarefter parlamentet upplöstes (1629). I fulla elfva år regerade nu Karl I utan parlament. Hans plan var att göra sig lika enväldig, som någon af monarkerna på fastlandet. Intet slag af olaglighet och våld sparades för att nå detta mål. Efter Buckingham, som fallit för en mördares dolk, var den fordom bland oppositionen i underhuset framstående, till hofpartiet öfvergångne Thomas Wenthworth, sedermera upphöjd till grefve af Strafford, den mäktigaste rådgifvaren; närmast honom i de olycksbringande rådslagen var Laud, erkebiskopen af Canterbury, derest man ej bredvid eller framför båda bör nämna drottningen.

Olaglig beskattning, ehuru den nu blef regel utan undantag, var måhända det minsta onda, som drabbade det engelska folket under en lång följd af år. Värre voro de olagliga domstolarna, dels krigsrätter, som fingo afdöma dit ej hörande mål, dels extraordinära inqvisitionsdomstolar, bland hvilka "stjernkammaren" och "den höga kommissionen" äro de mest beryktade verktygen för det blodiga tyranni, konungen utöfvade. Tortyr användes, för att tvinga oskyldiga till bekännelse, och fasansfulln straff ådömdes; öronens afskärande på offren för en lagskipning, hvilken hånade all rättegångsordnings enklaste regler, var ett straffmedel, som straffkammaren med förkärlek använde.

Till en tid kunde det se ut, som skulle Engelsmännen böja nacken under det förfärliga oket och folkfriheten gå under hos dem, såsom på fastlandet. Äfven de gamla, lagliga domstolarna hjelpte till att nedslå det motstånd, folket på laglig väg försökte mot maktmissbruken. Förgäfves hade flere sökt att under domstols pröfning draga en af de skatter, som olagligen indrefvos, nämligen den såkallade skeppsgälden, innan det omsider lyckades för en mycket ansedd man, Cromwells kusin John Hampden; men domstolen vågade ej gifva honom rätt. Ännu hade tanken på en väpnad resning ej mognat. Allt talrikare skaror flydde undan det politiska och religiösa förtrycket till Amerika. Lyckligtvis -- ty flera af de mest betydande männen bland frihetspartiet stodo i begrepp att utvandra, såsom Pym. Haslerig, Hampden; äfven Cromwell hade redan gått ombord, då konungens förbud mellankom. Hur olika skulle ej annars händelsernas gång blifvit!

Uppslaget till sakernas nya vändning kom från Skotland, hvars strängt protestantiska befolkning råkade i eld och låga, då Karl sökte öfverändakasta dess fria kyrkoförfattning och påtvinga det en gudstjenstordning af mycket katolsk färg. Skottarna grepo till vapen, och Karl insåg snart, att han skulle blifva vanmäktig mot deras motstånd, derest ej engelska folket lemnade hanom frikostig hjelp. Sålunda vardt han tvungen att kalla parlamentet, hvilket samlades om våren 1640. När det mötte hans anspråk på penningar med allehanda besvär, förklarade han i fullt raseri parlamentet upplöst, redan tre veckor efter dess sammanträde, hvarefter han med ökad våldsamhet anlitade olaga utvägar att indrifva penningar. Han vågade ett fältåg mot skottarna, men blef slagen, och fann sig snart nödsakad att kalla folkets representanter till det riksmöte, som öppnades hösten 1640 och i historien är vordet så ryktbart under namn af "det långa parlamentet". Dess angelägnaste uppgift blef att uppställa tillförlitliga skrankor mot konungens despotism; de utomordentliga domstolarna och de olaga skattarna skulle upphäfvas, parlamentet kallas hvart tredje år, det nu samlade ej utan eget begifvande upplösas och så vidare. Derjämte fängslade och åtalade man grefven af Strafford, konungens högra hand, styrelsens själ, det kungliga tyranniets järnvilja. Då det visade sig, att han möjligen ej, på underhusets åtal för högförräderi, skulle blifva dömd af öfverhuset, ändrades förfarandet: genom en af båda husen antagen parlaments-akt förklarades han skyldig. Strafford hade velat stanna vid hären eller uti Irlnd, som han styrde och der han med obarmhertig stränghet nedslagit allt motstånd. Men konungen, som ej ville umbära hans råd, hade kallat honom till sig under löfte att ej ett hår skulle krökas på hans hufvud; och Strafford hade infunnit sig, besluten att skicka oppositionens hufvudmän, såsom högförrädare, till döden, men han förekoms af dem. Sedan hans dödsdom fallit, var tiden inne att uppfylla löftet till den trogne tjenaren. För parlamentets beslut fordrades nämligen konungens stadfästelse, och genom eftergifter för folkets rättvisa fordringar kunde konungen undgå att med sin hand besegla utgjutandet af Straffords blod. Men sådan var Karls trolöshet, att han offrade den, som för honom offrat allt. Hetsad af sin drottning, som ej ogerna såg det förtroligaste vittnet till hennes intriger tystadt för alltid, stadfäste

Karl dödsdomen. Strafford mottog underrättelsen med orden: "Förliter eder icke uppå furstar". Den 12 maj 1641 gick han till döden.

Omöjligheten af en från konungens sida ärligt menad öfverenskommelse dref underhuset längre och längre fram på den bana, det beträdt. Kloka och mot konungen välsinnade parlamentsledamöters råd och varningar förspilldes på hans högmodiga och lidelsefulla halsstarrighet. Slutligen, när Karl i början af 1642 ville såsom högförrädare åtala några af de parlamentariska ledarne och, åtföljd af en väpnad skara, begaf sig till underhuset för att gripa dem, blef brytningen fullständig. Folk strömmade till London, för att med vapenmakt skydda parlamentet, och Karl lemnade sin hufvudstad. Underhandlingar uppehöllo ännu i mer än ett halft år krigsutbrottet, tills Karl den 25 Augusti 1642 planterade konungsfanan vid Nottingham och sålunda förklarade parlamentet krig, hvarpå följde ömsesidiga proklamationer, konungens naturligtvis uppfylld af dyra löften om skydd för den protestantiska religionen och laggrann styrelse. Först under det sålunda öppnade borgerliga kriget höjde sig Cromwell till den betydenhet, som efter några år gjorde honom till Englands envåldige herrskare.

I krigets skola började att lära krigarens yrke vid nästan den ålder, då Napoleons krigarebana slöts, vann Cromwell af alla härförare i engelska revolutionskriget det största namnet. Första krigsåret nämnes han som kapten, följande vår som öfverste i parlamentshären. Medan "rundhufvudena", såsom parlamentspartiet kallades, till en början mestadels voro olyckliga mot "kavaljererna" eller kungliga partiet, följde framgången den kår, som väl icke till namnet, men till gagnet, ordnats och leddes af Cromwell. Han insåg, att det sammanrafsade folk, som stod parlamentet till buds, mot fiender, som egde "ära, tapperhet och beslutsamhet", ej dugde; till att besegra dem måste man hafva folk, sade han, "af en anda, som ej står tillbaka för gentlemens anda". Af sådana befolkningens bättre beståndsdelar, allvarsamma och strängt religiösa män, danade Cromwell sina trupper, dessa så kallade "järnsidor", hvilkas stränga krigstukt aldrig öfverträffats och hvilkas oemotståndlighet längre fram skulle på andra slagfält bevittnas och beundras af samtidens mest lysande fältherrar. Från Cromwells ryttareskaror fortplantade sig till den öfriga hären denna den strängt religiösa andans kraft; härutinnan hade Cromwell en trogen bundsförvandt i en af revolutionskrigets namnkunnigaste generaler, Thomas Fairfax, som längre fram blef parlamentshärens öfverbefälhafvare med Cromwell till närmaste man. Äran af parlamentshärens vigtigaste segrar tillkommer väsentligen Cromwell: vid Marston Moor 1644 var han dagens hjelte, vid Naseby 1645 slogo han och Fairfax de kungliga, 1648 jagade han genom en rad af segrar den rojalistiska här tillbaka, som infallit från Skotland.

Efter slaget vid Naseby blef det kungliga partiets militäriska belägenhet så förtviflad, att Karl om våren 1646 flydde till skottarna, hvilka väl mottogo honom med all yttre utmärkelse, men höllo honom under bevakning. Emellertid hotade ännu ingen fara, som ej genom ärlighet och klokhet kunnat afvändas, vare sig kungadömet eller Karl personligen, ja, äfven efter att skottarna i början af 1647 öfverlemnat konungen i engelsk fångenskap, erbjödo sig utvägar till öfverenskommelse och försoning, hvilka Karl sjelf genom sin oredlighet stängde, den ena efter den andra. Underhandlingarna mellan konungen och parlamentet hade ej en gång för alla upphört derför, att man fattat och pröfvat svärden. De förnyades flera gånger, det var i sjelfva verket endast småningom Karl lyckades så i grund förderfva sin ställning till sitt folk, att ett ytterlighetsparti, som ej representerade nationens flertal, fick makt att beröfva honom ej blott kronan, utan ock lifvet. Medan Karl, räknande på intriger och lyckträffar, hoppades att åter komma i besittning af makt nog, att skonlöst straffa det parlament, med hvilket han underhandlade, gled den offentliga makten ur parlamentets händer i härens. Och der, hos hären, der herrskade "indenpendenternas" (de oberoendes) i kyrkligt och politiskt afseende radikala åsigter. Men ej ens derför voro utsigterna för Karl, ehuru krigshärens fånge, förspillda. De blefvo det först, sedan såväl ledarna för det mera moderata parlamentspartiet, som härens chefer, efter många försök att förmå konungen till de för en försoning nödvändiga eftergifter, omsider ej blott funnit, att med en man af så utsökt oredlighet ingenting var att uträtta, utan ock antingen förlorat eller åtminstone satt på spel sitt anseende, så att de började att helsas som "förrädare". Cromwell var i det längsta böjd för konungadömets återställande under Karls spira. Han sjelf, hans måg Ireton och flera af härens högre officerare förde länge, dels under personliga besök å Hampton Court—och härpå syftar vår illustration—dels genom bud underhandlingar med Karl, derigenom ådragande sig hätska misstankar: rop om "förräderi" ljöd genom soldaternas led, och disciplinen vacklade. Cromwell öfvergaf ej konungens sak, innan han fått bevis uppå, hvad öde Karl ämnade dem, som för hans skull vågade sin popularitet och sin makt öfver trupperna. Dermed gick så till:

Från slottet Hampton Court på venstra Themesstranden, dit Karl blifvit förd någon tid efter att skottarna utlemnat honom, erfor Cromwell genom en spion, att samma dag ett bref till den i Frankrike vistande drottningen skulle afgå, deri konungen blottat sina afsigter mot härens chefer. Brefvet insydt i en sadel, skickades med en i hemligheten ej invigd man, som vid uppgifven tid på qvällen skulle anlända till ett värdshus i Holborn, der en häst väntade för att föra honom till Dover. Förklädda i simpla ryttare, begåfvo sig Cromwell och Ireton genast iväg från Windsor till Holborn, der de vid ölkannan afbidade sändemannens ankomst. Förebärande, att de hade befallning att visitera allting, togo de hans sadel och, i ett annat rum, undersökte dess innehåll, innan den, omsorgsfullt hopsydd, återställdes med godmodig förklaring, att ingenting hindrade den oskyldige hedersmannen att färdas vidare. I det funna brefvet redogjorde konungen för sina förhoppningar att, mellan de oeniga partier, som båda underhandlade med honom, varda "herre öfver situationen", bad drottningen ej vara orolig för betänkliga eftergifter, samt tillsade, att han, när stunden komme, nog skulle veta att på lämpligt sätt behandla "dessa nöt"; han skulle förläna dem "ej strumpeband af siden, utan ett rep af hampa".

Nu kämpade Cromwell ej längre mot den bland soldaterna herrskande andan. Striden mellan parlamentet och hären slöt, sedan Cromwell slagit skottarna (1648), med afgjord seger för soldaterna: de folkrepresentanter, som tillhörde det moderata partiet, utdrefvos i början af December och det qvarblifvande mindretalet kallades sedan *the rump*, det "stympade" parlamentet. Härvid hade den

frånvarande Cromwell ej medverkat, det var ytterlighetsmännen inom hans parti, som bedrifvit våldet. Men i det, som nu följde, var han ledare, vare sig att hans länge svigtande öfvertygelse nu hade stadgat sig eller att han stod inför en makt, starkare än hans inflytelse. Den 23 December beslöt underhuset, att konungen skulle åtalas. En riksrätt, som skulle bestå af hundrafemtio ledamöter, inrättades för att döma honom. Beslutet förkastades af öfverhuset, der tolf medlemmar voro tillstädes, hvarpå underhuset förklarade, att sakens gång ej härigenom skulle uppehållas. Domstolen, hvilkens ordförande var Miltons kusin, den ansedde juristen John Bradshaw, sammamträdde första gången den 8 Januari 1649, den 20 fälldes dödsdommen, och den 30 besteg Karl I schavotten från ett fönster å festsalen i sitt forna palats White-Hall.

SLÖSERI OCH SPARSAMHET.

ATT förtjena penningar är vida lättare än att väl använda dem. Hvem som helst kan gräfva upp potatis, men icke en på tio förstår att koka dem. Få äro de som blifva rika på hvad de förtjena. Mången som har penningar, är lika mycket blottad på förstånd att bruka dem som svinet på ull. Flertalet har icke tillvuxit i visdom med åldern, fastän de kanske äro sina fyratio till femtio år och leka med hundradollarsedlar som pojkar med småsten. Det som deras far drog ihop med räfsa, kasta de bort med högaffel. Efter gnidaren kommer slösaren. Det säges ofta om slösaren, att hans far icke var vän med någon annan än sig sjelf, och nu är sonen icke ovän med någon annan än sig sjelf. Saken är den,att fadern gick till helvetet på den knaggliga vägen, och sonen ämnar sig nu till samma ställe på den jämna. Så snart slösaren lägger handen på sin förmögenhet, smälter den bort som snö i solsken. För en sådan är hvarenda dag första April. Han kan narras till hvad som helst. Han skulle gerna gå och köpa sig en elefant, bara han fick den för godt pris, och man kunde lätt få honom att täcka sitt hus med pannkakor, om man kunde inbilla honom att det vore brukligt. För honom är ingenting för galet, bara det kittlar hans fåfänga. Penningarna bränna hål i hans ficka, och han lagar derför att han blir af med dem så fort som möjligt, i det han ständigt skryter af, att hans regel är:

"Gif bara ut!
Gud drar försorg, att det icke tar slut".

Han vill icke en gång vänta med att klippa sina får, tills de kommit hem från skogen; han bokför sina inkomster innan han fått in dem; räntan räcker icke till,utan han lefver på kapitalet och slagtar på sådant sätt hönan, som skulle värpa honom guldägg. Och när han slutligen kommer underfund med hvad han gjort, utbrister han i förvåning: "Hvem kunde tro att det icke var mer?" Han börjar spara icke från locket utan från bottnen på tunnan. Han lånar mot hög procent, och när han slutligen står på bar backe, skjuter han skulden på "de dåliga tiderna". Tiderna ha alltid varit dåliga för slösaren och skulle de någonsin bli goda för den sortens folk, så måste det bli en dålig tid för verlden i öfrigt. Hvarför en del menniskor ha så förskräckligt brådt att göra sig till narrar, kan jag icke begripa, men när man ser, huru många som slösa bort tid och penningar på nöjen, spekulationer och dagdrifveri,är det ungefär detsamma som att se folk köra till fattighuset eller asylen i kalesch, med kusk på bocken. De lefva gentilt och vräka sig utan att ha råd dertill, hvilket nästan är detsamma som äppelkaka utan äpplen.

"Den som vill ha allt hvad han ser, Han får gråta när grannen ler". Det finnes flera åsnor än de som gå på fyra ben. Tvåbenta äro tyvärr icke så sällsynta, och det gör mig ondt att nödgas säga, att sådana finnes bland de fattiga klassserna lika väl som bland de rika och förnäma. Folk som icke har annat att lefva på än sitt arbete, och intet annat adelsvapen än sina egna armar, går och kastar bort sina surt förtjenta pengar på bolagskrogar eller hos mor på Tuppen. Så fort en sådan fått sin dag- eller veckolön i fickan, så rusar han iväg till krogen för att göra sitt till, att värden får behålla sitt skinande ansigte och krögarmor sitt trefliga hull. Att dricka vatten gör ingen sjuk eller sätter honom i skuld, och likväl finnes det många, som knappast veta hur vatten smakar; men brännvin och öl, som förstört så mången duglig arbetare och gjort hustrun till enka och barnen till tiggare, det flytande förderfvet låta de rinna i strömmar genom strupen. Der sitta de dumbommarne på krogen och svälja ned den smula förstånd, de en gång fått af vår Herre, medan hustru och barn sitta hemma och få i sig hvarken vått eller torrt.

Att dra sig fram på en arbetares små inkomster är icke lätt, och hur skall det då gå, när största delen af förtjensten går i krogvärdens fickor?

"Den som spar, han har".

Somliga familjer äro med sina små inkomster lika belåtna som råttan i en ost, under det andra, som ha dubbelt så mycket att lefva på, äro lika olyckliga och eländiga som råttan i fällan. Den, som har skon på, vet bäst hvar den klämmer, men sparsamhet är en förträfflig sak. Den hjelper till att få femtio centen gå lika långt som andra komma med dollarn. Somliga besitta förmågan att koka soppa på en spik, under det andra icke kunna åstadkomma något ätbart af smakligaste oxkött, — somliga gå på torget

för att göra sina uppköp, men förstå sig icke mera på hvad de köpa än katten på senap, och då är det icke underligt om det går, som det gamla ordspråket säger: "När narren kommer till torgs, får krämaren sina pengar".

För sina skillingar få de sällan skillingsvärde, och det ofta på den grund, att de måste ha allting så billigt. Får man tio ägg för fem cents, så kan man vara säker på att nio äro skämda och det tionde angripet. Många äro sparsamma just när det icke är sparsamhet att spara. De låta båten förderfvas, derför att de icke ha råd att köpa för några cent tjära att smörja den med. De sätta tummen i tapphålet och låta alltsammans rinna ut genom sprunget. Somliga köpa hvad de icke behöfva, derför att de få det för godt pris. Låt mig en gång för alla säga dem, att hvad man icke behöfver är jämt lika mycket för dyrt som det kostar. Grannlåt gör ofta ett stort hål i fattigmans pung. Den som måste arbeta och sträfva för sitt dagliga bröd — hvad gör han med siden och sammet? Det är som om smeden skulle begagna atlasförkläde i stället för förskinn. Jag tycker icke om att se en tjenstflicka pynta ut sig, som om hon ville, att folk skulle taga henne för en fin dam. Det går icke heller. För att vara en fin dam vill det mera till än att ha varit och gjort inköp hos modehandlerskan. Låt mig se en qvinna i en nätt, treflig drägt, som är ren och passar för hennes ställning, och, hvad utseendet beträffar, lemnar hon alla utstyrda grannlåtsdockor långt bakom sig. Om en flicka sparat ihop några dollars, låt henne köpa sig ett godt varmt plagg, som skyddar henne mot vinterkölden, innan hon låter fresta sig af grannt men onyttigt bjäffs. Köp hvad som är godt och passar dig, och om det icke är godt nog åt andra att se på, låt dem då se på något annat. Hvarje qvinna duger till något eller intet, och på drägten kan man vanligen se, hvilketdera hon duger till.

Jag förmodar vi alla tycka, att det är en lätt sak att bli af med våra pengar, men så äro de ock runda för att de skola rulla lätt, och det tjenar till ingenting att stapla upp dem i högar. Det är illa nog att se sina penningar gå ifrån sig som dåligt tjenstfolk, innan tiden är ute, men det är ändå värre att låta dem stanna för länge och göra dem till herre i huset. Vi böra, som presten säger, söka finna "den gyllene medelvägen" och hvarken vara nidska eller slösande. Den som har den bästa hustrun, får ock sina pengar bäst använda. "En vis qvinna", säger den vise Salomo, "bygger upp landet, men en dålig rifver det ned med sina händer." En man kan icke komma till välstånd, förrän han får det för sin hustru. En hushållsaktig hustru är bättre än stora inkomster. Gud välsigne sådana qvinnor! Huru skulle det gå oss utan dem?

DEN BISKOPLIGA KYRKAN.

SÅ älskar den svenska episkopalkyrkan här i landet att kalla sig, och det kunde väl icke vara något att anmärka deremot, ty namnet episkopalkyrka betyder den biskopliga kyrkan. Men hvarför vilja icke de svenska episkopalerna i Amerika kalla sig episkopaler? Utan tvifvel af samma skäl, som de icke vilja begagna episkopalkyrkans prestdrägt och liturgi eller handbok. I stället kläda de sig i svenska lutherska statskyrkans prestskrud och bruka dess handbok och psalmbok samt föregifva sig vara denna kyrkas representanter i detta land och lofva att gifva svenskarne här i landet "samma kyrkliga vård, som de i hemlandet under moderkyrkan åtnjöto," under det att de nästan alla aflönas af den amerikanska episkopalkyrkan och missionera i hennes tjenst. Endast andligen oärliga män kunna planmässigt göra sig skyldiga till sådan falskhet. De vilja dölja sin identitet såsom episkopaler genom att kalla sig den biskopliga kyrkan. De säga att svenska statskyrkan har biskop, derför är hon också biskoplig; ja, tacka för det, men hon är icke episkopalkyrka för den skull. Om jag heter Carl August, och August betyder stor, så kunde jag med samma fog kalla mig Carl den Store och föregifva mig vara identisk med den man, som historien känner under namnet Carl den Store, som svenska episkopalerna i Amerika kunna föregifva sig vara identiska med svenska statskyrkan derför att de kalla sig den biskopliga kyrkan. Vidare söka dessa svenska episkopaler dölja sin förening med amerikanska episkopalkyrkan genom att icke bruka hennes hvita korta prestdrägt och kyrkohandbok, utan i stället bär man helt ogeneradt svenska statskyrkans prestskrud och kallar sig kyrkoherde samt inrättar gudstjensten efter svensk luthersk ordning, ja, till och med säger öppet sig vara "svenska lutherska prester, utsända af svenska statskyrkan för att taga vara på landsmännen i Amerika." Dylik falskhet söker sin like inom hela kristenheten. Att de enskilda personer, som nu utgöra det svenska episkopal-presterskapet här i landet, och hvilka nästan alla samt och synnerligen sökt sin lycka inom andra samfund, men misslyckats, skulle vara villiga att spela en sådan falsk kyrklig roll för den goda ersättning, som genom Amerikanska episkopalkyrkans bemedling gifves, det är alls icke underligt, men att hon, denna gamla historiska och vördnadsvärda kyrka, skulle, i hopp om att vinna proselyter från den lutherska befolkningen, vilja tolerera, ja, understödja ett sådant charlataneri, det reflekterar föga till hennes heder. Man tänkte besegla denna låtsade identitet med svenska statskyrkan

för några år sedan genom att förmå biskop von Scheele under hans besök här att konfirmera en klass barn i en svensk episkopalkyrka i Minneapolis, men det lyckades icke, hvilket var en stor missräkning. Vi skulle ej hafva ett ord att säga emot episkopalkyrkans verksamhet bland svenskarne, om hon blott uppträdde med öppet visir och icke seglade under falsk flagg. Nu senast hafva dessa svenska episkopaler organiserat sig till en "svensk kyrkoförening" och uppsatt stadgar, i hvilka de uppgifva som sitt mål "att åt i Amerika boende svenskar bereda tillfälle till samma kyrkliga vård, som de i hemlandet under moderkyrkan åtnjöto" samt låta påskina, att deras verksamhet är den enda lutherska verksamhet i Amerika. Denna sin "uppgift vill föreningen förverkliga genom att anskaffa lämpliga prester för de orter, der ett större eller mindre antal svenskar finnas." Sålunda utsigt för många, som kunna vända kappan efter vinden, att få job som prester. Bara det nu icke går såsom för åtta eller nio år sedan, då hufvudsakligen samma personer stiftade "den svenska kyrkan i Amerika" nere i Galesburg, Ill., och invigde dess förste biskop, en för sedesbrott bannlyst studiosus, samt grundade ett universitet i Chicago m. m. Inom ett par år hade denna storartade stiftelse ramlat, och biskopen och notarien sökte anställning i episkopalkyrkans tjenst. Professorn för universitetet hade fått hederligt afgångsbetyg med biskopens och notariens underskrift, hvilket han jemte ansökan om inträde i Augustanasynoden företedde för synodens president, men emedan nämde professor några år förut blifvit utesluten ur synodens gemenskap också för sedesbrott, fästes intet afseende vid ansökan, utan dokumenterna förvaras som ett kuriosum. (Namnen undvikas af skonsamhet). Skulle den amerikanska episkopalkyrkan draga sitt financiella stöd tillbaka, torde den svenska kyrkoföreningen icke existera längre än den svenska kyrkan gjorde; ty det kan väl icke finnas många svenskar så okunniga om de kyrkliga förhållandena här och i Sverige, att något egentligt samfund skulle kunna sammanshållas någon längre tid genom det skefva tillvägagående, som kännetecknar de svenska episkopalerna, såvidt de ej uteslutande vilja bero på det missnöjda element, som tid efter annan måste afsöndras från den egentliga samfundskroppen, hvarest något sant andligt lif förefinnes. Vårt svenska folk har en starkt utpräglad rättskänsla och afskyr falskheten, särskildt då den yppar sig under religionens täckmantel. För icke särdeles länge sedan hade jag tillfälle att höra "kyrkoherde" A. i —. Hans hyrda kyrka var ganska stor och väl prydd samt hade många bänkar, men "åhörare för gången hon hade summa tre" män och två kvinnor samt ett par barn. Då svenska kyrkoherdar först började låta tala om sig här i nordvestern, besökte jag en gudstjenst i Mpls., som hölls på en ganska stor hall. Mycket folk var också tillstädes. Jag satte mig i en vrå vid dörren och förblef en stum åskådare. Och hvad får jag se, om icke min forna skolkamrat från R. I. komma iklädd svensk prestrock, krage och kappa bärande synodens handbok i handen. Fullständig högmässogudstjenst hölls, ehuru det var på eftermiddagen. De första orden i predikan, som föröfrigt var mycket kort, fäste sig outplånligt i mitt minne. De föllo så: "Af allt nyhetsmakeri, som i vår tid öfversopar jorden, är detta det värsta." Sant, tänkte jag och satte punkt och mins nu icke, hvad mera som följde i den predikan. Bland pålysningarne sade "kyrkoherden": "Sekterna hafva äfven under den gångna veckan fortsatt med sitt ofog mot kyrkan. Hvad anfallen mot min ringa person beträffa, så mottager jag dem såsom en nödvändig Herrens aga." Efter gudstjensten skulle hållas söndagsskola. En intresserad medlem kom och frågade, om undertecknad icke vore pastor H. Jo. Genast frågade han: Nå, hvad tycker pastorn om denna församling? Har ni församling här? sporde jag. Ja, säger han. Är det eder pastor, som predikat här i eftermiddag? Ja. Är han prest från Sverige? sporde jag åter. Ja. Är han utsänd af svenska statskyrkan? Ja, det är han. Det är således en svensk luthersk församling ni har här då, sade jag. Ja visst, svarade han. Nu hade jag osökt fått höra på ort och ställe, huru "kyrkoherden" framställt sig för folket. Till mannens, som jag talade med, öfverraskning sade jag: Jag känner väl den, som predikat här i eftermiddag. Vi voro skolkamrater i Rock Island. Åh, gör pastorn det, då måste vi gå efter honom, så ni får träffas. Han kom dit der jag stod vid dörren. Vi helsade och ett samtal utspann sig, som jag här icke skall söka återgifva. Emellertid fingo åhörarne, som skockade sig omkring oss, höra, att deras föregifne kyrkoherde icke var prest från Sverige eller utskickad af statskyrkan, utan var episkopalprest och stod i denna kyrkas tjenst, och att församlingen, som man trodde vara luthersk, var en episkopalförsamling. En annan person följde mig ut och erhöll anvisning på personer, som kunde bestyrka, att de upplysningar jag meddelat voro sanna. Följden blef, att församlingen snart upplöstes. Jag skulle icke ha upprepat dessa saker, om jag icke märkt på senare tiden, att man i tal och skrift är oförsynt nog att framställa sig såsom en luthersk kyrka, ja, den enda lutherska kyrkan i Amerika. Må den, som vill, tillhöra denna kyrka, sedan han blott vet, hvad hon är.

Bokanmälan.

Handledning vid undervisningen uti Augustana Synodens församlingsskolor, utgifven af Karl Nathanael Rabenius, pastor vid Sv. Luth. församlingen i Pontiac, R. I. Luth. Aug. Book Concern, Rock Island, Ill., förläggare; pris, häftad, 75 cents.

Ofvannämda bok har kommit redaktionen tillhanda, och den tid är visserligen ej förspild, som man egnar åt genomläsandet af densamma. Det är gamla bepröfvade sanningar som der framhållas, sanningar, som dock icke bland oss blifvit så allvarligt och så allmänt påaktade, som de förtjente blifva. Det vore behöfligt, att den komme i händerna både på studerande, som för en längre eller kortare tid ämna egna sig åt undervisningskallet, och på husfäder och församlingsmedlemmar i allmänhet.

Boken vill vara en "handledning" vid undervisningen uti våra kristna församlingsskolor, och vi tro, att den som vill följa "ledningen", skall vinna derpå både för sin egen personliga del och för sitt arbete. Våra församlingsskolor lida just deraf, att de ej ega någon fastställd, genomgående plan för sitt arbete, utan hvar och en har följt sin plan och metod, ifall man haft någon, annars har det fått gå utan både plan och metod. Att våra församlingsskolor likväl varit till stort gagn är en känd och erkänd sak, och det länder de studerande vid våra läroverk och deras lärare till heder. Men att arbetet lidit af brister, måste också erkännas, men dessa brister äro sådana att de svårligen kunna afhjelpas, så länge vi icke hafva fasta församlingsskolor och för sådana skolor särskildt utbildade lärare. Det är denna fasta skolinrättning som boken och tilllämpningen af dess framställning förutsätter. Den fasta församlingsskolan har hittills blott varit ett önskemål inom vår synod, och det är icke mycket som tyder på, att den på länge skall blifva något mer. Men då inga fasta skolor finnas, så kan man ej vänta, att unga män och qvinnor skola bereda sig särskildt för skollärarekallet, och derför måste man fortsätta på den gamla vägen. De studerande som ämna hålla skola, och ej särskildt studerat pedagogik, göra väl att skaffa sig denna *handledning*, äfven om de för öfrigt ej ämna egna sig åt lärarekallet. Men så länge de hålla på med det arbetet, skola de finna många goda råd och upplysningar i den lilla boken.

Då författaren å sidan 28 talar om läroböcker, och äfven om huru dessa böra vara inbundna, uttalar han en sanning, som vi ytterligare skulle vilja fästa uppmärksamhet vid. Han säger: "Det är också af vigt att tillse, att de böcker, som användas, äro så inbundna, att de af sig sjelfva kunna ligga uppslagna på skolbordet. Läroböcker som äro så inbundna, att de icke utan svårighet kunna hållas öppna, äro olämpliga att användas i skolan." — Tillämpa detta på vår katekes och bibliska historia, och de få kort och godt det betyget: "olämpliga att användas i skolan." Försök blott att få dem att af sig sjelfva ligga uppslagna på skolbordet. Man må bryta och böja dem hur man vill, när man släpper dem slå de ihop ändå. Det vore sannerligen icke för tidigt, om direktionen för vårt gemensamma läroverk, i hvars händer det ligger att föranstalta om dessa vigtiga läroböckers fortsatta utgifvande, ginge den önskan till mötes, som är allmän i församlingarna, att dessa böcker, som behöfvas i hvarje hus, genom en ändamålsenlig och stark inbindning måtte göras brukbara för en längre tid, än som nu på grund af den dåliga bindningen är förhållandet. Barn äro ju stundom hårdhändta vid böcker, men deri är ej hufvudsaken att söka till det mycket öfverklagade förhållandet, att "boken varar ingenting."

Den bok vi sysselsätta oss med behandlar uppfostran i allmänhet; hvardagsskolan, dess läroämnen, lokal och anordning, samt läraren i densamma; undervisningen såsom medel för uppfostran jämte regler för undervisning; olika metoder vid undervisning; uppfostran i skolan; söndagsskolan, dess uppkomst och behöflighet, dess läroämnen och anordning samt dess lärare. Såsom bihang medföljer ett "förslag till skolreglemente" och ett "förslag till lärordning."

Behandlingen af dessa ämnen är ej utdragen på längden utan kortfattad, men klar och på sak gående; den är ock från början till slut *kristlig*, hvadan ock den kristendomslösa skolan får sin förtjenta dom. De många och vigtiga skälen för den kristliga barnaundervisningen framhållas med allvar och värma. Att i församlingsskolans läroämnen upptagits utom kristendom äfven svenska språket och sång anse vi fullkomligt riktigt och välbetänkt. — Språket är enkelt och värdigt, alla s. k. konsttermer äro utelemnade, hvadan boken med fördel kan läsas af hvarje läskunnig svensk. Vi välkomna detta arbete i den fulla förhoppningen, att det skall gagna undervisningen i våra församlings- och söndagsskolor och rekommendera boken till studerande vid våra skolor, lärare för församlings- och söndagsskolor samt till kristliga föräldrar inom hela vårt samfund.

Bokens pris är 75 cents. Detta är det enda vi vilja göra en anmärkning emot, nämligen att det är väl högt. Skall boken få den allmänna spridning den förtjenar, måste priset blifva lägre.

T. K.

Då Finlands store skald, Runeberg, i sina "Fänrik Ståls Sägner" föreviggade minnet af sitt lands många hjeltar i 1808 och 1809 års krig, hvarigenom med list och våld Finlands 600-åriga lyckliga och trogna förening med Sverige blef sliten, anade han väl föga, att en ännu större olycka, än skilsmessan från Sverige, före århundradets slut skulle drabba hans kära finska folk. Så har nu emellertid skett, i det den ryske envåldsherskaren, tvärt emot sin edliga försäkran att städse upprätthålla Finlands gamla lagar och sjelfständighet, genom en nyligen utfärdad ukas faktiskt beröfvat finska folket dess urgamla frihet och oberoende. Ukasen innebär tydligen början till ett successivt förryskande af Finland, dess folk och institutioner; Finland skall blifva en rysk provins, med ryska lagar, ryskt språk, ryskt mynt, ryska seder och tänkesätt; allt nationelt skall utplånas; och namnet Finland försvinna från historiens blad.

Sträng censur är införd, man får hvarken i tal eller skrift gifva uttryck åt sina känslor. Tsaren är döf för alla framställningar från Finland, deputationer, som komma derifrån till Petersburg, få ej företräde. Finland kan ej med makt försvara sina rättigheter, och förgäfves vädjar det till tsarens rättvisa och ädelmod, förgäfves aberopar det sig på sin obrottsliga trohet under de snart flydda hundra åren.

Är det underligt om detta folk, hvars heligaste rättigheter känslolöst trampas under fötterna, utan att det kan eller vågar lyfta en hand till försvar, kläder sig i djup sorg, suckar ur djupet af sitt frihetsälskande trogna hjerta och gråter förtviflans tårar öfver de mörka, tunga moln, som så hotande uppstiga och fördunkla dess framtids himmel.

Det är ej så länge sedan den ryske tsaren utsände ett manifest till snart sagdt alla verldens monarker med förslag till allmän afväpning, hvari mången velat se en begynnelse till allmän och evig fred på jorden. Huru mycken freds- och menniskokärlek som ligger till grund för nämnda manifest, är lätt att förstå i ljuset af detta våldsamma kränkande af det laglydiga finska folkets, af tsaren sjelf besvurna statsförfattning.

Må Finlands öde aldrig blifva Sveriges. Må den ryska örnen, hvars vingslag nu dåna öfver de tusen sjöarnes land, aldrig söka sträcka sin flykt öfver Bottenhafvet mot moder Sveas stränder; och om han gör det, må svenske män vara beredda att på gammaldags sätt mottaga honom! Sverige kan försvara sig, om det vill!

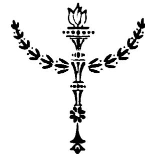
Entered at the Post Office at Minneapolis, Minn., as second class mail matter.

Ungdoms=Vännen

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR UNGDOM

Illustrated Magazine Published Monthly

Utkommer i medio af hvarje månad.

UTGIFVEN AF J. FR. SEEDOFF, TH. KJELLGREN, C. A. HULTKRANS

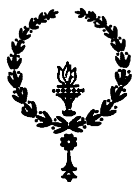
PRENUMERATIONSPRIS:

Helt år............$1.00. Halft år............60 cents.
Ett år till Sverige............$1.25.

Penningar böra sändas medelst registreradt bref, Post Money Order eller bankanvisning till G. W. Olson, 202 Washington Avenue South, Minneapolis, Minn.

Allt som rörer tidskriftens redaktion sändes till pastor Th. Kjellgren, Scandia, Minn.

Allt som rörer expeditionen adresseras: UNGDOMS-VÄNNEN, Minneapolis, Minn.

UNGDOMS-VÄNNEN.

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

"Lyckliga ungdomstid! Huru ljuf är icke den dager, som faller öfver dina stigar, när nådens sol uppgår öfver dig!"—Wikner.

ÅRG. IV. MINNEAPOLIS & ST. PAUL, MINN., JUNI 1899. N:O 6.

NINEVES RUINER.

Af Austen Henry Layard.

Öfversättning från engelskan.

FJERDE KAPITLET.

SOM jag redan nämnt, delade *Amscha Sofuks* tillgifvenhet, men icke hans tält — ty för hvarje hushåll fans ett särskildt sådant — med två andra damer: *Atuia*, en arabiska, som i personligt anseende icke mycket gaf efter sin medtäflerska; och *Ferrah*, ursprungligen en *jezidisk* slafvinna, som icke hade några anspråk på skönhet. Men *Amscha* förstod alltid att behålla regeringstyglarna, och de andra vågade icke sätta sig i hennes närvaro utan särskildt tillstånd. Hon allena egde nyckeln till visthuset — förutsatt nemligen att *Sofuk* hade en nyckel eller ett visthus — och i allt som rörde husets ekonomi fans från henne ingen vidare appell.

Fru *Rassam* emottogs med stora formaliteter af dessa damer. För att visa sin rang och mannens luxuriösa hushållning, bjöd *Amscha* henne ett glas "eau sucrée" (sockervatten), hvilket fru *Rassam*, som var något kräsmagad, försäkrade mig, att hon icke kunde dricka, emedan det tillagades af en mer än vanligt smutsig negrinna, hvilken, i brist på sked, begagnade fingrarna, som hon under tillrörandet flitigt afslickade.

På aftonen besvarade *Amscha* och *Ferrah* fru *Rassams* besök, men *Sofuk* hade vi förut nödgats bestämdt lofva, att de skulle mottagas i ett tält, dit inga herrar hade tillträde. De frågade efter allt, och det var svårt att tillfredsställa deras indiskreta nyfikenhet.

Sofuk egde ett sto af oförliknelig skönhet, hvilket hette, likasom hade det varit hela stammens tillhörighet, *Schammerijah*. Hennes moder, som störtat för tio år sedan, var den berömda *Kubleh*, hvars rykte sträckte sig från *Khaburs* källor ända till arabiska gränsbergen, och hennes dödsdag är en epoch, från hvilken *Mesopotamiens* araber datera för sin stam vigtiga händelser. *Mohammed-Emin*, scheiken för *Dschebur*-araberna, försäkrade mig, att han sett *Sofuk* på henne jaga vildåsnan trött; och de underbaraste historier om hennes snabbhet och uthållighet äro gängse i öknen. *Sofuk* värderade henne och hennes dotter högre, än all rikedom stammen egde; för henne skulle han bortgifvit allt hvad han hade, till och med *Amscha*. I anseende till de irreguliera truppernas närvaro, voro scheikens och hans anhängares bästa hästar dolda i en undangömd dal på något afstånd från tälten.

Al Hathers afstånd från scheikens läger var omkring 18 (eng.) mil. Han gaf oss två väl hemmastadda ryttare till ledsagare. De hette *Dathan* och *Abiram*. Den förstnämde var en svart slaf, som scheiken gifvit friheten och en hustru — två ting, hvilka, det måste märkas, i öknen äro af samma betydelse. Han var den trognaste och tappraste af alla *Sofuks* anhängare; ryktet om hans bedrifter hade utbredt sig bland alla Arabiens stammar. Då jag red bredvid honom, ville jag gerna få några underrättelser om hans folk, men han plägade endast tala om ett enda ämne. "Ja Bedsch," sade han, "araben tänker blott på två saker. krig och kärlek; krig, ja Bedsch, det kan hvar och en förstå; vi vilja derföre tala om kärleken."

När vi nu redo till *Al Hather*, passerade vi stora skaror af *Schammar* araber, som framtågade med sina tält, hjordar och hushåll. På alla håll såg man de ofantliga vingarna af fruntimrens sadlar på kamelerna, och när de visade sig vid horizonten, liknade de fjärilar, som långsamt fladdrade ned öfver slätten. *Dathan* kände alla. Då ryttarne närmade sig, afstego de, omfamnade och kysste honom, såsom bruket är, på båda kinderna, och höllo honom i hand, till dess många ömsesidiga komplimanger blifvit vexlade.

Ett starkt oväder nppsteg bakom de af tiden förvittrade ruinerna vid *Al Hather*, då vi nalkades dit. Ännu kastade solen sina strålar på murarna och upplyste de gula stenarna, så att de liknade guld. Herr *Ross* och jag, ledsagade af en arab, påskyndade våra hästar, för att undkomma ovädret; men dess raseri bröt löst öfver oss, innan vi hunno palatset. Blixten upplyste de ofantliga byggnaderna, åskan genljöd i de öde salarna, och haglet tvang oss att vända hästarna och ryggen åt stormen. Detta var just ett passande ögonblick att inträda i sådana ruiner som dessa. I sin ensamma storhet reste de sig midt i öknen, "in media solitudine positæ," alldeles som de stodo för 15 århundraden sedan, då de blefvo skild-

rade af den romerske historieskrifvaren. Då jag vid mitt första besök såg ruinerna vid *Al Hather*, gjorde de icke mindre intryck på mig. Under trenne dagar hade vi då kringvandrat i öknen, utan att se en mensklig boning, och redan tröttnat att söka, då dimman upprullade sig som en ridå, och vi sågo ruinerna framför oss. Vid detta tilltälle hade några *Schammar*-araber sina tält inom murarna, men nu funno vi stället alldeles obebodt, då vi öfvergingo de orediga högar af ruiner, som i en krets omgifva staden. Men de på en närgränsande höjd synliga hjordarna visade oss, att araberna icke voro långt borta.

Just framför palatset och nära ingången till det inre området uppslogo vi vårt tält på en stor gård. Jag hade, under de tre dagar vi dröjde i ruinerna, tillräcklig tid att taga noggranna mätningar och göra planritningar af åtskilliga byggnader, som ännu delvis qvarstodo inom murarna. Emedan *Al Hather* af andra redan är beskrifvet, och de underrättelser jag var i stånd att samla om stället redan äro publicerade, behöfver jag icke uppehålla läsaren med en utförligare beskrifning. Det må vara nog att endast nämna, att de med många torn på sidorna besatta stadsmurarne bilda en nästan fullständig cirkel, i hvars medelpunkt palatset, en högst praktfull byggnad, höjer sig. Det är fast bygdt af fyrkantiga stenar, och prydt med huggna figurer och ornamenter. Det daterar sig troligen från en af Persiens *sassanidiska* konungar, men visst icke från *Arsakidernas* dynasti, ehuru jag ingalunda betviflar, att sjelfva staden blifvit anlagd i en mycket aflägsen tid, emedan den var af en de stora karavan-stationerna, hvilka, likasom *Palmyra*, förenade städerna i *Syrien* med dem, som voro belägna på stränderna af *Tigris*. Man finner på de flesta byggnader af *sassanidiskt* ursprung, både i *Persien*, *Babylonien* och *Susiana*, vissa märkvärdiga tecken på stenarna, hvilka synas hafva varit antingen ett märke af uppbyggaren eller haft någon religiös betydelse.

Med undantag af ett tillfälligt allarm under natten, förorsakadt af tjufvar, som ville stjäla hästarna, blefvo vi icke störda under vårt vistande derstädes. Araberna från närgränsande tält tillförde oss mjölk, smör och får. Vi drucko vatten ur *Phathar*, ehuru det var saltaktigt, och våra tjenare samt kameldrifvare fyllde dagligen många korgar med tryffel.

På återvägen passerade vi tvärs igenom öknen, uppnådde första natten *Wadi Ghusub* och följande morgon *Mosul*. *Dathan* och *Abiram*, som båda nyligen utmärkt sig på plundringståg och derföre med stadens respektabla köpmän hade ouppgjorda räkningar till icke ringa underbalans för sig, kunde icke öfvertalas att fara till staden, der de voro allmänt kända. Vi hade försett oss med två eller tre sidenklädnader från Damaskus samt beklädde våra vägvisare med dem, till tecken af vår belåtenhet med de jenster de visat oss. *Dathan* gjorde helt melankoliskt en grimas, då han emottog denna belöning. "Ja Bedsch," ropade han och vände hästen åt öknen, "Måtte Gud gifva dig frid! Wallah! Dina kameler skola anses som tillhörde de oss. Voro de än lastade med guld, skulle de passera våra tält, utan att vårt folk ens rörde dem."

Ett år efter vårt besök lyktades *Sofuks* bana. Jag har tedan nämnt, att nästan hela stammen *Schammar* affallit till hans medtäflare *Nedschris*. Inom en månad såg *Sofuk* sig lemnad nästan allena. Hans slägtingar och närmaste anhöriga, såsom *Dathan* och *Abiram*, tältade väl ännu bredvid honom, men han fruktade sina fienders anfall och drog sig för säkerhets skull öster om *Tigris* till *Beder Khan Beys* territorium, i närheten af *Dschezirah*. Han sökte att vinna understöd af *Nedschib Pascha* i *Bagdad*, under hvars kommando stammen *Schammar* skulle stå; och sedan han lyckats återföra en betydlig del af stammen till lydnad, föreslog han *Nedschris* att besöka sig i tältet, då hvarje stridighet skulle vara förgäten, och de skulle dela värdigheten af scheik. Den olycklige *Nedschris* öfvertaltes af *Ferhan*, *Sofuks* son, att besöka sin fiendes läger, der han trolöst mördades, tvärt emot gästfrihetens lagar, som araberna så heligt vörda, Denna trolösa och förrädiska handling, som skymfade hela stammen, uppväckte hos *Schammar*-araberna häpnad och afsky. För andra gången drogo de sig från *Sofuk* och ställde sig under en ny anförare, en slägting till den dödade scheiken. *Sofuk* vände sig åter till *Nedschib Pascha*, ursäktande sitt förräderi genom den oenighet, som delat hans stammar och alstrat beständiga oordningar i Mesopotamien, så länge flera medtäflare om scheikvärdigheten funnits till. *Nedschib* låtsade sig vara belåten med det skedda och biföll att afsända en afdelning irreguliert kavalleri, som skulle hjelpa *Sofuk* att återvinna sitt herravälde öfver hela öknen.

Sofuk emottog med glädje befälhafvaren för de af *Nedschib Pascha* sända trupperna och marscherade strax emot stammen. Men knappt hade han lemnat tältet, förrän han fann, att han fallit i samma snara, som han utlagt för andra. Få timmar derefter lemnades hans hufvud i palatset hos paschan öfver *Bagdad*.

På sådant sätt slutade en man, hvars namn ännu länge skall fortlefva i Arabiens öknar; som för sin makt och rikedom bar titel af "Öknens konung" och förde den stora *Schammar*-stammen från *Khaburs* stränder till ruinerna af *Babylon*. Ännu efter många kommande år skola arabernas sagor gerna dröja vid *Sofuks* krigiska bragder och glänsande rikedom.

FEMTE KAPITLET.

Strax jag återkommit till *Mosul*, skyndade jag tillbaka till *Nimrud*. Blott få framsteg hade blifvit gjorda under min frånvaro, emedan endast tvänne män varit sysselsatta med att bortskaffa gruset från

öfra delen af det rum, till hvilket de stora lejonen med menniskohufvudena bildade ingången. Lejonen i öster derifrån voro emellertid helt och hållet frigjorda; det på högra sidan hade nedfallit från sin plats, och den midt emot stående skulpturen tjenade det till stöd. Emellan dem låg en stor, till golf tjenande skifva, som var betäckt med kilbokstäfver.

Då jorden blef bortskaffad från denna ingång och bakom det nedfallna lejonet, upptäckte man många zirater af koppar, två små ankor af bränd lera och små alabasterskifvor, på båda sidor försedda med inskriptioner. Bakom kopparziraterna fans hufvudet af en gumse eller oxe, åtskilliga händer med tillknäppta och lätt böjda fingrar samt några få blommor. Händerna torde hafva tjenat till betäckning för liknande föremål af bränd lera, som man ofta finner i ruinerna, och hafva en inskrift, ingräfd på fingrarna och innehållande namn och titlar på konungen, jämte hans slägtregister. Ankornas hufvuden äro bakvända och ligga på ryggen; som har en inskription af kilskriftsbokstäfver. Dem något liknande lemningar har man funnit i Egypten. De med inskriptioner försedda små skifvorna tyckas hafva varit insatta i en mur af soltorkade tegelstenar, för att gifva kunskap om när byggnaden uppfördes. Inskriptionerna voro alla lika nordvestliga palatsets.

Det är märkvärdigt, att, under det de delar af den stora salen, hvilka blifvit blottade, voro stenlagda med brända tegelstenar och den mindre ingången med en stor alabasterskifva, blott en af vanliga soltorkade tegelstenar bestående stenläggning fans mellan de båda stora lejonen. Midt i denna ingång, vid främre delen af lejonen, lågo några fyrkantiga stenar, som voro inlagda med stor noggrannhet; jag väntade mig att under dem finna småfigurer af lera, lika dem herr *Botta* funnit under portarna vid *Khorsabad;* men intet dylikt fans här.

Emedan flera kristna familjer i *Mosul* ifrigt önskade att få se skulpturarbetena, om hvilka ryktet utspridt sig i staden och provinsen, ville jag gerna tillfredsställa deras nyfikenhet, innan sommarhettan skulle göra slätten vid *Nimrud* omöjlig att bebo. Det skulle också bli ett tillfälle att försäkra mig om vänskapliga tänkesätt hos de i trakten lägrade arabiska stammarna, om jag föranstaltade en fest, genom hvilken alla partierna skulle blifva belåtna. De kristna fruntimren, som icke varit längre utom murarna på sina hus, än att de alltid kunnat se dem, voro högst nyfikna att skåda underverken i *Nimrud* och erhöllo till sin största glädje den af männerna blott med svårighet lemnade tillåtelsen att en gång få lemna sina boningar. Fransyska konsuln och herr *Rassam*, jämte fruar, slöto sig till sällskapet. Dagen efter deras ankomst aflät jag till alla araber inom distriktet en generalbjudning.

Hvita, af paschan lånta tält, voro uppslagna nära floden på en rymlig, fri plats, som ännu prunkade med sin matta af blommor. Tälten voro bestämda att herbergera damerna och scheikerna; svarta tält stodo till hands för andra gäster, för tjenarne och köket. Några få araber hade, för att hålla uppsigt öfver hästarna, som öfver allt voro bundna vid pålar, slagit läger rundt omkring oss. Midt ibland tälten var en fri plats lemnad, på hvilken man skulle dansa och uppföra andra lustbarheter till sällskapets nöje.

Tidigt på morgonen kom *Abd-er-Rahman* ridande på en stor, hvit häst. Han hade utstyrt sig med all den grannlåt han egde. Öfver hans *keffiah*, eller duk på hufvudet, satt en hvit turban, som i alla kanter hade fransar, hvilka nedföllo öfver skuldrorna samt nästan helt och hållet gömde hans vackra ansigte. Han bar en lång rob af grönt siden och glänsande gula stöflar — en hos araberna högt värderad lyxartikel. Ryttare, försedda med långa lansar, på hvilka plymer af strutsfjädrar vajade, omgåfvo honom.

När scheiken öfver *Abu-Salman* nalkades tälten,red jag honom till mötes. En corps kurdiska musikanter frammarscherade på samma gång för att göra den arabiska höfdingen honnör. Då de ryttare, som kommenderades af *Skloss*, *Abd-er-Rahmans* nevö, voro nära lägret, sporrade de sina hästar till häftigaste carriére, uppfyllde luften med sitt vilda härskri och anställde en låtsad fäktning. Men kurderna, som i fullt furore slogo sina pukor och med allt väder de egde blåste på sina pipor, öfverröstade likväl för det mesta härropet. Scheiken, *Abd-er-Rahman* satte sig, sedan han afstigit, med anständig värdighet på en för gäster af hans rang i beredskap stående soffa, under det hans araber bundo sina hästar med grimmorna vid de i marken nedstötta lansarna.

Efter *Abu-Salman* följde *Schemutti*- och *Dscheheschh*-araberna, som, med undantag af scheikerna, jämte qvinnor och barn kommo till fots. Så snart de hunnit tälten, togo höfdingarne plats på divanen, under det de andra satte sig i kretsar på sjelfva gräset.

Nu visade sig dernäst *Abd-er-Rahmans* hustru och dotter, som kommo ridande, omgifna af slafvar och tjenarinnor. De afstego vid ingången till fruntimmerstältet, der en mer än riklig undfägnad af konfekt, *halwa* (bakelser), sockerärter och salader väntade dem.

Fjorton får voro stekta och kokta för den samlade mängden af gäster. De blefvo upplagda på flata träfat, som, sedan männen ätit nog, öfverlemnades åt qvinnorna. Så snart sista matbiten var förtärd, började dansen. Man måste öfvervinna åtskilliga skrupler hos fruntimren, innan de kunde förmås att deltaga i dansen, emedan flera andra stammar än deras egna voro tillstädes; men slutligen besegrades dessa svårigheter genom ansträngda bemödanden af herr *Hormuzd Rassam*, och de delade sig i flera afdelningar. De, som icke togo verksam del i nöjet, satte sig på gräset och bildade en stor cirkel omkring de dansande. Scheikerna sutto qvar på sofforna och divanerna. Arabernas dans, *debkeh*, som han kallas,

liknar i många partier albanesernas, och de dansande här äro knappt mindre häftiga och passionerade i sina rörelser än dessa vilda bergsbor. De taga i ring och, hållande hvarandra i hand, röra de sig först långsamt rundt omkring samt göra några turer, i hvilka de släpa fötterna, under det de böja kropparna i åtskilliga ställningar. Så snart musiken blir lifligare, lifvas också deras rörelser, — de stampa med fötterna, utstöta sitt härskri och hoppa dervid, dansande omkrig musiken. Qvinnornas rörelser saknade icke behag, men emedan de yrkat, redan innan de börjat dansen, att få inhölja sig uti sina grofva mantlar, doldes deras gestalter helt och hållet, hvaremot de under den tunna arabiska skjortan voro så godt som blottade.

Så snart de som dansade *debkeh* blifvit fullkomligt uttröttade, begåfvo de sig till åskådarne och satte sig bredvid dem på marken. Två krigare ur olika stammar uppträdde nu med sköldar och dragna krokiga sablar samt dansade svärdsdansen. Tillika med musikens larm växte de dansandes ifver, så att de kringstående måste lägga sig emellan och fråntaga kämparne vapnen, i hvilkas ställe de gåfvo dem starka käppar, med hvilka de, till spektatörernas stora nöje, på det obarmhertigaste genompryglade hvarandra. Vid hvarje väl träffat hugg upphäfde stammen, till hvilken den, som utdelade slaget, hörde, krigsropet och gaf sitt bifall högljudt tillkänna, under det qvinnorna bedöfvade oss med sitt gälla "*tahlehl*", ett alldeles förskräckligt oljud, som de åstadkommo genom tungans, strupens och den öfver munnen vibrerande handens samtidiga rörelser. Så snart en arab eller kurd hör detta "*talhehl*", förlorar han af enthusiasm nästan helt och hållet förståndet samt är beredd till hvarje förtvifladt företag.

Ett sällskap kurdiska gycklare från bergen underhöll araberna med mer roande än konstmässiga föreställningar. De mottogos med ofantliga skrattsalfvor. Danserna fortgingo i månskenet största delen af natten.

Följande morgon bjöd *Abd-er-Rahman* oss till sitt tält, der vi återigen underhöllos med *debkehs* och svärdsdanser. Här, hvarest fruntimren icke stördes genom närvaron af andra stammar, deltogo de flitigare och lifligare i dansen. Scheiken var enträgen att jag jämte honom skulle anföra en dans, till hvilken ungefär 500 arabiska krigare och qvinnor slöto sig.

Festiviteterna varade i tre dagar och medförde den redan på förhand förmodade verkan; de förskaffade mig stort rykte och icke mindre aktning, ty ännu långt derefter talade araberna om det goda bemötandet och de glada tillställningar de roat sig åt. Så snart ett tillfälle erbjöd sig, då jag behöfde någon tjenst af dem, lärde jag känna värdet af deras vänskapsfulla tänkesätt, som jag vunnit endast genom ett vänligt bemötande mot detta illa behandlade folk.

Emedan den sista guvernören, *Hafiz Pascha* erhållit en indrägtigare post, såldes provinsen åt *Tahjar Pascha* som i början af Maj höll sitt intåg i *Mosul*, beledsagad af en stark afdelning trupper, Kadin, Muftin och Uleman samt stadens förnämsta invånare. Mosulborna hade icke blifvit bedragna på det goda rykte, som föregick honom samt talade om hans välvilja och rättvisa. Han var ett fullkomligt mönster af en förnäm turk ur den gamla, goda skolan, sådana som blott få nu för tiden finnas qvar, vördnadsbjudande i sitt yttre, mild och bildad till väsende, höflig emot europeer och väl hemmastadd med allt, som hörde till hans fäderneslands historia och litteratur. Jag var försedd med gällande rekommendationsbref till honom; han emottog mig med alla bevis på uppmärksamhet och tillät mig att strax fortsätta gräfningarna; endast för formens skull tillsatte han en kawass, som å hans vägnar skulle kontrollera arbetena. Med nöje antog jag detta arrangemang, emedan det befriade mig från hvarje ytterligare förargelse i afseende på de skatter, som man ännu trodde mig lyckas påfinna. Paschans tjensteman hette *Ibrahim Aga* och hade redan flera år varit hos *Tahjar Pascha*, hos hvilken han var ett slags favorit. Under mitt vistande i Assyrien samt min resa till Konstantinopel tjenade han mig med stor trohet och, hvilket är ganska sällsynt inom hans klass, med stor ärlighet.

Tahjar Paschas beskydd befriade mig från några af mina förra obehagligheter, ty nu hade jag icke att att frukta något afbrott från myndigheternas sida. Men mina hjelpmedel voro mycket inskränkta, och mina egna tillgångar tillstadde mig icke att fortsätta gräfningarna i den skala jag önskade. Likaväl återvände jag till *Nimrud* och antog en liten, men duglig arbetsstyrka, derigenom att jag utvalde dem, som redan visat sig dugliga till detta arbete.

Sommarhettan hade begynt, och att bo i ett hvitt tält var numera icke möjligt; men hyddorna voro lika så obehagliga för de stora svärmarna af ohyra. I denna förlägenhet lät jag göra en ingräfning i flodens strand, der den höjde sig lodrätt öfver vattnet. Genom att framsidan blef tillspärrad med rör och trädstammar, likasom med en skärm, och allsammans täckt med samma material, fick jag en liten kammare. Likväl oroades jag af skorpioner och andra krypdjur, som framträngde ur den jord, hvilken bildade väggarne i kammaren; och längre fram på sommaren af myggor och sandflugor, som under de lugna nätterna sväfvade öfver floden. Mina tjenare hade äfven dylika kamrar. De voro ock de allra säkraste man kunde påhitta, om araberna, efter mörkrets inbrott, skulle slå sig på att stjäla. Ofvanför strandbrädden fastbundos mina hästar vid pålar, och arbetarnes tält bildade en halfcirkel bakom dem.

Öfvergången mellan vår och sommar hade försiggått lika fort som mellan vintern och våren. Slättens grönska hade nästan på en enda dag försvunnit.

Heta vindar, som kommo från öknen, förbrände och bortförde växterna, tåg af gräshoppor, som förmörkade luften, hade ödelagt de få odlade fälten och slutat den förstöring sommarans glöd begynt. *Abu-Salmans* hade nedtagit sina svarta tält och bodde nu i Ozailis, eller skjul af gräs och rör, bygda längs flodens strand. *Schemuttis* och *Dschchesch's* hade återvändt till sina byar, och slätten företedde nu samma nakna och ödsliga anblick som i November; hettan var nästan outhärdlig. Häftiga hvirfvelvindar drogo efter hvarandra längs sjelfva marken. På de moln af jord och sand, som de drefvo framför sig, kunde man se huru de nalkades. Under deras tramfart, som vanligen räckte en timma, blef det nästan natt, och ingenting kunde motstå deras raseri. Då jag en eftermiddag efter en dylik storm återvände hem, fann jag icke ett enda spår af min bostad, ty den var fullkomligt bortblåst. Tunga ställningar af träd voro kastade bortom stranden på ett afstånde af flera hundrade alnar, tälten voro försvunna och mina saker spridda öfver slätten. När jag var i ruinkullen, var min enda säkra tillflyktsort under det kullfallna lejonet, der jag kunde trotsa stormvindens raseri; araberna lemnade sina erbeten och nedhukade sig i gräset, till hälften qväfda och bländade genom moln af fin sand och jord, mot hvilka man ingenstädes kunde skydda sig.

Ehuru antalet af mina arbetare var ringa, bedrefvos gräfningarna likväl så kraftigt som möjligt. De två menniskohöfdade lejonen, som bildade den lilla ingången till den stora salen, och hvilka jag redan förut beskrifvit, förde till ett annat rum, som bildade en yttre sida af byggningen. Skifvorna till höger och venster voro nedfallna från sitt ursprungliga ställe och undantagandes en enda, allesammans sönderbrutna. Skifvornas uppresande från marken förorsakade mig åtskilliga svårigheter; men framsidan af skifvorna hade legat nedåt, och skulpturerna voro derföre väl behållna.

På högra sidan var en konung afbildad, som höll en båge i ena och två pilar i andra handen. Honom följde en ennuch, som bar en annan båge och ett koger till konungens begagnande samt en klubba, som hade ett hufvud, formadt som en rosett, och hvilken tilläfventyrs varit en af de trä- eller järnklubbor *Herodot* omtalar såsom ett af assyrierna begagnadt vapen, eller en af de stafvar, som voro prydda med ett äpple, en ros, en lilja eller en orm, och hvilka, enligt samma författare, buros af Babylonierna. Framför konungen stodo hans vizir och en ennuch med korslagda händer — en ställning, som ännu i österlandet antages af underordnade såsom ett tecken af ödmjukhet och beroende inför personer af rang. Det är intressant att efter så många århundraden i samma länder finna samma bruk. På en basrelief, funnen i sydvestra ruinerna, och som framställde samma ämne, upphöjer viziren handen framför konungen — en positur, som tydligen tillkännagifver afläggandet af en ed eller vördnadsbetygelse, såsom man finner på sednare monumenter från de *Ach menidiska* och *Sassanidiska* konungarnes tid. *Dejoces*, som följde efter de assyriska monarkerna, tillät ingen se sig, med undantag af vissa dertill berättigade tjenstemän. Persiska konungens person ansågs, såsom vi veta af Esthers historia, så helig, att till och med drottningen straffades till lifvet, om hon vågade okallad visa sig för honom, "om icke konungen räckte den gyllene spiran emot henne, så att hon fick lefva. Man kunde således på de assyriska skulpturerna lätt vänta sig, att de, som voro i konungens närvaro, skulle stå i de ödmjukaste ställningar. Dessa figurer voro ungefärligen åtta fot höga, reliefen mycket grund och ziraterna rika samt med flit utarbetade. Armbanden, armbindlarna och vapnen voro samtligen prydda med häst-, tjur- och gumshufvuden, hvilkas stil icke skulle varit ovärdig medeltidens; något af färgen qvarsatt ännu på hår, skägg och sandaler.

Den närmaste skifvan, som med denna basrelief bildade en vägg i rät vinkel, hade ofantliga proportioner, men var ituremnad; öfre delen var nedfallen men den nedra qvarstod likväl ännu på sitt ställe. Det lyckades mig först efter många fruktlösa försök att upplyfta den nedfallna hälften så högt, att jag kunde få se dess skulpturer. En bevingad jätte, omkring sexton och en half fot hög i grund relief, bar grankotten och det fyrhörniga kärlet; han var lik de redan beskrifna, med det undantag, att han hade fyra vingar, af hvilka tvänne utskjöto från hvardera skuldran samt nästan helt och hållet omgåfvo figuren.

På motsatta sidan om ingången fanns en vizir och hans tjenare; med dem följde figurer, som till sin klädsel voro helt olika de förut beskrifna och påtagligen föreställde män af en annan nation; några buro skänker och gåfvor, bestående af armband, armbindlar och örringar på fat, andra upplyfte de uppslagna händerna, sannolikt till tecken af underdånighet. Ögonskenligt äro dessa fångar och framlemna tributer från någon underkufvad nation; de föreställas nu för monarken af hans minister. Bland tributen funnos också tvenne med tåg ledda apor; den ena reser sig på bakbenen, den andra sitter på sin vaktares skuldra. Figurerna hafva höga, vid tårna uppåt böjda stöflar, sådana som ännu brukas i *Turkiet* och *Persien*, kägelformiga mössor, hvilka tydligen äro sammansatta af filt- eller linnebindlar eller valkar, vida skjortor, som räckte till fotknölarna samt vid midjan och nedra fållen äro prydda med fransar. Figuren med apan är klädd i en kort, vid tunik, som knappast räcker till vadorna och har sitt hår hopbundet med en simpel bindel. Spår af svart färg funnos på deras ansigten, men sannolikt har denna nedflutit från håret, emedan ingen färg finnes på några andra ansigten, ehuru det är möjligt, att assyrierna, likasom egypteerna, betecknat olika racer, kön och prestordnarne genom olika färger.

Söder ifrån de jättestora lejonen, som bildade hufvudingången till stora salen, fortsattes muren genom en örnhöfdad figur, lik den på motsatta sidan. Närmast derintill var en hörnsten, på hvilken det heliga trädet var inhugget — men der bortom funnos alldeles inga skifvor; jag såg snart, att de blott voro bortfallna ifrån sina platser, och att skulpturerna förestälde bataljer belägringar och andra historiska ämnen, samt att de, ehuru nu sönderbrutna, voro beundransvärdt väl bibehållna, så vidt jag kunde förvissa mig genom att undersöka två eller tre. Den af soltorkade tegelstenar uppbyggda muren, emot hvilken de stått, var ännu synlig och egde en höjd af 12—14 fot. Jag följde denna mur under gräfningen vid pass 100 fot.

Den första skulptur, som upptäcktes qvarstående på sin egentliga plats, var en bevingad tjur med menniskohufvud, huggen i gul kalksten (fig. 5). Dagen förut hade vi helt ensamt funnit det afbrutna menniskohufvudet, som nu förvaras i Brittiska Museum. Tjuren, hvilken det tillhörde, och som hade bildat ena sidan af ingången, var sönderbruten i flera stycken, emedan han fallit på en midt emot stående skulptur. Endast med möda kunde jag upplyfta kroppen, och jag upptäckte under honom 16 kopparlejon af ett alldeles beundransvärdt arbete, hvilka bildade en fullständig serie och blefvo allt mindre, aftagande i storlek från det första, som var ungefär en fot långt, och till det minsta, som knappt höll en tum. En på deras rygg anbragt ring gaf dem en viss likhet med vigter. Fragmenter af ett lerkärl med två bevingade och med klor försedda figurer, liknande fåglar,men med bröst som qvinnor och stjertar såsom skorpioner,funnos äfven på samma ställe.

Bortom den bevingade tjuren voro samtliga skifvorna upprättstående och hela. På den första fans en bevingad menniskofigur, som bar en qvist med fem blommor i sin upplyfta högra hand, men i den venstra det vanliga fyrhörniga kärlet. Omkring dess tinningar slingrade sig en med tre rosetter utsirad bindel. På hvar och en af de fyra följande skifvorna funnos två basreliefer, åtskilda genom den vanliga inskriptionen. Öfra delen af första skifvan framstälde, efter hvad man kan förmoda, ett slott vid en flod på en ö. Ett torn försvaras af beväpnade män; på tvänne andra befunno sig qvinnor. Trenne krigare, som sannolikt unkommit fienden, summo öfver floden; tvänne af dem begagnade uppblåsta hudar, alldeles lika dem de araber, som bo vid floderna i *Mesopotamien* och *Assyrien*, ännu i dag använda, undantagandes likväl, att de simmande männen på basreliefen voro så afbildade, att de höllo i munnen den öppning på huden, genom hvilken luften inblåses. Den tredje, som fått en pil tvärt genom kroppen från två med båge beväpnade och vid stranden på knä liggande krigsmän, simmar emot strömmen utan tillhjelp af någon lädersäck. Trenne groft huggna träd komplettera bakgrunden.

Öfra delen af närmaste skifva framställer belägringen af en stad, der man ser konungen, beledsagad af vapendragare och hoffolk, afskjuta en pil på fienden. En stormskärm af flätadt vide på hjul och fästad vid ett rörligt torn, uti hvilket två män befunno sig, var riktad emot muren, från hvilken några stenar redan blifvit utbrntna. De belägrade, som tyckas ana stadens fall, bedja om pardon.

Under den nyssbeskrifna basreliefen ser man konungen, åtföljd af sina snöpingar och sin vagn, från hvilken han nedstigit, emottaga en rad fångar, som föreställas honom af viziren. Några bära byten, bestående af shawlar och elefanttänder; andra äro sammanbundna med tåg och framdrifvas af svärdbeväpnade assyriska krigare.

De öfra afdelningarna på tredje och fjerde skifvan framställa jagtscener. Man ser konungen afskjuta en pil på ett mot hans vagn rusande lejon, under det ett annat lejon, redan genomborradt af många pilar, nedfallit under hästarnes hofvar. Två krigsmän synas med dragna svärd ila till konungens bistånd. Genom det konstnärskap, som behandlingen och kompositionen här bevisa, samt den riktiga teckningen, jämte den snillrika grupperingen af menniskor och djur, är denna basrelief ett af de skönaste hittills upptäckta exemplaren af assyrisk bildhuggarekonst.

Raseriet hos det fallna djuret, som anstränger sig att få pilen ur sin nacke, är beundransvärdt skickligt framstäldt, under det majestätet och kraften, hvilka äro inlagda i det springande lejonets gestalt, förtjäna en ännu högre rang inom konsten. Den andra basreliefen visar konungen på sin vagn genomborrande den vilda oxen med ett kort svärd; en annan af pilar sårad oxe ligger under hästarna. Vagnen åtföljes af en ryttare, som för en handhäst, sannolikt för att begagnas af konungen. Det på detta skulpturarbete framstälda djuret är sannorlikt den vilda oxe, som fordom lefde på assyriens slätter, men redan länge varit utdöd, emedan hvarken sagan eller historien omtalar, att han funnits i denna del af Asien. Han måste under en mycket tidig period hafva genomströfvat *Assyrien*, men blifvit utrotad, då den ökade folkmängden betäckte landet med städer och byar. Han skiljer sig från de tama oxarna genom en mängd små fläckar, som betäcka hans kropp, och som förmodligen skola framställa hans långa, lurfviga hår; äfven är han ofta afbildad med ett horn, likasom hästarne ej sällan hafva två fötter och ett öra, emedan de assyriska bildhuggarne icke försökte att framställa båda, när djuret visades på endast ena sidan. Under denna basrelief föreställes konungen, vid återkomsten från jagten, dricka eller utgjuta ett tackoffer ur den heliga bägaren öfver det fallna lejonet eller tjuren. Hans följeslagare omgifva honom och musikanter prisa vid strängaspel segrarna öfver de vilda djuren i öknen.

(Forts.)

ÖFVER DJUPEN MOT HÖJDEN.

UNDER ett litet fridfullt skjul i närheten af Bethesda satte jag mig ned i min lilla vrå för att gifva akt på ett och annat vid världshafvets strand, där Augustana Synoden nu ankrat sitt skepp. Hafvet låg i majestätiskt lugn; det ena skeppet efter det andra lemnade kajen. Det dofva sorlet af ångmaskinen, som sattes i gång, blandades med farvälets snyftningar från menniskoskarorna på stranden. Den mjuka böljan böjde sig så lent för det ståtliga skeppet och plaskade så stilla vid stranden, att ett barn kunde leka med den i hemlandets dal. Mitt öga spanade efter det öfver djupen mot höjden bortdragande skeppet; det tycktes omsider försvinna derborta vid den cirkel, der himmel och vatten mötas. O, huru menniskorna i alla tider genombrutit den der cirkeln vid horisonten för att se — se hvad som månde finnas på andra sidan. Solen sjönk ned i hafvet, och rätt som det var bar Morfeus mig till drömmarnas undersköna land. På frågan hvad det var för en underbar båt, som lemnade efter sig så många tårar och böner i hemlandets dal, svarades mig: att det var det 19:de århundradets immigrationsbåt från midnattsolens land. Så snart jag fick fatt på mitt synglas, såg jag öfver djupen båtens namn i gyllne bokstäfver: *Augustana Synoden.*

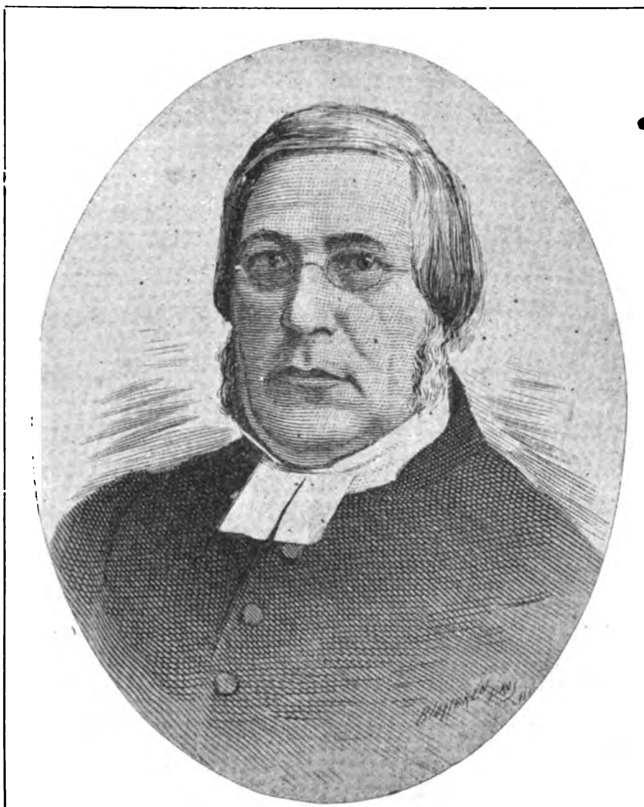
Augustana Synoden står nu färdig att med sitt skepp öfversegla en ny tids eqvator, eller gränsen mellan tvänne århundradens hemisferer. Det är derför icke ur vägen att vid ett sådant betydelsefullt skede i tiden anställa en liten båtfärdsbetraktelse öfver vår synods resa framåt på tidens haf. För omkring 50 år sedan hopfogades vår synods första församlingar, hvilka kunna med skäl anses såsom kärnfriskt kölvirke i det stora skepp som nu kallas Augustana Synoden. Hvem kunde för 50 år sedan tro att synoden skulle se så ut som den nu gör vid detta århundradets gräns. Att öfverfara gränsen mellan tvänne århundraden, har i historien alltid ansetts såsom en märkvärdig kronologisk tidspunkt. För sjömän är öfverseglandet öfver *eqvatorn* en märkvärdig geologisk gränsskilnad; de säga att Neptun rakar alla sjömän som första gången öfversegla denna punkt. De vind- och väderbitna sjömännen, som utstått den tempererade zonens stormbyar, behöfva vid eqvatorns stiltje en stunds hvila medan de rakas och föryngras för att under okända hemisferer möta nya brottningar mot vredgade vågor. Vår synods gamle sjömän, af hvilka ännu några äro qvar i skeppet, stå färdiga att passera gränsen till ett nytt århundrade. Ännu hafva de ej af Neptun blifvit rakade, men öfverströdda med många grå hår, som är deras hederskrona, i hvilken de taga sig vackert ut. Och får man sätta tro till det utlåtande som en norsk läkare i Kristiania sade till en af våra pastorer, som för sin halssjukdom besökte honom: "Di ska lade skägget växe", så torde det vara för *rösten* hälsosammast att ej af Neptun rakas. Men för en sjöman är det äfven nödvändigt att hafva friska *ögon*, ty han måste på sin färd öfver djupen så ofta rådfråga höjden. Då pastor P. Ahlberg för sina svaga ögon rådfrågade en läkare, sade denne: "Herr pastorn skall se mycket uppåt i det blå, ty det gifver ögat styrka". Pastorn log litet och tackade läkaren för denna förträffliga ögon- och hjertmedicin. För våra gamle, vår kyrkas grundläggare, har solen långt före detta kulminerat i sin middagshöjd på vår jordiska meridian; de hafva gått till det land der solen stannat för evigt i Zenit; der söker man ej med *sextantens* instrument bringa solen ned mot horisonten för att finna ut, hvar man är på hafvet och hvilka farvattens böljor häfva sig mot farkosten, ty för dem som seglen refvat och kastat ankare i den evigt solbelysta hamnen, finnas inga stormar mera.

Till ett fartygs utrustning hörer att hafva med sig ombord säkra *kronometrar*, som tälja tiden; dem sköter kaptenen, och man är mycket rädd för att de skola stanna, hvadan man ej är nöjd med att hafva blott *en* kronometer med sig, ty om den skulle komma i olag "så står man der". Vår synods författningar, stadgar och beslut, hvilka tid efter annan nedlagts, såsom kronometrar i det synodala skeppet, hafva än stannat och bordlagts, än gått ur kugghjulet och än gått baklänges, emedan man för mycket tummat urverket, eller sökt vrida det efter egen observartorietid. Derför har man ofta vid möten när man kommit i okända farvatten frågat: Hvar stå vi nu? Roberts "rules of order" har då såsom en säker *pejlskifva* tillgripits, oaktadt den gamle styrmannen sade vid lemnandet af styrstolen: "Jag har aldrig funnit någon uppbyggelse i Roberts rules of order". Så länge vi hafva vår säkre och vördade författningsman vid våra möten, hjelper han oss ur bekymret när något sandkorn stannat maskineriet. Det är af obeskriflig nytta att hafva säkra kronometrar på ett kyrkosamfunds skepp. Det är dock *en* kronometer som medskickats så väl i vårt enskildta som i vårt synodala lifs farkost hvilken vi ej kunna reglera, emedan den bestämmes af en högre stjerntid. Hvarje "tick-tack" som vi höra på vår lefnadstids vägg bör påminna oss att vi skola "köpa tiden, ty dagarna äro onda", samt äfven uppmuntra oss i bryd-samma stunder med orden: De som gråta vare såsom de icke gräto och de som fröjda sig såsom de icke fröjdade sig, ty denna verldens väsende förgås.

Logg är ett tillbehör till skeppet för att mäta farten öfver djupen. Hvarje tillryggalagdt stycke af en geografisk mil kallas knop. Vår synod har nu vid detta 40:de årsmötet framskridit 40 knop på immigrationstidens rörliga haf. Och nog har det gällt att "knopa" och knoga innan man beredt så många sköna kyrkliga hamnar i ett nytt land. När presidenten efter bibelläsning och bön öppnade synodal-

mötet fredagen den 9 juni kl. 3 e. m. med att säga: *Härmed förklaras det 40-de årsmötet af Augustana Synoden öppnadt i den Treenige Gudens, Fadrens och Sonens och den Helige Andes namn,* tyckte jag mig i denna förkunnelse höra ett underbart timslag i synodens historia på detta århundradets sista år. Så har då vår synod "knopat" fram i 40 långa år på folkvandringarnas rörliga haf. Hvem skall förklara Augustana Synodens årsmöte öppnadt 1999?

Lodet begagnas för att mäta djupet och taga bottenprof; man vill deraf veta om man är i fara att drifvas på sandreflar eller blindskär. Man får ej nöja sig med att under framfarten spegla sig i ett lugnt hafs yta, ty det vore en farlig *ytlighet;* för att få fatt i bottenprofven behöfs *grundlighet* och till och med att med profeten Jona kastas ned till djupens bommar och öfvertäckas af sjövassen. Lodet är nog tungt att bära och sänka, men det är nödvändigt och nyttigt för att upptäcka dolda faror. Den som aldrig nödgats gripa till sjelfransakningens och bönens sänklod, far oförväget och sjelfklokt fram öfver lugna och bedrägliga djup. Det farligaste djupet heter det egna *jaget.* Se, hvilket härligt bottenprof profeten Jona fick då han sjönk ned till bergsranden: *De, som akta på lögnens fåfängligheter, öfvergifva sin nåd.* Jona 2: 9. *Nåd!* Så heter bottenprofvet. *Nåd* är vår lutherska kyrkas, det är Guds ords bottenprof. Augustana Synoden har hittills fått på sitt skepp medföra detta bottenprof under framfärden öfver djupen; hon har fått predika den korsfäste Kristus och försoningen i Kristi död samt "vid korset" loda djupen af Guds eviga visdom. Huruvida kandidaterna till predikoembetet ega lifvets och uppenbarelsens bottenprof, söker synoden försäkra sig om genom deras redogörelse inför ministerium. De måste ock underskrifva synodens *läroartikel,* som är en säker grund för de rörliga vattnen. De kandidater, som i år ordinerades, torde blifva i ämbetet tordönsbarn, ty åskan mullrade så högtidligt under det att bibelspråken lästes, tron aflades och handpåläggningen skedde. Det är nog godt och behöfligt att hafva prof på fullbordade lärokurser, men framför allt är det nödvändigt att äga lifvet i Guds sons tro. Vi få ej följa tidens ytprof i den kyrkliga verksamheten, ty rätt som det är torde vi oförmodadt vaggas in på klippor och blindskär, och ve oss då när stormarna börja rasa.

LARS PAUL ESBJÖRN,
(f. 16 Okt. 1808, d. 2 Juli 1870,)
hvilken för femtio år sedan bland svenskarne i Illinois började den verksamhet som blef grunden till vår nuvarande Augustanasynod.

Sjökortet skall utvisa hvarest finnas bergref, grund, sandbankar o. s. v., hvilka ligga dolda under vattenytan. Det är farligt att ej läsa sjökortet. I första hand är Bibeln vårt allra viktigaste sjökort, ty den är upplagd af den Anden som känner alla dolda djup, ja, ock Guds djuphet, ty Anden utransakar allting. Vår synods historia, ehuru ej ännu så vidtomfattande med afseende på tiden, är ock ett märkvärdigt sjökort för Augustana Synodens seglats under dessa 40 år. Dr. E. N. som nu blifvit kapten på synodens skepp, är ju ock sjökortsuppläggaren för Augustana Synoden, hvadan han är mycket duglig till att läsa sjökortet och föra skeppet, och då han nu vid sin sida vid styret fått den man som tolkar syllabus i kritiska fall, så går nog synodens skepp lyckligt fram mellan Schylla och Karybdis.

Kompassen visar väderstrecken. När stjernorna lysa på höghvälfd himmel är det svårt att veta väderstrecken. *Nordstjernan* är liksom kommendören uti att leda hela hvalfvets stjärnhär; omkring henne synas alla stjernor och konstellationer kretsa, hon har haft väderstrecksledningen i många år för vårt lilla jordklot, hvadan man trott att hon var en fast ljuspunkt. Men nu vet man att hon ej är en fast punkt, lika litet som någon punkt i skapelsen är fast. Synodalrådets sekreterare sade då han uppläste en synopsis af de göromål som lågo till behandling för synoden: "Jag har ett par punkter i satchlen", men ej ens satchellagda punkter kunna förblifva fasta. Arkimedes sade: Gif mig en punkt utanför jorden, så skall jag flytta jorden från sitt rum. Endast i och genom tron ega vi den Arkimediska punkten utanför jorden. Men emedan ej alltid stjernorna lysa —

ej ens jordens, så behöfs kompassen. När moln och dimmor fyllt hvalfvets stora säjare frågas:

"Hvar är söder, hvar är norr?
Ingen utväg, intet sporr".

Då måste man i storm och mörka natten rådfråga kompassen hvarthän det bär. Ögat på kompassen och handen vid rodret om det skall gå väl. När vi tillsatte vår synods styresman, sade han: "jag är för gammal", "jag är klen till helsan", "jag vill ej", men så ångrade han sig och gick. Lycka till, vördade herr president med att föra synodens skepp öfver eqvatorn!

När ett skepp på hafvet är omsvept af tjock dimma klämtar man med *klockor*, aflossar *skott*, eller gifver *signaler* för att ej stöta emot andra fartyg. *Augustana* är vårt signalgifvande organ, och hon är klok nog att ej segla emot ödets vakttorn, som här och der dyka upp ur djupen.

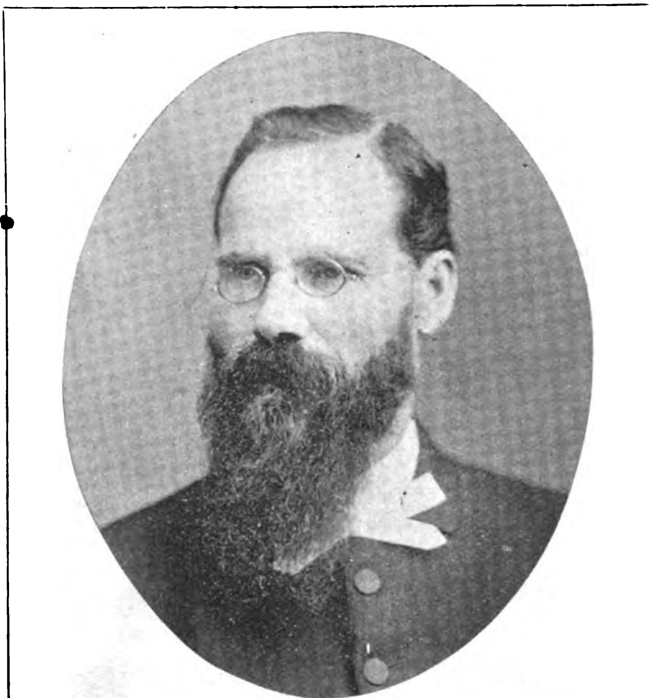
Fyrbåkar kallas de ljus, som stå vid alla inlopp, vid näs och vid grunda farvatten; de ej blott varna den sjöfarande för farliga näs, utan äfven hjelpa honom att visa den rätta vägen in i hamnen. *Blänkfyrar* kallas sådana fyrbåkar som blänka fram i olika ljusfärger, såsom rödt, gult, grönt, hvitt o. s. v. Genom ett slags klockverk inne i fyrbåken åstadkommes att somliga blänka ofta, andra åter långsamt. Augustana-synoden har i sitt läroverk sådana blänkfyrar, utposterade mot alla väderstreck. Hvilka som blänka ofta och med bjärta färger, liksom det komme ur dem stjernfall, kan genom öfvadt öga snart varseblifvas. Det kostar ock något att underhålla *ljuset* i dessa fyrbåkar. Om lyspenningen (25 cents) har ofta och understundom häftigt diskuterats.

Slutligen hafva vi *ankaret* som binder skeppet vid bottnen inne i hamnen. Hvarje synodalmöte är en ankarekastning i en lugn församlingshamn för några dagar. Vi tacka nu församlingen i St. Paul för en stunds hvila i hennes hamn. Må Herren välsigna vårt samfunds skepp med alla konferensdäcken då vi nu fara öfver eqvatorn till ett nytt århundrades hemisfer. Vi upptrissa ankaret ur djupen och med ögat vändt mot höjden sjunga vi på färden:

"Mitt lif är en våg, som röres en tid
i svallande tåg vid vindarnes strid.

När lugn blir på haf och vinden är tyst
då slumrar hon af vid stranden hon kysst.

Hon lägger sig ner till ro i det blå,
hon synes ej mer, men fins der ändå."

DR. E. NORELIUS.

Vid Augustana-synodens nyligen i St. Paul hållna möte valdes Dr. E Norelius, hvars bild vi ofvan återgifva, till synodens president för två år.

Dr. Norelius härstammar från Helsingland, Sverige, der han föddes den 26 Okt. 1833; han kom till Amerika 1850 och prästvigdes den 12 Sept. 1856 i Dixon, Ill. Dr. Norelius är sedan 1869 synodens historieskrifvare och har redan skänkt synoden och det svenska folket i Amerika många värdefulla arbeten. Förlidet år fick *Ungdoms-Vännen* mottaga flera intressanta bidrag från Dr. Norelii penna, och den har löfte om några äfven för i år.

SKAL OCH KÄRNA.

Ej döm utaf ytan genast! —
Ej vet du, hvad derunder döljs,
Kanhända af spirande blomster
Blott död och förgängelse höljs.

Fast mörker dväljes på djupet,
Dock böljorna skimra gladt;
Så kan en lekande yta
Ock gömma sorger och natt.

Kanske under lugn, som småler,
Det jäser en dold vulkan;
Kanske under torraste yta
Har diktens källsprång sin ban.

Kanske under berghård karghet
Att skatter af visdom bo;
Kanske under kalaste sandfält
Att kärlekens blommor gro.

Hvem pejlar väl menniskohjertat;
Hvem vet, hvad i djupet det bär?
Af allt mest outransakligt,
Mest gåtfullt helt visst det är.

Hvar dag du dock tror dig saklöst
att derom döma förmå,
Som skulle du känna hvar hjertats
Fördoldaste, minsta vrå!

NÅGRA SKÄL HVARFÖR SVENSKARNE I AMERIKA BÖRA BEVARA DET SVENSKA SPRÅKET.

"Klingar icke modersmålet skönast?
Binder ej vårt hem med dubbla garn?
Lyser icke sjelfva ljungen grönast
På den torfva, der vi lekt som barn?"

VÅRA tidigaste och dertill ljufvaste minnen äro förbundna med den plats eller inrättning, vid hvilken vår tanke stannar, när ordet *hem* uttalas. Tanken eger i detta uttryck "liksom ett eget litet förrådsrum, i hvilket den ända från vår barndom kan dag efter dag instufva allt det bästa, den förmår åtkomma af hvardagslycka och trefnad, af ömhet och förtrolighet, af en poesi, som ej är mindre värd, derför att den ej på skimrande vingar flyter mot skyn utan stilla och anspråkslöst med vänligt öga ler mot oss från den värmande brasan i spiseln, den nystrukna gardinen i fönstret, blommorna, dem en älskad hand ställt på vårt bord." Och denna älskade hand, som ställde blommorna på vårt bord och på så många andra sätt beredde oss trefnad och glädje, som stödde oss, då vi togo våra första steg, som smekande lades på vårt lockiga hufvud och ömt borttorkade våra tårar i sorgens stunder, — hvems var den? Det var *vår moders hand.* Så framkallar då minnet af vårt hem äfven bilden af vår moder såsom det käraste och bästa, som hemmet egde.

Genom ordet *modersmål* "egnar språket en välförtjent hyllning åt modern, som säkert öfverallt är den första och bästa språkläraren." Med modersmål förstås alltså, såsom ordets sammansättning angifver, närmast det mål eller språk, som vår moder talade, och som vi hafva lärt af henne. Det är det språk, på hvilket vi först hörde vår moder tilltala oss med allehanda om kärlek och ömhet vittnande smeknamn, det språk, på hvilket vi först lärde oss nämna moder och fader, det språk, på hvilket vi från vår moders mun lärde våra första böner. Det gifves alltså ett språk, som på det närmaste är förbundet med *hem*, med *mor* och *far*, dessa för oss alla så dyrbara ord. skulle vi då ej framför alla andra språk älska och vårda detta? För en stor del — säkerligen de fleste — af svenskarne i Amerika är svenskan *modersmålet* i den ofvannämda första och egentliga betydelsen af ordet, och häri ligger också det största och förnämsta skälet, hvarför vi äfven i detta land böra vörda, älska, studera och bevara detta språk.

"Jag vill vörda det språk, som min moder mig lärt,
Det är skönast af alla på jord.
Det har anor i höjd, det är vördnaden värdt,
Ty det stammar från fädren i Nord."

Men, äfven om många svenskfödda i Amerika ej skulle anse svenskan såsom sitt modersmål, emedan de ej fått lära den af moder eller fader, så måste de dock medgifva, att svenskan är *deras fäders språk*, d. v. s. det språk, som talas i deras fäders land, det språk, på hvilket fäderna sekler igenom hafva tänkt, talat och skrifvit så mycket stort, skönt och ädelt. Vilja vi lära känna våra fäder, *vårt folk* — och detta är ju i sjelfva verket detsamma som att lära känna sig sjelf —, vilja vi erhålla kunskap om vår egen nations utveckling, kultur, tanke- och känslolif, så måste vi studera dess språk. "Ett folks språk," säger H. Järta," är icke ett dödt ting såsom marmorn, hvars motstånd bildhuggaren besegrar: det är sjelft ett konstverk, uti hvilket nationens hela själ, dess lynne, dess seder, dess bildningsgåfva, dess begrepp, dess känslor uppenbara sig, och i hvilket minnet af dess ursprung, af dess odling och af dess stora öden säkrare än i några häfder förvaras." Kan det nu sägas redan om språket, att det gömmer fädernas ande — för att begagna ett kort uttryck —, så är detta ännu mera sant om litteraturen. Den svenska litteraturen är framför allt ett uttryck af vår nations rika och djupa andelif. Vill du derför lära känna, hvad stort fäderna hafva uträttat, hvad sant och ädelt de tänkt, hvad skönt de diktat, vill du lära känna deras karaktär, deras själ, deras innersta, studera då både deras språk och litteratur! Vi kunna tryggt lofva dig, att ju mer du lär känna det svenska språket och dess litteratur, dess mer skall du värdera och älska dem, dess mer känna dig på hemmets mark, känna, att dessa tankar, känslor och ord, som äro lagda framför dig, äro *din egen slägts, dina egna fäders*, och att de just derför förmått att beröra ditt innersta väsen, ja, väcka till fullt medvetande din nationella individualitet. Ett barn liknar sina föräldrar, icke blott derför att det från dem ärft vissa anlag, utan ock emedan dessa anlag under föräldrarnes dagliga umgänge med barnet utvecklats och blifvit medvetna. På samma sätt gå väl en nations egendomligheter i arf från slägte till slägte, men de blifva fullt medvetna och träda bestämdare fram, då nationen lär känna förfädernas karakter, sådan denna tagit sig uttryckt i deras språk och litteratur. Af det ofvan sagda framgår, att vi blott genom att bevara vårt svenska språk och det myckna, som är förbundet dermed, kunna vara trogna vår kallelse i detta land, ty endast derigenom kan det blifva oss möjligt att såsom *vår insats* i det kultursarbete, hvilket en gång skall sammansmälta de många olika nationerna i detta land till *ett* folk, gifva det bästa och ädlaste, som vår nationalkultur eger. Vi kunna derför icke förstå dem, hvilka väl framhålla såsom vår bestämda uppgift att inympa det goda, som finnes hos vår svenska nation, på det stora amerikanska kulturträdet, men på samma gång drifva på bortkastandet af vårt svenska språk.

Man torde här invända, att för kännedom om den svenska litteraturen kunskap i svenskan ej är nödvändig, enär man genom engelska öfversättningar kan erhålla dylik kännedom. Med afseende att endast en högst ringa del af den svenska litteraturens akter hafva öfversatts och säkerligen äfven komma att öfversättas till engelskan, är det mycket svårt för en öfversättning att intränga i originalets ursprungliga anda och återgifva dess nationella egenheter. Jag har nyligen ögnat igenom en engelsk öfversättning af Tegnérs "Frithiofs Saga", som visserligen är en af de erkändt bästa och af Tegnér sjelf fått det vitsordet, att den mer än föregående öfversättningar respekterat originalets nordiska egenheter, men det oaktadt på det hela taget blott bekräftar, hvad här ofvan sagts om öfversättningar i allmänhet. Vi vilja här för ro skull anföra de tre begynnelsestrofverna af den första sången i öfversättningen jämte originalets ord:

Two plants, in Hilding's garden fair,
Grew up beneath his fostering care;
Their match the North had never seen,
So nobly tow'r'd they in green!

Der växte uti Hildings gård
Två plantor under fostrarns vård.
Ej Norden förr sett två så sköna,
De växte härligt i det gröna.

The one shot forth like some broad oak,
Its trunk a battle-lance unbroke;
But helmet-like the top ascends,
As Heav'n's soft breeze its arch'd round bends.

Den ena som en ek sköt fram,
Och som en lans är hennes stam;
men kronan, som i vinden skälfver
Liksom en hjälm sin rundel hvälfver.

Like some sweet Rose, — bleak winter flown, —
That other fresh young Plant y-shone;
From out this Rose Spring yet scarce gleameth,
Within the bud it lies and dreameth.

Den andra växte som en ros,
När vintern nyss har flytt sin kos;
Men våren, som den rosen gömmer,
I knoppen ligger än och drömmer.

Hvad vidare beträffar den svenska skönlitteraturens bildande betydelse, vilja vi ej särskilnt betona denna, emedan hvad derom kan sägas, väl också har sin tillämpning på den engelska, men vi vilja dock i detta sammanhang bemöta en orättvisa, som någon gång gjorts den förra. Man har påstått, att den svenska skönlitteraturen kan jämföras med den engelska till hvarken "qvantitet eller qvalitet." Detta må nu vara sant, hvad beträffar qvantiteten. Det har ock sin lätt insedda orsak. Man behöfver blott tänka på huru ofantligt många flere de äro, som bruka engelskan i tal och skrift, än de, som begagna svenskan. Men är nyssnämda påstående sant äfven i fråga om qvaliteten af de båda språkens skönlitteratur? Vi betvifla detta. Den svenska litteraturen eger ingen Milton, ingen Shakspere, säger man. Det är sant, att den ej har att uppvisa något religiöst epos, jämförligt med Miltons "Paradise Lost" eller eger en dramatisk litteratur, som kan mäta sig med den shakspereska, men hvarför stanna med jämförelsen här? Månne den engelska litteraturen äger någon Tegnér eller Runeberg? (Vi kunde tillägga ännu ett namn, ifall det ej egde så dålig klang i mångas öron.) Tegnérs "Frithiofs Saga" och Runebergs "Fänrik Ståls sägner" intaga en mycket framskjuten plats inom verldslitteraturen, och säkert är, att den engelska dikten ej eger något jemförligt med dem inom deras egen art. Vi hafva vidare i våra religiösa hymner eller psalmer dikter af så stort konstvärde, att förvisso intet annat folk — med undantag af tyskarne — eger inom samma område något, som går upp deremot. Jämförelsen kunde väl fortsättas ännu längre utan förfång för den svenska dikten, men det anförda torde vara tillräckligt såsom en antydan om att beträffande både den verldsliga och religiösa diktningen vår svenska litteratur ej behöfver träda tillbaka för den engelska, hvad qvalitet eller estetiskt värde angår.

Den praktiska nytta, vi hafva af svenskan äfven i Amerika, bör ju också påaktas. Ju flera språk en person behérskar, desto bättre utsigter har han i sin praktiska verksamhet. Den svensk-talande befolkningen i detta land är nu så pass stor och betydande, att äfven anglo-amerikanerna inse nyttan af att kunna svenskan, och åtskilliga hafva också förvärfvat sig god färdighet i densamma. Då sålunda anglo-amerikanerna, oftast med mycken möda, lära sig svenskan, så borde väl vi, som till börden äro svenskar samt hafva så utmärkta tillfällen att studera svenskan och derför kunna lära oss den med i allmänhet långt mindre möda än de förstnämda, ej stå dem efter i bemälda hänseende.

Under de senare åren hafva ock vid flere af de anglo-amerikanska universiteten upprättats lärostolar för nordiska språk, hvilket nogsamt visar, att man mer och mer lärt sig inse betydelsen af svenskan, såväl som de öfriga nordiska språken, såsom studieämne. Och nog kunna vi väl säga, att det svenska språket lämpar sig lika väl för intellektuel disciplin och utveckling som de öfriga moderna språken. En jämförelse mellan den svenska grammatiken och den engelska torde t. o. m. visa, att den förra i nyssnämda hänseende står betydligt framför den senare.

Det svenska språkets manliga kraft och majestät, dess klangfullket och klarhet, med ett ord dess *skönhet* utgör ock en orsak — och det ej den minsta, — hvarför det af oss bör med kärlek och trohet bevaras och vårdas. Skönheten i vårt språk framställes dock bäst och mest tilltalande i poesiens form, hvarför vi här låta ett par af våra främste skalder tala. Tegnér utropar:

"Ärans och hjeltarnes språk! Hur ädelt och manligt du rör dig!
Ren är som malmens din klang, säker som solens din gång.
Vistas på höjderna du, der åskan och stormarna tala,
Dalarnes lägre behag äro ej gjorda för dig.
Spegla ditt anlet' i sjön, och fritt från de manliga dragen
Tvätta det främmande smink, kanske det snart är för sent."

Och Böttiger sjunger:

"Från romarspråket med dess jern och stal
Jag vänder åter till mitt modersmål,
Det dyra arfvet af förgångna fäder,
Som än hvart öra och hvart hjerta gläder;
Det språk, som tog af vår natur sin färg,
Tog manlig fasthet af granitens berg,
Tog älfvens klarhet, och af stjernenätet
På nordens himmel lånat majestätet;
Det språk, som speglar både djup och höjd,
Som lika troget målar sorg som fröjd
Och re'n i vaggan blef till frihet ammadt,
Det, på hvars ljud vår första bön vi stammat."

För någon tid sedan läste jag i en uppsats, skrifven af en studerande vid Augustana College, följande innerliga ord: "Mitt fädernesland! Hvad skall jag gifva dig i gengäld för detta härliga arf, ditt språk? Du har gifvit mig det såsom ett minne från dig, för att jag skulle taga det med mig till ett främmande land. Hvad skall jag gifva dig? Är du nöjd med att jag vårdar, att jag älskar det såsom en dyrbar skatt? Det är allt, jag kan gifva dig!" Vi skulle önska, att hvarje svensk-amerikansk yngling och jungfru uppriktigt framstälde samma fråga, hvarpå fäderneslandet förvisso skulle svara ett gladt och hjertligt: **Ja!**

Bonden och Kejsaren.

KEJSAR Wilhelm förkunnar, att hans vilja är högsta lag, och vill "krossa" en hvar, som sätter sig emot honom — han har dock en gång funnit en man, som ryggade hvarken för furstemakt eller kungamakt.

Det var en bonde.

Historien är från den tid, då den nuvarande kejsaren låg i Potsdam som öfverste för gardets husarregemente.

Öfversten, prins Wilhelm, manövrerade med sitt regemente på Bornstedterslätten, den stora exercisplats, der Potsdams garnison exercerar. Intill platsen gränsa byn Bornstedts egor, och emedan grödan ännu ej var fullt inbergad, var gränsen för öfningarnes utsträckning märkt med "ruskor".

En bonde i Bornstedt, som ännu hade säd stående ute på marken, hade fattat posto vid sin "ruska", emedan han flere gånger förut observerat, att hrr militärer just ej alltid höllo sig så noga inom de för dem utstakade gränserna. Hr. öfversten ernade företaga en större manöver, för hvilken exercisplatsen ej var tillräcklig. Han skickade derför en adjutant till bonden med tillsägelse att ruskan skulle tagas bort, emedan exercisplatsen ej räckte till för den ifrågavarande manövern. Men bonden grep ruskans stång med högra handen och svarade:

"Ruskan står qvar".

Nu red "hr öfversten" sjelf fram till bonden och bad denne vänligt att taga bort ruskan; det var alldeles nödvändigt för manövern.

Men bonden höll fast i stången och upprepade höfligt men bestämdt:

"Ruskan står qvar".

Öfversten red nu tillbaka till sitt regemente, och en af officerarne red ånyo till bonden och sade till denne:

"Ni vet väl inte, hvem hr öfversten är, som nyss talade med er. Det är h. k. h. prins Wilhelm, son till tyske kronprinsen och sonson till kejsaren".

Bonden vände sig mot den sida, der prinsen var, tog af hatten och bugade sig ödmjukt, men höll med andra handen fast ruskstången och svarade med samma fasthet som förut:

"Ruskan står qvar".

Prinsen kastade då en ej särdeles vänlig blick på bonden, men han gjorde intet försök att med våld bryta dennes goda rätt, och inskränkte manövern, så att denna kunde försiggå på exercisfältet.

Ruskan stod qvar.

De två girigbukarne.

I Kufa bodde en gång en girigbuk, som fick höra, att det i Bassora fanns en man, som var ännu girigare än han sjelf.

"Hos honom måste jag gå i skola", tänkte han, "der fins alltid något att lära".

Genast begaf han sig till Bassora och uppsökte den girige der.

"Välkommen!" sade girigbuken i Bassora, "vi skola genast gå ut för att göra uppköp af matvaror". Så gingo de till en bagare.

"Fins det godt bröd?"

"Ja, mycket godt, friskt och mjukt som smör".

"Ser du", sade mannen från Bassora till honom från Kufa, "godt bröd liknas vid smör; då kunna vi spara in på brödet och nöja oss med bara litet smör. Det blir billigare".

Så gingo de till smörhandlaren och frågade honom, om han hade något godt smör.

"Ja, mycket godt, friskt och godt som den finaste olivelja".

"Ser du", sade girigbuken från Bassora, "det bästa smör liknas vid olja; då måste sådan vara att föredraga".

Så kommo de till oljehandlaren.

"Fins det någon god olja?"

"Ja, mycket god, klar och genomskinlig som vatten".

"Ser du", sade han från Bassora, "vatten är tydligen det bästa af allt. Hemma har jag en hel bytta sådant, och du skall vara en välkommen gäst hos mig".

Der hemma bjöds intet annat än vatten, eftersom de fått veta, att vatten var bättre än olja, olja bättre än smör, och smör bättre än bröd.

"Det var en välsignad sak", sade den girige från Kufa, "jag har inte rest den långa vägen hit förgäfves".

Aftonfrid.

Andante. AXEL FRANKE.

p

1. Kväl - lens skug - gor, ren sig slu - tit Kring den nejd där nyss för - ut,
2. Va - re ljus - ning, va - re kväll - ning Här på vex - lin - gar - nas haf

cres. p

So - lens skö - na strål - svall gju - tit Si - na ri - ka ström - mar ut.
Må jag blif - va i den ställ - ning, Att jag, när min dag tar af

f

Från det hög - sta hvalf - vet blänk - te Stjär - nor - na i tu - sen - tal,
Och min si - sta skym - ning bre - der Slö - jan öf - ver svun - nen tid,

p dim.

Me - dan af - ton - rod - nan stänk - te Dagg på frid - sam slu - ten dal.
Må mitt huf - vud läg - gas ne - der I en ljuf - lig af - ton - frid!

Digitized by Google

TVÅ BOTADE PÅ SAMMA NATT.

DEN som såg Storkpetter på sitt hemman med allt som fans der omkring och derinne måste säga, ifall han förstod sig på dylikt: "Den mannen sitter i välmåga och är bröder emellan värd sina fyrtio tusen gulden". Det vackra huset var ju hans, logen var så stor, att man kunde vända därinne med en stor hövagn utan att stöta emot, och rökfånget lika späckadt med skinkor och korfvar som haren, hvilken anrättades om söndagarna på hösten? Och nere i källaren låg fullt af vinfat, ända från elfte till allra sista årgången, alla i rader och efter hvarandra, utan någon lucka samt allt ordentligt justeradt och försedt med fina märken? Om dertill någon frågade, hvem som egde de fina hästarna, äro ryktade så blanka, att icke en vattendroppe kan stanna qvar på dem, och på hvilkas benknotor man icke kan hänga upp sin hatt, såsom fallet var med den krake, som författaren under sin studenttid fick på sin resa från Erlangen till det franska Schweitz, så skulle man svara: "Åh, ser ni inte, att de tillhöra Storkpetter, och de ha det bättre än mången menniska i byn."

Kom man in på hans gård, så behöfde man icke hålla näsduken för näsan, ty det som den tyske bonden kallar sin ädelsten, förvarades helt snyggt i den murade gropen, och man märkte, att icke blott äppelträdet midt på gården var ympadt utan äfven Storkpetter sjelf hörde till det slags förädlade bönder, som på svenska kallas rationella jordbrukare.

Inne i själfva huset såg det också solidt ut. Den stora sparlakanssängen med de målade vattenliljorna samt det massiva linneskåpet, som länge gått i arf, och deri det myckna linnet förvarades, allt märkt och sorteradt, groft och fint för sig, det hvitskurade golfvet och de glänsande furuborden — ingenting fans att anmärka, hvart man än såg.

Den, som skådade allt detta, måste säga: "Respekt härför, Storkpetter är en förmögen och försigtig karl."

Men ändå var det icke riktigt trefligt i huset, och läsaren hade säkert icke stannat der en enda natt, äfven om han varit lika behjertad och kallblodig som författaren, och hade säkerligen låtit Storkpetter behålla sin gård, sitt linne och alltsamman, ifall han hade varit tvungen att taga med i köpet de "omständigheter", som rådde i huset. Som sagdt, det stod icke rätt till, trots älfkorset och de tre korsen öfver stalldörren, trots det stora vägguret, som gick lika bra som ett cylinderur och endast behöfde dragas upp hvar fjärde vecka och smörjas en gång om året, och trots barometern, som var lika känslig som en liten stadsfröken, som kommer direkt från pensionen.

Storken, som tronade högt upp vid skorstenen och allt sedan gamla tider haft rätt att hyresfritt slå sig ned der, kunde heller icke vara skuld härtill, ty han var en alltigenom hedervärd herre, som punktligt höll på tukt och ordning och aldrig reste bort eller kom tillbaka från sina resor på olaga tid, och som lefde i den ljufligaste frid med fru storkmamma och barnen. Det var således icke heller storkens fel. Huset var heller icke något gammalt ruckel, där man kunde förmoda att allehanda andar höllo till, utan alldeles nybyggdt, och i sådana hus trifvas ju icke, som bekant, de gamla andar, som gå i arf med husen. Den onda, oroliga ande, som fans i huset, berodde således på någon annan orsak.

På sin tid hade Storkpetter varit en vacker gosse. Hans föräldrar hade dött tidigt och efterlemnat åt honom i egenskap af enda barnet både hus och gård. Pfetterichbonden, som burit honom till dopet, uppfostrade honom. Men likasom de unga adliga herrarne snart lära sig förstå, hvad ett "von" framför namnet betyder, eller en rik borgerlig ung herre också i god tid förstår att räkna ut, huru mycket som kan komma på hans del en gång, på samma sätt visste äfven Storkpetter mycket väl redan i ungdomen, hvem den vackra gården tillhörde, och Pfettericks drängar aktade sig noga att ställa sig illa med den unge herrn, och till och med skolmästaren lät emellanåt två gånger två vara fem, något som skulle hafva bekommit de andra barnen illa.

Det var således icke underligt, att Storkpetter blef lika trekantig som hans trekantiga hatt, att hans hufvud invändigt lika fyrkantigt som hans person var utvändigt. Han kunde kommendera lika bra som någon general, men han hade icke gått igenom graderna, och den som icke sjelf tjenat och fått lära sig lyda, han lär sig aldrig i lifvet att befalla.

Bland mycket annat, som han icke tänkt på, var också det, att den ljushåriga flickan med de långa flätorna, som suttit bredvid honom på skolbänken och alltid kunde svara på de frågor, som han icke kunde, en gång skulle blifva hans äkta hälft. Icke långt från Pfetterich bodde nämligen Lindbonden med sina elfva barn, det ena trefligare än det andra. Det var en fröjd att om morgonen se de elfva sqvalpa i vattnet vid brunnen, öfver hvilken den höga linden utbredde sina grenar, alldeles som en stor grön gardin. Renlighet var också alla elfvas största kapital, ty Lindbonden hade visserligen ett par små åkerlappar, men då han betraktade dem och dividerade dem med elfva, sade han liksom Andreas till Filippus: "Hvad förslår det ibland så många?" Angående sina flickor kunde han dock trösta sig med ordspråket att,

Marthas flit, Marias vishet,
Rakels skönhet, klokhet Ruths,
flickans bästa hemgift är.

Men så tänkte icke det öfriga folket, synnerligast icke byadeln, och sedan bland flickorna Elsbeth vuxit upp och om söndagarna kom så vacker med rosmarin i handen och en vinranksqvist på klädningslifvet, då tänkte många af de rika gossarne i byn: "Det der vore något för dig", men då de gamla fingo nys om saken, voro de genast till hands för att släcka denna eld.

"Tar du Lindbondens Elsbeth," sade de, "så är dörren der, och då kan du svälta derute tillsammans med henne. Vi hafva icke arbetat och sparat för Lindbondens Elsbeth, och på vår gård kommer ingen bonddotter, som icke har annat än kor. Häst och ko draga inte jämt."

Detta var som en kall dusch, ty om en bonde, som var hästegare, gifte sig med dottern till en, som bara hade några kor, så var detta lika illa som om en fin adelsman gifte sig med en skräddardotter, och det skulle jagt de gamla i grafven. De ville behålla sin släkt *oblandad*, d. v. s. utan att blandas med dottern till en kobonde.

Kuren lyckades alltid, och då fullmånen nästa gång gick upp, så var kärleken förbi. Vid giftermåls ingående se de flesta mera på, hvad folk *hafva*, än på hvad de *äro*, och den sjukdomen grasserar lika mycket i staden, som på landet.

Men Storkpetter, som var sin egen herre, behöfde icke bedja någon om lof, utan tänkte: "Gifter du dig med Elsbeth, så gör du ett klokt giftermål, ty då hon ingenting har, så blir hon dig också underdånig och lydig."

Och så friade han till Lindbondens dotter, och Lindbonden hade ingenting att invända utan gaf sin välsignelse obesedt och mången, som förut sett på Lindbonden med bara ett halft öga, han blinkade nu helt vänligt mot honom med två och lagade, att han kom att sitta alldeles bredvid honom på värdshuset Kronan om söndagsqvällarna — allt för Storkpetters, den rike svärsonens skull.

Då folket tillräckligt förundrat sig häröfver och på tillbörligt sätt utgjutit sig i speglosor öfver förlofningen och dervid lemnat sin visdom fritt spelrum, så firades bröllopet. Alla fönster slogos upp, då det ståtliga paret skred fram, Storkpetter i trekantig hatt och med en bukett i knapphålet, så stor, att man kunnat sätta den i en vas, och bredvid honom Elsbeth med myrtenkrans i de gula lockarna och de milda ögonen nedslagna. Bakom gingo Pfetterich och Lindbonden med sina tio andra drabanter.

I kyrkan måste de ännu en gång springa gatlopp uppför den smala gång, som bildats af folkhopen, och mången anmärkning följde efter paret, till och med i kyrkan. Skolmästaren afleverade sitt allra bästa musikstycke, splitter nytt författadt och satt i musik af honom sjelf till Storpetters ära. Han sparade icke något på orgelns register, ty han tänkte: "Sparar du, så sparar också Storkpetter, och litet luft mer eller mindre betyder ingenting."

Öfver hvilket bibelspråk kyrkyherden höll bröllopstalet, vet jag icke, icke heller om brudfolket i likhet med den unge Tobias sade: "Vi äro den heliges barn, och det anstår oss icke att begynna vårt äktenskap såsom hedningarne, de der förakta Gud." Jag vet bara så mycket, att bröllopet firades med all ståt och varade i tre hela dagar. Först kommo de närmaste slätgingarne, derefter vännerna och till sist backstugusittare och daglönare. Och de fattiga barnen stodo på gården och väntade till dess att deras bröllopskaka kom ut, och månget förmöget barn stod der äfven, ty då magen och munnen hos ett barn komma med i spelet, då upphör all ståndsskilnad, och den tjocka fläskpannkakan smakar rike mans barn lika bra som de fattigas och ligger lika tung i bådas magar.

Någon bröllopsresa gjorde icke Storkpetter, det brukades icke på den tiden der i orten, och att världen var rund som ett klot, det visste han föröfrigt genom skolmästarens stora jordglob. Bröllopsresan är i alla fall blott början till den långa resa, som man i och med äktenskapet anträder på tu man hand.

Att resa "på tu man hand" kan emellertid redan bland vänner vara både si och så. Visserligen kan försöket utfalla både värdefullt och skönt, ty det är dock något annat, om fyra ögon se den vackra dalen och fyra öron höra fåglarna sjunga, och om den glädje man sjelf känner äfven delas af en annan. Hvad den ene icke ser, ser den andre och fäster med en liten knuff i sidan uppmärksamheten derpå, något hvarför man är honom hjertligt tacksam. Om man skall uppför en brant väg, så fattar den ene den andre under armen och hjelper honom att bära den tunga ränseln. Och ju längre resan räcker, ju bättre förstår man hvarandra och lägger märke till, hvad kamraten tycker om, och desto svårare blir det att undvara hvarandra och skiljas åt. Och vid resans slut har man lärt att älska hvarandra mer än man gjorde vid dess början, och den ene säger till den andre: "Om vi bara kunde komma ut och vandra tillsammans ännu en gånn!"

Men icke alltid aflöper saken så väl och jämt, och mången resa på tu man hand har tagit ett helt annat förlopp. Många som börjat sin resa tillsammans såsom vänner, hafva under densamma blifvit de hätskaste fiender. Till en början går det temligen bra, men så småningom ser man hos den andre både ett och annat, som man icke tänkt sig. Den ene vill taga nattqvarter på "hästen", den andre anser "svanen" vara bättre, ty der känna de honom, och första gången gifver man vika. Men en annan gång händer det, att den ene är trött, då den andre känner stor lust att gå ut eller upp på ett berg, och denna gång vill ingen gifva med sig. En annan gång vill den ene dricka ett godt rödt vin, under det att den andre hellre vill hafva gammalt hvitt — och då man en gång icke riktigt kan komma öfverens, behöfves just intet särskildt tillfälle — stridigheter komma och hela härligheten är förbi. Så kan det också gå, då man reser på tu man hand.

Så förefaller det äfven att förhållandet är med den vandring som kallas äktenskap. Somliga resa så lyckligt och blifva hvarandra allt kärare för hvarje dag, och somliga blifva leda vid hvarandra. De flesta hafva icke ordentligt betraktat reskamraten eller också hafva de endast sett på ansigtet eller penningpungen och mena, att det andra reder sig nog. Däruti taga de emellertid grundligt fel, ty ansigte och penningpung hafva aldrig gjort någon lycklig.

Så var det också med Storkpetterfolket. Då de första dagarna och veckorna voro öfver, och Elsbeth sett på alla sina skatter, och alla väninnorna gjort besök, så började en märkvärdig vind att blåsa, och Storkpetter föreföll henne mången gång riktigt egensinnig och alls icke så godmodig, som han såg ut. Om hon varit förtrogen med sin bröllopsbibel, så skulle hon på ett ställe funnit något om "underliga" herrar, hvilka man likväl är skyldig lydnad. Att foga sig efter de godmodiga och milda är icke något trolleri. Men så låg också bibeln med de stora spännena uppe på spishyllan och skådade derifrån ned på Elsbeth som om den ville säga: "Om du visste, hvad jag vet, så vore du hjelpt." Men i stället för att gå till läkaren, så gick hon till qvacksalfvaren, eller med andra ord hon vände sig till en gammal moster och klagade sin nöd för henne. Hos den gamla mostern gingo emellertid dessa ord i uppfyllelse: "Ålderdom skyddar intet mot dårskap." I stället att, såsom en moster egnar och anstår, taga qvasten ur Elsbeths hand och vända om skaftet och behörigen damma af henne, sade hon: "Du är nu icke mer Lindbondens Elsbeth, utan Storkpetters äkta fru och behöfver icke finna dig häri. Har han sitt hufvud för sig, så har du också ditt, och den ene är så god som den andre. Hårdt emot hårdt, då går det. Gif nu akt på om han icke vill gifva efter, då du sätter dig emot och visar ett trumpet ansigte. Han kommer då nog att säga: "Elsbeth, det gör mig ondt, men det var icke så illa menadt, som det såg ut.

Sådant var det plåster, som mostern narrade Elsbeth att använda, och denna tänkte på hemvägen: "Det var ändå klokt af dig, att du gick till moster, hon slog hufvudet på spiken." Den spiken skulle emellertid tränga ända in i hennes hjerta, men det tänkte icke Elsbetn på. Derför då Storkpetter nästa gång satte sig på tvären, så öppnade hon också munnen och sade: "Det der förstår jag bättre än du, och det står jag vid."

Storkpetter var som fallen ifrån skyarna och trodde icke sina öron, då han hörde den milda Elsbeth tala på detta sätt. Och då han icke genast bröt ut mot henne, så tänkte hon: "Se, det der gjorde jag bra, moster har rätt."

Men Storkpetter teg och gick ut genom dörren. Det finns emellertid en tystnad, som är värre än att tala, då den icke är något annat än lugnet före stormen, när molnen långsamt draga sig tillsamman, till dess att ovädret bryter löst med blixt, åska och hagel.

På qvällen såg han dyster ut och sade nästan intet, Elsbeth sade ej heller mycket, och det "god natt", som de önskade hvarandra, var fullkomligt lika kallt som Januarinatten der ute, nemligen sjutton grader. Detta var första gången.

En gång är emellertid icke alltid ingen gång, och då blomman träffas af frosten, så är det nog med en gång.

De fingo inga barn. Ett litet barn gör emellertid, att man åter kommer öfverens, emedan det tillhör båda två, och ett sådant litet barn är icke annat än en bro, slagen från det ena till det andra hjärtat, på hvilket kärleken vandrar fram och åter. Men den rätte tredje till "de tu" lät icke höra af sig, och de måste ensamma fortsätta bröllopsresan, som blef allt besvärligare.

Det stannade icke vid att hafva rätt första gången, utan andra gången ville Storkpetter hafva rätt och menade, att nu var det hans tur, och då hårdt sattes mot hårdt, alldeles som flintan emot stålet, så uteblefvo icke gnistorna. Ingen ville gifva vika, och båda ville hafva rätt. Storkpetter derför att han var mannen, och Elsbeth derför att hon var hustrun, och så fortfor det på samma sätt. Det var ett dagligt krig, och Storkpetter tänkte, då han såg på sina ståtliga hästar och fulla lador: "Hvad har jag för nytta af allt detta, och hvad har jag för glädje af min elfte och trettiondefjerde årgång, då jag hvarje dag med förargelse måste svälja ned vinet."

Elsbeth å sin sida tänkte: "Hvad har jag för glädje af allt linnet och det stora skåpet, då min man är så trotsig," och hon grät ofta i tysthet, då hon tänkte på den tid, då hon tillsammans med sina tio syskon satt vid sin fars bord och efter hemkomsten från skolan åt bröd med tjockt påstruket smör och ost, och då hon plaskade om morgnarna vid brunnen.

"På den tiden var du fattig, men nu är du ändå fattigare."

Om det också allt emellanåt var vapenstillestånd, såsom vid påsk, då de gingo till nattvarden eller på någon annan större högtidsdag, så var dock krig det vanliga.

Detta var den onde ande, som gick omkring i huset och som jag förut omtalat, och för hvilkens skull läsaren nog icke skulle velat hafva gården, äfven om han fått Storkpetters alla pengar med på köpet.

Under tiden gick den tidpunkt till ända, som brukar förorsaka folket i Schwaben mest hufvudbry, nemligen det fyrtionde året, ty om de till dess icke blifvit kloka, så komma de allt fortfarande att vara lika dumma som de andra innevånarne i det heliga romerska riket bland den tyska nationen.

Storkpetter var nu 47 år och Elsbeth tre år yngre, och vid den åldern göra, som bekant, ett par år icke mycket till eller ifrån. Förargelse och fridlöshet försköna ingen menniska, i all synnerhet icke qvinnorna, och derför säger också Syrak om den elaka qvinnan: "Då hon blir vred, vanställes hennes ansigte, och hon blir lika vederstygglig som en säck," och detta porträtt är icke så illa.

Det milda uttrycket i Elsbeths ögon var borta och äfvenså hennes röda kinder, som varit som mjölk och blod, och hon såg nu lika mager och gul ut som en geting, och Storkpetter hade fått något vildt i uttrycket och mer än hundra gånger ångrat, att hon gift sig med en kobondes dotter.

Andreasdagen inföll. Derute rasade Novemberstormen och kastade regnet i skurar mot fönstren, och från spisen fladdrade lågorna allt emellanåt fram på ett hemskt sätt. Makarne sutto midt emot hvarandra. Det skulle blifva årsmarknad i staden, och Elsbeth ville köpa sig en sidenklädning. Detta verkade emellertid som eld i krutfjerdingen. Storkpetter sprang upp, slog knytnäfven i bordet och skrek:

"Och jag säger dig ännu en gång, så sant jag heter Storkpetter, det låter du bli. Icke ett steg går jag tillsammans med dig, om du har den der sidenfanan på dig. Det passar just att styra ut dig på det sättet. Om din mor såge det, skulle hon vända sig i sin graf. Hon var glad, om hon hade mat till edra elfva munnar och kunde bestå en till hälften ny klädning åt er hvar."

"Hvad säger du", skrek Elsbeth, "smädar du min mor, der hon ligger i grafven! Lindbondens barn voro visserligen fattiga, men trashankar voro vi ändå icke, och du behöfver icke förebrå mig min fattigdom. Om du velat ha en rik hustru, så hade du kunnat skaffa dig en. Lindbondens Elsbeth hade nog i alla fall fått en man, och en bättre än du — men så" — — — hon kunde icke säga mera, ty orden qväfdes af hosta.

"Om du ville storkna med din elaka tunga," skrek Storkpetter, "det skulle vara en glad dag för både dig och mig!"

Hon blef honom icke svaret skyldig och mumlade fram något under det hon hostade, och på så sätt slutade kvällsvarden. Båda gingo mot dörren, och båda slogo igen den efter sig, den ene värre än den andre, och ändå var dörren alldeles oskyldig.

Vid ett annat tillfälle hade det väl kommit till slagsmål, men i qväll voro båda för förbittrade och ansågo det vara under sin värdighet, utan tänkte i stället att hämnas på annat sätt.

Men der ute tjöt stormen, och det gjorde den äfven der inne i de båda makarnas hjerta.

* * *

Ända från uråldriga tider berättas, att Andreasnatten har en särskild betydelse med sig, och gamla herdar och dödgräfvare veta ännu i dag omtala, att man under den natten kan få erfara mycket underligt. Vidskepelsen sitter nemligen djupare rotad hos folk än tron, men något måste menniskan tro på, och hon gör det också. Då hon icke vill tro på den lefvande Guden och hans ord, måste hon tro på gamla qvinnor och dåraktiga fabler. Läsaren måste sjelf en gång öfvertyga sig derom.

Så var det också med Storkpetterfolket. Båda tänkte på Andreasnatten, och begge ville gerna blifva af med den andra och således gerna veta, om icke den andre skulle dö snart. Då kom Andreasnatten mycket lägligt för dem båda.

Den som den natten vid midnattstid ställer sig vid en korsväg eller vid en kyrkdörr, *kan nemligen se de menniskor, som skola dö under det kommande året, gå in i kyrkan.* Detta hade begge sig nogsamt bekant, och mostern hade redan för länge sedan ålagt Elsbeth att icke låta den natten förgäfves gå förbi. Visserligen tyckte Elsbeth att det var mycket motbjudande att forska efter mannens död, men nu var hon så förbittrad efter grälet om aftonen, att hon gick upp på sin kammare, tog på sig sina sämsta kläder, drog ett stort kläde öfver hufvudet och satte sig att vänta, till dess att allt blefve tyst i huset. Hon lyssnade vid mannens kammardörr, men hörde intet röra sig der inne och smög sig alltså kort före midnatt till kyrkogården och gick fram mot kyrkdörren. Hennes hjerta slog häftigt, då hon gick förbi grafvarna, deribland äfven hennes mors, men nu var hon en gång der och ville icke vända tillbaka. Då klockan slog tolf och tornurets långsamma slag hemskt ljödo genom stormen, smög hon sig ända fram till kyrkdörren. Månen tittade just fram genom de söndertrasade, jagade molnen, och hon slog i detsamma tillbaka hufvudduken för att bättre kunna se. Då fick hon se en gestalt sakta komma fram från den andra sidan. Äfven han hade en halsduk öfver hufvudet, men kastade den nu tillbaka, och huru förskräcktes icke Elsbeth, då hon plötsligt i skepnaden igenkände sin mans, Storkpetters ansigte! Ja, det var han, och i månens klara sken föreföll han så blek, att hon blef stående som fastvuxen och kunde icke få fram ett ord.

Det var ju just hvad hon i tysthet önskat att få se, men då hon nu såg det, så ryste hon. Hon uppbjöd hela sin kraft för att kunna stå på benen. Månen skymdes åter af moln, och i början kunde hon endast vackla derifrån, men sedan sprang hon från kyrkogården så hastigt hennes krafter tillät, klädde af sig i största hast och lade sig iskall och darrande i hela kroppen till sängs.

Storkpetter kände det alldeles på samma sätt. Äfven han hade väntat en stund, innan han i strumplästen smög sig fram till sin hustrus dörr, och då han icke hörde någon röra sig derinne, hade han hastigt dragit på sig stöflarna och drifvit omkring på fälten ända till midnatt, då han långsamt begaf sig till kyrkan. Äfven han ville gerna veta, om han icke skulle få se sin Elsbeth, men då han nu såg henne så vissnad, gul och spöklik och dertill tänkte: "hon dör således i år," då greps han af förskräckelse och smög sig tillbaka från kyrkan, klef öfver muren och gick hem. Nattväktaren i byn höll ännu på att förkunna den tolfte timmen:

Hör, godt folk, och deraf lär:
Tolf nu klockan slagen är.
Timmar tolf blott dagen har,
Kanske du ej fler har qvar
Än blott tolf!

Versen förföljde honom ännu i sömnen, som för öfrigt blef mycket dålig. Båda makarna drömde om hvarandra, om kista och begrafning, och då de om morgonen vaknade och ännu funno hvarandra i lifvet, blef hvar och en af dem glad, att det dock icke gått så fort med den andre. Men ehuru året var långt, *måste* det ju i alla fall gå derhän, hvarför den ene tänkte i afseende på den andre: "du har bara detta år qvar."

För första gången sedan lång tid önskade Storkpetter sin hustru god morgon och frågade hur hon mådde.

Detta grep Elsbeth, och hon svarade honom vänligt. Då han kom hem från skogen, stod hans älsklingrätt rykande på bordet. På trots hade hon icke på länge lagat den, men nu tänkte hon: "Han har icke lång tid att njuta deraf, du kan derför gerna förljufva honom de dagar, han har qvar."

Då han såg sin älsklingsrätt, vattnades det i munnen på Storkpetter, och han tänkte: "Det är ändå vackert af henne, att hon glömt vår strid och lagat detta. Tänk, om hon visste, hvad jag vet! Kanske hon anar, att hon snart skall dö, och derför blifvit mildare stämd."

Under det att de eljes under måltiderna icke sade ett ord eller också grälade, voro de i dag helt vänliga, och båda voro så uppmärksamma mot hvarandra, att till och med drängarne, som sutto vid bordet, förundrade sig.

Men Storkpetter tänkte: "den ena vänligheten är den andra värd," och gick till sin barometer, knackade på den, och då den stod stilla på "vackert väder" samt vädret klarnat upp efter stormen, sade han: "Elsbeth, himlen är blå, och det blir vackert väder; jag spänner för fuxen, så fara vi till marknaden, der du kan köpa din sidenklädning. Jag har just af potatisskörden sparat litet särskildt åt dig i en strumpa; det kan du få, så kan du med detsamma lemna tyget till symamsellen, så att du får klädningen färdig till jul." Men han tänkte i alla fall, att om den der sidenfanan kunde göra henne glädje, så unnade han henne gerna den fröjden.

Elsbeth spetsade öronen och tänkte: "Det är då sant, att dödens annalkande gör en menniska mildare, annars skulle aldrig min man sagt något sådant,' men till honom sade hon: "Käre man, jag har besinnat mig i natt; du har rätt, sidenkläduing passar icke för sådana som jag. En ylleklädning går också an och är varmare på vintern. För öfrigt har jag ilningar i kroppen, och "reumatisten" sitter i alla leder på mig." Men i djupet af sitt hjerta tänkte hon: "Hvad skall du med en kulört sidenklädning? Din man skall ju dö, och det passar icke en enka att gå klädd på detta sätt. Då sorgtiden är slut, kan du alltid göra som du vill."

Storkpetter förundrade sig omåttligt öfver hennes svar, ty då hon en gång fått något i sitt hufvud, kunde ingen annan än skarprättaren taga bort det, men denna gång är hon så märkvärdigt medgörlig, hvarför han tänkte: "Hon känner väl, att hon icke lefver länge till och icke behöfver annat än svepning, och derför vill hon icke ha sidenklädningen."

Veckor och månader förgingo, och så småningom blef fridsamhet och eftergift en vana hos dem. Visserligen kommo anledningar nog att blifva häftiga och släppa lös den gamla trätoanden, men båda hvar för sig tänkte då: "Håll, inte skall du förbittra lifvet för den andre, det är ju bara några månader qvar, och den korta tiden kan du väl stå ut."

Båda märkte allt mer och mer, huru bra de nu passade för hvarandra. Drängarne och dagsverkarne kunde icke begripa, att de nu lefde så fredligt. Endast en sak störde makarnes glädje. Båda tänkte, att det icke skulle räcka länge, innan de måste skiljas åt. De önskade, att det skulle dröja länge till nästa Andreasdag. Tiden gick så hastigt, och redan hade tio månader förflutit sedan den förra Andreasnatten. Det återstod blott två månader till. Storkpetters födelsedag inföll emellertid dessförinnan. "Detta är hans sista födelsedag," suckade Elsbeth, och många perlor stickade hon in i den väst, hon gjorde åt honom eller med andra ord, många tårar föllo på den. Men det, som mest tryckte hennes hjerta, var, att hennes Petter ingenting anade om sin snara död, utan tvärtom syntes bereda sig att lefva ännu många år. "Du måste tala om det för honom och varna honom," sade hon till sig sjelf, "det är din pligt såsom kristen."

Under det Elsbeth lade i ordning västen och ställde en bukett friska höstblommor bredvid, satt Storkpetter tankfull i sin kammare. Det var hans fyrtioåttonde födelsedag, och då har man icke långt till den femtionde. Under natten hade han haft oroliga drömmar. Han hade sett likbärarne utanför huset och skolmästaren med sorgflor om hatten och en gul citron i handen samt hade hört skolbarnen sjunga. En mängd tankar kom för honom, och han sade till sig sjelf: "Nu, då du blir äldre och väl kunde behöfva en tillgifven hustru, måste hon i stället gå bort. Hon uppför sig nu så väl, vet hvad jag gerna vill ha att äta och hvad jag tycker är bra och beqvämt, och det är ingen strid och tvedrägt mer i huset, vi kunde hafva det så bra — men just nu skall hon gå bort. Du har icke lätt att numera få en annan hustru, ty hon skulle bara taga dig för dina pengar och sedan laga, att de finge dig under jorden, liksom Hans Jörgs hustru här bredvid. Det bedröfligaste är emellertid, att hon icke en gång vet eller tänker på, att döden kan komma till en så stark och frisk qvinna. Du måste säga henne det, så att hon kan bereda sig, det är din pligt som kristen."

Med dessa tankar gick han ned, och de satte sig till frukosten.

Hon gick fram till honom och gratulerade honom på födelsedagen, men då hon önskade honom "ännu många år med helsan", då klappade hennes hjerta, ty inom henne ljöd det: "ack, du lefver icke tre månader till!" Denna tanke öfverväldigade henne, och tårarna, hvilka annars voro lika sällsynta hos henne som vattnet i öknen, rullade ned för hennes kinder, under det att hon smög sig intill sin make. Storkpetter blef åter igen förundrad, men tänkte som så: "Ser du, hon har nog känning af, att det är den sista födelsedagen, annars vore hon nog icke så vek."

De talade icke mycket under det de åto, men blickade djupt in i hvarandras ögon, och båda sökte utforska den andre, om inga tecken till snar död förmärktes. Slutligen tog Elsbeth mod till sig och frågade kärleksfullt och med sakta röst: "Käre man, hur är det med dig?"

Storkpetter svarade utan tvekan: "Jag mår alldeles bra och min hufvudvärk är fullkomligt borta. Du har genom din kärlek gjort mig frisk." "Frisk", det stack till i Elsbeths hjerta, och hon kunde på länge icke säga något. "Ja, Elsbeth, vi lefva nu så lyckliga tillsammans och hafva lugn och ro, men menniskan har ingen varaktig stad, och det kan snart vara slut."

Nu fattade Elsbeth med båda händerna den tråd, som hennes man sjelf gifvit henne och ville icke mera släppa den, utan sade: "Ja, käre man, tanken på att vi snart skulle kunna mista hvarandra, lemnar mig ingen ro natt eller dag, den står upp med mig och går till hvila med mig. Hur svårt skulle det icke bli för mig att sitta ensam på den stora gården och sköta allt med främmande folk, om du icke mera funnes. Se, detta plågar mig, och framför allt, att du kanske kunde dö helt hastigt. Det bedes ju alla söndagar i kyrkan: "Bevara oss för en ond bråddöd. Har du också tänkt härpå, käre man?"

Nu var det Storkpetters tur att blifva förskräckt. Det hade han ändå icke förmodat, att Elsbeth skulle säga till *honom* just detsamma, som han ville säga till henne. Ändtligen lugnade han sig och sade: "Kära Elsbeth, var icke orolig. Jag tror, att jag är fullkomligt frisk, men jag är deremot ofta ängslig för din helsa. Du ser ofta så feberaktig och trött ut, att jag många gånger velat skicka efter doktorn. Jag kan icke låta bli att tänka, att du kan dö snart, och då får jag icke mer någon hustru som du nu är.

Detta var för mycket för Elsbeth. Att hennes Petter kunde var så förblindad och bespetsa sig på att lefva ännu många år! Nej, tänkte hon, det är bäst att tala rent ut. Hastigt och beslutsamt gick hon fram till honom, lade venstra handen på hans axel och lyfte den högra mot himlen, som om hon velat svärja och sade med dof, ihålig stämma: "Petter, jag vet säkert och kan svärja derpå, det är uppenbaradt för mig — du lefver icke två månader till." Hon stod framför honom lik en sierska och var helt hemsk att skåda. Petter blef iskall och darrade i alla leder. Slutligen gick ett ljus upp för honom och han sade: "Hustru, hur kommer du på sådana tankar? Hvem har sagt dig detta?"

Det var godt, att Elsbeth kommit sig för att tala rent ut, annars hade det kostat henne mycket mera ansträngning, att ifrån början berätta allt. Hon gömde hufvudet i förklädet, lutade sig mot sin man och sade: "Jag vill tillstå allt för dig, men du får icke bli ond. Den der qvällen, då vi grälade så med hvarandra, sprang jag bort i vredesmod, och då det var Andreasnatten, så...."

"Gick du vid midnattstid till kyrkan och såg mig der," inföll Petter, som ville komma henne till hjelp.

Hon nickade och sade: "Ja, lifslefvande, som du står och

går," Nu var det sagdt, och hon betraktade honom för att se, hvilket intryck hennes ord gjort på honom. Petter såg emellertid helt vänligt på henne och svarade: "Kära Elsbeth, vi hafva båda djupt felat och ha mycket att förlåta hvarandra, men Gud har ännu mycket mera att förlåta oss. Nu vill jag också bekänna för dig, att samma natt gick äfven jag i vredesmod till kyrkogården och ville se, om du snart skulle dö. *Och så har du sett mig och jag dig*, båda voro vi lifslefvande der. Vi må blygas båda två, men jag allra mest, ty jag är man och borde haft mera förstånd och kärlek. Du måste förlåta mig."

"Jag har intet att förlåta dig," sade Elsbeth, "jag är din hustru och borde kunnat tåla och tiga, såsom det anstår en hustru."

Att båda nu kunde säga så till hvarandra, och hvar och en ville påtaga sig största skulden, finner nog läsaren vara alldeles i sin ordning. Ty då något skall förbättras eller då man vill bygga ett nytt hus, så måste man lägga grunden djupt, annars störtar allt åter tillsammans. "Nu vilja vi spänna för på ett annat sätt, om du är med derom, Elsbeth," sade Storkpetter. De få år, som vi ännu hafva att lefva, vilja vi lefva med hvarandra i frid. Tag nu en gång ned bröllopsbibeln från hyllan och läs bröllopstexten, som kyrkoherden skrifvit deri." Texten lydde emellertid så:

"*Dit du går, vill äfven jag gå, och der du stannar, der vill äfven jag stanna. Ditt folk är mitt folk, och din Gud är min Gud. Der du dör, der vill ock jag dö, och der vill jag äfven begrafvas. Straffe mig Herren, om annat än döden skall skilja oss åt!*"

"Om vi efterföljt dessa ord, hade det gått oss bättre," sade Elsbeth. "*Bara en gång* hafva vi gått tillsammans, och denna gången måste vi blygas derför. Vi hafva velat göra det onda, men Gud har vändt det till godt. Andreasnatten och all annan vidskepelse ha ingenting att betyda. Men vi hafva i alla fall blifvit botade, eller hur, käre man?"

* * *

Allt sedan den dagen gick allt ännu bättre på gården, och hela församlingen förundrade sig, då de båda makarna hvarje söndag gingo tillsammans till kyrkan. Elsbeth återfick sina röda kinder, och Storkpetter såg så glad ut som om han velat säga: "Är jag icke den lyckligaste menniska i hela trakten, och har jag icke den bästa hustru i verlden." De voro visserligen bedröfvade derför att de icke hade några barn. Men andra menniskor hafva i stället barn, som man kan göra godt. Och då en gång kärleken blifvit brinnande hos Storkpetterfolket, spridde den sig också ut från gården.

En dag förde Petter hem med sig två barn. Det var hans svågers barn, barnen efter Elsbeths syster, som dött för två år sedan.

"Elsbeth, här har jag två barn åt dig, om du vill hafva dem, de äro ditt eget kött och blod och fattiga stackare, emedan de ej hafva någon mor."

Elsbeth föll sin man om halsen och tackade honom. "Ack, Petter," sade hon, "jag har många gånger tänkt, att sedan vi åter äro vänner, skulle vi bringa den käre Guden ett tackoffer, men jag har icke vetat på hvad sätt, ty då barnen voro af min slägt, så har jag icke velat tala härom."

Petter skrattade och sade: "Elsbeth, mins du icke hur det står i bröllopstexten: *ditt folk är mitt folk*. Så skola nu också vi säga till hvarandra. Om barnen arta sig väl, så skall gården tillhöra dem, då vi en gång dö."

Barnen upptogos, blefvo välartade och ett nytt band mellan makarne.

Hvem det är, som nu lefver på gården, törs författaren icke förråda, ty han har sjelf fått veta det i förtroende, men det han törs säga, vill han icke förtiga, nemligen:

Hvar och en må väl se sig för, om kamraten passar honom, innan båda företaga en resa tillsamman.

Då man ännu är på resan, måste man ha tålamod med och rätta sig efter hvarandra.

Den, som låter tron regera sig, behöfver icke botas genom vidskepelse.

Att alltid hafva döden för ögonen, är att hafva en god lärare, och om vi alltid under lifstiden vore så milda och fridsamma mot hvarandra som vi äro vid likkistan, skulle månget äktenskap se ut på annat sätt.

I BARMHERTIGHETENS INTRESSE.

De arma och de fattiga, som söka vatten, men ej finna något och hvilkas tunga försmäktar af törst, dem vill jag, Herren höra, dem vill jag, Israels Gud icke öfvergifva." Es. 41: 17.

Redan gamla testamentet innehåller många sköna och härliga löften för de lidande och elända. Vår text är ett sådant stort löfte. Låt vara att deri också ligger en andlig betydelse. Frälsarens hela lif på jorden bär vittne om, att han kom för att uppfylla äfven dessa, löften och profetior, hvilka lofva en särskild välsignelse och hjelp för alla lidande och i yttre måtto betryckta. Den första kristna kyrkan bevarade trognast det drag ur Mästarens lif och verksamhet, som kännetecknades af hans omsorg om nödens barn. Väl fans då icke några ordnade välgörenhetsinrättningar såsom nu, men hvarje hus var en barmhertighetsinrättning och alla tjenade hvarandra inbördes i kärlek. Det ordnade inrättningsväsendet uteblef icke heller länge och sedan hafva hvarjehanda välgörenhetsanstalter florerat inom den kristna kyrkan allt efter som det kristliga lifvet pulserat varmt inom densamma. Här är nu icke tid att gifva en historisk framställning öfver barmhertighetsverksamhetens utveckling från kristendomens första dagar, huru intressant och äfven lärorikt det kunde vara. Vi måste inskränka oss till en kort och om möjligt praktisk framställning af barmhertighetsverksamheten ibland oss för närvarande.

I hvad mån kunna vi säga att vi åtagit oss de armas, de fattigas, de försmäktandes sak? Hvad Herren lofvat göra för nödens barn, det har han uppdragit åt sin församling att utföra. Hvad del taga vi i detta arbete? Vår hospitalverksamhet har redan sin historia. Den sträcker sig tillbaka snart 20 år, således öfver närmare hälften af vårt samfunds historia. Då hospitalsaken först framlades för vårt folk omfattades den med allmänt och varmt intresse. 6000 dollars insamlades på jämförelsevis kort tid. En egendom inköptes vid Lake Como sjön och verksamheten var påbörjad. Den första patienten inskrefs den 4 April 1882. Af böckerna framgår att de flesta sjuka som vårdades på hospitalet då voro fattiga och kunde icke betala. Utgifterna öfverstego inkomsterna redan första året med 4000 dollars. Nu var krediten slut, dörrarna måste stängas och verksamheten nedläggas. Medverkande härtill,

var utan tvifvel den omständigheten, att inrättningen blef förlagd så långt ut på stadens utkant, men förnämligast berodde det derpå att man ville göra barmhertighet mot de fattiga, utan att ega de nödiga medlen dertill samt saknade passande hjelp till att vårda de sjuka. I sju år stod konferensen, lik Jobs tröstare, stum omkring den stängda och skuldsatta inrättningen. Man sökte sedan att blifva den qvitt, men vilkoren voro sådana, att planen misslyckades.

På hösten 1891 upptogs hospitalsaken på allvar igen och sedan en ny centralt belägen och passande egendom blifvit inköpt och vården af de sjuka anförtrotts åt kristna diakonissor och dugande sköterskor samt första klassens läkare, har verksamheten gått stadigt framåt. För att icke låta utgifterna på nytt öfverstiga inkomsterna, har endast så många fattiga sjuka intagits och vårdats som gåfvorna från vårt folk medgifvit. Att så få, som blott 3 a 4 fattiga sjuka, kunnat vårdas fritt hvarje vecka, har inverkat hindrande för hospitalverksamheten. Flera synas till och med hafva den föreställningen, att hela inrättningen är betydelselös derför att icke alla få fritt. Säkert är att vi måste egna mera uppmärksamhet åt sådana som icke blott äro sjuka utan äfven sakna både medel och vänner. Men detta kan endast ske genom att mera gifves till detta ändamål. Kommer den tryckande skulden bort, så hafva vi genast en ganska stor summa i behåll, som hittills måst utbetalas i intresse och det skall blifva jämförelsevis lätt för hospitalverksamheten sedan att motsvara alla billiga och rimliga anspråk. Jag tror och är förvissad om att vår verksamhet bland lidande och nödstälda är på sin höjd blott påbörjad. Såsom nödens barn hafva många särskilda löften i Guds ord så medför också arbetet ibland dem särskild välsignelse. Min bön är att vårt samfund må få den nåden att tjena Herren äfven uti hans lidande lemmar på jorden och få den nådelön som följer på sådan tjenst både här och i den tillkommande verlden.

Våra textord tror jag innehålla ett löfte för en särskild klass af lidande som vi såsom samfund ännu icke egnat någon uppmärksamhet åt eller gjort något för. Det heter: de arma och de fattiga som söka *vatten*, men *ej finna* något, och hvilkas tunga försmäktar af törst. Dem vill jag höra och icke öfvergifva säger Herren, Israels Gud. Hvilka äro dessa lidande som äro så arma, så fattiga, att de ej kunna finna vatten, utan deras tunga försmäktar af törst. De begära ej synnerligen mycket, blott vatten, men de finna, de

FRÅN KATASTROFEN I NEW RICHMOND, WIS.

Stadens affärscentrum efter cyklonen.

Med benägen tillåtelse af Minneapolis Times.

kunna icke skaffa sig sjelfva ens det, derför försmäktar deras tunga af törst. Hvilka äro dessa? Jo, de äro Lazarus' likar, de äro de hemlösa och obotliga? Dess bättre äro de väl icke så många, hvilka drabbas af så svåra pröfningar, som att lemnas ensamma i en kall verld utan helsa, utan slägt och vänner, men vi träffa några hvarje år, hvilka äro både obotliga och hemlösa, och det kännes förkrossande öfver all beskrifning, att ej kunna göra något för dessa mest nödstälda af alla lidande. Det är klart att vi icke kunna intaga sådana på Bethesda hospital, dels derför att om, att något kommer att göras i en icke aflägsen framtid äfven för dessa arma, ty de ropa på Herren och han har uttryckligen lofvat att han vill höra dem. Jag vill äfven tro, att det ännu finnes sådan lydnad för Guds ord bland oss, att Herren kan få sända bönhörelse genom oss till dessa nödens barn. Men just nu måste vi egna våra förenade krafter åt skuldernas utplånande. Dock jag skulle hafva gjort orätt, då jag blifvit uppmanad att hålla ett s. k. hospital-tal, om jag icke omnämt detta behof, som för hvarje år blir allt mer och mer skriande. Vi kunna *begynna* tänka på

FRÅN KATASTROFEN I NEW RICHMOND, WIS.

Den plats å Main Street, der Nicollet Hotel stått.

Med benägen tillåtelse af Minneapolis Times.

hospitalet då snart blefve fullt, dels derför att det är allt för kostbart att underhålla sjuka der någon längre tid. Blifven icke förskräckta nu, jag ämnar icke komma med något förslag att bygga en ny inrättning för obotliga och hemlösa innan vi betalt den vi hafva och låt mig äfven tillägga, att det är icke heller min mening, att vi strax skola sätta oss i skuld för en ny inrättning, om vi lyckas betala skulden, som hvilar på den vi nu ha. Huru stora behofven än må vara af ett hem för obotliga och hemlösa, och huru klar vår pligt att göra något för denna klass af lidande må vara, vill jag dock icke vara med om att begynna ett sådant företag med lånta pengar. Så mycket har jag lärt under de senaste åtta åren. Likväl är jag viss dessa hårdt pröfvade medmenniskor, hvilka sakna allt; tänken på dem som bundne äro såsom medbundne, säger aposteln i ebreerbrefvet. Mången är färdig med svaret på denna fråga strax genom att säga: Vi skatta till de fattigas underhåll och hafva fattighus nästan i hvarje county. Det är ingen okänd nyhet för någon af oss. De som så tala, vänta naturligtvis icke, att de sjelfva eller någon af deras anhöriga skola komma in i dessa fattighus. Vi skola tänka på de bundne såsom medbundne.

Det är med statens öfriga inrättningar, som med dess skolor, de äro religionslösa. Vilja vi derför lik vår Mästare skörda någon frukt bland de lidande så måste vi sjelfva vårda dem. Det torde gå an för så-

dana, hvilka aldrig fått någon kunskap i Guds ord att fortsätta sitt lif i dessa andliga och ofta äfven lekamliga svältkuranstalter, men för andra är det en för långsam död. Vi hafva vid flera tillfällen mottagit sjuka från denna stats troligen bästa county hospital, och när det visat sig att sjukdomen varit för långvarig för oss att behandla, och det blifvit fråga om att återsända dem, hafva de bedt mig gifva dem en dryck som kunde hjelpa dem till grafven. Vi hafva en i vårt hospital nu, som för snart 2 år sedan kom till oss från det hållet, och jag har ej vetat någon annan råd församlingsmedlem, gömmes undan och glömmes i något religionslöst fattighus, eller lemnas att i förtviflan afhända sig sjelf lifvet. Att låta en Lazarus ligga ohulpen utanför porten innebär samma följder nu som fordom. Vi ombygga och försköna våra tempel och vi glädjas öfver att så kan ske. Ännu flera lador nedrifvas och förstoras i detta vårt land och vi böra fröjdas äfven deröfver, blott detta ombyggande af ladorna icke sker för att förvara och skrinlägga Guds gåfvor, hvilka dock voro ämnade att användas till för handen varande behof, de må nu vara våra egna eller

FRÅN KATASTROFEN I NEW RICHMOND, WIS.

Wm. Fricks boningshus, hvars ena gafvel bortfördes, medan det öfriga af huset lemnades qvar.

Med benägen tillåtelse af Minneapolis Times.

ibland än att sända honom tillbaka, men när han då bedt att i stället få flytta till grafgården har jag ej kunnat kasta honom ut. Mannen ifråga har nu funnit frid med Gud och är glad och tacksam mot både Gud och menniskor. Flera exempel kunde anföras. Helt nyligen lemnade en af våra pastorer, C. A. Carlson från Groton, S. D., hvilken alldeles förlorat synförmågan. Han är äfven hemlös. Hvad skola vi göra med honom? Skall han omsider inforslas i något county fattighus och lemnas utan andlig och lekamlig tillsyn? Nej så långt får det icke gå. Men det är icke bättre om någon mera obemärkt, men inför Gud lika trogen våra medmenniskors. Gud har utan tvifvel gifvit lidandet åt många såsom en kallelse, och hvilka skulle hafva denna kallelse, om icke de obotliga. Bröder, tänken på vår ämbetsbroder, hvilken efter blott ett och ett halft års tjenstgöring måste påtaga det tunga korset att vara blind. Bär han månne detta kors för egen räkning eller är det någon betydelse deri för oss? Huru skulle du och jag finna oss i en sådan kallelse? Hvem har syndat, denne eller vi öfriga, att han skulle blifva blind? Kan Herren få svara: Hvarken har denne syndat eller de öfriga pastorerna, utan detta är skedt, på det att Herrens härlighet skall uppenbaras.

Huru skulle Herrens härlighet kunna uppenbaras derigenom att en ung hemlös pastor blifvit blind? Jo, om det finge egga oss, som hafva våra ögons ljus i behåll och äro kallade att vara verldens ljus och salt, att trognare bruka dem och sköta vår kallelse samt göra oss mera tacksamma öfver, att vi få deltaga i arbetet i Herrens vingård. Om det finge mana dem, som hafva hem och medel att sammanskjuta gåfvor till ett hem för dessa hemlösa lidande, hvarest de icke blott kunde få dagligt bröd ntan äfven andlig vård, då tror jag vi hade förstått händelsen rätt. Det säges att det finnes 65 här borta på asylen, hvilka lida endast af fallandesjuka. Ett liknande antal lär också finnas vid de andra tänka på de många hjelplösa lidande, för hvilka vi ännu ej kunnat göra något, så torde dock vid närmare sjelfpröfning blifva klart att vi icke ens gjort hvad vi bordt och kunnat. Emellertid dessa arma och fattiga, hvilkas tunga försmäktar af törst, de ropa på Herren och han har lofvat att höra dem och icke öfvergifva dem. Detta är icke blott ett löfte för dessa elända utan också en borgen för att all verksamhet som afser deras hjelp och räddning skall hafva framgång. Hvem känner icke till huru stora räddningsanstalter uppstått på ett underbart sätt. Låt mig anföra ett exempel. I Bielefeld, Tyskland, började en luthersk pastor för 28 år sedan ett hem för fallandesjuka. Ett litet landt-

FRÅN KATASTROFEN I NEW RICHMOND, WIS.

En annan vy af förödelsen, efter cyklonens framdragande.

Med benägen tillåtelse af Minneapolis Times.

inrättningarne af samma slag. Denna sjukdom är i allmänhet obotlig, men endast när de falla äro de mer och mindre orediga till förståndet. Tänken eder att bland dessa äro sådana som tillhöra våra församlingar, men emedan de saknat hem och anhöriga hafva de blifvit sända dit och deras lif förtäras der af förtviflan. Huru skola dessa kunna tro på Guds kärlek, när de blifvit instängda bland dårar i en religionslös inrättning och behandlade såsom brottslingar och ingen af deras trosfränder mera visar dem något deltagande. Jag har gjort dessa anföranden angående denna särskilda klass af lidande icke för att söka föranleda till någon ny åtgärd för närvarande, men för att komma oss att begynna tänka på dessa nödens barn.

En och annan har nog tyckt och äfven sagt att vi gått för fort i denna verksamhet. Om sådana börja gods inköptes och fyra af dessa obotliga lidande utgjorde inrättningens begynnelse. Nu herbergeras der öfver 1600 sådana obotliga och hemlösa sjuka. Inrättningen omfattar öfver 300 byggnader, bland hvilka räknas en diakonissanstalt, med sex hundra diakonissor, ett större barnhem, ett hospital för sjuka barn, ett diakonhem m. fl. andra grenar af kristlig kärleksverksamhet. Denna stora barmhertighetsinrättning underhålles medelst frivilliga bidrag, hvilka uppbäras genom en årlig subskription som upptages i hvarje hus i Westphalen. Så går det när tron är verksam genom kärleken.

Det gör mig ondt att icke blott enskilda utan ett helt distrikt söker lägga hinder i vägen för verksamheten bland lidande och man kunde känna sig frestad att försvara arbetet gent emot dylika angrepp. Men

jag låter inrättningen tala för sig sjelf. Det kunde annars gå som Kirkegaard säger: Om en rik man ville gifva alla sina egodelar till de fattiga och sedan ville med tre punkter bevisa att han gjort en god gerning skulle folket begynna betvifla att han gjort en god gerning. Vårt hopp om den kristliga kärleksverksamhetens bestånd och utveckling grunda vi på Herrens löfte att höra och icke öfvergifva de arma, de elända. Vi kunna ej hålla några fester och uppvisa resultatet af arbetet, likväl hafva många tagit en kurs der, som icke torde blifva utan betydelse, hvarken för dem sjelfva eller dem de komma i beröring med; och icke så få hafva der fått aflägga mogenhetsexamen och rest hem. Man har sagt att Guds universitet är erfarenhetens skola. Då är Bethesda Hospital en afdelning af detta universitet. Många hafva lärt der, hvad de annars icke skulle hafva lärt. Må vi derför med glädje understödja det och vara glada så länge vi slippa undan med att lemna understöd åt detsamma och icke sjelfva behöfva bära sjukdomens och fattigdomens tunga börda. Må Gud få bönhöra sina lidande bland oss genom vårt samfunds bemedling!

(*Tal hållet vid konferensmötet i St. Peter, Minn.*)

OM HVARTANNAT.

AFSLUTNINGSHÖGTIDLIGHETERNA vid Gustavus Adolphus College i St. Peter i år voro verkligt imponerande. Den afgående klassen var i numerärt hänseende alla föregående klasser vida öfverlägsen. Det sades också att den för öfrigt var mycket "styf". Att döma af talen som höllos af klassens medlemmar, så väl klassdagen som commencementdagen måste man erkänna att de buro vittne om både studier och begåfning.

Enligt de biografiska skisser, med hvilka klassen presenterades, hade alla ursprungligen tillhört det lägre ståndet och arbetat sig upp ur ganska primitiva förhållanden. Somliga hade uppnått icke blott en försvarlig qvalitativ utan äfven qvantitativ utveckling. Af "Class prospection" fingo vi veta, ott deras gåfvor skulle ställas i kyrkans, samhällets och statens tjenst. Vi helsa dem välkomna till det praktiska lifvets stora verksamhetsfält. Der är rum för allehanda gåfvor.

Äfven affärsafdelningen och musik konservatoriet "öppnade sina slussar" och ansenliga skaror seglade ut på "de fria forskningarnes stora haf".

Genom att tillskrifva skolans president, Dr. M. Wahlström, erhålles årskatalogen fritt, i hvilken finnes en fullständig redogörelse öfver skolans olika klasser och kurser samt en öfverblick öfver skolarbetet vid G. A. College i allmänhet.

Omedelbart efter skolans afslutning öppnades Minnesota konferensens 40-årsmöte. Ordförandens konferenspredikan tilldrog sig allas uppmärksamhet. Den kunde nästan kallas ett originelt original. Predikan innehöll "ett försvarstal och ett uppmuntringsord för vår skola." Säkerligen skulle öfriga verksamhetsgrenar inom konferensen uppskattat ett uppmuntringsord vid ett sådant tillfälle, ja, hvarje pastor, som troget vakat på sin post, skulle nog värderat ett uppmuntringsord i en konferenspredikan. De "gamla embetsmännen" återvaldes med stor majoritet.

Pastor J. Fremling återvaldes till ordförande, pastor L. G. Almen till vice ordförande, pastor A. E. Ericson till sekreterare och pastor G. Rast till kassör. Bland vigtiga beslut som fattades må nämnas bland andra det "att den påbörjade subskriptionen till konferensens gemensamma skuld fortsättes och om möjligt fullbordas i år." För att förebygga balans i utgifterna sökte konferensen indraga en del utgifter till synoden. Det andra säkra sättet att förebygga nya skulder är, att så fort ske kan, betala de gamla skulderna och sålunda komma ifrån de frätande intressena, hvilka mera än något annat öka våra samfundsskulder.

* * *

Den ödesdigra katastrofen som inträffade i New Richmond, Wis., den 12 Juni 1899, hvarigenom närmare 150 personer förlorade lifvet och omkring 1000 blefvo mer och mindre svårt skadade, har blifvit tillräckligt bekantgjord genom detaljerade underrättelser i de dagliga tidningarne. Vi vilja derför icke upprepa några af dessa hemska underrättelser om denna orkans ödeläggelser, utan endast införa några bilder efter fotografier tagna på platsen omedelbart efter stormens framfart. De visa tydligare än ord kunna säga huru skoningslöst de vredgade naturkrafterna farit fram. Huru liten och maktlös är icke menniskan jemte dessa krafter i naturen. Ett ganska varmt deltagande har visats för de förolyckade och ansenliga penningesummor äro redan samlade för de nödlidandes räkning.

Dessa högljudda väckelserop från höjden äro ämnade icke blott att framkalla deltagande för den yttre nöden utan ock bättring och förödmjukelse inför Gud och detta hos både slagne och skonade; ty det är utan tvifvel sant här, hvad en gång sades: "Utan att I bättren Eder skolen i alle sammalunda förgås."

FRÅN REDAKTIONSBORDET.

FORDOM var det helt enkelt en plikt för synodens pastorer att närvara vid våra synodalmöten, numera är det en ära som vederfares ett mindre antal pastorer och lekmän i våra församlingar hvarje år. Då synoden började sammanträda på sätt som nu sker, fruktade många, att äran icke på ett fullt rättvist sätt skulle fördelas, och man var ytterst angelägen att icke samme person skulle väljas såsom ombud tvänne år å rad. Nu sedan nästan alla pastorer och många af våra ledande lekmän fått äran af att vara med såsom konferensernas korade representanter så synes ett omslag hafva egt rum. Det kostar en icke obetydlig summa att resa till synodens möten och äran är ibland något klen, tycker man. Dock kan det icke förnekas att ett synodalmöte för både lek och lärd har sitt särskilda intresse. Vi hafva icke nu såsom förr vid våra synodalmöten de olika församlingarna representerade, och derför blifva synodalmötena numera icke sådana stormöten som fordom. Många af de mest intressanta figurerna vid de gamla synodalmötena synas nu icke till. Deras inlägg vid samfundsfrågors behandling, om icke just så vigtiga, voro dock intressanta. Men så är det i alla lifvets förhållanden, den ene efter den andre måste efter någon tids arbete träda tillbaka och platsen intages af andra. Besjälas vi emellertid utaf ett lefvande intresse för kyrkans välfärd, skola nog förhandlingarna vid synodalmötena i den tillkommande såsom i den förflutna tiden syfta till det ena stora målet: Herrens ära och församlingens uppbyggande.

Det är blott naturligt att vid ett kyrkligt stormöte många olika och hvarandra motsatta meningar skola drabba tillsammans. Vid det nu senast hållna synodalmötet fingo vi höra talas om olika "andar", som öfva mer eller mindre mägtigt inflytande på vårt samfundslif, t. ex. Minnesota-anden, Illinois-anden, Kansas-anden, språk-anden m. fl. Att nu beskrifva dessa olika andemakter är visserligen icke någon lätt sak och det torde derför vara bäst att icke göra något försök i den riktningen. Likväl synas en del vara mera spiritualistiskt anlagda, så att de känna andarnas väldiga makt. Så t. ex. när synoden sammanträder i Minnesota, så känna alla Illinoisare ett väldigt tryck af Minnesota-anden och se sig oroligt omkring fruktande ket värsta. Minnesota-anden lär vara värst under sjelfva mötesdagarna, före och efter dessa, ja, till och med emellan sessionerna, är hon mild, ljuflig och gästvänlig. Illinois-anden är något tystlåten i Minnesota, men lofvar i tysthet att lägga de andra andarna i press blott synoden samlas till möte inom Illinois hank och stör. Kansasanden är en liten ande, som just icke kan bjuda de store öppet motstånd, men han är qvick och fyndig och gör lätt något streck i räkningen för de stora andarna, om de icke se upp. Språkanden ställer ofta till ett farligt rumor öfver svenska och engelska språken, verkar vältalighetens gåfva till lif på ett förunderligt sätt hos både prester och lekmän. När nu dessa andar drabba tillsamman ser det icke sällan hotande ut, och mången from mötesdeltagare gripes af fruktan och frågar sig sjelf eller sin närmaste granne: hvart skall detta taga vägen? Mötets förhandlingar fortskrida alltjemt, det ena beslutet efter det andra tecknas ned i synodens krönika, de kämpande andarna draga sig så småningom tillbaka och tänka öfver de hugg som gifvits och tagits under striden. Då träder plötsligt fram en ljusets, försoningens och fridens ande, hela huset uppfylles af en underbar klarhet och hvarje hjerta genomtränges af dess milda ljusstrålar, denne ande kallas "Augustana-anden". Inför hans uppenbarelse tystna de stridande andarna, de räcka hvarandra handen och säga: vi äro ett, vårt mål är detsamma, vårt hem är detsamma, våra sorge- och fröjdeämnen äro desamma. Man sjunger i glad trosfrimodighet: "Guds ord och löfte skall bestå" etc, trycker hjertligt hvarandras hand till afsked och går hvar och en till sitt för att med ny kraft arbeta för vår kära kyrkas framgång och enighet. Så der ungefär te sig "andarnas" strider vid Augustana-synodens möten och så der upplösa de sig till slut i en skön harmoni.

* * *

De hufvudsakligaste arbetena vid synodens möten äro numera behandlingen af det gemensamma läroverkets angelägenheter och ordinationen. I år prestvigdes 18 unga män. Förmodligen har aldrig på en dag examinerat så många kandidater som i år. Det är mycket intressant att få lyssna till de olika kandidaternas bekännelse om Guds ledning med dem, särskildt derför, att de i nästan hvarje fall visa tillbaka till det kristna hemmet och den kristna församlingen såsom de inrättningar, der Herren i första hand söker vinna sina redskap, och hvarest han gifver dem den grundläggande uppfostran. Den troende faderns och moderns förmaningar och böner, det ofta svåra uppfostringsarbetet i församlingen skola icke blifva utan frukt, äfven om ibland kan synas så.

Våra prestkandidater i år voro väl bildade och trefliga unga män, som på ministerium gjorde ett särdeles godt intryck. *Ungdoms-Vännen* tillönskar dem på det hjertligaste framgång och glädje i deras arbete för Herren.

Augustana College, vårt gemensamma läroverk, är numera det diskussionsämne, som kraftigast sätter olika talare i rörelse. Det är dock ganska svårt att tala i frågor som röra vårt läroverk, ty hur man talar, är man i fara att blifva missförstådd. Af de många tal som höllos rörande vår gemensamma skola, fram-

gick dock tydligt, att, äfven om meningarna understundom äro mycket delade angående vissa anordningar vid densamma, det är blott en mening om vårt läroverks stora betydelse för vårt kyrkliga arbete. Att ett stort lutherskt samfund måste hafva väl utrustade läroverk är ett faktum, som villigt erkännes af alla sanna Augustana-menniskor, och så länge denna stora hufvudsanning erkännes, kan väl utan fara meningsskiljaktigheter rörande detaljerna i vårt uppfostringsväsende göra sig gällande. Att vi hafva ett blomstrande skolsystem inom vårt samfund vill väl ingen förneka, men det oaktadt känna vi väl, att vi ej nått fullkomlighetens ståndpunkt, men fara fort efter den största möjliga fullkomlighet äfven på detta område. Lefve Augustana College och Teologiska Seminarium!

* * *

Ett vigtigt göromål, som förelåg synoden i år var valet af en fjerde teologie professor, men icke heller i år blef det något val af. Man ansåg att arbetet ännu något år kunde skötas med de lärarekrafter som finnas i seminariet. Skolans direktion fritogs från skyldigheten att nominera några kandidater till ett annat år, om icke särskilda förhållanden skulle kräfva det. Det tycktes ock framgå af diskussionen öfver denna fråga, att åtminstone en af de i år nominerade kandidaterna för detta höga ämbete för all framtid kunde undvaras.

* * *

En företeelse, som under de senare åren visat sig i sammanhang med våra synodalmöten, är afhållandet af ett större qvinnomöte, hvars medlemmar antagit namnet *Augustana-synodens qvinnoförening*. Denna förening är naturligtvis icke Augustana-synodens i någon annan mening än hvarje annan qvinnoförening i våra församlingar, som arbetar för mission och välgörenhet, om icke derför, att den håller ett möte hvarje år i sammanhang med synodens möte. Äfven om man icke är någon öfverdrifven beundrare af "qvinnosynoder", kan man dock icke med bästa vilja i verlden undgå att känna sig förtjust öfver, att vi nu ega en representativ samling af Augustanaqvinnor, och det enda förargliga är, att en skral kassa, och en rad af *små* förhinder skall göra det omöjligt, att föra sin *ära* med sig till hvarje synodalmöte. De ensamma gubbarna få emellertid nöja sig med saken sådan den är, på bästa sätt hålla god min i dåligt spel och försöka "glädjas med dem som glade äro". Denna Augustana-synodens qvinnoförening gör emellertid ett aktningsvärdt arbete. Den icke blott samlar in penningar från olika delar af vårt samfund för missionens heliga sak, utan beflitar sig särskildt om att hos sina medlemmar uppöfva det offentliga ordets gåfva. Stor naturlig tillbakadragenhet har afhållit oss ifrån att objudna besöka föreningens möten, men det har blifvit oss sagdt af fullt trovärdiga personer, att föreningens medlemmar hålla tal som både till form och innehåll måste anses såsom farliga medtäflare till det bästa som i den vägen frambringas vid våra synodalmöten. De värda damerna tala och diskutera öfver praktiska och nyttiga ämnen, t. ex. prestfrun sådan hon bör vara o. d., och så långt vi förstå saken, måste väl sådana betraktelser bära goda frukter. Kunde vi från denna förening med tiden få en "syllabus" öfver prestfruns särskilda pligter, ifall de nu kunna bevisas vara några andra än den kristna husmoderns i allmänhet, så skulle det säkerligen bereda våra hundratals prestfruar en stor glädje. Och den som nu särskildt intresserar sig för denna förenings arbete kan finna det allt beskrifvet i Augustana-synodens krönika.

* * *

Synodens vördade president Dr. P. J. Swärd afgick i år från sin höga befattning. Det var dock icke synoden, som kände behof af någon förändring och derför entledigade honom, utan Dr. Swärd sjelf var orsaken dertill. Såsom troligen är bekant för alla *U.-V—s* läsare har Dr. Swärd beslutat sig för att återvända till Sverige och ingå såsom prest i svenska kyrkan. Ehuru saknaden efter Dr. Swärd är stor inom vårt samfund, som han i tjugufyra år troget tjenat, så följes han likväl af allas välönskningar till sitt nya arbetsfält i sitt gamla hemland. Vi glädja oss också hjertligt deröfver, att frukten af hans mångåriga och trogna arbete inom Augustana synoden skall blifva qvar sedan han lemnat oss. Mycket sades vid sista synodalmötet både offentligt och enskildt, som tydligen visade, att Dr. Swärd såsom pastor och synodalpresident var aktad och älskad af alla. *Ungdoms-Vännen* tager sig härmed friheten att förena sig med de många, som följa Dr. Swärd med sina välönskningar.

Entered at the Post Office at Minneapolis, Minn., as second class mail matter.

Ungdoms=Vännen

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

UTGIFVES I MEDIO AF HVARJE MÅNAD.

REDAKTION:
PASTOR J. FR. SEEDOFF, Rockford, Ill.
" TH. KJELLGREN, Scandia, Minn.
" C. A. HULTKRANS, St. Paul, Minn.

EXPEDITION OCH TRYCKERI:
G. W. OLSON, 200-202 Washington Avenue South,
Long Distance Telefon 1047. Minneapolis, Minn.

Prenumerationspris, porto inberäknadt, 1.00 per år. Utrikes 1.25. Lösnummer 10 cents.

Penningar böra helst sändas i Post- eller Express Money Order, Bank Draft, eller då sådana icke kunna erhållas, i Registreradt bref. Qvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år) till och med hvilken tidskriften är betald. Dessa siffror tydas så, att första siffran angifver månaden och de följande siffrorna året, t. ex. 1 99 Januari 1899; 6 99 Juni 1899; 1 00 — Januari 1900, o. s. v Då någon önskar upphöra med prenumerationen, måste notis derom sändas direkt till expeditionen och all resterande afgift betalas. Vid adressförändring glöm icke att uppgifva såväl gamla som nya adressen.

Allt som rör redaktionen adresseras till Rev. Th. Kjellgren, Scandia, Minn.

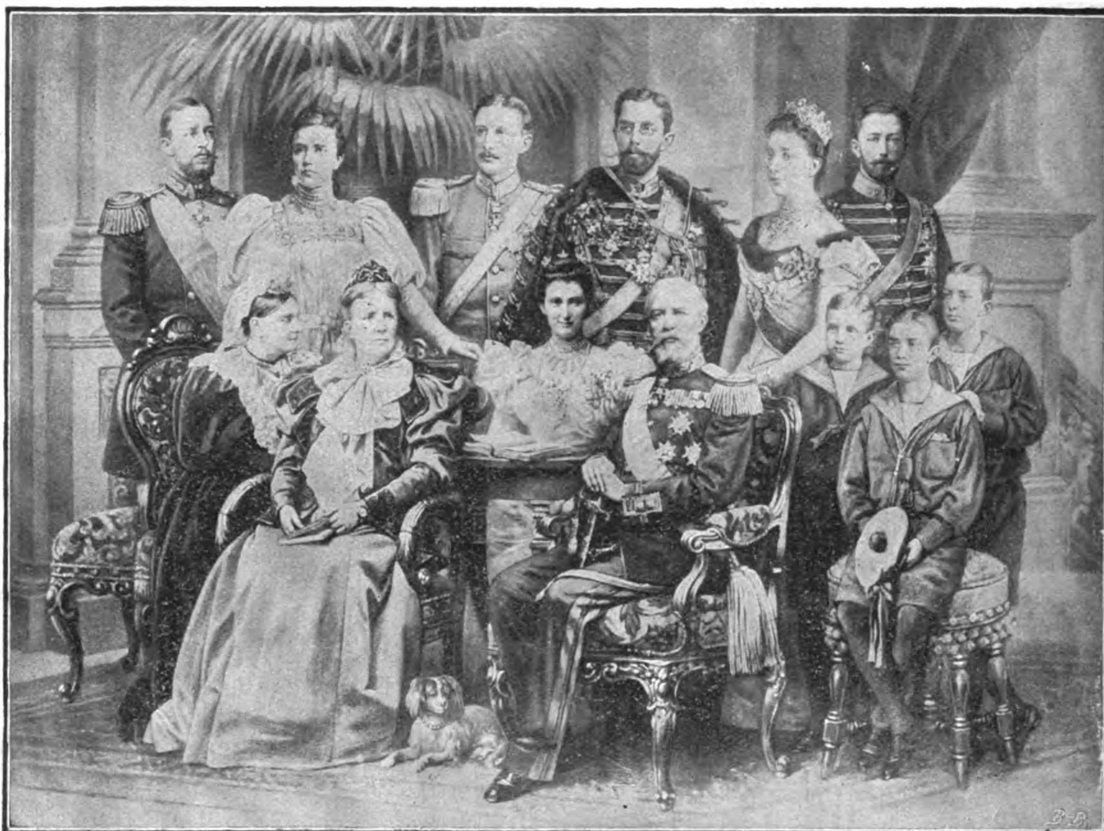
Allt som rör expeditionen, såsom prenumerationsmedels insändande, adressförändring, förfrågningar rörande agentskap, annonsering m. m. adresseras till

UNGDOMS-VÄNNEN, 200-202 Wash. Ave. So.,
Minneapolis, Minn.

Ett Enastående Tillfälle

erbjudes den svensk-amerikanska allmänheten att erhålla

Den Sköna Taflan öfver

Svenska Konungafamiljen!

Denna tafla är utförd af Tysklands förnämsta konstanstalt efter det senaste fotografi af det svenska konungahuset. Storteken är 15x20 tum. Den är utförd i oleografi eller oljetryck och är i minsta detalj en trogen kopia af det sköna fotografiska originalet. Bilderna äro naturtrogna och te sig särdeles lefvande. Å taflan utmärkes nederst med små bokstäfver de olika personernas namn.

Denna tafla skall säkerligen blifva en värdig och välkommen prydnad i hvarje svenskt hem i Amerika, ty hvar finnes väl den svensk-amerikan, som icke med kärleksfull vördnad blickar upp till Sveriges ädle, nu 70-årige monark och hans älskliga familj.

Vi kunna nu erbjuda denna tafla tillika med Ungdoms-Vännen för ett år till det låga priset af................. $1.25

Prenumeranter som icke erlägga 25c extra, erhålla porträttplanschen "Svenska Lutherska Kyrkans Banbrytare i Amerika" eller den vackra oljetryckstaflan "Skyddsänglen".

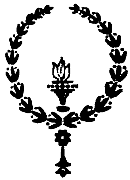
Prenumeranter som redan erlagt afgiften för detta år samt erhållit det senare premiet, kunna erhålla taflan öfver Konungafamiljen genom att insända 35 cents (1c 2c frimärken mottagas).

Passa nu på tillfället att skaffa Eder icke allenast den vackraste prydnad för Edert hem, utan äfven en tidskrift, hvars innehåll i sig sjelf är ovärderligt, **alltsammans för endast $1.25**

☞ Taflan kan beses å vårt kontor.

Adressera: **Ungdoms-Vännen,**

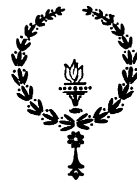
202 Washington Avenue South, **Minneapolis, Minn.**

UNGDOMS-VÄNNEN.

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

"Lyckliga ungdomstid! Huru ljuf är icke den dager, som faller öfver dina stigar, när nådens sol uppgår öfver dig!"—WIKNER.

ÅRG. IV. MINNEAPOLIS & ST. PAUL, MINN., JULI 1899. N:O 7.

NINEVES RUINER.

AF AUSTEN HENRY LAYARD.

Öfversättning från engelskan.

FEMTE KAPITLET.

ATT man så ofta ser jagtscener, i hvilka konungarne spela hufvudrollen, är ett bevis på det stora anseende, hvari det ädla jagtyrket stod hos urfolket. En eröfrare eller stiftare af ett stort rike var äfvenledes en stor jägare. Hans mod, visshet och skicklighet ådagalades lika så väl genom strider mot de vilda djuren som genom gagneliga tjenster, om han befriade landet från vilda djur eller tillbakaslog en fiende. Den i bibeln omtalade *Nimrod*, som lade grunden till assyriska riket, var "en väldig jägare för Herranom;" och *Ninus*, så väl i historien som sagan uppbyggare af *Nineveh* och den störste bland alla assyriska konungar, var lika mycket berömd för sina strider med leoparder och lejon som för sina triumfer. öfver krigiska nationer. Så väl *Babylonierna* som *Assyrierna*, prydde väggarna i tempel och palatser med målningar och skulpturer hvilka föreställa jagtscener, som äfven blefvo stickade på kläderna. *Assyrierna* voro sannolikt de, som började anlägga de parker eller paradis, hvilka derefter med stora kostnader vårdades af persiska konungarna ur *Achaemenidiska* och *Sassanidiska* regenthusen. Inom dessa rymliga lustparker underhöllos alltid åtskilliga slags vilda djur till konungens och deras förnöjelse, som hade rättighet att jaga med honom. Der funnos lejon, tigrar, vildsvin, antiloper och åtskilliga slags fåglar. De nyss beskrifna skulpturerna torde tilläfventyrs framställa konungen, jagande i ett af dessa kungliga paradiser.

Ynglingen blef sannolikt hos *assyrierna*, likasom hos *perserna* ganska tidigt inöfvad till jagt. *Xenophon* gifver en intressant beskrifning om *persernas* jagtexpeditioner vid *Cyri* tid. Konungen beledsagades af halfva sin lifvakt, beväpnad med båge, koger, svärd, sköld, samt hvar och en dessutom med två kastspjut, likasom man skulle gå i fält, emedan jagten, enligt *Xenophons* utsago, vore det bästa sätt man kunde ega att öfva allt, som hör till krigstjensten. Man erhåller af basreliefen nästan full visshet, att äfven *assyrierna* hade samma sed; ty konungen framställes beledsagad af sina krigare, fullt rustade till strid.

På marken under skulpturerna upptäckte man lemningar af målad gips, som ännu hängde fast vid de i solen torkade tegelstenar, hvilka hade utgjort öfra delen af muren ofvanför skulpturerna. När man borttagit jorden, voro färgerna, i synnerhet de blå och röda, ännu så glänsande och lifliga, som de någonsin kunnat vara när de pålades. Men så snart de blefvo utsatta för luften, bleknade de på ögonblicket. Teckningarne voro eleganta och utsökta. Det var alldeles omöjligt att förvara den allra minsta bit af dessa ornamenter, emedan jorden strax söndersmulades, så snart man gjorde det ringaste försök att upplocka dem.

Vid denna tid erhöll jag äfven den befallning från stor-viziren, som sir *Stratford Canning* förskaffat, och hvilken auktoriserade mig att fortsätta gräfningarna och att bortföra sådant, som af mig upptäcktes. Jag sof i scheik *Abd-er-Rahmans* tält, emedan han inbjudit mig till en gazelljagt innan gryningen följande morgon, då en arab väckte mig och medhade ett bref från *Mosul;* jag läste vid skenet af en liten eld utaf kamelgödsel det vigtiga dokumentet, som tillförsäkrade brittiska nationen egandet af Ninives arkiver och en samling af de äldsta monumenter, *assyriernas* konst har att uppvisa.

Vizirens befallning var så tydlig och vidsträckt, som man någonsin kunde önska, och, emedan den var utfärdad vid engelska gesandtens afresa, gaf den, å turkiska regeringens sida, det mest lysande bevis af aktning för sir *Stratford Cannings* karakter samt visade, så godt det någonsin kunde ske, hvilket värde turkarna satte på de eminenta förtjenster han ådagalagt.

Nu var en, och ingalunda den minsta, af de svårigheter jag hittills haft att öfvervinna fullkomligt besegrad. Men jag saknade ännu alltjämt pekuniära tillgångar, och af brist på nödiga hjelpmedel kunde icke gräfningarna utföras i vidsträcktare skala. Jag skyndade emellertid att meddela paschan stor-vizirens bref samt att träffa anstalter, för att så kraftigt som möjligt fullfölja mina forskningar.

Emedan jag ännu icke undersökt den stora ruinkullen vid *Kujjundschik* bredvid *Mosul*, hvilken såsom jag redan nämnt, af resande vanligtvis uppgif-

ves såsom den plats, der *Ninive* verkligen stått, beslöt jag att gräfva i den. Jag hade icke förut velat göra det, emedan ruinerna lågo så nära *Mosul*, hvarifrån stadsborna skulle kunnat bevaka mina företag och, innan jag hade tillstånd af vederbörande, lägga ständiga hinder i vägen för dem. Sedan jag organiserat ett litet arbetskompani, begyntes gräfningarna vid södra fronten, der kullen var högst, emedan, om några skulpturer skulle finnas, de borde vara bäst bibehållna der mesta gruset var hopadt.

Men undersökningarna kröntes icke af synnerlig framgång. Några få fragmenter af skulpturer och inskriptioner upptäcktes väl, och derigenom kunde jag med någon säkerhet påstå, att de voro lemningar af en byggnad, som varit uppförd antingen på samma tid eller nära den tid som palatset vid *Khorsabad*, och följaktligen tillhörde en nyare period än de allra äldsta palatsen i *Nimrud*. Alla tegelstenar, som uppgräfdes, buro samma konungs namn, men jag kunde icke upptäcka spår till något slägtregister.

Sedan jag återkommit till *Nimrud* antogos omkring 30 man, mest araber, till gräfvare i nordvestra palatset.

Då jag slutat uppgräfningen af de fem sist beskrifna skulpterade skifvorna upptäcktes en hörnsten, som utgjorde östra ändan af en stor sal, hvilken hade en längd af 154, men en bredd af blott 33 fot. Dylika missproportioner, som att längden vida öfverstiger bredden, äro karakteristiska för den genuina assyriska arkitekturen och kunna sannolikt anses uppkomma af svårigheten för dem, att utföra större tak. Bredvid hörnstenen fanns en bevingad figur, och bortom den en 14 fot lång skifva, huggen till en fördjupning (nisch), i hvilken fyra figurer stodo. Två konungar stodo midt emot hvarandra, med högra händerna upphöjda likasom till bön, och emellan dem det så ofta förekommande heliga trädet, öfver hvilket symbolen af den högsta Gudomen sväfvade — en menniskofigur med fågelvingar och stjert, omgifven af en cirkellinie — sådan perserna äfvenledes användt den på monumenterna vid *Persepolis*, der den utgör egentliga grundformen för *Ormuzd*, eller den stora guden i *Zoroastcrska* systemet. I högra handen bar denna figur en ring. Konungarna, som antingen voro tvenne eller samma person i dupplo, tycktes vara klädda till någon religiös förrättning. Deras midja omgafs af en med knutar försedd gördel, på hvilken ändarna nedföllo ända till fötterna. Omkring halsen hade de vissa hemlighetsfulla emblemer, och i händerna höllo de ett slags spira, hvilken slutade i en trissa eller ett jordklot. En bevingad figur med grankotten och korgen åtföljde hvardera konungen.

Till venster om denna skifva var en bevingad figur, lik den på högra sidan, och en annan hörnsten med det heliga trädet utgjorde östra ändan af salen. En del af de bevingade figurerna, så väl på mellersta skifvan, som äfven på undra delen af den skifva, hvilken sträckte sig öfven skulpturen, var med afsigt förstörd och bar ännu spår efter mejseln.

Genom derefter verkställda gräfningar upptäcktes framför den stora basreliefen med de två konungarna en alabasterskifva, 10 fot lång, 8 fot bred och omkring 2 fot tjock, som på den sida, hvilken låg gent emot stora ingången, var huggen till trappor eller till trappvis stigande bänkar (gradiner) samt på båda sidor betäckt med inskriptioner. Då jag lät upplyfta den — ett arbete, som för skifvans betydliga tyngd och storlek medförde stora svårigheter — fann jag några få bitar guldblad och några stycken af benknotor, hvilka strax söndersmulades till stoft, så snart de blifvit utsatta för luften. I ett hörn af samma rum och på samma sida funnos två fyrkantiga stenar, hvilka i midten voro litet urhålkade, och rundt omkring den stora skifvan var en ränna af alabaster, tydligen ditsatt i afsigt att bortföra något fluidum, tilläfventyrs blodet af offerdjuren.

På första skifvan bredvid hörnstenen af nordliga väggen fanns en menniskofigur med fyra vingar; högra handen var upplyftad, i den venstra höll den en klubba. Derefter syntes två lejon, motsvarande dem, som utgjorde andra ingången till denna sida af salen, men till utseendet något olika, ty ramarna voro framtill förenade, i stället för att såsom de andra bära ett djur. De ledde äfven till en yttre mur, på hvilken var inhugget ett tåg af figurer, lika klädda som de redan beskrifna, hvilka framburo tribut eller byte. Hörnet utgjordes likaledes af en bevingad jättestor figur, som var förenad med den motsvarande skulpturen genom fyra eller flera vingade tjurar eller lejon, som hade ofantliga proportioner. Tvenne af dessa jättelika skulpturer hade fallit framstupa och gått i flera stycken. Denna samling af bevingade, med menniskohufvuden försedda lejon och tjurar tycktes hafva bildat stora ingången till palatset och måste verkligen hafva varit högst praktfull.

Då nu gräfningen hunnit till slutet på denna sida, beordrade jag arbetarne att återvända till de gula tjurarna, som bildade ingången till ett nytt rum, hvilket var infattadt med basreliefer, föreställande örnhöfdade gudomligheter, stående midt emot hvarandra och skilda genom det heliga trädet. Östra sidan gjorde härifrån ett undantag och framstälde en konung mellan samma slags mythiska figurer. Han bar omkring halsen de fem heliga sinnebilderna, som bestå af solen, en stjerna, en halfmåne, en treudd och en behornad mössa, liknande dem, som bäras af tjurarna med menniskohufvuden.

En ingång, bildad af fyra skifvor, deraf två med basreliefer, som förestälde menniskofigurer, bärande den mythiska blomman, införde mig i ett nytt rum, som var märkvärdigt för sina med flit och sorgfällighet fulländade skulpturer. Jag lät blotta norra

väggen, äfvensom den östra ändan till andra ingången.

Norra ändan af rummet utgjordes af en grupp, hvars hufvudfigur var konungen på en stol eller thron; hans fötter hvilade på en pall, i högra handen höll han en bägare, och den venstra hvilade på knäet.

Framför monarken stod en snöping, som i ena handen bar en solfjäder och i den andra locket eller foten till bägaren, ur hvilken konungen drack eller utgjöt dricksoffer. Öfver skuldran på denna tjenare var en broderad handduk kastad, liknande dem som ännu i österlandet af tjenarne räckas dem, hvilka druckit eller tvättat sig. Bakom honom stod en bevingad figur med grankotten och korgen; bakom konungen voro deremot två beväpnade snöpingar och en annan bevingad figur, liknande den framför thronen. Hela gruppen skulle sannolikt föreställa firandet af någon religiös ceremoni efter någon stor seger, och de, som betjenade konungen, voro assyriernas stora gudomligheter eller presterna, som antogo deras gestalter. Denna mycket sköna basrelief var märkvärdig för den utomordentliga finheten och skönheten i hvarje drag. Monarkens, likasom hans tjenares, kläder voro betäckta med de mest sköna och utsökta broderier. Midt på bröstet stodo två konungar, tillbedjande inför den högsta Gudens sinnebild. Rundt omkring syntes bevingade gudomligheter, äfvensom konungen, som förrättade flera religiösa ceremonier. Lister af dylika grupper, jämte på olika sätt formade djur och ofantliga, bevingade hästar, gripar och sphinxer prydde framsidan samt voro satta rundt omkring kanten af drägten. Broderierna på presternas och ennuchernas klädnad voro af samma slag och lika sköna. De föreställde för det mesta menniskor, som kämpade med bevingade odjur, strutsar, stående framför det heliga trädet, och talrika, prydliga sinnebilder, bland hvilka den bekanta blomman med sina sju blad. var den mest utmärkta.

Dessa sorgfälligt utarbetade mönster skulle sannolikt föreställa broderier på tyger af siden, linne eller ull, i hvilkas förfärdigande assyrierna hunnit en så stor fullkomlighet, att deras kläder ännu flera hundrade år efter rikets fall omtalades såsom ett ordspråk. Bland dem, som handlade på Tyrus "med kostliga kläder, med silkes- och stickade mantlar," voro köpmännen från *Assur* eller *Assyrien*; och *Achan* tillstod för Josua: "Jag såg bland rofvet en kostelig babylonisk mantel och tuhundrade siklar silfver, och en gyldene tungo, femtio siklar värd till vigt, der fick jag lust till, och tog det."

Sådana kläder, som man ser på skulpturerna, torde hafva varit "de brokiga kläder och stickade mantlar", hvilka så ofta omnämnas i bibeln såsom begagnade af furstar till kläder och af konungar till kostliga gåfvor. Prydnaderna och figurerna på dem äro antingen färgade, väfda på väfstol eller stickade med nål, "brokot stickat kläder till byte, stickat brokot kläder om halsen till byte."

På nyssbeskrifna basrelief bestod konungens drägt af en lång, sid klädnad med fransar och tofsar, hvilken räckte till fotknölarna och om lifvet var sammanfästad med en gördel. En annan, lika broderad och framtill öppen klädnad tycktes hafva varit kastad deröfver. Från skuldrorna nedhängde en krage eller kappa, äfvenledes prydd med tofsar, och vid denna voro två långa band eller vingar fästade. Han bar den kägelformiga mössan, Mitran eller Tiaren, som på de assyriska basrelieferna utmärkte konungen, hvilken allena tycktes haft rättighet att bära den. Det är omöjligt att af skulpturerna bestämma det tyg, af hvilken hon varit gjord; men man kan förmoda, att den bestått af linne- eller sidenbindlar och band. Hon var smyckad med blommor och andra prydnader och hade ofvantill en liten kula. Konungen bar ock halsband och örringar; hans armar, som voro bara ända till litet öfver armbågarna, buro armbindlar och armband, märkvärdiga för sin skönhet och form. Häktorna utgjordes af djurhufvuden samt midtpå af stjernor och rosetter, sannolikt inlagda med dyrbara stenar. Hans skägg var flätadt med omsorg, och hans hår, som nedföll i lockar öfver skuldrorna, torde till en del varit konstgjordt, likasom *persiska* monarkernas, hvilka, enligt Xenophons berättelse, buro en peruk. Så väl håret som skägget var sannolikt färgadt och ögonbrynen svärtade med något medel, liknande den surma (spetsglanssalva), som ännu brukas båda könen i Österlanden. Hans sandaler betäckte bakre delen af foten, hvars främre del var bar; sandalerna voro fästade med band, som gingo öfver vristen och omkring stortån. Sulorna tyckas hafva varit af trä eller tjockt läder.

Eunucherna och de bevingade figurerna buro kläder och prydnader, som till det mesta liknade konungens. Eunucherna hade emellertid ingen annan hufvudprydnad än de sorgfälligt ringlade lockarna.

Vapnen, hvilka eunucherna buro så väl till eget som konungens bruk, voro rikligt sirade med lejonhufvuden; örnnäbbar höllo senorna på bågarna, och deras koger voro betäckta af mennisko- och djurfigurer. Konungens thron och fotapall harmonierade fullkomligt med det öfriga. Thronen eller snarare stolen, ty han hade hvarken ryggstöd eller armar, var smakfullt skuren och prydd med vädurshufvuden; på pallen voro fötterna skurna såsom lejonramar; de torde hafva varit gjorda af trä eller koppar, inlagda med elfenben eller andra dyrbara saker, eller också af massivt guld, såsom bordet och liggsoffan i *Beli* tempel uti *Babylon*.

Figurerna på dessa sköna basreliefer voro ungefär åtta fot höga. De voro utomordentligt väl bibehållna, de finaste infattningar ännu helt tydliga, och konturerna hade bibehållit sin ursprungliga renhet. På andra skifvor, som utgjorde väggarna i detta

rum, funnos olika grupper: konungen med båge i den ena handen och två pilar i den andra, stående emellan två bevingade figurer; och konungen, likaledes stående, hållande bägaren i den upplyftade högra handen samt beledsagad af en eunuch. De särskilda dragen hos dessa skulpturer voro till karakteren lika redan beskrifna. Skifvorna innehöllo emellertid många nya och intressanta grupper, såsom t. ex. de bevingade figurernas strider med odjur af olika gestalter, jagtscener, getter och tjurar, som knäböjde för det heliga trädet, och konungen, som förrättade vissa religiösa ceremonier.

Araberna förvånades öfver dessa besynnerliga figurer. Så snart ett hufvud var blottadt, visade de sin öfverraskning genom besatta åtbördor och utrop af förundran. Om det var en man med skägg, gissade de genast, att det var en afgud eller *Dschin*, förbannade honom eller spottade på honom. Men var det en ennuch, så förklarade de honom för porträtt af ett skönt fruntimmer, kysste och smekte hans kinder. De kände snart för det upptäckta föremålet lika stort intresse som jag sjelf, och när deras nyfikenhet blifvit väckt genom anblicken af en ny skulptur, arbetade de med fördubblade krafter. Vid sådana tillfällen klädde de sig snart sagdt nakna, kastade turbanerna från sina hufvuden och läto det torftiga håret fladdra i vinden samt rände såsom förryckta in i grafvarna, för att bortskaffa korgar med jord, hvarvid de tillika uppgåfvo sin stams härskri.

När jag kommit genom en ingång, bildad af de vanliga, bevingade figurerna, befann jag mig i ett rum, inlagdt med skifvor, på hvilka en konung var inhuggen. Han höll en rikligt sirad bägare upplyftad och stod emellan två gudomligheter, som omkring tinningarna buro bindlar, prydda med rosetter.

Sedan jag blottat öfra delen af 4—5 basreliefer, lemnade jag detta rum och, återvändande till det förut undersökta rummets venstra mur, upptäckte jag åter ett par lejon med menniskohufvuden, lika, men mindre än de, som bildade ingången till stora salen; men så fullkomligt voro de minsta detaljerna i dessa skulpturer bibehållna, att jag kunnat tro dem för en dag sedan komna ur bildhuggarens händer. Den ansenliga mängd af jord och grus, som samlat sig öfver denna del af ruinerna, torde icke osannolikt vara den orsak, man har att tacka för att de voro så väl bibehållna.

Nu önskade jag på det ifrigaste att inskeppa de skulpturer, som jag med de af mig disponibla medlen kunde fortskaffa, samt skicka dem till *Bagdad* eller *Basrah*, hvarifrån de skulle transporteras till *Bombay*. Major *Rawlinson* hade gjort mig det högst vänskapliga förslaget att för detta ändamål skicka till *Nimrud* det lilla ångfartyg, som befar nedra delen af *Tigris;* och jag var på förhand förvissad om att af fartygets skickliga befälhafvare, löjtnant *Jones*, kunna påräkna ett högt värderadt bistånd, så väl i afseende på transporten af skifvorna som i goda råd, huru jag skulle ställa mina ytterligare gräfningar. Det hade lyckats *Euphrat*, ett af de båda fartyg, som ursprungligen skulle befara *Mesopotamiens* floder, att för några år sedan gå upp till sultan *Abd-Allahs* graf, belägen endast få mil nedanför *Nimrud*. Emedan inga större svårigheter än de redan besegrade mötte i flodbädden här, återvände det till *Bagdad*. Ett fartyg af samma storlek och med maskiner af samma kraft skulle, såsom jag säkert trodde, kunnat uppnå *Bund* eller *Awai*-dammen, hvilken sannolikt skulle sätta en gräns för allt vidare befarande af *Tigris*. Det hände likväl, att maskinen på *Nitokris* antingen var alltför bristfällig eller och för svag att drifva fartyget öfver de strömhvirflar, som förekomma i floden. Sedan man kommit några mil bortom *Tekrit* öfvergafs försöket, och fartyget återvände till sin station.

Det var omöjligt att utan tillräckliga medel fortskaffa så väl de jättestora lejonen som ock någon enda hel skifva. Allt tågvirke i landet var så illa spunnet, att det icke kunde hålla för någon mer betydlig tyngd. Jag beslöt derföre att söndersåga de skifvor, som innehöllo dubbla basreliefer, och att göra dem mindre tunga genom att borttaga så mycket möjligt var från baksidorna. Emedan inskriptionerna blott upprepade samma formel, ansåg jag icke nödvändigt att spara dem, eftersom de blott skulle öka tyngden. Med tillhjelp af stora häfträ, och genom att borttaga den af soltorkade tegelstenar bestående muren bakom skifvorna, var det mig möjligt att få skulpturerna midt ut i löpgrafven, hvarest de sedan kunde efter behof förminskas. Sedan de blifvit inpackade, fördes de ifrån ruinkullen på grofva, af bufflar dragna kärror, som tillhörde paschan, ned till floden, der de lades på uppblåsta lädersäckar med underlag af poppelträdsblock. De nedflottades sedan utföre *Tigris* till *Bagdad*, der de flyttades på de i landet brukliga båtarna samt kommo till *Basrah* i Augusti. De vid detta tillfälle hemsända skulpturerna utgjorde den första samling, som i Brittiska Museum visades för allmänheten.

Under det jag fortskaffade dessa skulpturer, emottog jag besök af *Tahjar Pascha*. För större säkerhets skull beledsagades han af en stark afdelning reguliera och irreguliera trupper samt tre kanoner. Hans *Divan Effendesi*, sigillbevararen och alla dignitärer i hofstaten åtföljde honom. Paschan hade låtit uppslå sina tält på en ö i floden nära till mina skjul. Han besökte ruinerna och uttryckte öfver skulpturerna icke mindre förundran än araberna; hans gissningar öfver ursprunget till och naturen af dessa föremål voro just icke mycket förnuftigare än dem öknens barn hyste. De jättestora lejonen med menniskohufvuden uppfylde hans osmaniska följessvenner med lika stor förskräckelse som häpnad och rädsla. "La Illahi il Allah" (det gifves ingen Gud utan Gud)

skallade från alla sidor. "Dessa äro de otrognas afgudabilder," sade en, som var klokare än de andra. "Jag har sett många sådana, då jag med *Reschid Paschas* beskickning var i Italien. Wallah! der hafva de sådana i alla kyrkor och Papas (presterne) knäböja samt bränna ljus för dem." — "Nej, mitt lam!" utropade en äldre och mer erfaren turk, "jag har sett de otrognas afgudabilder i *Bejoglus* kyrkor; de äro klädda i brokiga drägter, och, ehuru några af dem hafva vingar, hafva de likväl icke kroppar och svansar som hundar; dessa äro verk af de *Dschin*, som den vise *Salomo* — frid vare med honom! — bragte till lydnad och inneslöt under sitt insegel." — "Jag har sett något dylikt på edra apotek och barberarestugor," sade jag, anspelande på den välbekanta figuren, till hälften qvinna, till hälften lejon, som man så ofta träffar på bazarerna i Konstantinopel. "Istafer Allah!" (Gud förbjude!) utropade paschan med salvelse, "det är den heliga sinnebild, som de rättroende med vördnad tala om, och icke ett påhitt af de otrogna." — "Hvarken i Frangistan eller i *Jenghi Dunia*" (Amerika), fortsatte ingeniören, som härvidlag ansågs såsom en auktoritet, "finnes en otrogen, som kan förfärdiga något sådant. Detta är ett arbete af *Medschos* (Magierna) och skickas nu till England, för att bilda uppgången till drottningens palats."—"Måtte Gud förbanna alla otrogna och deras verk!" utropade Kadis vikarie, som beledsagade paschan, "hvad som kommer ur deras händer är af djefvulen. Det har behagat den allsmäktige Guden att göra dem mäktigare och snillrikare här i verlden än de rättrogna, på det att deras straff och de rättrognas belöning må blifva så mycket större i den andra verlden."

Värmen blef nu så odräglig, att min helsa började lida, emedan jag beständigt var utsatt för solen samt hade så ansträngande arbeten på min egen del vid gräfningarna. I grafvarna, der jag vistades många timmar hvarje dag, visade thermometern vanligtvis från 112 till 115° i skuggan, ja, den steg till med en eller två gånger till 117°. De heta vindarna sväfvade öfver öknen; om dagen brände de, likasom de kommit från en het ugn, och om natten bortjagade de nästan all sömn. Jag beslöt derföre att på en vecka taga min tillflykt till *Sardaubs* eller *Mosuls* källrar, och, för att icke förlora någon tid, ville jag försöka ytterligare gräfningar i *Kujjundschik*. Sedan jag derföre anstält en uppsyningsman och några väktare att bevaka de blottade stenarna, red jag till Mosul.

Husen i *Bagdad* och *Mosul* äro försedda med rum under jorden, der stadsborna sommarmånaderna tillbringa dagen. De äro i allmänhet dåligt upplysta luften är instängd och ofta osund; men de erbjuda likväl en välkommen tillflyktsort undan de heta vindarna, som knappt göra det möjligt att bebo ett vanligt rum. Vid solnedgången uppkomma menniskorna från dessa källare och samla sig på taken, der de utbreda mattor, äta qvällsvard och tillbringa natten.

Sedan jag förgäfves en tid sett mig om efter någon, som sett den at *Rich* i en af de ruinkullar, som utgöra den stora fyrkant, inom hvilken *Nebbi Junus* och *Kujjundschik* äro inneslutna, funna och beskrifna basreliefen, presenterade sig en gammal stenhuggare för mig och förklarade, att han icke allenast varit närvarande då skulpturerna blifvit funna, utan att han ock deltagit i arbetet att få upp dem. Han anvisade mig stället i nordliga sträckan af ruinerna, och jag lät strax börja gräfningarna. Det dröjde icke länge förrän arbetsfolket råkade på stycken af huggen alabaster, och efter två á tre dagars arbete påträffade vi en ingång, som bildades af två bevingade, afsigtligt förstörda figurer. Endast fötterna och nedra delen af tuniken voro bibehållna. Proportionerna voro jättestora, relieferna högre än på hvarje annan dittills i *Assyrien* upptäckt skulptur. Denna ingång förde till ett rum, på nedra delen af muren belagdt med 5 fot höga och tre fot breda kalkstensskifvor. Tydliga spår efter mejseln funnos på alla skifvorna, likasom skulle något blifvit afhugget på dem; men i anseende till den storlek de hade, tycktes det vara tvifvel underkastadt om figurer någonsin varit uthuggna på dem. Öfre delen af muren, som buro konungens i *Kujjundschik* namn, upptäcktes i gruset, hvilket fylde rummet. Golfvet var af kalksten. Sedan jag uppsökt murarna till ett rum, öfvergaf jag all vidare undersökning der, emedan jag icke fann ens spår till skulpturer och det samlade gruset var högst betydligt.

Denna kulle tycktes hafva betäckt en ingång antingen till staden, eller till ett litet tempel eller torn, som utgjorde en del af muren. I anseende till dess höjd vill det nästan synas, som om byggnaden skulle haft flera våningar.

Det lugn jag här, i jämförelse med i Mosul, åtnjöt, återstälde så mycket mina krafter, att jag vid medlet af Augusti kunde återvända till *Nimrud* och försöka att der ånyo fortsätta gräfningarna. Jag blottade öfra delen af många skifvor i det sednast upptäckta rummet och upptäckte tvenne närbelägna rum. De flesta skifvorna hade skulpturer, som liknade dem jag redan beskrifvit: konungen, stående mellan två bevingade figurer, med en bägare i den ena och en båge i den andra handen. Den enda nya karakter detta rum egde, var en fördjupning i öfra delen på en af skifvorna; men hvartill den blifvit använd kan jag omöjligen säga. Att döma efter dess läge, skulle man kunnat anse den för ett fenster, som kunde öppnas till ett närgränsande rum, uti hvilket det likväl icke fanns någon motsvarande öppning. Kanhända användes den till förvaringsrum åt kärl och instrumenter, som brukades vid de heliga förrättningarna, eller såsom ett altare, emedan en stor, fyrkantig, i midten litet urhålkad sten, hvarest något fludium sannolikt blifvit förvaradt, vanligtvis blifvit funnen framför dylika nischer.

Väggarna i det lilla rummet på venstra sidan hade inga skulpturer; golfvet bestod af alabasterskifvor. Den mer aflägsna ingången förde till ett långt, smalt rum, som var omgifvet af dubbla basreliefer, skilda genom de vanliga inskriptionerna, öfra basreliefen, som var lika på alla skifvorna, framstälde två bevingade menniskofigurer, hvilka knäböjde för det mystiska trädet, de nedra afdelningarna hade figurer med örnhufvuden, som parvis stodo emot hvarandra, men voro skilda genom samma sinnebild.

Mitt helsotillstånd tvang mig ånyo att för ögonblicket afbryta arbetena vid *Nimrud.* Emedan jag behöfde vistas i ett kallare klimat, beslöt jag att besöka *Tijaribergen,* som bebos af de chaldeiska kristna, samt att först i September, sedan solen blifvit mindre brännande, återvända till *Mosul.* (Forts.)

VID SKILJEVÄGEN.

"*Gif mig, min son, ditt hjerta!*"
Ordspr. 23: 26.

DETTA är en bön, så närgående, så afgörande för hela lifvet, att ingen gerna kan bevilja den utan att först taga reda på af hvem den blifvit framstäld. Hvem är det då, som nalkas oss med detta ömma tilltal, begärande en faders och moders rättighet i förhållande till oss? Det är ett kärleksfullt, heligt och upphöjdt väsende, som omtalas på flera ställen i den djupsinniga Salomos Ordspråksbok under benämningen *Visheten.* Lik en kärleksfull moder, som söker och ropar efter sitt vilsegångna barn, ropar ock visheten öfver allt: på gatorna, i stadsporten, på höjderna samt vid korsvägarna, ömt bedjande de fåkunniga menniskobarnen att komma till sig och lära förstånd och klokhet. Ja, hon har ock byggt ett palats och huggit sju pelare, slagtat sin boskap, blandat sitt vin och tillredt sitt bord samt sändt sina tjenarinnor ut till att bjuda ofvan uppå stadens höjder, sägande: "Den der fåkunnig är, han komme hit!" och till den oförståndige: "Kommer, äter af mitt bröd, och dricker af vinet, som jag blandat!" Samma *Vishet* är det, som framställer denna om den ömmaste moderskärlek vittnande bön: "Gif mig, min son, ditt hjerta!" Visheten, hvilken i Ordspr. framställes såsom en talande och handlande person, är den väsendtliga, eviga Visheten, således ingen mindre än Gud sjelf eller — såsom vi hellre ville säga — Guds af evighet födde son. Jemföra vi framställningen i Joh. ev. 1:sta kap. af Guds son såsom det eviga personliga ordet, genom hvilket allting är skapadt, och hvilket är källan till allt lif från det högsta till det lägsta, med hvad Visheten säger om sig i senare delen af Ordspr. 8:de kap., så skola vi finna en träffande likhet mellan dessa båda utsagor. En hvar, som uppmärksamt läser de sköna, poetiska ord, som förekomma på sistnämda ställe, skall lätt i Visheten, hvilken här uppträder såsom talande, igenkänna Kristus såsom "den osynlige Gudens afbild, förstfödd före all skapelse," den eviga Visheten, i hvilken Gud långt före skapelsen sett sina skaparetankar och haft sin förnöjelse, den gudomliga kärleken, som har sin högsta lust i menniskan, för så vidt han i henne ännu kan se sin egen bild. Visheten, som beder om att få våra hjertan, är således i grunden samme person, som säger om sig sjelf: "Menniskones son är kommen för att uppsöka och frälsa det, som förtappadt var," samme person, som en gång grät öfver en fåkunnig stad, derför att den ej ville lyssna till den gudomliga vishetens ord och känna den tid, uti hvilken den var sökt.

Men äfven en annan person möter oss i Ordspråksboken med en lockande inbjudning. Det är *Dårskapens* förföriska qvinna. Äfven hon har byggt ett präktigt hus samt tillredt ett gästabud, hvartill hon sjelf inbjuder, sittande på en hög stol vid ingången af sin boning och lofvande en ljuf och söt spis åt dem, som vilja ingå till henne. Denna lockande qvinna är verldsdrottningen, synden, med alla dess retelser och lockelser till det förbjudna. Äfven Dårskapens bedrägliga qvinna ställer denna uppmaning till oss: "Gif mig, min son, ditt hjerta!"

Mellan dessa båda inbjudningar, Vishetens och Dårskapens, har menniskan sålunda att välja. Och valet föreläggcs henne tidigt, redan i ungdomsåren. Det är just derför, ungdomstiden är så outsägligt betydelsefull, att denna tid ställer en uppfordran till menniskan att bestämma sig för vare sig Visheten eller Dårskapen, Kristus eller verlden. Hos barnet har ett afgörande i nämda riktning ännu ej egt rum; det onda såväl som det goda är hos barnet förfintligt ännu blott såsom frö eller anlag. Visserligen kan man hos somliga barn iakttaga en öfvervägande ond sinnesriktning och hos andra deremot en öfvervägande god, men häraf torde vi i allmänhet ej få draga den slutsatsen, att en medveten viljeafgörelse åt det ena eller andra hållet egt rum, utan i stället tillskrifva detta förhållande olikheter i natur och uppfostran. Men en gång måste man dock lemna barndomen med dess omedvetenhet och osjelfständighet samt inträda i en ställning, der det gäller att medvetet och fritt bestämma sig för antingen det goda eller onda. Af barnet, om det får växa upp, skall blifva en yngling eller jungfru. Ungdomstiden kallas ofta lifvets vår, och det är onekligt, att denna lefnadsålder mer än någon annan erbjuder likheter med nämda årstid och detta äfven med hänsyn till den sedliga afgörelse, som vi här hafva vidrört. Det är vårsolens strålar, som väcka det i jorden

slumrande fröet till att utveckla lif och växtkraft. Så länge fröet ligger slumrande i jorden, kan man ej så noga veta, om det är ett ogräsfrö eller ett godt och nyttigt frö, men den ur fröet uppskjutande plantan skall snart visa dess art. På samma sätt skola ock de många anlag, som ligga liksom slumrande hos barnet, utveckla sig hos ynglingen och jungfrun till en antingen god eller dålig *karakter*. De många möjligheter, som barndomen sluter inom sig, skola under ungdomsåren öfvergå till *verkligheter*. Och, huru beskaffade dessa verkligheter skola blifva, beror på hvilkendera af de förut omnämda rösterna, som menniskan följer och lyder.

Vi hafva förut sagt, att ett val mellan dessa båda förelägges menniskan i hennes ungdomsår, och att detta val sker med fullt medvetande och sjelfbestämmelse. Men någon torde härvid fråga: hvaraf skall jag då veta, att och när ett sådant val förelägges mig? På denna fråga vilja vi nu söka svara, innan vi gå vidare. Hos ynglingen eller jungfrun skall förr eller senare ett visst något göra sig förnimbart, man vet till en början knappt, hvad det är eller innebär. Nya behof göra sig gällande, nya känslor födas, förhoppningar i mängd uppstå, förut osedda vyer målas för ens inre blick, en oförklarlig längtan har vaknat, man tycker sig nästan hafva börjat ett nytt lif eller vara förflyttad till en annan verld. Och häri har man också rätt. Man har åtminstone *upptäckt* en hel ny verld, man har börjat inse, att under den yttre, synliga menniskan bor en inre menniska, som i sig innesluter en hel verld af tankar, känslor, planer och förhoppningar. Först nu är det, man blir fullt medveten derom, att man eger ett hjerta, ett andligt hjerta, fullt af behof, framför allt behof efter att älska och älskas. Man förnimmer, att detta hjerta ej är sig sjelft nog utan söker efter något föremål för sin längtan och ömhet. Det är i detta skede af ditt lif, ditt andliga öga varseblifver tvenne gestalter, hvilka nalkas dig, bjudande sig åt dig och bedjande om din kärlek, ditt hjerta. Den ena af dessa är den himmelska Visheten, som säger till dig: "Gif mig ditt hjerta! Du har fått det af mig, jag har derför de första och största anspråken derpå. Det är ock så danadt, att det endast hos mig kan känna sig lyckligt och tillfredsställdt. Det djupa behof, den oförstådda längtan, du känner, är ett behof, en längtan efter mig. Söker du ett föremål för din kärlek, älska då mig; önskar du att blifva älskad, mottag då min kärlek, ingen kan gifva dig ett så rikt mått deraf som jag. Behöfver du fröjd, frid, lycka och sällhet, — allt kan jag gifva dig. Eftersträfvar du sann storhet och rikedom, äfven det finner du hos mig, ja, blott hos mig. Gifver du mig endast ditt hjerta helt, så att jag får råda öfver det, så skall jag för visso gifva dig allt, hvad jag nu lofvat, och ännu mera godt. Men jag vill ej dölja för dig, att du derjemte måste bereda dig på att under en kort tid utstå hvarjehanda försakelser och lidanden. Du måste nemligen gifva mig ditt hjerta helt och hållet och ej dela det mellan mig och en annan, som också skall begära det af dig, och just detta skall kosta dig mången svår och bitter kamp. Men, förhåller du dig tapper under denna kamp och vinner seger, skall jag, när striden är slut, — och den varar blott en kort tid —, kröna dig med härlighetens ovanskliga krona. Alla sorger, vedermödor och lidanden hafva då upphört, och jag skall meddela dig en evig skönhet, rikedom och lycksalighet, så stor, att den öfvergår all mensklig föreställning." — Men jemte denna gestalt möter dig en annan: det är Dårskapens falska qvinna. Skön och bedårande nalkas hon dig med leende min och lockande åtbördor, bedjande: "Gif mig ditt hjerta!" Hon visar på hela verlden med all dess skönhet och härlighet, rikedom och makt och säger: "Allt detta skall jag gifva dig, om du faller ned och tillbeder mig. Hos mig behöfver du ej påtaga dig några tyngande bojor utan får åtnjuta full frihet. Hvarje böjelse får du följa, hvarje lusta får du tillfredsställa, hvarje begärelse får du mätta, jag skall dertill gifva dig ständiga hjelpmedel. Mina tjenarinnor, ögonens begärelse, köttets begärelse och ett högfärdigt lefverne, skola alltid stå färdiga att passa upp på dig. Med ett ord: hela din lefnadsväg skall beströs af njutningens, glädjens och nöjets rosor." Men, hvad som skall komma efteråt, det tiger hon med. Dock, om du vill veta det, så läs 9de kap. i Ordspråksboken, i slutet af hvilket denna falska qvinna omtalas. Det heter der om den, som låter locka sig till hennes hus: "Han vet icke, att der äro de döda, och hennes gäster i djupa helvetet." Hennes gäster bära redan här i tiden den eviga dödens dom i sina samveten, hon må lofva dem sällhet och lycka huru mycket som helst, och denna dom skall ock en gång verkställas på alla dem, som qvarblifva i denna farliga qvinnas våld.

Ehuru Guds ord gifver oss den bästa och vigtigaste kännedomen om de båda vägar, vishetens och dårskapens, mellan hvilka menniskan har att välja, finna vi dock äfven på området för Guds allmänna uppenbarelse hos mera upplysta hednafolk ett medvetande om att ett slags val mellan dygd och last förelägges menniskan tidigt i ungdomsåren. Härom vittnar t. ex. sagan om Herkules vid skiljevägen, hvilken legat till grund för Georg Stiernhielms förnämsta skaldestycke, "Herkules." Vi vilja för dem, som ej känna till sagan, här anföra densamma. Herkules var en af de förnämsta hjeltarne i det grekiska folkets sagor. Då han en gång i sin ungdom ensam ströfvade omkring, försänkt i djupa tankar, kom han plötsligen till en skiljeväg. Under det han öfverlade om den rigtning, han borde välja, framträdde för honom två gudinnor. Den ena, skön och lockande till sitt utseende, till hälften okládd och med välbehag betraktande sig sjelf, gick oförsynt fram till ynglingen, smög sig nära intill honom

och lofvade honom den högsta fröjd och lycksalighet, blott han ville följa henne. "Hvem är du?" frågade Herkules med pröfvande blick. — "Mina vänner," svarade gudinnan med egenkärt smålöje, "kalla mig *Nöjet;* af mina fiender nämnes jag *Lasten.*" — Då kastade ynglingen en blick på den andra gudinnan; hon var icke så lockande skön, men på hennes anlete strålade en himmelsk frid. Blygsam och full af värdighet stod hon framför honom, och med sina klara ögon betraktade hon allvarligt men dock vänligt den förvånade ynglingen. "Hvart leder din väg?" frågade Herkules den allvarliga gudinnan. — "Jag leder dig," så lydde hennes svar, "till mödor och faror, men jag lofvar dig odödlighet, ära och rykte hos gudar och menniskor, blott du anförtror dig åt min ledning." Dessa ord trängde till hjeltens hjerta; han kände, att han var en gudason, och att han hade ett ärofullt värf att fullända på jorden. Raskt fattade han sitt beslut. Han stötte den enträgna *Vällusten* tillbaka och räckte sin hand åt den mera blygsamma *Dygden.* Hon förde honom på obanade stigar, hon pröfvade hans vilja och kraft genom tolf storverk, men hon gjorde honom ock till menniskoslägtets välgörare, till hans eget folks störste hjelte, om hvilken alla skalder sjöngo; och, alldenstund han i alla strider bevisade sig som en gudason, steg slutligen hans ande upp till himmelen och bodde som en gud i gudarnes samqväm.

Så lyder denna sköna saga. Äfven om greken ej egde det upphöjda begrepp om dygd, som vi kristna hafva, visar dock denna saga, att Gud icke ens för hedningen låtit sig vara utan vittnesbörd utan äfven för honom uppenbarat dessa tvenne lefnadsvägar, mellan hvilka menniskan har att välja, varnande honom i hans samvete för lastens väg men på samma gång manande honom att beträda dygdens. Vi, till hvilka Herren talar ej blott såsom till hedningen genom sin uppenbarelse i samvetet och naturen utan äfven genom sitt ord, hafva för visso på det mest otvetydiga sätt hört Vishetens bön: "Gif mig ditt hjerta!" på samma gång som vi förnummit, huru äfven Dårskapen genom det medfödda naturförderfvet och dess yttringar samt genom yttre lockelser stält samma inbjudning till oss. Vi veta ock — åtminstone till en del —, hvad som ligger i dessa inbjudningar, vi veta, hvad som väntar i den enas eller andras tjenst, vi känna till den olika lönen för de olika tjensterna. Dyre unge vän, som kanske nu står vid skiljevägen och märker, huru dessa båda förut nämda gestalter nalkas dig hvar och en med sin inbjudning, hvilken ämnar du väl följa? Gör ej ett val, som du sedan måste i tid och evighet ångra! Eller kanske du redan gjort ditt val? Har du lydt Vishetens ord, lycklig är du då; du har då, lik Maria, utkorat den goda delen, hvilken ej skall tagas ifrån dig. Men, har du gifvit ditt hjerta åt Dårskapen, ve dig; du är då en slaf, fängslad i nesliga bojor, och, skulle dessa än till en tid kännas lätta och behagliga för ditt af synden bedårade jag, så skola de dock en gång förvandlas till eviga mörkrets lidandeskedjor. O, slit dessa hemska band, medan det ännu ligger i din makt att kunna göra det! Ty icke blott en gång i ditt lif skall du ställas vid skiljevägen, äfven om vissa tider i ditt lif äro mera afgörande än andra med hänsyn till din kommande lifsriktning. Den himmelska Visheten kommer, drifven af sin outsägliga kärleksomsorg om dig, åter och åter samt tränger sig inpå dig med sin bön: "Gif mig ditt hjerta!" I sådana stunder har du återfått makten öfver ditt hjerta, så att du kan skänka det, om du så vill, åt din himmelske vän eller också, föraktande hans maning, låta verldsdrottningen behålla det. O, huru vigtiga äro ej sådana tider, då det gäller att mottaga eller förkasta en hel verld af ljus, lif och salighet, ja, ett helt *himmelrike!* Ju förr du blir delaktig af himmelrikets kostliga perla dess bättre. Erbjudes dig nu denna skatt redan i din ungdom, hvarför skulle du då icke äfven mottaga den?

Vi säga med sångaren:

"Gå i din ungdoms dagar,
förr'n åldern tar dig fatt,
och sök, hvad Gud behagar,
och köp Guds rikes skatt!
Bind fast uppå ditt hjerta
hans sanningsperla klar,
att du i lust och smärta
må den behålla qvar!"

Tal af pastor C. A. Evald hållet i St. Paul den 14:de juni 1899.

(1 Mos. 37: 1-11).

Af Pastor S. G. Youngert stenografiskt upptecknadt för Ungdoms-Vännen.

Bibelns berättelse om Josef är en den allra skönaste historia. Uti detta påstående instämma icke allenast kristna bibeltolkare utan äfven fromma israeliter, ja, till och med sjelfva Muhammed.

Vi kristna känna dock en historia som är ännu skönare, men blott en; en historia som på ett ännu härligare sätt framställer Guds frälsningstankar: nämligen den om vår frälsare, Jesus Kristus, hvilken ock såsom Josef blef såld af sina bröder.

En hvar som med uppmärksamhet och eftertanke läser Josefs förebildande historia, han må vara hedning, jude eller kristen, kan omöjligen undgå att deraf erfara ett djupt intryck. Den är af det allra största intresse icke allenast derför, att genom densamma sker en stor omgestaltning af Guds Israels utveckling och erfarenheter, utan ock derför, att den gifver oss en klar inblick i visheten af Guds underbara ledning och förande af enskilda och hela folk. Den låter oss också blicka in i menniskornas ondska och stämplingar, hvilka Herren i sin allmakt och allvishet leder till en god utgång: "I tänkten ondt emot mig, men Gud hafver vändt det till godo."

I denna berättelse kunna vi såsom i en spegel se oss sjelfva,

men också skönja Guds bild. Många frågor rörande vårt inre och yttre lif finna här sin lösning. Vi betrakta denna gång

Josef i föräldrahemmet.

Då vi vilja rätt lära känna en person, önska vi först och främst att blifva bekanta med hans ungdomshistoria, med hans fostran i föräldrahemmet, ty det sannas som säges i ordspråket: "Barn går så i by, som hemma är van" och "Det skall krokas i tid, som krokigt skall bli."

Genom att rätt betrakta Josef i hemmet erhålla vi nyckeln till en rätt uppfattning af hans senare utveckling.

Vi begifva oss derför vid den bibliska berättelsens hand till patriarken Jakobs hem i Hebron, den plats der Abraham låg begrafven i dubbelkulan Makhpela, och der Jakob lagt sin trötte fader Isak till ro och hvarest ännu i dag uråldriga terebinter erinra om det Mamrelund, der en gång alla trognas fader byggde ett altare.

Den gamle patriarken Jakob omgifves af tolf söner och en dotter. Hvilken välsignelse till och med i en hebrés ögon. Så sägaer ju ock ordspråket: "Ju flere man (barn) dess bättre lycka" och Luther sade: "Ju flere barn desto flere Fader Vår."

Lätt nog märka vi dock, att icke allt här är som det skulle vara. Hemmet är ej bygdt i kyrkostil. Den rätta harmonien saknas och stundom fins der ingen harmoni alls, ty den fridens ande fans ej, som skulle hafva gjort familjemedlemmarne till ett hjerta och en själ.

Den gamle Jakob älskade Josef, Rakels son, mer än dennes bröder, som födts af Lea, Silpa och Bilha och denna omständighet gaf uppslag till egenkärlek å den ena samt afundsjuka å den andra sidan.

Häraf kunna vi lära en god lexa angående det rätta förhållandet mellan föräldrar och barn samt mellan äldre och yngre, begåfvade och mindre begåfvade syskon, ja i mer än ett hänseende i vårt förhållande till vår nästa.

I. Jakobs partiskhet.

"Israel", så kallade sig Jakob med förkärlek efter den underbara kampen och synen vid Pniel, "älskade Josef mer än alla sina andra barn." (v. 3).

En naturlig orsak härtill angifves ock i denna vers: "emedan han hade födt honom i ålderdomen." En bibeltolkare angifver, att dett innebär att Josef vore visdomens son. Må vara. Äfven vi säga ju ock att ålderdom och vishet hafva sällskap: en-vishet, åtminstone!

De yngsta barnen stå ofta i en synnerlig gunst hos föräldrarna. De äldre hafva nemligen liksom vuxit ifrån föräldratukten och vården; ofta bereda de sina föräldrar sorg och bekymmer genom sin egenmäktighet, under det de yngre, som ännu behöfva föräldravården, stå sina föräldrar närmare och låta sig af dem styras och ledas.

Sannt säger ordspråket: "Små barn, små bekymmer; stora barn, stora bekymmer."

Ett annat skäl till fadrens förkärlek för den yngre sonen var, att denne var född af den mest älskade Rakel, hvilken ock genom döden rycktes från den älskande makens sida. Troligen såg den gamle både i Josefs utseende och karakter en omisskännelig bild af den älskade hädangångna.

"Gammal kärlek rostar aldrig." "Kärleken är starkare än döden och helvetet. Många vatten utsläcka icke kärlek."

Jag glömmer aldrig, huru jag vid min resa i det underbara Schweitz en gång stod vid det outsägligt sköna Staubach-fallet och der såg, huru de väldiga och i tusenfaldiga färgskiftningar glänsande vattenmassorna störtade sig i munter lek utför branten och derefter försvunno! Hvart togo de vägen? På mörka, okända vägar och genom de inre djupen trängde de sig osedda fram, tills de mycket längre ned efter sin tysta, mörka vandring åter visade sig härliga och skimrande som förut. Så är det med kärleken och människan och så med sambandet mellan oss och dem vi älska. Understundom döljes det kanske af hjertats, pröfningarnas och dödens tysta gömmor, men blott för en liten tid. Det kommer åter med kraft igen för att så mycket säkrare sammanbindas.

En annan orsak till Jakobs partiskhet för sin yngre son var, att denne hade ett vinnande och tilldragande väsen gent emot bröderna, som voro mera kalla och likgiltiga för fadren. Dertill kom ock ändtligen hans utomordentliga begåfning om hvilken vi kunna läsa längre fram i hans historia, men hvilken äfven allaredan i ungdomen måste hafva tett sig på flerahanda sätt.

Vi kunna derför ej så myeket förundra oss öfver att den gamle med förkärlek kände sig dragen till denne son. Men då den älskande fadren gick så långt att han gaf Josef bättre kläder (en "brokig," möjligen "hvit" och "fotsid" kjortel) än åt de andra, och då han städse med villighet lyssnade till hans anklagelser, fulla af sqvaller om sina bröder, så gjorde han sig skyldig till en svaghet, som föräldrar allt för ofta, tyvärr, låta komma sig till last; en svaghet hvarigenom han icke allenast försyndade sig mot sina andra barn, som derigenom blefvo förbittrade på och främmande för sin fader, utan ock emot Josef sjelf, ja äfven emot Gud i himmelen. Han försyndade sig emot Josef, ty huru kunde detta beteende annat än uppväcka fåfänga och högmod hos honom, och emot Gud, ty han hade ju skänkt honom dessa barn lika såväl som Josef.

Detta är skrifvet till en varning för alla föräldrar i snarlikt läge. Partiskhet insmyger sig annars alltför gerna med anledning af olika temperament och begåfning. Hade Jakob tagit sig till vara i detta hänseende, så hade han derigenom undgått många tårerika dagar och en bekymmerfull ålderdom.

Men huru skola vi då göra? Jo, de svåraste barnen skola vi bevisa *dubbel* kärlek och vänlighet.

Se här en gammal fabel, som för med sig den lärdomen om både barn och andra.

En främmande vandringsman letade sig vägen fram mot det föresatta målet. Han var väl insvept i sin kappa, hvilken han ibland ännu närmare vecklade om sig. Solen och nordanvinden sågo främlingen och ingingo vad om hvilken af dem skulle kunna taga kappan af honom. Nordanvinden tröstade på sin kraft och sade, att han med lätthet skulle utföra värfvet. Han började derför kraftigt blåsa, men främlingen svepte kappan allt tätare om sig. Vredgad uppbjöd nordanvinden all sin kraft, men ju mera han det gjorde, ju tätare slöt sig kappan omkring den vandrandes kropp. Slutligen måste den mäktiga nordan uppgifva försöket. Då kom solen fram. Mildt och värmande nådde hennes strålar den ensamme vandraren och lekte vänligt omkring honom samt kröpo under hans kappa och gömde sig vid hans bröst. Snart hängde kappan löst på axlarne. Solen fortfor att med sina ljusa och varma budbärare omgifva vandringsmannen hvilken nu förflyttade sin kappa från axlarne till ena armen. Solen hade vunnit och hon vinner vid *alla* sådana försök.

Ju mera bekymmer våra barn och andra skaffa oss dess mer skola vi bedja för dem. Vi måste låta dem erfara att föräldrahjertan varmt klappa äfven för dem. Vi få icke ställa oss så att barnen känna sig som den lille gossen, hvilken en dag frågade sin mor om farfar ock skulle komma till himlen, och på modrens svar, att han visserligen det skulle, svarade: "Då vill jag ej dit, ty jag är alltid i vägen för honom öfverallt."

För den sanna kärleken har månget häftigt hufvud böjt sig. Mången förlorad son har ock deraf låtit sig beveka att återvända hem.

Äfven lärare hafva här någonting att inhemta. Luther hade i sin ungdom en mycket sträng lärare och ofta kom lärjungen att göra bekantskap med lärarens hårda händer och ris. Likväl plägade denne skolmästare alltid lyfta på hatten då han under sina vandringar fick syn på lärjungen. Då någon frågade, hvarför han gjorde det, svarade han, att han gjorde det, emedan man ej kunde veta, hvad det med tiden kunde blifva af gossen. Nej, man kan ej veta det. Sjelfva klokheten bjuder derför äfven en lärare att iakttaga varsamhet.

I fråga om stora gåfvor gäller ock att "den mycket gifvit är

af honom skall mycket utkräfdt varda." Ingen fara är större än sjelfförhäfvelse.

Icke nog kunna vi lära af alla uppfostrares uppfostrare, vår himmelske fader som gaf sin käre son för onda och goda och som för vårt uppehälle och fröjd låter regna öfver rättfärdiga och orättfärdiga—af Jesus, som med outtröttlig kärlek gick efter den förlorade sonen och på det nådefullaste sätt förbarmade sig öfver en Petrus, hvilken förgått sig svårare än alla sina medlärjungar.

II. Josefs högmod.

Josef lärde snart att känna och erfara fadrens svaghet. Vi må äfven besinna att våra barn med den skarpaste blick upptäcka sina föräldrars svaga sidor och ställa sig derefter; kanske ibland oss ej till synnerligt behag.

Här sannas ofta ordspråket: "Af barn får man veta sanningen." Goethe, den store skalden och kristendomsmotståndaren, säger, att han redan vid nio års ålder upptäckt att hans föräldrar ej trodde den kristendom som de bekände och att han redan då förlorade aktningen för konfessionel kristendom i likhet med sina föräldrar. Josef fann snart, att han ej bättre kunde behaga sin fader än genom att för honom berätta om sina bröders fel. Josef spionerade på dem och "bar fram deras onda rykte för deras fader," (v. 2) och troligen gjorde han som alla andra beställsamma sqvallrare: öfverdref i nästan allt och ljög. Detta är ett ömkligt karaktersdrag, då man begagnar hvarje tillfälle att tala illa om sina medmenniskor. Detta är ock satans käraste göromål, han som är vår anklagare inför Gud. Icke blott barn, utan äldre slafva under denna last, och qväsas bör den hos alla, men synnerligen medan det kan ske: i barndoms- och ungdomsåren.

Jag minnes en gång från min skoltid i Sverige, hurusom den nuvarande biskop Charleville, som då var lektor, fann en viss klass i fullständigt tumult, sysselsatt med allehanda upptåg och huru, när han fick tag i en af spektakelmakarne och denne sade, att andre hade varit värre än han,—huru lektor Charleville utropade: "Det förlåta vi'n, men du sqvallrare" o. s. v., och så fick skolpilten en varmare lexa än vanligt för att lära afhålla sig från sqvaller.

I sammanhang med detta böra vi noga genomläsa och betänka ap. Jak. 3 kap. äfvensom det 8:de budet.

Men betänkom å andra sidan hvilken fröjd belackaren erfar, då förtalet pågår! Tungan löper som en qvarnsten i vildaste fart och munnen sprutar eld, ty talet "är upptänkt af helvetet." Tänk huru brådtom en sådan person har. Han löper från man till man, från hus till hus, från by till by, från möte till möte allt under det han mer och mer utvecklar sitt usla göromål.

Härmed förneka vi ingalunda att man af nit för Guds ära—aldrig för egen ära—kan nödgas att bestraffande "tala sanning i kärlek." Men hvarför ej alltid lika gerna, då det gäller, tala väl som illa? Det skulle tjena till nästans väl och vår egen uppbyggelse. Först och sist lärom af Jesus, som vid sitt fastspikande på korset sade: "Fader förlåt dem det; ty de veta icke hvad de göra." Man borde ej heller glömma hvad Herren i Luk. 18 säger om fariseen och publikanen.

Ju mer Jakob skänkte gehör åt sin älsklings anklagelser, desto större blef dennes inbilskhet och öfvermod, hvarigenom han satte sig öfver sina bröder och förbittrade dem genom sitt högfärdiga väsen.

I allmänhet synas bibeltolkare hålla för att Josef var en riktig mönsterbild såsom gosse i föräldrahemmet och att han således var en mild och i allo älskvärd och gudfruktig pilt, men derutinnan torde de hafva tagit miste, ty den meningen finner ej stöd i bibels ordalag. Nej, hvad Josef blef, det blef han i *nödens skola*, i hvilken Gud sedermera insatte honom. Om näktergalen säger man att han lärde så väl sjunga, då törnet stang hans bröst och vi må tillägga, att "ju större nöden är här, dess högre och skönare klingar harpan der." Gud måste i nöd upprätta och fullborda, hvad föräldrar och lärare försummat och förderfvat.

För sina drömmar torde han ej i allo kunna hållas ansvarig; men nog vittna de om de högtflygande planer hvarmed han i vaket tillstånd älskade att syssla. Drömmar äro fantasiens mellanspel. När det monarkiska förnuftet slumrar, vakar dess efterapare. När ljusdvågorna stanna af och dö lefver det matta ekot upp. I drömmen se vi ofta fantastiska former, som aldrig voro, ej äro och aldrig kunna vara verkliga. Ibland sig för oss längesedan förgätna ting. Härom kan man säga, att mannens drömmar ofta äro hvad gossen trodde. I drömmen passerar ofta det vakna tillståndets ord och handlingar revy för själens ofullständigt slutna öga.

Många menniskor finna under drömmen ut flera mysterier än de under det vakna tillståndet kunna förklara. Drömma de om grönskande trädgård få de ovilkorligen höra talas om lik, mena de; skaka de hand med en redan död så måste de ock snart helsa på hos de döda.

Det är blott vidskepelser att vid sådant fästa dylik tro. Vill man deremot draga nytta af drömmar så gifve man akt på deras vanliga strömfara, ty såsom man dunkelt tänker om natten sådan är man förvisso om dagen. Sålunda är drömmen karakterens probersten.

För många år sedan fördes under natten följande samtal mellan en drömmande och en för den drömmandes oregerlighets skull fullt vaken. Vi kunna kalla dem Per och Erik.

Per, under det han fattar Erik i nacken: "Du är en kättare."
Erik, som var vaken: "Nej, kära du, jag är så renlärig så."
Per, fortsätter: "Nej, en kättare är du, det borde du veta."

I allmänhet taget äro menniskorna i vaket tillstånd just sådana som deras drömmar antyda i sömnen. Såsom man drömmer, sådan är man.

För alla drömmar torde man dock ej kunna hållas ansvarig eller i alla fall blott delvis. Luther sade: "Du kan ej hindra en fågel flyga omkring ditt hufvud, men du kan hindra honom från att bygga bo i ditt hår."

Vidare är drömmandet en sådan inbillningens makt, som antyder, det enhvar i sömnens tillstånd är i besittning af en sådan produktiv kraft som, derest den stode en till buds i det vakna tillståndet, skulle förvandla dess egare till en Dante eller en Shakespeare. Ingenting kan heller så öfvertyga oss om den omfattande storslagenheten hos menniskosjälen som dess underbara verksamhet i drömmandet.

Om ungdomens drömmar kunna vi väl säga, att hvad densamma i dag känsligt ach poetiskt drömmer och liksom finner uttryck för i oartikulerade ljud, är i morgon det verkliga resultatet af den allmänna opinionen, och längre fram skola dessa drömmar utgöra grundlaget i nationernas karakter. Men äfven om dessa drömmar kan man säga, att de äro som porträtt: de behaga endast så till vida som de likna originalet, ehuru fåfänga menniskor dock äfven vänta att kopian vida skall öfverträffa originalet.

Såsom drömmar äro deras fantasier som sofva, så äro fantasier intet annat än deras drömmar som äro vakna. Detta bildar länkarne i den sig alltjemt utvecklande kedjan.

Josef hade bort hålla sina drömmar för sig sjelf, alldenstund han intet gudomligt uppdrag fått att kungöra dem, och helst som han väl visste, hvilken verkan deras omtalande skulle hafva på bröderna. Att han icke drog i betänkande att äfven omtala den andra drömmen vittnar om hänsynslöst högmod. (v. 10.)

Tänk hvilken fridstörare i hemmet som högmodet är! Det förstör friden mellan syskon, trosbröder och äfven ämbetsbröder, mellan hvilka spioneri och förklenande nog ock förekomma. Satan utdrifver kärleken.

Icke äro större gåfvor i ett eller annat hänseende vår förtjenst och icke heller äro de vårt fel, att jag så må säga. Gåfvor *fås* ju och det till den ändan att vi dermed skola tjena andra. Om vi ej besinna detta löpa vi fara att komma i andlig anarkism.

I sin visdom utdelar Herren olika pund och med större pund följer äfven större ansvar.

Det är bättre att *vara* mer och gälla mindre än att gälla för mycket och vara intet.

III. Josefs bröders afundsjuka.

Att Josefs bröder voro afundsjuka på honom det se vi af berättelsen. Skall han ock bära ansvaret derför, frågas kanske? Ingalunda. Har den begåfvade ej rätt att förhäfva sig, så har den mindre begåfvade ej heller någon rätt att med hat, afund och illvilja bemöta den lyckligare lottade.

Gud fordrar ej mera än han gifver. Låt den "kungliga" svenska afundsjukan fara, ty enhvar har nog att göra räkenskap för i alla fall.

Nog om du får höra detta: "I en ringa ting har du varit trogen, jag skall sätta dig öfver det mer är." "Derför räkne hvar den andra yppare än sig sjelf." "Att vara gudlig och låta sig nöja är vinning nog."

Är det illa gjort att andra kärlekslöst bedöma oss, så skola vi dock låta sådant mana oss till sjelfpröfning.

Betecknande heter det i v. 11: "Och hans bröder afundades honom, men hans fader bevarade i minnet hvad som hade händt."

Vi skola bevara dylikt i minnet, visserligen ej för att deröfver förargas, utan för att deraf föranledas att om och om igen fråga oss sjelfva: Är det icke verkligen något sant deri? Hafva vi icke, åtminstone inför hjerteransakaren, grund och orsak nog att bättra oss? Alltid skola vi finna något om vi äro rätteligen nyktre och vakande. I sådan händelse må vi finna oss till freds, att vår uppmärksamhet riktats derpå, huru det nu än har skett. I händelse af motsatsen tillegne vi oss tröst i våra samveten of dessa Jesu ord: "Salige ären I, när de försmäda och förfölja eder och ljugande säga all ondt mot eder för min skull." (Matt. 5: 11).

"Ett godt samvete är ett dagligt gästabud" säger ordspraket, och återigen ett annat: "Bättre orätt lida än orätt göra."

Sen der en skola, i hvilken vi må inhemta lärdomar. Sjelfpröfning hade ej skadat Josefs bröder och skulle förvisso ej heller skada någon af oss.

Häraf lära vi vidare, att ödmjukhet höfves föräldrar, bröder och syskon; ja, alla menniskor i hvarje lefnadsläge. Men denna sköna konst: att vara ödmjuk, hvar få vi lära den? Jo, hörom Jesu förmanings-, inbjudnings- och löftesord: "Tagen på eder mitt ok och lären af mig, ty jag är mild och ödmjuk i hjertat, och I skolen finna ro till edra själar." (Matt. 11: 29).

Jag blifve såsom Jesus,
Saktmodig, öm och mild,
Jag blifve såsom Jesus,
I allt hans sanna bild.
Jag komme sist till Jesus
Ibland den skaran stor
Att evigt prisa Jesus
Bland tusen änglars kor!

Amen.

ÄR ICKE DENNE EN BRAND RYCKT UR ELDEN?

Det var vid en af våra vanliga vandringar från Wülfrath till Mülheim. I Werden an der Ruhr hade vi hos kära anförvandter intagit vår middagsmåltid. Nu vandrade vi, d. v. s. min mor, min bror Bernhard och jag, till Mülheim, hvars torn redan höjde sig framför oss mot aftonhimmeln. Vi voro i rötmånaden, och det var mycket varmt. Vi båda gossar, som nu voro mellan tio och tolf år, klagade öfver törst. Vår mor lofvade oss, att vi vid första bästa hus skulle få dricka oss otörstiga. Straxt derefter vinkade oss ej långt från vägen en anspråkslös men snygg stuga, öfvervärt af ett jättestort nötträd.

Då vi styrde våra steg ditåt, sågo vi framför dörren till huset en gammal man i bergsmansdrägt; han satt på en pall och slöjade på ett trästycke. Jag ser ännu i dag för mina ögon detta ärevördiga ansigte, på hvilket Guds finger tycktes hafva tecknat evighetens ord. Gubbens hår var snöhvitt och hans gestalt krumpen. Men i hans ögon låg ett uttryck af outsäglig lycka och frid och vänlighet, då han nu gick oss till mötes, stödd på sin käpp, och frågade min mor hvarmed han kunde stå oss till tjenst. Min mor sade: "Mina stackars gossar äro så törstiga." Den gamle svarade: "Detta är lätt att hjelpa. Öl och vin har jag visserligen inte, men härligt källvatten och getmjölk." Vi beslöto oss för vattnet.

Under det den gamle nu gick till sin lilla källa, som framporlade på ängen bakom huset, företogo vår moder och vi en upptäcktsresa i den lilla snygga kojan. Der hängde i boningsrummet inom ram ett "Fader vår" i vackert färgtryck, likaledes under glas och ram Fredrik III:s "Upprop till mitt folk" från år 1813. Vidare en mängd silhuetter och, hvad som än mer intresserade oss gossar, blankskurade bergsmansverktyg, hammare, hackor o. s. v., allt ordnadt på väggarna, alldeles som gevär och jagtredskap hos jägare eller huggvärjorna hos (tyska) studenter. Dessutom funnos hyllor med ovanligare mineralier, kristaller och försteningar, hvilka antagligen upphämtats af bergsmannen ur jordens djup.

Men min mor gjorde under tiden sina studier för sig. Slutligen utropade hon: "Barn, barn, kom och se något så märkvärdigt! Öfver husdörren står skrifvet: "*Är icke denne en brand, ryckt ur elden?*" Där ute i förstugan stå samma ord målade med stora bokstäfver i flera färger. Och här inne i stugan finnas samma ord under glas och ram. Barn, detta måste hafva något särskildt att betyda!"

Vi voro för ögonblicket mer intresserade af att mannen just nu trädde in med en snygg kruka, fylld med iskallt källvatten, som skulle släcka vår törst. Men min mors nyfikenhet var spänd till det yttersta, och hon frågade gubben, om hon kunde få veta, hvarför han anbragt just *detta* språk på så många ställen inom och utom hus. Då vardt han helt vek och svarade: "Jag skall gerna omtala det för er; det är en rörande historia. Men jag är bara rädd, att min berättelse blir för lång." Vi ryckte vår mor i kjolen och sade: "Icke sant, mamma, det blir ju oss ej för långt?" Vi voro nemligen lika begifna på vackra historier, som hoffolk på titlar och ordnar. Och vår

goda mor var nog af samma mening, som hennes gossar. Der sutto vi nu i aftonsolens sken under det gamla nötträdet, bergsmannen på sin pall med pipsnugga i munnen, min mor på en stol med en sin stickstrumpa, som hon alltid hade hos sig, hvar hon gick och stod, samt vi gossar på gräsmattan, alldeles midt för den gamle, för att kunna uppfånga hvarje hans ord. Så vill jag nu låta honom berätta.

"Denna hydda har före mig bebotts af mina föräldrar och farföräldrar. Och här har det alltid sett ut som i denna dag. Endast nötträdet har nu växt högre. Jag vågar säga, att min slägt är af hög adel; ty sedan hundra år har ingen dött i slägten, som ej varit ett Guds barn. Min far var naturligtvis grufarbetare, liksom hans förfäder. I veten ju, att jorden här gömmer oerhördt rika kollager. Fattiga voro mina föräldrar, det vill säga såsom verlden kallar det att vara fattig. Förtjensten var dålig, och det fanns sju barn att uppfostra, fyra döttrar, tre söner. Det gällde att arbeta strängt, spara på allt sätt och bedja flitigt. Men det gick, ty far och mor hjelptes troget åt att arbeta. — Under hela somrarna sprungo vi barn omkring, barfota och barhufvade. När skorna blefvo för trånga åt den äldste, så tillsattes en "tåhätta" framtill, hvarefter de voro färdiga att begagnas af den andre; och sedan öfvergingo de på mig, den tredje och yngste sonen. Detsamma var förhållandet med ett par benkläder af manchestertyg, hvilka åtminstone tio år fingo tjenstgöra på oss tre gossar och till slut bestodo af idel lappar. Men snygga voro vi alltid. Och mättade blefvo vi ock. Mor brukade ofta säga, att hon fått upplefva många Guds under, och att hon aldrig behöft anlita någon om hjelp.

Småningom blefvo ett par af systrarna stora och började tjena och derigenom hjelpa till att förtjena. Sedan gingo de båda äldsta bröderna ut på arbete i bergverket. Ingen af oss gossar hade någon tanke på att gripa till annat yrke än vår faders. Är ock bergsmannens arbete ganska mödosamt och farligt, så drages man likväl med makt deråt. Der nere i jorden är det så högtidligt som i en kyrka. — Då nu så många händer kunde förtjena, stodo mina föräldrar sig godt. Nu kunde afbetalningar göras à den skuld, som ännu belastade vårt hus; ja, nu fingo vi hvarje år slagta en stor gris. Men föräldrarna lefde fortfarande enkelt och tarfligt. Nu kommo och gingo flere sköna år. Och slutligen kunde äfven jag, hvilken som den yngste alltid mest omhuldats, gå med vid arbetet i grufvan. Min far var mycket stolt öfver att nu kunna träda till arbetet med tre ståtliga söner vid sin sida.

Sålunda stodo vi en vacker sommarmorgon färdiga att gå till grufvan. Då kom vår kära mor fram till oss bittert gråtande. Hon besvor far och oss att *icke* i dag gå ned i grufvan, ty hon hade under natten hört ett fruktansvärdt dunder under jorden. Visserligen hade detta varit i en dröm, men hon vore fullt öfvertygad, att Gud sjelf tillskickat henne detta varnande förebud. Vi skrattade alla åt mors ångest och sade skämtande, att hon säkert hade ätit för mycket stekt potatis vid qvällsvarden; allt spökeri komme deraf att magen är för full. Då föll hon på knä för far och bönföll, att vi ej skulle gå; hon hade tydligt sett i drömmen, huru vi alla uppfördes döda ur berget. Far vardt visserligen allvarsam, men fruktade likväl intet. Sedan många år hade ej inträffat någon olycka, och förvaltningen vid bergverket hade gått till väga med yttersta försigtighet vid hvarje utsträckning af grufarbetet. Alltnog, vi skildes från vår bittert gråtande mor, från hvilken vi blott med svårighet kunde lösgöra oss.

Vi hade att passera ett godt stycke väg, innan vi kommo fram till gruföppningen. Far hade blifvit mycket allvarsam och tyst. Då vi jämte en mängd andra grufarbetare, förrän vi gingo till vårt arbete, stodo samlade i en krets och efter bergmanssed bådo, kom framlinkande mot oss en underlig qvinna, som för hvar man gick och gällde som förryckt. Den morgon, om hvilken jag nu talar, var hon galnare än någonsin; hon gjorde de gräsligaste grimaser och ropade oupphörligt under hemskt skallande skrattsalfvor: "Ha ha ha ha! Berget störtar in! Lirum, larum! Blixt och dunder! Berget störtar in! Berget störtar in!" o. s. v.

Somliga af grufarbetarna skrattade, andra bleknade. Min far gick lugnt till öfverstigaren, som stod i närheten, och omtalade för honom, att äfven vår mor hade haft ångestfulla drömmar under natten. Den förträfflige mannen skickade nu några sakkunniga ned i grufvan, för att med sina instrument undersöka bergets beskaffenhet. Efter vid pass två timmar kommo männen tillbaka och anmälde, att allt var så säkert som möjligt. Nu gingo vi ned under muntra tillrop: "Lycka till, lycka till på resan!"

"Vi fyra gingo först ned, enär vi hade vår plats längst bort, och voro snart i full fart med vårt arbete. Plötsligt stannade vår far och lyssnade. "Barn, hvad är detta?" Blodet stockade sig i våra ådror, ty det var som skakades berget i sin grund. "Låt oss fly!" ropade min far. Men det var redan för sent. Vi hörde ett fruktansvärdt dån, och straxt derpå instörtade grufväggarna. Ända till tjugu fot framför oss var berget nedsjunket; vi voro lefvande begrafna! Våra lampor hade släckts genom det starka lufttrycket. Med svårighet tände vi åter en af dem, endast *en*, ty vi måste spara, för att så länge som möjligt hafva åtminstone litet ljus. Lågan från den antända lampan var blott svag, ty luften var redan nu mycket dålig och kändes nästan bedöfvande. Och vi insågo ock till hela dess vidd omöjligheten att sjelfva bryta oss väg ut ur vår grafkammare. Våra lemmar kändes som förlamade af förskräckelsen och af den förskämda luften.

"Då olyckan var skedd, ropade vi alla nästan på en gång: 'Mor, mor! Du sade oss det!' Min far bad

nu så rörande, att hans bön äfven trängde till hjertat på mig, som ända till denna stund varit en ganska lättsinnad yngling. Derpå gaf han oss föreskrifter, hur vi borde förhålla oss, så att oljan och de födoämnen, vi hade med oss, skulle räcka så länge som möjligt. 'Ty', sade han, 'våra kamrater skola säkert göra allt hvad de kunna för att rädda oss ur vår nöd. Jag vet nu, att *jag* icke med lifvet kommer ut i dagens ljus, men kanske kunnen I eller någon af er räddas.' Sedan måste hvar och en af oss afgifva ett högtidligt löfte, nästan som vid edgång, att om han blefve räddad, med all ömhet och kärlek draga försorg om vår mor.

"Timmar förflöto; de tycktes i vår graf som evigheter. Slutligen *stannade våra klockor.* De stodo då på sex. Således voro nu tjugufyra timmar förflutna, sedan vi lemnat hemmet; ty våra ur gingo ej längre, och vi hade efter vår vana dragit upp dem, innan vi gingo ut. Från denna stund gafs det alltså *ingen tid* mer för oss. I kunnen tänka er, hvad sådant vill säga. Äfven vår mat var, oaktadt all vår sparsamhet, på sista upphällningen. Vi plågades svårt af hunger. Vi hade redan tändt vår fjärde och sista lampa, då min far bad att få lägga sitt hufvud i mitt knä. Jag såg, att hans förr svarta hår hade nu blifvit snöhvitt. Han började snart att yra. Han talade, som om han redan vore i himmeln och mötte vår mor vid den kristallklara floden. Han upplefde återseendets hela glädje. Derpå utropade han: 'Se der, se der! Nu kommer den himmelske fadern och vill sjelf aftorka tårarna från våta ögon!' — Till sist bad han — redan i halfslummer — för hvar och en af oss. 'Och min yngste, min Henrik, som ännu vandrar så långt, så fjerran från dig, — käre frälsare, o ryck du honom *som en brand ur elden!* Ja, ryck honom som en brand ur elden! Du måste uppfylla denna min bön, du min käre herre och frälsare!'

"Ack, detta gick mig genom märg och ben. Jag förstod så väl, hvarför han sålunda talade med Gud just om *mig*. Jag hade föga bekymrat mig om min själs frälsning. Men nu lofvade jag i mitt hjerta Gud, att jag skulle tillhöra *honom* med kropp och själ för tid och evighet, om han ville af nåd rädda mig ut ur denna förskräckliga graf.

"Min far hade snart lidit ut. Han ryckte till än en gång, drog en djup suck — och var förlossad. Och vi upphofvo vår röst och gräto af bedröfvelse, mindre för vår egen än för vår mors skull. Snart slocknade äfven *vår sista lampa*. Sedan dogo mina båda bröder, den ene efter den andre, jag vet ej huru länge efter hvarandra, ty någon tid fanns ju icke mer för oss. Nu då jag ej mer förnam ett enda ljud, nu visste jag, att jag var lemnad ensam bland idel döda. Denna tanke var gräslig! Likväl skymtade ännu inom mig en strimma af hopp, och denna svaga ljusstrimma var tänd af någon hand från himmeln.

"Då jag ännu en gång upplyfte mitt hjerta i innerlig bön, och mina tankar rörde sig omkring min faders ord om branden ur elden, tyckte jag mig höra liksom slag mot sten. Jag lyssnade och lyssnade — jo, jag hade hört rätt. Nu samlade jag mina återstående krafter, fattade hackan och slog äfven jag mot stenväggen. Jag måste visserligen snart sluta dermed, ty mina krafter voro uttömda; men i samma ögonblick såg jag ett svagt ljusskimmer. Jag ropade högt mitt namn och att jag ännu lefde. Djupt upprörda mansröster svarade mig. 'Gud ske lof!' ropade somliga; 'hurrah!' svarade andra.

"Nu arbetade de vidare med förnyad kraft. Den sista skiljemuren föll. Då sjönk jag i armarne på en af mina kamrater; och under det han hällde i mig några droppar vin, föll jag i djup vanmakt.

"Fem dagar och fyra timmar voro förflutna, efter raset i grufvan, då kamraterna funno mig. Redan i första ögonblicket efter olyckan hade man med största omtänksamhet ordnat räddningsarbetet. Men det duktiga manskapet kunde endast mycket långsamt tränga framåt, enär ras gång på gång inträffade af nya stenmassor; man måste, allt eftersom man trängde framåt 'mura under'. Slutligen kröntes dock det mödosamma arbetet med framgång, ehuru alla försök man gjorde, för att återkalla min far och mina bröder till lif, voro fruktlösa.

"Då jag slutligen åter vaknade ur min vanmakt, låg jag på min säng. Min goda moder höll min högra hand i sin och lofvade Gud med hög röst, då jag slog upp ögonen. Men jag kunde i början alls icke komma ihåg, hvad som föregått med mig. Då ljöd för mina öron högtidligt och allvarligt klangen af kyrkklockorna. 'Hvad är det der?' frågade jag. Under det tårarna strömmade öfver hennes kinder, erinrade mig nu min mor så skonsamt som möjligt om hvad som skett, och sade mig, att dessa klockor nu ringde öfver min fars och mina bröders öppna grift. Det kändes som hade ett svärd gått igenom mitt hjerta. 'Mor', sade jag, 'mor, jag är som en brand ryckt ur elden.' Hon förstod först endast till hälften, hvad jag dermed ville säga; men hon har sedan förstått det fullt. Det var min lust att vara för henne en trofast tillgifven och tacksam son. Men hon hade allt ifrån denna tiden sjukdom i hjertat och dog efter några få år. Det var också endast för *min* skull hon kände det svårt att gå bort; ty för *sin* del beherskades hon ständigt af en stilla salig hemlängtan. Och det var ett svårt slag äfven för mig, trots mina unga år.

"Fjorton dagar efter den stora olyckan gick jag åter ner i grufvan. Jag hade ej för allt i verlden kunnat välja ett annat yrke än det, hvari mina fäder lefvat och dött. Emedan min mor önskade det, tog jag mig ock en hustru, som var efter hennes sinne och efter Guds sinne. Äfven hon dog ifrån mig, då hon gaf lifvet åt sitt första barn, och barnet dog äfven. Sålunda var jag ensam och har förblifvit ensam, och är ock gerna ensam med Gud och min hemlängtan. Jag gläder mig åt allt härligt och godt på jorden, men ännu mer gläder jag mig åt den dag, då jag får återse alla de mina inför Guds tron. Och nu veten I ock, hvarför jag, såväl utanpå som inne i mitt hus har skrifvit språket: 'Är icke denne en brand, ryckt ur elden?' —"

LEONARDO DA VINCI.

I Vinci, en liten befäst ort i Arnodalen under republiken i Florenz, herskade i medlet af fjortonhundratalet en viss Piero. Honom föddes år 1452 en naturlig son af en moder, hvilkens namn förblifvit efterverlden obekant. Leonardo, så kallades gossen, visade sig redan tidigt begåfvad med alla ridderliga egenskaper: en stark kropp, skönhet och behag samt färdighet i allehanda öfningar; men i synnerhet röjde han brinnande håg och afgjord fallenhet för bildande konst. Hans fader sände honom derför till Florenz till sin vän Verrocchio, en tänkande konstnär med grundlig teoretisk bildning, guldsmed, bildhuggare och målare. Denne, som förvånades öfver den unge Leonardos försök i teckning, antog honom till lärling på sin verkstad, och genom de framsteg han här gjorde, öfverträffade han snart sin mästare. Äfven hans håg för studium af matematiken och naturvetenskaperna fann näring och ledning under denne lärare, men i synnerhet vinnlade han sig om teckning, modellering och målning. Man ser ännu i konstakademien i Florenz en tafla af Verrocchio, framställande Kristi dop, hvars skönaste parti, ett englahufvud, skall vara måladt af Leonardo. Det säges, att mästaren vid åsynen af detta englahufvud skall hafva yttrat, att han icke vidare ville idka en konst, i hvilken han kunde blifva öfverträffad af en gosse.

För att klart fatta Leonardos stora betydelse såsom tids- och karaktersbild, måste man framför allt hålla fast vid den humanistiska allsidighet, som lockade hans forskande ande och hans formbetvingande viljekraft att beträda alla naturens, menniskolifvets och konstens områden. Han var utmärkt såsom tecknare, bildhuggare och målare. Såsom musiker var han i sång och spel på luta icke öfverträffad af någon på sin tid. Såsom poet var han en utmärkt improvisatör och produktiv tillfällighetsdiktare; i en till våra dagar kommen formfulländad sonett om *vilja* och *kunna* har man liksom en sammanträngd bild of mannen sjelf. Innehållet deri, klädt i svensk drägt, lyder så:

En dåre den som *vill* hvad han ej *kan*,
Blott hvad man *kan*, det må man äfven *vilja*,
Den vise skall ej häremellan skilja,
Och att sin vilja styra höfs en man.

Den bästa lott i lifvet är försann
Att veta hvad vi *kunna*, hvad vi *vilja*,
Den, som kan snörrätt vandra pligtens tilja
För *vill* och *kan*, den rätta vägen fann.

Så säg ej alltid, när du *kan*, jag *vill!*
Det händer, lyckan vänder ryggen till,
Och tårar bli den skörd, vi få derför.

Men du, som läser dessa rader här,
Om du vill vara god och androm kär,
Må du beständigt *kunna* hvad du *bör*.

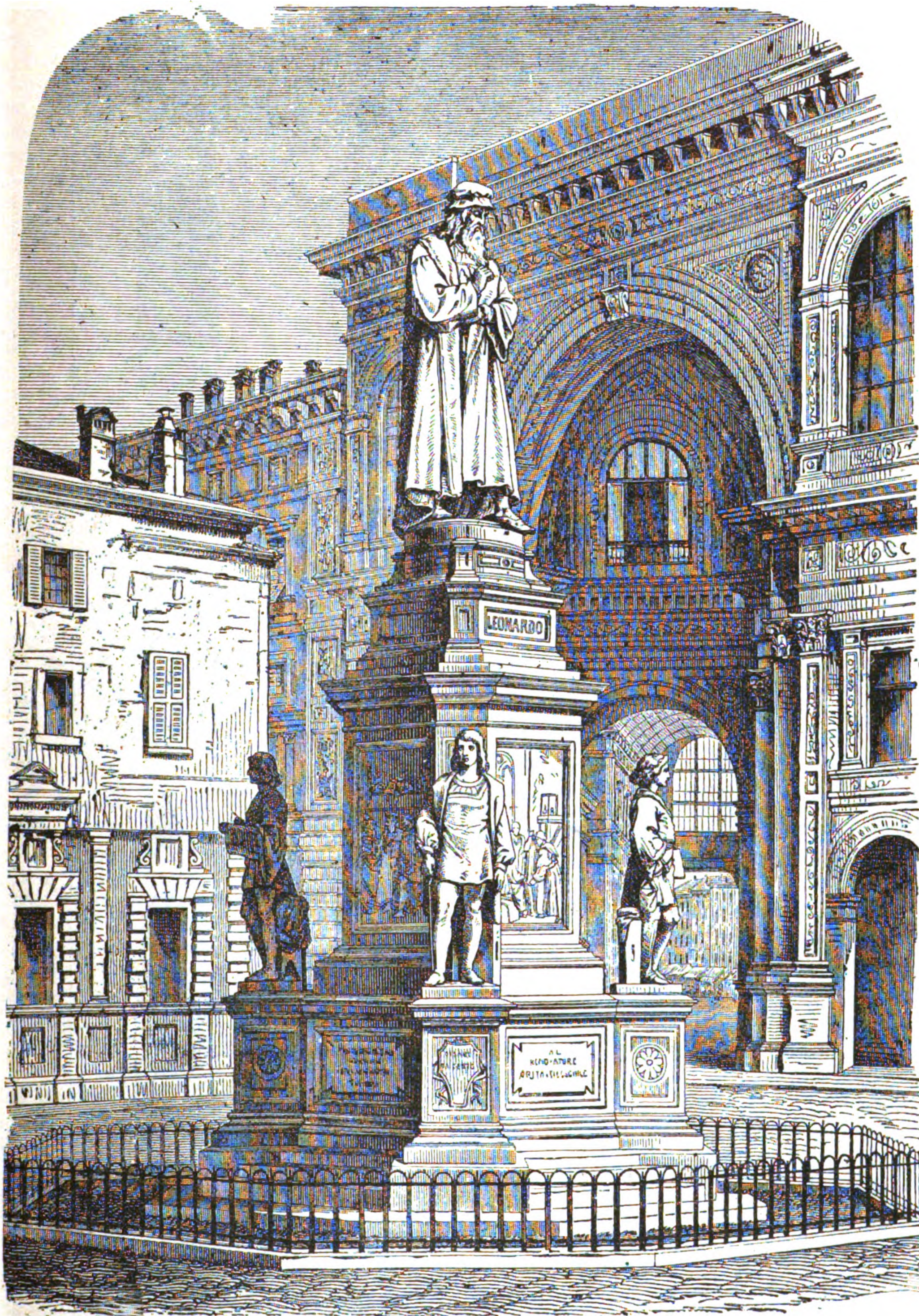
LEONARDO DA VINCI.

Genom kroppsstyrka, manlig skönhet och förfinadt behag öfverglänste han alla i ridt, fäktning och dans. Hans personliga älskvärdhet var oemotståndlig. Han var lika utmärkt i krigets som i fredens konster. Framstående såsom arkitekt, var han på sin tid den förnämste i befästningskonsten. Han var synnerligen verksam såsom byggare af kanaler och slussar till handelns och landtbrukets tjenst, på samma gång han konstruerade löpgrafvar och artilleripjeser. Han uttänkte flygmaskiner och dykeriapparater. Han var ock en framstående matematiker och idkade sjelfständiga studier i mekanik, fysik och kemi. Växt- och djurverldens under voro föremål för hans aldrig tröttnande forskning och aldrig hvilande ritstift. Han lyfte sin blick till himlakropparna uti rymden och sökte utgrunda lagarna för deras kretsande lopp. I jordens innandömme och på dess yta spårade han de förvandlingar, som vårt klot under tidernas lopp genomgått. Ett särskildt ihärdigt studium egnade han de vetenskaper och rön, hvilka kunna vägleda den bildande konstnären: färglära, perspektiv och anatomi. Äfven hästens anatomi hade han i grund studerat, deri tidigt vägledd af sin lärare Verrocchio, som var en mästare i framställningen af detta djur, hvilket Leonardo äfven i sin egenskap af ryttare lärt sig älska. I det menskliga lifvet uppsamlade han med städse vaket öga och flitig hand ett rikt materiel till sin öfverlägsna kunskap om åtbördens och anletets skiftande uttryck, ända ifrån den lägsta karrikatyr till det mystiskt öfverjordiska leendet i hans skönaste qvinnoporträtt. Hans iakttagelser och råd med afseende på målarekonsten finnas för öfrigt nedlagda i den mest omfattande af de skrifter, som finnas af honom i behåll, nemligen hans *Trattato della Pittura*, en afhandling, ur hvilken man ännu i våra dagar kan inhemta mycken undervisning om måleriets konst.

Sålunda framstår Leonardo da Vincis mäktiga gestalt såsom en idealbild af den italienska renässansens underfulla tidehvarf. Efter medeltidens långa natt hade den nya tidens morgongryning uppgått öfver hans fädernestad Florenz och derifrån i stigande klarhet spridt sig öfver Italien och vidare öfver Europa. Hvad särskildt målarekonsten beträffar, betecknar Leonardo da Vinci den uppgående solen. Föregående århundradens aningsfulla sökande öfvergår med honom till klar medvetenhet. Hvad hans föregångare under gradvis fortgående fullkomning velat och frambragt är för den, som spanar i menniskoandens dolda verkstäder, ett hänförande föremål för lärorik betraktelse, men hos Leonardo möter oss för första gången inom den moderna konsten på en klart vetande grundad jämnvigt mellan vilja och kunna.

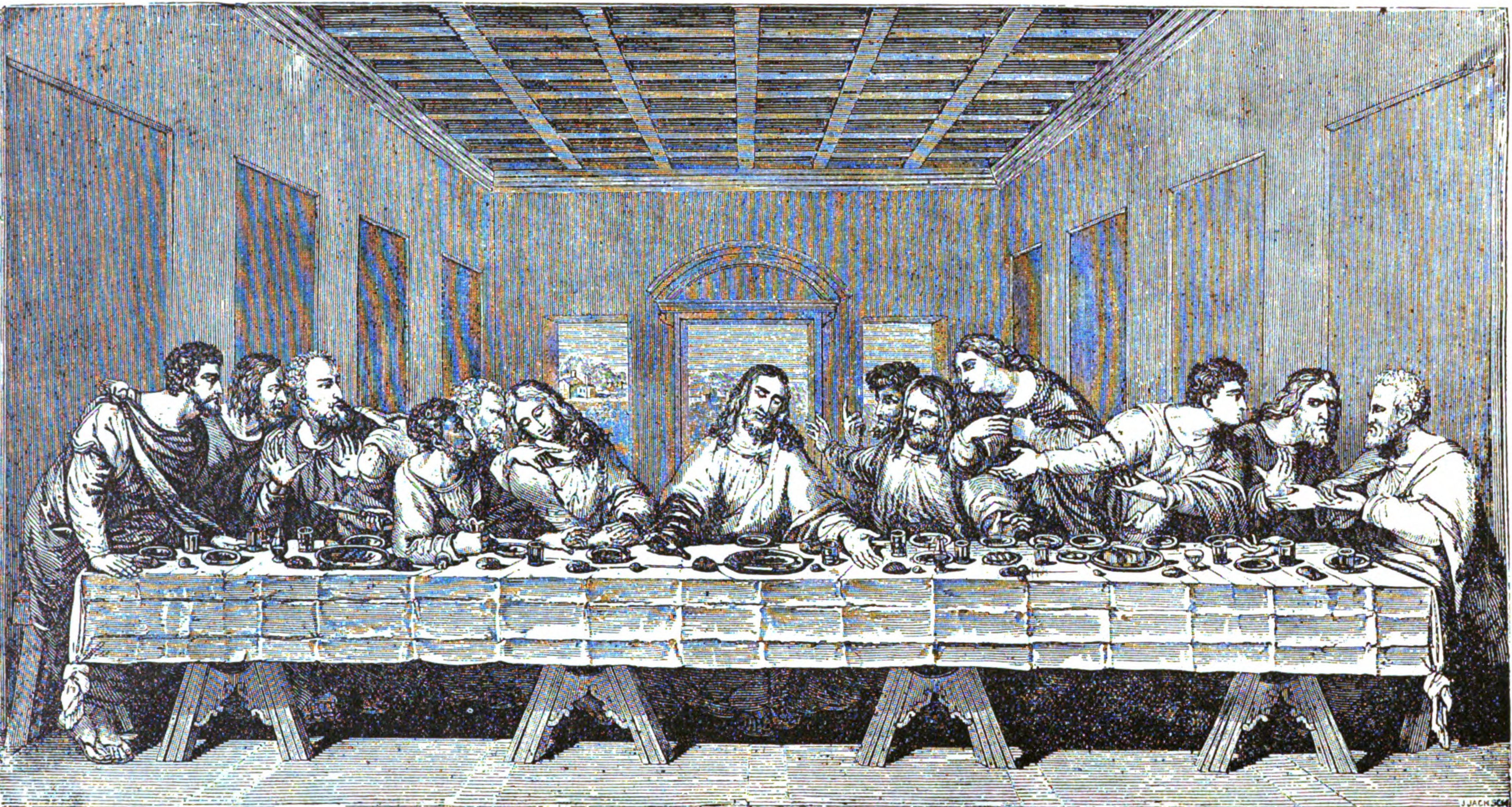
Det var icke i Florenz som Leonardo skulle fullborda sin långa lefnads betydelsefulla dagsverke i kulturens tjenst, men han var redan en mognad man då han på grund af sitt stora rykte vid trettio års ålder kallades till Milano. Ludovico

Sforza, med tillnamnet *il moro*, moren, sökte från alla håll samla omkring sig män, hvilka genom vetenskap och konst kunde gifva glans och storhet åt hans regering. Det bref, hvarmed Leonardo besvarade den milaneiske hertigens kallelse, vittnar om att han redan då egde omfattande kunskaper i alla de mångfaldiga riktningar, inom hvilka han kallades att verka. Hänvisande till ofvanstående antydningar om de olika arterna af denna verksamhet, nödgas vi i det följande uteslutande sysselsätta oss med den konstnärliga.

LEONARDO DA VINCIS MINNESVÅRD I MILAN.

Ett oblidt öde har hvilat öfver Leonardos förnämsta konstskapelser. Af målningar ega vi dock qvar några af de förnämsta och framför allt, trots vidriga skickelser, den stora Nattvarden. Icke så med hans skulpturverk, af hvilka intet gått till efterverlden. Redan innan han blef kallad till Milano hade han fått beställning på en kolossal ryttarestaty, framställände Francesco Sforza till häst. Modellen till den tjugotre fot höga stoden var färdig 1490, men då den skulle användas såsom dekoration vid en af de praktfulla fester, som Leonardo så ofta hade att efter den tidens sed anordna till hofvets förherrligande och folkets förlustelse, sammanstörtade bilden. Sex år derefter var en ny modell färdig, men nu voro hertigens tillgångar genom slöseri, frikostighet och krigsutrustningar så

DEN HELIGA NATTVARDEN

AF LEONARDO DA VINCI.

medtagna, att stodens gjutning i brons icke kunde ifrågakomma. Då fransmännen 1499 hållit sitt intåg i Milano, valde bågskyttarna stoden till mål för sina pilar och sönderskötо den sålunda. Göthe drar härur följande naiva sens moral: "Häraf finna vi, att fåfängelig praktlystnad lika som så rå okunnighet äro till stor skada för konsterna."

Först år 1496 skred Leonardo till utförandet af det verk, som framför något annat grundat hans ära såsom konstnär, nemligen den bild af Nattvarden, som han målade på väggen i dominikanerklostret S:ta Maria delle Grazies refektorium eller matsal, det första omfattande arbete, hvari Leonardo med vetenskaplig insigt var fullständigt herre öfver alla sin konsts medel, öfver teckningen, öfver linie- och luftperspektivet, öfver ljus- och skuggverkan, öfver reflexerna och så vidare, ett arbete, som han redan förut under lång tid förberedt, så att det redan före utgången af året 1498 stod färdigt, oaktadt en storlek, som mäter tretton fot i höjd och tjugoåtta fot i längd, med figurer af omkring åtta fot i höjd.

Göthe, som egnat detta Leonardos verk en genomgående granskning och en ypperlig karakteristik, vittnande om stor skarpsynthet och nästan ofelbar konstinstinkt, anmärker med rätta, att det, som härvid allra först bör tagas i betraktande, är rummet, hvari bilden är målad. "Ty" — säger han — "häri framstår konstnärens vishet liksom i sin brännpunkt. Kunde väl för ett refektorium tänkas något mera passande och ädelt än en afskedsmåltid, hvilken hela verlden för alla tider skulle helighålla?" Ingen som besöker detta rum skall kunna undgå den förunderligt gripande verkan af att kunna föreställa sig Nattvarden sålunda utgöra liksom fjerde sidan af munkarnas långa hästskobord och på sin upphöjda plats bilda liksom ett motstycke till priorns bord vid andra ändan af salen.

Men hvad Göthe icke kände, och på sin tid svårligen kunde känna, det är att ideen till en sådan framställning af Nattvarden i ett refektorium icke i första hand tillhör Leonardo. Bland de konstskatter, som i Toscanas kyrkor och kloster under århundraden varit begrafna bakom den hvita kalken, men nu åter framträdt för en undrande verlds ögon, finnes i klostret S:ta Maria della Croce i Florenz ett verk af den italienska renässansens fader inom målarekonsten,. Dantes vän och beundrare, Giotto, ett undransvärdt försök till dramatisk framställning af det ögonblick, då Kristus i kretsen af sina lärjungar uttalat orden: "*en af eder skall förråda mig*." Hvad Leonardo i slutet af femtonde århundradet med vetandets fulla klarhet genomfört, är intet annat än hvad Giotto två hundra år tidigare, vägledd af ingifvelsens ljus, vågat försöka.

Innan vi gå att figur för figur betrakta Leonardos framställning, vilja vi med Göthe fästa uppmärksamheten vid ett uttrycksmedel, som väsentligen bidrager till att gifva lif åt bilden nemligen händernas rörelse. Också kunde endast en italienare bringa det till en sådan höjd. Hos hans nation är hela kroppen själfull, lemmarna taga del i känslans, passionens, ja, tankens uttryck. Genom olika ställning på och rörelse med handen uttrycker han: "Hvad rör det mig! — Kom hit! — Detta är en skälm, akta dig för honom! — Han skall icke lefva länge! — Detta är en hufvudpunkt. — Läggen synnerligen väl märke till detta, mina åhörare!" — En så uppmärksam iakttagare af allt karaktäristiskt som Leonardo måste naturligtvis med förkärlek hafva fäst sitt forskande öga vid en sådan nationalegenskap. I detta hänseende står äfven hans bild af nattvarden oöfverträffad, ja, ensam i sitt slag och kan icke nog betraktas. Fullkomlig öfverensstämmelse råder mellan anletsdragen och hvarje åtbörd, och derjemte åstadkommes en för ögat genast fattlig samman- och motsättning af alla lemmar.

Med det finaste konstförstånd har Leonardo sammanfattat kompositionen i fyra grupper, hvar och en rik på inre motiv — en anordning, hvarigenom han dessutom vunnit den fördel, att Kristus framträder ensam för sig, söndrad från de andra. I Frälsarens drag, som äro af en adel och mildhet, som konsten endast i sin höjdpunkt uppnått, läser man ett djupt vemod öfver innehållet af de ord, som han nyss uttalat och som med förundransvärd finhet äro uttryckta i de sköna händernas rörelse. Johannes sitter honom närmast till höger. Denne är uppfattad såsom en yngling af sällsynt skönhet, hvilken i outsäglig smärta, en smärta som talar genom hans sammanknäppta händer, lutar sitt hufvud åt venster och derigenom gör det möjligt för Petrus, att bakom Judas komma honom helt nära och sakta bedja honom fråga Herren, hvem förrädaren är, hvilket tydligen uttryckes deri, att han sträcker sin högra hand hän emot Kristus. Hans ädla profil röjer stor energi och stark sinnesrörelse, och knifven, som han håller i sin högra hand, visar honom beredd att ögonblickligen straffa förrädaren. I Judas' skarpt tecknade drag med den framskjutande pannan och den stora böjda näsan står fruktan öfver att vara genomskådad lika så kraftigt målad, som i den venstra handens ofrivilliga rörelse och sättet, hvarpå han spritter till och med högra armen slår omkull ett saltkar. Hans svarta, yfviga hår och de djupt liggande ögonen, den mörka skugga, som faller öfver hans bleka, magra ansigte — allt framkallar föreställningen om en menniska, hemfallen under mörkrets makter. Dessa tre hufvuden, som bilda en grupp för sig, det ena med sitt blida uttryck af fullkomlig, sedlig renhet, det andra med sin lågande hänförelse och ögonblickliga lidelse, det tredje med sin medvetna låghet och nedrighet, höra till det yppersta, hela den nyare konsten frambragt. I nästa grupp möta vi den helige Andreas, som med sin höga panna och sitt långa skägg hör till de på en gång ädla och skarpt individualiserade gestalterna. Hufvudets energiska vändning, den uppdragna underläppen, rörelsen i hans båda upplyfta händer teckna hans förfäran på det mest lefvande sätt. Det är, såsom sade han: "Min Gud, hvad vill detta säga!" Jacobus den yngre, Johannes broder, i hvilkens sköna profil Göthe gjort en fin iakttagelse om likheten med Kristus, såsom uttryck för slägtskapen med honom, griper Petrus i skuldran och talar, såsom den lindrigt öppnade munnen antyder, till honom i liflig åtrå att få veta, hvad han erfarit af Johannes. Bartholomeus, som på denna sida afslutar raden, har rest sig och böjer sig långt fram, för att noga höra hvart ord, Herren möjligtvis ännu kunde säga. Äfven uttrycket i hans profil, med dess ädla och energiska karaktär, tyder på den mest spända uppmärksamhet.

Till venster sitter Jacobus den äldre närmast Kristus. Han är bland alla den mest lidelsefullt upprörde. Den stela, nedåt vända blicken, den öppna munnen, de utbredda armarna tyda, att, såsom Göthe yttrar, han ryser tillbaka vid tanken på det han hört. Bakom Jacobus ser man Thomas, hvilken lyfter fingret på ett sätt, som måhända bäst kan tydas såsom en hotelse emot Judas, hvars skräck hans öga fattat. Filippus, tredje mannen i denna grupp, en yngling med sällsynt ädla drag och renhet i uttrycket, är i alla hänseenden en af kompositionens skönaste gestalter. Huru smärtsamt berörd han än blifvit af Kristi ord, är hans ifver att betyga Herren, att han icke är den skyldige, dock större än hans smärta. Han har derför rest sig och böjer sig med händerna för bröstet hän emot Kristus. Man tror sig höra de ord, Göthe lägger i hans mun: "Herre, jag är det icke, det vet du! Du känner mitt rena hjerta. Jag är det icke!" Simon, den yttersta vid bordet, är en mycket individuelt uppfattad åldring. Det synes såsom om han, sittande längst borta från Kristus, först af sin granne erfarit innehållet af frälsarens ord. Han yttrar derför, såsom ansigtets uttryck och i synnerhet händernas rörelse synes uttala, i motsats till Taddeus, att han icke tror på möjligheten af ett sådant förfärligt brott. "Hur är sådant tänkbart?" tyckes ligga på hans läppar. Men Matheus visar, i det han genom en liflig åtbörd med båda händerna på det lyckligaste sätt sammanbinder denna grupp med den förra, hän på Kristus, till vittnesbörd om, att det må vara höjdt öfver hvarje tvifvel, då Herren sjelf sagt det. Taddeus slutligen, i hvars kraftfulla, manliga drag en djup smärta, ovilja och misstanke står afmålad, gar ännu längre än Matheus. Han böjer sig hän till Simon och tillhviskar honom namnet på den, som efter hans mening är i

stånd till en sådan missgerning, i det han med högra handens tumme ifrigt pekar bort åt den sida, der Judas sitter.

Bakom alla dessa grupper har man genom tre fönster, af hvilka det mellersta bildar liksom en ram om hufvudpersonens bild, utsigt till ett fredligt landskap, belyst af aftonsolens sista strålar. Bilden har haft lefvande, kraftiga färger och såsom helhet gjort en välberäknad verkan.

Det blefve en lång och sorglig historia att omtala alla de olycksöden, som genom vandalism och naturvidrigheter öfvergått detta mästerverk. Leonardo hade för denna väggmålning valt ett tekniskt förfarande, som, ehuru fördelaktigt för hans framställningskonst, dock visat sig ytterst olyckligt med afseende på bildens varaktighet. Han målade icke här *al fresco*, det är med vattenfärg på färsk rappning, utan med oljefärg efter att med heta jern hafva afslipat och torkat väggytan samt öfverdragit densamma med en hartshaltig fernissa. Vid den svårighet, som Leonardo hade att såsom konstnär tillfredsställa sina stränga fordringar på sig sjelf, erbjöd oljemålningen den ovärderliga fördel, att tillåta förändringar och förbättringar efter hand. Emellertid visade den sålunda bildade färgskorpan redan innan kort en benägenhet att sprika och affalla. Många och ingalunda alltid lyckliga äro de restaureringar, som af sådan anledning tid efter annan företagits. Men vi kunna dock af egen erfarenhet betyga, att verket sådant det nu står efter en lyckad restaurering under detta århundrade gör ett mäktigt intryck, säkert i allt väsendtligt motsvarande det ursprungliga originalets anda och konstnärliga teknik. Några oskadade och icke öfvermålade partier hafva härunder tjenat till vägledning för färgstämningen, och till återställande af hufvud och händer, der originalets tillstånd gjort dem i någon mån tvifvelaktiga, har man haft god ledning af en år 1510 utförd kopia af en Marco d'Oggiano, elev af Leonardo, som enligt traditionen skall hafva på lärjungens afbildning sjelf målat Kristushufvudet, vid hvilket han, liksom vid Judashufvudet, aldrig skall hafva förmått lägga sista hand på sitt eget originalverk.

Bland de missöden som öfvergått detta konstverk må icke förglömmas, att munkarna år 1652, för att öppna en ny dörr till refektorium, genombröto väggen, så att Kristi och några af apostlarnes fötter blefvo afskurna och färgskorpan genom skakningen än mera lossnade. En annan gång blef ett kejserligt vapen fastnagladt på väggen, så att det nära på rörde vid Kristi hufvud. Under franska republikens krig blef klostrets matsal nyttjad än till hömagasin, än till fängelse för krigsfångar och än till stall för hästar. Slutligen stod, vid en öfversvämning år 1800, vattnet under en lång tid två fot högt i rummet, hvarigenom fukten vållade ytterligare förstöring. Emellertid tro vi, allt detta oaktadt, att man aldrig skall kunna till fullo uppskatta verket utan att hafva sett originalet.

Efter Ludovico Sforzas fall hade Leonardo ingen rätt varaktig stad — han tjenade många herrar och besökte många orter. Han återsåg sin fädernebygd Florenz, han besökte Rom och Neapel, men återvände till Milano, hvarifrån han slutligen år 1515 af konung Ludvig XII, en varm beundrare af Leonardo, kallades till Frankrike. Här utvecklade han under sin lefnads afton ingen synnerlig verksamhet såsom konstnär och afsomnade på slottet Cloux i närheten af Amboise den andra Maj 1519.

Leonardos anletsdrag hafva blifvit efterverlden bevarade genom ett porträtt i olja, måladt of honom sjelf och befintligt i det Florentinska galleriets högst märkeliga samling af konstnärens originalporträtt, samt genom en i milanesiska akademien befintlig teckning i rödkrita, hvilken teckning återgifver äfven den skönt hvälfda pannan, som på det förstnämda porträttet döljes af den stora baretten. Vi hafva återgifvit Leonardos bild sådan han blifvit af Paul Delaroche framställd i dennes berömda hemicyklus, der han intager sin plats såsom en värdig patriark bland alla tiders konstnärer.

FARISEEN OCH PUBLIKANEN.

I judatemplet upp två israeliter vandra
Att egna Jehovah en hvar sin bönegärd:
Den ene farise, en publikan den andra;
Den förre lagens tolk, af Gud den andre lärd.

"Dig tackar jag, min Gud!" — så fariseen beder —
"Att ej som andra menniskor jag lefva plär:
En föresyn i dygd, en man af tro och heder:
Ej röfvare och ej som denne man jag är."

Men publikanens bön i dessa ord sig kläder:
"O Gud, mot mig af nåd misskundsam var och huld!"
Han ej i templet fram likt fariseen träder:
På tröskelns bönepall bekänner han sin skuld.

Nu dallrar rättvis våg i högste domarns händer,
Med himlens vigter på. Af bönens kämpar, hvem
I denna täfling vann? Jo, "*tullnär'n återvänder,*
Rättfärdigad långt mer än fariseen, hem."

Se'n dessa grundlagsord den sanne Guden skrifver.
Som under blixt och dån steg ned på Sinai:
"*Den som sig höjer upp, likväl förnedrad blifver;*
Den, som förnedrar sig, skall en gång upphöjd bli."

Så löd den vishetsdom, rättfärdigheten fälde.
Af ytlig, vrångvis verld ej döms på lika sätt.
Hur många "ädle", högt på dygdens skala stälde,
Uppå dess noll-grad stälts af Aller Högsta Rätt!

Se der en hjelte båld, som usla likar dömmer!
"Fullkomlighet och ljus" i guldskrift bär hans bröst.
Hvad mer! En pyntad graf, som multna benen gömmer:
Ur svarta hvalfvet hörs blott dödens hemska röst.

Väl några lagens bud af honom slafviskt lydas,
Men deras bokstaf blott. Hur sjelfförnöjd och trygg!
Hur vränges ordet ej, hur sanningar förtydas!
Kameler sväljer han, men silar ängsligt mygg.

Med falska läppars lof sin Jehovah han prisar;
I tempel, gatuhörn det sjungs ett stolt "Hallel"!
Dock hör, dess föremål slik hyllning från sig visar:
"Haf bort din visas larm; jag skyr ditt psaltarspel."

Ett ståtligt babelstorn man öfvermodigt murar,
Hvars spira, tror man, upp till himlen räcka skall.
O ve! En iskall vind, förgängelsen, der lurar —
Han sopar tornet bort. — Så högmod går för fall.

I hatets kalla dal, en vrå djupt mellan bergen,
Dit ingen solblick når, en bortstött usling bor,
Förfallen urtidsgrift, ej prydd med oskuldsfärgen:
På gråa hällen fritt den dunkla mossan gror.

Med blygsel ser han upp till Zions tempeltinnar:
Uti hans själ sin eld har lagens åska tändt;
Hur sällsamt lifvets tråd den hel'ga Nornan tvinnar:
En gryning nådens sol i grafvens natt har sändt.

Uppå hans helgedom förderfvet tryckt sin stämpel;
Der läses: "Synd och skuld". — En blixt! Hon står i brand!
Men se, på *klippans* grund uppväxer fridens tempel,
Och öfver dörr'n "Af nåd" det skrifs med Gudens hand.

Ej någon mensklig makt kan sådant gudshus timra.
Det säkert stånda skall, trots härars stormanlopp;
Från zenith går ej sol'n, hvaraf dess väggar skimra;
Dess gyll'ne spiror nå till himlars himmel opp. —

Så döm, blott ej *för*döm, din svage, usle broder,
Ty han kan dömma dig på evighetens jord.
Och vet, på räddningsbåten, styrd af Herrens roder,
Gå publikaner förr än fariseer om bord.

Om än du räknas plär till helga syskonringen,
Men hat i hjertat bor, så vet, der uppgått har
Rättfärdighetens sol med frälsning under vingen,
Der spirar *kärlek* fram, en blomma ljuf och rar.

Du stolta farise, som tiggardrägten skyler
Med dygdemanteln hvit inför en helig Gud:
När liemannens ishand dina pulsar kyler,
I lumpna trasor byts din sköna helgonskrud!

Men, skall en gloria ej falsk ditt änne sira,
Från diktad höjd stig ned, dig djupt i stoftet böj;
Och skall du gudstjenst ren lik publikanen fira,
Som han dig *ödmjukt* upp på bönens vingar höj!

SKORPIONENS STJERNBILD.

LÅNGT ned vid horisonten i söder synes under julaftnarna den stjernbilden, som från urminnes tider burit namnet *Skorpionen*. I denna bild finnes flera klara stjernor, men den klaraste och för oöfvadt öga tydligaste är den stora, röda stjernan som kallas *Antares*. Det finnes nog ingen sjökapten, som ej känner den stjernan, ty hon begagnas såsom milstolpe för att mäta longitud på hafvet. Denna stjerna ligger i stjernbildens center, hvadan man gifvit henne namnet "Skorpionens hjärta." På gamla monument och stjernbildskartor är Skorpionens stjernbild tecknad med en jättestor, spindellik insekt, liknande en kräfta med klor. Skorpionen är en giftig spindel, som vanligen är från 1 till 3 tum lång, men i varma klimat kan den blifva ända till 10 tum lång; han har en lång stjert, som slutar med en krokig gadd, med hvilken han gifver giftiga styng, som understundom äro dödliga, och i alla hänseenden medföra de smärta och olidliga qval. Skorpionen har sitt tillhåll i klippor, i gamla ruiner, under stenar i öknar, under gammal bark, der han döljer sig under dagen, men om natten är han ute för att ströfva omkring efter sitt rof, som han stinger och dödar. Han stinger i mörkret, ty han är ett lömskt, nattligt rofdjur, hvadan han så väl i Guds ord som i folkspråken är en träffande bild af döden och mörkrets makt. Då skorpionen anfaller reser han den långa, med gadd försedda stjerten i en båge öfver sin rygg och springer med raseri mot det föremål, som han anfaller. Det säges, att han i denna anfallande ställning ser mycket vidrig och hemsk ut. Skorpionen är ofta omnämd i gamla myter. Ovidius omtalar den i den sköna berättelsen om Phaeton. Det var denne skorpion, som enligt sagan dödade den väldige jägaren Orion, om hvilken det sades, att det fanns intet djur på jorden som han ej kunde besegra. Men så sprang på Junos befallning skorpionen upp ur jorden och stack Orion i hälen, hvilket styng medförde döden. Således kom den starke hjelten att falla för till och med ett af de minsta af mörkrets kryp. Och här hafva vi i denna saga en mycket lärorik punkt. Huru ofta finna vi ej att menniskorna påstå sig vara hjeltar, då det gäller att besegra den och den synden, slå det och det vilddjuret, trampa hufvudet på den och den ormen, men rätt som det är, ligga de fallna för en skorpions styng. Det är vanligen de små synderna, som äro de farligaste; "de små räfvarne förderfva vingården." Liksom skorpionen stiger lömskt upp ur jorden och far fram i natten, så är han häri en lefvande bild af det lömska och dolda i mörkrets makt omkring vår fot. Man kan bättre akta sig för ett rytande lejon än för en jordkrypande skorpions gadd. Smädares och förtalares tungor liknas ofta vid en skorpions gadd; äfven döden, som ofta kommer oförvarandes till menniskan, är liknad vid en stingande skorpion, såsom då det heter: du död, hvar är din udd! Denna udd har dödat hela Adams slägte, men den udden har dödats i Kristi lefvandegörelse.

I den hebreiska djurkretsen, hvari Israels 12 stammar representeras i de 12 djurkretsens tecken, liknas Dans stam vid en "skorpion vid vägen." När Moses tog afsked af folket på gränsen af Kanaans land, sade han: "Herren har ledt dig genom den stora och fruktansvärda öknen, ormars, sarafers och skorpioners tillhåll." Verlden är under alla tider en dylik fruktansvärd öken, der syndens skorpioner hafva stungit mångtusende till en för tidig död. Lycklig den, som vid öknens gräns kan och vill säga: "Herren har ledt mig!" Skorpionen kallas på hebreiska *Akrabbim*. Så väl Moses som profeten Jeremia talar om "akrabbims höjder," hvarmed de mena de ohyggliga platserna, der en myckenhet skorpioner uppehålla sig. Stolta och öfvermodiga menniskor, som berömma sig af sin fräckhet mot Gud och allt heligt, hafva uppfört sina murkna hus på "akrabbims höjder" och förakta och öfvergifva den "klippa som födde dem." När Jesus utsände sina lärjungar, sade han: "Jag skall gifva eder makt att trampa på ormar och skorpioner och all fiendens makt." Detta var ett härligt löfte och en stor, behöflig makt, ty mörkrets makt är lömsk och dold, hvadan ingen mensklig makt kan förvara sig för

dess qvalfulla styng. I Upp. 9 kapitel omtalas, att vid den femte ängelns basunande steg en rök upp ur afgrundens brunn, och ut ur röken gingo gräshoppor på jorden, och att dem vardt gifven makt såsom skorpioner på jorden hafva makt, och de hade stjertar såsom skorpioner och gaddar, och i deras stjert låg deras makt att skada menniskorna.

Så väl i Gamla som Nya testamentet omtalas martyrredskap, hvilka kallades skorpioner och voro af olika slag. På Krsti tid hade romarne piskor med långa läderremmar, som liknade skorpioners stjertar, och i ändan på dessa läderremmar voro ett par krokiga järntaggar fästade. Häraf fingo de namnet skorpioner. Med dessa martyrredskap plägade brottslingar gisslas. Detta straff var ett mycket ohyggligt marterande, emedan gisselslagen med dessa skorpioner sönderhackade den lidandes rygg. Vi minnas det svar, som Rehabeam gaf folket: "Min fader har tuktat eder med ris, men jag skall tukta eder med skorpioner." Detta svar gaf anledning till 10 stammars affall ifrån Davids hus. När vi läsa om att vår Herre Jesus blef af Pilatus gisslad med skorpioners martyrredskap, stelna våra hjertan af fasa. Guds rena, oskyldiga Lamm blef så för våra synder slagen och sargad, samt omsider råkad af dödens skorpiongadd. Med det är kyrkans påsk- och pingstglädje, att den uppståndne och himlafarne Frälsaren söndertrampat dödens gadd, så att vi nu kunna jubla: "Du död, hvar är din udd; du helvete, hvar är din seger!"

Den arma menniskan, som förkastar Kristus och med skorpionsgadd anfaller namnet Jesus, skall så väl i lifvet som i döden och i evigheten lida qvalen af det rysliga skorpionsynglet, som hon får bära med sig i sitt samvete in i den hopplösa nattens minne af förlorad nådatid. "O mask, som ro ej ger!"

Vi kunna litet förstå den eviga dödens fasor, när vi höra Kristus säga i Gethsemane: "Min själ är bedröfvad intill döden," och då vi se honom höljd af blodsvett. I den natt, som föll öfver honom i 3 timmar på Golgatha, har han stungits af legioner af helvetets skorpioner, ty säkerligen har det mörkret varit uppfylldt af alla onda andars qväljande styng. Käre Herre Jesus, rädda våra själar ur den eviga nattens dödsstyng!

Men en Herodes och alla hans gelikar än i dag stinga Kristus, hans ord, hans arbete, hans kyrka och hans egendom i verlden med skorpionfulla gaddar, under det att de vid hvarje styng slå upp ett hånskratt öfver sitt eget pösande öfvermods bedrifter. På många hemliga rum får Kristus och de kristna styng af skorpionens gadd. En viss hemlig sällskaps ordenschef i Sverige omtalade på sin dödsbädd för sin själasörjare, att några ordensbröder stodo ute i vestibulen till en kyrka och gjorde ett grymt spektakel åt dr. P. Fjellstedts predikan öfver namnet "Jesus." Den sjuke mannens hjerta led ifrån den stunden inre qval öfver att vara sammanbunden med det brödraband, som han ej hade mod att slita, emedan han ej ville och kunde utsätta sig för det åtlöjet, att han behöfde namnet *Jesus* för den stora stundande evigheten. Ja, det torde finnas mera qval i det fördolda, än hvad vi tro.

På tal om skorpionstyng, komma vi att tänka på den massa af dålig litteratur, som utströs bland unga och gamla. Sådana "akrabbimshöjder" af förskämd litteratur äro långt farligare än skorpionhöjderna vid Döda hafvet. I hvarje rad och ord af smutsig läsning ligger en gadd af en skorpion. Den otro och verldsanda, som döljer sig mellan romanböckers och omoraliska tidningars blad förpesta själen, undergräfva sedlighet, samt föda af sig en stor olust för Guds ord och all ädel läsning. Det är orenhetens, lättsinnighetens och lögnens ande, som utspytt sitt gift i dålig läsning. Sådana böckers dolda gift verkar som opium, om hvars egenskap det säges, att han söfver sina förbrukare och bär dem bort i drömmars ock ljufva syners och förnimmelsers inbillade land; men efter ruset bryta sig de hemska qvalens stormar öfver den arme lustvandraren. Akta dig för de skorpioner, som dölja sig i romanerna! Genom sällskapet med dem bortblåses ungdomens, oskuldens, kyskhetens och tuktighetens fina doft irån hjertat. under det att den tomma hjernan uppblåses af högmod.

Det är af oberäknelig vigt, att hos ung och gammal den säd är god, som utsås i hjerna och sinne, ty äfven härutinnan gäller det vigtiga ordet: "Hvad menniskan sår, det skall hon ock uppskära."

Innan vi lemna stjernbilden Skorpionen, vilja vi nämna att stjärnan *Antares* tillika med stjernorna *Fomalhaut*, *Aldebarau* och *Regulus* hafva långt tillbaka i tiden varit mycket väl kända, emedan de då voro fyrbåkar vid gränserna af de 4 årstiderna. Solen är i Skorpionens tecken den 23 oktober, men är ej framme i konstellationen förr än den 20 november.

Den man, som under solsken, lugn och vacker väderlek med glädje och frimodighet seglar öfver ett vatten, är icke så mycket att berömma, som den, hvilken under storm, mörker och vattuvågor, med fara för lifvet dock icke vänder om, utan håller ut tills han kommer till målet, om än i stor svaghet och under många tårar. Så är icke heller trons kraft att mest berömma då, när nådesolen lyser öfver våra hufvuden, och allt är lugnt och klart uppöfver, inom och utom oss, så att vi med tröst och frimodighet kunna bekänna: "Jesus är min; jag har min kraft och mitt allt i Honom." Men att icke gå bort från Herren Jesus, utan *ligga inför* Honom med suckan efter hjelp, då allt går emot och andligt mörker, frestelser och fel bortskymma Jesus för vårt öga, det är trons stora segermakt som trotsar alla helvetets makter.

EN SKISS FRÅN PANTLÅNEKONTORET.

"GOD NATT, elände!" sade min gamle vän pantlånekontrollören Adam Fredrik Erlenmaier, då han stängt det sista hänglåset för pantlånekontorets järndörr. Det var sedan flere år tillbaka hans stående god natt, innan han sträckte ut handen efter sin solida bambukäpp och nötta hatt och med tändstickan i hand vägledde sig utför den trånga trappa, som ledde ut i det fria. Hvad menade min gamle vän med sitt eviga "god natt elände!" Det hade jag aldrig fått veta, om jag icke på grund af förbiseende blifvit instängd der en afton. Jag satt således der och kunde göra mina studier i de stora pantlånesalarna. Kista vid kista, försedda med nummer, höga byråar med draglådor, märkvärdiga gamla möbler och stora packor med kläder kunde jag urskilja i månskenets halfdager. Derute gingo skildtvakterna med afmätta steg fram och tillbaka i den trånga korridoren och hängåfvo sig åt sina tankar. Jag beslöt att förhålla mig stilla under natten, lade mig på ett klädbylte, bredde öfver mig en präktig turkisk matta och hade nog ljufligt insomnat, om det icke börjat tala helt sakta i min närhet. Jag lyfte upp hufvudet i den riktning, hvarifrån ljudet kom, lyssnade och hörde:

"Jag har då minsann kommit i ett riktigt blandadt sällskap här, jag, den gamla vördnadsvärda bägare, som tillhört riksbaronens af Donnerstein förfäder. Att blifva stäld så här på det torra, i stället för att om aftonen i kretsen af tyske adelsmän kredensas af sköna händer, det är verkligen djupt smärtsamt."

Den, som talade var en gammal pokal, rikt förgyld och försedd med märkvärdiga sirater i götisk stil samt rundt omkring prydd med ädelstenar, som slöto sig omkring det gamla riksfriherrliga vapnet. Dåligt lynne i förening med ett visst allvar förnams i ljudet af hans röst, och sårad förnämhet talade ur hvarje hans ord. Jag hade riktigt roligt af den gamle vördnadsvärde kamraten.

På en gång hörde jag ett sakta prasslande. Det var en tung klädning af storblommigt sidendamast, som under uttryck af den djupaste förvåning började:

"*Mon Dieu*, hvad är det jag hör! Ni här, min högtärade — i detta sällskap, som endast består af *le bas peuple!* Det är merveljöst! Sannerligen, min högtärade, om icke den här otäcka spiken, som den gamle vaktmästaren till på köpet slagit in alldeles krokig, hölle mig fast, så hade jag, *parole d' honneur*, redan hoppat ned för att göra er min uppvaktning."

"Ursäkta, min nådiga, men jag måste göra den anmärkning, att vi icke äro presenterade för hvarandra," svarade pokalen stött.

"Det är en superb anmärkning, min högtärade, den vittnar om uppfostran. Jag känner er i alla fall rätt väl. Ni stod alltid så nätt och förtjusande på er lilla étagère i den gula salongen till venster bland de bijouterier, som tillhörde er nådigaste egarinna, och jag har sett er väl tusentals gånger. Ni kan aldrig tro, hur mycket den högre societetens *chronique scandaleuse* har roat mig," sade klädningen och frasade helt förtroligt. "A propos, om ni kanske icke kommer ihåg mitt namn, så är min egarinnas — von der Schwendenstein."

"Det är en gammal slägt," svarade pokalen långsamt och betänksamt, "men icke så gammal som den Donnersteinska. Tyvärr måste jag anmärka, att den sista meningen i ert tal behagade mig mindre. Jag vill icke kompromettera min familj."

"Hur kunde ni taga det der så allvarsamt, min bäste! Saken är ju så enkel — man pratar bort en långtrådig timme med sådant der, och sedan glömmer man det igen. Det är ju en himmelsvid skillnad emellan våra skandaler och dem som röra dräggen af folket."

"Det håller jag fullkomligt med om," sade pokalen allvarsamt, "jag anser nemligen, att den högre societetens skandaler äro mycket farligare och förderfligare än det lägre folkets."

"Åh — förträffligt!" svarade klädningen, "alldeles som det står i boken, min högtärade. Jag tror, att jag kunde lära mig mer skick och nobless af er, än hos min herskarinna. Ni har förträffliga moraliska grundsatser. Just derför ber jag er berätta saken för mig, då ni helt säkert icke gillar sättet, på hvilket ni kommit hit."

Pokalen såg ut att känna sig särdeles smickrad, ty hans röst lät allt mera kraftig och mera högljudd. "Om ni vill gifva mig ert hedersord att tiga," sade han, "så skall jag berätta."

"Jag skall tiga som grafven, min högtärade. Det gör jag alltid," sade klädningen smått förlägen.

"Jag kommer ännu mycket väl ihåg — det förefaller mig nemligen vara ganska länge sedan —" började pokalen, "då jag på vårt familjeslott vid Neckar låg i ett guldskrin, försedt med hänglås, och endast kom fram på familjens hedersdagar. Ack, de gamla herrarne af Donnerstein, de voro verkliga riddare! Nedanför min fot står ännu deras valspråk:

From, stark, ädel, trofast och ren.
Gud skydde huset Donnersten!

Ack, den gamle herr Wolf af Donnerstein, salig i åminnelse, jag kommer ihåg som om det vore i dag, då han tog mig i handen och tömde mig till botten för kejsarens och det heliga romerska och tyska rikets välgång. Mången gång har jag varit stadd på flykt och i djupa fängelsehålor, på flykt för fransmännen och svenskarne, men aldrig på en sådan här plats, ty den tiden gick det alltid hederligt till, och om min herre ingenting hade, så drack han heller icke något och gaf ingen bankett, och ingen lumphandlare vågade öfverskrida hans tröskel. Men så kommo andra tider i förra århundradet, och då jag hörde talas om herrar i peruk och värja och om damer i styfkjortlar, så blygdes jag djupt, och min herre Wolf skulle gjort detsamma, det vet jag. Hela nätter förgingo under kalasande, jag stod jämt full på bordet, och valspråket tillika med ädelstenarne gnistrade ofta så ursinnigt, att jag trodde, att herrarne skulle bränna upp sina fingrar på mig. Jag skulle gerna skrapat bort valspråket orh i stället skrifvit dit:

Gudlös, trolös, bara sken!
God natt, familj af Donnersten!

Men det gick icke. Derefter kom franska revolutionen, och jag såg tillräckligt med bedröfvade ansigten. Min då varande nådiga herskarinna grät mycket och var alltid klädd i svart. Det var ett under, att jag än en gång fick komma fram, och det berodde på herre Hans af Donnerstein, äfven han salig i åminnelse, och som kämpade med i frihetskriget, emedan han var den yngste och hade ett modigt hjerta, sådant som anstår en adelsman. Efter sin hemkomst lät han fylla mig, utbragte en skål och ett vackert tal för fosterlandet. Sedan drog han ut i den vida verlden, och ingen menniska vet, hvart han tog vägen.

Sedan förföll godset och delades slutligen. Somliga af herrarne slogo sig på järnvägsspekulationer, andra på brännvinsbrännande, och jag stannade hos den äldste i familjen. Han hade gift sig med en fröken af lägre adel och som icke hade någon hågkomst af ärorika förfäder. Jag måtte länge hafva varit henne en nagel i ögat, ty hon såg ofta snedt på mig, och en gång lät hon en gammal smutsig man komma och väga mig i sin hand, hvarefter han skakade på hufvudet och sade: "femtio thaler är han värd, den gamla pjesen." Derpå ställde hon in mig i skåpet, men sedan dess var jag alltid rädd för henne.

Så en qväll hörde jag nådig frun säga till sin man: "Alfred, skaffa den där gamla "antiqviteten" ur huset, den passar alls icke till de moderna sakerna." Hon hade nemligen redan sålt alla de gamla vackra ekskåpen med skulpturerna och de präk-

tiga låsen för en spottstyfver till judarne, till och med den gamla servisen från högstsalig herrns tid, och nu skulle jag också bort.

"Hvarför skulle den bort?" frågade min husbonde, "det går icke för sig, den är ett gammalt familjearf, som måste hållas i ära."

"Ack, hvad tror du de gamla Donnerstenarne fråga efter den der gamla pjesen," svarade frun, "der de ligga under jorden, veta de ingenting derom. Jag såg nyligen härom qvällen hos stadsrådets en uppsats af drifvet silfver med genier och guirlander, en syperb pjes kan jag försäkra dig. Hos oss är alltid så *pauvre* att man skäms. En sådan der uppsats kunde du säkert få för pokalen.

"Men jag byter icke bort den, och dervid blir det," sade min husbonde mycket bestämdt.

"Du är en känslolös menniska, som älskar sina förfäders benknotor mer än din hustrus hjerta, svarade hon förgrymmad, gick ut gråtande och lade sig till sängs under två dagar och lät hemta medicinalrådet.

Kort derefter var det min nådigas födelsedag. Eftermiddagen förut kom min herre till glasskåpet, tog med en djup suck ut mig och gaf mig till gamle Johan, som bar mig genom en mängd bakgator bort till ett gammalt hus, och uppför en horribel trappa, hvarefter han lemnade mig till en gammal qvinna, som han talade ett par ord med. Hon bar mig hit i en smutsig duk, som ligger der framme vid jerngallret, och herrarne togo mig, och den gamle tjocke herr Erlenmaier suckade, och den unge skrifvaren, den näsvisa uppenbarelsen i blå glasögonen, skrattade, och nu står jag här sedan nära tre år och väntar dag från dag och förgås af smärta bland det här sällskapet. Jag vågar icke mera tänka på det förflutna."

"Ni berättar i alla fall förtjusande," sade klädningen, "men ni tager saker och ting alldeles för allvarligt. Man ser, att ni ännu icke är van att vara här. Ni debuterar ännu. Jag delar fullkomligt edra känslor, det var en gång på samma sätt med mig, men ser ni, nu är det helt annorlunda. Min nådigaste herskarinna och jag komma förträffligt öfverens. Om sommaren reste hon bort och jag om vintern, och vi båda konserverade oss utmärkt. Då på nyåret hårfrisören, teaterdirektören och modisten, och hvad de allt dessa borgerliga menniskor kallas, komma, då säger hon helt enkelt: "Jeanette, bär bort den tjocka. Då rullar jag genast ihop mig af mig sjelf, så bra kan jag det, och hänger mig här på spiken. Gamle Erlenmaier säger vanligen: "Aha, här hafva vi en gammal bekant." Den luggslitne skrifvaren bryr jag mig alls icke om. Hvad är verlden? Ingenting annat än ett stort pantlånekontor. Gör er inga grå hår för den saken, det ber jag er hjertligt om. Edra id er äro vackra men, — ni misstyder nog icke — en smula gammalmodiga." Med dessa ord slutade sidenklädningen sitt tal, i det hon smackade med tungan.

"Det var en lättsinnig en, den der sidenblusen," sade en röd och hvitrutig kudde alldeles bakom mig. "Om hon visste, hur det kostade på min fru att gifva bort mig, så skulle hon icke tala så gudlöst. Jag är det sista af hennes bohag. På mig har hennes salige man legat, den goda, trofasta själen, och derför var det henne svårt att lämna bort mig. Ja, det var ett elände, som var riktigt svårt och som kunnat komma ens hjerta att brista, då de fem barnen ropade på en gång: "Ack, käre Gud, de bära ju bort vår far." Hans goda vänner gingo med på begrafningen, men det var också den sista vänskap, som de bevisade honom. Och sedan kom bagaren med sin räkning, och så likkistfabrikanten och dödgräfvaren och apotekaren; alla trodde, att de ingenting skulle få, och derför ansatte de den stackars hustrun, och hon kunde icke begripa, hur hon skulle reda sig, utan tog mig och bar hit mig. Hon grät, att man kunde tvättat mig med hennes tårar, då hon förde mig hit. Men vår Herre Gud är enkors och faderlösas hjelpare och domare."

Jag ville gerna frågat den gamla kudden, hvar enkan bodde, men i detsamma skramlade det så besynnerligt bredvid mig, att jag måste lyssna för att icke förlora ett ord.

"Åh, äro ni också här," sade en silfversked i min närhet till fem andra silfverskedar, som lågo bredvid den, "det är ändå väl starkt."

"Hvad är det, som är starkt," ropade skedarna med en mun, "vi rå ju icke för, att vi äro här, det är säkert. Gamla Lena vid den krokiga gatan har burit hit oss — du kan ju fråga henne."

"Ja, ja, barn, tag icke så illa vid er, allt hänger ju rätt ihop. Hvem tillhöra ni då?" frågade den första skeden.

"Vi tillhöra herr amanuensen R. vid Stjerngatan," ropade de andra med en mun.

"Nej, det hafva ni icke riktigt reda på. Ni tillhöra herr amanuensens barn. Betrakta dig sjelf, du är F. R. Du tillhör den kloke Fritz, som går på gymnasium och icke lär sig något, och du är I. R. — Ida, som tager danslektioner, och du är A. R. — den vackre Adolf, som en gång skall blifva minister, och ni båda, ni äro M. R. och R. R., Mathilda och Rosamunda, som gå i småbarsskolan. Har jag icke rätt, eller hur?" sade den första skeden triumferande.

"Jo," ropade skedarna, "och du är sjelf C. R. Du är vår långe Carl, eller hur, har jag icke gissat rätt?" sade F. R.

"Jo, jo, det är alldeles rätt, var nu bara stilla. Men veta ni också, hur ni kommit hit? Det vill jag tala om för er. Ser ni, herr amanuensen och hans fru äro med i harmoniska sällskapet, ett sådant der sällskap, der man dricker punsch och dansar, och der man gifver ut mycket pengar, som man sedan jemrar sig öfver. Härom dagen var der maskeradbal på qvällen, och herr amanuensen sade: "Hör på, lilla hustru, vi gå dit, vi måste låta se oss."

"Frun svarade emellertid: "Nej, det går icke för sig. Tänk bara på afgiften till gymnasium, och snickaren och skräddaren, som icke äro betalda."

"De kunna vänta," sade amanuensen, "det får jag också göra. Om menniskan icke alls skall hafva någon glädje här i verlden, hvad har hon då?" fortsatte han.

"Ja, naturligtvis," svarade hans fru, "om det bara läte sig göra, men se, pappa lilla, det är omöjligt. Om en af dina herrar i ämbetsverket finge reda på det, så gåfve de dig ingen löneförhöjning. Du jämrar dig ju oupphörligt öfver, att du har så liten lön."

"Just derför måste menniskan en gång hafva en glad dag, så att hon vet, att hon är menniska. Vet du hvad, vi maskera oss båda två, så att ingen själ känner igen oss. Jag som polsk adelsman och du som neapolitansk blomsterflicka. Du har väl icke för intet ditt svarta hår. Det kommer att taga sig utmärkt ut, gumman lilla," sade amanuensen.

"Ja, om jag bara visste, hvar pengar skulle tagas ifrån," svarade hon om igen.

"Det vet jag," sade amanuensen. "Man tager de skedar, som barnen fått i faddergåfva, och pantsätter dem, och så är det klart."

"Ja, men om nu barnens gudmor kommer och ber att få se dem, hur går det då?" frågade frun.

"Äh, man säger, att man förlagt nyckeln, eller något i den vägen. Tag bara hit nyckeln," sade han, och hon gaf honom den, sägande: "Du är i alla fall en krona till man," och så voro vi borta. Men vi få nog vänta, innan vi komma igen, ty det dröjer nog länge, innan den kloke Fritz betalat sina böcker och Ida sina danslektioner och så vidare.

Herr amanuensens barn hade emellertid hört alltsamman och ogillat det, och om qvällen sutto de sorgsna bredvid hvarandra, derför att far och mor voro borta. Tjenstflickan hade också gått ut med sin fästman och slutligen då barnen ej hade annat att taga sig till, så började de slåss, till dess att tjenstflickan ändtligen kom hem och föste dem i säng. Men Fritz sade hela tiden. "Jag vill hafva igen min silfversked, som gudmor gifvit mig," ända tills han slutligen somnade. Så berättade skeden.

"Det var en riktigt uppbygglig historia," läspade klädningen sakta.

"Hur de der menniskorna kunde göra något sådant, är mig alldeles ofattligt," suckade en tung silfverbeslagen sjöskumspipa bakom mig. "Min gode, gamle husbonde adderar, multiplicerar och subtraherar med sin lön för att tänja ut den så långt som möjligt, men det vill ändå inte gå. Ja, för fjorton dagar sedan, då hans äldste skulle taga sin ämbetsexamen och behöfde en svart kostym, fanns intet att köpa för, och taga på kredit, det hade han aldrig gjort. "Det bör ingen, som är anstäld i statens tjenst göra, det ger folket ett dåligt exempel," sade alltid min gamle husbonde. Han ville icke göra sin hustru ledsen, ty hon har länge varit sjuk och sparar, så hon kunde taga brödet ur munnen på sig, för barnens skull. Så gick han länge fram och tillbaka i sitt rum och blåste väldiga rökmoln ur mig, som han alltid gör, då lönen icke vill räcka till.

Slutligen sade han: "Nu har jag det," och så skrufvar han af mig, tager mig ännu varm ur munnen, stoppar mig i fickan, går till sin vän Erlenmaier och ber att få tala med honom emellan fyra ögon.

"Bara ett ord, gamle vän," säger min husbonde, "men oss emellan. Jag har här ett gammalt sjöskumspiphufvud, det är värdt sjuttio floriner bröder emellan, jag måste pantsätta det för min Carls skull, som skall upp i examen. Kunde du lemna mig femtio floriner på det för gammal vänskaps skull, Erlenmaier? Hämtar nog igen det, då tiderna blifva bättre."

Erlenmaier gaf honom med tårar i ögonen de femtio florinerna, och då han lade in mig i skåpet, sade han: "Hvad gör icke, Gud förbarme sig, en far för sitt barn!"

"Ack, om jag bara väl vore härifrån," sade sakta en bibel med silfverspännen. "Om den elake pojken ändå icke fått mig i arf, utan jag ännu låge qvar der nere på den fattiga enkans bord! Hon har bara varit död fjorton dagar, den goda modern, och redan har han pantsatt mig! Och huru förmanade hon honom icke att vandra på Guds vägar, och hur välsignade hon honom icke! Allt är som taladt i luften. Jag undrar, om han hemtar mig tillbaka igen? Han kunde så väl behöfva mig i sitt elände."

"Man skulle icke kunna tro det, men ändå är det sant," började en linnepacke långt borta i ett hörn att taia i högtrafvande ton. "Det är förskräckligt i hvilken grad folk kommit på förfall. Damerna i min förening skulle falla i vanmakt, om de visste, hvad som blifvit af mig. Fröken skickade ändå särskildt betjenten upp till fröken Spielhahn för att göra sig underrättad om hennes fattigdom. Och ännu klockan tio på morgonen låg fröken i sin säng på grund af nervös hufvudvärk. Min fröken hade mycket bekymmer för fröken Spielhahns skull och skickade henne den här linnepacken, som hon skulle sy för föreningens räkning. Hon tog mig emellertid genast och bar mig hit. "De penningarna kommo som om de voro beställda," sade hon. "I morgon är slutbetalningsdag, och nu kan jag taga en qvatern på lotteriet. I natt drömde jag om nummer 12,800, den lotten skall jag taga. Fröknarna äro ändå bra enfaldiga, som lemna något sådant. Det fins ju andra, som kunna arbeta. Då jag vunnit så löser jag ut linnepacken och skickar igen den med tacksamhet och säger, att att jag icke hade tillfälle att sy."

Och dermed var hon ur sängen, på pantlånekontoret och hos lotteriförsäljaren.

"Ni får trösta er på samma sätt som jag," sade en lottsedel på trettiofem gulden. "Ni är icke den enda här i landet, som råkat i orätta händer. Min husbonde pantsatte mig för att hjelpa en fattig artist. Han hade för ögonblicket sjelf icke något, och så tog han mig. Nu har den unge artisten det bra, men icke tänker han i sitt hjerta på någon betalning."

Jag höll på att blifva riktigt ond öfver allt hvad jag upplefvat, men så fick jag höra ett sällsamt, gripande samtal, som fördes så tyst, att jag måste noga se mig om för att upptäcka, hvarifrån det kom. Det kom från hörnet längst bort i den stora salen, ifrån en liten ask, deri tvenne ringar lågo. De buro datum den 20 maj 1832 och voro vigselringar. Det föreföll som om båda varit rädda för hvarje högljudt ord, och som om deras nuvarande vistelseort varit dem en tung börda. Jag uppfattade emellertid af deras hviskningar, huru den mindre — antagligen hustruns ring — sade till den större: "Du har icke sett den strid hon utkämpat, innan hon lemnade oss ifrån sig, annars kunde du icke säga så. Men jag satt på det finger, hvarpå hon alltid burit mig, och hennes hand darrade af den djupaste smärta, då hon öppnade den lilla asken och tog ut dig. Jag hör ännu hennes ord: "Äfven utan ring, namn eller datum står dock alltid den dag, då jag vigdes vid dig, högtidlig och oförgätlig för mig. Men för att skaffa ditt och mitt döende barn en sista vederqvickelse tager jag detta tunga steg. Förlåt mig du der uppe i din himmel, du mitt lifs dyrbara hälft."

Sedan tog hon ut dig, tryckte dig till sina läppar, drog mig af sitt finger och lämnade bort oss båda." Och den större ringen svarade: "Låt oss tiga och sörja för hennes skull," och så drog han den mindre sakta intill sig.

Jag hade hört nog. "Vill ni hålla tyst," ropade jag med tordönsstämma inåt salen. Jag ville sofva, men det gick dåligt på klädbyltet och den turkiska mattan, som äfven gerna velat berätta om elände och lättsinne, båda två, ifall jag ej afbrutit dem.

Morgonen grydde, och en kall luft genomilade mig. Pokalen, klädningen och alla de andra nattliga kamraterna stodo der tigande, alldeles som om de ej pratat och icke förrådt några af sina hemligheter.

I detsamma hörde jag min vän komma, reglerna drogos ifrån, låsen togos bort, och jerndörrarna öppnades med dessa ord: "God morgon, elände!"

En mängd folk stod redan framför jerngallret. Många voro redan vana vid saken, deras ansigten sågo lika likgiltiga ut, som om det här uppe varit deras verld, andra fnittrade och sade qvickheter om Erlenmaier samt slogo vad om, huru mycket penningar de skulle få på sina panter — andra åter gråto.

Jag trädde emellertid ut till min goda väns förskräckelse, tackade honom för nattqvarteret och sade: "Erlenmaier, nu förstår jag, hvarför du alltid säger: 'God natt, elände'!"

OM HVARTANNAT.

EKON från synodalmötet i St. Paul i Juni 1899 hafva genljudit flera hvarf genom tidningspressen. Att döma blott af dessa efterdyningar skulle det icke falla någon in att räkna 1899 års kyrkomöte "lika med noll", såsom skedde exkatedra om synodalmötet för två år sedan. Det var nu också synodens 40de årsmöte. Dessutom firade synoden i år femtioårsminnet af pastor L. P. Esbjörns ankomst till Amerika. Dr. Swärds återvändande till Sverige föranledde också ett par minnesrika stunder vid detta synodalmöte. Dessa omständigheter beredde en osökt anledning till en öfverblick af den Svenska Lutherska kyrkans verksamhet i detta land samt gaf åt hela mötet en mera högtidlig karaktär. Skolfrågan är numera Synodens vigtigaste betraktelseämne. Icke ringa debattörkonst utvecklade sig under diskussionens gång. En Minnesotadelegat blef kreerad doktor i räknekonst samt lofvades en professorsstol i ekonomi, om jag minnes rätt, så snart någon blir ledig. För närvarande äro dessa stolar besatta vid alla våra

läroverk. Man kunde ej undgå att märka, att en centrafugial kraft mer och mer gör sig gällande i skolfrågan. Denna kraft har föröfrigt spelat oss ett stort spratt långt före detta i all vår kyrkliga verksamhet. Såsom botemedel lades på bordet under mötet en fullfullfjädrad konsistorialförfattning. Då denna författning blir lag ibland oss, hoppas vi icke blott presternas befordring regleras, utan äfven skolväsendet och vår öfriga verksamhet.

Missionssaken är nu mera ett stort frågetecken vid våra synodalmöten. Hem-missionsfältet är i det närmaste omhändertaget af konferenserna, hvilket är som sig bör, ty de kunna bäst reglera den saken inom sina respektiva områden. Hednamissionen är General Conciliets sak och så bör det vara, säga våra ledande män. "Conciliets mission är vår mission. Vi hafva våra egna män der på fältet." Men aldrig läses en rapport, aldrig fattas ett beslut direkt om missionen. I sanning ett underligt sätt att missionera. Att göra ett anslag till en mission i hednaverlden och sedan icke höra eller veta något om densamma torde kunna vara till förmån för missionen, som får pengarne, men det verkar icke återupplifvande på hemkyrkan, såsom all verklig hednamission gör.

Från Uramia i Persien kom en rapport direkt från en mission, som kallar sig Augustana-synodens mission. Men denna missions ställning är ännu allt för oklar för synoden att kunna kalla sin. Men det bör nu vara lätt för vår missionsstyrelse att göra sig underrättad om ställningen, så att det kan blifva visst för synoden, huruvida den bör bidraga till densamma eller ej. Af rapporten framgick att Kuanishee Marat-kan, som nu förestår missionen, icke blott önskar få medel, utan äfven män från vår synod till detta fält. Vi hafva hört rykten, att de medel vi under flera år skickat till denna mission missbrukats. Det synes som om sådant vore fallet skulle icke rapporten hänvisat oss till sådana som inspekterat missionen; men detta kan nu missionsstyrelsen, som fått i uppdrag att undersöka förhållandena, lätt utröna. Skulle det visa sig att denna mission står på kristlig grund och bedrifves af män, som äro berättigade till förtroende och folket der borta i österlandet önskar mottaga undervisning i kristendom, så synes det mig vara en vink till vårt samfund. Vi böra då vara beredda att sända en af vår synods män med Josef Kuanishee, när han är färdig att återvända, ty, skola vi fortfarande understödja missionen, så böra vi också leda arbetet efter bästa förstånd.

Något egentligt förtroende kan missionen i Persien få bland vårt folk blott derigenom att en af våra egna pastorer anställes på fältet. Nu, då de flesta af arbetarne lemnat General Councils mission i Indien och de tyska samfunden lätt kunna underhålla dem som äro qvar, kanske tiden är inne, då vi böra börja en egen hednamission. Klimatet i Norra Persien är i det närmaste likt det i vårt eget land och utgör icke något hinder för en framgångsfull mission, ifall Herren skulle anvisa detta fält åt oss.

Både före och efter synodalmötet har dr. C. S. enligt vår mening ordat allt för mycket med anledning af dr. Swärds återvändande till Sverige, men "Journalen" påstår bestämdt att ännu mycket mera kunde sägas och hans argument torde icke blifva utan effekt. Hufvudredaktörerna för de två "officiella" tidningsorgan, som finnas inom samfundet hafva efter mötet i St. Paul täflat uti att förekomma hvarandra med inbördes heder, men fullkomligt eniga synas de icke kunna blifva, om hvilken som skall först stoppa pipan i säcken, ty båda hafva rätt. Oafsedt dessa efterslängar i tidningspressen var kyrkomötet i St. Paul både intressant och betydelsefullt.

* * *

Motsvarar Ungdoms-Vännen sitt ändamål? Nej icke såsom sig bör förrän den är dubbelt så stor och utkommer hvarje vecka samt har 25,000 abonnenter och om man så vill utgifves af samfundet. Det torde väl dröja ännu innan det målet uppnås, men det borde vara möjligt. En svensk litterär sund tidskrift har också framtid ibland oss. Det visar redan den uppmuntran UNGDOMS-VÄNNEN fått röna. Tiden synes ännu icke vara inne på detta område att öfvergå till engelska språket. Norska förenade kyrkan har utgifvit en engelsk ungdomstidning, men förklarade vid sitt senaste möte i St. Paul att företaget "had proved to be a flat failure". Äfven den engelska tidning som Aug. Book Concern utgifver går med ansenlig förlust hvarje år. UNGDOMS-VÄNNEN har dock trots många ogynsamma omständigheter krupit framåt med hvarje år, hvilket visar att det finnes rum för en svensk litterär tidning. Det enda sättet att utthränga osund och skadlig litteratur är att sprida något bättre. Att vi såsom samfund borde göra något mera i den riktningen är klart. U.-V. anser sig ej böra lik vanliga veckotidningar aftrycka urvattnade, långrandiga följetonger, utan önskar gifva sin läskrets en tidskrift så omvexlande och läsvärd som möjligt och vi tro att det sker bäst genom bildande läsning och icke blott roande.

Vi hafva genom att återuppväcka U.-V. velat grundlägga en litterär tidskrift i kyrklig anda, som kunde biträda uti att fostra vårt uppväxande slägte till att värdera det rena, det sanna och goda äfven i litterärt hänseende. U.-V. ämnar så långt tillgångarne medgifva ännu mera stärka sina redaktionskrafter för att göra tidningen värdig all den uppmuntran den kan få.

Ännu utestå omkring 1500 dollars å prenumerationsafgiften för i år. Om den insändes till expeditionen blefve den i stånd att skaffa passande premier för nästa år, samt vidtaga andra förbättringar i tid för nästa årgång.

Entered at the Post Office at Minneapolis, Minn., as second class mail matter.

Ungdoms=Vännen

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

UTGIFVES I MEDIO AF HVARJE MÅNAD.

REDAKTION:

PASTOR J. FR. SEEDOFF, Rockford, Ill.
" TH. KJELLGREN, Scandia, Minn.
" C. A. HULTKRANS, St. Paul, Minn.

EXPEDITION OCH TRYCKERI:

G. W. OLSON, 200-202 Washington Avenue South,
Long Distance Telefon 1017. **Minneapolis, Minn.**

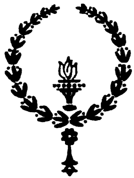
Prenumerationspris, porto inberäknadt, 1.00 per år. Utrikes 1.25. Lösnummer 10 cents.

Penningar böra helst sändas i Post- eller Express Money Order, Bank Draft, eller då sådana icke kunna erhållas, i Registreradt bref. Qvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år) till och med hvilken tidskriften är betald. Dessa siffror tydas så, att första siffran angifver månaden och de följande siffrorna året, t. ex. 1 99 Januari 1899; 6 99 Juni 1899; 1 00 Januari 1900, o. s. v. Då någon önskar upphöra med prenumerationen, måste notis derom sändas direkt till expeditionen och all resterande afgift betalas. Vid adressförändring glöm icke att uppgifva såväl gamla som nya adressen.

Allt som rör redaktionen adresseras till Rev. Th. Kjellgren, Scandia, Minn.

Allt som rör expeditionen, såsom prenumerationsmedels insändande, adressförändring, förfrågningar rörande agentskap, annonsering m. m. adresseras till

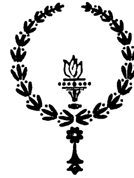
UNGDOMS-VÄNNEN, 200-202 Wash. Ave. So.,
Minneapolis, Minn.

UNGDOMS-VÄNNEN.

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

"*Lyckliga ungdomstid! Huru ljuf är icke den dager, som faller öfver dina stigar, när nådens sol uppgår öfver dig!*"—WIKNER.

ÅRG. IV. MINNEAPOLIS & ST. PAUL, MINN., AUGUSTI 1899. N:O 8.

NINEVES RUINER.

AF AUSTEN HENRY LAYARD.

Öfversättning från engelskan.

SJETTE KAPITLET.

DEN 28 Augusti voro ändtligen förberedelserna till min resa slutade, och jag kunde afresa från *Mosul.* Mitt ressällskap bestod af herr *Hormuzd Bassam, Ibrahim Agha,* två soldater af albanesernas irreguliera corps, hvilka skulle beledsaga mig till *Amadijah,* en tjenare, en stalldräng, samt en viss *Jonan* eller *Jonunko,* som han vanligtvis på ett mera familjärt språk benämndes, en halttokig Nestorian, hvars af vinet lifvade qvickheter voro påräknade för att roa patiarken, och som upptogs i vår karavan, till att underhålla sällskapet. Vi redo våra egna hästar. Och emedan *Jonunko* föregaf sig känna alla vägar på bergen och erbjöd sig att blifva vår vägvisare, så öfverlemnade vi oss åt hans ledning. Jag var försedd med Bujuruldis eller befallningar af paschan till vederbörande i *Amadijah* samt hade ett bref till *Abd-el-Summit Bey,* den kurdiske höfdingen i Berwari, hvars territorium vi måste passera. Patriarken *Mar Schamun* försåg mig med ett i särdeles varma ordalag författadt rekommendationsbref till Meleks och presterna i de Nestorianska distrikterna.

Jag hade stor lust att under min resa till bergen bese fransosernas gräfningar vid *Khorsabad,* och for derföre, oaktadt den stränga solhettan, tidigt på eftermiddagen från *Mosul.* Det var sjette dagen af Ramazan, och Mohammedanerna försökte ännu att i sömnens armar färgäta sin hunger, när jag red genom porten och passerade skeppsbryggan. Jag lät bagage och tjenare följa i all maklighet, men sprängde före med mina albaneser, samt kom efter ungefär två timmar till *Khorsabad.*

Ruinkullen ligger omkring 14 eng. mil nordost från *Mosul.* Förr stod en liten by på dess spets, men herr *Botta* inköpte husen och nedref dem, då fransyska regeringen lät företaga gräfningarna. Denna by är åter uppbyggd på slätten vid foten af ruinkullen. *Khausser,* en liten, från *Maklub*-bergen nedkommande flod, delar sig, så snart han nalkas byn, i många armar och vattnar vidlyftiga risfält. Läget är derföre mycket osundt, och de få smutsiga invånarne kunde knappt för frossa öppna munnen. Under herr *Bottas* gräfningar hade arbetarne lidit mycket af frossa, samt äfven många fallit såsom offer för densamma.

Gräfningarne voro bedrifna på samma sätt som vid *Nimrud,* och byggnadsstilen var i allmänhet lika den, som fanns i de redan af mig beskrifna assyriska byggnaderna. Här funnos likväl trängre passager än i *Nimrud,* och rummen voro icke så höga; de skulpterade skifvorna äro likväl vanligtvis högre. Reliefen är hållen i djerfva drag hos de större figurerna; hos de mindre är föga skilnad. Tjurarna med menniskohufvuden skilja sig hufvudsakligen i anseende till hufvudprydnaden från dem i *Nimrud,* den behornade mössan är icke afrundad, men hög och rikt prydd, likasom på de bevingade vidundren i *Persepolis.* Ansigtena på åtskilliga af dessa tjurar äro vända inåt, hvarigenom de få utseende af en viss tafatthet.

Efter herr Bottas afresa hafva väggarne i löpgrafvarna nedfallit och rummen till största delen åter blifvit fyllda; skulpturerna gå skyndsamt sin förstörelse till mötes, och innan kort skall ingenting finnas qvar af detta märkvärdiga monument. Knappt någon del af byggnaden har undgått den eld, som förstört den, hvarföre och endast ganska få basreliefer kunnat bortföras. Till den yttre arkitekturen kunde jag knappt finna något spår, med undantag af en märkvärdig karnis och en trappa med fast vägg vid sidan, som tydligen fört till ett litet tempel af svart sten eller basalt, och hvartill grundvalarna ännu funnos. Vid foten af jordkullen låg ett altare eller en trefot, liknande den, som nu finnes i Louvren.

Khorsabad, eller *Khischtabad,* nämnes tidigt af arabiska geografer och beskrifves som en by, hvilken ligger på samma ställe, der en gammal assyrisk stad, "*Surauhn*" eller *Saraghuhn,* fordom stått. *Jakuti* uppgifver, att strax efter arabernas eröfring, betydliga skatter blifvit funna i ruinerna. Man trodde derföre allmänt i Mosul, der ett exemplar finnes af *Jakutis* mycket sällsynta verk, att herr Botta till följe af denna underrättelse lät gräfva i ruinkullen, i hopp att finna ännu flera rikedomar. Af detta skäl lade och myndigheterna många hinder i vägen för honom.

På samma gång mitt från staden kommande bagage anländt till byn, hade jag ock slutat under-

sökningen af ruinerna. Solen hade visserligen redan negått, men jag ville icke utsätta mitt ressällskap för faran att sjukna i frossa, och red derföre ännu omkring tre mil till en liten by. Det var redan mörkt vid vår ankomst, men vi befunno oss på en nästan vidsträcktare kärrtrakt än vid *Khorsabad*. Emedan det likväl icke fanns något annat ställe att välja på, måste jag taga nattqvarter här, och uppklättrande på en af grenar och pålar bildad platform, tillbragte jag natten utan att besväras af de oräkneliga myggsvärmar, som hvimlade öfverallt ofvan de nedanföre belägna kärren.

Vi lemnade nattqvarteret långt före soluppgången och hunno snart till en af *Khaussers* källor, en liten flod, som har sitt ursprung på norra gränsen af *Dschebel Maklub* och under sitt lopp till *Mosul* vattnar många byars egor samt i nejden af *Kujjundschik* utfaller i *Tigris*, sedan den genomflutit den stora fyrkant, af hvilken denna ruinkulle bildar en del.

Vår väg gick tvärs öfver norra grenen af *Dschebel Maklub* samt ledde sedan öfver en vidsträckt högslätt till första kedjan af Kurdiska bergen. Värmen blef snart mycket sträng, slätten var förtorkad och öfvergifven; många små, af halm samt lera uppförda murar visade här och der ruiner af byar. Tystnaden och ensamheten afbrötos endast af kurder, som från bergen drefvo sina med vindrufvor lastade åsnor ned till *Mosul*.

En tröttsam ridt förde oss till jezidiska byn *Ain Sifni*. Vi hade redan på afstånd sett dess hvita hus och kägelformiga grafvar vid kanten af en låg kulle. Dess renliga utseende var en verklig vederqvickelse för ögat efter all den orenlighet, det sett vid muselmännens och de kristnas boningar. Jag hade väntat att här träffa scheik *Nasr*, det religiösa öfverhufvudet för *jeziderna;* men, emedan han var frånvarande fortsatte jag min resa till scheik *Adis* graf, sedan jag likväl i byn begagnat mig af den gästfrihet byhöfdingen visat mig. Efter en ridt af två timmar genom en täck dal, som vattnades af en bergström, hvars stränder voro betäckta af blommande oleander, kommo vi till en skogbeväxt dal, i hvars medelpunkt höjde sig det hvita, spetsiga tornet på detta stora jezidiska helgons graf.

Snart låg jag utsträckt vid en källa under den svalkande skugga, som en grupp höga träd kastar öfver grafven. Jag hängaf mig fullkomligt åt den känsla af uppriktig tacksamhet, som framkallades genom det hastiga ombyte från den odrägliga värmen och saltkällorna på slätten till den behagliga grönskan samt de med sött vatten försedda källorna på de kurdiska bergen. Här funnos skugga och gräsplaner nog för alla mina följeslagare, och hvar och en tog sitt träd och sin källa i besittning. Grafvens väktare och några få personer, som anländt från en närbelägen by, samlade sig omkring mig och tillfredsställde sin nyfikenhet, så vidt deras försigtighet och fördomar kunde tillåta det.

Vi tillbragte natten på taket af ett bland de hus, hvilka lågo inom området för den heliga byggnaden men fortsatte vid gryningen vår resa.

Lemnande det af jeziderna bebodda distriktet, beträdde vi nu de berg, som bebos af den stora kurdiska stammen *Missuri*. Dalarna voro mycket skogbeväxta, klippor med många olika former uppreste sig öfver våra hufvuden eller hängde öfver skogsströmmen *Gomel*, som ofta helt och hållet afskar vägen för oss i de trånga passen. På branterna lågo här och der några få byar, som invånarne nu likväl öfvergifvit, för att vistas i sina sommarbostäder, hvilka bestå af grofva, utaf grenar uppbyggda hyddor.

Inom fyra timmar anlände vi till den stora byn *Kaloni* eller *Kalah-oni*, som var uppbygd emellan vingårdarna och nästan tycktes hänga öfver Gomel. De af sten uppförda husen voro tomma. Ofantliga stenbockshorn prydde öfra karmen på portgångarna och hörnen på byggnaderna. Invånarne befunno sig på något afstånd vid stranden af floden och bodde under träden i kojor, som de för tillfället begagnade.

Dessa kurder hörde till *Badinan*-grenen af *Missuri*-stammen. Deras hötding, hvars hydda låg midt ibland dessa enkla boningar, var nu frånvarande, men hans hustru emottog mig gästvänligt. Mattor, arbetade af stammens egna qvinnor, utbreddes under ett mullbärsträd, och stora skålar mjölk och grädde framsattes snart för oss, jämte trätallrikar med kokadt ris och stycken af honungskakor samt korgar med nyss plockade frukter. Männen satte sig på aktningsvärdt afstånd och gjorde mig beredvilligt reda för allt, hvarefter jag frågade. Qvinnorna, som icke hindrades af slöjor, framburo halm åt hästarna och sprungo af och an med sina krus. Deras hår nedföll i långa flätor efter ryggen, och pannorna voro prydda med kedjor af mynt och perlor, många voro icke offörtjenta af det rykte om skönhet, hvilke qvinnorna af kurdiska Missuri stammen i dessa trakter ega.

Stället var rikt på naturskönheter; den af höga klippor inneslutna dalen syntes tätt beväxt med fruktträd, bland hvilka vi kunna nämna mullbärs-, persiko-, fikon-, valnöt-, oliv- och granatäpple-träd, emellan dem slingrade sig vinrankan, eller och voro mellanrummen besådda med indiskt korn, sesam och bomull. Kojorna voro byggda af grenar, och egarnes lösören, mattor, hästtäcken samt husgeråd lågo utbredda framför dem. De mångfärgade trådarna i väfstolen, vid hvilken en qvinlig medlem af af familjen vanligtvis satt, utbredde sig för nästan hvarje dörr, samt gömde sig mellan gräs och blommor. Män och qvinnor voro snyggt, ja, jag kan nästan säga rikt klädda, och alla hade utseende af komfort samt industri — en bjert kontrast till folkets eländiga tillstånd på slättlandet. Detta bevisar tillräckligt, huru lyckliga dessa kurder varit, som und-

gått uppmärksamheten hos den förra guvernören i *Mosul*, och som nu erhållit en mer samvetsgrann pascha.

För den gästfrihet jag åtnjutit, bevisade jag den kurdiska damen min erkänsla genom en skänk till hennes son, och red till den lilla chaldeiska byn *Bebozi*, som låg på spetsen af ett högt berg. Vägen uppföre var mycket brant, och hästarne hade att kämpa med flera svårigheter, för att komma fram. Vi funno här tio hus, byggda på en öfver dalen utspringande klippa, så hög, att den nedanför framflytande floden knappt kunde märkas. Invånarne voro fattiga, men mottogo oss med oskrymtad välvilja. Jag hade lemnat den vanliga vägen till *Amadijah*, emedan jag ville betrakta en inskription, som fans i grannskapet af denna by. Jag fann snart en ledsagare att följa mig till det ställe jag hört omtalas. Men sedan vi framsläpat oss på en mycket brant gångstig, visade man mig en klippa, på hvilken jag blott fann några grofva streck, som icke hade minsta likhet med någon hittills påfunnen teckenskrift. Van att på sådant sätt bedragas, var jag ock alltid beredd derpå. Jag återvände derföre till byn och besökte den lilla kyrkan. Invånarne i *Bebozi* tillhörde de *Chaldeer*, som nyligen blifvit katholiker, och de utgöra ett ganska vanligt exempel på det sätt, hvarpå sådana proselyter merendels pläga göras. I kyrkan såg jag några usla italienska kopparstick, utmålade med alla helvetets fasor i gula, röda och blå färger, samt med de underverk, helgon och Jungfru Maria gjort. Sedan vi uthvilat i byn, fortsatte vi vår resa öfver en med skogar af dvergbjörkar beväxt bergsrygg. Vi redo ned i dalen *Cheloki* och kommo emot solnedgången till den stora kurdiska byn *Spandarch*, som erhållit detta namn af sina popplar.

Vi skiljdes nu från *Amadijah*-dalen blott genom en hög, mycket skogbeväxt bergsrygg, som kallades *Ghara*, öfver hvilken vi passerade på en föga besökt väg, som var så brant, att våra hästar knappt funno säkert fotfäste — ja, en af dessa som bar en del af vår tross, försvann hastigt öfver klippkanten, och vi igenfunno honom några hundrade fot längre ned, liggande på ryggen och fastnad, alldeles som skulle han varit inkilad, emellan tvenne klippor. Huru han kommit dit utan vidare skada, än att bryta svansbenet, var en hemlighet, som låg utom området af vårt sällskaps kunskapsförråd. Dalen *Amadijah* genombrytes af otaliga klyftor, i hvilka skogsbäckar framströmma, som slingra sig fram till floden *Zab*. Den är dock tätt beväxt med ekar och producerar i stort öfverflöd galläpplen, genom hvilka detta område ock är berömdt. Bönderna samlade just då denna dyrbara handelsartikel, för att sedan föryttra den.

Från spetsen af bergsryggen *Ghara* hade vi redan sett staden och fästningen *Amadijah;* men vi hade ännu en duktig bit att rida, och det var nästan middag, innan vi hunno foten af den höga, ensamma klippa, på hvilken de äro byggda. Vi rastade i den lilla chaldeiska byn *Bebadi*, ett af de få distrikt inom *Amadijah*, som bibehålla sin *Nestorianska* trosbekännelse. Invånarne voro förskräckligt fattiga, och jag måste höra en lång berättelse om uselhet och förtryck. Kyrkan var prydd med några trasiga bomullsdukar, och af samma slag var äfven prestens klädnad. Jag gaf honom två eller tre bitar vanlig, tryckt calliko; han gjorde sig deraf en turban och prydde äfven altaret dermed.

Några halfklädda, fross-sjuka albaneser sofvo på stenbänkarna, då vi redo in genom fästningsporten, som åtminstone under ramazan, om icke kanske alltid, lätt skulle kunna tagas genom öfverrumpling af några få beslutsamma kurder. Vi befunno oss midt ibland en mängd ruiner — pelarsalar, bazarer, bad, boningar, allt så öppet, att man kunde se in i deras innersta vinklar. Nedstörtande murar skulle hafva hotat de förbivandrande menniskorna, om sådana ens funnits der, men stället var ödsligt som en öken. Vi hade temligen svårt att hitta vägen till en ruskig ruin, som likväl hedrades med namn af *Serai*-palatset. Äfven här var allt begrafvet i sömn vi sågo hvarken vakter eller tjenare, utan genomvandrade hela byggnaden, ända till dess vi kommo till guvernörens eget rum. Hans tjenare hade helt makligt på divanen öfverlemnat sig åt sömnen, och vi hade möda nog att väcka dem. Slutligen förde man oss till en stor, brokigt utmålad kammare, som låg i ett torn, hvilket var bygdt på sjelfva branten af klippan, och från hvilket man kunde öfverse hela dalen. Detta var nu den enda återstoden af den prakt, som en gång utmärkt de ärftliga pascharne af *Amadijah*. En uppfriskande vind svăfvade ned från bergen, utsigten var vidsträckt och så skön, att jag bortglömde ödsligheten och eländet omkring mig.

Några få fattiga nestorianska chaldeer och till hälften uthungrade judar kommo och underhöllo mig med den vanliga, bedröfliga beskrifningen om sitt elände; men kort derefter inställde sig Kascha *Mendi*, en aktningsvärd prest, som var själasörjare för hälften af de inom dalen liggande byarna, för att hålla oss sällskap. Presten kände naturligtvis allting bättre än de andra, och af honom erhöll jag den önskade underrättelsen öfver chaldeernas tillstånd inom detta distrikt, samt öfver sättet, huru jag skulle kunna komma till *Tijari*. Jag måste här lemna de albanesiska soldater, som åtföljt mig, emedan paschans i Mosul landshöghet icke sträckte sig längre än till detta ställe. Vi inträdde nu på de kurdiska höfdingarnes område, hvilka knappt erkände sig beroende af Porten. Jag beslöt derföre att med albaneserna skicka alla mina hästar, med undantag af en enda, till *Dohuk*, hvarest de skulle afvakta min återkomst, samt att leja mulåsnor för det öfriga af resan.

Först en timma efter bönen på eftermiddagen kom

Selim Aga, *Mutesellim* eller guvernören, från sitt harem, hvilket, hvad det vackra könet beträffar, likväl var alldeles tomt.

Den gamle mannen, som var hungrig, halfsofvande och i tredje stadium af frossan, gjorde i största hast de vanliga helsningarna och begärde genast kina. Hans följeslagare voro lefvande exemplar af alla möjliga stadier inom sjukdomen: somliga fröso, andra hade feber, och de öfriga lågo i svettning. Han bad mig att följa sig till harem, der hans båda söner lågo nästan begrafna under en hel börda af kappor, mattor och sädessäckar, men hela denna massa hölls i en darrande rörelse, ty så mycket skakades ynglingarne af frossan. Jag utdelade med frikostig hand kräkmedel och kina samt återvände till *Salamlik*, för att af *Selim Aga* höra en högst ynklig beskrifning om frossa, förminskade inkomster, innestående sold och rebelliska kurder. Tårarne rullade utför hans kinder, under det han berättade mig sina mångfaldiga lidanden och på det enträgnaste bad, att jag skulle hos paschan i *Mosul* lägga mig ut för honom, så att han kunde få blifva befordrad eller tillbakakallad. Då jag lemnade honom, afbidade han, med klockan i hand, helt ifrigt solens nedgång, för att kunna få trösta sig med en dosis kräksalt.

Amadijah var fordom en plats af stor vigt och betydenhet samt hade en ganska talrik och välmående befolkning. Regeringen fördes af ärftliga paschar — feodal-furstar, som ledde sin härkomst från de *Abbasidiska kaliferna*, och för hvilka kurderna derföre hyste en religiös vördnad. Damerna inom denna familj ärades icke mindre och buro den för ett fruntimmer ovanliga hederstiteln "Khan." Den sista af dessa ärftliga höfdingar var *Ismael Pascha*, hvilken i sitt nästan otillgängliga slott länge trotsade *Indscheh Bairakdar Mohammed Pascha*, som ville underkufva honom. Slutligen lät man spränga en mina under en del af murarna, som kurderna trodde säker för hvarje anfall. På sådant sätt blef platsen tagen med storm. *Ismail Pascha* skickades fången till *Bagdad*, der han ännu befinner sig, och familjen, af hvilken hans sköna hustru, *Esma Khan*, icke är obekant för europeerna i Mosul, lefde, jemte en annan medlem af samma familj, *Mohammed Seijid Pascha* af *Akrä*, utaf herr *Rassams* godhet. De gamla arabiska geograferna och historieskribenterna nämna mycket ofta *Amadijah*, som högst sannolikt daterar sin grundläggning från en mycket aflägsen tid. *Kascha Mendi* bekräftade händelsevis herr *Richs* uppgift, enligt hvilken staden fordem blifvit kallad *Ekbatana*, i det han sade sig hafva sett ett mycket gammalt manuskript på chaldeiska, som talar om Amadijah under detta namn. De enda lemningar jag kunde upptäcka i nejden kring staden, bestodo i en utplånad basrelief på en sten nära norra porten, af hvilken blott så mycket återstod, att jag gissningsvis kunde beräkna dess ålder — de arsacidiska konungarnes tid, och några urhålkningar i klippan inom murarna, som för långre tid sedan tyckte hafva varit begagnade till en kristen kyrka. *Amadijah* har blifvit till ett ordspråk för sin osundhet, ehuru det har ett högt och fritt läge. Under denna årstid lemna invånarne staden och begifva sig till närgränsande berg, i hvilkas dalar de uppbygga "Ozailis" eller riskojor.

Jag genomvandrade de ödsliga gatorna och gick till ett litet qvarter, i hvilket albaneserna äro inqvarterade. Den disponibla styrkan af besättningen torde ungefär hafva belöpt sig till tre man, de öfriga lågo öfver allt, mer eller mindre sjuka i frossa, ibland högar af smuts och vattenmelonskal. Man kunde derutaf se både sättet att förpläga och vårda dem. En af officerarne skröt, att han kunde emotstå frossan och yrkade, att jag skulle dricka en kopp kaffe med honom samt röka en *Marguileh* (persisk vattenpipa) af icke mycket inbjudande utseende. Ja, han gick så långt i sin lifliga glädje, att han körde upp en yngling, hvilken skakade af frossa och låg helt lugnt samt värmde sig i de sista solstrålarna, och förmådde honom att spela på en nästan osträngad santur (ett slags hackbräde.) En aria från hans hemlands berg gjorde honom åter dyster, och han uppehöll sig vid det eländiga lif de irreguliera trupperna föra, så snart det hvarken ges krig eller plundring för dem. Nattskottet tillkännagaf solens nedgång, medan jag ännu satt qvar hos honom, och jag lemnade garnisonen, som slutade sin fasta genom att förtära hela högar af omogna vattenmeloner, hvilka dittransporterats af åsnor.

Då jag återkom till slottet, råkade jag guvernören, som någorlunda hemtat sig efter verkningarna af kräkmedlet och på det ifrigaste längtade efter middagen. Emedan månaden *Ramazan* är en månad, då fester och kalas vankas om natten, samlades *Ismail Aga* från *Tepelin*, den albanesiske anföraren för garnisonen, *Kadin*, skattindrifvaren, en kurdisk höfding samt en eller två andra såsom gäster. Vår måltid bevisade tydligt, att antingen *Selim Agas* förmögenhet var liten eller landets tillgångar små. Sedan vi ätit, förde jag samtalet på ett theologiskt ämne, såsom för tillfället tjenligt att resonera öfver, och Kadin utlät sig vidt och bredt öfver förutbestämmelsen och den fria viljan. Det öfverdådiga sätt, på hvilket den albanesiska officeren blandade sig i samtalet och utlät sig öfver ämnet, satte sällskapet i förvåning och var högst anstötligt för lagens tolk. Hans åsigter om menniskans bestämmelse voro djerfva och originella, han appellerade till mig — jag måste bekräfta hans mening, och i förmodan, att jag fullkomligt harmonierade med honom och att han nedtystat *Kadi*, som utropade ett fromt "Istaffer Allah!" (Gud förlåte honom!) slutade han med att bjuda mig till frukost.

Nästa morgon uppdrog jag åt mina soldater och guvernörens tjenare att hos de bönder, som fört förråder till staden, låta skaffa mulåsnor till min resa,

och efter någon svårighet hittade jag till *Ismail Agas* qvarter, hvilket var i ett litet hus, det enda, som kunde bebos i en hop ruiner. Hans rum var rundtomkring behängt med bössor, värjor, yataghaner (ett slags långa dolkar); och några, från topp till tå beväpnade, smutsiga albaneser posterade vid dörren. Officeren hade prydt sig på det mest utsökta sätt. Hans sammetsjacka var betäckt med ett virrvarr af guldbroderier hans vapen voro af dyrbaraste slag, och stora pelskappor voro utbredda öfver divanerna som i sig sjelfva hade ett ganska ruskigt utseende. Det var verkligen en ganska besynnerlig prakt midt i eländet. Han emottog mig rätt förtroligt, och då han hörde, att jag besökt alla vinklar och vrår af hans fädernesland samt personligen känt hans vänner och slägtingar, så öfversteg hans glädje alla förnuftiga gränser. "Vi äro alla bröder, både engelsmän och *Tosquer* (en albanesisk stam)" utropade han och sökte omfamna mig, "vi äro alla *Framasuhner;* Gud vare tack! jag har intet att göra med turkarna och deras Ramazan. Vi hafva fått magen för att fylla honom, och munnen för att sticka godbitar i honom." Dessa ord beledsagade han med ett mycket handgripligt tecken, som han gaf en af sina uppassare, hvilken icke heller underlät att förstå dess maning. Karlen gjorde af kuddarne ett slags pyramid, på hvilken han, under verklig fara att bryta af sig halsen, uppsteg och nedräckte från en hylla en ofantlig flaska vin samt ett i proportion lika stort krus uppfyldt med Raki (starkt dadelbränvin). *Ismail Agha* fördjupade sig sedan i vecken af en mycket rymlig, men sliten börs, ur hvilken han uppdrog 20 Paras, som utgjorde hela innehållet, och skickade genast en tjenare till ett magasin, som hölls af en krämare, hvilken tycktes vara den enda person af handelsståndet, som öfverlefvat det förfall, som drabbat staden. Han kom snart tillbaka med ett litet paket sockergryn, några dadlar och tre stora stycken socker, hvilket allt ordentligt utbreddes på en thebricka samt framsattes såsom ett bihang till vinet och bränvinet. Det var tydligt, att *Ismail Agha* föresatt sig att denna morgon slå sig på rummel, hvarföre jag befann mig i en obehaglig belägenhet. Sedan han med stilla värdighet intagit några glas Raki, inbjöd han sin uppvaktning att göra sig sällskap. Åt alla håll skickades bud efter musik; en fross-skakande jude, regimentets musikkorps, som bestod af två spruckna pukor och en pipa, samt två kurder, med en violin och en santur, utgjorde orkestern. Jag tog tillfället i akt och smög mig ur rummet under ljudet af de albanesiska sångerna och midt i det af Palikardanserna uppdrifna dammet.

Vid min ankomst till Serain fann jag mulåsnorna färdiga, efter det man slutligen med mycket tal lyckats för deras egare göra begripligt, hurusom det vore min afsigt att betala lega för dem. När nu allt var afgjordt, och åsnorna lastade, önskade jag min Mutesellim en lycklig dag och lofvade att meddela paschan hans bedröfliga belägenhet.

Åtföljda af en kurdisk höfding lemnade vi nu *Amadijah* genom en port, som låg gentemot den, genom hvilken vi inkommit. Den branta stig, som förde ned till dalen, måste vi tillryggalägga till fots. Sedan vi kommit tvärt igenom några väl odlade trädgårdar, började vi stiga uppför bergen genom en rikt skogbevuxen dalgång och hunno snart till Amadijahbornas *Jilaks*, eller sommarboningar. Platsen var icke illa vald, skogsströmmen fördelade sig i tusentals bäckar, som bröto sig mot klipporna och i vattenfall ilade ned i dalen. Frukträd och ekar undanskymde hyddorna och tälten, och rankväxter med skiftande färger betäckte nästan helt och hållet dalens sidor. Alla mina ledsagare funno behag i ställets svalka och doft, och det föreföll oss ingalunda underligt, att Amadijahs befolkning utbytt stadens giftiga luft mot denna täcka vistelseort. Efter en timmas ridt kommo vi till höjden af passet, hvarifrån vi hade en praktfull utsigt öfver *Tijari*-bergen. Jonunko blef helt pratsam, när han nu såg framför sig de alper, bland hvilka han var född. Han uppräknade för oss namnen på de höga bergstoppar, som resa sig öfver den orediga bergmassan, och bland hvilka flera, t. ex. *Aschihthas-Pik* och andra, voro betäckta med snö. Inunder oss låg den vidsträckta dalen *Berwari*, som skiljer Amadijahs bergskedja från Nestorianernas land. På ringa afstånd från högsta delen af bergen ligger den lilla, torra slätten *Newdascht* med den kurdiska byn *Maglana.* I solgången uppnådde vi *Hajis*, en nestoriansk by. Här bodde blott fyra familjer, hvilka voro så fattiga, att vi till aftonvard icke kunde få något annat än något kokt mjöl och torkade mullbär. De fattiga invånarne gjorde dock allt, som stod i deras förmåga, för att skaffa oss beqvämligheter, och gåfvo hvad de hade. — *Berwari*-dalen är bevuxen med ekar, som gifva galläpplen, och de talrika byarne omgifvas med trädgårdar. Distriktets n. v. öfverhufvud, *Abd-el-Sumpit Bey*, är en fanatiker, som redan nästan alldeles utrotat den kristna befolkningen. I alla byar, som vi genomreste, sågo vi samma elände, och hörde vi samma klagomål. Icke desto mindre är landet bördigt, vatten finnes i öfverflöd, och att odla det är alldeles icke kinkigt. Frukträd af många slag träffas likaledes: tobak, ris och spannmål af flera sorter skulle äfvenledes kunna odlas. Till och med galläpplena gifva byinvånarne blott föga inkomst, emedan de, som insamla dem, måste afstå dem åt höfdingen för ett högst ringa pris. Byarne bebos till en del af kurder, till en del af nestorianska chaldeer; katholiker finnas icke ibland dem. Många kristna byar hafva nedsjunkit till blott fem eller sex hus, och i några finnes det blott två eller tre. Under denna dagsresa stannade vi utanför några bland dem. Karlarne voro vanligtvis frånvarande med presterna och samlade galläpplen;

qvinnorna sutto under träden i ringar, skuro stjelkarna från vindrufvor och höllo dem i kokande vatten, innan de torkade dem till russin. Öfverallt mottogos vi med samma gästfrihet, och öfverallt funno vi samma fattigdom. Till och med *Ibrahim Agha*, som dock var van vid det genom usel regering uppkomna eländet, blef temligen häftig i sina uttryck af missnöje mot *Abd-el-Summit Bey*, och lät sig förnimma i diverse hotelser mot alla både manliga och qvinliga medlemmar af hans familj.

Slottet *Kumri* eller *Gumri*, *Abd-el-Summit Beys* residens, står på spetsen af en hög enstaka klippa och är synligt från nästan alla delar af Berwaridalen. Det är ett litet eländigt näste; men kurderna ansågo det för ointagligt. Höfdingen hade ögonskenligen blifvit underrättad om mitt annalkande och förmodade sannolikt, att jag ämnade besöka hans borg uti ej just de vänskapligaste afsigter, ty är vi kommo till foten af höjden, sågo vi honom på motsatta sidan galoppera utföre på en brant stig så hastigt hans häst förmådde bära honom. En *Mullah*, en af hans anhängare, som blifvit skickad oss till möte för att träffa oss, innan vi ännu hunnit fram, berättade, att hans herre lemnat borgen tidigt på morgonen och afrest till en aflägsen by, dit vi kunde följa honom. Efterson. jag icke synnerligen önskade att på närmare håll beskåda *Kalah Kumri*, vände jag mot bergen och tog den väg som Mullahn utvisade.

Vi passerade åtskilliga kurdiska byar, som voro omgifna med trädgårdar och väl bevattnade af bergbäckar. Ett temligen högt beläget pass hade vi att öfverskrida, innan vi kunde uppnå byn *Mia*, vårt nattqvarter. I grannskapet af dess topp funno vi en torr slätt, på hvilken några kurdiska ryttare, som infunnit sig hos oss, började en *Djerid*-lek med mitt folk. Vapenleken väckte snart allmänt nöje, och glömsk af min värdighet vågade jag mig sjelf in i vimlet. Ett våldsamt slag, som en häst gaf mig på foten, gjorde ett snart slut på mina manövrer, och sällskapet blef uppehållet, till dess jag från följderna af slaget hemtat mig så tillräckligt, att jag kunde fortsätta resan. Vi uppnådde sålunda *Mia* först efter solens nedgång. Det finnes två byar af detta namn: den öfre, som bebos af muhamedaner, och den nedre, som inehafves af nestorianska chaldeer. När vi skulle rida in i den förstnämnda, möttes vi af en kurd med ett budskap från *Abd-el-Summit Bey* af det innehåll att han hade gäster och icke kunde emottaga oss der, men i den kristna byn hade han låtit för vår räkning inreda ett hus, der han skulle besöka oss efter taffeln. Jag red nu till nedra *Mia* och råkade der en afdelning kurder, som pryglade invånarne och hos dem samlade mattor och husgeråd. När jag fann, att detta till en del utgjorde förberedelserna till vårt mottagande, ehuru största delen af de hopsamlade artiklarne var bestämd för Beyens muselmanska gäster, gjorde jag snart slut på plundringen och befriade dem, som molesterades deraf. Vi funno ett rymligt och renligt tak öfver hufvudet, och med biträde af folket i huset, som med mycken välvilja understödde oss, så snart de fingo höra, att vi voro kristna, gjorde vi oss i ordning för natten.

Kort efter mörkningen kom ett annat bud från *Abd-el-Summit Bey* och meddelade oss, att han kunde göra oss besök först följande morgon, medan Kadi och andra förnäma gäster voro hos honom. Jag hyste alltifrån början den misstanken, att dessa dröjsmål och ursäkter hade någon hemlig grund, och att höfdingen ville gifva sina kurder ett bevis på sin vigt dermed, att han behandlade mig så ohöfligt som möjligt, derför ropade jag kurden till mig och tilltalade honom med så hög röst, att det kring huset församlade folket skulle höra det, gaf honom ett temligen ohöfligt svar med sig till beyen och drog vederbörlig omsorg för att han fullkomligt skulle förstå uttrycken deri. Håret på Jonunkos hufvud reste sig af skräck öfver dessa djerfva ord, och nestorianerna darrade för hvad som skulle följa derefter. *Ibrahim Agha* skrattade af förtjusning, gaf kurden en knuff och befalde honom att på det noggrannaste uträtta uppdraget. Budskickningen hade det resultat jag väntat. En timma derefter infann sig beyen med brådskande hast och red öfver stock och sten med fara att bryta halsen af sig. Han var insvept i diverse mantlar, bar enligt *Bothan*-höfdingarnes sed en turban med ofantliga dimensioner, som höll ungefär två fot i diameter och var hopsatt af oräkneliga tyglappar af alla möjliga färgskiftningar i rödt, gult och svart; hans jacka och långa byxor voro försedda med broderier, och i hans gördel sutto vapen af alla slag. Det var en lång, välväxt karl, med mörka ögon, örnnäsa och svart skägg, uttrycket i hans ansigte var likväl alldeles icke intagande. Jag lät honom själf börja samtalet, hvilket han också gjorde under oräkneliga ursäkter för hvad som hade skett; han bedyrade vid profeten, att han icke känt den höga rangen hos den gäst, som hedrade honom med sitt besök. Jag bevisade honom, att han låtit ett par tre osanningar undfalla sig i sitt försvarstal, och vi blefvo fullkomligt ense i den saken, innan konversationen öfvergick till allmänna ämnen. Ända till midnatten satt han hos mig och inlät sig bland annat i ett långt försvarstal för sina åtgärder mot de kristna, dermed bevisande, att hans anseende icke var så väl befäst, som han gerna önskade.

Morgonen derpå erhöll jag från beyen en frukost och en afdelning kurdiska ryttare, som skulle föra mig till *Tijari*-gränsen, hvilken icke ligger långt härifrån. På andra sidan Mia passerade vi genom *Beduh*, den största och folkrikaste kurdiska by, som jag sett.

Vår eskort ville icke våga sig in på *Tijaris* område, emedan dessa och kurderna alltid ligga i krig

mot hvarandra; den öfvergaf oss derföre i en öde, trång dal, genom hvilken vår väg till *Aschihtha* nu ledde. Jag höll till mitt följe ett förmaningstal om nödvändigheten af yttersta försigtighet under vår förestående vandring och påminde min kawass samt mina muhamedanska tjenare derom, att de nu icke längre hade att skaffa med de fredliga kristna på slätten. Öfverlemnande oss åt ledningen af *Jonunko*, som nu kände sig vara på hemmets jord, banade vi oss med svårighet väg öfver de klippor och stenar, som tillspärrade dalen, samt började klättra uppför det vägstycke, hvilket vår vägvisare förklarade för en liten bit fram till Aschihtha. Denna väg kunde möjligtvis hafva varit rätt bra för getter, men huru hästar och mulåsnor skulle komma fram, det gränsade till ett underverk. Efter en högst tröttande väg uppnådde vi spetsen af passet och kunde öfverskåda byn. Från denna punkt hvilade ögat på en scen af utmärkt skönhet. Längst i fonden låg det höga snöbetäckta berg, som kunde ses till och med ända från Mosul. För våra fötter låg byn, som utbredde sig öfver hela dalen, och på bergssluttningarna syntes enstaka hus, omgifna med trädgårdar och fruktträdslunder. Till höger om oss framströk den dal, som löper ned till *Zab*. Ehuru vi och våra mulåsnor ofta föllo omkull, hade vi likväl föga besvär vid nedstigandet genom de löst liggande stenarna och den rullsten, som betäckte bergssluttningen. Så snart vi uppnått ingången till byn, redo vi genast till det hus, som beboddes af *Jakub*, rais'n eller öfverhufvudet i Aschihtha, hvilken mottog oss med synnerlig gästfrihet. (Forts.)

OM DEKLAMATION.

AF E. A. ZETTERSTRAND.

PÅ de program, hvilka utföras vid våra ungdomsmöten, söndagsskolfester, de literära föreningarnas vid våra högre skolor möten och festligheter samt andra liknande tillfällen, intaga s. k. deklamationer ett mycket framstående sum. Det torde derför icke vara utan intresse för denna tidnings läsekrets, som ju till största delen utgöres af vår lutherska svensk-amerikanska ungdom, att taga del af några i det följande framstälda tankar angående ofvanstående ämne.

Ordet deklamation kommer från det latinska verbet *declamo*, hvilket betyder *föredrager högt*. Vi mena ju i allmänhet med deklamation uppläsandet af ett förut inlärdt stycke på vare sig vers eller prosa inför flere eller färre åhörare. Men, ifall ett dylikt föredrag skall vara till nytta och nöje för åhörarne, får det naturligtvis ej utföras hur som helst utan i enlighet med vissa regler. Det gifves sålunda för en *god* deklamation vissa betingelser, och hvilka de vigtigaste af dessa äro, vilja vi i det följande söka redogöra för.

Skola vi döma efter en stor del deklamatörer och talare, hvilka vi varit i tillfälle att se och höra, samt af resultatet af vissa lärares undervisning i s. k. "elocution", så synes det, som om den föreställningen vore ganska allmänt utbredd, att gesterna äro så godt som a och o för en deklamatör. Hvarje sats, för att icke säga hvarje ord, beledsagas af en rörelse med händer, armar, hufvud eller ben etc., så att talaren påminner om ett perpetuum mobile. Vi vilja visst icke påstå, att en deklamatör bör stå orörlig som en bildstod, då han framsäger sitt stycke. En åtbörd, der den är på sin plats, kan hafva god verkan på auditoriet såsom underhjelpande och stegrande den uttrycksfullhet, som bör ligga i sjelfva talandet, men ett öfvermått af gester drager uppmärksamheten från talet till talaren, verkar störande stundom ock löjligt. Äfven här gäller det bekanta ordspråket: "För mycket och för litet skämmer allt." Dock tro vi, att i fråga om åtbörder ett för litet är att föredraga framför ett för mycket, samt att man kan gifva deklamationen i allmänhet rådet: *slösa ej med gesterna!* Och hvad vi bestämdt vilja påstå är, att gestikulationen blott och bart, äfven der der den sker "efter alla konstens regler," ej skapar någon lyckad deklamatör. Ja, vi våga t. o. m. säga, att gestikulationen ingalunda är den vigtigaste förutsättningen för en lyckad deklamation. Det finnes andra ofta tyvärr förbisedda men icke desto mindre långt vigtigare förutsättningar. Om deklamatören talar så lågt eller otydligt, att man hör ingenting eller blott enstaka ord och satser, om hans språkljud äro färgade af dialektegendomligheter, eller ifall föredraget är entonigt och saknar all känsla, är det en dålig deklamation, äfven om talaren gestikulerar aldrig så mycket och konstmessigt. Gesterna böra såsom förut antydts, vara ett uttryck för de känslor och stämningar, hvilka rörde sig hos författaren, då han diktade sitt stycke, samt äfven bidraga till att hos åhörarne väcka samma känslor och stämningar. Men gesterna ensamt kunna ej vare sig uttrycka eller uppväcka dessa inre rörelser, utan det är känslobetoningen eller den så kallade qvalitativa betoningen, som gör detta.

Vi hafva förut gifvit det rådet, att man ej bör slösa med gester. Att framställa några mera positiva regler för deras bruk ligger utom vår uppgift. Det torde ock vara vanskligt att så göra, så mycket mer som gestikulationen ej bör gifva intryck af att vara förut inlärd enligt vissa bestämda regler. Skall den vara rätt lyckad, bör den vara ett *naturligt* och *osökt* uttryck för de stämningar, som ligga i det deklamerade stycket. Onatur äfven hos en deklamatör verkar ofördelaktigt.

Innan vi lemna denna sak, torde det vara på sin plats att nämna något om skilnaden mellan en skådespelare och en vanlig deklamatör. Vi böra då kanske först upplysa om att vi göra en skilnad mellan dessa båda. Skådespelaren måste visserligen vara en skicklig deklamatör, men deklamatören behöfver ej nödvändigtvis vara skådespelare. Åtminstone är det vår bestämda åsikt, att vid de förut nämda tillfällen, då deklamationer pläga utföras, deklamatören ej bör lägga an på *teatraliskt utförande* men fastmera på *välläsning*. Vi förstå sålunda här med deklamatör en *välläsare*, som reciterar ett förut inlärdt stycke. Och vi vilja särskildt framhäfva, att deklamatörerna vid våra skol- och församlingsfester o. a. d. böra söka vara välläsare och icke skådespelare, och detta icke minst derför, att de alltid måste sakna flera vigtiga förutsättningar, som skådespelaren eger. Då de sålunda ej kunna efterlikna honom i allt, böra de ej söka härma hans åtbörder. Naturligtvis gifves det äfven andra skäl, hvarför våra deklamatörer ej böra i sin framställning taga skådespelaren till mönster, men att framdraga dessa skulle föra oss alltför långt från vårt ämne. Skådespelaren har till sin uppgift att framställa en för de yttre sinnena förnimbar bild af en viss tänkande, kännande och framför allt handlande person eller personen sjelf med hans tankar, känslor och handlingar. Välläsaren deremot skall ej söka föreställa en annan person; hans uppgift är ej att framställa en *sinligt förnimbar* bild, utan blott att väcka tankar och känslor eller föreställningar derom samt idéer om handlingar eller på sin höjd *inre, andliga* bilder. Skådespelaren eger såsom framställningsmedel ej blott ordet, stämman, blicken och minspelet utan hela kroppen med de många olika rörelser den kan frambringa, och ställningar, den kan intaga, hvartill äfven komma kostymeringen och maskeringen eller konsten att genom hvarjehanda yttre medel förändra utseendet till likhet med den person, som skall framställas. Välläsarens framställningsmedel äro hufvudsakligen ordet, stämman och blicken, ehuruväl styckets olika stämningar helt naturligt i någon mån afspeglas i hans ansigtsuttryck och äfven komma honom att göra en eller annan rörelse med arm och hand. Härmed hafva vi korteligen angifvit, hvad som utmärker välläsaren till skilnad från skådespelaren, och, då vi, såsom förut är anmärkt, här tänka oss deklamatören uteslutande såsom välläsare, torde det vara helt naturligt, att vi i det följande röra oss omkring dennes ojämförligt vigtigaste framställningsmedel: *talet*.

Det första, man borde fordra af en deklamatör, är, att han talar så *tydligt*, att icke blott hvarje ord utan äfven hvarje till ordet hörande språkljud utan svårighet kan uppfattas. Kan man ej höra det stycke, som läses, så må man väl säga, att deklamationen är totalt misslyckad. Och dock, huru ofta händer det icke, att en deklamatör förbryter sig mot sina åhörare genom att framsäga sitt stycke antingen så slarfvigt eller och med så svag stämma, att blott enstaka ord eller uttryck af dem förnimmas. I fråga varande fel förekommer—enligt hvad vi sjelfva iakttagit—oftare vid recitationer på engelska språket än på svenska. Till en del beror väl detta på olikheter i sjelfva språken. Redan Tegnér skref ju om engelskan: "Språk för de stammande gjordt, hvart ord är ett embryon hos dig, en hälft stöter du fram, en hälft sväljer du ned." Men att äfven engelskan *kan* uttalas tydligt, det hafva vi också mer än en gång varit i tillfälle att höra. Och otydlighet måste betraktas såsom ett *fel* i fråga om icke mindre en *engelsk* än en *svensk* deklamation.

Otydligheten kan vållas deraf, att stämman ej är nog kraftig eller stark. Väl är det sant, att stämmans styrka bör afpassas efter det rum, hvari man talar. Ett större rum fordrar i allmänhet kraftigare stämma än ett mindre. Men talaren måste dock, antingen rummet är större eller mindre, komma ihåg, att det ej blott är de närmast intill honom sittande, som vilja höra, hvad han säger, utan alla i rummet varande, och han får derför försvaga rösten så, att man får det intrycket, att han vill hviska något till de förstnämda, som de öfriga ej få höra. Det är å andra sidan ett icke mindre fel, om man i ett vare sig stort eller litet rum talar med så stark röst att orden *skrikas* fram. Somliga göra sig i detta afseende skyldiga till en mycket obehaglig "regelmessighet", i det att ett stycke skrikes fram och det derpå följande hviskas fram och så undan för undan. Det är också sant, att innehållet i ett stycke kan och bör uttryckas äfven genom stämmans olika styrka. Men äfven härvidlag måste man iakttaga ett visst lagom. Är icke den talande viss om att han kan beherska sitt auditorium och helt och hållet fängsla dess uppmärksamhet, och förfogar han icke öfver stämmans renhet och uttalets tydlighet, så gör han bäst i att icke sänka rösten ända till hviskning. En och annan talare, som besuttit nyssnämda egenskaper, har dock med god effekt användt äfven detta deklamatoriska medel. En sådan var J. O. Wallin. C. W. Böttiger säger om hans predikstolsföredrag: "En sådan tempelstämma som hans har väl sällan varit hörd. Den var både åska och majflägt, både lag och evangelium. Förträffligt lämpad efter talets olika skiftningar kunde den från ett ljungande jordskalf med ens öfvergå till en sakta susning, mild, tröstande, försonande. Äfven i de mest skakande utbrotten öfverbjöd han aldrig sin malmrika stämmas naturliga tillgångar, och, när han derefter med half, knappt hörbar röst framhviskade hugsvalelsens ord, hördes dessa i hvarje hörn af den dödsstilla domkyrkan och hördes i hvarje hörn af det lyssnande hjertat."

Otydligt blir talet vidare, om deklamatören alldeles utelemnar vissa stafvelser eller hela ord. Ovanan att, som man plägar säga, svälja somliga ord och i synnerhet obetonade ändelser, hafva vi ej sällan tillfälle att iakttaga hos deklamatörer och

andra talare, ehuru de genom lämpliga öfningar och uppmärksamhet på sig sjelfva lätt borde kunna öfvervinna densamma. De, som lida af det framsägningsfel, hvilket blifvit kalladt *störtning*, icke blott utelemna ord och ljud utan kasta dem äfven om hvarandra. Härom säger en författare på välläsningens område: "Äro mekanismerna i hans talverktyg icke i stånd att i sin verksamhet hålla jämna steg med den snabba farten i talarens föreställningsförlopp, så råkar han ut för det missödet, att icke blott enskilda ljud och stafvelser utan äfven hela ord, ja till och med hela satser byta plats, kastas om hvarandra, hvarunder de delvis sönderbrytas, så att en dylik persons föredrag gör ungefär samma intryck, som då man under en eldsvåda kastar möbler massvis utför trapporna. Särskildt uppslukar han härunder ordens obetonade ändelser."

Andra störningar på uttalsområdet, hvilka vålla otydlighet, äro stammning, snöfling, heshet m. fl. Sådana fel bero väl stundom på någon sjukdom, antingen akut eller kronisk, och måste då naturligtvis botas medelst läkarehjelp, men icke sällan ha de sin grund i någon viss ovana eller "ohindrad vana," och kunna då öfvervinnas genom planmessiga andnings-, ljud-, läs- och talöfningar.

(Forts.)

EN SÖNDAGSTRIPP.

JASÅ, min unge vän, du var för trött efter en veckas träget arbete att gå i kyrkan på söndagsmiddagen och därför tog du din velociped och red ut på en liten söndagstripp för att hvila dig, och så kom du hem kl. 6 på kvällen så genomtrött, att du då omöjligen kunde gå i kyrkan. Och när du så skulle försvara dig, så anför du frälsarens ord: sabbaten är gjord för människans skull, och icke människan för sabbatens skull. Ja, det är den, min vän, det är också cirkelsågen. För ungefär två år sedan såg jag en man, som förlorade en del af tummen och alla de öfriga fingrarne på högra handen, emedan han hade begagnat en cirkelsåg på orätt sätt. Cirkelsågen var som den skulle vara. Den utförde ett godt arbete för det ändamål, för hvilken den var gjord. Den flyttade sig icke en hårsmån från sin plats för att skada människan, den fortsatte att såga trä, men den här mannen väntade icke, tills sågen slutade sitt arbete, han "öfverträdde" den. Han räckte sig öfver den i stället för att gå omkring den, och när han drog tillbaka sin hand, hvilket han gjorde mycket fort, så hade han icke fått det, som han sträckte sig efter, ja, han hade icke ens några fingrar att sträcka sig efter det med. Han hade sålunda icke funnit något, utan han hade förlorat något, och hvad värre var, han hade förlorat något, som han aldrig skulle få tillbaka mer i denna värld. Min unge vän, jag vill visst icke, att du skall sntäga in dig i ett qvaft rum eller i en dammig stad med dess trånga och smutsiga gator, men då du går ut i Guds fria natur för att andas den friska luften och få hvila för kropp och själ, så öfverträd icke Guds sabbat för att komma i besittning af detta. Han har den i beredskap åt dig, och ingen annan kan gifva dig den, men du bör icke trampa på denna, en af hans största välsignelser, för att komma åt några af de mindre. Jag har icke det minsta emot, att du rider på velociped till kyrkan, lika litet, som du kan ha något emot, att jag går dit. Men frågan är: red du verkligen dit? Nej, du passerade dörren till tre eller fyra kyrkor på din söndagstripp, men du stannade inte ens vid en enda dörr. Du gick icke ut för att hämta frisk luft och få hvila till kropp och själ, utan du begaf dig ut därför, att du var för lat eller för själfvisk eller för likgiltig att gå i kyrkan. Men det värsta af alltsammans är, att sedan du vändt ryggen åt kyrkan och vägrat Gud den ära, kärlek och dyrkan på hans egen dag, som tillkommer honom, efter att rida öfver bibeln, så försöker du att anföra den som stöd för, hvad du gjort. Nej, min unge vän, det är blott några få verser från det ställe, du anfört, till ett, där vi se, hvad bruk sabbatens herre gjorde af sabbaten för människans räkning. Brukar du väl den dagen för människors bästa såsom han gjorde? Om du bär den texten i ditt hjärta och på styrstången af din velociped, så må du gärna rida miltals på söndagarna, och Gud och människor skola välsigna dig för det, men låt bli att rida omkring och deltaga i kapplöpningar öfverallt om söndagen och endast tänka på dig själf, göra allt för dig själf och sedan komma och anföra skriftens ord för att kunna bevisa, att du alltjämt varit stadd på en missionsresa.

Sabbaten är gjord för människans skull. Ja, för visso. Det är äfven måndagen, tisdagen, onsdagen, torsdagen, fredagen och lördagen. Och det synes mig, att då Gud har gjort dem alla, han borde för sin räkning ha en god del af dem, åtminstone en. Sabbaten är gjord för människan, det är också säden, men icke för att förvandlas till brännvin. Det är äfven hafvet, men icke för, att man skall utöfva sjöröfverier på det. Sabbaten, säden och hafvet äro gjorda för människan, men icke för djäfvulen, kom ihåg det, min unge vän.

Vi äro öfvertygade om, att ett verkligt uppvaknande öfver denna sak behöfves i våra velocipedtider. Det är fara värdt, att velocipeden på söndagen intar allt för stor plats i mången ung mans tid och tanke äfven bland dem, som icke rent af vändt Herren och hans hus ryggen.

FÖRSYNEN.

Hur kort vår svaga tanke hinner!
Af sinlighetens dimma skymd,
han i atomen ringhet finner
och storhet blott i tal och rymd.
Men du, som rymdens haf ej tömmer
på alstringskraft i seklers längd,
du ej med jordisk blindhet dömmer,
du ej det stoft, du lifvat, glömmer
för massan af systemers mängd!

För oss, ej för naturens herre
är detta smått, ett annat stort;
af delar, dem vi kalla smärre,
har han det stora hela gjort,
som sjelf en prick i rymden flyter! —
Du hör ej detta bladets ljud,
som faller — men när stormen ryter,
när blixtens eld ur molnet bryter,
då tror du se och höra — Gud!

Och han—insekt, fall ned och bäfva!—
Och han, när ur de banors lopp,
hvari planeterna sig häfva
och solarna gå ned och opp,
han verldar hör på verldar falla,
och tusen himlar och än fler
af deras krossning återskalla, —
då tycker han, som skapt dem alla,
sig höra — bladen falla ner!

OTTO LINDBLAD.

AF H. SÄTHERBERG.

På Mellby kyrkogård i Kristianstads län finnes en grafvård, till hvilken den resande främling, som besöker denna trakt, finner sig dragen af en mäktig känsla. Namnet, som är inristadt på minnesvården, har ej tillhört någon af "de höga" i vårt fosterland eller något af dessa lyckans barn, hvilka födda till rikedom och de företräden, som åtfölja en förnäm börd, genomvandra lifvets bana utan bekymmer för sitt dagliga uppehälle. Nej, det erinrar helt enkelt om en ganska underordnad kyrkans tjenare, men hvilken dock genom produkterna af sitt snille hade inträdt i ledet bland Sveriges namnkunniga män; ty till dem hänföra vi med rätta den, som i lifstiden bar det välbekanta namnet *Otto Lindblad.*

För alla, som känna detta namn — och hvem har icke hört talas om kompositören till vår herrliga *Svenska folksång* eller till vårsången "*Vintern rasat ut*", jemte mångtaliga andra tondikter, hvilka alltjemt lefva på "det sjungande Sveriges" läppar?— för alla dem skall säkert vara välkommen den bild, vi här lemna af denne sånggudinnornas utvalde.

OTTO LINDBLAD.

Otto Lindblad föddes den 31 Mars 1809 i Karlstorps socken af Jönköpings län. Föräldrarne voro: komministern C. J. Lindblad och hans maka Helen Maria Chrysander.

"Föräldrahemmet", — säger en författare, — "var torftigt, så att fadern mer än en gång måste med sin violin invagga barnen till sömn, då den mer än tarfliga qvällsvarden icke räckte till att mätta de små. Utan tvifvel har denna omständighet sin andel i den kärlek till musik, som röjdes hos alla barnen, men i synnerhet nådde sin utveckling hos den äldste, Otto Lindblad." — Vi se här ytterligare en bekräftelse på den sanningen, att de intryck, som lifligt beröra det späda barnets sinne, icke gå spårlöst förlorade, helst om de anslå strängar, som af naturen äro företrädesvis känsliga derför: en sanning, hvilken äfven bestyrkes ur många stora mäns historia.

Lindblad röjde tidigt sin kärlek för musiken, hvarom vittnar följande af honom sjelf berättade händelse: Vid fyra års ålder hade han, med tillhjelp af en dräng vid gården, fått sig tillskapadt ett slags instrument af en gammal träsko, hvars strängar utgjordes af taglet ur en hästsvans. Med denna egendomliga fiol begaf sig det hurtiga barnet på en stege upp på takåsen och började surra fram en slags polska, till icke liten öfverraskning för fadern, som föll i förundran öfver det besynnerliga ljud, han förnam från stugutaket. "Arten röjes hos de unga." — I en af Lindblad upptecknad *Sjelfbiografi*, som eges af hans maka, förekomma åtskilliga intressanta skildringar, väl förtjenta att dragas ur glömskan och af hvilka vi skola anföra en och annan, såsom bidrag till den populäre tonsättarens karakteristik.

Der berättar Lindblad, bland annat, om en tilldragelse under hans skoltid i Vexiö, vittnande, liksom den nyss anförda händelsen, om hans synnerliga lust för musiken. "En vinterafton" — skrifver han nemligen — "gick jag förbi ett hus, hvarifrån musik och sång hördes. Der bodde en musikdirektör Smidt, som för tillfället hade en kollation hos sig. Jag stannade och lyssnade till ljuden, tills jag var alldeles genomfrusen. Jag beredde mig tillfälle att få se instrumentet, hvarpå han spelade — det var en guitarr, ett på den tiden ovanligt instrument — och föresatte mig att under mellanterminen sjelf förfärdiga mig ett sådant. Detta skedde också. Jag snickrade och hyflade, tills allt var färdigt till sammanlimning. Af otålighet att snart få pjesen torr, lade jag den i bagarugnen; men der var olyckligtvis för varmt: instrumentet förkolnade. O, ve, o ve! Sorg och bedröfvelse!" "På gymnasium" (i Vexiö) — skrifver Lindblad vidare — "hade jag tvenne kamrater: Josua Meurling och Christiernin, hvilka också voro enthusiastiska för musik och sång. Vi sammanträffade vanligen tvenne gånger i veckan och sjöngo efter gehör visor, sådana som till exempel '*Du med trängtande rop*', '*Hulda Rosa*' etc., och försökte få dem trestämmiga. Äfven petade vi samman trio för violin, flöjt och violoncell. Baron Rappe, som då skulle blifva Tegnérs svärson, fick höra oss och bjöd oss hem till sig. Han var en mycket musikalisk man, egde stort notbibliotek, var virtuos på flöjt och begåfvad med en ovanligt vacker basröst. Med honom fingo vi sjunga qvartetter, och han tog oss ofta upp med sig till biskopsgården, der vi sjöngo för Tegnér, som deraf var särdeles road och blef oss mycket bevågen."

Sålunda finna vi Lindblad ända från sin tidigaste ålder vara dragen inom musikens och sångens trollkrets.

Efter att hafva genomgått Vexiö elementarläroverk och gymnasium, blef Lindblad student i Lund höstterminen 1829, då han inkrefs i Smålands nation. Nu följer en period af femton år, hvarunder vi finna honom sysselsatt dels med förberedande studier till sin filosofie magistergrad, dels med odlandet af musikaliska idrotter.

Lindblad såg under denna långa tid de flesta af sina jemnåriga kamrater försvinna från akademien, för att på olika håll inträda på de banor, hvaråt de med sina studier beredt sig. Men *hans* bana leddes efter helt andra bestämmelser än de öfrigas. Minerva väntade honom visserligen med sin lagerkrans på parnassen, men Apollo — guden med den gyllene lyran — hade äfven på honom anspråk, dem Lindblad kände sig af en oemotståndlig makt manad att uppfylla. Hans musikaliska genius utvecklade sig under dessa år allt mer och mer samt bar snart sköna frukter. Följande lyckliga omständighet bidrog äfven, och säkerligen i väsentlig mån, till Lindblads musikaliska odling. Han skrifver härom följande: "Omkring år 1832 bosatte sig i Lund en konsertmästare Lundholm, hvilken gaf soareer och lektioner på violin, piano och violoncell och bildade snart flera goda elever. Han var en utmärkt instruktör och arbetade sjelf ifrigt med Paganinis och Lipinskis etyder och konserter. Hos honom bodde jag sedermera i trenne år, hvarunder han förledde mig till åtskilliga musikaliska dumheter; sålunda började jag skrifva små flerstämmiga sånger, af hvilka många, ty värr, gått ut i verlden att spöka."

Hvad Otto Lindblad varit för den lundensiska studentsången är allom välbekant. Om han än icke kan sägas hafva gifvit *första* impulsen till densamma (det lärer nemligen redan vid hans ankomst till Lund hafva funnits ett sällskap qvartettsångare, anfördt af en med utbildad musikalisk smak begåfvad musikälskare, docenten Sven Lovèn, sedermera professor vid kungliga Vetenskapsakademien och en utmärkt naturforskare) så upptog dock Lindblad den musikaliska spiran, då hans föregångare, inom kort, nedlade densamma, för att mer uteslutande egna sig åt sina naturstudier.

"Snart växte min sångkör till några och trettio goda röster" — skrifver Lindblad — "och jag måste vara betänkt på lokal för sångöfningarna. Jag vände mig till då för tillfället varande rektor, men fick genom ——*s* intriger ett snöpligt afslag på min önskan att få begagna kapellsalen, som ständigt stod öde och obegagnad. Dessutom blef jag af rektor strängt varnad för att lägga mig i akademiska lärarnas och exercitie-mästarnes ordinarie tjenståligganden, så framt jag önskade vid akademien qvarstanna. Men jag var envis och fick slutligen lankasterskolans lokal för våra öfningar. Nu ordnade jag sångföreningen, skref statuter, och vi sjöngo med lust och gamman. Jag skref flera nya qvartetter, fick genom A. Lindeblad väl öfversatta en mängd sådana af Kreutzer, Kücken, Spohr, Schneider, Kuhlau etc., så att jag alltid hade något nytt att bjuda på, hvilket underhöll intresset för saken."

(Till åtskilliga af sina sångstycken skref Lindblad sjelf orden; de framsprungo helgjutna ur hans lifliga själ, och en del var verkliga tillfällighetsstycken; så, till exempel, den välbekanta och synnerligt populära ångbåtssången "Sätt maskinen i gång!", hvilken, enligt hans egen uppgift, skrefs vid ett studentmöte i Köpenhamn, då Lindblad ännu befann sig ombord på fartyget. Då stycket var färdigt, inöfvades det af sångarna, och detta, enligt Lindblads eget yttrande, "efter det på papperet nedskrifna kluddet." Den vackra bas-arian "Vid Trollhättan" föddes på sjelfva stället, vid bruset af forsen Gripen af naturskådespelet, satte Lindblad sig på en sten och, med notpapperet i knät, nedskref sången.)

Medan Lindblad sålunda lifvade och ledde studentsången vid det sydsvenska universitetet, fortgingo äfven hans studier för den filosofiska graden — likväl betydligt uppblandade med sysselsättningar, som gingo i helt annan riktning, än den, som förde till den akademiska lärdomens parnass. Öfningarna på violinen, hvaråt Lindblad med god framgång egnade sig, samt deltagande i fiolqvartetter och konsertmusik, med mera dylikt, voro för honom kära sysselsättningar. Men stundom kändes stugan för trång för den raske sonen af de höga Smålands bygderna: det hurtiga sinnet behöfde luft, tog ut sin rätt, iklädde sig örnvingar — och nu såg man apollosonen ströfva omkring med bössan på axeln, dels på skånska slättbygden, dels i Smålands villebrådsrika trakter; ty Otto Lindblad var en väldig jägare och utmärkt skytt. Vid prisskjutningar träffade han målet lika säkert, som han vid komponerandet af sina studentsånger träffade de strängar, hvilka bäst vibrera i ynglingahjertat. Säkerligen hafva vi ock till stor del att tacka hans jägarelif för den ovanliga hurtighet och friskhet, som genomsusar så många af hans musikaliska kompositioner. Hufvuddragen i en menniskas karakter afspeglas ofta i de alster, hennes skapande fantasi frambringar; och att Lindblad egde ett hurtigt sinne, derom vittna flera tilldragelser i hans lif. Vi vilja exempelvis anföra följande ur hans dagbok:

"En dag, det var den 6 Augusti, voro gossarna" (hans disciplar) "och jag vid hafvet, för att bada. Hafvet är vid Alnarps-sidan mycket langgrundt, så att man får gå flera hundra alnar ut, innan det blir så djupt, att man kan simma. Då jag vände mig om, fick jag på afstånd se en svan stå på en sten nära stranden och sola sig. Alldenstund jag året förut deltagit i svanjagten i Kämpinge vik, kände jag att svanen denna tid ruggar och ej kan flyga. Här, tänkte jag, måste man göra ett litet försök att simma kapp med den der skarpseglaren. Jag lagade derför så, att jag fick svanen mellan mig och landet, och nalkades, endast med hufvudet öfver vattenytan, den ståtliga fogeln. Då jag kommit honom en tjugu alnar nära, reste han upp halsen och begaf sig ned af stenen mot stranden. Jag märkte ock snart, att han ämnade sig till sjös, hvarför jag reste mig upp, och nu började en kapplöpning, der jag säkert blifvit bet, om ej vattnet varit så grundt (knappt ett qvarter djupt) och han måst springa till hälften emot mig. Slutligen kastade jag mig öfver honom och fick tag i en af vingarna. Nu var 'Tyke' fast, ehuru han med andra vingen gaf mig väldiga slag. Vingarna och benen bundos med handuken och min skjorta; och så kom jag lyckligt hem med mitt byte. Sedan jag stäckt ena vingen, tjudrade jag honom i trädgården, der han snart höll till godo med hafre och korn och blef så tam att han åt ur handen, då jag bjöd honom; men om någon annan försökte, högg han och fräste. Fröken E. tyckte, att han smutsade ned gräset och kunde ej tåla honom. General Clairfelt fick honom sedermera i present, och svanen låg i hans trädgårdsdam, tills gården såldes till skolhus; kom så i baron Bennets trädgårdsdammar vid Oxtorget, der han var i flera år. Men en vacker vårdag, sedan man försummat att klippa hans vingar, lyfte han dem och flög mot det efterlängtade hafvet."

Då den, som skrifver dessa rader, vistades i Lund i slutet af 1830- och början af 1840-talet, var den Lindbladska studentsången i full verksamhet; och att deltaga i densamma, var för mången den angenämaste vederqvickelse efter dagens trägna examenstudier. Huru väl förstod icke Lindblad att underhålla vårt intresse för sångöfningarna, såväl genom sitt varma nit, som genom lockelsen af nyhetens behag, då han emellanåt öfverraskade oss med sina nyaste tondikter, dem han önskade inom sångföreningen afprofva, innan de utgingo till allmänheten! Och hur strålade icke af fröjd hans blida ögon, då man lyckats till hans belåtenhet utföra de nya styckena! Deri skördade han också sitt egentliga författarehonorarium. Det är med det sköna som med dygden: det har sin bästa belöning i sig sjelf; och vore ej så förhållandet, huru skulle vi kunna förklara denna allt uppoffrande hängifvenhet, hvarmed så många tempeltjenare i det skönas tjenst, snart sagt lönlöst egna sig åt sitt kall? Redan från ungdomsåren medveten om sin kallelse att lefva för odlandet af sångens gudagåfva, fann Lindblad föga lockelse i de löften om materiel vinning, som valet af en praktisk bana erbjöd. Han hade emellertid ingalunda lagt åsido sina examensstudier, och det var hans "fasta föresats att taga graden vid 1838 års promotion; men" — utropar han, vemodigt skämtande — "ödet, som alltid varit min lott, hade annorlunda beslutit. Sjelfva promotionsterminen insjuknade jag i elakartade koppor, blef öfvergifven af läkarna, men krydde på igen efter fjortonde dygnet. Mer än ett

halft år fortforo sviterna af sjukdomen." Ytterligare afbrötos hans studier en lång tid genom följderna af en svår förkylning den han år 1841 ådrog sig vid en hemresa från Hamburg, der han bevistat en musikfest. Hans starka natur räddade hans lif äfven denna gång; och så blef han 1844 en af dem, som lagerkransades vid filosofie-magisterpromotionen i Lund. Han fortfor äfven hädanefter att med samma värma, som hittills, omfatta sitt älsklingsämne.

Ledig från sina studier, egnade han nu åt det samfund, hvars medlem han så länge varit, en offergärd, för hvilken Lunds studentkår hos honom står i oförgätlig tacksamhetsförbindelse. Tillsammans med trenne utmärkta medlemmar af sångföreningen (*Wolke, Böös* och *Widell*) företog han nemligen en rundresa till Sveriges större städer, för att genom konserter tillsammanbringa nödiga medel för möjliggörandet af en påtänkt byggnad åt Lunds studentförening. Här hafva vi åter en manifestation af det hurtiga jägarsinnet, som, invandt från ungdomsåren att kämpa mot svårigheter, genombryta hinder och träffa målet, icke skydde att, utan all beräkning på egen vinning, endast af värma för det goda ändamålet, företaga en sak, som var förenad med många svårigheter. Och här sköt Otto Lindblod icke heller bom. Denna konstresa var en triumf, hvarom de många berömmande tidningsartiklarna från den tiden bära vittnesbörd, och han återkom till Lund med *gyllene* villebråd.

"Det var ett friskt lif, som i början af 1840-talet rörde sig inom Lunds studentkår," säger en minnestecknare. Ja, i sanning ett friskt lif i sången och i ynglingasinnena! Ett lif, dertill, af hög betydelse för hela den skandinaviska norden: ty det var under dessa år, som förbrödringen mellan Lunds och Köpenhamns studenter slog sina djupa rötter. Vid de studentmöten, som under detta och följande decennium pågingo, var Lindblad alltid anförare för Lunda-studenternas sångkör, och det är välbekant huru han med sina sköna och mästerligt utförda stycken väckte hänförelse hos brödrafolken.

Sång måste vara med, der ynglingahjertan vilja sammanvigas, och — säge hvad man vill om politiken — en skönare vigselakt än den, som då pågick, har ingen tid bevittnat. "Då studentmötet 1856 tillrustades" — heter det — "trädde Lindblad ännu en gång, och för sista gången in i den verld, som fordom varit hans. Han ombads af Lunds sångförening att vara dess anförare på färden. Hela denna resa blef för honom ett triumftåg. Af Upsala sångare mottog han den vackraste hyllning; under den minnesvärda festen hos kung Oscar på Drottningholm var han en ibland de utmärkta gästerna; och när på aftonen alla de fyra universitetens sångkörer sammanslogos till en, räckte honom Köpenhamns-sångens direktor anförarestafven med det yttrandet, att der nordisk qvartettsång utfördes, der var Otto Lindblad sjelfskrifven att leda densamma." —

År 1847 tillträdde Lindblad klockaretjensten i Mellby församling af Lunds stift. Helst hade han dock qvarstannat i Lund, ty vid akademien var han fästad med varma sympatier; men der erbjöd sig ingen anställning för honom. Det är sorgligt att tänka, det den man, som inom hela norden var så högt värderad för sina snillrika tonskapelser och som offrat bästa delen af sin lefnad, för att kraftigt bidraga till underhållande af sångens förädlande lif bland Sveriges studerande ungdom, ej af sitt fosterland skulle kunna erhålla någon bättse tillflykt undan den hotande nöden, än en fattig klockaretjenst. Lindblad, alltid anspråkslös, nöjde sig dock med sin lott och fann sig genom denna anställning — tack vare den, som förskaffade honom densamma — åtminstone försäkrad om sin knappa bergning.

Han fick nu också komma i åtnjutande af ett lyckligt husligt lif, då han år 1855 hemförde till sitt tjäll, såsom följeslagarinna för hela lifvet, en af staden Lunds unga tärnor. Äfven fadersglädjen blef honom beskärd, då åt honom föddes en dotter; men han fick dock pröfva faderssorgen, ty redan vid ett års ålder skördades af döden den späda plantan. Det är rörande att höra beskrifvas, huru djupt denna förlust drabbade fadern, huru hans hår blef deraf gråsprängt på tre nätter, och huru han dagligen i lång tid, den timma på hvilken barnet dog, gick till den lillas graf och fälde bittra tårar. Han hade ett i botten vekt och känsligt hjerta, vår Otto Lindblad; derom vittnar äfven åtskilliga af honom författade versifierade utgjutelser, såväl som flera af hans sköna romanser.

Nu tillbringade Lindblad, med få afbrott, sitt tillbakadragna lif vid Mellby, egnande sig åt sin syssla och sina musikaliska arbeten, tills han efter en fjorton månaders sjukdom afled den 26 Januari 1864. Musikens genier följde honom troget till det sista, lindrande med toner hans långvariga lidande. Tre dagar innan han dog, fulländade han sin sista komposition, *Minnets tempel*, en af de skönaste sånger, som alstrats af hans rika genius.

Med Lindblads bortgång förlorade den svenska studentsången en af sina mest begåfvade koryfeer. Genom sin ovanliga förmåga att hos ungdomen vid Lunds universitet nära och underhålla intresset för sången, har Lindblad ock gjort sig förtjent af det allmännas tacksamhet; ty hvem kan förneka musikens och sångens betydelse såsom ett vigtigt bildningsmedel, mäktigt att mildra och rena ungdomens känslor samt afleda dem från råa njutningars lockelser? I synnerhet inom studentlifvet i en småstad, der hvardagslifvet erbjuder så få vexlingar och der denna brist så lätt kan locka till förströelser af oädelt slag — huru ovärderlig är icke der den förädlande sången! Lindblad insåg detta lifligt, och hans öfvertygelse om sanningen häraf lifvade ännu mer hans håg för sin sak.

"Såsom bevis på sångens makt" — skrifver Lindblad — "erinrar jag mig följande: som bekant är, dansa studenterna en stor slängpolska rundt omkring torget den 1:sta Maj. En viss auditör M. hade förolämpat några studenter och orsakat att tvenne af dem blefvo relegerade. Detta skulle man hämnas; man ville hafva honom med i dansen. M., som bodde ofvanpå i det hus, der nu det nya apoteket är, vid Stortorget, hade fått nys om studenternas afsigt och samlat hos sig flera borgare och starka karlar, beväpnade med pistoler, sablar och knölpåkar, för att möta våld med våld. Några äldre, förståndigare studenter beslöto att försöka lugna sinnena och förekomma olycka. Vi posterade oss på trappan samt i förstugan. Omkring klockan sex på aftonen uppmarscherade en svart massa, säkerligen två till tre hundra studenter, som under vilda rop utfordrade M. att komma fram och göra afbön. Då detta ej skedde, sökte de storma trappan och uppgången. Vi gjorde visserligen ett tappert motstånd, men hvad förmådde tio till tolf mot en sådan massa af uppretade och halffulla studenter! De hade snart blifvit oss öfvermäktiga.

"Jag fick då syn på några af mina sångare och ropade så högt jag förmådde: 'Sångare, samloms vid pumpen!' Man igenkände rösten och inom några minuter fann jag mig omgifven af en tjugu stycken, som uppstämde en nyligen komponerad, omtyckt sång: '*Glad såsom fogeln i morgonstunden helsar jag våren i friska natur'n*' etc. Snart hade vi lika stor publik omkring oss, som M. haft. Vredens vilda, svallande böljor nedsjönko och stillades af de milda tonvågorna. I skämt och löje upplöstes den 'rysligt tillämnade' kalabaliken." — "Med den ordnade sångens uppträdande bland studentkåren" — skrifver Lindblad — "visade sig således en reaktion mot det vilda, öfvermodiga i de nöjen och förströelser, som söktes utom studerkammaren. Man kom snart under fund med sanningen af Tegnérs yttrande: 'I gränderna gror det inga lagrar.' De så kallade 'Lammakropparna' och 'Brackorna' (smeknamn!) började se litet vänligare på hvarandra och slutligen taga hvarandra helt amicalt och fidelt i hand. Hvad var nu orsaken till allt detta? Jo, sången, som väckte sinnet för det sköna, ädla och goda. Jag känner intet större bildningsmedel: *quia musica emollit mores nec sinit esse feros*. Eller säg mig, du gamle gråhårsman, hörde ej käppslängar (deraf 'käppslängar-

trätet¹) och det vilda skrålet till din studenttids förnämsta, ja, nästan enda nöjen? Det måtte varit rätt skönt och trefligt att, vid hemvandringen om aftnarna, få en bankad tröja eller blodig näsa, utan förskyllan eller värdighet!"

Tre och en half decennier hafva förflutit sedan Otto Lindblad skildes från det jordiska, och de dissonanser, som genombrusa timlighetens verld, störa ej mera hans harmoniska ande; men i sina friska, melodiska och varmhjertade tondikter lefver han qvar och skall länge lefva i norden. Den studentkår, hvars förnämsta sånganförare han varit, har icke heller förgätit honom. Erkännande sin tacksamhetsskuld till Lindblad för hans stora förtjenster om den Lundensiska studentsången och för det väsentliga bidrag, han förskaffade till den akademiska föreningens byggnadsfond genom sina konserter i landets förnämsta städer, har man i närheten af nämda förenings byggnad uppsatt en byst till Otto Lindblads minne: i sanning en välförtjent ärebetygelse åt den frejdade sångaren.

STJERNBILDEN NORRA KRONAN.

AF C. A. HEMBORG.

HÖGT uppe på norra himlahvalfvet hafva vi en stjernbild, som kallas *Norra Kronan*, emedan sex klara stjernor bilda i sitt läge en liten cirkelrund ring. Ebreerna kallade denna bild Ataroth. Under juliaftnarna passerar denna stjernbild midt öfver oss och kan då tydligen ses. Grekerna hade en skön och isynnerhet för ungdomen lärorik saga förknippad med denna krans. Berättelsen är i hufvuddrag denna: I Creta voro många labyrinter, eller mörka och förvillande irrgångar. Innerst i dessa irrgångar fanns ett mycket ohyggligt och vederstyggligt odjur, som kallades Minotaur, och hvilket fråssade i synnerhet på ungdomar, såväl ynglingar som jungfrur. En viss Theseus blef inkastad i en af dessa labyrinter och kom således i odjurets våld. Konung Minos dotter Ariadne gaf honom ett nystan af tråd, med hvilket han skulle kunna leta sig vägen ut och undkomma vilddjuret. Theseus bedöfvade Minotauren med nystanet och med den afnystade tråden ledde han sig ut i det fria. För detta konungadotterns ädelmod och för denna kärlek äktade Theseus Ariadne. Men så vederfors Ariadne sorgen, att hon blef öfvergifven. Hon fick sedan af någon en krans såsom belöning för sin ädla bragd, och det är denna krans, som nu till hennes minne är upphängd i skyn. Här hafva vi en viktig lärdom, hvarmed grekerna ville varna och värna sin ungdom.

Detta Minotaur-odjur har funnits och finnes i alla tider och på alla orter; det ligger i försåt i syndens alla irrgångar, öfver hvilkens dörrar det hängt förtjusande skyltar, som hafva förmågan att locka till att "förveta sig med helvetet och döden." Sjelf ligger odjuret i sin innersta kula i försåt. Det intet ondt anande och den i syndens styggelser och labyrinter oinvigde träder dit in af förvetenhet, men när han skall gå ut, blifver han vid hvarje steg varse, att han blott går djupare in i labyrinten, tills han omsider står inför det rysliga vilddjurets gap. Det går med den menniskan, som olyckligtvis kommit in i Minotaurs irrgångar så, som flugan i ett spindelnät. Grekerna kallade det mångbrokiga vilddjuret Minotaur, men vi kalla det *syndens förförelser* i alla dess hemska skepnader. Huru mången snäll och ädel yngling och jungfru har ej, okunnig om Minotaurs lömska fotspår, trädt in i de blomsterströdda labyrinterna, uti hvilka de sorglöst vandrat fram och inandats Minotaurs andedrägt, hvilken var berusande, döfvande och söfvande, tills de under himmelsskriande jämmerrop fallit i odjurets gap. Minotauren låg i en af människoblod genomdränkt håla, omkring hvilken lågo stora högar och vallar, uppstaplade af menniskoben. Kan någon mera lefvande och sann bild målas af syndens och förförelsens människa än denna! Bor icke i hvarje syndens näste, der satans skrän och oljud höras, en dylik Minotaur, som bortstulit glädjen och lyckan ur många tusende hem och lemnat rysliga dåd och gråtande små barn efter sig i spåren! Hvad äro alla syndanästen, med och utan namn, annat än mörkrets labyrinter, som leda till evig undergång. När fången ej råkade ut ur irrgångarna, gaf Minotauren ifrån sig liksom ett skrattande, hemskt läte, som satte luften i alla irrgångar i en ryslig skakning. När du hör någon skratta och göra spe åt heliga ting, när du hör någon banna Gud och bespotta det namn, som är öfver alla namn, så påminn dig denna berättelse om Minotauren, hvilken hade en tunga, som liknade en rysligt stygg orm.

Hvarje syndens och gudlöshetens menniska, som lägger snaror för de unga för att föra dem bort från Gud, är en sådan vilddjursmenniska, som i Guds ord är uppskrifven till denna dom: "Det vore bättre, att en qvarnsten vore bunden vid den menniskans hals och han sänktes ned i hafvets djup." O, att vi kunde ropa till alla unga menniskor, som växa upp i en farlig verld, hvilken mer och mer mognar till undergång i samma mån som förförelsens vilddjursmenniska samlar sina krafter på dolda hyenden:

Vaka, själ, och bed,
och till strids dig red.
Räds, att frestarn lägger snaran
der du minst förmodar faran;
sådan är hans sed,
vaka, själ, och bed.

Uti lustans spår
smygande han går,
vännens röst han efterapar,
sig till ljusets ängel skapar,
tills dig snärd han får
uti lustans spår.

Under verldens larm
vägen till din barm
som en listig orm han hittar
och med flärd och oro smittar

hjertat i din barm
under verldens larm.

Vaka, bed, min själ!

Vi hafva en annan lärorik punkt, som ligger i denna saga, nemligen den om Theseus ledtråd. Theseus var en stark, ung och modig man, som mente sig kunna utan några hjelpmedel lätt reda sig ut genom hvilka labyrinter som helst, och för öfrigt var ju en *tråd* ett allt för enkelt medel för en stark och modig man. För att icke försmå konungadotterns vänlighet, tog han nystanet som hon gaf honom. I farans stund var dock detta hjelpmedel säkrare än att komma rustad med svärd, spjut och sköld. Öfvermodiga andar le åt varningens trådar, och om några vapen skola påfordras, så måste det vara sådana, som lysa och blänka i verldens ögon; de säga om ringa medel såsom Goliat, när han mötte David: "Är jag då en hund, att du kommer emot mig med käppar" —trådar? Med skriftens nystan och ledtråd kunna vi svara hvarje syndens vilddjur: "Jag kommer emot dig i Herren Sebaots namn, hvilket du har försmädat." Verlden har i alla tider försökt sig på allehanda hjelpmedel för att återföra den i förvillelsens labyrinter fångade, men om dessa till en tid lockat dem ut till ett slags dagsljus, så hafva de ohjelpligt sprungit tillbaka. När det kommer till sak, och fråga blir om en *säker* hjelp, finnes intet annat medel för räddning än *Guds ords* enkla och dock så starka ledtråd. Det är den ledtråd, som mången snäll och i Guds skola bepröfvad moder lemnat sitt barn, då det gått ut i verlden, och dermed räddat det från undergång; ja, till och med när fromma föräldrar lagts i grafven, har kristliga varningars och förmaningars gyllene tråd räckt från grafvens tysta bo till ett i förvillelser råkadt barn, som stått upp ur syndens djupa dy och med en i barndomen lärd bön på moderns knä hittat hem till "Faderns hus". En kristlig moder är i sanning en konungadotter, en Ariadne, i sitt hus; de bibelspråk, böner och förböner, som hon lärt och fällt för sina barn, äro starkare och dyrbarare än allt verldens guld och silfver. Barn, barn, värderen den skatten att ega fromma föräldrar!

Ej bar en jordisk drottning någonsin en så skön krona och krans i Guds ögon som en kristlig moder.

Kristi kyrka på jorden är också en konungadotter, en Ariadne, som fått *Skriften*, hvilken är hopnystad af Guds frälsningsråd från verldens begynnelse och till evig tid. Kyrkans kallelse på jorden är att afnysta skriftens ledtråd åt den menskligheț, som vandrar genom tidens farliga labyrinter. Genom kristlig undervisning skall hon lemna åt sina barn och åt sin ungdom en gudomlig ledtråd, och lycklig är den menniska, som får och bevarar en sådan skatt. Tänk, om alla våra söndagsskolbarn, våra ungdomar och alla våra äldre personer ville och kunde inse denna Kristi kärlek, som meddelas genom Kristi kyrka på jorden. Vi skulle slippa träffa så många föraktare af denna nådesanstalt på jorden. Sagan berättar, att Ariadne blef öfvergifven af Theseus, som förgat den räddande kärleken. Så hafva ock många gjort med Kristi kyrka; de hafva sönderslitit ledtrådarna af alla förmaningar och varningar, hvilka de trampat under fötterna och i öfvermodighet sagt: "Låtom oss sönderslita deras bojor och kasta deras band bort ifrån oss." Ps. 2:3. De hemliga och dolda labyrinterna lofva frihet och glädje, och i dem har alltid namnet *Jesus* varit förargligt. Mer och mer kommer Kristi kyrka att blifva "öfvergifven, ty det stundar, enligt Guds ords många profetior, "farliga ti- Läs för ex. 2 Tim. 3: 1–9. Dyra, unga vänner, hållen fast vid bibelns ledtråd och förgäten och öfvergifven aldrig Ariadne (Kristi kyrka)! Det satt alltid en svidande tagg i Pauli hjerta att han en tid förföljt församlingen, men månne det ej sitter en lömsk, dödande tagg i alla deras hjertan, som kunna lefva sin tid och gå sid död till mötes utan att behöfva församlingen? Men till den sörjande kyrkan vilja vi ropa profetens ord: "Du elända och tröstlösa, öfver hvilken alla väder gå, se, jag skall lägga dina grundvalar och safirer." Kyrkans krans och krona är enligt alla dyrbara och stora löften upphängd i skyn, långt bakom lysande stjernor; hennes täflingskamp gäller ej vinnandet af en förgänglig, utan en oförgänglig krona. "Härefter är mig förvarad rättfärdighetens krona." Kyrkan är ock en konungadotter, en Kristi brud, om hvilken vi sjunga: Visst har du valt en fattig brud, men valet var dock fritt.

ÄLDSTA SYSTER.

(En genrebild.)

SE så då, nu är jag ändtligen ensam för ett ögonblick! Gästrummen äro i ordning, far har fatt sin qvällsmat, och Karl och Frida äro gångna bort till prestgården och blifva qvar der tills i morgon. Det är alldeles tyst här — ovanligt nog — och jag har en stunds andrum.

"Vår lilla mamma" ha de skämtsamt kallat mig ända sen vår dyra mor tillslöt sina ögon. Ack, det är länge se'n dess, nu. Och deras "lilla mamma" har jag förblifvit i ljusa och kulna dagar, så långt krafterna stått mig bi. Nu har jag blifvit gammal, åtminstone i jämförelse med mina systrar. I morgon blir jag trettio år; när jag satte upp mitt hår i dag på morgonen, hittade jag mina första gråa hårstrån....

En gammal flicka. Och det har jag knappast märkt. Hvad tiden går!

Är jag sorgmodig för det? Nej. Hvar och en

har sin lott, jag har min, och jag är lycklig. Min lycka äro mina göromål, min omsorg om far och systrarna. En gång har äfven jag drömt om någonting nytt, någonting annat. Stilla vårqvällar, när doften från pilträden kommer, så kommer äfven ett varmt minne fram. I hvardagslag är det bortglömdt. Men det var just som nu, dagen före min födelsedag.

Det var så friskt i luften — strax efter ett regn — som nu; träden stodo i knopp, och fågelsång klingade från de ännu nakna grenarna, och jag satt på samma ställe här i trädgården som nu, på samma bänk, der jag sedan så ofta suttit. Men jag var icke ensam som nu. Framför mig, stödd mot stammen af den gamla apeln stod Fredrik, min ungdoms lekkamrat, den förtrogne vännen och deltagaren i alla små sorger och bekymmer för mina yngre systrar.

"Selma", sade han och såg mig rakt i ögonen, "du är en ädel uppoffrande menniska; den som en gång får kalla dig sin hustru blir en lycklig man."

Jag rodnade starkt. Det var första gången sådadana ord nådde mitt öra och de gjorde mig glad, outsägligt glad. Huru det skulle tillgå visste jag icke; far och barnen kunde ju icke undvara mig, men jag grubblade icke deröfver. Jag var lycklig hela den tid Fredrik var hemma hos sina föräldrar der borta i prestgården och mina sysslor gingo så ledigt. Och äfven när han rest sin väg var jag nöjd och lugn, ty jag älskade ju far och syskonen.

Elin, min yngsta syster, hade hastigt vuxit upp och utvecklats. Hon var vacker, derom voro alla menniskor ense, och det roade mig mycket att tänka mig det ögonblick, då Fredrik skulle komma hem och få återse henne. Han hade icke sett henne sedan hon var i "slynåren" och till min ledsnad kunde han då icke riktigt med henne. Ännu ett par år förgingo emellertid, innan jag skulle få fira den lilla triumf jag tänkte på, i fråga om desse båda. Då kom han ändtligen.

Far och Fredriks föräldrar i prestgården hade länge i tysthet betraktat mig som hans trolofvade, fastän ingen klädt denna tanke i ord, och jag — jag gjorde så äfven. Om redan tanken på honom då uppfylde mig med fröjd, så var det icke underligt att jag beslutat mig för att, när han kom, tillstå för honom, att mina pligter i hemmet nu voro så pass tillfredsställande uppfylda, att jag med godt samvete kunde följa honom till hans nya hem. Han kom och såg min syster Elin....

Åter satt jag en afton på trädgårdsbänken här och han stod midt emot mig, blek och upprörd. Jag — ack, jag visste ju hvad det var som sönderslet hans sinne.

"Selma," sade han, vill du blifva min hustru?"

Mitt hjerta upphörde att slå, tyckte jag, en outsäglig smärta nästan bedöfvade mig. Allt inom mig uppreste sig mot hvad som var; men det som var kunde jag ju icke ändra.

"Du älskar syster Elin," sade jag sakta, "hvarför frågar du mig då så? Och du vet dessutom — jag får icke i första rummet tänka på mig — de mina behöfva mig ännu alltjämt; jag är ju deras lilla mamma."

Då brast han plötsligt i gråt, en den häftigaste gråt. "Selma, kan du verkligen förlåta mig — och kan du — —

"Ja," sade jag sakta och lade min hand på hans hufvud. Jag kunde det, och jag kände det vara min skyldighet att handla så, ty här var jag den starkaste. — —

I morgon komma Fredrik och Elin hit och hafva sina små med sig. Karl och Frida äro stora och jag har blifvit en gammal flicka; mina vårdagar äro förbi. Men vill jag byta med någon? Nej. I mitt hjerta är frid. Och hvad alla här älska mig. Far, som alltid så väl förstått mig, kommer på ängen derborta ser jag. När han hunnit hit, så vet jag så väl med hvilket tonfall han säger: "Vår lilla mamma" och huru han stryker mig öfver kinden.

Välkomna då, mina gråa hår, jag är beredd att bära er.

V. L.

COLOSSEUM I ROM.

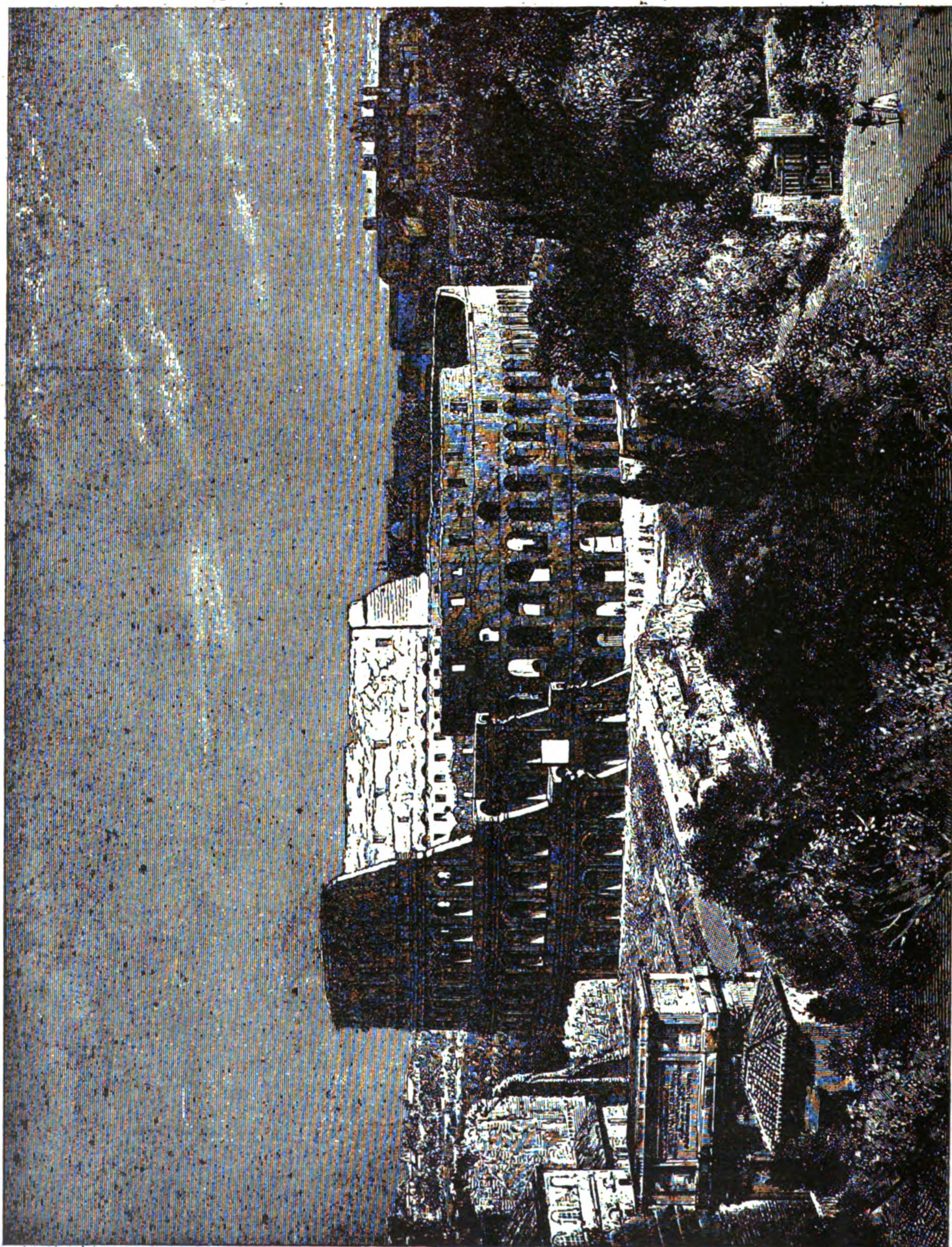
AF HELMER SUNDSTEDT.

M man i historien söker det varde, som frambragt de väldiga byggnader, hvilkas storartade lemningar ännu i dag förvåna ögat, skall man i nio fall af tio finna det vara despotismen. Mäktiga envåldsherskare älska att för eftervärlden bevara hågkomsten af sin tillvaro, och få ting motstå så tidens gnagande tand som gamla murar. Minnena af lysande segrar, af stolta triumftåg, af hekatomber människooffer förblekna och utplånas snart, men seklerna synas hafva större aktning för sten och murbruk. Kolossala ruiner vittna ännu om makten hos forna herrskare i Assyrien och Babylonien, om hvilkas namn, öden och undergång historien blott kan framkasta gissningar. Egyptens pyramider med sina af hieroglyfer prydda grafkamrar, sfinxerna, till hälften täckta af ökensanden, berätta oss ännu om det gamla Memfis' uråldriga dynastier, och Perus soltempel tälja om de lyckliga tider, då inkas, solens söner, ännu regerade. Lämningarna efter det af Nero uppbyggda så kallade "Gyllene huset", 10,000 fot i längd, i hvilket denne kejsare, antikens blodigaste skugga, en gång efter fullbordandet af sina brott rastlöst irrat omkring, jagad af samvetsqvalen, Titusthermerna, hvilkas fresker, ännu skönjbara, utgjorde Rafaels mönsterbilder, kejsarpalatsen, uppförda af Caligula, Tiberius och Flavierna på Palatinus, hvarest förut en gång republikens stormän haft sina boningar, gifva oss, mer än många volymer, en noggrann föreställning om cæsarernas lysande regeringar. Men det mäktigaste uttrycket af detta på samma gång så stolta och så blodiga, så öfverförfinande och så råa, så i dygder som i laster stora tidsskede är Flaviernas amfiteater eller Colosseum, det största och bäst bibehållna minnesmärke från antikens dagar.

Titus, hvilken historien med en sublim glömska af hans

tyranniska handlingar kallar "menniskors och gudars älskling", och om hvilken hon berättar, att han aldrig lät en dag gå förbi utan att göra en god gärning, hade efter den förfärligaste belägring, samma historia vet att omtala, intagit Jerusalem. Han återvände nu triumferande till Rom. hufvudfigurerna i främre planet sålunda kommit att ännu klarare och tydligare framträda. Segerstolt åker Imperatorn, med lagern virad kring sin gyllene hjälm, i den tvåhjuliga kvadrigan in i Rom, åtföljd af sin med segertecken belastade här. Den sjuarmade ljusstaken, bordet med skåde-

RUINERNA AF COLOSSEUM.

På den så kallade Titus' triumfbåge finnas afbildningar af detta triumftåg, det grannaste den eviga staden någonsin skådet. Relieferna synas underbart väl bibehållna, ty derigenom, att de under så lång tid varit utsatta för luftens tärande inverkan hafva bakgrundens figurer bortfallit och bröden och de gyllene kärlen, den judiska kultens heligaste symboler, visas bland krigsbytena. Från Cælius, Esquilinus och Palatinus nedströmma högtidsklädda skaror att möta sin herskare. Romas unga tärnor blomsterströ "Via Sacra," på hvilken segertåget skrider fram, och allas anleten lysa

af lycka och fröjd. Men efter den af segerstolthet rusiga krigshären framskrida de såsom krigsfångar medförda judarna. Kontrasten är slående. Där jublet, här klagan, där glädjen, här förtviflan, där segerlagern, här slafpiskan! Jämte stundens bitterhet bära israeliterna och på gräsliga minnen. En liten tid förut hade de utstått en den fruktansvärdaste belägrings alla fasor, under hvilken hungersnöden var så stor, att den tvingade mödrarna att döda och uppäta sina egna barn; de hade sett sin stad uppgå i lågor, Salomos sköna tempel jämnas med jorden, dess heliga dyrbarheter af vanhelgande, råa händer skändas och bortföras, sina hustrur misshandlas och sina barn mördas, och de tvingas nu att medfölja i segertåget, bespottade och fängslade som vilda djur, beröfvade det käraste de ägt på jorden, hem, fädernesland och frihet — och för framtiden väntar dem slaferiet! ....

Dessa judar, till ett antal af 40,000 förda till Italien, uppbyggde det under Vespasianus redan påbörjade Colosseum. På sina af piskslagen sargade axlar tvingades de att bära sten till den byggnad, i hvilken sedan de, som ej genom sorg och slafveri omkommit, kanske skulle kastas till föda åt vilddjuren!

Hvad vårt tidehvarf, oaktadt fullkomligheten af sina mekaniska hjälpemedel, knappt skulle kunna frambringa, gjorde här tyrannens maktord och slafdrifvarens piska, och Colosseum uppstod af jorden, väldigt, stort, förvånande, men med kainsmärket tryckt på sitt änne. Ty ännu i dag måste dess åsyn fylla betraktaren med en hemsk rysning, då han tänker på de blodiga orgier, som firats inom dess murar.

Detta blir dock först en senare tanke; det första intrycket af Colosseum är öfverväldigande. Det har något af omätlighet uti sig. Man skulle snarare vilja anse det som ett verk af naturen än af människohänder, och oaktadt denna väldighet i massorna, dess jättelika proportioner och denna kolossala storhet, vid hvilket ögat först vänjer sig, hvilken utarbetning i det minsta! Grekernas underbart sköna arkitektur med sina smidiga, behagfulla former och sin rika ornamentik, modifierad och lämpad till egypternas genom massan imponerande och högtidliga byggnadskonst, har här frambragt ett beundransvärdt helt.

Amfiteatern består af en själfva arenan inneslutande, i ellipsform uppförd byggnad, 1,841 svenska fot i omkrets och 200 i höjd med fyra öfver hvarandra byggda våningar eller gallerier, hvilka uppburo de amfiteatraliskt öfver hvarandra sig höjande sittplatserna.

Det första galleriets åttio hvalfbågar uppburos af enkla halfpelare i dorisk stil, det andras af de mera behagfulla joniska och det tredjes af praktfulla korintiska halfkolonner, hvilkas i grundformen rika ornamentering dock här blifvit väsentligen förenklad, i öfverenstämmelse med den rena och mäktiga stil, som är utmärkande för hela byggnaden.

Från kornischer och arkitraver logo säkerligen fordom fauners och satyrers burleska anleten. I travertin uthuggna vinrankor och löfverk hängde i yppiga festoner omkring kapitälerna. Kostbara statyer stodo uppställda i portalerna och gallerierna. Sittplatserna glänste af hvit marmor och öfverst uppburo kolossala master väldiga segeldukar, som under fester skyddade hela amfiteatern mot solstrålarna.

Af denna glans och prakt är nu föga kvar. Statyerna äro bortförda, stenblocken använda till andra byggnadsarbeten, ornamenten förvittrade, kolonnerna delvis sönderslagna, maststräden borta, men likväl ses ännu hålen efter de krampor, som fasthöllo dem, liksom äfven numrorna öfver de olika ingångarne äro fullkomligt skönjbara. Gångarna och trapporna äro delvis raserade och tjäna nu råttorna och flädermössen til bostad, och byggnaden står blott åt ett håll — åt nordvest — kvar till sin fulla höjd. Så hafva vandalism och tid gått fram öfver ett af antikens skönaste mästerverk, utan att klivål 1800 år förmått förstöra det mäktiga majestätet hos en byggnad, till hvilkens uppförande behöfdes blott trenne år.

Colossei historia är Roms från år 80 till våra dagar. Under de hedniska kejsarna stod det i sin fulla glans. Människor och djur blödde på arenan om hvarandra. Krigsfångar, troshatets offer, gladiatorer, asiatiska elefanter, nubiska lejon, hjortar, tigrar, pantrar, tjurar, ingenting försmådde detta öfverförfinade tidehvarf för att kittla de förslappade sinnena.

Några påstå till och med, att arenan understundom satts under vatten och sjödrabbningar där anställts — en prestation ej ovanlig på de gamla amfiteatrarna. Själfva kejsarna uppträdde här som gladiatorer. Då folket vid ett sådant tillfälle jublande applåderade Commodus, befallde denne ursinnig, troende det vara han, sina drabbanter att nedhugga massan. Lyckligtvis åtlyddes ej denna grymma befallning.

Så kom kristendomen. Dess upphöjdare läror öfverensstämde ej med Colossei traditioner och därför afskaffade Honorius fäktarspelen och Theodorik den store djurstriderna. Den stora amfiteatern stod nu en lång tid öde, till dess medeltiden med sin feodalism, sina inbördes strider och sitt "skydde sig, hvem som kan", gjorde den till en fästning i Frangipanernas händer. År 1312 måste en af deras ätt åter öfverlämna den åt staten, och historien berättar, att år 1332 den romerska adeln där gifvit en tjurfäktning. Men denna blef dess begrafningsfest, ty nu började småningom dess förstöring, som inom kort förvandlade det till en ruin. Colosseum blef för påfvarna ett ypperligt stenbrott, där man hämtade materialier till andra byggnader, och flera sådana i Rom äro uppförda af travertin därifrån, såsom Palazzo Venetia, Farnese med flera.

"Hvad barbarerna lämnade, det förstörde Barberini."* säger ett gammalt ordspråk, som tillskrifves Pasquino, den bekante representanten för den romerska folkhumorn, och yttrades, då Urban VIII tog bronstakstolarna från Pantheons tempelform, för att efter Berninis ritning uppföra tabernaklet öfver Petri graf. Uttrycket kan, med nödiga ändringar, tillämpas på Colosseum, ty hvad barbarerna knappast kunde hafva gjort, det hafva romarna gjort själfva. Colosseum tycktes med säkra steg vandra samma öde till mötes, som dess företrädare på samma plats, Neros gyllene hus. Men ännu tjänade det den mänskliga företagsamheten till åtskilligt. Sålunda har inom dess murar funnits en klädesfabrik, ett salpetersjuderi; ja, på samma plats, hvarest man förut beröfvade människor lifvet, återgaf man dem nu detsamma, i det att der under en lång tid fanns ett lasarett. Så fortgick det till midten af 1700-talet. Hvarje sekel beröfvade den väldiga byggnaden en del af dess uråldriga majestät, till dess Benedictus IX skyddade den från vidare förstöring. Colosseum förklarades heligt på grund af de många martyrers blod, som flutit inom dess murar, och sedan dess bevarade till en tid vidskepelsen och öfvertron, hvad som i våra dagar ej behöfver annat skydd än aktningen för konsten och forntidens stora minnen. Där förut stått statyer af hedniska gudomligheter, byggdes nu altaren. Där förut massans jubelskrån och vilddjurens vrålande ljudit, klingade nu hymner och psalmer, och där förut gladiatorerna kämpat på lif och död, predikade nu hvarje fredag en kapucinmunk.

Pius VII, Leo XII och Pius IX gingo till och med så långt, att de läto restaurera delar af byggnaden, rensa gångarna från det nedfallna gruset och återställa trapporna i gångbart skick.

Roms intagning den 20 September 1870 gjorde slut på påfvens välde öfver Colosseum och lade det i statens hand.

* En romersk släkt, ur hvilken flera uppstigit på påfvestolen.

Altarena borttogos, dock ej utan motstånd, och under den om Roms fornlämningar så högt förtjente intendenten Rosas ledning företogos därstädes stora gräfningsarbeten, hvilkas resultat i ej ringa grad tyckas hafva ändrat åsikterna om den gamla byggnaden.

Liksom alla ruiner bör Colosseum, efter att hafva skådats vid dager, äfven betraktas vid månsken, hvilket i förening med nattens aningsfulla tystnad har en egendomlig förmåga att meddela melankolisk karaktär åt dylika gengångare från försvunna tider. En afton begaf jag mig med några skandinaviska vänner till den gamla byggnaden. Vår väg förde oss förbi Forum Romanum, hvilket med sina sönderbrutna travertinkolonner, som ur nattdunklet lyste helt hvita, sina marmorskärfvor i högar här och där på marken och sina tempellämningar, belysta af det obestämda, fladdrande månljuset, mera liknade en öde, hemsk begrafningsplats, än det gamla Roms ryktbaraste torg.

Längs efter via sacra kommo vi fram till amfiteatern, inträdde genom samma port, genom hvilken förr gladiatorerna tågade in till kamp och död, och stodo slutligen på den stora arenan. Rundt omkring oss höjde sig de väldiga murarna. Himmelens djupa blå, betäckt med myriader stjärnor, skymtade fram genom de kolossala fönsteröppningarna, och i sprickor och vrår mellan pelarna lekte månstrålarna, under det öfver våra hufvuden nattens bleka drottning sakta och majestätiskt tågade fram i etern.

Nattens mörka skuggor och det bleka månljuset, läderlapparna, som uppskrämda ur sitt dvallika lugn fladdrade omkring uti ruinen, och den djupa tystnaden gåfvo en sällsamt dyster karaktär åt hela scenen. Den ödslige ruinen föreföll mig som en ofantlig mausoule, rest öfver en försvunnen stolt tid; antikens bleka välnader tycktes liksom irra omkring uti gallerierna, fåfängt sökande försoning för sina förvillelser, och ur de dystra hvalfven och de nattsvarta gångarna tycktes uppstiga martyrernas klagan, då de vandrade sin sista färd.

Företrädda af vägvisarens fackla gingo vi genom de mörka, förfallna gångarna, uppför de förvittrade trapporna, genom de långa gallerierna, där mossan och de sparsamma slingerväxterna, förutom sig själfva, voro de enda bevisen på lifvets tillvaro, upp till den högsta muren, där endast ett svagt trästängsel hindrar åskådaren att nedfalla i afgrunden från den svindlande höjden — och nedanför oss låg nu Colosseum.

Dess stolta skönhet gjorde sig här först gällande, det kolossala framstod ännu större och ellipsens sköna rundning låg som ett det härligste bevis på, hvad Rom under kejsartiden förmådde frambringa i arkitektur. Under det jag här stod och betraktade arenan, försökte jag föreställa mig Colosseum, ej en ruin som nu, utan såsom det var i kejsartiden, och jag lät min fantasi måla en lysande fest däri.

Amfiteatern glänser af hvit marmor. Statyer, kolonner och pilastrar stå på sina platser. Arenan ligger jämn, betäckt af hvit sand. Sittplatserna äro delvis höljda af purpurtäcken och de utspända seglen förmildra solljuset, som dämpadt ger åt det hela en mild gul färgton. Attiotusen människor fylla amfiteatern. Här sitta de romerska matronorna; här Vestas jungfruliga prestinnor; här riddarna med sina insignier; här ämbetsmännen i statens olika verk; högre upp slutligen det lägre folket och allra öfverst den kejserliga flottans matroser, hvilka hafva till sysselsättning att sköta seglen. Blott kejsarens och senatorernas platser äro ännu tomma.

Ett doft sorl, ett oklart, men belåtet mummel når oss från dessa åttiotusen munnar. Man hviskar med förtjusning till hvarandra om, hvad som komma skall; man talar om kejsarens frikostighet och mildhet, som denna dag skall glädja sitt trogna folk med några hundra gladiatorers blod.

Men man väntar ännu mer. Några galna anhängare af den nazarenska profetens nya läror hafva blifvit funna i katakomberna, där de i trasor, i kloakernas smuts, bland stinkande pestångor och i mörker haft den djärfheten att tillbedja sin nya gud. Dessa skola kastas för vilddjuren. Kejsaren har just från Nubien köpt några lejon för detta ändamål.

Emellertid ankommer Cæsar genom den för honom bestämda ingången. Han hälsar folket med ett nedlåtande leende. Senatorerna, skuggbilderna af den försvunna friheten, följa honom vördnadsfullt. Han sätter sig på "Pulvinar", den upphöjda, för honom bestämda sittplatsen. Omkring honom placerar sig på "Podium" senaten. Fanfarerna ljuda, och under folkets bifallsrop inträda genom Porta sanitoris två hundra muskulösa gestalter. Harnesk betäcka deras kraftfulla bröst, hjälmar deras låga hjessor. Deras nakna armar och ben glänsa af insmorda oljor. Korta svärd blixtra i deras händer och deras ögon glänsa af djuriskt stridsbegär. Det är gladiatorerna.

De nalkas imperatorns plats, följda af allas beundrande blickar, och med det ryktbara ropet: "Salve Cæsarem, morituri te salutant" (Välkommen Cæsar, de som skola dö hälsa dig), hälsa de kejsaren. Efter komma pådrifvarna, hvilka hafva till yrke att med sina långa spjut, hvassa som synålar, åter jaga de fega in i striden. Alla ordna sig; gladiatorerna i tvänne partier, midt emot hvarandra och åtskilda genom sina olika färgade tunikor. Fanfarerna ljuda åter och kampen begynner. Den tyckes först hafva en ordnad karaktär. Anfall göres och tillbakaslås. Massorna förena sig och åtskiljas. Alla finesserna i den tidens stridskonst användas. Men allt efter som striden fortgår, blir den vildare. Blod börjar färga den hvita sanden. En och annan kämpe har redan fallit och snart är det ej en strid mellan människor, utan mellan afgrundsandar. Småningom öfvergår den ordnade kampen till ett formligt slagtande. Man kämpar ej längre i flockar, utan man mot man.

Här strida tvänne — de äro kanske bröder. Plötsligt neddignar den ene, träffad i ansiktet af ett väldigt hugg, som skiljer hakan från hufvudet. Ögonen tränga ut ur sina hålor. Konvulsiviska ryckningar skaka kroppen, men händerna famla ännu i själfva dödsminuten att gifva motståndaren banesåret. Åskådarna jubla.

Där hafva två andra bortkastat svärden och brottas nu på lif och död med hvarandra. Den ene kullkastas och den andra sätter sitt knä på hans bröst för att klämma in detsamma, under det den fallne med sina tänder afsliter sin fiendes öra. Afhuggna sprittande lemmar, forsar af blod ur gapande sår, döda och halfdöda, ännu osårade, som kämpa, stående på sina kamraters lik, demoner i människogestalter; pådrifvarna, som sticka sina spjut i ryggen på en flyende, och omkring allt detta den oöfverskådliga massan, fattad af ett frenetiskt raseri vid åsynen af blod, jublande, klappande händerna, stampande, skrikande, vrålande; kvinnorna, som, känslolösa för skräckscenerna, utpeka någon viss, utmärkt gladiator för hvarandra; senatorerna, som, glömmande sin åledrs och sitt ämbetes värdighet, skrika, liksom de öfriga — sådan är nu scenen, till dess kejsaren slutligen, rädd om de öfverlefvande kämparna, med ett tecken afbryter striden! . . . . .

De döda bäras ut genom Porta mortuaria (dödsporten), de sårade släpa sig bort och de få, som ännu äro helbregda, aftorka blodet från sina svärd och gå att erhålla sina belöningar.

Hopen lugnar sig; ny sand strös på arenan och den andra afdelningen begynner. Ur en af de mörka, med galler försedda hålorna* införas några aftärda gestalter. De äro de

* Dessa hålor kunna ses ännu i dag. Liggande under jorden, besväras de af en förfärlig fukt. Man måste bokstafligen krypa in genom den glugg, som benämnes ingången.

kristna, som gå att lida martyrdöden för sin tro. De tyckas höra till samma familj.

En kvinna bär ett spädt barn på armen. Den lilla gråter sakta af hunger, under det qvinnan, med blicken riktad mot höjden, knappast mera synes tänka på det jordiska. Oändligheten strålar redan ur hennes feberglänsande ögon, under det läpparna sakta frammumla något, ohörbart för hopen, troligen samma enkla bön, som mästaren förestafvade sina lärjungar på Oljoberget. Vid hennes sida stapplar en lutande gubbe. Ett långt, grått skägg nedböljar på hans bröst och hans darrande händer omfatta ett litet, illa gjordt träkors.

Efter dem följer en annan kvinna, yngre än den förra, halfdöd af fasa, och stödd af tvänne ynglingar med öppna, frimodiga ansikten, för hvilka döden tyckes blifva en lek.

De drifvas med gisselslag fram midt på arenan. Massan mottager dem med hån och skratt och tyckes missbelåten med den undergifvenhet, de visa.

Emellertid öppnas en annan håla och tvänne lejon utrusa, framdrifna med glödgade järnstänger. De kungliga djuren stanna liksom öfverraskade af det festliga mottagandet. Ett af dem fäster sin blick på kejsaren. De båda furstarna betrakta hvarandra. Skilde dem ej en mur af tjugu fots höjd, så vore Rom i nästa ögonblick utan Cæsar. Men nu finnes detta hinder, och djurens konung vänder sig missbelåten bort, piskande sina sidor med svansen, och går rundt omkring arenan, ledsagad af allas till det yttersta intresse spända blickar. Kamraten följer honom. Slutligen nedhukar sig denne, troligen manad af hungern, till det afgörande språnget. Ett jättelikt hopp — åter ett, och mördandet begynner . . . .

Med en kraftig ansträngning ryckte jag mig lös från min uppjagade fantasis gyckelbilder. Månan hade gått i moln och Colosseum låg mörkt och dystert, som historiens dom öfver Roms djupaste förnedringsperiod, kejsartiden.

Under våra vandringar omkring uti alla vinklar och vrår af amfiteaten skred natten omärkligt fram, och en svag, rodnande strimma vid horisonten betecknade snart dagens annalkande.

Och när sedan denna strimma förstorades, erhöll en högre skär rodnad och molnens kanter purpurfärgades, och när slutligen solen i allt sitt majestät uppsteg bakom Sabinerbergen och göt kaskader af ljus öfver naturen, när strålarna, liksom hoppande från blomma till blomma, från blad till blad, utbredde lifvets sköna klarhet, där förut natt och död herrskat, när blomstren öppnade sina daggdruckna kalkar och fåglarna började drilla i pinielundarna — då hade med natten äfven de nattliga spöksynerna försvunnit, forntidens sorgsna valnader återvändt till sina grafvar och allt var åter lif och jubelsång. Och liksom Colosseum låg uti en ny dags gryning, med en gloria af solstrålar kring sina tinnar, så tyckes äfven nu en ny morgonrodnad hafva upprunnit för Italien efter öfvertrons, vidskepelsens och det klerikala tyranniets långa, mörka natt. Må denna morgonrodnad snart efterföljas af en klar, ljus och härlig dag!

Landtråd och skolmästare — en historia om glödande kol.

AF OTTO FUNCKE.

MELLAN Köln och St. Petersburg, icke alldeles midt emellan, utan några hundra mil mer i väster, ligger midt bland bergen en liten stad, som utmärker sig hvarken genom skönhet eller rikedom, utan därigenom, att ett jämförelsevis stort antal energiska, trosfriska och verksamma kristna bo där. Här skulle jag första söndagen i Advent 1864 hålla en predikan vid en missionsfest.

Dagen förut for jag från tidigt på morgonen till sent på aftonen i postvagn. Det var en besvärlig resa, vägen var full med djup snö, och mot kvällen blef det bistert kallt. Mina medresande på den sista vägsträckan utgjordes af en ung doktor, hvars ansikte egentligen blott bestod af en kolossal näsa, och en adlig godsägare, som var helt och hållet insvept i pelsverk, men hvars sätt att uttrycka sig röjde, att han var en f. d. gardesofficer. För att värma sig, drucko de båda herrarne konjak och punsch i sådan mängd, att de omsider råkade i ett tämligen bestialiskt tillstånd. De öfverbjödo då hvarandra i brutala och ilskna exkurser mot det sig mer och mer kringspridande "läseriet" i den lilla stad, som vi nu närmade oss, och svuro högt och dyrt, att så länge denna "jesuitiska hycklareliga icke vore utrotad med hull och hår," kunde all kultur och civilisation här ingenting uträtta. "Är det icke så? Ni tyckes ju också vara en förnuftig karl!" interpellerade mig doktorn, i det han helt förtroligt, och naturligtvis förgäfves, ville fatta min hand. Dock svarade jag den öfverlastade mannen icke mer än att vi voro af "olika åsikter." Jag hade icke lust att tvista med denne civilisationsriddare och ännu mindre att kasta pärlor för svin. Doktorn syntes ock fullkomligt nöjd med mitt svar, somnade snart och snarkade som en björn. Men när hans ädla hufvud sjönk ned på godsägarens skuldra, så sköt denne honom mycket omildt ifrån sig, i det han hviskade till mig: "Hvem vet, om icke karlen har löss?" Jag kom härvid att tänka på världens vänskap, ty på det sista värdshuset hade de båda "bröderna" druckit vänskap — "för evigt".

Mot klockan 10 på kvällen kommo vi till M. Jag hade fått höra, att en ung världsborgare gjort sitt inträde i pastorshuset, och att för den skull skolläraren Friedenreich skulle mottaga mig vid poststationen och härbergera mig. Så var det ock. Herr Friedenreich mottog mig som en gammal bekant. Han var en ganska glad och till och med skämtsam och jovialisk man, dock märkte man snart, utan att ett ord därom yttrades, att han stod under en tukt, som hvarken fader eller moder, predikant eller lärare kan bibringa en.

Skollärarens hustru öppnade själf dörren för oss. Hon hade ett mildt, ädelt, nästan ängsligt utseende och talade endast föga med sina läppar, men desto mera med sina stora blå ögon. Den lilla tjänsteflickan och barnen hade redan gått till sängs. — Jag infördes i ett litet rum, där det utom ett gammalt bord och några trästolar blott fans ett klaver från förra århundradet. Herr Friedenreich sade med en lätt ursäkt: "Vårt bästa rum hafva vi lämnat åt en gäst, som tillfälligtvis bor hos oss en längre tid." Husfrun själf hämtade nu en kopp the, som lämnade ingenting annat att önska i fråga om genomskinlighet, därtill litet groft bröd, smör och hemgjord ost. "Var så god," sade den blåögda frun och knäppte andäktigt sina händer. Men jag bad just icke särdeles andäktigt. Hela dagen hade jag icke haft tid eller tillfälle att egentligen äta något, och hade bespetsat mig på en god och bastant aftonmåltid. Så begynte jag då i min själ att filosofera allehanda öfver skilnaden mellan girighet och sparsamhet. Dock när jag betraktade dessa makar, dessa fyra ögon fulla af frid och kärlek, blygdes jag öfver mina misstankar.

Morgonen därpå väcktes jag af ett förfärligt larm, som den kära ungdomen i huset anställde utanför mitt sofrum, tilldess gossarne slutligen slogo med käppar på dörren och ropade: "främmande farbror pastor, har du icke stigit upp ännu? Vi vilja gärna hälsa god morgon på dig!" Så snart det lät sig göra presenterade jag mig för den unga skaran,

ett litet vackert sällskap af åtta barn mellan nio och fyra år. Den förståndige läsaren vill kanske protestera häremot, men så var det likväl. Jag kunde icke strax lösa gåtan och förmodade, att husfrun åtminstone två gånger blifvit välsignad med tvillingar. Dock märkte jag snart, att barnen voro representanter af två raser. De, som voro skolmästarens telningar, igenkändes lätt på de härliga blå ögonen, som de ärft af sin mor; de voro också spädare och blekare än de tre andra fint klädda barnen. Dessa hade mörka ögon och svart hår och någonting vildt och trotsigt i hela sitt väsen, men harmonierade för öfrigt på det bästa med skollärarens.

De små och jag följdes nu åt till det dagliga rummet, der, efter en hjärtlig hälsning, en kort och för barnens ståndpunkt passande morgonbön förrättades. Först därefter visade sig "gästen", klädd i en ståtlig nattrock, en lång dyster herre, som, förnämt helsande, satte sig vid bordet utan att säga ett ord. Icke dess mindre bemöttes han med utsökt vänlighet. När jag under frukosten — öfver hvars qvalitet jag nu, då jag såg alla dessa munnar, icke vidare anställde några reflexioner — betraktade den hemlighetsfulla gästen, behöfde icke min värd upplysa mig om, att de tre svartögda barnen tillhörde denna. En tillfällig anmärkning af lilla Elsbet uppenbarade vidare, att de tre barnen jämte sin fader åtminstone sedan sista äppelskörden gästat skolmästarens hus. Jag blef allt mer nyfiken att få veta, hvem dock denne gäst, som syntes passa i detta hus ännu mindre än Saul bland profeterna, egentligen vore och hvarför han uppehöll sig här. Dock märkte jag af några yttranden, att skolmästaren icke gärna ville blifva tillfrågad härom.

Jag tyglade därför min nyfikenhet till dess jag efter hallen predikan gjorde ett besök hos pastor loci. Denne berättade nu på min fråga följande: "Denne gäst är en af de fogdar, om hvilka vår frälsare säger i Lukas 16 kap., att de förfara sina herrars ägodelar och för sina skändliga bedrägerier varda afsatte från sitt fögderi. Äfven om denne gäller det: "grafva orkar jag icke, tigga blyges jag." Men han hade försummat att, i likhet med fogden i evangelium, göra sig vänner med orättfärdighetens mammon och hade föredragit att förslösa alltsammans för egen räkning. Och icke blott det, han hade äfven låtit komma sig till last de gröfsta orättfärdigheter mot andra, som stodo under honom. I synnerhet hatade han dödligt vår käre skolmästare för hans kristendoms skull. Utan allt annat skäl hade han plågat honom till det yttersta, ja, han hade genom skändligt förtal slutligen bragt det så långt, att den redlige mannen var nära att varda afsatt från sitt ämbete, då han själf föll i den grop, som han hade gräft. Hans bedrägerier upptäcktes, han blef jagad från hus och ämbete, och all hans egendom tagen i beslag. Nu talade alla blott därom, "att man ju kunde tydligt se, att det fins en Gud i himmelen." Öfvergifven och utfattig stod landtrådet med sina tre barn på gatan. Jag hade för tillfället rest bort. Hvar och en unnade mannen sitt straff, och ingen människa tänkte på att räcka honom en hjälpsam hand. Endast skolmästaren hade sin egen teologi. Han närmade sig vänligt den stolte, olycklige mannen, räckte honom sin hand och bad honom att med sina barn komma och bo i hans hus, till dess han funnit råd och hjälp, han och hans hustru ville för hans trefnad göra allt, hvad de kunde, o. s. v. Under dyster tystnad hörde landtrådet de vänliga orden, men följde dock skolmästaren till hans anspråkslösa hem, och barnen dansade förnöjsamt efter honom. Hvad de senare beträffade, blefvo de på mindre än tjugufyra timmar goda vänner och kamrater med skolmästarens. Men åt landtrådet gafs det bästa rummet i huset och ordnades på det bästa. Detta har nu fortgått sedan i juni, och ingen vet, huru länge det kommer att räcka. Men hvad de måste utstå af sin gäst, det står icke till att omtala. När han förliden höst sjuknade i rödsot, vårdade de honom dag och natt, liksom de hade att tacka honom för lif och salighet. Dock kan man hittills icke märka något spår af tacksamhet hos landtrådet. Han tager allt så kallt, som vore det alldeles i sin ordning. Om det husliga lifvet bekymrar han sig icke det ringaste, utan lefver som på ett värdshus, blott med den skilnaden, att han ingenting betalar. Skolmästaren är vis nog att icke tränga sig på honom med kristliga ord eller med straffpredikningar, han vill till och med vänta, om han icke med tiden skall behaga deltaga i morgon- och aftonandakten. Om likväl icke min smula människokännedom bedrager mig, så pågår just nu i landtrådets hjärta en häftig kamp. Det säger jag åtminstone: kunna icke sådana glödande kol bränna hans hufvud, då hör han icke längre til människorna utan till djäflarna. Men så ofta jag tänker på skolmästaren, som är i ganska knappa omständigheter, så måste jag af vördnad taga af mig hatten. Sådan outtröttlig kärlek har jag hittills aldrig sett på jorden. Aldrig hör man ett ord af klagan öfver gästen, utan alltid uttryck af deltagande; icke heller ser man någonsin ett dystert anlete i huset, utan där är alltid blå himmel."

Här blef samtalet afbrutet, ty skolmästaren och hans hustru inträdde. De voro jämte sin dystre gäst bjudna till middag hos pastorn, som alltså äfven lärt af sin kantor. Men jag betraktade nu min värd och hans hustru med helt andra ögon, och tänkte i mitt hjärta: "Min själ dö dessa rättfärdiges död och min ände vare såsom deras ände!" Nu förstod jag den utomordentliga sparsamheten och den magra kosten i skolmästarens hus, och huru blygdes jag icke öfver mina onda tankar! Jag hade väl kommit till M. för att predika, men hade hos skolmästaren fått höra en predikan utan ord, som ännu i dag går igenom min själ, väldig som åskan och såsom en storm om våren.

"Nå," hör jag frågas, "huru gick det så med de glödande kolen på landtrådets hufvud? Brände de så, att det kändes, eller icke?" Denna gång är jag i det lyckliga läge, att jag icke behöfver säga: "Evigheten skall göra det klart," — nej, i detta fall blef det redan i tiden uppenbart, hvad kärleken förmår. Af bref, som jag sedan erhöll från pastorn, erfor jag nämligen följande: Åtta dagar efter mitt besök i M. satt landtrådet i skymningen tillsammans med sin värd. När det började mörkna, stod skolmästaren upp för att hämta ljus. Men gästen bad honom med en röst, som darrade af rörelse, att vänta litet, stod själf upp och reglade dörren. Sedan detta nu till skolmästarens icke ringa förvåning var gjordt, sjönk landtrådet under tårar på knän och frågade, om han verkligen kunde förlåta honom, och om han trodde, att äfven en så förlorad son som han kunde räddas. En sådan usling, som han vore, hade icke sin like på jorden, o. s. v. Hvad nu de båda vidare talade med hvarandra i det mörka rummet, det vet han allena, som, ehuru osynlig, i denna stund var när dem såsom den tredje i deras förbund och som äfven medföljde landtrådet i hans kammare, där han nu långa timmar gret och bad, men hvarifrån han sedan äfven utgick med ett ganska glädjestrålande anlete.

Men vi veta, att i den stunden änglarne i himmelen stämde sina harpor och sjöngo en sång, som lydde ungefär sålunda: "Fröjden eder, fröjden eder, ty detta människobarn var dödt och har fått lif igen, det var borttappadt och är igenfunnet!" Men hvar och en visste och märkte allt mer för hvarje dag, att landtrådet, som hvarje skolpojke förut kallat en "tyrann" eller till och med en "djäfvul", var en af de mest älskvärda och varmhjärtade människor, som man kan finna; och att kristendomen hos denne forne kristendomsfiende var en verklighet, det kunde äfven den mest närsynte se af frukterna.

Någon tid därefter kom landtrådet genom några rika

släktingars hjälp, hvilka han förut svårt sårat genom sitt högmod, åter till en befattning, så att han kunde förtjäna sitt ärliga bröd. Och nu stod det skrifvit, väl icke med yttre bokstäfver, men med klart lysande andeskrift i hans hem: "Se, det gamla är förgånget och allting är nytt vordet." Men han och skolmästaren hafva förblifvit hjärtevänner ända till denna dag och skola väl vara det i mer än milliarder år, ty deras kärlek kommer ifrån evigheten och skall blifva i evighet.

Så älskade alltså skolmästaren sin fiende, icke därför, att han var så älskvärd, utan emedan han alls icke var kärlek värd. Och sålunda gjorde han genom sin kärlek den icke älskvärde älskvärd, och genom de varma stralarna af sin barmhärtighet, smälte han isen i det obarmhärtiga kalla hjärtat, så att det nu för evigt blef en Guds boning. Men hvem som nu gjorde den största vinsten vid denna handel, skolmästaren eller landtrådet, är svårt att afgöra. Ingen behöfver emellertid bekymra sig härom, men väl om något annat, som den ärade läsaren själf, — herre, fru eller fröken, — torde vara god och gissa.

Henrik Heine, den snillrike kommunisten.

EN vän till Henrik Heine, som under hans långvariga och hårda sjukdom besökte honom i Paris år 1850, berättar om detta sitt besök följande: I ett litet, men särdeles snyggt rum fann jag honom utsträckt på flera öfver hvarandra på golfvet liggande madrasser. Ehuru nu nästan blind och aftärd genom de svåraste lidanden, var det ännu Heine som förr, samma fina och snillrika drag. Ett skönt, långt brunt hår innefattade den öfra delen af ansiktet såsom i en ram under det ett sorgfälligt vårdadt skägg, som slutade i en spets, skarpt afbröt mot det hvita täcket. De afmagrade bleka armarna voro orörligt utsträckta på täcket. Det var en pinsam, men högst fängslande anblick. — Då jag anmälte mig, hade han, innan han hade hört mitt namn, låtit afvisa mig, och ursäktade sig nu, i det han utkastade en sönderslitande teckning af sitt tillstånd och sina lidanden. Han var förlamad, — blott med möda kunde han röra en af fingrarna. Han fann det svårt, att nu äfven den matta skymt, som stundom, då han kunde finna en riktig ställning, tillät honom att urskilja några föremål, allt mer och mer försvann. Hans rygg hade genom åtskilliga bränningar blifvit ett enda stort sår, och själfva talandet förorsakade honom smärta. Och likväl, oaktadt alla lidanden, alla svåra plågor, som skulle försatt den starakaste i förtviflan, hvilade på hans ansikte ett så gladt lugn, att hans tillstånd ingalunda syntes så beklagansvärdt, som det i sjelfva verket var. Hvarifrån kom detta lugn, som tillät honom att tala om sina lidanden, såsom om de ej rörde honom, utan en annan? Denna kraft kom från en källa, som jag icke skulle väntat hos Heine, atheisten, som förr satte en ära i att vara en gudlös, en Gudsförnekare, — den kom från en ren, orubblig tro på Gud och från den fasta öfvertygelsen, att hans själ för sina många och stora synder fått förlåtelse och blifvit renad. Han hade bittert ångrat sina onda gärningar och afbedt dem inför Herren.

Denne man, som i sina bästa år låg utsträckt utan att kunna röra sig, talade med största lugn och med nästan leende ansikte om, att han ganska väl visste, att han aldrig skulle stå upp från detta plågoläger och att han oupphörligt väntade, att hans lidanden skulle sluta genom döden, som antingen kunde inträffa hastigt eller dröja år och dag, men ovilkorligt utan någon lindring i hans ständigt stegrade kval.

Det gjorde ett skakande intryck på mig, då Heine i sitt tillstånd af lamhet, så stilla, att man endast kunde märka en sakta rörelse på munnen, med klar och fast stämma sade till mig: "Tro mig, min vän, ty Henrik Heine säger er det på sin dödsbädd, efter flerårig mogen öfverläggning, efter öfvervägande af allt, hvad bland alla nationer blifvit sagdt och skrifvit däröfver, tro mig, jag har kommit till visshet om, att det finnes en Gud, som är domare öfver oss och våra gärningar, att vår själ är odödlig och att det gifves ett lif efter detta, där det goda belönas och det onda straffas. Ja, detta säger eder Henrik Heine, och om I någongång hyst tvifvel härutinnan, så låt den fara och se, huru en fast tro i allt förmår bära utan knot äfven de fruktansvärdaste plågor. Hade jag icke denna tro, så skulle jag längesedan i den öfvertygelsen, att mitt tillstånd är ohjälpligt, — gjort ett slut på detta olyckliga lif." Djupt skakad stod jag bredvid honom, och fattade vemodigt hans förlamade hand, som ej kunde besvara den tryckning, hvarmed jag ville tillkännagifva min glädje öfver hans omvändelse. "Det gifves narrar," så fortfor han, "som, efter att ett helt människolif igenom hafva varit insnärjde i villfarelser, icke mera hafva mod att tillstå, att de så länge farit vilse; men jag uttalar det öppet — det var en bedröflig villfarelse, som så länge höll mig fången; jag var förblindad, men nu ser jag klart. Och hvem som känner mig och ser mig, skall säga, att nu, då jag talar detta, min själ ingalunda är nedtryckt och omtöcknad, utan jag säger detta i ett tillstånd, då mina förståndskrafter äro så oförsvagade och klara, som de någonsin varit."

Diderot var en af de berömdaste skriftställare bland den fräcka otrons målsmän i Frankrike under det 18:de århundradet. Han var en af dem, som på det kraftigaste bidrog att förbereda den stora omstörtning i Frankrike, i hvilken både konungar och oräkneliga personer af det arma folket förlorade sitt lif. Man försökte äfven att afsätta Gud själf från hans eviga konungamakt: man förnekade honom, förkastade hans ord och afskaffade all gudstjänst.

Hos en viss baron von Holback brukade den tidens berömdaste otroshjältar att stundom församla sig om aftonen, och vid ett sådant tillfälle täflade de uti att på det skämtsammaste sätt i världen framdraga de föregifna dumheter, löjligheter och plattheter, hvaraf de påstodo, att den heliga skrift var full. Men filosofen Diderot, som själf betydligt hade deltagit i samtalet, gjorde ändtligen ett hastigt slut därpå, i det han sade: "Det är förunderligt! Jag känner ingen i Frankrike eller annorstädes, som kan tala och skrifva med så mycken kraft och förmåga som bibeln. I trots af allt det, som vi hafva sagt om denna förargliga bok, och det med rätta, vill jag dock uppmana eder alla, som äro här närvarande, att författa en berättelse, som på en gång vore så enkel och tillika så hög och rörande, som berättelsen om Kristi lidande och död. Jag uppmanar eder att skrifva en berättelse, som frambringar samma verkan, som gör ett så starkt och så allmänt och djupt kändt intryck och hvars inflytelse fortfar med samma kraft efter så många århundraden." Denna oväntade uppmaning satte alla de närvarande i förvåning och åtföljdes af en lång och djup tystnad. —

UNGDOMEN.

(Ur Z. Topelii "Blad ur min tänkebok.)

LIFVET erbjuder oss ett landskap af två paralella skogbevuxna höjdsträckor och mellan dem en djup dal. Barnet är närsynt, står på den första höjden, i den rena luften mot himmelens blå, och ser under sina fötter världen i hvarje dess blomster. Ynglingen har halkat utför branten ned i den af alla luftdragets vindar genomilade dalen och ser upp mot himmelen, men ser den högt ofvanför sig, och världen kommer honom till möte med framtidens utsikt i dalgångens öppning. Han vill högre, han klättrar. Uppåt skall han, om det ock gällde att na molnen. Mannaåldern har klättrat ett stycke på den motliggande höjdens brant och ser oftast hvarken forntiden under sig, eller framtiden ofvan sig, emedan träden skymma hans utsikt. Han lefver i det närvarande, där alla åtråns och ärelystnadens föremål uppsluka hans blick. — — —

Ungdomen synes vara ett snabbt stigande. Och likväl finnes i lifvet intet djupare fall, än det ifrån barn till yngling. Hela den obrutna objektiva åskådningens värld, som är barnets lyckliga Eden, har brustit sönder i glänsande spillror, och hvarje spillra gör anspråk på att vara en värld för sig. Naturen har förlorat lif, röst och medkänsla, hon förstår ej mer sitt barndomsspråk, hon igenkänner ej mer den förtrogna anden, som bodde i barnet. Ungdomens nyvuxna sökande ande igenkänner icke mera sig sjelf i naturen. Båda fortfara att älska hvarandra, ja, barndomens vänskap har numera antagit kärlekens glöd. Naturen kläder sig i sin skönaste blomsterprakt för att behaga ungdomen, och ungdomen söker drömmande sitt ideal i naturen. Men de kunna icke mera säga du till hvarandra. Illusionen intager åskådningens plats. Den forna fria förtroligheten har förvandlats till kärlekens blyghet, de söka i hvarandra ej mera verkligheten, de söka symbolen. Ett idealiskt töcken har utbredt sig mellan dem; de blifvit främmande för hvrandra. Jag är ej mera du, och du är ej mera jag; låtom oss söka hvarandra!

Är detta ett fall? Ja, helt visst. Kunna natur och ande, som en gång varit ett, klyfvas i två utan att förlora sin motsvarighet? Kunna delarna hvar för sig mäta sig med det hela? Och likväl är skilsmässan ett vilkor för högre framsteg. Vi skola återfinna detta i sista stadiet.

Jag har redan nämnt den oblidkeliga, oundgängliga makt, som åtskiljer de två. Det är reflexionen, människoandens obetvingeliga åtrå att jämföra sig med sin omgifning för att kunna fördjupa sig i sig själf. Reflexionen är alltid en fråga: hvad, hvarför, hvartill? Den börjar omedvetet i barnets påhängsna frågor, men barnet kan icke fasthålla en tanke, det släpper den åter. Undan för undan upprepas frågan, till dess att barnet finner svaret inom sig. Reflexionen är en smed, som hamrar natt och dag kallt järn, till dess att det börjar rödglöda.

Åldersgränsen kan icke bestämmas, emedan den hos några börjar tidigt, beroende af intryck, hos andra sent. Medelgränsen kan antagas vid tolfte eller trettonde året. Därefter går utvecklingen så snabbt, att ett eller ett par år redan ersatt åskådningens värld med en känslo- och tankevärld. Den fysiska utvecklingen börjar, själslifvet följer långsammare efter. Der uppstår en inre tvedräkt, osäkerhet, blyghet, tafatthet, som gifvit anledning att kalla dessa år slyneller slyngelåren. Det personliga medvetandet har vaknat och tror sig öfverallt upptäcka belackare eller beundrare. Man vill ej mera kallas ett barn och behandlas som barn. Ett barn, hvilken förolämpning! Och ingen ålder föraktar så djupt barndomens lekar som de tretton, fjorton, femton årens förmenta högre vishet.

Om två eller tre år har detta öfvermod åter fördunstat, och barnet betraktas som en främmande varelse, men som kan tolereras. Tusen andra föremål tränga sig fram, kärleken i alla grader och former, äran, för hvilken intet mål är för högt, den egna kraften, modet, självförtröstan, som utstryker ordet "omöjlighet" från sitt språks lexikon, beundran för storheten, skönheten, snillet, tapperheten; och slutligen dessa idealiserande drömmar, som stundom finna ett mål i kärleken, stundom i fäderneslandet, en annan gång åter förlora sig i ett obestämdt något mellan himmel och jord. Tankevärlden vid denna ålder är stor och rik, men större och rikare är känslornas värld. Det hvilar en underbar tjusning öfver ungdomens illusioner. Hemligheten af deras skönhet ligger i deras obegränsade hängifvenhet. O, denna entusiasm, som kan omfamna allt, försöka allt och förmå allt, den kan ej ersättas af något annat! Tro ej på känslornas varaktighet, men tro på deras uppriktighet! Ungdomen kan bedraga sig själf, men falskhet strider mot dess natur. Jag är gammal vorden och ofta bedragen, men tror på ungdomen, som på det bästa af mig själf. Och aldrig kan ungdomen ställa sitt mål nog högt, om sedan någonting skall qvarstå, när lifvet afplockat örnens vingfjädrar. Hvem har ej en gång gått ut att eröfra världen? Att hoppas allt, det är ännu icke att förmå allt, men det är att tro på segern!

En, som gjorde lycka genom artighet.

AF E. FROMMEL.

MANGEN har brutit armar och ben på den hala isen, ty det är icke allom gifvet att gå på glanskis och ändå hålla balansen, följaktligen har den varit orsak till mångas olycka. Men här vill författaren berätta, huru glanskisen lade grund till en af våra officerares och hans familjs välgång ända till den dag, som i dag är. Visserligen var det icke glanskisen allena, hvilken var orsak dertill, utan i förening med något annat, som också hjelpt många fram här i verlden. Ty ordspråket har rätt, som säger: "Med hatten i hand tar man sig fram genom hela vårt land," eller med andra ord: med höflighet och artighet kommer man längre än med oförskämdhet. Detta vill icke alla menniskor tro, utan många mena, att man i våra dagar kommer fram nästan bättre genom att sätta hatten riktigt fast på hufvudet och icke vara så nogräknad, om man dervid råkar "stuka" till den för andra. Detta är emellertid såväl en splitter ny och på samma gång uråldrig visdom, som icke duger mycket till, ty oförskämda menniskor, som förstått bruka sina armbågar, hafva funnits i alla tider, men slutligen hafva de dock träffat på någon ännu oförskämdare än de sjelfva och hvilken till sista centen låtit dem betala, hvad de tagit från andra. Författaren vill derför hellre berätta om en person, som höll sin hatt i handen, eller med andra ord om en, som var anspråkslös och hjelpsam emot andra och som derigenom icke endast tog sig fram genom landet, utan äfven gick förträffligt "i land" dermed.

De hederliga westfalarne, som under förra århundradet

hört till Preussen, måste finna sig uti, att Napoleon gaf dem en ny konung i början af detta århundrade. Till undersåtarnes tröst skulle han kallas "konung af Westfalen" och fick sitt residens i Kassel. Läsaren har nog läst om honom, som man på den tiden kallade "O, Jerum" i stället för "Jerome", och hvilken herre lefde i glädje och härlighet alla dagar med tyska penningar, och hvarken ankarstock eller ärter och fläsk voro hans lifrätter, fastän han var konung i Westfalen. Han samlade omkring sig en hofstat, så att också hans hof skulle vara praktfullt, och de unga westfaliska adelsmännen måste infinna sig vid hofvet i Kassel för att göra tjenst såsom pager eller inträda i adelsgardet. Ville de icke detta, så konfiskerades utan vidare föräldrarnes gamla gods och egodelar. Derför måste mången ung man, hvilkens hjerta vände sig i kroppen bara han såg konungen af "Napoleons nåde", finna sig häri. Det fanns ingen annan råd.

Bland dessa var äfven en vacker, högväxt ung man, rak som en gran i urskogen. Uniformen klädde honom utmärkt, men den satt ändå icke väl utanpå hans tyska hjerta. Blott af lydnad för sin gamle fader fogade han sig häri.

Han gladde sig också af hjertans grund, då det stora fälttåget mot Ryssland gick af stapeln, ty han tänkte: hvem vet, om icke detta kommer att kosta halsen såväl på Napoleon som på kungen af Westfalen. Han drog emellertid också ut med sin lilla junkerfana mot Ryssland. Huru det sedan gick, och huru Gud genom den fruktansvärda kölden "gjorde kål" på fransmännen under kriget, det känner nog läsaren till förut. Till hälften förfrusen, sårad och eländig återkom junkern till fäderneslandet. Så gerna som han ville lefva, hade han redan då förenat sig med gamle York och tillsammans med honom gjort front mot fransmännen, men det gick icke för sig, ty fransmännen tordes icke släppa westfalarne öfver floden, utan stucko in de senare en och en i franska regementen, så att ingen möjlighet fanns för dem att undkomma. Under slaget vid Leipzig kom emellertid den stund, som junkern afvaktat; i det han tänkte: "nu är tiden inne," kastade han sig jämte några andra kamrater ur sin sqvadron in i småskogen för att gå öfver till preussarne. Men då han gjorde en svängning åt venster, märkte en fransk fanjunkare hans afsigt och red efter honom med en hel skara folk. Fänriken satte sporrarna i sidorna på sin häst och jagade bort, samt hann under vägen hugga ned en fransman, som kom honom för nära, men derefter uppstod ett hinder i form af en bred, djup graf. Med uppbjudande af sina sista krafter tog hästen sats och kom också lyckligt öfver, men hängde upp sig på en buske vid andra sidan och kastade dervid sin ryttare hals öfver hufvud in i busksnåret och träsket. De franska ryttarne sköto efter såväl häst som ryttare allt, hvad tygen höllo, men fänriken lyckades till slut på alla fyra krypa uppför sluttningen samt kom undan eller med andra ord lyckades förena sig med preussarne. Alla skrattade, då han kom fram, nästan oigenkänlig af blod och smuts, och han fördes direkt fram till gamle fader Blücher.

"Det der var tappert gjordt, min son. Hämta dig en häst, så får du blifva löjtnant hos oss."

Såsom sådan deltog han i fälttåget mot Frankrike. Men saken blef känd — ty äfven på den tid funnos tyska uslingar, som voro spioner, — och då man fick veta, att fänriken gått öfver till preussarne, lade man beslag på hans egendom, och den gick under klubban i största hast. Fadern hade nemligen aflidit under tiden, och fänriken hade ärft godset. Då han efter fredsslutet kom hem, fick han, i likhet med så många andra, som förlorat all sin egendom, endast se på det förlorade.

Vi återfinna honom sedermera i Berlin, der han, sedan konungen fått höra hans tappra bedrift, blef befordrad till ryttmästare vid ett af konungens regementen. Redan då var det dyrt att lefva i Berlin, och officeren hade svårt att slå sig fram på sin lilla lön som ryttmästare utan att göra skulder. Men det oaktadt fann han öfverallt tillfälle och medel att göra godt samt ändå alltid vara lika snygg och fin som någon af kamraterna inom regementet. Alla tyckte om den älskvärde, frikostige kamraten, ty ännu har aldrig någon gifvit bort så mycket, att han gjort sig sjelf utfattig, men deremot har det händt, att man blifvit fattig genom öfverdrifven sparsamhet. Så lefde han då rätt och slätt som det anstod en tapper officer och gjorde sig inga bekymmer för framtiden.

En dag var han ute och promenerade på "Unter den Linden", som också är den stora promenadplatsen för berlinaren, om han vill se litet grönt, men den der dagen var det i stället en svår glanskis, och den, som i sådana fall icke står stadigt på benen, gör bättre, om han stannar hemma. Att falla på glanskis är icke endast farligt, utan också löjligt. Då man ser, hur folk vacklar och kämpar för att hålla jämnvigten, fordras det redan en tämligen stor portion kärlek till nästan för att icke skratta.

Ryttmästaren gick emellertid framåt med säkra steg, då en vagn stannade icke långt ifrån honom. Det var en af den gamla patriarkaliska sortens vagnar, en riktig Noaks ark, hög och med åtskilliga steg för nedstigningen. Ur denna ark kom nu en väl insvept äldre dam, som med möda kunde reda sig med sin långa schal, som virat sig om hennes fötter. Till detta kom nu äfven glanskisen, hvarjämte fotstegen på vagnen också blifvit hala — med ett ord damen höll i samma ögonblick på att störta på hufvudet ned från vagnen på gatstenarne. Ryttmästaren fattade med ens situationen, tog en sats framåt och rusade fram alldeles i lagom tid för att uppfånga damen på sina kraftiga armar och bära henne som ett barn in i förstugan, der han släppte ned henne under många ursäkter för det han nödsakats utan vidare fatta tag i henne. Damen var ännu så förskräckt öfver den kullerbytta hon hållit på att göra samt öfver den besynnerliga bärstol, som transporterat henne in i huset, att hon knappast förmådde yttra ett ord, utan skyndade upp till sin bostad.

"Om jag åtminstone kommit mig för att fråga efter hans namn," sade hon sedan till sin kammarjungfru; "hvad skall han väl tänka om mig."

Ryttmästaren tänkte emellertid icke något annat, än hvad en hederlig menniska öfver hufvud brukar tänka vid ett sådant tillfälle: "det var din pligt och skyldighet," och på qvällen gick han till sängs liksom alla andra qvällar, utan att i likhet med en viss herre i X** taga af hatten för sig sjelf och säga: "Ludvig, der har du åter igen gjort något riktigt bra."

Följande dag gick han emellertid förbi för att underrätta sig om damens välbefinnande, ty han tänkte, att han kanske skrämt henne genom sitt häftiga anfall. Hon tog emot honom mycket vänligt och under många nigningar yttryckte hon sina allra ödmjukaste tacksägelser för hans ridderlighet.

Därmed var saken alldeles uppgjord mellan den gamla fröken och ryttmästaren.

En och annan gång traffades de sedermera ute i sällskapslifvet, och på nyåret försummade han aldrig att skicka henne sitt kort, hvilket hon äfven gjorde å sin sida, för att ömsesidigt önska hvarandra ett godt nytt år.

Så förgingo ytterligare ett par år. Ryttmästaren hade varit borta på fältmanöver, och då han kom hem, fick han höra, att den gamla fröken under tiden aflidit. Han blef ledsen och saknade henne, såsom man saknar en människa, hvilkens vänliga och tacksamma ansikte man icke får se mera.

Några veckor därefter fick ryttmästaren kallelse till rådhusrätten. "Hvad står nu på," sade han till sig sjelf, "de

måtte väl aldrig tänka sätta mig inom lås och bom."

Han klädde sig emellertid i parad och inställde sig på utsatt tid. Domaren tog fram ett stort papper och läste: "Till min universalarfvinge insätter jag härmed ryttmästaren von N. N., som en gång så ridderligt tog mig under sitt beskydd. Jag har aldrig förlorat den duktige, älskvärde och anspråkslöse mannen ur sikte. Jag hoppas säkert, att han skall blifva en god husbonde och hushållare på mina gods, hvilka jag härmed testamenterar åt honom, samt för mina underhafvande en hjälpsam vän. Detta är min yttersta och fria vilja och testamente."

"Nå, vill ni tillträda detta arf, som är helt och hållet skuldfritt?" frågade domaren.

Ryttmästaren var denna gång fullkomligt och lika mycket bragt ur fattningen som den gamla fröken den där gången — han kände det alldeles som om han kastats ur sadeln, men slutligen svarade han: "Ja, i Guds namn"

På hvad sätt han sedan kom hem till sig med den officiella handlingen, om åkande eller med apostlahästarna, vet jag icke. Jag vet endast, att han kort därefter tog afsked och slog sig ned på det vackra godset, som snart förökades med ännu ett. På detta sätt fick han rikligen igen allt, hvad "Jerum" tagit ifrån honom. Denna egendom var mycket vackrare än den, han förut rådt om, och han rättfärdigade äfven den gamla frökens förtroende och blef en välsignelse för sina underhafvande. Aflägsna släktingar till den gamla fröken försökte visserligen att bestrida testamentet, men det lyckades icke, ty rätt måste förblifva rätt; därför finnes det en kammarrätt i Berlin

Kom därför i håg: "Med hatten i hand tager man sig fram genom hela vårt land." Om ryttmästaren tänkt: "Låt den gamla käringen falla på isen," så hade det icke blifvit något af med det alltsamman. Artighet skadar aldrig någon människa, långt mindre en soldat.

Kom också ihåg, att den, som älskar sitt fosterland och kan offra något därför, för honom skall aldrig något fattas, äfven om det icke blir så rikligt belönadt som det skedde denna gång.

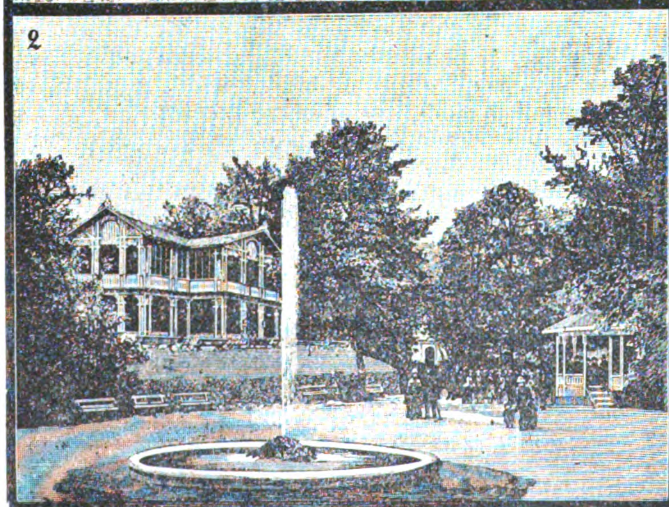
Från Midnattssolens Land.

KANSKE *Ungdoms-Vännens* läsare vill följa mig på en färd genom fäderneslandet i högan nord. Det är vid midsommartiden. Låtom oss skynda för att se midnattssolen. Vår utgångspunkt skulle blifva Göteborg, Sveriges andra stad i storlek och första i sjöfart. Vi taga vägen genom Halland till Halmstad för att få tillfälle betrakta skärgården och på samma gång komma djupare in i landet. Vi fara öfver ljungmoar, flygsandfält. Här och der sticka de sydsvenska höglandsbergen upp i hafvet. Senare årens hushållningskonst har mångenstädes bundit den förr så odrägliga flygsanden med sandgräs och furuskogar. Trakten synes dock mager och förmodligen finnes här icke så få, som vant sig vid lifvets försakelser. Man kan ännu träffa några af de låga ryggåsstugorna med fönster på taken. En och annan yngling torde i dessa låga observatorier, med fönster mot himmelen, hafva erhållit de allvarliga intryck, som bestämt honom för ett verksamt och välsignelserikt lif; här i den ljusa sommarnatten, med ansigtet vändt mot nordens höga, blåa himmel, har mången, likt fordom en Jakob, drömt om sin framtid. Kanske någon af mina läsare haft sin vagga eller sin mors och fars vagga i en liten ryggåsstuga på den magra ljungheden! Har du nu det bättre, så tacka Gud, och sedan de menniskor, som hjelpt dig fram.

NORREPORT I HALMSTAD.

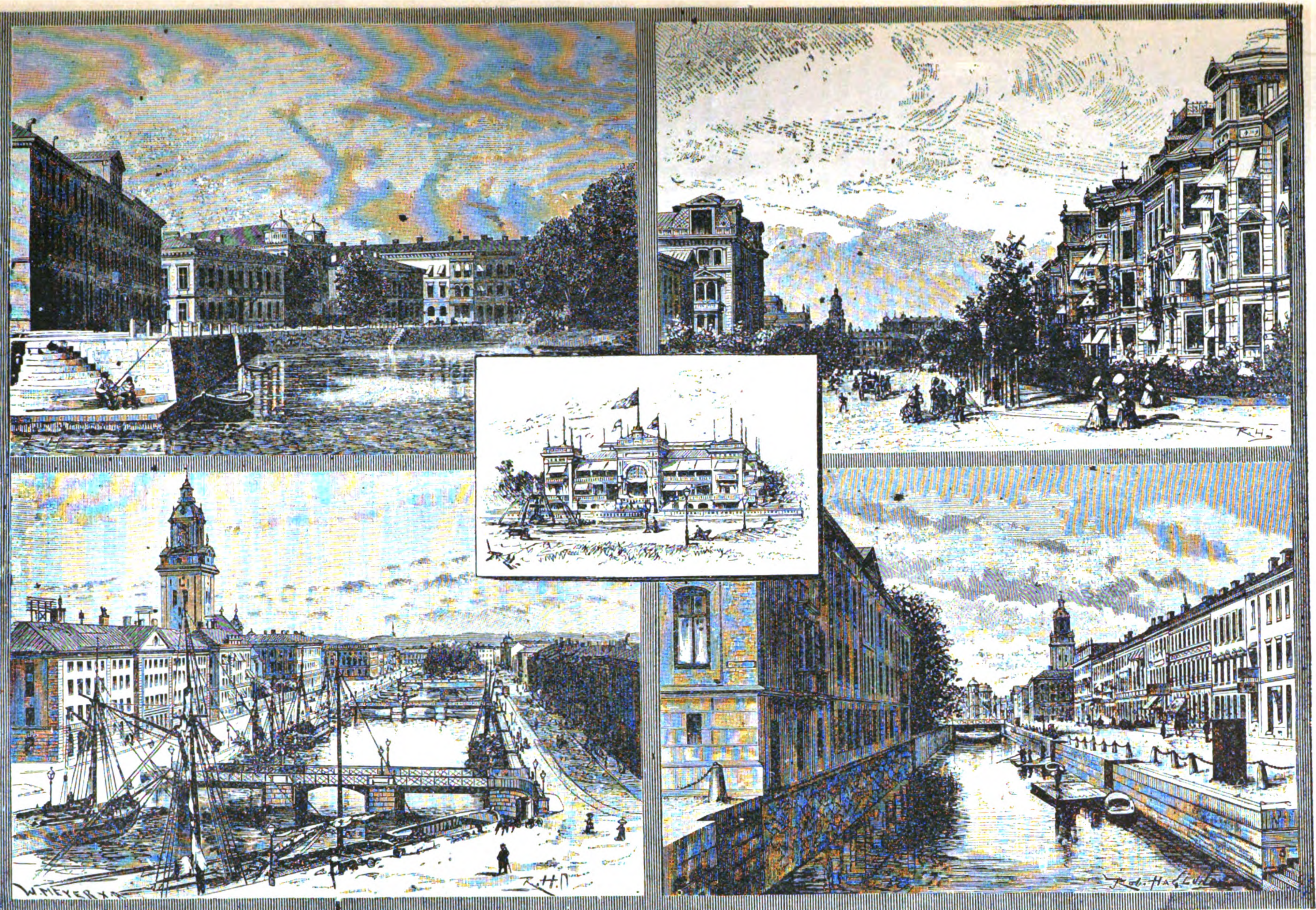

BILDER FRÅN HALMSTAD: 1. Torget. 2. Tivoli.

Vi hafva icke tid att dröja länge på hvarje plats: så skynda framåt. Halmstad, ropar konduktören. Jaså, nu äro vi der, hvarest på 1000-talet den danske konungen Sven Estridsonmed sina 200 skepp mötte den norske konungen Harald Hårdråde, som kom med 150. Läsaren torde väl veta det "krigsskeppen" voro på den tiden icke lika dem, som nyligen sammandrabbade vid Manila eller Santiago. — Halmstad är jumärkvärdig för sin rika historia och sin — feta lax. Apropos Halmstads lax, så ansträngde jag mig mycket och gjorde de mest allvarliga försök att få tag i en sådan, men alldeles omöjligt. Det syntes vara med Halmstadslaxen, som med de stekta spårfvarna, de vilja icke infinna sig.

Från Halmstad begifva vi oss i norr. Vägen går ge-

GÖTEBORGSBILDER:

Stora Nygatan och Vallgrafven.
Stora Hamnkanalen med Södra och Norra Hamngatan.

Konsertsalongen i Trädgårdsföreningen.

Kungsportsavenyen (från söder).
Norra Hamngatan (från öster).

nom Småland, oftast i magra trakter och öfver ljungbevuxna sandmoar. Småland, nog känner läsaren till namnet åtminstone. Amerika är rik på smäländingar. Den magra och karga naturen i Småland har fostrat ett företagsamt och qvickt folk. Tänk så många präktiga söner och döttrar, som Småland gifvit åt Amerika! I föregående vill jag blott nämna Minnesotas guvernör, John Lind. Längre fram torde jag kunna berätta ett och annat från Småland för *Ungdoms-Vännen*.

Vi låta det nu gå. Vi ila fram öfver magra och bördiga bygder. Herregårdar, bondgårdar, torp, gamla slott, kyrkor o. s. v. passera hastig revy. Skogar, slätter, sjöar, floder och berg synas under färden. Det är Östergötland, Södermanland och Upland, som vi nu genomresa. — Stockholm, ljuder det. Vi äro nu i kungstaden. Stanna vi här några dagar och resa omkring i staden, så få vi se herrar i lysande, guldglittrande uniformer och tiggare i smutsiga trasor; damer i de finaste toaletter och qvinnor som på ställningen till fjerde våningen af en byggnad bär tegel, kalk och vatten; herrskap som åka beqvämt i fyrspända ekipager och "dragare" som streta fram på gatan med en tungt lastad dragkärra; herrar och damer, som sitta beqvämt vid dryckesborden på sommarvillans veranda och andra som ligga i rännstenen eller en skogsbacke och sofva ruset af sig. — Så är det. Taflan är brokig!

Vårt mål är midnattssolens höjder. Låtom oss derföre lemna Stockholm för en tid och kila i väg mot norden. Snart äro vi i det stolta och härliga Norrland med sina väldiga skogsåsar, djupa dalar, spegelblanka floder, forsande åar och idylliska dalar. Natten är här såsom dagen; luften ren och de bomullshvita molnen sväfva högt öfver bergstopparna.

Vi komma nu in i Lappmarkerna genom en kedja af fjellsträckningar och jökelfält. Skogen glesnar, träden förlora sin grönska och munterhet. Slutligen försvinner granen alldeles och det är nu tallen och björken som ännu kämpa för tillvaron. Snart förlora äfven dessa sig och det är då videt som kryper fram öfver den ödsliga jorden, som synes brun af kråkbärsris och mossa. Nu börjar snön, först i mindre fläckar och sedan i stora massor, som på de höga, nordliga bergen öfvergått till is. — Vi äro nu framme vid Gellivare, ett godt stycke norr om polarcirkeln. I norr reser sig "Dundret", omkring 2,700 fot öfver hafvet. Det är från denna höjd vi skola se midnattsolen. Omkring ett par tjog turister, män, qvinnor och barn, ämna sig dit upp i natt. Det är omkring 4 eng. mil lång och rätt besvärlig väg dit. Man måste gående tillryggalägga vägen. Myggen passar på der nere i träsken och snåren och frossar på våra lekamnar till dess den kyliga vinden vid den nakna bergtoppens fot drifver dem tillbaka, — endast för att invänta vår återkomst. Ja, så äro vi nu uppe på toppen af höjden. Vinden är ganska kall. På med ytterrockarna! Solen hänger så klar öfver fjellen i norr. Hon sänker sig något. Månne hon ämnar dölja sig? Nej, nu är hon rätt under nordstjernan och höjer sig åter. Hvilken härlig syn! "Himlarna förtälja Guds ära och fästet hans händers verk." "En dag säger det den andra." — Med barnslig nyfikenhet, djup rörelse och innerliga känslor betraktade vi den härliga midnattssolen tills vi nästan darrade af köld. Med ögon, kikare och fotografiinstrument sökte vi tillegna oss allt som möjligt var af sol, af berg, af dalar, sjöar och omgifning. Måne och stjernor sågo vi icke. Bara sol och dagsljus. Från denna höjd kan man se midnattssolen från 5 Juni till 10 Juli. Det var den 6 Juli, som vi voro der. Synen var väl värd den 825 eng. mil långa resan från Stockholm.

Framdeles torde jag kunna berätta för *Ungdoms-Vännens* läsare ett och annat om Sveriges folklif och bygder och i synnerhet om dess ungdom, sådan den för mig ter sig i ord och verklighet. Tillönskande *Ungdoms-Vännen* lycka och framgång och dess läsare frid och helsa är jag eder förbundne

G. Wahlund.

Ombord på en Norrländsk ångare den 11 Juli 1899.

Hvad Jack gjorde.

JACK var mycket missnöjd och nedstämd. Hans matmor var borta, och han kunde icke förstå, hur detta kom sig. Inte kunde Jack begripa att menniskorna resa bort, antingen för att "sköta sin helsa" eller för att "roa sig." *Han* ville aldrig resa bort, — han blef ledsen bara han såg en järnvägsvagn och tjöt erbarmligt om han måste stiga upp i en sådan, ty hans obehagligaste minnen voro förenade med detta sätt att färdas.

Jack var således ensam hemma, d. v. s. hans matmor fans ej, och då ansåg han sig vara ensam. Nu fick han ej sträcka ut sig på mattan i hennes rum, icke promenera med henne, och ej meddela sig med henne. Ty fastän Jack var bara en hund, kunde han dock meddela sig med sin matmor — tala om för henne när han ville hafva vatten och när han tyckte det vara tid att gå ut, eller också klaga öfver, att barnen voro för närgångna mot honom.

Hvad skulle Jack nu taga sig till? Han började att drifva omkring på gatorna, och snart fann han detta temligen nöjsamt. Men "fåfäng gå lärer mycket ondt," och detta fick äfven Jack erfara. Han började bli en slagskämpe, stälde till gräl med andra hundar, bet dem ofta och skrämde dem oftare. Straffet följde förbrytelsen i spåret. Jack fick dåligt namn om sig, och otaliga voro de slag och hårda ord, hvilka riktades mot honom. Han tyckte just inte, att han gjorde någonting ondt, han "bara slogs litet för tidsfördrif," och huru kunde han rå för, att han var starkare än alla andra hundar, så att det alltid tog för hårdt när han bet dem.

Jacks matmor var länge borta, och allt mer inrotad blef Jacks vana att "drifva ute." Snart kom han icke ens hem om nätterna.

Det var en klar, kall natt i början af vintern. En tjock ishinna betäckte redan vattnet och termometern visade 16 grader kallt. Jack var vid det allra bästa lynne. Månen sken så vackert, det var så lugnt och klart, och kölden brydde han sig alldeles icke om — hans tjocka vinterpels skyddade honom deremot. Han sprang omkring i staden för att se efter, "om något trefligt hände", någonting, som *han* kunde vara med om. — Plötsligt stannade han, lyfte det vackra hufvudet i vädret och nosade. Derpå gick han långsamt fram till en mörk vrå mellan tvenne hus — ganska riktigt, der låg en menniska, en tungt sofvande karl, hvilken andades tungt och mödosamt! Jack nosade på honom, men rynkade föraktfullt på näsan — karlen luktade brännvin. Sakta stötte han till honom — nej, han rörde sig ej; ett par kraftigare knuffar hjelpte icke heller. Jack skälde — mannen sof alltjämt, sof, som om han ej känt att den isande kölden trängde igenom hans trasiga rock, genom hvilkens hål man kunde se återstoden af en tunn skjorta, men också på mer än ett ställe den blottade kroppen.

Jack lade sig ner med hufvudet på framtassarna, och med de kloka, ljusbruna ögonen fästa på den sofvande. Det var tydligt att en tanke arbetade inom hans breda panna, en viktig tanke. Efter en stunds begrundande reste han sig upp, nosade ännu en gång på den olycklige, ur hvilkens bröst gång efter annan ett rosslande läte framträngde, och

sprang derpå bort. Men det var ingalunda hans afsigt att öfvergifva den varelse, som i denna stund stod så många trappsteg under djuret. Nej, Jack var en ädel natur — det var blott en del af sina egna kamrater han icke kunde tåla. I långa språng ilade han bort till torget; der skulle han nog finna hjelp. Hans beräkning visade sig vara riktig, ty der gick en poliskonstapel, en af de personer, för hvilka Jack under vanliga förhållanden gerna gick ur vägen, och hvilkens käpp han ofta fått smaka när han stält till hundslagsmål på gatorna. Nu var det dock icke tid att tänka på egna angelägenheter. Med ett lätt skall sökte han att tilldraga sig "rättvisans tjenares" uppmärksamhet, hoppade viftande med svansen framför denne, och sprang sedan tillbaka samma väg han kommit. Men konstapeln förstod icke Jacks mening, utan fortsatte lugnt sin väg, mumlande någonting om "drifthundar". Med ännu större ifver upprepade Jack samma manöver en gång — två gånger — tre gånger. Men intet hjelpte; Jack kunde icke göra sig förstådd. Då blef han både ledsen och förargad, gick fram till konstapeln, tog med tänderna ett försigtigt tag i hans rock, gnälde ynkligt samt försökte att draga honom med sig. Ändtligen förstod konstapeln och följde halft motvilligt med honom. Nu blef Jack utom sig af förtjusning, hoppade, skälde och gjorde allt för att visa sin belåtenhet. Alltemellanåt vände han sig om, för att se efter att konstapeln verkligen följde honom, och på detta sätt ledde han honom till den mörka vrå, der den tungt insomnade mannen låg, utan aning om att döden redan räckt ut handen efter honom, eller att han, näst Guds beskydd, hade ett "oskäligt djurs" vaksamhet att tacka för att han i elfte timmen blef räddad.

Med allvarsam uppsyn åsåg den kloke hunden, hur den medvetslöse upplyftes af tillkallade hjelpare, och följde sedan efter tåget, när detta långsamt skred framåt gatorna — alldeles som om han velat säga: "Detta är min skyddsling, och jag måste se efter, att han ordentligt kommer under tak."

Den gången fick Jack smekningar och beröm, och sedermera ursäktades många af hans snedsprång (tyvärr lade han icke bort dem alldeles, oaktadt hans matmor kom hem) med de orden: "Låt honom vara, det är en så klok hund — han har räddat en menniskas lif, och derför måste man hafva litet öfverseende med honom!"

E—E.

OM HVARTANNAT.

AF C. A. H.

REV. Dr. Barsom, en Armenier, hvilken en längre tid rest omkring i detta land och hållit föredrag om armeniernas nöd och förföljelser under de grymma turkarna, höll den 6 dennes ett intressant och rörande tal i den Första svenska lutherska kyrkan. Han relaterade på ett lefvande sätt erfarenheter ur sitt eget så väl som sina landsmäns lif. Sjelf hade han blifvit fostrad vid ett engelskt läroverk i Konstantinopel. Vid en pristäflan i vältalighet anordnad för den graduerande klassen, var jag, sade han, olycklig nog att vinna första priset. Jag säger olycklig nog, fortsatte han, och I skolen snart förstå hvarför jag säger så. Jag var naturligtvis så glad som någon yngling, som gjort sitt bästa, och vunnit seger och kanske icke så liten stolthet blandade sig i min glädje. Kort efter examen erhöll jag besök af några muhammedanska studenter och en dito prest, hvilka med smicker och fagra löften samt hotelser ville förmå mig att öfvergifva den kristna läran och omfatta den muhammedanska. Då jag fast och orubbligt vidblef min bekännelse, att den kristna kyrkan vore den enda rätta och Jesus den ende frälsaren lemnade de mig efter flera timmars samtal. Jag visste hvad det skulle innebära för mig att sålunda hafva nekat deras begäran och berättade hela förloppet för min moder. Så ogerna hon ville skiljas vid mig och jag vid henne, ansågo vi dock, att, om jag ville rädda mitt lif, återstod ingenting annat, än att lemna landet. Jag sökte erhålla ett passport från regeringen, men kunde ej få det. En dag då jag vandrade på gatan omringades jag hastigt af några män, hvilka affordrade mig mitt namn. Jag visste väl hvad detta innebar och nekade att tala. Jag tillspordes om jag ville nu omfatta den muhammedanska läran. Jag betänkte mig några ögonblick, men erhöll snart visshet och mod att förblifva ståndaktig. Man visade sina vapen och hotade mitt lif. Jag sade till dem: Jag värderar eder hänförelse för hvad I ansen vara den rätta läran. Jag tror på Jesus och att den kristna kyrkan är den rätta. Kan jag icke få behålla denna tro och lefva, så mån I döda mig. I detsamma gaf en af dem mig ett dolkstyng i ryggen och jag föll medvetslös till marken. Mina mördare trodde jag var död och flydde bort. Af den turkiska polisen fördes jag till ett hospital. Efter nio dagar återfick jag min sans och märkte då först min sörjande moder vid min sida. I min djupa bedröfvelse var jag dock glad öfver att hafva varit trogen mot sanningen. Under fem månader vårdades jag på detta hospital. Väl återstäld öfverlemnade jag mig åt det britiska konsulatet och bad om att blifva tagen om bord på ett engelskt fartyg. Sedan jag berättat min ställning villfors min begäran. Så snart jag var kommen ombord kommo turkiska officerare och fordrade att jag skulle återlemnas. Kaptenen nekade att öfverlemna mig åt dem. De hotade att nedskjuta vårt skepp. Han svarade: Det mån I göra om I vågen. Då jag hörde, att de ämnade skjuta på skeppet framträdde jag och erbjöd mig att gå tillbaka, men kaptenen svarade: Du är nu under den britiska flaggans skydd och förr skola de döda mig och nedhissa flaggan deruppe, pekande på masten, än de skola taga dig. Officerarne lemnade med hotelsen att nedskjuta skeppet, när det skulle genomlöpa dardanellerna. Vi fingo dock afsegla i frid. Sålunda kom jag till detta härliga land. Jag tackar Gud hvarje dag jag får lefva i detta fria Amerika och åtnjuta dess många förmåner. Glömmen icke mine vänner att värdera de förmåner I egen och den frihet I såsom medborgare åtnjuten i detta sköna och mägtiga land. Förkasten icke Jesu Kristi evangelium, omkring hvilket I fån samlas i ro och frid. Värderen be borgerliga lagar som skydda edra hem och tillhörigheter, men förgäten icke det Guds ord, som förkunnar frälsning från synd. Jag har rest omkring öfver hela detta land och hållit föreläsningar om mitt folks förtryck för att om möjligt uppväcka det amerikanska folket till deltagande för

armenierna. Mina föräldrar blefvo snart föremål för turkarnas förföljelser. Omsider kom ett bref från min moder hvari hon sade, att det var troligen sista gången hon skref. Jag beslöt då att resa tillbaka för att rädda mina föräldrar och syskon eller också dö med dem. Jag afråddes visserligen från att resa tillbaka, men min kärlek för mina föräldrar var sådan, att, om jag icke kunde göra något för deras räkning, ville jag hellre dö. Förgäfves sökte jag få passport i Washington och reste derför till Alexandria, Egypten, men i stället för att här få det nödvändiga passportet blef jag arresterad och inspärrad i en usel fängelsehåla bunden i jernfjettrar och fick lifnära mig med en kopp eländig soppa och några cräckers om dagen. Genom Amerikas konsul i Alexandria lyckades jag komma lös och reste derifrån till Ryssland, hvarest jag lyckades erhålla passport tillbaka till mitt hemland. Jag reste nu öfver svarta hafvet direkt till Konstantinopel och kastade mig inför det ryska konsulatet och begärde dess beskydd. Sedan jag delgifvit den ädle mannen mitt ärende och mina erfarenheter lofvade han mig sin hjelp och utverkade passport för hela vår familj, mina föräldrar och sex syskon. De äro nu lyckligt bosatta i Boston."

Till dessa skiftande erfarenheter ur sitt eget lif anförde den unge armeniske vältalaren de mest fasaväckande tilldragelser från de muhammedanska blodbaden bland armenierna, hvilka ett par år sedan upprörde hela den civiliserade verlden. Under dessa blodbad blefvo öfver femhundra tusen armenier mördade. Talaren sade att det är omöjligt att öfverdrifva något vid skildrandet af de många gräsligheter, som detta folk fått utstå och det är föga bättre under så kallade fredstider. Det tillhör den muhammedanska lärans förnämsta trosartiklar att döda de kristna, bränna deras kyrkor och sköfla deras hem. Qvinnan är föröfrigt icke räknad inom det turkiska riket. Skulle en qvinna till ex. råka att komma in i ett muhammedanskt tempel eller kyrka fordrar en oskrifven lag, sade talaren, att ett sådant tempel genast nedrifves och får aldrig mer uppbyggas på samma ställe. Talaren slöt sitt intressanta föredrag med att utbedja åhörarnes sympati och förbön för sig sjelf och det armeniska folket.

* * *

Kunna vi lära något af frälsningsarmeen? Usch! Vårt kyrkliga sinne ryggar tillbaka för en sådan fråga. Men kanske vi ha något att lära ändå. Detta samfund, ifall man kan kalla dem så, består af det fattigaste och okunnigaste folket i landet; undantag gifves väl, förmodar jag, men i allmänhet är det så. Likväl förstå dessa menniskor konsten att gifva på kristligt sätt. Öfriga kristna samfund i detta land synas mer och mer förlora denna konst. Frälsningsarmén har sina försakelseveckor och insamlas då summor, som det rent af skulle förbrylla stora, rika kyrkosamfund att indrifva, genom alla de tusenden både möjliga och löjliga sätt, som nu användas vid insamlandet af medel för kyrkliga ändamål. Utan tvifvel lyckas frälsningsarmén med sina stora insamlingar derför, att hvar och en då gifver så mycket som möjligt genom att indraga egna utgifter och försaka något för ändamålets skull. Hvad som sålunda inflyter blir ren behållning. När de fashionabla kyrkorna skola göra insamling skall det vanligen ske genom någon affär, hvaraf vinsten ofta är obetydlig efter alla afbränningar för expenser i förening med kalaset. Den menligaste följden af dylikt penningeinsamlande är dock, att den som till exempel ätit ett präktigt mål mat i kyrkan för 25 eller 35 cents går hem i den tanken, att han gifvit sitt bidrag till församlingen. Det heter *gifven* så varder eder gifvet, icke äten. Det skulle nog blifva en svår missräkning om frälsningsarmén, som här i verlden är den ytterste, en gång blefve den främste; och det är fara värdt att så sker, åtminstone med afseende på gifvandet.

Apropos konsten att gifva, så blir det godt tillfälle i höst att visa om den finnes ibland oss. De flesta landtbor, i synnerhet i hela nordvestern få i år inbärga en utomordentligt rik skörd, under det att en och annan sett den vackra grödan nedpiskas af en ödeläggande hagelstorm. En inbergad skörd är en rik gåfva och bör så betraktas och förstlingskärfven hörer Herren till. Må det blifva icke blott möjligt utan lätt att i höst insamla alla de medel, som behöfvas för att utplåna samfundets skulder!

* * *

Mjölkmännen i södra Europa beklaga, likasom deras yrkesbröder i Amerika, att de icke hafva fria händer. Man skulle tro att det i den gamla verlden, der mjölkmannen leder koen eller geten omkring från hus till hus och mjölkar vid hvar stuga så mycket eller så litet man önskar, icke skulle gifvas rum för någon förfalskning af varan och derför icke heller något klagomål. Men den sydeuropeiske mjölkmannen bevisar sig stå icke särdeles långt efter sin tid, när han trots detta primitiva sätt att "pedla" ut mjölken, likväl kan smuggla in så mycket vatten han önskar. Han har nemligen skaffat sig "rubber" säckar fylda med vatten under sina armar, från hvilka små slangar leda ned till insidan af handen. När han då mjölkar sin get eller ko behöfver han blott trycka ned med armarna på dessa vattenpåsar för att få mjölken så vattenblandad han vågar. Man har dock kommit underfund om detta fiffiga sätt att blanda mjölken, så nu är det lika vanligt, att den, som köper mjölk, ställer sig på knä bredvid mjölkmannen och fattar tag om hans handleder och sålunda förhindrar dessa extra pulsådror att tjenstgöra medan han mjölkar. Dessa mjölkmän kunna med skäl klaga öfver, att de icke ha fria händer. I Amerika hafva myndigheterna tagit ett steg till i god riktning, nämligen att icke blott skydda mjölkkonsumenterna mot hvarje vattenblandning, utan äfven mot sjukdomsbringande mjölk. Det är kändt, att den tilltagande tuberkelsjukdomen äfven rasar bland kreaturen och kan öfverföras genom mjölken på den som är olycklig nog att förtära sådan mjölk. Dock, är mjölkmannen sinnad att fuska, så hjelper ingenting mindre än att tillsätta en inspektor för hvarje mjölkman, som ständigt känner honom på pulsen.

Observera!

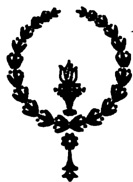
Mr. G. W. Olson, som skött *Ungdoms-Vännens* expedition, har nödgats nedlägga sin tryckeriaffär, hvarför expeditionen för den närmaste framtiden kommer att skötas i St. Paul.

Alla bref och skrifvelser rörande adressförändringar böra derför sändas till *Ungdoms-Vännen*, 252 E. 9 Str., St. Paul, Minn.

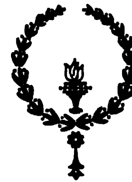
Genom denna omständighet har *Ungdoms-Vännens* utgifvare lidit en ansenlig förlust. Vi bedja på det vänligaste, att sådana, som restera med sin prenumerationsafgift, nu godhetsfullt ville insända beloppet. Vi behöfva det nu för att nöjaktigt kunna uppgöra med någon ny firma om tryckning för framtiden.

Ungdoms-Vännens Redaktionen.

NO. 102--CASCADES, AT KAKABEKA FALLS.

UNGDOMS-VÄNNEN.

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

"Lyckliga ungdomstid! Huru ljuf är icke den dager, som faller öfver dina stigar, när nådens sol uppgår öfver dig!"—WIKNER.

ÅRG. IV. MINNEAPOLIS & ST. PAUL, MINN., SEPTEMBER 1899. N:O 9.

NINEVES RUINER.

AF AUSTEN HENRY LAYARD.

Öfversättning från engelskan.

SJUNDE KAPITLET.

Knappt hade vi uppnått Jakub Rais' hus, förrän ropet: "Beyen är kommen!" med största hastighet spriddes genom hela byn, och en mängd karlar, qvinnor och barn samlades omkring mig. Alla kysste min hand, och jag måste temligen lång tid underkasta mig denna motbjudande ceremoni. Min ledsagare blef nästan qväfd af omfamningar utaf flickorna, hvilka han nästan samt och synnerligen befriat ur slafveriet efter det stora blodbadet, eller hvilka hans bror under några månaders tid understödt i Mosul.

Bland karlarne befunnos flera af mitt fordna arbetsfolk, hvilka framför de öfriga invånarne i Aschihtha utmärkte sig genom sina vackra kläder och vapen, frukter af deras flit under vintern. Äfven presterna infunno sig: Kascha Ghiurghis, Kascha Hormuzd och andra. Så snart de inträdde i rummet, reste sig alla de församlade, aftogo ödmjukt turbaner och mössor och kysste presternas händer. Flickorna hade under tiden försvunnit, men snart återvände de, och enhvar medhade på en bricka frukter, som de ställde framför mig. Mina f. d. arbetare kommo med stora fat kokt Garas, som simmade i smör. Lifsmedel för hela sällskapet funnos nu tillräckligt.

Första frågan gjordes efter patriarken Mar Schamun. Jag framtog hans bref, hvilket presterna först kysste och derefter förde till pannan; derefter öfverlemnades det åt de förnämsta bland männen, hvilka dermed företogo samma ceremoni. Kascha Ghiurghis föreläste derefter brefvet med ljudelig stämma, och efter slutad läsning uttalades af de närvarande fromma önskningar för patriarkens väl, hvarjemte vi på nytt helsades välkomna.

Så snart dessa preliminärer voro förbi, fingo vi redogöra för afsigten,utsträckningen och den sannolika varaktigheten af vår resa. Byn befann sig i största bestörtning, emedan den åter hotades med ett infall af Beder Khan Bey. Distriktet Tkhoma, som förskonades vid det förra blodbadet, var målet för hans fanatiska hämd. Han ämnade marschera genom Aschihtha och hade redan tillsändt byn befallning att samla lifsmedel för hans trupper. Eftersom hans expedition icke kunde företagas före slutet af Ramadan, hade jag ännu tid att besöka de proskriberade distrikterna, innan kurderna beträdde dem. Jag beslöt derföre att stanna en dag i Aschihtha för att låta våra mulåsnor hvila ut.

Morgonen efter vår ankomst gjorde jag i sällskap med Jakub Rais ett besök i byn. Träden och de yppiga sädesfälten hade öfverskylt byns erbarmlighet och gifvit Aschihtha ett blomstrande utseende, när det betraktades blott på utsidan. Men när jag nu vandrade genom de trånga gatorna, fann jag nästan ingenting annat än ruiner. Några få hus reste sig öfver brandställena, och ännu voro många tomter utan egare, emedan hela familjer hade omkommit. Under det vi vandrade framåt, visade Jakub mig på de förmögna invånarnes fordna boningar och berättade mig, huru och hvar de blifvit mördade. Sedan blodbadets tid hade en enstaka liggande kyrka blifvit uppbyggd, grundvalarna till andra såg man mellan ruinerna. Trädstammar, som blifvit fälda af kurderna, lågo ännu och spärrade gångstigarna. De kanaler, som fordom fuktade trädgårdarna, voro nu tomma och uttorkade, de fordom af dem bevattnade tegarne stodo öde och obesådda. Fliten och verksamheten hos de få familjer, som öfverleft skräcktiden och återvändt till byn, väckte min högsta förvåning, ty de hade redan odlat en ansenlig sträcka.

Husen i Aschihtha äro likasom i Tijari-distrikterna, icke byggda i grupper, utan stå enstaka och spridda i dalen. Hvart hus har sin plats midt uti den egaren tillhöriga jordrymden, och i följd deraf intager hvarje by en vida större areal än den eljest skulle göra samt har derjemte ett gladt och trefligt utseende. Husen äro enkelt byggda, men likväl så, att de gifva skydd och beqvämlighet under sommaren lika väl som vintern. Nedre delen är af gråsten och innehåller två till tre rum, som under de kalla månaderna bebos af familjen och dess boskap. Dagsljuset kommer in genom dörren och genom små uti väggen anbragta gluggar. Fönster finnas icke, emedan med anledning af bristen på glas, som i Kurdistan ännu är en okänd lyxartikel, kylan under

vintern skulle bli alltför stor. Öfre våningen är dels af sten, dels af trä, och hela södra sidan är alldeles öppen. Taket uppbäres af ofantliga bjelkar, som hvila på murarna och på träpelare. Detta är sommarboningen, och här uppehåller sig hela familjen. Under Juli och Augusti månader sofver man vanligtvis på taket, der man uppför ställningar af qvistar och träd, som hvila på höga pålar. Derigenom, att man på detta sätt försöker att så mycket som möjligt komma i höjden, befriar man sig från den ohyra, som i svärmar infinner sig i rummen, och får man njuta af nattvinden, som drifver undan myggen. Ofta uppsättas dessa ställningar mellan grenarna på höga träd, som stå omkring husen. Kreaturens af hö och halm bestående vinterfoder uppsättes antingen i stackar omkring husen, eller förvaras det på taket.

Eftersom det var första året, sedan de öfverlefvande invånarne i Aschihtha, ungefär 200 familjer, hade återvändt till byn och börjat odla jorden, befunno de sig nu utan förråder af alla slag. Kött och ris måste vi hemta från Zawihtha; till och med mjölk kunde knappt fås, eftersom kurderna fört med sig hjordarna. Garas var allt, som vi kunde erhålla till föda. De hade helt litet korn, af garas beredde de sitt bröd och lefde blott deraf, utom på högtidsdagar, då de kokade korn och doppade det i smält smör.

Karlarne voro nu sysselsatta med att bevattna sina fält och syntes hafva hopp om att bli välsignade med rik skörd af garas, likasom af hvete, korn, ris och tobak. Gossarne uppgåfvo oupphörligt ett gällt skri eller hvissling för att från den mogna säden bortskrämma småfoglarna, som samlade sig dit i hela skaror. När de tröttnat dervid, sysselsatte de sig med sina rapphöns. Nästan hvarenda yngling i denna trakt bar på ryggen en rund,flätad korg med en rapphöna deri. Husen äro uppfyllda med tama foglar af denna art, medan bergen och dalarne hvimla af vilda sådana. Äfven fruntimren voro icke overksamma. Det större antalet, till och med flickor, var sysselsatt med tröskning af spanmål eller med andra arbeten ute på marken. Några arbetade utanför sina boningar vid väfstolen, medan andra spunno ull till kläder åt karlarne, till och med presterna deltogo i sin församlings arbete.

Jag gick till ruinerna efter den skola och det boningshus, som de amerikanska missionärerna uppfört under sitt korta vistande i denna bergstrakt. Dessa bygnader hade gifvit kurderna anledning till mycken afund och många misstankar. De ligga på spetsen af en enstaka stående höjd, som beherrskar hela dalen. Ett mer modest och blygsamt läge borde man hafva valt, och det är förvånande, att personer, bekanta med karaktären hos de stammar, bland hvilka de lefde, kunde förfara så obetänksamt. De voro likväl högeligen nitiska och värdiga män, och, i fall deras planer lyckats, är det sannolikt, att de skulle gjort de nestorianska kaldeerna mycken nytta. Aldrig har jag hört Tijaris uttala deras namn, i synnerhet doktor Grants, annat än med uttryck af den största högaktning och vördnad.

Under Aschihthas eröfring af kurderna förskansade sig Zeinel Bey med några få tillgifna i det af amerikanerna uppförda huset, och denna post var så fast, att han icke blott höll sig mot alla Tijaris försök att eröfra densamma, utan äfven gjorde hela dalen sig underdånig.

Jakub Rais, af naturen en glad och liflig man, kunde icke afhålla sig från tårar, när han närmare meddelade mig omständigheterna vid blodbadet. Han hade varit en af de första, som blifvit gripen af Beder Khan Bey, och som denna höfding behöll honom såsom ett slags gisslan, måste han alltid vara honom nära, under det Tijaris angreps, och till alla de mordscener, hvilka han med mycken trohet beskref, hade han sjelf varit åsyna vittne. Aschihtha hade blifvit angripet helt plötsligt och oväntadt, och större antalet af invånarne föll för raseriet hos kurderna,som sökte tillintetgöra hvarje spår efter byn. Vi begåfvo oss nu till kyrkan, som hade blifvit nybyggd genom folkets förenade ansträngningar. Dörren till henne var så låg, att ingen kunde komma in utan att böja sig så, att knäna stodo i lika höjd med ryggen. Ingångarne till de kristna kyrkorna i österlandet äro vanligtvis byggda på detta sätt, på det muhammedanerna icke måtte förvandla de heliga byggnaderna till stall för sina lastdjur. Några ritualer, en bönbok och bibeln, allt i manuskript, lågo på det groft arbetade altaret. Men större delen af bladen saknades i dessa handskrifter, och de blad, som funnos qvar, hade antingen blifvit sönderrifna eller skadade genom väta och fukt. Kyrkornas manuskripter gömdes i bergen eller nedgräfdes på säkra ställen, under det blodbadet påstod, men emedan presterna, som undangömt dem, till största delen blifvit dödade, har man icke kunnat återfinna handskrifterna. Några tryckta engelska kallikoer och dukar från Manchester hängde omkring väggarna. På ett bord stodo en flaska och ett glas samt en tenntallrik, hvilka utgjorde nattvardstygen. Framför den inre fördjupningen, det allraheligaste, hängde en gardin af groft kläde, och häri bestodo kyrkans alla prydnader.

Jag gjorde besök hos mitt förra arbetsfolk, presterna och alla, som jag sett i Mosul, och man väntade, att jag skulle mottaga allas gästvänskap och äta af de rätter, som dukades upp för mig, nemligen garas, som simmade i smält härskt smör; följden blef den, att min matlust var mer än tillräckligt stillad, innan jag uppnått Jakubs bostad. Men vid dörren dertill stod Sarah och en hop flickor med korgar, innehållande frukter, blandade med is från

en glacier, de släppte mig icke, förrän jag smakat på allt.

Hos Rais'en bodde jag helt patriarkaliskt. I en vrå af rummet bäddades min säng, den andra vrån intogs af Jakub, hans hustru och ogifta döttrar; en tredje tillhörde hans son och sonhustru med hela deras familj; den fjerde anvisades åt min reskamrat, och åtskilliga personer af hushållet, hvilkas rang icke kunde noggrannt bestämmas, intogo midten af rummet. Detta oaktadt sofvo vi godt, och ingen störde sin granne. Till och med Ibrahim Agha, som fann sitt paradis i Chanak Kalassi, dardanellerna, med hvilka han jemförde allt till deras upphöjelse, medgaf äfven, att Tijari-bergen icke voro någon obehaglig del af sultans besittningar.

Jakub erbjöd sig frivilligt att ledsaga mig under min resa genom den öfriga bergstrakten, och jag antog med mycket nöje hans anbud, eftersom han öfverallt hade bekanta och derjemte var en glad sällskapsman samt kände alla pass och sidovägar. En del af vårt bagage lemnade vi uti hans hus, och det afgjordes, att han imellanåt skulle rida en af mulåsnorna. Han såg ståtlig ut, bar en broderad jacka af bjerta färger, randiga byxor och en hop vapen i bältet.

Den trakt, som vi genomreste efter det vi lemnat Aschihtha, torde svårligen hafva sin like med hänseende till sceneriets skönhet och sublimitet. Hvarenda jordfläck på bergssluttningen var odlad med utomordentlig flit och omsorg, större bevis af flit har jag ingenstädes sett. Våra mulåsnor måste imellertid der och hvar föras öfver ställen, som voro nästan otillgängliga för menniskor till fots, men vi glömde mödor och faror, då vi betraktade den härliga utsigten framför oss. Zawihtha ligger i samma dal som Aschihtha. En af den eviga snön ofvanför nämda by bildad ström söker sig här sin väg neduti Zab. Utmed bergskedjan ligger det bäst befolkade och bäst odlade Tijari-distriktet. Dalgången nedanför Aschihtha är allt för smal att medgifva någon väg utmed bergflodens strand, vi voro derföre tvungna att klättra öfver ofantliga klippmassor, hvilka ofta reste sig till ansenlig höjd öfver strömmen. Ofta var det här så svårt att komma fram, att mulåsnorna måste dragas vid svansen och öronen af flera personer, och vi sjelfva, som icke voro vana vid bergvägar, måste ofta hjelpa oss fram på händer och knän.

I Zawihtha hade man väntat mig, och innan vi hunnit passera de första trädgårdarna i byn, möttes jag af ett antal flickor med korgar, fyllda med frukter. Deras nätt flätade och med blommor prydda hår föll ned öfver deras skuldror. På hufvudet buro de löst hopvirade brokiga dukar eller en broderad mössa. Många voro rätt täcka, och den täckaste var Aslani, en frigifven slafvinna, som någon tid stått under fru Rassans beskydd, hon anförde de öfriga och helsade mig välkommen i Zawihtha. Sedan alla kysst min hand, skyndade de med ens till min reskamrat, som helsades med smällande kyssar på begge kinderna, en helsning, hvilken till olycka för mig icke anses passande för en person af min rang och värdighet. Efter flickorna följde rais'en och de förnämste invånarne, hvilka ledsagade mig in i byn.

Rais'en af Zawihtha hade till all lycka gjort Beder Khan Bey några tjenster, och vid invasionen i Tijari-bergen blef hans by af detta skäl skonad. Den hade icke en gång blifvit öfvergifven af sina invånare, dess trädgårdar och träd voro icke heller skadade. Under mitt vistande der var denna by följaktligen en af de mest blomstrande i bergstrakten. De nätta och renliga husen beskuggades af lummiga valnötsträd, hvarje fotsbredd jord, som kunde gifva näring åt en växt, var odlad. Matjord hade man ditfört från andra håll och dermed terasserat de brantaste ställena af bergen. En smal gångstig mellan trädgårdarna förde oss till rais'ens hus.

Kascha Kana från Lizan och Kascha Jusuff från Siatha mottogo oss, den förstnämde var en bland de få lärda prester, som ännu funnos qvar bland de nestorianska kaldeerna. Han välkomnade oss lika oförstäldt och upprigtigt som man gjort i Aschihtha. Man hade gjort förberedelser till vårt mottagande, och fruntimren af höfdingens familj sutto vid dörren till hans hus samlade omkring ofantliga kittlar, i hvilka ett helt får, ris och garas kokades. Lefvern, hjertat och andra delar af inelfvorna skuros genast i stycken och stektes på laddstockar samt inburos till oss i rummet, uppträdda på dessa sina spett. Frukterna, meloner, granatäpplen och drufvor, samtligen af yppersta beskaffenhet, utbreddes framför oss på marken och utgjorde en föregående måltid i afvaktan på det egentliga kalaset.

Mar Schamuns bref förelästes af Kascha Kana efter de öfliga ceremonierna och nu skulle vi besvara de församlades talrika frågor. De betraktade sin patriark i Mosul såsom en fånge, och med lifliga bekymmer emotsågo de hans återkomst till bergstrakten. Med undantag för Zawihtha hade kyrkorna öfverallt blifvit i grund förstörda och presterna dödade. Några bland de heliga byggnaderna hade man visserligen åter uppfört så godt sig göra lät, men folket hade ingen lust att begagna dem, innan patriarken invigt dem. Presterna voro icke heller tillräckliga till antal, och inga andra kunde ordineras, utan att Mar Schamun sjelf verkställde denna ceremoni. Denna brist var orsaken till stora oregelbundenheter och oredor i Tijari-bergen, och de nestorianska kaldeerna, som af naturen äro ett religiöst folk och i högsta grad tillgifna sina kyrkor och andliga, sörjde öfver denna olycka mer än öfver någon annan.

Kascha Kana gjorde för hvarje vecka en rund genom de byar, som förlorat sina själasörjare. Under armen bar han en påse med manuskripter, hufvudsakligen bestående af ritualer och afskrifter af bibeln; han egde likaledes ett eller ett par band i profana ämnen, på hvilka han satte högt värde, deribland befann sig en grammatik af Rabba Johannan bar Zoabih, hvilken han hufvudsakligen hade att tacka för sin lärdom. Han uppläste för oss, — boken hölls som vanligt upp och ned, — en del af inledningen i denna bok, som handlar om språkens filosofi och natur, samt förklarade texten genom åtskilliga försök med afteckning af de märkvärdigaste alfabeter. Smak för de sköna konsterna syntes i allmänhet råda i byn, och väggarne i rais'ens hus voro beklädda med teckningar af vilda getter och ormar i åtskilliga ställningar. När de unga männen kommo att tala om jagt, blefvo de rigtigt vältaliga och berättade nu sina bragder och äfventyr med de vilda djuren i bergstrakten. En frände till höfdingen, en ung, vacker, ståtligt klädd man, hade några dagar före vår ankomst haft en farlig strid med en stor björn, han visade för oss huden, som var sju fot lång. Det, hvaröfver befolkningen klagade, var kurder och björnar, begge göra dem nemligen lika mycken skada. De sistnämda stjäla deras frukter så väl från träden, som när de äro utbredda för att torka; de förra plundra de förråder, som fövaras för vintern. I några Berwaribyar berättade invånarne sig vara så rädda för björnen, att de icke vågade vara ute ensamma, sedan det blifvit mörkt.

Då rais'en såg, att jag icke ville anlita hans gästfrihet för natten, beledsagade han, åtföljd af de förnämsta invånarne, oss till gränsen för sin by. Hans öppna, manliga väsen, hans hjertlighet och godhet hade på mig gjort ett högst behagligt intryck, och det gjorde mig ondt, att jag skulle nödgas lemna honom så snart. Äfven Kascha Kana förtjenade i fullt mått det beröm, hvarmed alla talade om honom. Hans yttre var mildt och vördnadsvärdt, hans snöhvita skägg räckte honom långt ned på bröstet, men hans kläder hade inträdt i ett stadium, som närmade sig till trasighet. Jag gaf honom några dukar, tacksamt begagnade han genast några af dem för att förbättra sin kostym, men de öfriga förvarade han för att använda dem till prydande af sin sockenkyrka. Denna Kascha betraktas af folket såsom Tijaris läkare, filosof och vise samt bemöttes med största aktning. När vi passerade genom byn, kommo fruntimren ut ur husen, och barnen lemnade sina lekar för att kyssa hans hand, ett bevis på den aktning, som alltid egnas presterna.

Mirza, Mar Schamuns sekreterare, hade slutit sig till vårt sällskap, hvilket derjemte blifvit förökadt med några till sina byar återvändande personer. Jakub Rais höll alla vid godt lynne genom sina anekdoter och löjliga åtbörder. Jonunko, som släpade sin häst öfver klipporna och derunder litet emellan stupade på näsan, bidrog till den allmänna munterheten, och skrattande reste vi genom dalen.

Från Zawihtha till Zab är dalen på begge sidor oafbrutet odlad. De begge byarne Minijanisch och Murghi ligga omgifna med lunder af valnötträd, och deras fredliga och blomstrande utseende bedrog mig, till dess jag kom till byarna och fann der samma ödemark, samma elände som i Aschihtha. Men naturen var så tjusande, att man gerna glömde den af menniskor anställda förödelsen och afundades dessa byar deras lugn och deras från verldens buller afskilda läge. I Minijanisch hade af sjuttio hus blott tolf rest sig efter branden, de familjer, som egde de öfriga, voro helt och hållet utrotade. Jakub visade mig ett ställe, der man kallblodigt slagtat öfver tre hundra menniskor, och enhvar af våra ledsagare hade någon ohygglig historia att berätta. Murghi var icke mindre ödsligt än Minijanisch, och der hade blott åtta familjer åter uppsökt sina hus. Här träffade vi en gammal blind prest, som hade grått hår och var nedböjd af ålder och bekymmer, af sex till åtta ledamöter af sitt stånd var han den enda öfverlefvande. Han satt vid en liten bäck under skuggan af ett valnötträd, barnen ur byn gåfvo honom drufvor, och hans dotter sprang vid vårt annalkande in i den till hälften förfallna kojan samt kom tillbaka med en korg med frukter och ett garasbröd. Jag försökte att af den gamle mannen få några underrättelser om tillståndet med hans församling, men hans tankar dvaldes vid kurdernas mordgerningar eller vid den olycka, som drabbat patriarken, öfver hvars öde han fällde strida tårar. Eftersom ingen af oss kunde trösta Kaschan, lemnade jag hans dotter ett par dukar, och resan fortsattes.

Vår väg ledde genom byarnas trädgårdar eller genom skogar af galläpplebärande ekar, som växa på bergen ofvanför den linie, dit odlingen kan utsträckas, men den var besvärlig och brant, och vi måste ofta bryta oss fram genom det virrvarr, som bildades af trädens i hvarandra flätade grenar eller de täta bladen på de rankväxter, som slingrade sig utefter hvarje stam. Oräkneliga små bäckar runno genom de terrasslika fälten, korsade vår väg och uppehöllo derigenom ytterligare vår färd. Tidigt på eftermiddagen uppnådde vi likväl Lizan efter färden genom ett utomordentligt vackert och storartadt sceneri.

Lizan ligger vid Zab, öfver hvilken en konstgjord bro här leder. Med en beskrifning af ödsligheten och eländet i denna trakt, hvilken knappt kunde döljas af den högst yppiga vegetationen, vill jag hvarken trötta eller bedröfva läsaren. Vi redo öfver kyrkogården till en tak saknande kyrka, som

höjde sig ur sina ruiner och var den första byggnaden i byn, som återuppfördes. Mellan grafvarna utbredde vi våra mattor, emedan inga beboliga hus ännu der funnos. Melek och de få, som öfverleft blodbadet, bodde om dagarna under träden, om natten på ställningar af gräs och qvistar, uppsatta på höga pålar vid sjelfa stranden af Zab. Genom denna inrättning måste de träffas af hvarje luftdrag ur den dalkjusa, genom hvilken floden tränger sig fram, och sålunda bli befriade fråu de i dalen till oräknelig mängd svärmande myggorna.

I grannskapet af Lizan tilldrog sig en bland de mest fruktansvärda händelser under blodbadet, och när en rask bergsbo erbjöd att föra mig till stället, följde jag honom uppför berget. Så snart vi hunnit ifrån trädgårdarna, befunno vi oss vid foten af en lodrät samling af klippstycken, som vid en höjd af ungefär 1,000 fot öfver oss slutade med en vägg af höga klippor. En hel timma arbetade vi med att klättra uppför denna höjd, stundom höllo vi oss fast vid buskar, hvilkas rötter knappt inträngde i den magra jorden, stundom kröpo vi fyrfota eller gingo i vattenrännilarna blott för att få fast fot, eller kastades vi tillbaka af stenarna, hvilka vi sjelfva satt i rörelse. Snart sågo vi bevis af blodbadet. I början rullade en och anna hufvudskalle ned med stenarna, dernäst funno vi högar af hvitnade ben, längre upp qvarlefvor af förmultnade klädespersedlar. Ju längre vi kommo, desto talrikare blefvo dessa qvarlefvor, vid de låga buskarna hängde ännu nästan hela skeletter, ett försök att räkna dem måste jag snart öfvergifva. När vi kommo till klippväggarna, var sluttningen öfverallt betäckt med ben, blandade med qvinnornas långa flätade hår, urblekta lärftsstycken och utnötta skor. Här lågo hufvudskallar af alla storlekar, från det ofödda barnets till den utlefvade gubbens. Under det vi gingo framåt, kunde vi ej underlåta att trampa på hufvudskallar, hvilka med stenarna rullade ned i dalen. "Detta är ännu alldeles ingenting, — utropade min vägvisare, då han såg, huru jag med fasa betraktade denna ohyggliga syn, — detta är blott benen af dem, som blifvit nedstörtade uppifrån, eller af dem, som sjelfva kastade sig hit ned för att undkomma svärdet. Följ med mig!" Nu hoppade han upp på en framskjutande klippkant, som lopp utmed den framför oss liggande afgrunden, och klättrade vidare framåt på klippan, hvilken hängde ofvanom den under våra fötter knappast längre synliga Zab. Jag följde honom ett stycke så godt jag förmådde. Men när klippväggen blef nästan blott en tvärhand bred samt ofta helt och hållet upphörde utefter en längd af tre till fyra fot, då förmådde jag det icke längre. Tijarin, som utan möda öfvervunnit alla dessa svårigheter, kom tillbaka för att hjelpa mig öfver, men det var fåfängt. Af det slag, jag fått på foten fyra dagar förut, led jag ännu alltför mycket men, och jag måste vända om, sedan jag kastat en blick på en öppen fördjupning eller platform, som var betäckt med menniskoben.

När de flyktingar, som undkommit från Aschihtha, i Lizan-dalen utbredde underrätelsen om blodbadet, samlade byarnas invånare den del af sin egendom, som de kunde medföra, och drogo sig undan till den nyssomnämda platformen och de derofvanför befintliga klipporna, allt i den förhoppning, att kurderna der icke skulle bli dem varse, eller att de på detta otillgänglig ställe skulle kunna försvara sig mot huru stort antal som helst. Qvinnor och barn gömde sig, tillika med männen, på ett ställe, hvilket knappt bergsgeten var i stånd att uppnå. Men det dröjde icke länge, innan Beder Khan Bey hade upptäckt deras tillflyktsort; som han icke kunde eröfra densamma med våld, omringade han den med sitt folk och väntade, till dess de skulle bli tvungna att gifva sig. Väderleken var het och qvalmig, de kristna hade medfört blott föga vatten och lifsmedel, och redan på tredje dagen började de lida brist på det förstnämda, de erbjödo derföre kapitulation. De vilkor, som Beder Khan Bey bestämt, och hvilka han med ed på Koran lofvat hålla, voro, att de skulle få behålla lifvet mot utlemnande af vapen och egodelar. Nu insläppte man kurderna på platformen, men så snart de tagit vapnen från sina fångar, började de nedsabla alla utan åtskilnad, till dess de slutligen tröttnade vid att nyttja vapnen och störtade de få öfverlefvandt från klippan ned i Zab. Af tusen personer, som här voro församlade, skall blott en enda hafva kommit undan.

Att komma ned till byn kostade oss föga besvär, en rörlig massa af stenar, hufvudskallar och grus förde oss skyndsamt ned utför sluttningen. Melek, som helt nyligen blifvit upphöjd till denna rang, — hans företrädare hade blifvit dödad af kurderna, — skaffade oss en tarflig måltid af garas och smör, de enda lifsmedel, som här kunde åstadkommas. De få invånare, som återvändt till sina fordna boningar, samlade sig omkring oss och frågade som vanligt efter sin patriark eller berättade, hvilka olyckor de lidit. När jag uttryckte min förvåning öfver att så mycket jord redan åter blifvit odlad, meddelade de mig, att gurderna i grannbyarna ha-
meddelade de mig, att kurderna i grannbyarna ha-
våren sått säd samt tobak, hvilka Tijaris nu skulle vattna och vårda på bästa sätt.

Solen hade knappt gått ned, förrän svärmar af insekter jagade mig till en af platformerna i floden. Ur dalfördjupningen kom en svalkande flägt, och jag kunde sofva i ro. Bron öfver Zab vid Lizan består af flätadt arbete, stänger, som, hopflätade med qvistar, bilda en fast bro, räcka från ena flodstranden till den andra. De begge ändarne ligga på

bjelkar, som vid motsatta stranden hvila på stenpelare och qvarhållas på sina ställen genom stora hopstaplade stenhögar. Så väl djur som menniskor kunna passera floden på denna bräckliga byggnad, som svänger hit och dit samt synes färdig att gifva efter för hvartenda steg. I Tijari-bergen förekomma för öfrigt broar af detta slag i stor mängd.

Några bjelkar hade brustit, och i följd deraf bildade bron vid Lizan en spetsig vinkel mot den derunder flytande floden samt kunde knappt passeras af en fotgångare. Vi måste derföre låta mulåsnorna och hästarne simma öfver floden, hvilket erbjöd icke så obetydliga svårigheter, ty floden hade starkt strömdrag, och dess bädd var tillspärrad af klippor. Öfver en timma tillbragtes med att finna ett från stenar tillräckligen fritt ställe och med att förmå kreaturen till att gå ned i vattnet. På andra sidan dalen fortsatte vi vår resa. Men innan jag slutar min berättelse om Lizan, måste jag omtala ett beundransvärdt drag af tio Tijari-flickor från byn Serspihtho, hvilka, när de vid kurdernas tillbakatåg från det stora blodbadet fördes öfver bron, föredrogo döden framför fångenskap och omvändelse samt alla på en gång störtade sig i Zab och funno sin graf i hans böljor.

Nu kommo vi in uti en af en bergström bildad dal, som nedanför Lizan förenade sig med Zab. På motsatta sidan, dock på ganska betydligt afstånd lågo de kurdiska byarne i distriktet Chal, omgifna med träd- och blomstergårdar. Vi kommo genom den lilla kaldeiska byn Schuhrdh, nu en hop ruiner, beodda af några utfattiga familjer, hvilkas prest helt nyligen blifvit afrättad på befallning af Nur-Ullah-Bey, höfdingen för Hakkiaristammarne. Från Schurhrdh nedstego vi uti en vild och klippig dalgång, som ledde till den fordom rika och väl befolkade Raola-dalen. Snart befunno vi oss vid gränserna för kulturen. Några fot jord hade man lyckats eröfra från skogsströmmens bädd, och dessa jordremsor voro besådda med garas och tobak. Genom dessa jordlappar ledde vägen till en rad trädgårdar, som utbredde sig ända till distriktet Tkhoma.

Nära två timmar åtgingo, innan vi uppnådde Meleks hus. Under det vi passerade de spridda byarna, hade mitt ressällskap efter hand ökat sig, så att jag nu hade ett rätt ansenligt följe. Melek Koschaba var underrättad om min afsigt att helsa på honom, ty han mötte mig på något afstånd från sitt hus med presterna och de förnämsta bland invånarne. Hans stolta hållning och hans vackra utseende gjorde djupt intryck på mig. I olikhet med de andra höfdingarne hade han en mångfärgad drägt och en kägelformig filtmössa, som i hörnen var försedd med något broderi och prydd med en örnfjäder. De män, som beledsagade honom, voro till största delen resliga och väl byggda karlar samt grannare i sin klädsel än invånarne i andra byar, som vi genomrest. De hade rakadt hufvud, såsom brukligt är hos Tijaris, och blott på hjessan qvarsatt en liten hårtofs, som i en fläta föll ned på ryggen. Denna piska tillika med den kägelformiga mössan ger dem ett utseende af kineser. Utom sina rapphöns, från hvilka de icke kunna skilja sig, bära gossarne med sig ett armborst, med hvilket de anfäkta alla småfoglar, äfven af dem hade nästan en och hvar en örnfjäder i mössan.

Vi följde Melek till hans hus, som stod vid en bergssluttning högt öfver skogsströmmen. Öfra eller sommarrummet var tillräckligt stort för hela sällskapet. Melek och presterna togo plats på mina mattor, och de öfriga ordnade sig utmed väggarna på bara golfvet. Som vanligt infunno sig flickorna med frukter i korgar, hvilka de satte ifrån sig vid ingången till rummet. Många bland dem voro rätt täcka, men höfdingens dotter, en fjortonårig flicka, öfverträffade dem alla. En täckare varelse har jag sällan sett. Hon var en skönhet, hennes drag voro regelbundna, hennes ögon och hår svarta som gagat, kring hennes läppar lekte ett beständigt småleende, och ett uttryck af förvåning och nyfikenhet stal sig öfver hennes ansigte, när hon mönstrade min kostym, och hennes blickar följde mina rörelser. Hennes hårflätor, som icke sammanhöllos af den mångfärgade duk, hvilken hon bar löst knuten kring hufvudet, föllo i oordning öfver hennes rygg ända ned på lifvet. Hennes drägt var mer fin och nätt än de andra fruntimrens, hvilka ögonskenligen erkände hennes rang och skönhet. Jag bad henne sätta sig ned, men detta var en heder, som tillkom blott Meleks mor, hvilken innehade en vrå af rummet. Ändtligen närmade hon sig blygt för att betrakta en fickkompass, hvilken karlarne beundrat.

Beder Khan Beys hotande invasion i Tkhoma var hufvudämnet för samtalet och hade föranledt mycken oro bland invånarne i Raola. De berättade, hvilka försvarsmedel som kunde påräknas af byinvånarne i det proskriberade distriktet, men på samma gång de önskade dem lycka mot kurderna, förklarade de sig ur stånd att hjelpa dem, ty de darrade ännu vid blotta hågkomsten af det förra blodbadet, och Bohtan-höfdingens blotta namn fyllde Tijaris med skräck. De anropade mig att uppfinna någon utväg, som skulle kunna befria dem från faran. "Det är sannt, — sade Melek, — att folket i Tkhoma, när Nur-Ullah-Bey förenade sig med Beder Khan Bey till det stora blodbadet, med kurderna marscherade emot oss, men kunde de handla på annat sätt? — De fruktade för Hakkiaris' höfding. De äro våra bröder, och vi böra förlåta dem, ty skriften lärer oss, att vi böra förlåta till och med våra fiender." I dessa fromma tänkesätt instämde alla de närvarande.

Åtskilliga män, hvilkas hustrur ännu befunno sig i slafveri, infunno sig hos mig i den öfvertygelsen, att jag skulle kunna befria dem, och bland de närvarande fanns det knappt någon, som icke hade att meddela någon tillstött olycka. Af Melek Khoschabas familj hade flera medlemmar blifvit dödade vid blodbadet, deribland hans kusin, hvilken han efterträdt i värdigheten af höfding. Men emedan byarne i Raolo-dalen hade lidit mindre än de andra, genom hvilka min resa gått, gingo de också med snabbare steg tillbaka till sitt förra välstånd.

Melek ville nödvändigt med presterna och de förnämsta invånarne följa oss ända till slutet af dalen. När vi gingo igenom byn, sågo vi utanför snart sagdt hvarenda dörr fruntimmer, som badade sig, de syntes alldeles icke märka, att vi voro dem så nära. Det enkla och primitiva sättet att två sig företages på detta vis offentligen hos alla kaldeiska stammar, synnerligast om lördagen. (Forts.)

JOSEF EN FÖREBILD TILL KRISTUS.

P. SJÖBLOM.

Strax efter syndafallet förkunnade Gud sitt löfte om qvinnans säd, som skulle "söndertrampa ormens hufvud." Menniskorna tänkte, att löftet skulle genast uppfyllas, Eva sade ju om sin förstfödde: "Jag hafver fått Herrans man." Men väntanstiden blef lång samt stundom mörk för de troende. Till deras tros styrkande och hoppets upplifvande "talade Gud ofta och i mångahanda måtto till fäderna," upprepade sitt löfte till vissa af dem, styrde åtskilligas lefnadshändelser, så att dermed förebildades den utlofvade. Bland dessa senare är Josef en af de fullständigaste och tydligaste. Hans barndom, ungdom, mannaålder, ålderdom och död, allt är förebildande, och han är äfven en af de renaste, fläckfriaste karaktärer, som framställas i gamla testamentet. Vid tydningen af dessa förebildande personers lefnadshändelser går det ej an att lemna fantasien fritt spelrum och efter godtycke eller "efter utseendet" döma öfver deras ord och handlingar. De kunna ej mätas med våra hvardagstankars måttstock. Man befinner sig på ett område, der det heter: "Drag dina skor af dina fötter; ty rummet, der du står uppå, är ett heligt land." Man bör besinna, att det är helig historia om Guds nazirer och att det är Gud, som styrer deras görande och låtande. Det erfordras en ödmjuk, stilla och med Guds underliga ledning väl förfaren ande för att rätt och kristligt samt till verklig nytta och uppbyggelse framställa dessa förebilder. Den fromme doktor Joh. Jac. Rambach har i sin skrift, "Kristus i Mose," utförligt samt på ett rätt och kristligt sätt behandlat detta ämne och af förekommen anledning meddelas här några utdrag af den 13 betraktelsen i nämde skrift. Derom att Josef var en förebild till Kristus säger doktor Rambach: "I synnerhet kunna vi finna ett spår af denna Guds afsigt först och främst i det namn, som Jakob på sin dödssäng tillade denne sin son, Josef, då han i 1 Mos. 49: 26 kallar honom en nazir eller afsöndrad ibland sina bröder, det är, en sådan person, som Gud ibland alla hans öfriga bröder dertill utsett och afskilt, att han skulle i sitt lefnadslopp förebilda något hemligt; en person, hvars lefnadsomständigheter Gud så hade inrättat, att alla förståndiga skulle deraf kunna sluta det Guds afsigt varit, att under denne person föreställa en högra och vigtigare person, nemligen Jesum Kristum, på hvilken alla gamla testamentets förebilder hafva pekat. För det andra kunna vi sluta sådant af de händelser, som vederforos Josef, uti hvilka man blifver varse ett så besynnerligt spel af gudomlig vishet och försorg, att man deröfver måste stanna i största förundran. När man t. ex. läser, huru Josef har varit sin faders käraste och frommaste son, som från barndomen haft en profetisk anda och kunnat säga förut tillkommande och förborgade ting; huru fadren, till tecken af sin besynnerliga kärlek, genom en besynnerlig kjortel utmärkte och urskilde honom ifrån hans bröder; huru han för allt sådant blef så förhatlig hos sina bröder, att de beslöto slå honom ihjäl och äfven verkligen kastade honom i en grop. När man vidare läser, huru jemväl denne Josef, sedan han efter sin faders tankar varit någon tid död och hållen för den som af vilda djur blifvit ihjälrifven och dödt en våldsam död; huru han, säger jag, i Egypten likasom fick lif igen och åter stått upp ifrån de döda; huru han der blifvit upphöjd till den högsta värdigheten näst konungen; huru han ändtligen låtit hela sin slägt och familj komma till Egypten; huru han uppenbarat sig för densamma och försörjt henne i den dyra tiden. När man betänker alla dessa omständigheter, så befinnas de ju vara så besynnerliga och så undransvärda, att man skulle vara helt blind om ljusa middagen, om man ej ville dermed blifva varse och råka på de tankar, att Gud under dessa omständigheter afbildat Kristi omständigheter. I allmänhet finnes hos Josef många ting, hvaruti han kan betraktas såsom en Kristi förebild. Han var t. ex. "sin faders käraste son," likasom ock Kristus heter i Matth. 3: 17, "den käre sonen," i hvilken hans fader hafver ett godt behag. Josef var "ett lydigt barn," som godvilligt lät bruka sig i den äfventyrliga beskickningen, då fadren sände honom ut på marken till hans bröder, som likväl buro till honom ett odödligt hat. Icke desto mindre sade han till sin fader: "här är jag, sänd mig," 1 Mos.

37: 13. Sammaledes var ock Kristus sin fader lydig och med största villighet tog på sig den äfventyrligaste beskickning, att nemligen gå ifrån himmelen ned på jorden, i från sin faders sköte uti det djupaste elände, sägandes: "Si, här är jag, min Gud, att göra din vilja," Ps. 40: 8, 9. Josef egde en besynnerlig dägelighet och "var fager under ansigtet," 1 Mos. 39: 6. Sammaledes kallas ock vår frälsare, Ps. 45: 3, "den dägligaste bland menniskors barn." Josef var en ödmjuk och saktmodig yngling, hvilket af allt hans uppförande emot sina bröder och fiender kan skönjas. Sammaledes var ock Jesus Kristus den allra ödmjukaste och mildaste menniska på jorden, Matt. 11: 29. Josef var en vis och förståndig man, som egde den nåden af Gud, att han kunde uttyda drömmar och förborgade ting samt förutsäga tillkommande händelser; men hvilken har väl någonsin varit visare än Jesus Kristus, fadrens sjelfständiga vishet, hvilken öppnade sin mun i liknelser och uttalte det hemligt varit hade ifrån verldens begynnelse? Matth. 13: 35.

I dessa och andra omständigheter se vi alltså en tydlig likhet mellan Josef och vår frälsare Jesu Kristo.

Dock har Guds afsigt med Josef i synnerhet varit den att förebilda Jesu Kristi dubbla tillstånd nemligen hans förnedrings stånd och hans derpå följande upphöjelses stånd — — — —

Josef har alltså i följande stycken varit en förebild till Kristi förnedring:

1) Uti det hat, som han måste utstå af sina bröder, hvarom det i 1 Mos. 37: 4 heter: "Hans bröder voro honom hätske och kunde icke tala honom ett vänligt ord till," och i 11 v.: "Hans bröder afundades vid honom." Hvilket jemväl martyren Stefanus i sin predikan, Apg. 7: 9 bekräftar: "De patriarker afundades vid Josef. Sammaledes måste ock Kristus, vår frälsare, lida det hat, som hans bröder efter köttet, judarne, hyste, emot honom hvaröfver han klagar i Ps. 69: 5: De hata mig utan skuld. — — — Och allra märkvärdigast är det, att just samma orsaker, hvarför Josef varit så förhatlig hos sina bröder, fås äfven igen hos Kristum. Josef var förnämligast för tre orsakers skull förhatlig hos sina bröder:

1) Derför att hans fader älskade honom mer än dem och till betygande af en sådan kärlek gaf honom en besynnerlig klädning nemligen en brokot kjortel, 1 Mos. 37: 3. Och just detta förbittrade ock Jesu Kristi fiender; ty Herren Jesus betygar dem ofta, att Gud var hans fader och att denne fader hyste en besynnerlig öm kärlek till honom. Låt oss bara läsa derom i Joh. 5: 18: "Derför sökte judarne ändå mer efter att döda honom" — hvarför? — "Ty han ej allenast bröt sabbaten, utan ock sade Gud vara sin fader." Sammaledes Joh. 7: 29, 30; 10: 17, 20, 31. (Läs dessa versar!)

2) Derför att han sade för sin fader, och alltså upptäckte, hvad ondt de hade gjort, 1 Mos. 37: 2 — Sammaledes var ock Jesus just derför förhatlig hos judarne, att han vittnade, det deras gerningar voro onda, Joh. 7: 7.

3) Orsaken hvarför bröderna afundades Josef ("och vordo honom ännu hätskare") var den, att han förtäljde dem besynnerliga drömmar och tydde desamma på sig sjelf, 1 Mos. 37: 5 och följande — Likaledes hatade ock judarne Herren Jesum jemväl derför, att han förelade dem sådana liknelser och gåtor, som handlade om hans gudomliga och konungsliga härlighet, och tydde uppå sig sådana skriftens språk, som ingen blott menniska tillkommer och som handla om hans härlighet. T. ex. Matth. 21: 42—46." Så långt doktor Rambach.

Det föregående är blott korta utdrag ur den nämda skriften. Önskligt vore, att många egde eller skaffade sig den boken och läste den flitigt. Deri tydas icke de bibliska berättelserna annorlunda, än att "skrift förklarar skrift," hvilket är den enda rätta tolkningen.

ETT BESÖK I ÖSTER-VÅLA, SAMT AFTÄCKNINGEN AF MINNESVÅRDEN ÖFVER PROF. L. P. ESBJÖRN.

AF GUSTAV A. ANDREEN.

Redan innan jag reste från Amerika hade jag lofvat den Esbjörnska familjens medlemmar att om möjligt närvara vid aftäckandet af den minnesvård, de ämnade resa på hans graf i Öster-Våla. Genom kyrkoherde Ottander derstädes nådde oss budet om att denna festlighet skulle försiggå den 29 juni, på femtioårsdagen af Esbjörns afresa från Gefle. Med detta bud sände ock kyrkoherden en hjertlig inbjudning till de svensk-amerikaner, som för tillfället vistas i Uppsala, kand. J. G. Laurin och mig, att gästa i hans hem några dagar. Kand. Laurin aflade mogenhetsexamen vid Gustavus Adolphus College 1895, och studerar nu här på prestexamen.

Följaktligen reste vi den 28 juni norrut på jernväg till Tierp. Der var skjuts oss till mötes, ty ännu återstod det tre svenska mil. Dessutom hade ett par större vagnar sändts från Öster-Våla att hemta minnesvården, som anländt från Stockholm. Stenen var dock mycket större än man beräknat, ty innan vi kommit en half fjerdingsväg utanför Tierp, började ena axeln på en af vagnarna svigta, så att den öfre delen af hjulen vidrörde vagnens sidor. Nu voro goda råd dyra. Vi hörde oss om, hvar en stenvagn kunde anskaffas, reste så en half svensk mil vidare till Ullfors bruk. Då vi der för den vänlige förvaltaren, herr Bengtsson, framlagt vårt ärende, lofvade han strax bistå oss. Äfvenså bjöd han främlingarne på förfriskningar och förfrågade sig om förhållandena i fjerran vestern. Någon ersättning för bruket af stenvagnen ville han ej höra talas om. "Jag känner mig innerligt glad," sade han "öfver att få stå till tjenst vid ett tillfälle sådant som detta." De män, som nu återvände med stenvagnen mot Tierp, berät-

tade oss sedan, att välvilliga händer gladt hulpit dem med omlastningen der på landsvägen. Ja, hur måste ej en främling beundra den svenska hjelpsamheten och hjertligheten. på hvilken jag under min vistelse här sett så många prof! Sedan vi hjertligt tackat förvaltaren på Ullfors, fortsatte vårt skjuts färden mot målet.

Den nordiska midsommartiden bredde sin obeskrifliga fägring öfver mark och skog. Öfverallt sågos ljusa och glada anleten på grund af den nederbörd, som kommit, och den värme, som nu fyllde axen på de böljande sädesfälten. Och hvad de små rödmålade hemmen med sina hvita fönsterramar och skorstenar se idylliska och inbjudande ut! Små barn leka framför stugans dörr men upphöra en stund med sin lek för att betrakta skjutsen som far förbi. Se, huru näpet de små flickorna niga och gossarne lyfta på mössan. Och der springa ett par små barn med bara fötter i väg att öppna en grind för oss, och de tacka med ett belåtet småleende då en slant belönar deras lilla möda.

Nu äro vi inne i den milslånga skogen, som är belägen mellan Tierp och Öster-Våla. Förliden vinter, då jag reste samma väg, framkallade furuträdens mörkgröna, nästan svarta, färg, som så bjert stack af mot snön, en känsla af dysterhet och beklämdhet. Nu förlänade solens sken och trädens ljusgröna skott lif och glädje åt scenen. En och annan minnesrik plats utpekades för oss af vår körkarl, prestgårdens arrendator, som ock väl kom ihåg prof. Esbjörn, för hvilken han gått i nattvardsskola.

Snart nog skymtar kyrktornet fram; blott ett stycke till, rakt förbi skolhuset och kyrkan, och vi äro framme. Der på en vacker böjning ligger den för oss svensk-amerikaner så minnesvärda prestgården, der prof. Esbjörn tillbragte de sju år, som återstodo honom, sedan han tagit afsked af det arbete han grundlagt i Amerika. Då vi körde in på gården, sågo vi oss omkring liksom halft väntande att få se Conny, Luther och Carl, Mia och Hanna, och den lille Oscar också, komma oss till mötes på den plats, der de så ofta sprungit och lekt. Att barnens håg drog dem till Amerika är en sak, hvaröfver vi dock få glädja oss, då vi tänka på den insats de nu göra i vår utveckling.

Kyrkoherde Ottander och hans fru helsa oss så hjertligt välkomna, att vi strax känna oss hemma. Den trefna prestgården lär ha betydligt förändrats och förbättrats under de senare åren; dock återstår mycket af de rum och visthus, som förefunnos under prof. Esbjörns tid. Vi hade nöjet att få gå igenom alla husen från källare till vind. En så väl utrustad prestgård har jag aldrig förr sett. Synnerligt intresserade det oss att se den stora skala, i hvilken hemväfning ännu idkas. Vid mitt föregående besök satt vid väfstolen mor Anna i klockarbacken, som mycket hulpit till i kyrkoherde Esbjörns hem, och som berättade månget minne derifrån. Nu var hon dödssjuk och afled lugnt och stilla på morgonen af aftäckningsdagen.

Genom de vänliga Öster-Våla-borgarnas frivilliga hjelp blef stenen uppsatt i god tid, fastän den ej kom fram förrän på samma dag aftäckningen skulle ega rum. Vid sextiden på qvällen af torsdagen den 29 juni samlades på kyrkogården en stor folkskara att bevittna den gripande högtidligheten. I programmet deltogo pastor Enblom, kyrkoherde Ottander och jag. Före och efter talen förekom sång af församlingen samt af skolbarnen under lärarens ledning. Musikkåren hade lofvat deltaga men blef förhindrad.

Mitt tal, som rörde sig förnämligast om prof. Esbjörns betydelse för dotterkyrkan i Amerika, var i sammandrag som följer:

I dag för femtio år sedan, den 29 juni 1849, afreste pastor Lars Paul Esbjörn ifrån Gefle till Amerika, för att der under stora svårigheter och uppoffringar kring Guds ord samla de fattiga och spridda landsmän, som stodo der som får utan herde. Vi, som nu samlats här att bevittna aftäckandet af den minnesvård hans efterlemnade enka och barn låtit resa på hans graf, vilja ock något beskåda den minnesvård, han genom sitt missionsarbete rest, en minnesvård oändligt mera varaktig än till och med den granit, som nu pryder hans sista hvilorum. Grundläggningens tid är alltid af stor vigt, derför att den för en lång framtid, ja för all framtid, bestämmer rigtningen och halten af utvecklingen. Ett skede af Amerikas grundläggning har liksom afslutats i våra dagar. Under våra ögon har derborta på ny rik mark vuxit upp ett verldsvälde, som är frambragt af Europas folk, en produkt af Europas kultur. Derför måste ock hvarje europeiskt land, hvars söner och döttrar

fått mera direkt deltaga i detta arbete, hysa det djupaste intresse för denna utvecklings gång.

Lars Paul Esbjörn föddes i Delsbo den 16 oktober 1808. Efter sin prestvigning 1832, tjenstgjorde han i tre år såsom pastorsadjunkt i Öster-Våla, verkade sedan i Oslättfors, medföljde en skara emigranter till Amerika 1849, organiserade der den 18 mars 1850, i Andover, Ill., förstlingen af de sv. ev. luth. församlingarna i Amerika, besökte många andra nybyggen, der han äfven påbörjade det kyrkliga arbetet. Sedan nya krafter kommit till och verksamheten betydligt utvidgat sig, kallades Esbjörn 1858 att förestå den högre skolundervisningen ibland vårt folk. Efter fjorton års mödosamt arbete dref hans nedbrutna helsa honom att återvända till fädernejorden 1863, der han blef kyrkoherde i Öster-Våla. Endast sju år fick församlingen behålla honom, 1870 slutade hans välsignelserika lif, och här hvila nu hans ben icke blott i det fädernesland, som han alltid skattade så högt, utan ock i skötet af den församling, i hvilken han fick både börja och sluta sin verksamhet såsom ordets tjenare.

ÖSTER-VÅLA KYRKA OCH SKOLHUS ÅR 1898.

Prof. Esbjörns arbete här i fosterlandet kröntes med mycken välsignelse. Men hans egentliga lifsverk, det arbete, som ger honom en kyrkohistorisk betydelse, och som aldrig kan af vår svenska evangeliska kyrka i Amerika förgätas, utfördes under de fjorton år han tillbragte fjerran från fäderneslandet derute på Illinois' nyodlade slätter.

Då han den 18 mars 1850 stiftade en svensk evangelisk luthersk församling i Andover, Illinois, bestående af tio medlemmar, kunde han sjelf ej ens ana, hvilken betydelsefull åtgärd detta var. På ett halft sekel har detta lilla senapskorn vuxit till ett träd, som sträcker sina grenar öfver hela det stora landet. I stället för en ensam svensk prest på fältet såsom missionär verka nu inom Augustanasynoden fem hundra prester inom närmare ett tusen församlingar. I stället för de första tio kommunikanterna eger synoden ett medlemsantal af 110,000, och tillsammans med barnen utgör hela antalet närmare 200,000. Dessutom står ett lika stort antal, kanske större, under församlingsverksamhetens indirekta inflytande. I våra kyrkor och predikolokaler, mer än 750 till antalet, predikas evangelium söndagligen för en skara af 150,000 personer. Den lilla prestskola prof. Esbjörn förestod, och som då ännu var förlagd till undervåningen i en af Chicagos gamla kyrkor, har utvecklat sig till ett teologiskt seminarium samt tre fullständiga läroverk, hvilka i år bevistas af ett antal af mer än femton hundra elever. Dessutom omfattar verksamheten bland annat flere sjukhus, en diakonissanstalt, många barnhem samt åtskilliga "academies."

Under årens lopp träda våra fäders och samfundsdanarnes bild allt tydligare fram för våra ögon, alldeles såsom man på något afstånd kan bättre iakttaga och uppskatta en bergkedjas storlek och prakt.

Se, derborta lutar solen mot sin nedgång. Men äfven sedan den sänkt sig ned bakom skogsbrynet, så är vid denna årstid här i nordanland ingen natt så mörk, att man icke längs norra horisonten kan spåra solens ljus. Så blir ock ingen natt så mörk i vår svensk-amerikanska kyrkas historia, att minnet af våra fäder och banbrytare, som kommo till oss härifrån Norden, skall kunna förblekna. Tvärtom kommer det alltid att mana oss till efterföljd, då vi uti deras exempel skåda, huru tro på Gud, ett uppoffrande sinne, ett oförtrutet arbete under oafbruten bön af hans hand alltid krönes med framgång till menniskors väl.

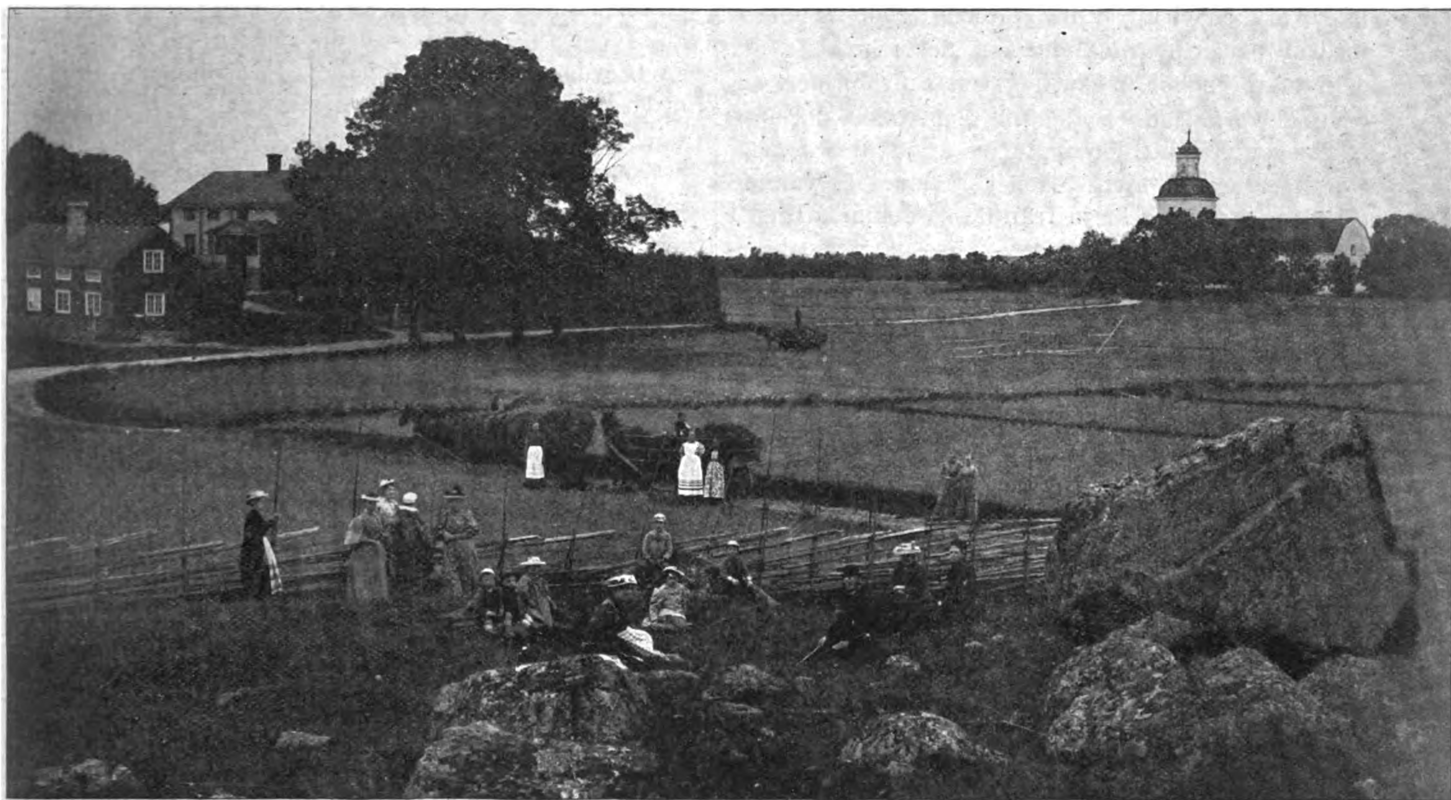
Och nu, sof i ro, du gode och trogne herde! Ett helt folk egnar åt ditt minne ej blott en girland af förgängliga blommor utan ock en helig kärlekens och tacksamhetens doftande krans.

OM DEKLAMATION.

AF E. A. ZETTERSTRAND.

(Fortsättning från föregående n:r)

En annan hufvudfordran på en god deklamation är, att den låter det upplästa styckets språkliga skönhet framträda, hvilket åter förutsätter talets språklighet. Denna består deri, att den läsande iakttager de lagar, som gälla för det vårdade skrift- och talspråket med hänsyn till såväl ordformer och accent som uttalet af de rigtiga språkljuden. Vi känna ju alla till, att ett och samma språk kan talas olika af olika personer. Hvad särskildt vårt modersmål beträffar, märkas betydande skiljaktigheter icke blott mellan de olika landskapen i Sverige utan ock understundom mellan olika socknar, tillhörande samma landskap, ja, någon gång äfven inom en och samma socken. I den socken t. ex., der författaren är född, fans ett grufsamhälle hvars medlemmar skilde sig från socknens öfriga invånare genom en viss egendomlig brytning och långsläpighet i sitt tal, så att man strax blott af talet kunde veta, om en person var från nämnda samhälle eller ej. Bland svenskarne här i Amerika, hvarest personer från alla Sveriges landskap äro blandade om hvarandra, möta oss naturligtvis samma dialektegendomligheter som i vårt fädernesland, hvartill kommer, att många, i synnerhet här i landet födda, tala en svenska, som till stor del är färgad af engelskans språkljud och accent. Det är tydligt, att alla dessa olika bygdemål ej kunna från språkrigtighetens synpunkt vara lika berättigade, och på samma gång, att det måste finnas en art af svenskt språk, hvilken står utom och öfver bygdemålen, såsom utgörande något för alla svenskar gemensamt och äfven såsom framställande en för dem alla gemensam andlig egendom, och denna är literaturspråket — särskildt den sköna literaturens språk — eller såsom den vanligen kallas högsvenskan. De, som äro bekanta med vår svenska skönliteratur, veta ju, att alla författare, som uppträdt särskildt under den senaste perioden af språkets utveckling, användt väsentligen samma språkform, antingen de varit från Skåne, Upland eller något annat landskap. Från uttalets synpunkt förstås med högsvenska det vårdade eller vigtiga uttalet af de språkljud, som finnas — om icke alltid så exakt — betecknade i det nutida svenska literaturspråket. "Hand i hand med literaturspråket utvecklar sig nemligen hos den bildade eller den med denna literatur förtrogna delen af folket ett medvetande om literaturspråkets ljud eller rättare sagdt, huru detta språks ljud böra uttalas, ett medvetande, som i regeln ej låter föra sig vilse

ÖSTER-VÅLA PRESTGÅRD OCH KYRKA ÅR 1898.

af ordens eller ljudens beteckningssätt i skrift eller tryck. Hvarje bildad svensk vet, att "d-e-m" skall uttalas med kort "ä"-ljud, ej med långt "e"-ljud, att tecknet "y" i fyrtio allmänt uttalas som "ö," att "l" är stumt och "e" ljuder som "ä" i ordet verld o. s. v., och detta medvetande är så starkt utbildadt, att, om en språkbildad svensk äfven under uppläsning ej iakttager dylika ljud utan inblandar ljuden från sitt hvardagstal, så skall han i regeln finna det rätta, så snart hans uppmärksamhet väckes eller någon frågar: "Huru bör detta ord rätteligen uttalas?" Af hundra tusen ord skall man sålunda måhända ej finna mer än en procent, ja, kanske endast några hundra, om hvilkas uttal de literaturförtrogna ej äro ense. Det torde nu redan vara klart, att, då vi uppställa språkrigtighet såsom en fordran på en god deklamation, detta innebär, att deklamatören bör bruka högsvenskans former, accent och språkljud. Endast derigenom kan det upplästa styckets skönhet uppfattas af såväl åhörarne som den läsande sjelf. Hos våra mera betydande skalder — och det är ju från dessa deklamatören i regeln bör hemta sitt stycke — äro nemligen innehåll och form, tankar, känslor och uttryckssätt icke minst i fråga om ordens ljud och samljud på det innerligaste förbundna med hvarandra. Om man uppläste ett skaldestycke t. ex. af Tegner med det vårdslösa uttal, som mången begagnar i sitt hvardagsspråk, eller med de språkljud, hvilka förekomma i något af våra fulaste bygdemål eller ock äro egendomliga för engelskan, så skulle det derigenom till större delen förlora sitt skaplynne och på åhöraren göra ett obehagligt eller löjligt intryck. Ett par exempel till belysning af ofvanstående torde vara nog. Språkets kraftigaste konsonant är det "r"-ljud, som bildas genom tungspetsens dallring mot tandvallen, och som väl torde få anses såsom högsvenskans "r"-ljud, liksom det äfven otvifvelaktigt brukas af det stora flertalet af svenskar. Detta ljud användes vid hvarje äkta konstnärlig skildring af naturkrafterna i deras våldsamma yttringar och äfven af hvarje andligt tillstånd, hvari kraftkänslan under någon form ingår. Vi vilja här erinra om den bekanta strofen ur Lidners "Spastaras död," hvari man tycker sig höra "eldens sprakande och gnistrande, braket af de sammanstörtande palatsen, bränningarnas dån, blandadt med jemmerskri och ångestrop, samtidigt med att skildringen afspeglar den fasa och skräck, ett dylikt skådespel måste uppväcka i hvarje känsligt sinne." Denna kraftfulla effekt åstadkommer skalden synnerligast genom att sammanställa en mängd målande ord, hvari tungspets-"r" spelar hufvudrollen. Vi anföra nu den åsyftade strofen:

"Ramlande tordönen dundrande knalla,
eldtöcknar skalla,
sjöarna svalla
mot rytande skyn.
Klipporna gunga,
åskviggar ljunga,
fasliga syn!
Ankrade seglare vågorna slunga
mot himlabryn.
Templen af glödande eldkulor brinna
En skräll, än en skräll! Palatsen försvinna;
i remnande jorden begrafva de sig.
Gud, nådig, barmhertig, förbarma dock dig!"

Läser man detta stycke med sydsvenskt "r"-ljud, det så kallade skorr-"r," så förloras alldeles den effekt, som skalden velat åstadkomma. Föga lyckligare utfaller försöket, om man använder det från engelskan lånade "r"-ljudet, hvilket är så vanligt hos vår svensk-amerikanska ungdom äfven vid läsningen af svenska, det "r"-ljud, som förekommer t. ex. i ordet "r e d" (röd).

Bland vokalerna är särskildt "a"ljudet egnadt att uttrycka en lugn, harmonisk grundstämning. Sålunda är det de hopade "a"-ljuden, hvilka återspegla feststämningens glada harmoni i följande strofer ur fru Lenngrens mästerstycke "Den glada festen":

"Slägt och vänner syntes nu sig samla
mangrant till ett gladt och utvaldt lag.
Alla önskade så högt den gamla
lycka, lycka på hans hedersdag.

Mormor ropte: 'Far, nu väntar maten!'
Fromma laget strax kring bordet står.
Gubben märkte rosorna kring faten,
lilla Göran läste 'Fader vår.' "

Ifall nu "a"-ljuden i dessa strofer uttalas med dragning åt "å" eller "all" eller med något annat af de från högsvenskans synpunkt origtiga dialektljuden, skulle naturligtvis det stämningsfulla i stycket försvinna.

Användandet af origtiga språkljud åstadkommer ofta de mest löjliga sammanställningar och omeningar. Så t. ex. skulle Döbelns stämningsfulla ord:

"Lyss, hör, ni hör kanonerna vid Jutas,"

i mången karlskronabos mun få följande lydelse:

"Löss, hör, ni hör kanonerna vid Jutas";

och mången stockholmare med sin kärlek för "ä"-ljud skulle låta löjtnant Reiher säga:

"Adlercreutz det var och Hertzen,
som slog knut uppå vår näsa" (i st. f. nesa).

Vi öfvergå nu till den tredje hufvudfordran på en mönstergill deklamation, nemligen u t t r y c k s f u l l h e t. Denna innebär, att deklamatören genom att iakttaga rigtig betoning (tonfall) och lämpliga uppehåll (pauser) samt genom att bruka starkare och svagare röst, låter sin stämma uttrycka och

till åhörarne öfverflytta de känslor, stämningar o. s. v., som rörde sig i författarens själ, när stycket tog lif och form i hans medvetande. I ett stycke synnerligast i bunden form, afspegla orden understundom en mängd skiftande stämningar, såsom glädje, sorg, vemod, förtrytelse, vrede, fruktan, bedjande, hopp, beundran, förvåning, hot o. s. v., och en deklamation, hvilken ej gifver uttryck åt dessa olika stämningar, är misslyckad. Det finnes knappast något mer pinsamt än att höra en deklamatör eller talare, som från föredragets början till dess slut låter sin röst innehafva samma läge på tonskalan, som med samma entoniga, känslolösa stämma gifver uttryck åt både glädje och sorg, kärlek och hat o. s. v. Men, å andra sidan, hvilken njutning är det ej att höra ett stämningsfullt stycke läsas v ä l, d. v. s. icke blott tydligt och språkrigtigt utan ock med iakttagande af den rigtiga känslobetoningen. Härom säger lektor O. Svahn följande träffande ord: "Är det upplästa derjemte äkta poesi, så skall en sådan läsning i åhörarens själ framtrolla en följd af gripande, skiftande stämningar, liksom han stode under inflytelsen af en öfverjordisk musik, som låter hans hjerta än liksom genomjublas af glädje och segerfröjd, än sammankrympas af sorg eller medlidande, än smälta i ömhet eller tråna i vemod, medan hans ande förflyttas till nejder, dem hans öga aldrig skådat, eller tider, om hvilkas innebörd, han hittills knappast drömt, och utan att lyssnaren en enda gång frestas till erinringen om att den makt, som framlockar denna musik i hans själ, helt enkelt är stämman från en menniska."

Såsom exempel på huru flere olikartade själsstämningar kunna vexla i blott några få rader, vilja vi anföra ett stycke ur Tegners "Svea," en af vår literaturs mest stämningsfulla dikter. Sedan skalden påpekat, att Svea genom sin veklighet och likgiltighet måst till Ryssland fråntrüda sina forna besittningar, utbrister han:

"Hvad återstår oss snart? Allt närmre tränger jätten,
han står på fjellets spets, och ögat slukar slätten .—
'Men han ger fred och skygd.' Välan, tag honom mot,
och kyss hans hjeltehand, och slumra vid hans fot!
Förskräckligt vaknar du. Se,, stad och hyddor brinna!
Du man, hvar är ditt svärd? Hvar är din dygd, o qvinna?
Farväl, du Sveas värn, farväl, du hjeltars land!
Se, Bottnens bölja för vår gråt intill din strand. —
Välan, en högre magt nationers öden väger:
Gråt, Svea, hvad du mist, men skydda, hvad du eger!"

Det citerade, "Men han ger fred och skygd," innebär en gäckande och ömkande i r o n i. Den följande meningen innehåller en t r o t s i g och s e g e r v i s s u t m a n i n g. I "Förskräckligt vaknar du" jande åskådliga skildringen af faran, gjord ännu liflande åskådliga skildringen af aran, gjord ännu lifligare genom frågeformen, öfvergår till o r o o c h h ä f t i g h e t. I de båda följande versraderna deremot inträder en stark och tvär vexling till en d j u p t v e m o d i g afslutning, som efter ett långt och eftersinnande uppehåll öfvergår till den l u g n a u n d e r g i f v e n h e t, som utmärker de båda sista den följande afdelningen inledande versraderna. Alla dessa skiftande stämningar måste nu vid en rigtig, uttrycksfull läsning återgifvas.

Ett godt sätt att undersöka, om läsningen är uttrycksfull, är, att den läsande frågar sig sjelf: "Låter detta naturligt?" eller "Skulle författaren eller den person, som jag representerar, hafva talat så?" För en uttrycksfull läsning är dessutom talspråket den bäste vägledaren. De tonskiftningar, röstvexlingar, pauser o. s. v., som man alla dagar får iakttaga, och dem man sjelf vid samtal med andra brukar utan att tänka derpå, dessa skall man iakttaga och begagna vid läsningen, allt efter som de äro tillämpliga på innehållet. Hvar och en ger samtalsvis ett mycket olika röstuttryck åt t. ex. dessa trenne meningar: "Jag går hem." "Ack, om jag finge gå hem!" "Gå genast hem!" och samma olikheter böra iakttagas, äfven när de läsas ur bok eller deklameras.

Slutligen vilja vi gifva hvarje deklamatör det rådet att lära sig väl utantill det stycke, som skall föredragas. Är han ej fullt säker på att han kan sitt stycke, gör han bäst i att läsa det innantill, ty en deklamatör eller talare, som "kommer af sig," gör alltid ett obehagligt intryck på åhörarne. För öfrigt är det af stor vigt för utförandet, att man lärt sig sitt stycke väl. Föredraget blir derigenom ledigare och mer uttrycksfullt samt gör ett fördelaktigare intryck på åhörarne. Att inlära och i minnet bevara vår skönliteraturs förnämsta alster är ju dessutom af stor betydelse i bildningens intresse och kommer väl till pass vid språkets bruk i både tal och skrift. (Slut.)

HURULEDES TVÅ ÖFVADE HVARANDRA I TÅLAMOD.

AF D:R EMIL FROMMEL.

Tålamod är en värdefull gåfva och att en tålig man är bättre än en stark, det märker man först rigtigt, om man sjelf saknar denna dygd. Om läkaren, då han skrifver recept på läkemedel, äfven kunde tillägga: "5 gram tålamod af prima sort," hade såväl han sjelf som hans patienter mycket god hjelp deraf, och apotekaren skulle äfven hafva sin förtjenst derpå utom de hundra procent, som han förut förtjenar. Men fastän våra kunskaper i kemi och botanik nu för tiden äro så stora, har man ännu icke lyckats finna tålamodets ört eller genom kemien upptäcka något som åstadkommer denna egenskap, ty tålamod tillhör hvarken växtriket eller mineralriket utan växer i himmelriket. Derifrån kan det hvarken köpas eller fås till skänks utan det måste läras i den stora tålamodsskola, som den

käre Guden sjelf byggt. I denna skola hafva i alla tider alla Guds män gått, och först då de aflagt sitt examensprof, hafva de fått lemna den. Var icke redan Noahs ark en sådan tålamodets skola, der han, sjelf den åttonde, jemte de andra sju fick lära sig hvad tålamod är. De hade ingenstädes ens något fönster, hvarigenom de kunde se, bakom sig blott den dörr, som den käre Guden sjelf tillstängt, och inunder brusade det djupa vattnet. Intet ankare eller sänklod, ingen kompass eller styre, blott högt upp i taket fanns en liten lucka, hvarigenom de kunde se ut och upp till honom, som i himmelen bor. Och likväl försökte Noah icke att med våld bryta upp dörren utan använde en dufva såsom postbärare samt uthärdade tåligt i förvissning om att "Gud tänkte på Noah."

Lefde icke Moses i öknen under fyrtio år, plågad på många sätt i en stor tålamodsskola? Och satt icke profeten Elias, han som mycket nitälskade för Herrens hus, i stilla väntan under träden vid bäcken Kerit, och hölls icke Paulus af den romerske landshöfdingen Felix under två års tid i fängelse?

Ja, Gud tager de sina afsides och håller en liten enskild föreläsning för dem i konsten att vara stilla och förbida hans hjelp, och den föreläsningen behöfver man ej betala med penningar, såsom ofta fordras af professorer, hvilka köpt sin visdom billigt, men äro rätt dyra, då de sälja den.

Men denna gång vill jag icke berätta om en sådan skola, som Herren Gud låter oss genomgå och der han alltid handlar med oss efter nåd, utan i stället om en tålamodsskola, som två menniskor sjelfva satte sig uti utan att de visste derom. Och sådana äro alltid de svåraste att genomgå, ty der heter det: hårdt mot hårdt, alldeles som då två qvarnstenar ej hafva något att mala utan nöta sig mot hvarandra, till de blifva glattslipade. Ja, månget barn har ibland främmande menniskor måst lära, hvad det ej ville lära i hemmet, och först der ute hos främmande har det kommit under fund med, huru godt det hade hemma hos far och mor. Men till vår berättelse.

Den, som någon gång rest i konungariket Sachsen, och, sedan han sett sig mätt på allt skönt som Dresden har att uppvisa, kommer till Meissen, antingen för att fullkomna sig i tyska språket eller för att köpa någon liten porslinspjes att taga med sig hem, och färdas nordost ifrån Dresden mellan Meissens gamla arfländer och det sachsiska Lausitz, han kommer till den lilla floden Pulsnitz, som qväller fram ur bergen för att sedan utgjuta sig öfver den omkringliggande trakten. Derifrån har den resande icke långt till Lausitzer-heden med dess gröna kullar och många små bäckar, som falla ut i Pulsnitz, och han kommer snart fram till riddargodset Glauschnitz. I denna trakt sluta alla namn på "itz," men aldrig på "bach," "heim" eller "ingen" såsom i Schwaben. Den resande förvånar sig derför ej öfver, att äfven slottsherrns namn slutar på "itz" och är von Schleinitz. Slottets gråa tjocka murar omgåfvos, på den tiden då min berättelse börjar, af en bred vallgraf med djupt stillastående vatten, hvari grodorna utan anförare eller noter uppförde sina aftonkonserter. På gården lågo en del stora stenar, som visade att stenläggning en gång funnits, innan de blifvit öfverdragna med gyttja och smuts. Och sjelfva slottet såg lika förfallet ut som dess egare, som just höll på att rida in genom porten. Här fattas fönsterrutor, der en fönsterlucka, på trappan växer brännässlor och annat ogräs, de gamla upprostade väderflöjlarna kunna knappast längre göra tjenst och inomhus ser allting fullkomligt öde och förfallet ut. De gamla gardinerna se ut som söndertrasade och sönderskjutna fanor och väggarna äro öfverdragna af mögel, som är lika hvitt till färgen som den gamla häst på hvilken herr von Schleinitz nyss gjorde sitt intåg på slottet. Att den gamle herrn, då han i sällskap med sin äfven till åren komne tjenare, Kurd, red öfver vindbryggan, icke kände sig synnerligen uppbygd genom anblicken af sitt fädernegods, kan den ärade läsaren lätt tänka sig. Det var likväl till största delen hans egen skuld, att hans fädernegods såg ut på detta sätt.

Herr von Schleinitz härstammade från en af Sachsens gamla adliga familjer, och hans förfäder hade sedan lång tid tillbaka tjenat kejsaren och fäderneslandet. Han hade vuxit upp bland krigare och tillbragt hela sin ungdom i fält. Finhet i sätt och höflighet i uppförande stå icke på dagordningen i lägerlifvet. Under befäl af den store fältmarskalken Montecuculi drog han först ut emot turkarne, hvilka Ludvig XIV., den "allra kristligaste konungen och kyrkans främste son," till ett bevis på de vänliga känslor, han i egenskap af granne hyste för kejsar Leopold, skickat honom på halsen. Turken fick emellertid sin beskärda del och derefter drog von Schleinitz hem till sitt land igen. Under samma befäl drog han derpå ut mot fransmännen och deltog i slaget vid Sassbach, der general Turenne stupade, hvarom det minnesmärke, som utmärker platsen, ännu förtäljer på god fransyska: "Här har Turenius blifvit dödad."

Men sedan den berömde holländske sjöhjelten Ruyter förstört den franska flottan, ville emellertid Ludvig XIV. sluta fred, och äfven von Schleinitz hade ingenting deremot utan tog afsked. Men ungrarne, som icke kunde hjelpa sig sjelfva emot kejsarens förtryck, kallade turkarne till hjelp, och på samma gång som turkarne kommo från öster, anföll den franske konungen vesterifrån på nytt det tyska riket. Det var en oerhördt stor här, som sultanen uppbådat och som under storviziren Kara Mustaphas befäl härjande och brännande vältrade sig ända fram till Wiens portar.

Wiens invånare voro den gången till mods som romarne, då Hannibal stod framför Rom. Kejsaren hade flytt och lemnat befälet åt den tappre grefve Rudiger von Stahremberg, som också ståndaktigt försvarade staden. Under tiden utrustades en här under Karl af Lothringen, och till honom slöto sig nu 12,000 sachsare. Bland dessa befann sig äfven von Schleinitz, som icke kunde höra ljudet af trumman utan att det ryckte i lemmarna, liksom på en musikant, då han hör fiolen. Polackarnes konung, Johan Sabiesky, förenade sig äfven med hären. I september, 1683, stod det stora slaget, och ehuru det polska rytteriet trängdes tillbaka, räddade fotfolket slaget, ty om äfven infanteristerna icke se så ståtliga och fina ut som ulaner och husarer, så utgöra de dock det vigtigaste elementet inom hären, alldeles som bönderna i schackspelet. Herr von Schleinitz deltog med stor tapperhet i striden och eröfrade med egen hand en halfmåne och en hästsvans samt fick efter stridens slut sin rikliga andel af segerbytet från det rika turkiska lägret. Sedan medföljde han hären, då den under Karl af Lothringen trängde längre in i Ungern, var med vid stormningen af Ofen samt deltog i den blodiga slagtningen vid Mohacz, der turkarne förlorade mycket folk. Då Karl af Lothringen nedlade kommandot, stred han under den tappre markgrefven af Baden — Turk-Ludvig kallad — i slaget vid Salankemen samt bidrog slutligen under den ädle riddaren prinsens af Savoyen befäl att gifva turkarne nådestöten, då Belgrad stormades, dervid han var den förste som besteg stadsmuren, men här fick han, just som han tillropade de sina, att segern var deras, ett skott i ryggen af ett långt turkiskt flintlåsgevär, låg deraf länge sjuk samt blef till sist oduglig att vidare tjenstgöra. Efter fredslutet samlade han tillhopa sitt krigsbyte, sträckte på sin giktbrutna kropp och beslöt att på sitt fädernegods i lugn och ro tillbringa de sista åren af sitt lif. Den gamle Kurd, som troget följt sin herre i alla drabbningar och äfven blifvit svårt sårad på samma gång som denne, ledsagade

äfven von Schleinitz, då han öfver vindbryggan återkom till sitt slott.

Af det föregående förstås lätt, hvarför slottet och slottsherrn så sorgligt liknade hvarandra. Båda sågo lika förfallna ut, båda hade otaliga skråmor och skavanker och båda behöfde i lika hög grad grundligt förbättras. Visserligen fanns på godset en förvaltare, men denne hade tagit den otrogne förvaltaren i Lukas evangelium till förebild och tänkte liksom denne "Min herre kommer ännu icke så snart."

Under tiden lät han allt förfalla, som ville förfalla, men lefde för egen del i välmåga och gjorde sig goda dagar, under det att hans husbonde slet ondt och slogs med turkarne. Men så verkade det också som ett åskslag, då förvaltaren fick se de båda gamla krigarne komma ridande öfver heden, och han hade hellre sett, att de ridande varit Kara Mustapha och hela hans här än den gamle kaptenen och hans trotjenare Kurd.

* * *

Under natten, då vinden pep genom alla gluggar och söndriga fönsterrutor och hundarna och grodorna tjöto och qväkte i kapp der nedanför, hvirflade allehanda underliga tankar omkring i kaptenens hufvud. Till kapten hade han nemligen tjenat sig upp under årens lopp. Det kändes för honom så förskräckligt att se i huru hög grad hans gamla fädernegods fått förfalla samt att tjenarne voro så lata och utan begrepp om hvad det ville säga att lyda. Han, som varit van vid annat, beslöt att redan följande dag göra rent hus. Det första han gjorde på morgonen var också ganska rigtigt att ordentligt tilltvåla förvaltaren och öfverösa honom — icke med rent vatten utan med en störtsjö af skymford, hvaraf han hade ett rikt förråd i sin ordbok som kapten. Och derefter tillsades förvaltaren att draga så långt vägen räckte. Glad att komma från saken för så godt pris, lät förvaltaren icke säga sig detta två gånger utan begaf sig genast bort. Kaptenen hade helst på samma gång äfven kört bort alla de öfriga, men som inga andra tjenare funnos att tillgå, måste han gifva sig till tåls så länge. Men just detta var ett ställe, der stöflarne klämde, så utgångna de i öfrigt voro. Ty den lilla tålamodsväxten hade han aldrig funnit hvarken under någon af sina generaler, eller vid Rhen, i Ungern, eller då han plundrade turkarnes läger.

Han kallade emellertid derefter till sig sin gamle Kurd och frågade honom till råds. Till en början ville denne icke säga sin mening, ty han tänkte som så hittar du inte på något godt råd, så blir det allt ett ordentligt oväder, men till slut sade han helt beskedligt: "Det blir nog bäst, att nådig herrn skaffar sig en bättre förvaltare, som ställer allt i ordning igen."

"Hvad för något," skrek kaptenen, "en annan förvaltare? Hvad tänker du på, Kurd! Hvarenda en af dem är en skurk — i hela verlden finns ingen enda hederlig menniska mer än jag och du. Nej, säger jag, och tusen gånger nej! Jag vill vara min egen förvaltare, och du skall blifva min förste minister — begriper du?"

"Gud bevare kapten," svarade Kurd, "men hvarken nådig herrn eller jag förstå oss på landtbruk, så det kommer nog att gå skralt."

"Var nu ingen åsna, gamle Kurd," skrek kaptenen, "man behöfver just inte förstå så mycket deraf. Hufvudsaken är att ordna och styra ordentligt, och se'n går allt af sig sjelft som ett urverk. Vi dela ut lösen och beordra hvar man på sin post, och lyder han inte, så prygla vi honom ordentligt ett par gånger om dagen, liksom vi gjorde med rekryterna. Bomber och granater! Vid Mohacz kommenderade jag ett helt regemente rigtiga jättar, jag har stormat Belgrad och nio andra städer dessutom, och nu skulle jag icke kunna sköta en hand full sådana flädermöss. Och du har varit fältväbel och kan räkna, du förstår konsten att hålla reda på folk och behöfver inte räkna orätt med det här packet."

Den gamle Kurd visste nu hvad klockan var slagen och teg helt beskedligt. Och detta är under sådana förhållanden, då man måste lyda någon som saknar det ädla tålamodets gåfva, också det bästa, man kan göra. Kurd sträckte derför upp sig rak som ett ljus, liksom om han varit färdig att afgifva rapport, och hans herre gladde sig öfver hans morska utseende samt befallde honom att fortfarande bära sin uniform, så att folket skulle få mera respekt för honom. Till yttermera visso gaf kaptenen honom sin stora ridpiska, som han tagit som byte från turkarna. Derpå sammankallades allt det sjelfsvåldiga folket och godsets dagsverkare, och husbonden höll utan vidare förberedelse till dem ett tal, der han satt på hästen, hvilket hvarken var ljufligt eller med salt bemängdt, men som i stället späckades med åtskilliga kraftord, och deri hvar och en, som icke rättade sig efter gamle Kurd, fick löfte om ordentligt med prygel, men den deremot, som lydde order, tillförsäkrades en god behandling. Detta långa tal kostade honom mycken möda, men då han såg, att ingen vågade se upp utan att alla böjde sina hufvuden liksom vallmoblommor, då gladde han sig i tysthet öfver att hafva lyckats så bra. Men emedan von Schleinitz i sitt tal haft mycket att berätta om huru han behandlat turkarne, och huruledes han på den ene huggit af ett öra, och på en annan opererat bort näsan från ansigtet utan att vara fältskär, så kallade folket honom såväl sins emellan som i hela trakten blott för "turkplågaren."

Då han fick höra omtalas detta så smickrande öknamn, som folket gifvit honom, skrattade han helt förnöjd och sade till gamle Kurd: "Der ser du hvilken god verkan mitt vackra tal har haft."

Nu blef det ett annat lif på godset. Ladugård och stall underkastades en grundlig rengöring, och på kaptenens befallning kördes all gödsel bort från gården, emedan husbonden icke hade någon användning för den, hvilket naturligtvis hade till följd, att bönderna med stor tacksamhet förde ut på sina egna åkrar. Murare och glasmästare putsade upp det gamla slottet, och byns barn tillsades att komma och rensa bort ogräset och brännässlorna, och såsom ersättning fingo de äta och dricka sig mätta. Kaptenen satt helt belåten i sitt fönster och rökte ur sin långa turkiska pipa, densamma som han tagit som byte, då han vid Salankemen stred under Turk-Ludvig. Han gladde sig öfver, att allt gick alldeles så som han ville, så punktligt och efter klockslaget, men så var han också för egen del punktligheten sjelf, och han inrättade hela sin lefnadsordning efter klockan, som om han varit en simpel soldat. På slaget fyra väckte Kurd honom hvarje morgon. Derpå tog han ett kallt bad och åt sedan frukost, hvarefter Kurd räckte honom den stoppade turkiska pipan. Sedan arbetade "turkplågaren" liksom en konung tillsammans med sin förste minister, rådgjorde med honom om hvad som skulle göras under dagens lopp, tog mot rapport rörande hvarje särskild arbetare och på samma gång öfver godset i sin helhet. Sedan sadlades hästarna, och hurudant än vädret var, så redo de ut för att öfvervaka arbetarne. Efter middagen hvilade kaptenen sig en stund, men red sedan åter ut tillsammans med Kurd. Om aftnarna besöktes grannarne, och då berättades alla de underbara äfventyr, som han både varit med och icke varit med om, då han stred under den eller den berömde generalen eller fältmarskalken. Ty då han kom rigtigt i tagen och det stora turkiska piphufvudet bolmade som en skorsten, var han icke så noga på några nollor mer eller mindre.

Bland folket i byn upprätthöll herr von Schleinitz såväl manstukt som kyrkotukt, och icke heller tålde han, att ung-

domen ställde till något ofog. Han anställde i sin tjenst en gammal underofficer, som tjenat vid hans regemente, och denne förstod att med käppen hålla ordningen vid magt. Som han derjemte kunde läsa och skrifva, så tillhörde det äfven hans tjenst att föreställa godsets skolmästare. Sjelf gick von Schleinitz alla söndagar i kyrkan, ty han ansåg det vara rätt, att "husbonden skulle föregå med godt exempel, annars kunde han icke ansvara för någon ting."

Så förgick den ena dagen lik den andra. Men ingen ting kunde bringa husbonden så i harnesk som då den en gång bestämda ordningen rubbades: om Kurd väckte honom för sent, om hästen icke var sadlad eller middagen icke färdig på bestämdt klockslag. Då brast ovädret löst ordentligt, och det kunde icke varit värre, om Kara Mustaphas alla kanoner på en gång afskjutits. Dervid var han dock sjelf lika fast som Stefanstornet i Wien och öfvertygad om, att han var den tåligaste menniska under solen. Det var ju endast helt naturligt, att han måste blifva otålig, om man retade eller icke åtlydde honom — han var väl icke mer än menniska. Om derför en eller annan dag maskineriet på något sätt kom i olag, så skulle det med våld ställas till rätta igen, i stället för att smörjas in med fridens och tålamodets olja. Under sådana dagar var det icke godt för kött och ben att råka ut för honom. Och sådant gjorde godt för flera veckor, menade han. Dessemellan var han helt godmodig och hjelpte gerna dem af sitt folk som voro i nöd. Han var icke snål utan delade gerna med sig åt folket ur sina fyllda lador, så att den, som var i stånd att punktligt lyda order, kunde godt hålla ut hos "turkplågaren."

Det som han emellertid sjelf saknade, nemligen tålamodets kärleksfulla gudagåfva, det skulle han ännu få lära tillegna sig, men att den, som skulle vara hans lärmästare deri, fanns i hans grannskap, det anade "turkplågaren" bestämdt icke.

* * *

En half timmes väg från slottet Glauschnitz ligger det vackra riddaregodset Königsbruck. På den tiden egdes detta gods tillika med dess vidsträckta park och rika åkerfält af en mer än femtioårig enkefriherrinna Klara von Schellendorf, tillhörande en gammal adlig familj. Hennes framlefda femtio år hade gifvit henne tid nog att utbilda och gestalta sin karaktär lika egendomligt som hennes granne på Glauschnitz. Hon hade vuxit upp såsom enda barnet till rika föräldrar, och det är, som man vet, ofta nog något särskildt med det enda barnet i en familj. Det är lättare att uppfostra en hel skara barn än ett enda, ty då det finnes en hel hop sådana, göres det icke så många omständigheter. Det som är rätt och billigt, då det gäller det ena barnet, det måste äfven det andra underkasta sig, och de yngre måste finna sig i att begagna de äldre syskonens urvuxna kläder. Allt detta bidrager att göra alla barnen ödmjuka, och dessutom nöta och afslipa de sina kantigheter mot hvarandra. Det enda barnet deremot löper fara att blifva bortskämdt och bortklemadt, och ehuru det nog gifves undantag från denna regel, så är dock i allmänhet med det enda barnet på samma sätt som med den, som bara har ett öga — man aktar det dubbelt så noga. Föräldrarne till henne hade förut mistat tre barn, och derför hängde deras hjertan med all dess omsorg och kärlek fast vid detta enda, som de hade qvar. De kände icke till visdomsordet: "Den, som har sitt barn kärt, skonar det icke för riset." De trodde i stället, att man icke borde neka deras älskade Klara något, på det att hon icke skulle bli ond eller förargad, ty detta kunde skada henne. Hon behandlades derför som en liten prinsessa, skyddades noga för hvarje vindflägt, men värst af allt, hon lärde sig befalla långt innan hon lärt sig lyda, och likväl kan ingen blifva general, som icke gått igenom graderna.

En dag som litet barn satt hon på sin mors knä och såg fullmånen just gå upp. Då föll det henne in, att hon ville hafva den der röda tingesten. Modern blef mycket förskräckt och råkade i den största förlägenhet, ty att hennes fröken dotter skulle vilja förgripa sig på sjelfva månen, det hade hon aldrig kunnat tänka sig. Hon försäkrade, att den var fastvuxen, ja fastspikad på himmelen, men ingenting hjelpte, barnet ville hafva det der röda ansigtet. Mamma lofvade henne den vackraste leksak, som kunde anskaffas, men hon blef i stället allt mera vred, stampade med foten i golfvet och skrek och grät, så att hennes ansigte snart var lika rödt som fullmånens.

Det hade nog funnits ett medel mot stampandet och skriket, en trollstaf, som emellanåt brukar göra underverk, men den kände icke hennes mamma till. Hon bara suckade: "ack, mitt stackars barn!" samt ropade på tjenarne och pigorna och omtalade för dem hvad som gjorde nådig fröken så ledsen. Fastän de måste hålla förklädet för munnen för att icke brista i skratt, deltogo de uti nådig fruns jemmer, tills slutligen slottsfodgen lofvade att hemta ned månen. Om en liten stund kom han tillbaka med ett i olja genomdränkt rödt pappersblad, hängde upp det i det mörka rummet och satte ett ljus der bakom. Den onådiga fröken blef då åter stilla, och klappade i händerna af glädje. Några minuter derefter togs papperet bort, då tjenaren förklarade, att han måste bära månen tillbaka till himmelen. Att fröken under så beskaffade omständigheter icke fick lära sig mera tålamod än grannen på Glauschnitz var ju helt naturligt, och hon blef i stället med åren allt egensinnigare, samt tålde slutligen icke den minsta motsägelse.

Då dottern var fullvuxen, försökte föräldrane att få henne anställd såsom hoffröken, och detta lyckades slutligen hos markgrefvinnan Erdmuthe Sophie af Brandenburg. Till en början gick allt bra, ty hos främmande menniskor tager man sig alltid mera i akt än i hemmet, och dessutom var markgrefvinnan så mild och saktmodig, att hon öfversåg med mycket, som andra aldrig skulle tålt. Men då den invärtes menniskan icke fått sin behöriga tygel och tukt, så blir skyldigheten att iakttaga yttre höflighet och anständighet äfven en tryckande boja. Så gick det också med vår hoffröken. Den goda markgrefvinnan erbjöd sig att, i händelse fröken ville ingå giftermål, bekosta hennes utstyrsel, för att på ett anständigt sätt blifva af med henne. Hon gifte sig också snart med den rike junker Georg von Schellendorf, som förde henne till sitt vackra gods Königsbruck. Han var en stilla, rättskaffens man, som icke begagnade sig af så många ord, men var så mycket dugtigare i sina handlingar, godmodig och rättfram och alltid välvillig mot sina underhafvande. Han ansåg, att det ligger icke något nedsättande för någon att arbeta, och önskade också derför att hans unga fru skulle tänka på samma sätt samt taga någon del uti hushållet, men vid en sådan framställning föll hon i vanmagt och förklarade, att dylikt kunde vara godt nog åt en piga, men anstod alldeles icke en adlig fröken. Och ändå består den verkliga själsadeln deruti, att den icke ringaktar något arbete utan arbetet tvärtom upphöjer och förädlar det sinnelag, under hvilket det utföres. Man kan hysa goda och upphöjda tankar till och med om man sopar ett golf.

Men såsom sagdt derom ville den unga frun icke höra talas, emedan hon öfver hufvud aldrig fått lära sig höra, hvarför också hennes öron i detta hänseende blifvit alltför obrukbara. Om också deras äktenskap till en början gick drägligt nog, så framträdde likväl snart hennes hersklystnad, så att hon började med att förbjuda sin man att sjunga ute på fälten, ty det passade alldeles icke, och

snart derefter fick han icke gå in i rummen med ridstöflar på, ty det tålte hon icke. I början rättade han sig derefter, och deri gjorde han orätt, ty han var husets herre, men han gjorde det för den kära husfridens skull. Slutligen förlorade äfven han tålamodet, och ehuru de båda makarne fortfarande bebodde samma hus, skildes de likväl åt. Hon bebodde öfre våningen och han den undre. Och han behöll ridstöflarna på och sökte med sång drifva bort den onda dagen. Hon satt deruppe och lät sina tankar sväfva omkring. Under vintrarna blef henne Königsbruck dock alldeles för ensligt. Och hennes man sörjde alldeles icke, då hon packade sina stora koffertar och flyttade för vintern till Dresden för att uppträda såsom "grande dame." Han stannade qvar på sitt gods, men vistelsen i Dresden kostade honom i alla fall en massa penningar. Slutligen tog den käre Guden honom hem ur hans tålamodsskola, sedan han, såsom jag hoppas blifvit utlärd deri, och lät honom samlas till sina fäder. Då sorgeåret var förbi, störtade enkefriherrinan von Schellendorf sig i alla de nöjen, som det på den tiden glänsande sachsiska hoflifvet hade att erbjuda. Hon lät derunder sitt gods skötas på samma sätt som herren till Glauschnitz under kriget mot turkarne, och under tiden skummade hennes förvaltare för egen del af den tjocka grädden och lät henne blott behålla den utspädda skummjölken, hvilken hon dessutom en eller annan gång fick betala med större summor penningar, som gingo i förvaltarnes fickor. Hade hon under sitt äktenskap icke lärt hvad ödmjukhet eller eftergifvenhet ville säga, så lärde hon under sitt enkestånd fullkomligt ingenting deraf. Hon hade inga andra sorger eller bekymmer utom förargelserna öfver sina förvaltare, och det blef hon icke bättre utaf.

Så småningom började man icke heller tåla henne längre i Dresden, ty till och med verlden kan till slut icke fördraga högmodet, emedan den sjelf är högmodig, och när två så högfärdiga gäster komma tillsammans, kunna de icke trifvas på samma höjd, lika litet som två skorstensfejare i samma skorsten, af hvilka den ene vill sitta högre än den andre. Sedan hon slutligen varseblifvit, att det gick baklänges såväl med hennes eget anseende som hennes förmögenhet, så tänkte hon såsom Julius Cesar: hellre den första på Königsbruck än den sista i Dresden och drog sig sårad och förbittrad tillbaka till sitt gods. Der gjorde hon rent hus med sina förvaltare, blott med den skilnad, att detta icke på långt när gick så ärligt och soldatmessigt till som på Glauschnitz. Hon pressade ut af dem så mycket sig göra lät och körde bort alla fattiga, så att hennes underhafvande suckade ännu svårare och fruktade henne långt mera än hvad folket på Glauschnitz gjorde för "turkplågaren."

På detta sätt hade hon nu redan i tjugu års tid förbittrat lifvet på Königsbruck såväl för sig sjelf som andra, då herren till Glauschnitz återvände från kriget mot turkarne och gjorde sitt intåg på sin förfallna borg.

Från Glauschnitz till Königsbruck var precis lika långt som från Königsbruck till Glauschnitz, nemligen en knapp halftimmes väg. Från det ena slottets fönster kunde man godt se in i det andras, och dertill måste äfven herren till Glauschnitz och hans folk färdas förbi Königsbruck för att komma till kyrkan, ty de båda godsen hörde den tiden ännu till samma församling.

Då "turkplågaren" något så när bragt allt "i ordning" på sitt slott, ansåg han sig såsom artig kavaljer skyldig att fara öfver till sin grannfru, den nådiga fru von Schellendorf, för att presentera sig, ehuru de visserligen hvarje söndag sågo hvarandra i kyrkan. Han sade derför en morgon, då hans förste minister, gamle Kurd, infann sig för att aflemna redogörelse: "Hör på, Kurd, i dag skola vi göra vår uppvaktning hos frun på Königsbruck. Du skall borsta mina stora ridstöflar spegelblanka, och så skall du taga fram mina hjortskinnsbyxor, sporrarna och min stora paraduniform, hela stassen, precis som om jag skulle uppvakta Montecuculi eller prins Eugen. Sedan sadlar du skimmeln åt mig och den bruna hästen åt dig sjelf, men rykta dem så att de skina, ty vi måste se ut så, att folket får respekt för oss. Hvad dig sjelf angår, så rakar du dig fin och sträcker på ryggen, ty annars — ja, du vet sjelf hvad det annars blir utaf."

Allt detta föreföll gamle Kurd mycket märkvärdigt, ty så hade hans herre icke talat på länge, nej, icke sedan han höll sitt stora tal till folket, men han gjorde emellertid sitt bästa för att fiffa upp både sin herre och sig sjelf, så att de skulle se fina och ungdomliga ut.

Då nu herr von Schleinitz var i ordning, räckte Kurd honom sjöskumspipan, allt under det hans herre i sakta mak gick fram och tillbaka i rummet och kastade beundrande blickar på sig sjelf. Hästarna hade sina bästa valtrappar, på hvilka det Schleinitzska vapnet lyste i finaste broderi. Ändtligen satte de båda krigarne sig upp på sina hästar och begåfvo sig af i rigtning mot Königsbruck.

Enkefriherrinnan von Schellendorf var denna dag vid ovanligt dåligt lynne, ty äfven om solen skiner aldrig så härligt, så beror det mesta dock alltid derpå, hvem det är hon skiner på och i hvilken hon skiner in. Är en gång hjertat förut mörkt och dystert, så gör blott solskenet det ännu mörkare. På liknande sätt komma de mörka molnen att synas ännu mörkare, då solen skiner på dem. Slår man mjölk i en ättikskruka, blir den mest välsmakande mjölk derigenom alldeles förstörd. Och slutet blir, att man icke alls kan se den blå himmelen, utan bara vill kifvas och gräla och icke låta någon vara i fred. Lyckligtvis hade friherrinnan någon, för hvilken hon kunde urladda sitt dåliga lynne och som var nog tålig att uthärda dermed. Denna person var hennes kammarjungfru, Margareta, och hon hade i likhet med gamle Kurd fått lära sig att, då ovädret bröt löst, krypa undan och gömma sig i ett råtthål, tills det var öfver. Nådig fruns dåliga lynne i dag kom sig deraf, att en tvätt icke blifvit skött ordentligt, utan fått ligga ute öfver natten.

"Det är fasligt," förklarade hon, "att man skall hafva så dumma tjenare, att de förstöra allting."

"Ja," svarade Margareta, "det får man då lof att säga, att nådig frun är en riktig ängel i tålamod. Jag hade då för länge sedan kört bort dem allesamman."

"Och nu hafva de sluppit undan med bara ett par örfilar. Jag hade rätteligen bort låta spärra in dem. Men bondfolket blir allt fräckare. Kan du tänka dig, Margareta, att Hans Jörg hade harstek och gåsstek på sitt barndop i går!"

"Harstek och gåsstek!" upprepade Margareta långsamt och slog ihop händerna. "Jo, nu kan man då se hurudana bönderna äro!"

"Ja, harstek och gåsstek åto de der, säger jag dig, men då de skola betala sina arrenden, då jemra de sig och klaga öfver de dåliga tiderna."

"Ja, just så är det, hennes nåd. Äfven om presterna predikade sig hesa, så blir det ändå på samma sätt."

"Presterna, tala bara icke om presterna! Det är just hos dem, som felet ligger. I stället för att från predikstolen säga folket, att det är till för att lyda sitt herrskap, så hörde jag nyligen magistern predika, att all menniskor äro lika, och att adelsmän och bönder en gång skola sitta på samma bänk. Det är minsann icke underligt, att bönderna blifva allt fräckare."

"Om jag vore i hennes nåds ställe," svarade Margareta, "så skulle jag rigtigt läsa lagen för presten."

"Det hjelper icke, han låter rakt inte böja sig. Då jag för en tid sedan sade något i den vägen åt honom, så såg han på mig på ett sådant sätt, att orden fastnade i halsen på mig, och derpå sade han, att det icke var annat än hög-

mod, och Gud fördömer allt sådant. Jag skall låta sätta till en annan prest, då den gamle dör en gång."

"Ja, det gör hennes nåd alldeles rätt uti," sade Margareta.

Efter en stund började friherrinnan igen: "Till och med bland adeln finnes icke mera något vett och goda seder. Det saknas helt och hållet god uppfostran mot förr i verlden, då jag var ung. Här sitter herr von Schleinitz der borta och har varit hemma i fyra veckor, men icke faller det honom in att göra mig ett besök. Det måtte också vara en skön adelsman!"

Fru von Schellendorf hade knappt hunnit tala till slut, då slottsportarna slogos upp och herren till Schleinitz kom ridande med sin Kurd. Friherrinnan kände sig öfvermåttan häpen och begynte sätta på sig än den ena och än den andra mössan eller bandet och visste alldeles icke, huru hon skulle välja det som bäst passade hennes gamla missbelåtna ansigte. Ty att menniskans och i all synnerhet qvinnans skönaste prydnad icke består i den ena eller den andra klädedrägten utan i ett stilla, saktmodigt väsen, det förstod icke fru von Schellendorf, och deruti likna henne många, som lefva i detta århundradet. Ju skönare menniskan är i sig sjelf, ju mera hon är sin egen prydnads prydnad, desto mindre behöfver hon bjäfs och grannlåt.

Ändtligen var hon färdig och gick för att taga emot sin gäst med all den artighet och de komplimanger, som hon ännu kom i håg från den tid hon var vid hofvet i Dresden.

"Turkplågaren" gjorde emellertid saken kort. Han fattade båda hennes händer och skakade dem så, att hon höll på att gallskrika.

"Det gläder mig, det gläder mig att göra er bekantskap, nådig fru," ropade han glädtigt; "jag har länge önskat att få komma hit, men måste först skaffa litet ordning bland folket. Jag hoppas, ni är kry och frisk? Visserligen har ni icke föryngrats, men deröfver får ni trösta er i likhet med mig."

Derpå slog han sig utan vidare ned i en soffa och friherrinnan hade knappt hemtat sig från den första förskräckelsen, innan han fortsatte: "Jag kände er salig man mycket väl. Det var en prägtig karl! Skada, att han så snart gick bort."

"Ack," suckade friherrinnan, "påminn mig icke om den tyrannen, som beröfvat mig de skönaste dagarna i mitt lif."

"Nå, nå — så illa var det väl icke. Han var en präktig karl, och alla grannarne tyckte så mycket om honom och helsade gerna på hos honom."

"Ack," utropade hon, "tala icke med mig om de der grannarne. De sjöngo alldeles för mycket och drucko upp allt det dyrbara vinet, som fanns i källaren."

Herr von Schleinitz råkade smått i förlägenhet och visste icke hvilket samtalsämne han skulle välja. Slutligen började han: "Nådig frun tycks ha förmögna bönder. Det har rikligt gladt mig att se huru välfödda de äro."

"Ack," suckade åter fru von Schellendorf, "tala icke om de der gudlösa menniskorna, som alls icke förstå hvarför de kommit hit till verlden och icke hafva tillbörlig respekt för en adlig fru, och de betala icke sina arrenden."

Äfven denna samtalstråd slets således sönder och "turkplågaren" måste söka få tag i en ny: "Förra söndagen var jag i kyrkan och hörde presten predika. En duktig karl den der, han talar sanningens ord till hvar och en. Han är ingen tallriksslickare. Den tycker jag om."

"Åh, hvad hör jag? Ni vill väl aldrig taga presten i försvar! Han ställer ju oss på samma linie som bönderna och gör dem alla upproriska. Ack, jag ber, tala icke om honom."

Nu började vreden koka inom "turkplågaren." Hans lilla tålamod var slut. Han rusade upp ur soffan och började gå upp och ned i rummet med sina stora stöflar och klingande sporrar, tills han slutligen rak som ett ljus ställde sig midt framför friherrinnan och skrek: "Bomber och granater, Belgrad och Montecuculi! Hvad skola vi då tala om?"

Då ropade nådig frun: "O, ni barbar, ni råa menniska, laga bara, att ni kommer er väg." Med dessa ord sjönk hon tillbaka mot soffkuddarna, stönande och gråtande.

I ett språng var herr von Schleinitz ute ur rummet, rusade ned för trappan och upp på hästen samt jagade i väg öfver vindbryggan som om han haft Soliman och hela den turkiska hären i hälarna på sig. Gamle Kurd kunde knappt följa honom. Då de slutligen hunnit ut på landsvägen, höll han in hästen, såg upp mot stället och sade: "Hör på, Kurd, den der qvinnan är en lifslefvande drake. Aldrig förr har jag sett ett så'nt troll till käring! Hon bjuder mig icke en gång ett glas vin, och hvad jag än säger, så svarar hon bara: ack, tala icke om det! Slutligen dånar hon, då jag försöker göra begripligt för henne, att jag icke mera vet, hvad jag skall säga. Jag vill mycket hellre storma Belgrad än en gång än helsa på den der gamla draken igen."

Men hade herrn till Glauschnitz hört den orlofssedel, som han fick af friherrinnan, så hade det väl surrat ännu mer i öronen på honom.

Då hon ändtligen vaknade upp ur sin svimning, ropade hon: "Margareta, jag står icke ut! Tänk dig den der barbaren kommer hit i stora stöflar och ridbyxor, kramar mina händer med sina otäcka labbar så hårdt, att jag är nära skrika, sätter sig objuden bredvid mig i soffan, luktar tobak lång väg, pratar bara om saker, som jag icke kan annat än förarga mig öfver, och då jag säger honom, att han icke skall tala om sådant, far han upp och omkring i rummet som en galning, så att golfvet knakar under honom, svär som en gardist och stirrar på mig samt rusar slutligen på dörren. Den der får aldrig mer komma öfver tröskeln här i huset. Säg till folket, att de stänga slottsporten, så snart de få se honom på afstånd. Aldrig mer vill jag se den galningen för mina ögon."

Så aflopp det första besöket. De hade nu båda två pröfvat hvarandra och huru mycket tålamod de hade. Och dermed skulle de också hädanefter komma att fortsätta.

Nu började på allvar den skola, hvari de ömsesidigt skulle gå hos hvarandra för att hvar på sitt håll lära tålamod. Stora saker börja i allmänhet så smått, om det skall blifva något af dem, och på samma sätt börjar äfven det som är af ondo.

Mellan Pulsnitz och skogsmarkerna lågo de vackraste ängar, som tillhörde herr von Schleinitz, och hvilka utgjorde hans stolthet på samma gång de voro hans bästa inkomstkälla. Han sparade också ingenting, då det gällde att bevattna dem, ty han och hans gamle Kurd hade redan lärt så mycket landtbruk, att de insågo, att en falsk sparsamhet är det minst lönande af allt. Till sin sorg fick emellertid herr von Schleinitz se, att hjortar, harar och vildsvin, som uppehöllo sig i skogen och på heden, togo sina nattliga spatserturer öfver till glauschnitzer-ängarna, der de läto det goda gräset sig väl smaka, så mycket mer som de fingo hela härligheten för intet. Hvad de icke orkade äta upp, det trampade de ned eller också brukade de hornen såsom gaffel och kastade allt huller om buller. Den gamle "turkplågaren" dundrade och svor på sin turkiska öfver de osjäliga djuren, men de läto sig icke bekomma, utan fortsatte lugnt sina måltider utan att bekymra sig om vare sig Belgrad eller Montecuculi. Herr von Schleinitz ställde då ut några af sitt folk, försedda med sprutor och vattenämbar, för att vaka och bullra under natten samt skrämma bort inkräktarne. Det blef också ett väsende och ett hurrande, så att fru von Schellendorf icke fick en blund

i sina ögon. Först blefvo djuren rädda och togo till flykten, men då de märkte, att det hela icke var annat än mycket väsen för ingen ting, så brydde de sig icke om alltsammman, utan då man lyckats fördrifva dem från ett håll, kommo de tillbaka från ett annat. "Turkplågaren" förlorade nu åter tålamodet gent emot djuren, alldeles som förut då det gällde menniskorna, och då den gamle Kurd en morgon berättade om den stora förödelse, som åter egt rum under natten, så utropade han: "Kurd, jag står icke ut, om det fortgår länge på det här sättet. Det kan förarga mig till döds. Vi måste inrätta det så som vid skansarna utanför Peterwardein. Vi lågo gömda der bakom med hanarna spända, och så fort en turkisk snapphane närmade sig, gåfvo vi eld — pang — och så låg han der. Så skola vi göra nu också. Vi låta djuren komma inom skotthåll, och så sveda vi pelsarna på dem, så att de alldeles glömma bort både att springa sin väg och komma tillbaka, och så få vi oss sköna stekar på köpet. I skogen är bäst att icke försöka detta medlet, ty den nådige kurfursten är lika rädd om de der odjuren som om sina köttsliga barn. Men ängen, den är vår, och der skola vi nog hålla dem från lifvet på oss. Vi skola bygga upp en liten hydda borta vid Pulsnitz och förse den med skottgluggar och besättning alldeles som i Belgrad, och på så sätt skola vi nog bli färdiga med den här saken."

Redan samma qväll kommo timmermän och satte upp ett litet hus af bräder uppe på toppen af kullen, der Kurd sedan ryckte in med sin lilla besättning. Nu blef det ett dundrande och skjutande både natt och dag, så att fru von Schellendorf trodde, att Soliman och hela turkiska hären var i antågande, och ändå var det bara Kurd och hans legoknektar från Glauschnitz. Redan första morgonen lågo tre präktiga hjortar med sextongreniga horn på ängen och de vandrade sedan till "turkplågarens" kök.

Han satt och rökte sin sjöskumspipa, men då han fick syn på villebrådet, gnuggade han händerna af belåtenhet öfver, att hans list lyckats så bra. "Ser du, Kurd," sade han, "det är allt godt att i ungdomsåren lära sig något och att ha varit ute i främmande land, ty då får man lära att sedan sköta både folk och fä. Jag kan få bugt på dem alla."

Ett menniskobarn hade han likväl glömt att taga med i räkningen, och det var fru von Schellendorf. Hon hade sedan det oväsen, som bönderna anställde icke sofvit på flera nätter, men då nu skjutandet började, var det alldeles förbi med hennes nattro. Det värsta väntade henne emellertid, då hon stigit upp på morgonen och öppnade fönstret till sitt sofrum. Midt för henne stod det lilla fula blockhuset och förskansningen, som von Schleinitz låtit uppkasta, och der bakom stod gamle Kurd och hela hans krigsmagt med gevären, som blixtrade i solskenet. Huset skymde bort den vackraste utsigten just öfver kullen och skogen. All utsigt var förstörd, men då var det också slut med hennes tålamod. Eldröd af vrede och raseri lät hon kalla in sin gamle Kristian och sade till honom: "Kristian, du sadlar ögonblickligen din häst, rider öfver till herrn på Glauschnitz och säger till honom att genast rifva ned det der, som han låtit sätta upp, samt sluta med skjutandet, annars skickar jag allt mitt folk med slagor och yxor och låter rifva ned alltsammans för honom."

Kristian hade gerna velat invända: "Var så god, hennes nåd, och skicka någon annan, ty det är inte så godt att äta körsbär med herrn på Glauschnitz, ty han kastar både stenar och stål i hufvudet på mig." Men han föredrog att icke säga någonting, ty han såg redan, att ett värre oväder var i antågande, och derför lydde han, fastän han var så förskräckt eller förstenad, att om man stuckit honom med en knif, så hade ingen bloddroppe kommit fram.

Den gamle "turkplågaren" höll ännu på med sin sjöskumspipa, och under den behagligaste sinnesstämning vandrade han upp och ned i sitt rum, då budbäraren från fru von Schellendorf anmäldes.

"Låt honom komma in," ropade han.

Under många bugningar och ursäkter lyckades slutligen Kristian framstamma början af sitt ärende. Von Schleinitz lyssnade och lyssnade, men förstod ingenting af hvad karlen stammade fram, men slutligen gick ett ljus upp för honom, och då han rigtigt kommit på det klara med meningen dermed, affyrade han en hel kanonad af kraftord och oqvädinsord, i hvilka just icke fanns mera sammanhang än i Kristians väl öfvertänkta tal. Men slutet lydde så: "Gå hem igen och säg den gamla Lisa, att hon icke skall blanda sig uti karlars angelägenheter, och om ni königsbruckare understån er att komma in på mina egor, så klår jag upp er lika grundligt som jag gjorde med turkarne, och skjuter er döda och förderfvade liksom hjortarna. Laga dig nu i väg, gubbe, och var glad att du lyckligt och med hela knotor kan framföra hvad jag nu sagt dig."

Kristian gjorde inga vidare bugningar, utan rusade på dörren så fort som möjligt och sade icke ett ord mer. Snart var han tillbaka på Königsbruck, der han alldeles färskt upprepade alla Glauschnitzerherrns skymford tillika med slutsatsen på det hela. Friherrinnan var nära att svimma, men då hon hemtat sig, lät hon kalla en advokat, för hvilken hon klagade sin nöd och skildrade von Schleinitz' hela karaktär och uppförande mot henne, visade honom den stora skansen, hvarifrån skotten knallade både dag och natt, samt glömde ej heller att hennes granne i Kristians närvaro kallat henne för "gamla Lisa." Advokaten lyssnade uppmärksamt, hvarpå han började snärja henne med sina spetsfundigheter, liksom spindeln sitt offer, samt uppeggade såväl hennes mod som hennes vrede. Slutligen tog han ett stort pappersark, spetsade pennan och började uppsätta ett protokoll, som slutade med orden: "Detta skedde på Königsbruck den och den dagen anno ettusensjuhundra o. s. v."

Kristian inkallades äfven, och han upprepade pligttroget och ordagrant hvad Glauschnitzerherrn sagt. Advokatens ansigte blef mer och mer betänksamt, men inom sig blef han allt belåtnare, ty han visste, att detta skulle blifva en mycket inbringande affär. Han lofvade friherrinnan att öppna två processer mot Glauschnitzerherrn. En på grund af, att denne kallat henne för "gamla Lisa" och en för den förstörda utsigten. "Det går aldrig," förklarade han, "att sammanföra två saker uti samma process, ty då vinner man aldrig båda två. Vinna vi icke den ena, så vinna vi säkert den andra."

Handlingarna i målet sammanbundtades sedan allt folket hörts i behörig ordning, hvarpå papperen, försedda med alla nödiga tituleringar och krumelurer, under anhållan om nådigt utslag inlemnades till kurfurstliga höga domstolen. Der lågo emellertid redan i åratal dussintals ansökningar och väntade i lugn och ro på nådig handläggning. Och om icke en extra bilaga i form af hundra blanda thaler ytterligare bifogats, så hade nog icke målet kommit före på mycket länge, men nu omflyttade en af kurfurstliga rådets medlemmar i nattens tysta timmar den sist inkomna ansökan, och lade den öfverst i högen, liksom en koffert, som står i godsmagasinet vid jernvägsstationen, med hjelp af några groschen helt hastigt och lustigt passerar förbi en hel rad af sina kamrater.

Efter några månaders förlopp fick von Schleinitz befallning att ingifva svaromål, och då han icke sjelf var mästare i att föra pennan, ja, icke kunde skrifva en enda sammanhängande sats, så måste äfven han, ehuru mycket motsträfvigt tillkalla en advokat. Knappt hade denne kommit inom dörren, innan "turkplågaren" öfverföll honom med en störtsjö af ord och talesätt, som endast funnos i

hans turkiska lexikon. Att börja med förstod advokaten icke en stafvelse af hela saken. Slutligen tog han mod till sig och sade under åtskilliga bugningar: Tag icke illa upp, nådig herre, men här hjelper icke att dundra och svärja, vi måste hafva klara papper. Nådig herrn kan också taga skada till sin helsa genom för häftig sinnesrörelse, oafsedt det att höga rätten tager sådana här saker mycket noga. Vi måste derför taga det mycket lugnt och tåligt och föredraga saken i behörig ordning, hvarom jag i största ödmjukhet vågar anhålla."

"Turkplågaren" höll åter på att brusa upp, men då han såg den lille mannen med den långa peruken stå så högtidlig framför sig, började han i stället att storskratta och utbrast: "I behörig ordning, herr pennfäktare — ja, det är just knuten att bringa den här historien i behörig ordning. Hjortarna, vildsvinen och det öfriga villebrådet hafva icke iakttagit behörig ordning då de förstörde mina väl ordnade ängar, och derför var det också rätt, att jag skjutit ned dem i behörig ordning. Ja, just så är det herr skrifvare — allt har skett i behörig ordning. Och att fru von Schellendorf är en gammal Lisa, har jag också sagt i laga ordning. Allt det här är han nu så god och skrifver upp — förstår han mig?"

Advokaten uppsatte allt så svaromålet, och hans protokoll blef en gång till så långt som fru von Schellendorfs stämning. Han tog härför sin behörign betalning hvarjemte åtskilliga thaler äskades för att äfven behörigen insmörja hjulen på den högkurfurstliga rättvisans gamla förrostade karet, hvarefter saken fick gå sin gamla vanliga kräftgång.

Då fru von Schellendorfs advokat märkte, att hans kollega äfven förstod att konstmessigt sköta saken, begaf han sig till Königsbruck och gjorde nådig fru begripligt, att här måste göras allt hvad göras kunde för att vinna försprång, och för detta ändamål och som följd deraf måste hon också göra en duktig åderlåtning på sin penningpung.

År ut och år in varade processen. Skrifvelse efter skrifvelse angående den ena eller andra hufvudpunkten eller biomständigheten uppsattes och inlemnades. Olika besigtningskommissioner såväl för kärande- som svarandepartens räkning tillsattes, hvilka noga synade och uppmätte afstånden och uppskattade gevärskottens styrka. Kommissionens medlemmar åto med största smak upp det läckra villebrådet och sköljde ned det med slottens bästa viner, under det de gjorde sina beräkningar öfver besigtningskostnaderna — och detta måste båda parterna betala. Emellanåt begynte de också båda känna en liten ansats till fred och försonlighet. "Om fru von Schellendorf skickar hit sin gamle Kristian och beder om ursäkt, så må allt vara glömdt," sade turkplågaren, "men hon måste taga första steget. Jag är i min fulla rätt, det kan ingen menniska bestrida."

Hon kom emellertid hvarken sjelf eller skickade någon annan, utan sade: "Von Schleinitz måste inse, att han har orätt, ty det var han som började. Om han erkänner detta, så tager jag processen tillbaka, men gör han det icke, så äter jag hellre det torra brödet, än jag ger med mig." Under sådana omständigheter var hvarje uppgörelse mellan de båda motståndarne lika omöjlig att åvägabringa som att låta solen och månen komma upp tillsamman — då solen går upp, går månen ned.

Tid efter annan kommo dels gynnsamma dels ogynnsamma berättelser från de olika advokaterna. Alla slutade emellertid på samma sätt, nemligen med anhållan om mera penningar. Båda parterna fingo således rikt tillfälle att öfva sig i tålamod, och ingendera ville släppa ut den andre ur tålamodets skola. Fru von Schellendorf jemrade sig öfver, att processen kostade så mycket penningar och aldrig tog slut, och Glauschnitzerherrn svor öfver den kurfurstliga långsamma rättskipningen, hvarvid han alltid tänkte på turkiska kriget och slutade med att säga: "Skulle jag, som stormat Belgrad, låta den der gamla piplisan tvinga mig — jag, som eröfrat en fana från turkarne, skulle låta den gamla Schellendorfskan taga mina skansar! — det sker aldrig, så länge jag är von Schleinitz af Glauschnitz och dessutom son till en adelsman och kapten i kejsarens tjenst!"

På Königsbruck stängdes och tillspikades alla fönsterluckor, så att ingen skulle komma att se det hus, som von Schleinitz uppfört, och för att fru von Schellendorf skulle slippa se honom om söndagarne i kyrkan, der han regelbundet bevistade gudstjensten, klädd i skinnbyxor och ridstöflar, hade hon låtit uppsätta förhängen omkring sin kyrkbänk. På Glauschnitz låg alltjemt en besättning i det lilla blockhuset, hvilken regelbundet aflöstes, så att skjutandet obehindradt fortgick såväl natt som dag. Och sålunda fortsatte hvar och en på sitt sätt att öfva sig i tålamod. Så småningom glömde fru von Schellendorf alldeles bort att förarga sig öfver skjutandet, och äfven von Schleinitz vande sig vid att se de stängda fönsterluckorna och gardinerna omkring kyrkbänken och retade sig icke deröfver. Visserligen lät han en vacker dag måla blockhuset i en skrikande röd färg, så att det syntes vida omkring, men detta väckte endast uppmärksamhet en dag, och derpå var det glömdt. Den gamle kyrkoherden uppmanade ofta båda herrskaperna att sluta fred samt förehöll dem i sina predikningar deras okristliga beteende emot hvarandra; men detta förargade endast friherrinnan. "Turkplågaren" sade till Kurd: "Kyrkoherden är en duktig karl, han gör hvad han anser rätt, och det han säger är sant. Om jag blott kunde komma från den här saken på ett anständigt vis! Men jag kan ju icke låta besegra mig och vara den förste, som ger efter. Som kristen skulle jag väl kunna det, men det passar alldeles icke för en kapten i kejsarens tjenst." Men då det sedan åter igen blef fråga om att släppa till mera penningar till följd af nya svaromål till kurfurstliga domstolen, uppvaknade det gamla grollet på nytt. Antingen man var god eller ond, tjenade det emellertid till intet. Det fanns intet annat att göra än vänta och vara tålig, ty domstolen sade: "En sådan sak måste noga pröfvas och låter sig icke afgöra utan vidare." "Turkplågaren" svor emellertid öfver alla käromål, svaromål och afskrifter och sade: "Om jag hade fått så många thaler för hvarje sabelhugg som den här pennfäktaren får för sina kråkfötter, så kunde jag köpa hela turkiska riket af kejsar Soliman." Men saken gick icke fortare för det och det återstod intet annat än att vänta — bara vänta.

Tio år hade sålunda förgått. Mycket vatten hade under tiden förts bort af Pulsnitzfloden, och det skulle äfven blifva ett slut på processen. Båda parterna voro alldeles utledsna på alltsamman. Kurfurstliga kammarrätten hade lärt dem inse, att det fanns en magt på jorden, som de icke kunde betvinga, och den hade lärt dem det, som de förut icke kunnat: att vänta och vara tåliga.

Ändtligen kom utslaget. Beträffande fru von Schellendorfs stämning rörande ärekränkning på grund af öknamnet "gamla Lisa" förklarade rätten, att Lisa var ett ärligt, kristligt namn och åldern icke heller någon skam. Herr von Schleinitz dömdes att taga bort sin skans på kullen och sluta upp med att skjuta och knalla. Men han fick tillstånd att uppföra sina skansar på ett annat ställe, längre ned. Således hade båda parterna fått både rätt och orätt, så nu borde de vara nöjda, i all synnerhet som de broderligt fingo dela kostnaderna för domen. Herr von Schleinitz ref ned sin skans på kullen och fru von Schllendorf satt hela dagen och såg på arbetet dermed samt gladde sig öfver sin seger. För att hennes förargelse icke alldeles skulle gå

bort, uppbyggdes emellertid kort derefter ett litet nytt hus af sten strax nedanför kullen.

Frun på Königsbruck åldrades derefter hastigt och sjönk allt mera ihop. Ty när den invärtes menniskan på ålderdomen krymper samman och hjertat icke förmår vidga sig genom blicken på evigheten och fyllas af anden från det himmelska hemmet, då inverkar detta äfven på den yttre menniskan. Hvarken smink eller puder göra hjertat ungt. Hon dog och den gamle kyrkoherden jordfäste henne. Med sin vanliga rättframhet valde han till text för likpredikan dessa ord: "Nitälskan för ditt hus har förtärt mig," och framhöll derunder, huru salig den aflidna varit, om hon kunnat säga detta om sig sjelf och hennes lif varit ett vittnesbörd derpå. Nu hade hon i stället nitälskat för en ömklig jordisk plats, och denna nitälskan hade icke varit till hennes välsignelse hvarken här i tiden eller för evigheten.

Herr von Schleinitz hade deremot dragit mera nytta af sin tålamodsskola. Ju äldre han blef, desto tåligare och saktmodigare blef han. Gikt och rheumatism plågade honom, men han fördrog sina smärtor lugnt och stilla, och derför hade han kurfurstliga domstolen och fru von Schellendorf att tacka. Såg han någon, som var lat, så kom han icke mera med sina turkhistorier, utan sade i stället: "Menniska, du arbetar lika fort som kurfurstliga domstolen," och om något föreföll honom för dyrt, sade han: "Det här kostar lika mycket som besättningen i huset borta vid kullen och pennfäktarens svaromål." Den gamle kyrkoherden besökte honom ofta för att trösta honom i hans plågor, och von Schleinitz tillstod för honom, "att han väl hade behöft att tagas i menniskornas tålamodsskola, ty hvarken under Montecuculi, Karl af Lothringen, prins Eugen eller Turk-Ludvig hade han fått lära sig tålamod, utan detta hade han fått lära af kammarrätten och fru von Schellendorf. Att storma Belgrad kunde nog när allt kom omkring hvem som helst vara med om, men att betvinga sig sjelf är en konst, som icke en hvar kan göra. Nu hade han blifvit befriad ur menniskornas händer och i stället fallit i Guds hand, men der ligger man dock bäst och mjukast, trots all gikt och smärtor."

Den gamle kyrkoherden gladde sig åt sin läraktige lärjunge och önskade honom en välsignelserik fortsättning och till slut en bra examen, och vi skola hoppas, att han deri stod sig godt.

Ännu står det lilla huset qvar vid Pulsnitzfloden och kallas ännu i dag för tålamodshuset, emedan de båda här skildrade personerna under tio år der öfvade sig i tålamod. Om det roar den benägne läsaren att fara och bese huset, så står det honom fritt.

Men kanhända han icke behöfver göra en så lång resa och kasta ut så mycket penningar, utan har i sin egen hemtrakt ett sådant litet hus. Mången, som velat löpa bort från den kärleksfulle Gudens skola och vara sin egen friherre, har genom sin otålighet spärrat in sig sjelf i ett sådant tålmodshus, der han fått lära sig vänta och afvakta menniskornas beslut. Och ehuru den käre Guden, såsom Valerius Herberger säger, icke alltid synes vara en herr af Skynda-sig, utan äfven en herr af Vänta-mig så gifver han. likväl alltid ett hastigare utslag från sin himmelska domstol än den tiden den kurfurstligt sachsiska öfverrätten. Men den, som sitter i ett sådant tålamodshus, som han genom otålighet byggt sig, bör emellertid lära sig af herr von Schleinitz det gamla visdomsspråket: "En tålig man är bättre än en stark, och den, som styr sitt sinne, är bättre än den, som städer vinner." Han bör äfven bedja, att Gud ville taga honom ut ur denna lägre skola och sätta honom i sin högskola, den alla Guds män i alla tider gått igenom, och när han har sådana kamrater, behöfver han sannerligen icke blygas.

HERDEGOSSENS SYN.

Af Joel L. Haff.

Det var en gång en herdegosse, som vaktade sin herres får och lamm i skogen. Han var gudfruktig och glad i hågen; litet stolt till sinnes var han allt också, samt ville gerna komma sig upp i verlden och blifva något förmer än bara en vallgosse. Men om han skulle bli en rik bonde, eller prest, eller soldat och sedan officer, derom kunde han icke bli ense med sig sjelf.

Så gick han en dag i skogen med fåren. Solen sken hett och luften var tung, så att han blef trött och lade sig att hvila i mossan, under en stor ek, hvars väldiga grenar gåfvo honom skugga. Då fick han en märklig syn. Han tyckte, att han blifvit en ädel prins och att han var omgifven af glänsande prakt och ståt. Vid hans sida knäböjde en gubbe, som räckte honom en furstekrona; bakom honom stod en annan gammal man, som höll ett standar med hans furstliga vapen; framför sig hade han en skara undersåter och hoffolk, och midt ibland dessa ilade en underlig hop af dvärgar, som buro säckar fulla med guld! Alla bugade sig för honom: domare, borgmästare, store herrar, biskopar, grefvar, ja, sjelfva kungen kom ned med sin dotter, den skönaste prinsessan i hela verlden, och hon, rodnande af kärlek, räckte honom sin hand och ville icke lefva utan honom. Då grep en underbar tjusning herdegossens hjerta. Han tyckte sig vara den lyckligaste man under solen; en obetvinglig lust att uträtta något stort och härligt grep honom; han ville blifva en konung, han skulle genom lysande hjeltedater göra sig värdig sin höghet och ära.

Då trängde det skärande ljudet af en klocka till hans öron. Vid dess toner störtade alla bort ifrån honom: kungen, riddarne, dvärgarne öfvergåfvo honom, och äfven den sköna prinsessan vinkade farväl och försvann. Förundrad och förtörnad såg han sig omkring och — vaknade. Der gingo fåren som förut, vaktade af hans trogna hund, och han sjelf låg der, lika ringa och fattig som förr. Men från kyrkan hördes aftonklockans toner, som manade till bön och till hemfärd. Med tungt sinne dref gossen sin hjord mot hemmet och gick sedan till presten, för hvilken han omtalade sin sköna syn, som så fort hade förgått. Då sade presten: "På jorden blir du väl aldrig en furste, knappt ens en grefve. Men derofvan fins ett annat rike — blif en from kristen, så skall du der en dag bära en långt härligare krona, än den du såg i din dröm."

SON, GÅ I DAG OCH ARBETA I MIN VINGÅRD.

Af C. A. H.

Liknelsen angifver allra först att alla menniskor stå i ett visst förhållande till Gud, som gör att han kan ställa anspråk på dem. Jag hafver uppfödt barn, säger profeten Esaia, i Herrens namn och de äro mig affällige vordne o. s. v. Äfven i detta tillstånd är det dock ännu en förmån att kunna kallas Guds barn. I denna mening kan det sägas om alla i kristenheten, som blifvit döpta, att de äro Guds barn, äfven om det nu måste tilläggas om de flesta att de äro affälliga barn. När Herren säger till dessa: son, gå i dag o. s. v. så är det en nådeskallelse, som innebär stora förmåner. Hvad är då det fält, som här kallas vingård och som Herren vill, att vi alla skola arbeta på?

Att här icke är fråga om ett vanligt arbete är alldeles klart. Kallelsen innebär allra först ett ingående uti sig sjelf och ransakande af hjertats förhållande till Gud, ett skaffande med fruktan och bäfvan att blifva salig, ett arbete allra först, sålunda, på ens egen själ. Detta är nog orsaken, hvarför så många säga nej till kallelsen och många blygas för att säga nej, likväl icke gå åstad och göra allvar af saken. Detta arbete på sin egen själ skjutes ofta undan med allehanda förevändningar, att man ingenting förmår eller kan. Den egentliga orsaken är dock att man icke vill. Visst är att detta arbete står i djupaste samband med Andens verk. Utan Andens verk i oss kunna vi ingenting göra men lika litet vill Anden verka i våra hjertan utan vårt samtycke. Det är icke Anden, som är sen å sin sida. Hvar helst någon hör och lyder Andens maning och kallelse börjas strax nådeverket i själen. Det gäller icke att åvägabringa försoning eller förvärfva frälsning eller att slå en brygga mellan själen och himlen, på hvilken själen skulle kunna vandra tillbaka till fadershuset. Detta allt är gjordt och behöfver icke göras om igen. Sådant kunna vi visserligen icke göra, men vi behöfva det icke, äro icke kallade till sådant arbete. Detta har Kristus gjort, då han utgaf sig i döden. Likväl är här mycket som måste göras. Hjertats åker är bevä̈xt med ogräs. Detta måste bort och lemna rum för trons gerningar.

Men huru, frågas, skall jag arbeta på min egen själ?

Jo, se här, du kan ju begynna tänka på din själ. Det kanske du icke har gjort på länge. Det var det första som den förlorade sonen gjorde. Han besinnade sig. Huru snart det skulle blifva annorlunda med många,om de besinnade sig. När han sålunda först stannade inför sig sjelf, så ropade det i hans medvetande: Jag förgås om jag stannar här, om jag fortsätter på denna väg. På samma gång hviskade det i hans hjerta, hvar räddning fanns. Du kan börja tala med din Gud om din själ. Den förlorade sonen lärde sig en bön och beslöt sig för att gå till den himmelske fadren och framställa denna bekännelse och bön. Tänk efter hvad du kan behöfva säga till Gud med afseende på din själ, och gå in i din kammare och slå dörren till och göm dig allena med din Gud. Du måste medgifva att detta kunde ske. O huru många hjertan som äro öde och förderfvade emedan de blifvit försummade och intet arbete blifvit gjort. Ingen kan göra detta för dig. Här är således fältet, på hvilket du skall börja. Son, gå i dag och arbeta i min vingård, och låt den icke längre ligga förtrampad. Hvad skall du svara eller hvad skall du göra?

VÄLKOMSTTAL.

HÅLLET VID UNGDOMSMÖTET I MINNEAPOLIS DEN 8–10 SEPTEMBER, 1899.

Af Pastor L. A. Johnston.

Älskade ungdom och ungdomsvänner, vi äro församlade till en stor ungdomsfest. Ombud från många af våra församlingars ungdomsföreningar hafva kommit till Ungdomsförbundets årsmöte. Undertecknad har fått i uppdrag att säga eder ett helsningsord. Vi helsa eder alla välkomna. Vi äro glada öfver att få möta med eder. Vi äro alla af en lekamen, en tro, en bekännelse och en anda. Och vi helsa eder välkomna så mycket mer för ändamålet för edert hitkommande. I hafven kommit hit för att med oss öfverväga och behandla vigtiga och intressanta frågor för ungdomen inom vår svenska lutherska kyrka i detta land. "Ändamålet med dessa gemensamma möten är att åstadkomma och vidmagthålla en närmare sammanslutning af ungdomsföreningar" inom Minnesota-konf.,"att väcka mera kärlek till vår kyrkas bekännelse och kallelse, att egga och uppmuntra ungdomen till ett kraftigare och mera allmänt deltagande i den lokala föreningens arbete i församlingen och den lutherska kyrkan, samt att bidraga till en mera förtrogen bekantskap mellan de olika föreningarne."

Och ungdomsfrågan är också den vigtigaste fråga vi hafva uti församlingen. Ungdomsföreningar äro bildade nästan uti alla våra församlingar. Dessa föreningar äro lojala mot den lokala församlingen. Och för alla som älska en sann lutherdom är detta en lifsvigtig sak. Och vi hafva aldrig hyst en tanke,

att Ungdomsförbundet skulle tjena något annat ändamål, än det som är sant lutherskt både i afseende på lära och praktik. Kyrkan behöfver alla sina krafter. Särskildt behöfver den att hafva ungdomen med sig. Detta skall betrygga kyrkans framtid. Det är sant, vi hafva ibland oss Guds ords predikan, vi hafva dagskolan, söndagsskolan, konfirmationsskolan, kyrkliga tidningar och annan literatur för att uppfostra vår ungdom i andlig kunskap och till kristlig verksamhet. Men icke desto mindre måste kyrkan beklaga sig öfver en årlig förlust af många konfirmander. Vi vilja för ingen del säga, att de ofvannämda medeln äro otillräckliga — ty de äro af Herren förordnade, och Herrens ord skall icke komma fåfängt tillbaka. Men vi anse också våra ungdomsföreningar vara ett medel i Herrens hand att föra många tillbaka till kyrkan och qvarhålla dem der under ordets och sakramentens inflytande. Vi hafva ju en komite uti våra ungdomsföreningar, hvilkens uppgift är att uppsöka främlingar i staden och inbjuda dem välkomna till kyrkan. Ungdomsföreningarne stå ju också under pastorns ledning och hafva förbundit sig att samarbeta med honom uti att uppbygga församlingen. Våra ungdomsföreningar verka inom församlingen och för församlingen. De äro lojala mot sina respektiva församlingar och mot samfundet. De äro icke ett hinder, utan en hjelp; icke upproriska, utan underdåniga. I flesta fall är pastorn ordförande i ungdomsföreningen — i alla fall borde han vara det. Pastorn i ungdomsföreningen skulle icke vara någon annan än pastorn i församlingen.

Våra ungdomsföreningar känna ett behof att få sammanträda med hvarandra, att blifva bättre bekanta med hvarandra, att dela tankar med hvarandra, att lära af hvarandra och på så sätt nära en ännu innerligare och större kärlek till vår lutherska kyrka. Vår ungdom behöfver också påminnas om att ingen annan protestantisk kyrka har en så skön historia som vår kyrka har; att ingen annan har en så ren och biblisk bekännelse som den lutherska kyrkan har; och att ingen annan har ett så stort medlemsantal som vår kyrka. Våra ungdomsföreningar sammanträda för att tända hos hvarandra en större kyrklig patriotism, för att påminna hvarandra om den särskilda kallelsen vi såsom Augustana lutheraner hafva i detta land. Vi glädja oss öfver en sådan ungdom — vi äro tacksamma till Herren, att der fins så mycken allvarlig, kyrklig och kristen ungdom i våra församlingar. Men vår stora uppgift är att ännu vidare söka draga vår ungdom in i det kyrkliga församlingslifvet. Ungdomen är ju vårt framtida hopp! Och under ingen tid af Augustana-synodens historia har man arbetat med större uppmuntran för ungdomens väl, än just nu Detta är hoppgifvande för framtiden. Vår ungdom sträfvar efter att göra reformationens lära och grundsatser gällande — de äro lutheraner. Det som våra fäder hafva uttalat såsom sin tro, och som har kostat dem så mycket, det bör naturligtvis angå barnen. Och det är med glädje vi se, att de hålla i heligt minne fädernas testamente till dem. Aldrig skall det ibland vår ungdom vara brist på fast öfvertygelse att den lutherska kyrkans lära är Guds ords lära.

För det har Vasa brutit
En väg med hjeltemod,
Och Gustaf Adolf gjutit
För det sitt ädla blod.
Det har i lag och minnen,
I samhällsskick och sed,
I hjertelag och sinnen
Trängt djupa rötter ned,
Och än är Luthers kyrka
Vårt rikes bästa stöd." —Wirsen.

Vi lefva i en högst vigtig tid. Ett århundrade skrider mot sitt slut; ett nytt börjar snart. Hvad skall Augustana-synodens historia säga ett hundra år hädanefter? Ingen profet behöfver svara på frågan. Sådan Augustana-synoden vill göra sin historia, sådan skall den blifva. Stundens skyldighet är att förstå vårt ansvar och våra förmåner — att utföra det, som Herren har öfverlemnat åt oss. Arbetet, som skall utföras, är vårt arbete. Af oss skall det utföras. Utan oss skall det icke utföras. De, som komma efter oss, kunna utföra blott sitt eget arbete. Augustana-synodens ungdom har ett stort arbete att utföra — och må detta arbete gripas an med entusiasm — med korsets entusiasm. Äro vi blott trogna vår skyldighet, så skall luthersk kristendom vinna de härligaste segrar. Vår tidsålder hungrar efter de gåfvor, som Herren genom sin kyrka består. Det var den kristna religionen, som först hviskade i örat på verlden de heliga orden: kärlek, brödraskap och frihet. Det var den kristna religionen, som tog uti sin barm den sårade och blödande menskligheten, som vårdade den med gudomlig kärlek, som helade såren och inandades uti densamma kraft och helsa. Och endast under ledning af den kristna religionen kan den fortsätta på vägen till större förkofran. Säg detta till denna tidsålder och gå ner till den lidande mängden med kärleken och rättvisan. Allvar är dagens dygd. Vårt motto är: Våga och gör! Vi måste bedja, och bedja allvarligt! Vi måste arbeta, och arbeta allvarligt! Vi skola misslyckas, om vi arbeta och icke bedja; men vi skola också misslyckas, om vi bedja och icke arbeta. Om vi aldrig våga, skola vi aldrig vinna! När förenade bemödanden behöfvas, varen redo till handling! Och när behöfs icke förenade bemödanden! Förenade bemödanden behöfvas för att bygga kyrkor, skolor, barmhertighetsinrättningar, att bedrifva den inre och yttre missionen. Man vinner framgång

blott genom outtröttlig ståndaktighet. Vi behöfva elektricitet i vårt arbete!

Den lutherska kyrkans tillväxt i de Förenta Staterna under de sista tjugu åren är fenomenal. Befolkningen i staterna har under denna tid förökats med tjugu procent, men den lutherska kyrkan har under samma tid förökats med sextioåtta procent. Lutherdomen i Amerika utlofvar rikare trofeer än vår kyrka ännu framburit på Guds altare. Den lutherska kyrkan är aggressiv. Hon håller sig stadigt till Guds ord i en tid af tvifvel och otro. I teologien förkastar hon liberalismen å ena sidan och död ortodoxi å den andra sidan. Hon behöfver icke låna af andra kyrkosamfund. Hon lärde suverän frälsning, genom nåden allena, innan Calvin var befriad från påfvedömets vidskepelser. Hon trodde och bekände, att Kristus hade dödt för alla menniskor, innan Arminius var född. Hon erkände och höll bönesammankomster till gemensam uppbyggelse, innan Wesley var född. Hon hade gudstjenstordning, medan England ännu var under den romerska kyrkan. Och den lutherska kyrkan har i detta land en härlig framtid, om blott vår ungdom förblifver, såsom hitintills, lojal mot kyrkan. Kyrkans skepp skall höja sig oförskräckt öfver de högsta vågor; hon skall segerrikt fara öfver lugna vatten. Jag föraktar pessimismen, ty jag tror den vara en af de största förbrytelserna mot Gud och menskligheten. Den hindrar allt kyrkligt framåtskridande. Den kristna religionen skall säkert segra. Gud skall infria sina löften. Kristus är med oss. Och icke skall soldaten kämpa mindre modigt, då han är medveten om att hans anförares ögon följa med honom. Vår himmelske Josua är med oss för att styrka oss i vår svaghet, för att beskydda oss i våra faror, för att försvara oss i våra frestelser, för att trösta oss i våra sorger och för att uppmuntra oss i verksamheten för hans rikes framgång. Unga vänner, varen trogna emot honom! Och Gud vare lof, trohetens sköna perla har ännu icke gått — ännu finna vi den hos vår ungdom. Tro och gudsfruktan äro vår ungdoms prydnad. Men ungdomen behöfver råd, uppmuntran och hopp. Och lycklig är den ungdomen, som inom kyrkans sköte och under nådemedlens inflytande söker sin karakter, ty den skall finna den. Den ungdomen skall blifva sin framtids budbärare om lycka och frid! Men den ungdomen, som föraktar kyrkan, som försummar Guds ord och förspiller lifvets morgonstund i lättja, overksamhet och dådlöshet, han beröfvar sig lifvets ädlaste stunder och bästa kraft. Han träder in i lifvets stora och allvarliga uppgifter utan att vara beredd derpå.

I unga vänner låten nog ett vänligt och välmenande ord röna ett välvilligt mottagande hos eder. Gören ett flitigt bruk af nådens medel, som kyrkan har fått i uppdrag att förvalta. Kyrkan är vårt andliga hem. Det har med sig den största välsignelsen att vistas der. Hvilken uppmuntran det är att se stora skaror af vår ungdom med vid våra gudstjenster och deltaga med uti kyrkans verksamhet. Och vi måste hafva de unga med!

Och I unga vänner, medlemmar af våra ungdomsföreningar, hafven sammankommit för att med oss diskutera ämnen, som för våra församlingar i allmänhet och för vår ungdom i synnerhet äro af allra största betydelse. Det är uppmuntrande att få möta eder igen. Vår samvaro skall gifva oss ny bärkraft uti vårt arbete. Ja, varen hjertligt välkomna! Må ingen modlöshet göra edert arbete tungt! Må Herren välsigna den ädla säden, som skall utsås under detta ungdomsmöte! Välkomna!

"Upp, I kämpar, rusten er
Till den föresatta striden!
Herren sjelf er segern ger
Och med segern äfven friden.
Herrens kraft är mägtig än
I er svaghet, flyn till den."

SMÅSAKERNA I LIFVET.

Nästan hela lifvet uppfylles af idel småsaker. De "stora" dagarne under året äro blott få, och då de komma, medföra de sällan något rätt stort. De vanliga dagarne upptagas af småting. Sällan möter oss något utomordentligt en gång om året. Om jag skulle upprätta en förteckning öfver allt, som en person gör om dagen, de kroppsliga rörelserna, hvilka hvar för sig förorsakas af en viljeakt, de föremål jag ser, de ord, som jag talar, de planer, som jag utkastar, tankarna, lidelserna, fröjderna och vedervärdigheterna, så skulle många ej kunna höra derpå utan att tröttna. Men 365 sådana dagar utgöra ett år, och ett år är en tjugondedel, femtiondedel eller sjuttiondedel af lifvet. På detta sätt uppfylles lifvet af vanliga, eller såsom man säger, ovigtiga tilldragelser, om man bortser från några få stora och afgörande händelser, hvilka dock kanhända ej äro flere än fem eller sex. Och dock är till slut ett stort verk fullbordadt, ett högt mål uppnådt. Vi stå för Guds domstol och se tillbaka på ett lif, uppfylldt af "småsaker," men afgörande för evighetens salighet och osalighet.

MARTIN LUTHER I FRU COTTAS HEM.*

Af S. H—N.

Der går en yngling uti Eisenach,
På stadens gator går han kring och sjunger.
Väl klingar sången ungdomsfrisk, men ack,
För bröd han sjunger, dignande af hunger!
Dock rörs af sången sällan något bröst,
Men mången stämma, hotande och butter,
Till plötslig tystnad bringar sångarns röst,
Och ynglingen — hans namn är Martin Luther.

Så går han ofta der från hus till hus,
I fåfängt hopp att bröd för dagen vinna,
Hans framtidsbana synes föga ljus,
På den han ingen framgång månde finna.
Skall han sin ungdoms kärlek öfverge,
Och boken mot en plog, en hacka byta?
Långt bättre vore det kanske än be
Om nådebröd, som dock är hårdt att bryta.

En dag han vandrat så från hem till hem,
Helt vemodsfull uti sitt unga sinne;
Han sjöng om barnet uti Betlehem,
Ty nu var julens helga högtid inne!
Då nalkas honom på St. Georgs torg
En qvinna, af hans friska sång betagen;
Hon blickar vemodsfull uppå den sorg,
Som talar ur de unga anletsdragen.

Hon bjuder honom vänligt träda in
I hennes hem, vid hennes bord sig mätta.
Helt moderligt se'n lägger hon sig vinn
Med ömma ord att hans bekymmer lätta.
Ursula Cotta var den qvinnas namn,
Som nämndes samaritiskan, den fromma,
Till minne af den öppna kärleksfamn
Dit nödens barn hon vinkade att komma.

En fristad här den unge Luther fann.
I hennes hem, ej mer på stadens gator
Han sjöng — här fostrades han se'n till man,
Att blifva hvad han blef, en reformator.
Med aldrig minskad tacksamhet han mins
Den vän, som ömmade för sångarns smärta.
"På jorden intet älskligare fins
Än ett af fromhet uppfyldt qvinnohjerta!"*

* Luthers egna ord.

OM HVARTANNAT.

Af C. A. H.

Det tredje årsmötet af Ungdomsförbundet inom Minnesota-konferensen hölls i Augustana kyrkan i Minneapolis den 8—10 September. Denna ungdomsfest öppnades på Fredagsqvällen med ett utmärkt musikaliskt program samt ett välkomsttal af pastor L. A. Johnston, hvilket finnes in extenso å annat ställe i detta nummer. Många stycken utfördes med stor förtjenst och buro vittnesbörd om, huru många sköna gåfvor, som äro nedlagda hos ungdomen. Vi kunna blott önska att de yppersta så väl som de ringa gåfvorna må komma till gagns i församlingstjenst. Följande dag fortsattes mötet med diskussion öfver ämnet: ungdomsföreningen i församlingen. Diskussionen inleddes af tesförfattaren pastor S. G. Swenson och fortsattes till kl. 11, samt var mycket lärorik. Derpå fortsattes med affärsmöte.

Till ordförande återvaldes pastor L. A. Johnston; sekreterare, B. A. Lindgren; korresponderande sekreterare, Axel Larson, samt J. A. Holmen till kassör.

På eftermiddagen företogs en utflykt till Minnehaha Falls. So. Minneapolis-församlingarnes mottagningskomite serverade fri lunch. På söndagseftermiddagen afslutades Ungdomsförbundets möte med en rigtigt stor fest. Doktorerna E. Norelius och Carl Swensson voro talare. Den förre på svenska och den senare på engelska. Vid detta tillfälle var helt naturligt en stor skara närvarande, men representationen utifrån var i år mycket mindre än föregående år. Det är väl såsom någon yttrade: "När den lutherska kyrkan tager sig för att efterhärma reformerta påhitt, vill det icke lyckas i längden." För min del tror jag att om s. k. prestkonferenser höllos vid någon lämplig tid på året för att diskutera kyrkliga frågor, skulle många flera både unga och gamla infinna sig.

* * *

"Strikes" börja åter höra till ordningen för dagen. Man har nu arbetet så länge, att man hunnit äta sig väl mätt och då synes tiden vara inne för arbetaren i Amerika att begynna tänka på "strikes." Vid närmare eftertänkande måste man dock medgifva, att det icke är den egentliga arbetaren, som är så orolig och missbelåten, utan det är dessa s. k. "labor leaders," dessa kapitallösa halfherrar, hvilka icke vilja arbeta, som locka arbetarne att organisera sig i föreningar, för att kunna få ett forum, för agitationer om kapital, makt, arbetslöner, arbetstid och "boycotting," m. m. nonsens.

Dessa förmenta vänner till den arbetande klassen göra sig snart till de mest despotiska herskare, och draga högre löner än de skulle kunna erhålla i någon annan ställning. Genom att spela på de råa massornas vilda passioner med eldiga tal och storslagna planer, lyckas de vanligen göra sig oumbärliga i arbetarnes ögon, hvilka väl veta med sig, att de icke kunna genomdrifva dessa planer utan

ledare. Men hvad hafva dessa arbetareföreningar åstadkommit för arbetaren? Jo, den enskilda arbetaren är icke mera till. Han har sålt sig till organisationen och denne åter till ledaren. Jag vet nog att dessa "labor leaders" lotsa förskaffa sig sin makt genom att tag omröstning i föreningen, men sörja nogsamt för omröstningens utgång genom sina passionerade tal. I flesta fall får dock arbetaren helt enkelt order från högre ort att på en viss timme sluta sitt arbete eller återvända dit. Besynnerligt nog, arbetaren lyder, huru motbjudande han än finner det mången gång. Såsom den s. k. börsen reglerar hvetepriserna öfver hela landet, så sträfva dessa "labor leaders" att åstadkomma en börs, hvarest priset på allt slöjdarbete skall bestämmas, men lika litet som hvetebörsen har varit farmaren, som producerar hveten till hjelp, lika litet skall denna arbetsbörs hjelpa den egentliga arbetaren.

Det kan ju anmärkas att många hafva spekulerat på hvetebörsen och blifvit rika. Ja väl, men hvad några sålunda vunnit, hafva andra förlorat. Så hafva ock några dragit fördel af arbetareorganisationer, men den egentlige arbetaren, i stället för att vinna något, har han förlorat sin individualitet och personliga rätt att i hvarje enskildt fall handla efter egen öfvertygelse.

* * *

Augustana-synoden består för närvarande af 887 församlingar (mot 932 förlidet år) och 453 prester; kommunikanternas antal är 113,729 och hela medlemsantalet 192,063; den har 735 kyrkor och 315 pastorsboställen; värdet af kyrkoegendomen uppgår till den respektabla summan af $4,532,-812.75, hvarpå hvilar en skuld af $825,899.91; församlingarnas utgifter under året till synoden uppgå till $41,773.78; till konferenserna $73,799.07; för sina egna ändamål $745,942.90; utgörande en totalsumma af $868,502.04; antalet barn som undervisats i församlingsskolan utgör 18,637; och i söndagsskolan hafva 47,248 barn mottagit kristlig undervisning; 5,000 barn hafva blifvit konfirmerade.

Dessa siffror tala tydligt om den verksamhet som pågår inom vårt samfund. Den som vill taga sig tid och uppmärksamt läsa igenom konferensernas och synodens referat, hvilket senare nu är utkommet, skall förvisso få många intressanta och vigtiga upplysningar om förhållanden som man förut varit okunnig om eller åtminstone ej nog aktat på.

Fem af synodens pastorer hafva under året återvändt till den svenska statskyrkans moderliga sköte och lika många hafva väl just nu sin ansökningar inne att blifva beviljade inträde i svenska kyrkan. Aldrig drömde väl Augustana-synodens män för 30 a 40 år sedan, att dess seminarium skulle blifva en anstalt för utbildande af prester för moderkyrkan i Sverige. Om synoden finge något i utbyte för hvad den förlorar, vore icke mycket att tänka eller säga derom, men presterna i Sverige synas ej hafva den allra minsta dragning till frikyrkan här i nya verlden. Bevekelsegrunderna hos dem, som återvända till statskyrkan torde väl vara af olika slag, men tydligt är att de i någon mån funnit sig svikna med afseende på förhållandena, särskildt kanske de ekonomiska inom frikyrkan.

Fosterlandet är kärt för flera än för dem som återvända dit. Vi hafva alla, såsom en viss talare en gång skall hafva uttryckt sig, en känsla i vårt bröst, som kallas fosterlandet. Men då Herren gifvit oss ett både stort och tacksamt arbetsfält i detta land, och arbete ingalunda fattas för den som vill arbeta,då synes det knappast rätt,att för vissa yttre fördelars skull öfvergifva sin post här och begifva sig dit der behofven på långt när ej äro så stora som här. Emellertid har synodens arbetskrafter ökats med ett antal af åtta, och det är glädjande, ty arbetarne i Herrens skörd blifva aldrig för många.

Att församlingarnas antal minskats från 932 till 887 är ett egendomligt förhållande, då det åtminstone icke offentligen talats något om församlingars upplösning i så stor skala. Misstag måste vara begånget någonstädes, fastän det torde blifva svårt att finna, hvar det skett.

Anmärkningsvis må nämnas, att synodalreferatet blifvit fördröjdt minst tre veckor på grund af att Minnesota-konferensens referat icke var tillgängligt i tid och uppgifterna som måste hemtas derifrån voro nödvändiga för synodens statistik.

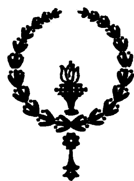
Observera!

På grund af att firman, som förut tryckt och expedierat Ungdoms-Vännen, gjort cession, har detta och ett par föregående nummer blifvit försenade. Vidare hafva premierna blifvit fördröjda af samma orsak, men vi hafva nu expedierat alla så vidt vi veta. Skulle det vara någon, som ännu icke fått sin premietafla, skola vi sända genast så snart underrättelse når oss. Redaktionen beder om benäget öfverseende. Vi kunna icke hjelpa det. Ingen behöfver frukta att Ungdoms-Vännen icke skall komma regelbundet i tid efter detta.

På grund af detta fallissement hafva vi förlorat, hvad som inkommit till tidningens utgifvande under året. Vi måste derför bedja dem, som restera med prenumerationsafgiften att nu insända det lilla beloppet strax. Observera ett särskildt anbud för oktober. De som betala upp sin prenumeration till årets slut under oktober erhålla premietaflan "Svenska konungafamiljen" eller "Skyddsengeln" fritt.

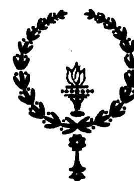
FRITT, FRITT! Alla som betala sin prenumeration under oktober få dessa premier fritt.

OBS.: Alla bref sändas till, Ungdoms-Vännen, 252 E. 9 street, St. Paul, Minn.

UNGDOMS-VÄNNEN.

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

"Lyckliga ungdomstid! Huru ljuf är icke den dager, som faller öfver dina stigar, när nådens sol uppgår öfver dig!"—WIKNER.

ÅRG. IV. MINNEAPOLIS OCH ST. PAUL, MINN., OKTOBER 1899. N:O 10.

NINEVES RUINER.

AF AUSTEN HENRY LAYARD.

Öfversättning från engelskan.

SJUNDE KAPITLET.

MELEK Khoschaba ledsagade mig till ett konstlöst monument, rest äfver liken af femtio fångar, som blifvit dödade i blodbadet, och lemnade mig vid ingången till byn. Vi skulle nu passera en trång och ödslig klippdal, innan vi kommo till distriktet Tkhoma. Vår väg i skogsströmmens bädd, och de å bägge sidorna brant uppstigande bergen inneslöto en utomordentligt vild och ödslig scen. Detta var den enda väg, på hvilken vi kunde uppnå Tkhoma, så framt vi ej ville klättra öfver de höga berg och klippkammar, som innesluta det på alla sidor. En liten trupp modiga män skulle i öfrigt hafva kunnat försvara detta klipp-pass mot huru många fiender som helst. Detta var en bland de farligaste sträckor, som vi hade att passera på vår resa, ty uppe på höjden lågo ett par af Apenschai-kurder (hos kurderna heta de Pinianisch) bebodda byar, som ligga i ständig delo med Tijari och anfalla alla dem, hvilka öfverskrida Tkhomas gräns. Men mitt sällskap var talrikt och välbeväpnadt, och vi gingo derföre framåt utan fruktan, fastän vi slöto oss tätt tillhopa.

Plötsligen trädde vi ut ur vildmarken och sågo framför oss en yppigt oldad dal. Hjordar af får och getter betade på bergens sidor, och nötboskap syntes i mängd på ängarna nedanför. Dessa voro de första husdjur, som vi sett i kaldeernas land, och de ådagalade, att Tkhoma hittills undgått förödarens hand. Två byar intogo hvar sin sida af dalen, Ghissa den högra och Biridschai den venstra. Vi redo till den sistnämda. Husen ligga tillhopa och icke, såsom i Tijari, spridda ui trädgårdarna. Så snart vi kommit in på gatorna, omringades vi af invånarne, som täflade om att helsa oss välkomna och erbjuda sin gästfrihet. Kascha Hormuzd, den förnämste bland presterna, förmådde mig att följa med till ett hus, hvilket han ordnat för min räkning, och på hvars tak mattor utbreddes i största hast. Ryktet, att Beder Kahn Bey hade för afsigt att marschera mot Tkhoma, hade i hög grad uppskrämt invånarne, de samlade sig snart sagdt i ögonblicket omkring oss för att få höra nyheter. Karlarne voro bättre klädda än alla nestorianska kaldeer, som jag hittills sett. I stället för filtmössan, buro de en turban af röd och svart lärft, och dessa kurdernas favoritfärger såg man äfven på deras vida byxor och broderade jackor. De buro pistoler och dolkar i bältet samt höllo långa gevär i handen och kunde sålunda knappt skiljas från de muselmanska invånarne i bergstrakten. Fruntimren hade små broderade mössor, nedom hvilka deras hår nedföll i flätor. Deras linnen voro rikt broderade, hals och barm voro fullhängda med mynt och perlor. De kände sig helt lyckliga öfver att de så länge undgått kurdernas fanatism och rofgirighet. Men de anade sitt öde. Alla voro sysselsatta och oroliga. Fruntimren nedgräfde sina nipper och sitt husgeråd på säkra ställen, karlarne ställde sina gevär i ordning och förfärdigade krut. Jag begaf mig till kyrkan, der presterna hopsamlade sina böcker och de heliga kärlen för att undangömma dem. Bland manuskripterna såg jag åtskilliga gamla ritualer, bönformulärer och bibelöfversättningar, Apostlagerningarne och Epistlarne på pergament, första och sista bladet deraf saknades, tillika med adtum, men de voro högeligen gamla. Derjemet fanns der en utmärkt vacker och fullständig afskrift af Evangelierna, Apostlagerningarne och Epistlarne, likaledes på pergament och skrifven år 1552 af seleucidiska aeran, under det "Mar Audischia var Österlandets och kaldeernas patriark."

Jag kände mig verkligen intagen af den oförställda gästvänligheten och det enkla väsendet hos de begge presterna Kascha Hormuzd och Khoschaba, som voro mina värdar, en tredje prest var frånvarande. Deras söndriga och smutsiga kläder visade tillräckligt, att de voro fattigare än medlemmarne af deras församling. De hade nyss återvändt från vinbergen, der de hela dagen gingo i strängt arbete, men icke desto mindre helsades de med allmän vördnad och aktning. Man gaf dem alltid främsta platsen, vid alla tillfällen frågades de till råds, och ingen närmade sig till dem, utan att kyssa deras genom plogen och andra åkerredskap hårdnade händer.

Nästan hvartenda hus lemnade något bidrag till

vår aftonmåltid, och en lång rad flickor och ynglingar infann sig med rätter af kött, fogel, kokadt ris, garas och frukter. Presterna och de förnämsta invånarne deltogo i vår måltid, men icke desto mindre blef det tillräckligt öfver för min betjening och för de på taket af ett hus i grannskapet samlade fattiga. Efter måltiden infann sig hos mig en mängd fruntimmer, hvilka förenade sig med karlarne i samtal om den kritiska ställningen och i uppgörandet af planer till byarnas försvar och sina familjers säkerhet. Först efter midnatten åtskiljdes de församlade.

Följande dagen, en söndag, väcktes vi vid gryningen för att bevista gudstjensten i kyrkan. De begge presterna stodo för altaret i hvita mess-skjortor. Ceremonien var kort och enkel, man föreläste ett kapitel ur bibeln, hvilket på den i landet vanliga dialekten förklarades af Kascha Hormuzd, emedan blott få förstå bok-kaldeiskan. Hans medhjelpare tog upp psalmerna, — församlingen knäböjde eller stod och instämde i responsorierna. Inga betydelselösa ceremonier förekommo, vid inträdet i kyrkan gjorde folket korstecknet och bugade sig, när Kristi namn nämdes. Åt alla, som voro närvarande, utdelades nattvarden, både karlar, qvinnor och barn undfingo brödet och vinet, mina följeslagare lika väl som de öfriga. De syntes nästan sårade, då jag vägrade att förena mig med dem, men allt var godt, då jag förklarade, att ingen religiös fördom afhöll mig derifrån. Efter slutad gudstjenst omfamnade de församlade hvarandra, till ett tecken af broderlig kärlek och endrägt, och man lemnade kyrkan. Jag kunde icke underlåta att jemföra denna enkla och ursprungliga kult med de betydelselösa ceremonier, som blifvit antagna af de omvända kaldeerna på slätten, — de oprydda väggarna utan taflor med de otäcka målningar och de onaturliga figurer, som träffas uti kyrkorna i Mosul.

Det torde här icke vara ur vägen att påminna läsaren om den egna dogm, som förskaffat kaldeerna namnet Nestorianer, ett namn, hvilket sannolikt blifvit dem tillagdt af de romersk-katolska missionärerna. Muselmännen kalla dem helt enkelt "Nasara" eller "kristna," medan de sjelfva benämna sig "Kaldani" och "Suraijah" eller i bergstrakten efter namnet på den stam, som de tillhöra. Ehuru de tvifvelsutan bekänna den lära, som predikades af Nestorius, hvilken anses som en bland deras kyrkas fäder, förneka de likväl, att de fått sin lära från honom, utan säga, at hon är sådan, som de emottagit henne af apostlarne. Det är säkert, att de af Nestorius predikade meningarne utbredt sig vidt omkring i österlandet, och att de i synnerhet blifvit föredragna i kaldeernas skolor. Den vigtigaste distinktionspunkten mellan kaldeerna och andra kristna kyrkor är å de förstnämdas sida den söndring de antaga mellan de begge naturerna, likasom de begge personerna hos Kristus. Detta innefattar naturligtvis en vägran att erkänna "den Heliga Jungfrun" såsom Guds moder, hvilket främst bland allt gör dem förhatliga för romerska kyrkan och sannolikt är skälet, hvarföre man beskyller dem för flera kätterier än som verkligen falla dem till last. Den af deras kyrka antagna trosbekännelsen, som dagligen uppläses tvenne gånger, skiljer sig föga från den Niceanska, och icke allenast deraf, utan af Nestorii egna och österländska kyrkans äldsta fäders skrifter ser man, att ingenting finnes till bevisande af den anklagelse för kätteri, hvilken kaldeernas fiender slungat emot dem. Å andra sidan medgifves, att kaldeerna bibehållit den ursprungliga kristendomens läror och former i deras fullkomliga renhet.

Mosheim, hvars opartiskhet knappt kan betviflas, säger om dem: Det länder till nestorianska sektens evinnerliga ära, att den bland alla kristna i orienten bibehållit sig fri från de oräkneliga vidskepliga missbruk, som vunnit insteg i latinska och grekiska kyrkorna. En protestant torde i följd deraf önska att med säkerhet veta, i hvilket hänseende de, utom i de ofvannämda lärorna, skilja sig från andra kristna sekter, och hvari deras tro samt kyrkobruk verkligen bestå. De vigtigaste urskiljande punkterna kunna uppnämnas med få ord. De bevilja icke Jungfru Maria den titel och den öfverdrifna dyrkan, som varit ursprunget till vidskepelsen och de flesta förfalskningarna inom öster- och vesterländska kyrkorna. De erkänna alldeles icke läran om skärselden och äro på det högsta emot all bilderdyrkan, till och med blotta uppställandet af bilder. Korsets bild träffas i deras kyrkor, äfvenledes hafva de med de öfriga österländska kristna det gemensamt, att de göra korstecknet, men denna ceremoni är hos dem icke väsendtlig, utan man betraktar den fastmer som ett kännemärke på de kristna och ett tecken till broderskap emellan dem, der de lefva spridda bland menniskor med en mot deras fiendtlig tro. I förkastandet af transsubstantiationsläran (läran óm brödets och vinets förvandling i nattvarden) öfverensstämma de med protestanterna, de låta kommunikanterna undfå både kalken och brödet. Med hänsigt till antalet och väsendet af deras sakramenter synes mycken osäkerhet råda; antalet uppgifves vanligtvis till sju, dopet, äktenskapet och ordinationen (prestvigningen) deri innefattade.

De fem lägre graderna af de andliga, nedanför rangen af biskop, hafva tillåtelse att gifta sig. Under kyrkans äldre tider var denna tillåtelse äfven utsträckt till biskopen och erkebiskopen, till och med patriarken. Fastorna äro hos kaldeerna talrika och iakttagas med stränghet, man äter under fastan icke en gång fisk. Från all föda ur djurriket afhåller man sig 152 dagar om året. På sabbaten företages ingen resa och icke något arbete.

Vapenhuset till kyrkan i Biridschai beboddes af en vanför och sjuklig nunna. En matta i en vrå af byggnaden utgjorde hennes säng, och öfver en liten eld strax vid dörren kokade hon sin garas. Under många tårar gjorde hon mig frågor om Mar Schamun och omfamnade min reskamrat, när hon fick höra, att patriarken vistats hos honom. Kyskhetslöften afläggas ytterst sällan bland de nestorianska kaldeerna, och detta fruntimmer, hvilket sannolikt var alltför fult att någonsin hafva hopp om att bli gift, var det enda exemplet vi anträffade i bergstrakten. Kloster för begge könen äro okända.

Biridschai innefattade vid tiden för mitt besök omkring 100 hus och Ghissa 40. Invånarne voro jemförelsevis rika, ty de egde talrika hjordar och odlade ett ansenligt jordstycke. Prester, skolor och kyrkor funnos i begge byarna.

En af stammens Meleks kom i god tid från Tkhoma Gowaia, hufvudorten i distriktet, för att helsa mig välkommen och föra mig i sitt hus. Han förklarade mig, att det var söndag, då kaldeerna icke företogo några resor, och att af detta skäl de andra Meleks och de förnämsta invånarne icke kunnat komma mig till mötes. Vi togo afsked af det goda folket i Biridschai, som med mycken gästfrihet mottagit oss, och följde Melek Putros dalen uppföre.

Högt uppe i en dalkjusa låg till venster om oss den kurdiska byn Hayschat. Genom en oafbruten rad af trädgårdar kommo vi till kyrkan i Tkhoma Gowaia, som låg midt ibland spridda hus, emedan denna by är byggd på samma sätt som Tijari-byarna. Här funno vi hela sammen samlad och sysselsatt med rådplägning om ställningar och förhållanden. Vi sutto största delen af dagen och diskuterade medlen att undvika de hotande olyckorna samt sättet att bäst försvara dalen mot det från Beder Khan Bey väntade angreppet. Karlarne, som alla voro beväpnade, förklarade sig beredda att dö vid försvaret af sina byar och att hålla vägarna till dem besatta, tilldess de blifvit öfvermannade af kurderhöfdingens stridskrafter. Kurderna, som hade två till tre byar i Tkhoma, deltogo likaledes i sammankomsten. De uttryckte sin sympati för de kristna och erbjödo sig att gripa till vapen för deras skull. Efter långvarigt disputerande belöts att genast skicka sändebud till paschan i Mosul samt anropa hans beskydd och bistånd. Dertill utsågos två prester, två ledamöter af Meleks' familj samt två bland de förnämsta invånarne; Kascha Bodaka, en bland de lärdaste och aktningsvärdaste presterna i bergstrakten, uppsate en skrift. Det var en rörande böneskrift, hvari framställdes, huruledes de voro sultans trogna undersåter, aldrig låtit någon förseelse komma sig till last och voro beredda så väl att betala hvilken penningsumma som helst som att underkasta sig de vilkor, paschan kunde finna lämpliga. Sedan denna skrifvelse blifvit gillad af alla de närvarande och beseglad af höfdingarne,

EN MOHAMMEDANS MORGONBÖN.

lemnades den åt de sex sändebuden, hvilka ögonblickligen begåfvo sig till fots på vägen till Mosul. Derjemte underläts icke något försigtighetsmått för dalens sättande i försvarstillstånd, utan man beredde sig fullständigt på kurdernas annalkande.

I Tkhoma funnos tre Meleks, alla af olika familj och valda af stammarna. Den förnämligaste var Melek Putros, en undersätsig, treflig personnage, grannt klädd och väl beväpnad, hans embetsbröder hade dock ett allvarsammare och mer krigiskt utseende. Till fattigdom syntes här icke ett spår, de flesta karlarne egde lämpliga vapen, likasom qvinnorna hade prydnader af guld och silfver. Alla de unga karlarne hade armbost, hvilka de skötte med fullkomlig färdighet och nedsköto småfoglar från träden. Ur dessa byar skulle man hafva kunnat sammandraga en väl beväpnad och fruktansvärd korps, hvilken säkerligen, blott den varit väl anförd, skulle kunnat göra verksamt motstånd mot Beder Khan Bey.

Vi tillbragte natten på kyrkans tak och voro tidigt uppe följande morgon för att fortsätta vår resa till Baz. Den dal och det pass, som skilja detta distrikt från Tkhoma, anses för osäkra, emedan de äro obebodda vid denna årstid, och vi åtföljdes af en väpnad skara, hvilken Meleks gifvit oss till betäckning på vägen. Höfdingarne sjelfva följde med oss till byn Mezrai, hvars trädgårdar gränsa till Tkhoma Gowaias. Hela dalen är odlad utan afbrott, så långt odlingsbar mark finnes. Hela distriktet förses med vatten genom artificiela kanaler, och bergen äro ända upp till topparna betäckta med ekar, som bära galläpplen. Dessa träffas väl icke här lika rikligt som uti Tijari, men med dem idkas likväl handel till Persien, der de betalas bättre än i Mosul. Ris och lin odlas allmänt, och frukträd finnas i stor mängd.

I Gunduktha, sista byn i Tkhoma, dröjde vi några minuter för att göra besök hos Kascha Bodaka, hvilken vi funno sysselsatt med förberedelser till sin resa, hvilken han med de öfriga deputerade skulle företaga till paschan i Mosul. Vi togo afsked af honom och han anträdde resan. Han var en älskvärd och med afseende på omständigheterna i denna trakt lärd man, som högt värderades af de kaldeiska stammarne. I konsten att umgås med penna var han en bland de skickligaste bland sitt folk, och derföre hade äfven hans manuskript för kyrkorna mycken efterfrågan. Han var okonstlad och vänlig, hans yttre tillkännagaf saktmod och värdighet, hvilket jag mer än en gång funnit hos nestorianska andliga.

Bergsströmmen utträder i dalen Tkhoma genom ett trångt pass, öfver hvilket en delvis af stora stenar, som ligga på hvarandra i strömmens bädd, sammanfogad väg är med mycket arbete anlagd. Om vintern, när regnskurarne öka strömmens vattenmassa, måste denna väg vara omöjlig att färdas, och till och med nu blef det oss svårt att föra våra mulåsnor och hästar öfver de stenar och djupa hål, som finnas till stor mängd i strömmen. Alla spår af odling upphörde nu. Ödsliga, kala berg reste sig på alla sidor, ofantliga klippblock hängde ned öfver vägen eller reste sig som torn uppöfver oss. På deras toppar samt i hålorna och klyftorna sökte en och annan vildget saftlösa örter och ödsligheten stegrade det vilda i nejdens natur.

Kort efter vårt inträde i klippdalen mötte vi en herde, som släpade efter sig ett af björn slaget får, ett stycke derifrån funno vi den ännu varma kroppen efter en oxe, som likaledes fallit ett offer för rofdjuret, öfver hvars framfart man öfverallt klagade. På bergens sluttningar varseblef jag flockar af stenbockar, och några af mitt ressällskap försökte att komma dem inom skotthåll. Men efter soluppgången är det icke längre möjligt att bedraga deras vaksamhet, och långt innan vår djerfvaste och bäste skytt kunde närma sig till dem, hade de redan galopperat uppför de högsta bergspetsarna.

Vi fortsatte ihärdigt vår väg öfver lösa stenar och glattslipade klippor, men sågo snart en flock ryttare komma oss till möte. Ryttarne voro kurder, jag befallde derföre mitt folk att hålla sig tillhopa, på det vi i nödfall skulle kunna mota dem. Under det de likasom letade sig fram öfver den steniga marken, der de ögonskenligen riskerade att bryta halsen både af sig och sina hästar, hade jag tid att under deras annalkande noga observera dem. Främst red på en liten mager och utkörd häst en lång torr skepelse i den pompösa drägt, som utgör kurdernas stolthet. Hufvudet var begrafvet i en turban af förundransvärd storlek, som beskuggade både ryttare och häst, det föreföll riktigt underbart, att icke den ofantliga tyngden långt för detta tryckt ned hufvudet mellan axlarna. Ur medelpunkten af denna massa utaf högeligen brokiga klutar uppsteg en hög, kägelformig mössa af hvit filt. Turbanen syntes meddela den derunder befintliga magra kroppen en ostadig, rullande rörelse, emedan den blott med möda kunde hålla sig rak. Ett par ofantligt vida vinröda byxor stodo ut från hästens sidor och sträckte sig från ena sidan af hålvägen till den andra. På hans broderade tröja och mantel syntes alla möjliga nyanser af rödt och gult; i gördeln hade han ofantligt stora och fantastiskt arbetade vapen. Hans ögon voro mörka och hvassa samt beskuggade af buskiga ögonbryn, han hade krokig näsa, infallna kinder, långlagdt ansigte och svart, buskigt skägg. Oaktadt vildheten i hans drag, som buro en omisskännelig stämpel af nedrighet, skulle det likväl varit svårt att hålla sig ifrån skratt, när man såg den löjliga skepnaden och motsägelsen mellan densamma och det arma kreaturet, som bar honom. Detta var en kurdisk dignitär af

första rangen, en genom sitt tyranni och sina blodsutgjutelser välbekant person, mutesellim eller underguvernör åt Nur Ullah Bey, höfdingen för Hakkiari. Han följdes af en liten flock väl beväpnade ryttare, som liknade sin chef i yttre brokighet, ehuru de voro mindre granna i förhållande efter sin lägre rang.

Ryttartåget slöts af en individ, som ansenligt skiljde sig från de andra. Hans släta, glänsande haka och den rika purpurglöden efter raki (bränvin af dadlar eller drufvor) på hans kinder voro otvifvelaktiga bevis på att han var kristen. Det fett, som borde funnits hos alla hans följeslagare, hade samlat sig hos honom, och han red, såsom det honom anstod, på en diminutiv-åsna, hvilken han med tillhjelp af spetsen på sin fällknif dref fram öfver de lösa stenarna. Hans drägt skiljde sig icke synnerligt från kurdernas, utom deri, att han i stället för vapen bar ett bläckhorn i sin gördel. Denna person var Birtscham, "gulama d' Mira" (Mirs eller furstens tjenare), — en half renegat, som på samma gång var Hakkiari-höfdingens hushofmästare, bankir och sekreterare.

Jag helsade på Mutesellim, när vi redo tätt förbi hvarandra i den trånga hålvägen, han syntes icke synnerligt benägen till att besvara min helsning med annat än en ryckning på läpparna och ett slags grymtning, hvilken jag kunde tolka efter eget godtfinnande. Eftersom det icke kunde gagna till någonting att komma i tvist med honom, fortsatte jag min väg. Vi hade likväl icke hunnit långt, förrän en af hans ryttare kom tillbaka och hemtade Jonunko, Jakub Rais samt en af folket från Tkhoma. När jag tittade mig om, varseblef jag dem uti ifrig rådplägning med den kurdiska höfdingen, som suttit af för att invänta dem. Jag red vidare, och nära en timma gick till ända, innan de tre kaldeerna åter stötte till oss. På Jonunko hade ögonen af rädsla krupit ett godt stycke ut ur hufvudet, och hans anlete uttryckte en fasa, som icke gerna kunde förefalla annat än löjlig. Till och med Jakubs grinande löje hade lemnat rum för en min af oro, mannen från Tkhoma hade tagit sig mindre illa. Jakub började med att ifrigt bönfalla hos mig, det jag måtte genast vända om till Tkhoma och Tijari. Mutesellim, — så sade han, — hade låtit förnimma sig i fruktansvärda hotelser och förklarat, att Nur Ullah Bey redan hade tjenat en otrogen (en tysk resande Schulz, som blifvit mördad af honom), hvilken kommit för att utspionera landet och förråda grufvorna för turkarne, och att han också skulle förstå att handskas med mig, derjemte hade Mutesellim sändt ett bud till Hakkiari-höfdingen och låtit underrätta denne om min närvaro i trakten. "Vi måste vända om i ögonblicket.—ropade Jakub och grep min häst i tygeln — eller, Wallah, skall den kurdiska hunden mörda oss!" Jag hade uppgjort en helt annan plan, lugnade mitt folks farhågor så vidt sig göra lät och fortsatte min resa till Baz. Jonunko bråkade förskräckligt och upprepade hvarenda mordgerning, som tillskrefs Nur Ullah Bey, och vid hvarje ny historia vände Jakub om sin mulåsna och lofvade att vända om till Aschihtha.

I nära fyra timmar måste vi rida genom den ensamma vilda dalen. Mitt folk vågade knappt tala af rädsla och höll sig tätt ihop, likasom skulle kurderna varit oss inpå lifvet. Två eller tre beväpnade klättrade uppför klipporna och skyndade före oss som kunskapare; dalens ödsliga lugn afbröts blott genom en öfver våra hufvuden sväfvande örn eller genom en litet emellan öfver vår väg ilande vild get. På våren och försommaren är denna nu så vilda landsträcka betäckt med tält, tillhörande invånarne i Tkhoma och kurderna, hvilka på bergssluttningarna finna rikt bete för sina hjordar.

Det var redan nära middag, innan vi hunnit till det berg, som skiljde oss från distriktet Batz. Det pass, som vi nu skulle öfverstiga, var ett bland de högsta i kaldeernas land, och vid denna årstid var det betäckt med snö. Vägen ditupp var lång, brant och besvärlig, vi måste gå till fots, och mulåsnorna kunde knappt klättra uppföre, ehuru de icke behöfde bära oss. Men när vi uppnått bergstoppen, blefvo vi belönade för våra ansträngningar. En utomordentligt storartad scen låg framför oss. Baz-dalen utbredde sig för våra fötter, — dess byar och trädgårdar voro blotta punkter i fjerran. Bortom dalen och rundt omkring oss höjde sig vågformiga berg, — bergsspetsar af alla former och höjder, några höljda med snö, andra kala och öde, de mest aflägsna tillhörde Persiens fjerran länder. Jag kunde här räkna nio bergsryggar, hvilka tydligt kunde urskiljas. Högst uppe i passet bildade två ofantliga klippmassor ett slags port, och mellan dem satt jag mig ned några minuter för att njuta af den sublima utsigten framför mig.

Vägen utföre var svår och farlig samt så brant, att en ur handen lössläppt sten sannolikt kunnat falla på kyrkan i Ergub, hvilken först visade sig för våra blickar som en hvit fläck djupt inunder oss. Vi kommo förbi en klippa, som heter "Smörklippan" och har sitt namn efter ett förmodligen ända från hedendomen härstammande bruk, enligt hvilket de kaldeiske herdarne ditlägga ett stycke af det på nyåret beredda färska smöret såsom offer. När vi nalkades till byn, funno vi åtskilliga bland dess invånare arbetande på fältet. De lemnade sitt arbete och följde med oss. Kyrkan står på något afstånd från husen, och när vi uppnådde dem, tvungo byinvånarne alla mina tjenare till att sitta af, icke ens med undantag för Ibrahim Agha, som utstötte en duktig kötted mot de otrogna, när han flyttade foten ur stigbygeln. De kristna lyfte på sina turbaner, — ett tecken till aktning hvilket de

vid sådana tillfällen aldrig försumma.

Husen i Ergub äro byggda i grupper. På en liten öppen plats, som befann sig midt ibland dem, stannade vi, och jag lät breda ut min matta i grannskapet af en springkälla, som beskuggades af en trädgrupp. Snart omgåfvos vi af invånarne i byn. Melek och presterna satte sig bredvid mig, de öfriga stodo omkring oss i en krets. Karlarne voro väl beväpnade och välklädda, de kunde, i likhet med dem i Tkhoma, knapp skiljas från kurderna. Många bland qvinnorna voro vackra nog för att hafva anspråk på de platser de intagit främst bland mängden. De buro silfverprydnader och perlor på pannan samt voro klädda i tröja och långa byxor af lifligt brokig färg.

Sedan patriarkens bref blifvit föreläst, och jag till allmän tillfredsställese besvarat alla frågor om honom, öfvergick samtalet till Beder Khan Beys väntade expedition mot Tkhoma och Nur Ullah Beys rörelser, som väckte mycken oro hos befolkningen i Baz. Ehuru detta distrikt länge stått under Hakkiaris höfding samt betalat honom årlig tribut och utstått många utpressningar och lidanden från hans sida, hade han likväl icke låtit afväpna det eller utsatt det för något blodbad af samma slag som det i Tijari. Det var likväl att befara, det Beder Khan Beys fanatiska raseri skulle kunna bli riktadt mot Baz, likasom mot Tkhoma, och derföre satte invånarne sitt enda hopp till en fredlig mellankomst af Nur Ullah Bey, hvars undersåter de nu föregåfvo sig vara. Som de likväl anade en olycka, hade de undangömt sina kyrkböcker och sin egendom.

Både Melek och presten voro enträgna, att jag skulle begagna mig af deras gästfrihet. Jag föredrog den sistnämndes hus, dit vi ock begåfvo oss på eftermiddagen. Min värd hade lidit af frossan samt var dessutom mycket gammal och svag. Jag gaf honom något medicin, för att hämma sjukdomen, hvarföre han var mycket tacksam. Han följde mig till kyrkan, der jag såg ingenting annat än nakna väggar; ty kyrkans böcker och mobilier voro dels bortsläpade af kurderna, dels förda i säkerhet af byns invånare.

Efter händelsen på morgonen hade jag föresatt mig att strax afgå till Nur Ullah Bey, hvars residens blott var en liten dagsresa härifrån, men då jag meddelade hr. Hormuzd Rassam denna min afsigt, förskräcktes han så mycket deröfver och förklarade sig så fast besluten, att hellre ensam återvända hem, än att förtro sig åt Mir öfver Hakkiaris, att äfven jag ansåg mig nödsakad att öfvergifva min plan. Såsom tillståndet i bergen då var, stodo mig blott två vägar öppna: antingen att resa till höfdingen, som, då han erfarit ändamålet med min resa, säkerligen skulle emottagit och understödt mig såsom han gjort med dr. Grant, eller att utan dröjsmål vända om. Jag beslöt mig till det senare, men med ledsnad, emedan jag icke kunde få besöka Dschelu och Diz, de enda återstående distrikten, som innehades af kristna. Jag meddelade likväl ingen min plan, utan, emedan jag hörde, att några af Nur Ullah Beys följe voro i byn, skickade jag efter dem och förmådde dem genom en liten gåfva att medtaga en biljett till honom. Jag instruerade dem att berätta, det jag följande dag ämnade aflägga ett besök hos deras herre, och skickade en kristen efter demñ för att se, om de togo vägen till Dschulamerik. Nur Ullah Beys förrädiskhet och dristighet voro så väl bekanta, att jag ansåg klokt att bedraga honom, på det han icke skulle ligga i hakhåll för mig på återvägen till Tkhoma. Utan att någon i byn varseblef min afresa, begaf jag mig af följande morgon innan dagningen och tog samma väg, på hvilken vi dagen förut kommit till Baz.

Vi skyndade så fort som möjligt öfver passet, redo genom den långa, torra dalen och kommo till Gunduktha, utan att möta någon, hvaröfver mina reskamrater icke voro litet glada, ty de hade hela morgonen icke kunnat dölja sin ångest.

Vi åto frukost i Gunduktha, och besökte Meleks i Tkhoma Gowaia. Invånarne i denna by hade under tiden haft stora bekymmer för vår skull, emedan Mutesellim, som der legat öfver natten, hade uttalat häftiga hotelser emot oss. Jag fick höra, att han farit till Chal, för att bilägga några tvister, som uppkommit mellan kurderna i detta distrikt och Hakkiaris, och att Birtscham blifvit skickad af Nur Ullah Bey till Tkhoma, för att derifrån hemta sin familj och vänner, "ty denna gång," sade höfdingen, "har Beder Khan Bey föresatt sig, att rent af förgöra de kristna, och vill icke åter göra några slafvar, på det att icke konsulerna och turkarne må hafva någon att befria."

Emedan jag önskade lemna Tkhoma så fort som möjligt, afslog jag den af Melek Putros erbjudna gästfriheten och red vidare till Biridschai.

Då jag icke ville öfver Raola och de redan besökta byarna återvända till Aschihtha, beslöt jag — ehuru invånarne i Tkhoma hade underrättat mig om den högst besvärliga vägen genom passen, hvilka lågo emellan oss och Zab — att resa öfver berget Khuara, som ligger bakom Biridschai. Jag lärde snart känna, att deras beskrifning icke var öfverdrifven. Sedan vi fulla två timmar mödosamt krålat oss fram öfver lösa stenar och på smala klippbräddar uppnådde vi utmattade och andlösa sjelfva spetsen. Från höjden af passet kunde vi öfverskåda hela dalen Tkhoma med dess leende byar, som mot öster äro begränsade af den höga Karihthabergskedjan; på vestra sidan igenkände jag bergsspetsarna vid Aschihtha, Zabs dal, Chal och de af Apenschai-kurderna bebodda höjderna.

Khuara-berget är Zoma, eller betesplats under sommaren, för invånarne i Ghissa och Biridschai.

Då vi stego utöfver, sågo vi många ovärdigt byggda lider och en del grottor, hvilkas ingångar till hälften voro tillstängda af stenar; hjordarne inspärras der under natten för att hafva skydd emot vilddjuren. På ringa afstånd från höjden af passet finnes en springkälla och bredvid henne några träd, men eljest är berget kalt och vid denna årstid utan grönska.

Vår skyndsamma färd utföre, som varade en timma förde oss till Tijari-byn Bih-Alatha — en hop ruiner på båda sidor om en dal. Till råga på olyckan rasade äfven kopporna bland de få invånare, som öfverlefvat blodbadet, och som befunno sig i största fattigdom. De af kurderna förstörda vattningsgrafvarne voro ännu icke reparerade och fälten till det mesta icke brukade. Till och med kyrkan var ännu icke uppbyggd, och, emedan de af kurderna nedhuggna träden ännu spärrade vägen, och de förkolnade bjelkarne qvarlågo i trädgårdarna, hade i stället ett högst sorgligt utseende. Vi emottogos gästvänligt af Schamaschan eller diakonen, hans barn, som ännu ledo af den rådande sjukdomen och voro betäckta med missfärgade bölder, lågo i det enda rum, som fanns i denna boning. Qvinnor och barn, vanstälda af denna elakartade epedemi, kommo till mig, för att bedja om läkemedel, men det stod icke i min magt att hjelpa dem. Vår värd lefde, likasom de öfriga, i den ytterligaste fattigdom. Oaktadt alla hushåll kontribuerade, var det svårt att få fram litet garas och härskt smör, så att jag icke kunde upptäcka, hvaraf menniskorna i Bih-Alatha lefde. Diakonen var likväl munter och nöjd samt talade med undergifvenhet om byns olycka och sin familjs elände.

Då jag lemnade denna by, som beboddes blott af tio familjer, kom en gammal prest till mig, hvilken hade väntat, till dess jag skulle komma, och bad mig äta bröd under hans tak. Emedan hans boning låg aflägset från vägen, nödgades jag afslå hans gästvänliga anbud, ehuru hans okonstlade godhjertenhet rörde mig lika mycket som hans milda och stilla väsende. Då han nu såg, att jag icke ville följa honom, så envisades han att få följa oss till nästa by, hvarför han ock medtog tre till fem starka bergsbor, som skulle vara oss behjelpliga på färden, "ty," sade han, "vägarne äro knappt farbara."

Utan den hederlige prestens bistånd skulle vårt försök att kommo till Marth d' Kassa verkligen varit helt och hållet fruktlöst. Flera än en gång vände vi nästan förtviflade om framför de lodräta klipporna och de nära nog obestigliga, branta stigarna uppåt. Mer än alla andra hade Ibrahim Agha besvärligheter att utstå på denna färd, emedan hans vida stöflar voro särdeles hindersamma för honom, ty de voro, efter turkiskt bruk, gjorda så rymliga, att en hel familjs fötter skulle kunnat få plats i dem. Så snart han försökte rida på en mulåsna, nedhasade han, som icke var van vid packsadeln, hvarje gång öfver djurets svans och låg sprattlande på marken, till största förnöjelse för Jakub Rais, hvilken i hans äfventyr alltid egde en källa till anekdoter för byarnas samlade invånare. Gick han till fots, så fastklämdes hans vida stöflar antingen i klippremnorna, eller fylldes de, till hans icke ringa förargelse, med sand. Då han försökte gå tvärs öfver ett lager af lösa stenar, förlorade han slutligen i sådan grad all besinning, att han blef stående tvärt stilla och af fruktan hvarken kunde gå fram eller tillbaka. Stenarne gåfvo efter allt som han grep tag i dem ,och han hade framför ögonen en svart afgrund, mot hvilken han fann sig framskrida med den af honom sjelf i rörelse satta stenlavinen. Detta var visserligen tillräckligt att sätta hvarje turk i förskräckelse, och Ibraham Agha hakade sig fast vid brädden af afgrunden — en bild af förtviflan. "Hvad gör då kurden der borta," ropade en Tijari, hvilken ansåg alla Muselmän såsom kurder, och som stannade innan han gick längre, "fins något här, som kan göra en mans ansigte blekt af fruktan! Här är ju Daschta, Daschta" (en slätt, en slätt). Ibrahim Agha, som af orden: kurden och "Daschta" hade gissat till hvad den kristne yttrat, glömde för raseri och förargelse nästan hela faran. "Förbannelse öfver dig med ditt Daschta!" utropade han, ännu alltid fasthållande sig vid de framåtskridande stenarne, "och skam öfver din hustru och moder! O! om jag blott här på något sätt kunde finna en utväg att hjelpa mig, skulle jag visa den otrogna hunden hvad det vill säga att skratta en Osmanli i skägget, och dessutom kalla honom för Kurd!" Han befriades slutligen genom en bergsbo från sitt farliga läge, men återfick icke sitt goda lynne. Med yttersta ansträngning måste mulåsnorna släpas öfver dessa och dylika ställen; Tijarerna togo dem vid grimman och svansen samt kastade dem på sidan.

Under två goda timmar plågades vi af dylika besvärligheter, innan vi kommo till Marth d' Kasra, som förut varit en stor by, men nu blott egde 40 hus. Trädgårdarne, som höra till nästa by, Chouba, sträckte sig ända till Zab, och vi hade kunnat fortsätta vägen öfver bergen, emedan den var kortare och vi innan natten på densamma kunde hinna till Chouba.

DROTTNINGEN AF SABA.

Den Evige Juden och Den Evige Johannes.

Ur Frideborg.

SAGAN om "den evige juden" är vida bekant och återfinnes i en mängd former i de kristna folkens litteratur och i de sägner och sånger, som lefva på deras läppar. Men det finnes en annan legend, som företer beslägtade drag med nämda saga, men som icke på långt när är så allmänt känd som denna. Det är legenden om "den evige Johannes." Denna legend förtjenar dock en synnerlig uppmärksamhet, icke minst derför att den samma med skäl kan betraktas såsom till sitt innehåll anslutande sig till sagan om den evige juden på det sätt, att båda berättelserna fullständiga och belysa hvarandra, och den ena af dem, utan kännedom om den andra, blir behäftad med luckor. Detta förhållande, har blifvit lagdt i dagen af dr. Herman Dalton i Petersburg, hvilken för några år sedan derstädes höll ett föredrag öfver detta ämne. Det intressanta innehållet af nämnda föredrag göra vi oss nöjet att här i sammandrag meddela våra läsare. Vi återgifva då till en början hvardera af de båda berättelserna, för att sedan uppvisa den röda inslagstråd, hvilken till ett helt förenar de båda väfnaderna.

Hvad först beträffar sagan om den evige juden, så förmäler sägnen, att på den tid Guds son vandrade på jorden, bodde i Jerusalem en jude med namnet Ahasverus, till yrket skomakare. Af denne ansågs Jesus som en svår kättare, hvilken på ett oförsynt sätt angrep judarnes lag och förförde folket. Så långt i hans förmåga stod, satte han alla krafter i rörelse för att få denne uppviglare förgjord, och han var en bland dem, som högljuddast skreko "korsfäst, korsfäst honom!" på det Jesus måtte så snart som möjligt varda röjd ur vägen. Hur glad var han icke, då han hörde Pontius Pilatus fälla den dom, som öfverlemnade den förhatlige åt döden. Med hemskt nöje åskådade han, huru Jesus gisslades och törnekröntes. Skyndsamt ilade han hem för att meddela de sina den glada nyheten; och emedan han fått veta, att tåget på vägen till Golgata skulle gå förbi hans hus, tillsade han allt sitt folk att gå ut på gatan och ännu en gång beskåda folkförföraren, som nu var hemfallen åt sitt rättvisa straff. Han sjelf tog sitt barn på armen — han ville att barnet skulle tidigt inprägla hos sig, hur man har att förfara med kättare — och stälde sig med den lilla framför porten.

Der stod skomakaren, då det sorgliga tåget gick förbi. Kristus kommer der med sitt tunga kors på skuldran, vanstäld af lidanden och matt och svigtande under bördan. Vid skomakarens hus stannar Jesus och stöder sig mot korset för att hemta ett ögonblicks hvila. Men Ahasverus, full af ifver och vrede, och begärlig efter den utmärkelsen att hafva inför folkets ögon bortdrifvit den dömde, jagade Herren derifrån, i det han bittert tillropade honom: "Gå, gå till det rum dit du hör!" Kristus fäster på honom en fast och genomträngande blick och säger: "Jag vill stå här och hvila ett ögonblick, men du skall gå, ända till dess jag kommer åter!"

Knapt är ordet uttaladt, förr än juden genast sätter ned sitt barn: han kan icke längre förblifva stående; från denna stund drifver honom en osynlig magt att följa Kristus. Så ansluter han sig till tåget, som är på väg till Golgata; der är han vittne till, hur man ömkligen afkläder Herern hans kläder, genom borrar hans händer och fötter med spikar; der ser man, huru de korsfästa frälsaren, och blifver vittne till hans marter, hans död. Guds son har lidit ut och i sin faders händer befalt sin ande, men judens qval hafva icke upphört; de börja tvärtom nu först riktigt.

En bedröfvad pilgrim, irrande och flyktig — så löper den evige juden genom främmande länder, från det ena främmande folket till det andra. Utan medlidande går döden ständigt förbi honom. Trött och outsägligt mätt på lifvet, vill han beröfva sig detsamma; men alla hans försök att vinna döden äro fåfänga: Hererns ord ställer sig såsom en kerub med flammande svärd mellan honom och döden. Vid belägringen och eröfringen af Jerusalem är han midt ibland de svårast lidande: till höger och venster om honom falla de olyckliga,men han förblifver osårad. Han ser det allra heligaste oskäradt af hedningarne och kan icke, i likhet med öfverste presten, af sorg öfver ett sådant skändligt dåd beröfva sig lifvet. Utan förbarmande utstötes han i den främmande, kalla verlden — en biltog, föraktad man.

Så kommer han till Rom. Han sällar sig till gladiatorerna i deras förfärliga lekar, han rasar bland dem och med dem såsom en mordängel; men så olycklig och eländig kände sig aldrig någon segrare, som han, hvar gång han oskadd går ur striden. Full af förtviflan kastar han sig i Etnas lågor, men ej heller kratern med sin öppna graf får behålla honom, utan måste åter utkasta honom lefvande på de stelnade lavafälten. Djupsinnig och gripande är den skildring, sagan gifver af den jemmer, han hade att lida vid förföljelserna mo de kristna i Rom. Han erbjuder sig sjelf att tjenstgöra som bödel på de förhatade martyrerna. Men den bila han svänger, genomskär hans egen själ, dock utan att döda honom; det gift, han räcker, rasar i hans eget hjer-

ta, dock utan att förtära det; den eld, han omrör, bränner i hans egna inelfvor. Han ser martyrerna dö, dö med fröjd — deras straff skulle för honom vara den högsta välgerning; men endast han måste lefva och det ett lif så qvalfullt och eländigt.

Utan rast och ro, irrande och flyktig, lefnadstrött, längtande efter döden — så genomkorsar den arme pilgrimen de vida länderna, allt jemt följande Kristus i spåren, hvilken osedd vandrar bland de sina ända till verldens slut. Ingenstädes kan han hålla stilla, öfverallt uppjagas han åter och drifves i gränslös oro vidare och allt jemt ånyo vidare. Sjelfva sagan har fattat medlidande med honom: den gör nemligen till sist den förmildringen, att den låter den olycklige varda kristen. Men för den ursprungliga ideen är denna barmhertighet främmande. Den evige juden förblifver jude, ända till dess Herren i synlig måtto kommer tillbaka. Han är dömd att följa Herren i spåren såsom en oskiljaktig skugga, får blott se den heliga gestalten på ryggen, men det är honom icke förunnadt att erfara, huru i frälsarens kärleksfulla öga Guds fadersöga är upplåtet.

Redan i 13:de århundradet framtränger kunskapen om den sällsamme olycklige mannen till Europa. Man kallade honom då Kartofilus och visste bland annat förtälja om honom,att, så ofta han upplefvat 100 år, gripes han af en obotlig svaghet och faller i ett slags vanmagt, ur hvilken han emellertid snart uppvaknar och känner sig då åter stark som en trettioåring. Allt ifrån 13:de, ända till 17:de århundradet, trodde man sig hafva sett honom än här, än der, i Europa. — — —

Berättelsen om "den evige Johannes" går med sina rötter ända ned i den heliga skrifts mark. Vid sjön Genesaret har den uppståndne Herren, såsom han lofvat, åter uppenbarat sig för sina lärjungar. Der, på de sköna stränderna, har han nyss ätit tillsammans med dem och har tre gånger mött Simon Petrus med den frågan: Älskar du mig? Tre gånger har han anförtrott honom vården om sina får, uppmanat honom till efterföljd och såsom slutet på denna efterföljd stält för hans öga den martyrdöd, hvarmed han skall prisa Herren. Petrus vänder sig om och ser den lärjungen följa, som Jesus älskade. Utan att först afvakta en uppmaning hade Johannes gått efter sin mästare i tankfull tystnad. Petrus frågar Herren: "Huru skall det gå denne?" Och Jesus säger till Petrus: "Om jag ville, att han skall qvarblifva, till dess jag kommer, hvad har du at skaffa dermed?"

Och lärjungen, som under nattvarden låg vid Herrens bröst, fortfor nu ock att lefva. Redan var den ene aposteln efter den andre hädankallad ur den lilla hjorden; de hade efter utståndna lidanden och qval af alla slag beseglat sin tro med martyrdöden. Icke att Johannes försagd gått ur vägen för förföljelsen eller fruktat döden för sin Herre — o, nej, fruktan är icke i kärleken! — äfven honom hade förföljelsen träffat, i form af förvisning till klippön Patmos. Likväl var det som om en högre magt visserligen tillstadde förföljelserna att lägga sin hand på honom, men förmenade dem att gripa sitt byte. Johannes förblef vid lif.

Och då började snart fantasien sitt arbete. Hon lät icke mer frånröfva sig den tanken, att Johannes icke kunde dö. Jacobus a Voragine berättar:

"Då Johannes hade uppnått en ålder af 98 år, och 65 år hade förflutit från frälsarens lidande och död, då visade sig Herern för honom med sina lärjungar och sade: 'Kom till mig, min älskade; ty nu är din tid att med dina bröder taga nattvarden vid mitt bord.' Johannes stod upp och började gå. Då sade Herren till honom: 'Om söndag skall du komma till mig.' Då nu söndagen inbröt, kom hela församlingen tillhopa i den kyrka, som blifvit uppbygd och uppkallad efter honom. Efter den första af ungdomen sjungna pslamen, predikade han och förmanade sina åhörare att förblifva fasta i tron och trogna Guds bud. Derefter lät han vid sidan af altaret gräfva en fyrkantig graf och bära den uppkastade jorden utom kyrkan, steg så ned i grafven, utbredde sina armar mot Gud och sade: 'På din bjudning kommer jag till din måltid, o Herre Jesu Kriste, tackande dig att du värdigats inbjuda mig till din måltid, då du så väl visste, huru jag af hela mitt hjerta längtat efter dig.' Då han slutat tala, tände sig öfver honom ett så klart ljus, att ingen kunde skåda på honom. Då ljuset vek tillbaka, blef hela grafven funnen uppfyld af manna, som ända till närvarande stund frambringas på detta ställe."

Så långt legenden. Till den samma knyta sig vidare många betydelsefulla och älskliga tillsatser. Så berättar Sulp. Severus och efter honom många andra, att mullen på Johannes' graf blef satt i rörelse genom hans muns andedrägt. Andra åter berätta, att Johannes ännu lefver; han är försvunnen ur sin graf, och derstädes är nu blott en ljuflig doft och en kostlig källa af läkande salfvor för handen.

Sagan låter honom icke länge vara försvunnen. Liksom "den evige juden" uppdök i kroppslig gestalt, så ock "den evige Johannes." Men denne visade sig tidigare. Så säges han en gång hafva mött munken Hesychius, som sedan blef kallad Krysostomus, och öfverlemnat till honom en bok. Äfven i Schweiz skall han hafva blifvit sedd, senast medan ännu Lavater lefde. — — —

En from skald har letat efter "parallelen till den evige juden" och tror sig hafva funnit den i Faustsagan. En snillrik, tilltalande jemförelse anställes af honom mellan de båda sagorna. Ahasverus är enligt denna tydning judendomen sjelf, som förkastat sin Messias och nu i förskingringen irrar omkring utan hemort, utan fädernesland, i sitt öde

ådagaläggande uppfyllelsen af den profetiska förutsägelsen af judarnes straff. Utlefvad och lefnadstrött genomirrar den gamla judendomen den kristna verlden — en skugga bakom honom, hvilken segerrikt skrider fram genom den verld, han besegrat. Till den sålunda kringirrande judendomen sluter sig i Fausts gestalt hedendomen, som uppstiger ur grafven. Den grekiska Helena har genom trolldom blifvit återväckt till lif och skönhet, och samma trolldomskraft framkonstlar en blomstrande natur der, hvarest sanningen fattas. Ahasverus och Faust vilja båda intränga i Kristi rike, men hafva ej magt dertill. Ur den ena sagan förnimmes et doft genljud, förkunnande, att dess hjelte icke får dö, om han än så gerna önskar det, ty han är underkastad hans magt, mot hvilken han uppreste sig; ur den andra sagan uppstiger en unken lukt, som talar derom, att de med trollmagt väckta sinnliga njutningarnas hela rus och yra, deras hela onatur, varar blott en viss förut bestämd tid, korta tjugofyra år i regeln — då varder Faust ett byte för djefvulen, till hvilken han förskrifvit sig, och trollverlden är försvunnen.

De båda sagorna, på detta sätt fogade intill hvarandra, erbjuda dock icke någon ömsesidig afslutning; den ena är blott den djupsinniga utvidgningen af den ena sidan hos grundtanken i den andra. Der fattas en motsida, något som blott kristendomen kan bjuda. Men denna afslutning och utfyllnad inträder harmonisk i legenden om den evige Johannes. Hur nära de båda sagorna sammanhänga i sitt innersta väsen, torde äfven framgå deraf, att enligt en gammal sägen, den källa hvarur sagan om “den evige juden” upprunnit, är att söka på samma ställe, som det, der “den evige Johannes” hemtat sitt ursprung. Från detta Herrens ord: Om jag ville, att han skall qvarblifva, till dess jag kommer, och från detta andra ord: han dör icke, skall åt motsatta håll den dubbelflod hafva utgått, som gifvit lifvet åt den evige juden och den evige Johannes.

Båda sagorna äro på det innerligaste förbundna med Jesu Kristi gestalt, ja med honom såsom lifsfursten, åt hvilken är gifven magt öfver lif och död. Till lifvets största gåtor hör ock — kanske den fruktansvärdaste af dem alla — döden. Men der, hvarest döden uppslagit sina bopålar, der är den ort, som Guds Son utsett till valplats att också der utföra sitt verk. Han har upptagit kampen och segrat deruti. I honom, och i honom allena, ligger gåtans lösning. Han kastar döden bakom oss och erbjuder sitt lif åt dem, som tro på honom. Men anbudet tillbakavisas. Det är sant: nog vilja äfven de lefva, som tillhöra den riktning, för hvilken Kristus är en stötesten; men de vägra att mottaga det lif, han erbjuder — de vilja hafva detta lifvet förlängdt, den jordiska tillvaron utsträckt i det oändliga. Hvad denna riktning vill, blifver den samma beskärdt. Men den uppfylda önskan varder nu till det fruktansvärdaste qval — hvad som var afsedt att vara endast ett öfvergångstillstånd, varder förevigadt, alldeles som ville man åt det i gossens ådror framqvällande, strömmande lif, hvilket oupphörligt sträfvar att hinna till ynglingens mognad och fulla kraft, med ens bjuda halt, så att gossen icke vidare skall kunna utveckla sig, utan af alla följande år helsas som barn. Att nödgas dö är visserligen något fruktansvärdt för menniskorna, men likväl icke det värsta, som gifves — detta är onekligen motsatsen dertill: att icke få dö.

Detta är den evige judens Tantalus-qval, hvilken föraktligt skjutit ifrån sig lifvet ur Kristus. I hans lidanden, i hans smärtor, afspeglar sig den aldrig stillade, aldrig tillfredsstälda dödslängtan hos samma menniska, hvilken å andra sidan finner döden vara något så förskräckligt. Denna tanke har den fromma folktron i sagan format till en uppskakande, märg och ben genomträngande predikan, och har i den evige juden förlänat den samma kött och blod.

Mångfaldiga gestalter tränga sig fram, gestalter, hvilka för det vakna ögat förete drag, beslägtade med det, hvari den djupsinniga tanken förkroppsligat sig. Genom den andliga verlden draga många gestalter och företeelser, hvilka alla stå under samma dom — att med all lefnadströtthet icke få dö. Otron, der den så fullständigt bemägtigat sig det arma menniskohjertat, så att det samma, fullt af förtviflan, famlar till och med efter grafvens medvetslöshet, blott för att vinna ro; panteismen, der den fått en själ så helt och hållet i sitt våld, att liksom vandraren i öknen längtar till den grönskande oasen, så blickar denna själ, full af längtan hän mot det tomma, dunkla intet, hvari då varder ett slut på all kamp, låt vara med förlust af sjelfva lifvet; materialismen och så mången annan från den lefvande Guden lösryckt riktning — allesammans erinra de om den evige judens olycksaliga gestalt, som måste lefva och vandra, änskönt han icke vill lefva och vandra.

Äfven det andra draget är för den evige juden och de honom liknande gemensamt. De äro alla fängslade vid frälsarens gestalt: i hans spår måste de draga sin väg fram; och dock kunna de ej älska honom, dock förblifva de städse uteslutna och skilda från honom. Mot Kristus hafva de under snart tvenne årtusenden riktat sina anfall; så ofta de ur jorden hemtat ny kraft, så att de “åter känt sig såsom trettioåringar,” hafva de ock åter upptagit kampen, fulla af ondskefull ifver att stöta frälsaren ifrån sig. Sådana skåda vi dem, de gamla kämparne, och så ofta hundra år äro förflutna, öfverfaller dem en vanmagt — då hvila de sig något litet och, uppvaknande ur sömnen, storma de på nytt mot

honom, vid hvilken de äro fjettrade och för hvilkens skull de måste förblifva, tills han kommer.

Vid sidan af dena väldiga andeström höra vi de brusande svallen af den andra strömmen, upprunnen ur samma källa, men hur olika till sitt lopp! "Såsom de der dö, och se — vi lefva!" Med detta glada segerrop har den ungdomliga kyrkan i den första kärlekens heliga brand trädt ut till kampen mot verlden. Detta ords innehållsrika mening tro vi oss åter hafva spårat i det lätta solomstrålande aftonmoln, som möter oss i den sköna legenden om den evige Johannes. Han, aposteln, som legat vid Herrens bröst, hade af honom erhålit lifvet; och honom utvalde legenden då också till bärare och arfvinge af den lifstanke, som äfven härstammar från lifsfursten. Att få lefva och dock icke erfara qval, att få vänta på Herrens ankomst och dervid vara vittne till Guds Sons allt mägtigare frambrytande härlighet i hans heliga förklaring, att få skåda ut öfver en kommande tid, utan att den samma vid sin gräns visar döden, utan visar "menniskans son" kommande i himmelens sky till att döma lefvande och döda — det är salighet, det är helig Gudsfrid redan här på jorden. Den evige juden är lifvet utan hopp, den evige Johannes lifvet i fullheten af ett gudomligt hopp.

Vi hafva trott oss finna någon likhet mellan Ahasverus' drag och så många företeelser på det andliga lifvets område. Äfven åt den evige Johannes hafva söner blifvit födda, som bära sin faders anlete. Det är de benådade, inför hvilkas inre öga den förflutna tiden drager lifslefvande förbi, så att de genomlefva dessa tider såsom varande för handen, samt se och förnimma, huru Kristus allt fortfarande är på platsen och hur hans verk allt mer och mer utbreder sig åt alla jordens kanter, åt alla områden af andens verld, till hvarje höjd och djup af själslifvet. Det är dessa Johannes-lärjungar, som under all kamp och strid, i all tidens oro och äflan, stilla och fridfulla luta sina hufvud intill sin mästares bröst, och der känna de lefvande pulsslagen af hans heliga kärlek; det är de, hvilkas lif är fördoldt med Kristus i Gud och som, saliga i hoppet, skåda den dag till mötes, på hvilken Kristus, deras lif, skall uppenbaras.

Dubbelsagans båda strömmar bryta sig väg genom den vida verlden, och vi, de enskilda menniskorna, stå vid strandbrädden och skåda ned i det upprörda vattnet. Det är liksom en divina tragedia, liksom en divina comedia, som afspeglar sig i de klara böljorna; och tankfulla följa vi med blicken skådespelet, det största säkerligen, som den menskliga historien känner. Att förblifva vid lif, tills Herern kommer, det är den gemensamma arfvedel, som tillfallit båda: den evige juden till förbannelse, den evige Johannes till välsignelse. Ahasverus måste vänta och vandra, vidare och vidare, utan rast, utan ro, ostadig och flyktig, till dess lifsfrusten kommer. Då är hans straff här utståndet, då får han dö, då får han sjunka tillbaka i det hemska, svarta djupet; det är slut, det är förbi: la farce est jouee, såsom en af hans hop uttrycker sig. — Johannes får åter vänta, vänta hela dagen igenom, tills Herren kommer. Och kommer så den stora dagen, då är det slut med att vänta, då följer lärjungen sin mästare till det eviga lifvet, in i fadershuset, in i de eviga fridshyddorna. O, hvilken dag, då den stridande församlingen, Herrens pilgrimer af alla folk och åldrar, kämpat ut den sista striden, då de efter slutad vallfärd i jordelifvets öken se den himmelska stadens portar upplåta sig och helsa dem välkomna till fadershemmet. "Den som vinner, han skall allt detta få ega." Upp. 21: 7.

Andarnes Kamp i Indien.

Handman.

INLEDNING.

EN häftig, märkvärdig andarnes kamp har utbrutit i Indien och den borde af den kristna verlden mera beaktas,än hvad fallet är.Blodiga slagtningar, våldsamma omstörtningar af troner och riken -- det är hvad som vanligen drager hela verldens uppmärksamhet till sig och som fyller historieböckernas blad vida mer än kampen och omkastningarna på det andliga området. Och dock äro dessa krig med blod och stål ej annat än de naturliga följderna af ett omslag inom tankeverlden. Derför, så mycket högre anden är än kroppen, så mycket högre betydelse måste vi ock tillskrifva andens strider och segrar än kroppens. Huru mycket läser man icke om de romerska legionernas krigståg, och likväl har den der ende mannen, som af macedoniern i synen kallades öfver från Troas till Europa, apostelen Paulus, genom sin förkunnelse af evangelium gjort mera för denna verldsdels omgestaltning än alla de romerska legionerna tillsammans. Och det der beslutet af församlingen i Antiokia att sända denne man såsom sin missionär ut bland hedningarna, det hade för Europas och Asiens kom-

mande historia en större bärvidd än alla den romerska senatens mångbeprisade beslut. Likaså har ock den andliga revolution, som i Indien — hemlandet för Asiens tvenne största religionssystemer — för närvarande banar sig väg, utan tvifvel en mycket mera genomgripande betydelse för hela Asien, än man nu i förväg kan beräkna.

Den indiska folkanden, sedan århundraden tillbaka försänkt i sömn, har genom evangelii väckelserop vaknat upp ur sin slummer. Den gudomliga sanningens morgonsol blixtrar fram för hans yrvakna ögon. Då är det ute med hans ro. Han vrider och vänder sig hit och dit för att undfly dess glans. Men förgäfves — ljuset bryter fram öfverallt. Han söker fördrifva ljuset eller uppblanda det med mörker och fördunkla det; men intet försök för till målet. Med hvarje felslaget försök bortfaller ock ett stycke af den gamla tiden. Det gamla viker undan, ett nytt banar sig fram — inom få årtionden en storartad omhvälfning i de tongifvande kretsarnes andliga lif, en omhvälfning, som visserligen ej märkes af flyktiga turister men af hvarje iakttagare, som icke blott har öfverblick öfver det hela utan ock inblick i hinduens för främmande ögon icke lätt tillgängliga tankeverld.

På det att våra läsare må lättare erhålla en sådan inblick, vilja vi ställa fram för dem de särskilda delarna af denna rörelse och med röster från Indien belysa dem.

Må vi beträffande denna omhvälfning allra först höra några vittnen, hvilka såsom omedelbara åskådare bäst kunna bedöma densamma.

Sir Bartle Frere, den bekante guvernören i Bombay, säger derom följande: "Hvad man än må säga häremot, den kristliga läroundervisningen bland Indiens hinduer och muhammedaner frambringar derstädes för närvarande sedliga, sociala och politiska förändringar, som med afseende på så väl deras omfång som snabbheten af deras förlopp äro långt mera utomordentliga, än hvad vi eller våra fäder hafva sett (af dylika omhvälfningar) i Europa under nyaste tiden."

Och Keschab Tschander Sen, den namnkunnige ledaren af Brama-Samadsch-sekten i Calcutta, säger i ett af sina tal: "De framåt trängande vågorna af en vigtig omhvälfning öfversvämma hela Indien. Reformer och nyheter tränga ända in i Indiens innersta hjerta. . . . . Kristendomens ande har redan genomträngt det indiska samhällets hela atmosfer; vi andas, tänka. känna och röra oss i kristlig luft." Mindre retoriskt men så mycket mer vägande är det omdöme, som den engelska regeringen i en för några år sedan utgifven "blå-bok" (raport) fälde öfver missionens arbete: "Regeringen erkänner, att hon är skyldig missionärernas menniskovänliga sträfvanden mycken tack, ty dessa föra in nytt lif i den förstelnade massan af den indiska befolkningen och göra henne i alla afseenden till bättre menniskor och bättre medborgare i det indiska kejsarriket."

Slutligen ännu ett vittnesbörd af en "ortodox hedning," en förnäm och tongifvande hindu i presidentskapet Madras. Då denne blef af en infödd kristen ombedd att öppet säga sin tanke om den kristliga missionens arbete, skref han till honom följande svar: "De kristna missionerna ha i detta land utfört ett verk, hvilket för den, som betraktar det i hela dess vidd, ter sig som ett underverk af en välgörande ängel. De lägre folkklasserna, för hvilkas själar och hjertan Indiens gamla konungar och den ariska civilisationens grundläggare — till deras eviga skam vare det sagdt! — århundraden igenom undanhöllo upplysning, hafva nu blifvit så höjda, att de i språngmarsch ryckt framåt och nära nog tagit plats i de främsta lederna af det indiska samhället."

Dessa vittnesbörd visa tillfyllest, att i Indien pågår en stor samhällsomhvälfning och att impulsen härtill i första rummet utgår från den kristliga missionen. Men denna omhvälfning kommer icke till stånd utan en allvarsam kamp.

STRIDSKRAFTERNA.

Innan vi skildra denna omhvälfning, vilja vi kasta en flyktig blick på de stridskrafter som den evangeliska missionen (ty endast om denna är här fråga) uppställer på stridsfältet.

För närvarande arbeta i Indien — Barma och Ceylon inberäknade — 55 missionssällskap, hvilka år 1895 underhöllo 857 ordinerade missionärer och 118 lekmannamissionärer, inalles 978 arbetare. Ett ringa antal är visserligen detta gent emot de 278 millioner hedningar och muhammedaner, som Indien räknade år 1891, och så mycket mer om man betänker att hälften af dessa arbetare dels ännu stå i begynnelse- och lärotiden med afseende på sin kallelse, dels genom sjukdom, klimatets inverkan och andra omständigheter äro förhindrade från dess fulla utöfvande. Dessa missionärer skulle icke heller ha kunnat åstadkomma så mycket, derest icke vid deras sida stode 797 infödda prester och 3,491 lekmannabiträden, hvilka gifva värdefull hjelp i alla delar af missionsarbetet, särskildt församlingsvården. Hednapredikan, församlingsvård, anläggandet af stationer så väl som bildandet af en folkkyrka, skolväsende, bokligt arbete, allehanda kärleksverksamhet genom sjukhus, barnhem, bland qvinnorna o. s. v. äro grenarne af deras dagligen växande arbete. Hvarje missionsstation — det lär finnas 601 sådana — är ett med hvarje år sig vidgande centrum, från hvilket dessa grenar af arbetet likt skilda strålar utbreda sig och kring hvilket de gruppera sig.

Intet större hednaland står å alla sidor så öppet

för hednapredikan och erbjuder den så många fördelar som Indien. Den engelska regeringens skydd, den medelst jernbanor, goda vägar och kanaler i hög grad underlättade samfärdseln, de rikt utbildade språken, hvilka äro liksom beredda till käril för evangelium, den andliga driftigheten och bildningen inom de högre folkklasserna samt det stora intresse, hvarmed religiösa frågor mötas — allt detta underlättar i icke ringa man hednapredikantens arbete i Indien. Men å andra sidan möter han här säregna svårigheter och hinder, som ofta synas oöfvervinnerliga: öfverallt stöter han på den sluga prestkastens motstånd; kastens jernok tyckes göra enskildas omvändelse inom de högre folkklasserna hardt när omöjlig; den genom ålder, tradition, konst och litteratur förhärligade gamla religionen har i mängdens ögon ett stort anseende, och indiernas sjelfkänsla i förening med hans nationalhat mot allt utländskt gör honom i förväg intagen emot en af utländingar förkunnad religion. Härtill kommer nu äfven, att de materiella intressena, hvilka af engelsmännen såsom ett handelsfolk med största energi bringas å bane, numera hos en del af folket mycket mer träda i förgrunden än förr var fallet hos de i så hög grad inåtvändt anlagda indierna. Oaktadt allt detta är dock hednapredikan liksom spetsen af den kil, som drifves in mellan hinduhjertana och hindureligionen och som dagligen bearbetas af många hammarslag. Knappast finnes väl ännu någon vid farväg belägen stad,i många distrikter knappast någon by, dit evangelii ljud icke trängt. Hvarje hednapredikan — om den annars är af rätta slaget — är lik en handfull surdeg, som inkastad i folkverldens mjölmassa måste framkalla en jäsning.

De kristna församlingarna utgöra de fasta punkter, från hvilka missionsarbetet utgår och till hvilka det alltid vänder tillbaka. Hvarje bildande af en ny församling liknar en eröfring af nytt landområde, och hvarje ny församling, huru svag hon än må vara, är en förstärkning af missionens ställning. År 1891 räknades 4,863 sådana kyrkoförsamlingar. Arbetet på dem, deras uppfostrande till kristlig sjelfständighet, goda seder och god ordning är en af missionärens allra svåraste uppgifter. Det är för honom en den rätta vishetens sak att med faderlig kärlek och tålamod söka befästa de unga församlingarna utan att dock för den pastorala verksamheten försumma sitt kall som evangelist samt att åt infödda pastorer anförtro vården af äldre, mera försigkomna församlingar utan att dock lemna öfverstyret ur egen hand för att skydda dem från splittring och förvillelser.

Den tredje stridskraften, som just i Indien fått synnerlig betydelse, är skolan. Den evangeliska missionen har redan från sin första början lagt sig mycken vinning om det indiska skolväsendet och gifvit detta en kraftig impuls. Man behöfver blott erinra om namn sådana som Chr. Fr. Schwartz i förra århundradet och sedermera d:r Duff i Calcutta, Wilson i Bombay och Andersen i Madras. Missionärernas förtjenster beträffande folkuppfostran erkännes äfven af mot dem fiendtliga infödingar.

Bhasyatschariar, hindureformatorn i Maisur, sade nyligen i ett tal derstädes: "Det skulle vara den största otacksamhet, om vi icke ville erkänna, hvilket omätligt godt engelsmännen och missionärerna hafva gjort Indien; ty utan de kristliga sträfvandena på folkuppfostrans område skulle Indien trots regeringens åtgöranden ännu stå högst obetydligt framom den ursprungliga okunnighet, som förut rådde i detta land."

Uppmuntrad och nödgad genom missionärernas framgång tog slutligen äfven den engelska regeringen år 1854 skolväsendet i sina händer. Förordningen af den 19 juni 1854 reglerar det i alla dess delar, från den lägsta byskolan ända upp till det fullständiga akademiska studiet. I Madras, Bombay och Calcutta bildades universiteter, hvilka dock egentligen snarare äro examenskommissioner efter London-universitetets mönster än egentliga undervisningsanstalter. För undervisningen sörja regeringsskolorna, hvilka hufvudsakligen äro inrättade i de större städerna. Dock skola äfven kristliga sällskapers skolor — hvilkas nytta för första gången blir i nämnda förordning officielt erkänd — understödjas medelst penningebidrag, derest de meddela tillräcklig undervisning i verldsliga kunskaper samt beträffande dessa underkasta sig årlig examen af engelsk skolinspektor. Regeringens syfte är: "det europeiska vetandets spridande bland alla klasser af folket."

Genom denna statsakt uppstod i Indien tvenne slag af engelska skolor: regeringsskolorna och missionsskolorna, hvilka sistnämnda med verldsligt vetande äfven förbinda undervisning i kristendomen. I de förstnämnda skolorna är — i enlighet med engelska regeringens neutrala ställning till alla religioner i Indien — religionsundervisning fullständigt utesluten. Bibeln tåles endast som biblioteksbok. Trots förbudet mot undervisning i bibeln skulle dock den verldsliga bildning, som är påbjuden, kunna åtminstone indirekt befordra missionens sak, har säkert ock i inskränkt mån här och der gjort detta, enär den ju ytterst hvilar på kristlig grund och är genomträngd af kristliga ideer. Detta menade också presidenten för "the Indian board," sir Ch. Wood, då han anbefallde det nya skolprogrammet: "Jag hoppas och tror, att den uppfostran, som de infödda af oss mottaga, småningom skall leda till antagande af vår tro." Men denna förhoppning har icke gått i fullbordan. Hvad som i slutet af förordningen säges: "Den allmänna spridningen af kunskaper har alltid bättre seder till följd," är

blott ett olycksdigert misstag, som sammanhänger med våra dagars öfverskattande af den intellektuella bildningen. Redan detta, att all bibelundervisning med ängslig noggrannhet hålles fjerran, måste i skolorna alstra ett visst misstroende mot kristendomen och likgiltighet för religion öfverhufvud. Och emedan de engelska öfverlärarne vid dessa skolor vanligtvis komma från fritänkarnes läger och underlärarne för det mesta äro hedningar och dertill bramaner och man dessutom allt för ofta gifvit dem bibelfiendtliga läroböcker i händerna, så uppfostra dessa skolor ett slägte af fritänkare, hvilka ha brutit med icke blott den hedniska religionen utan med all religion. Och att äfven den förväntan man gjorde sig om sedliga frukter icke förverkligats, få vi här nedan snart se. Så har verkan af den allvarliga bildningen närmast visat sig vara blott en förstörande. Men äfven såsom sådan måste den dock tjena den kristliga missionens sak: den hjelper till att röja undan det skräp, som hindrar åkerns odlande.

Gent emot denna tendens till undervisningens förverldsligande i regeringsskolorna hafva missionsskolorna den dubbelt vigtiga uppgiften att representera den religiösa sidan af den vesterländska bildningen och att föra den lärgiriga indiska ungdomen i beröring med densamma. Derför är i dessa skolor en timmes bibelundervisning om dagen obligatorisk för alla lärjungarne. Oaktadt denna tillökning af undervisningsämnen utvisa de offentliga pröfningarnes resultat, att missionsskolornas lärjungar bestå profvet lika bra om ej bättre än regeringsskolornas. Hinduerna märka mycket väl, att missionären, som med kropp och själ gifvit sig åt sitt kall, allra bäst är i stånd att befordra sina lärjungars bästa. De skicka derför gerna sina barn i missionsskolorna trots "faran," at de der kunna göras till kristna. F. n. gå väl öfver 280,000 hinduer i missionsskolorna. Ingen engelsman i Sydindien kan fröjda sig öfver att vara så omtyckt som föreståndaren för den kristna skolan (Christian College) i Madras, dr. Miller, som t. o. m. fick en orden af engelska regeringen till tecken af dess erkännande för hvad han gjort för uppfostringsväsendet. Ett antal missionärer äro alltid medlemmar af senatsförsamlingen och examenskommissionen vid universiteterna och ha derigenom ett riktigt inflytande på skolväsendets utveckling och på bestämmandet af examensämnena. Genom missionsskolorna sprides ock kännedomen af bibeln till de högre lagren af det indiska samhället, dit hednapredikan icke lätt kan nå. För nämligast kommer den goda undervisningen i missionsskolorna de infödda kristna till godo. Dessa ha derigenom ryckt fram i fronten af det indiska samhället. (Se kap. 11.) Men allra betydelsefullast har den kristliga missionen varit för den indiska qvinnans bildning. I deta afseende är den banbrytande. Trots de största hinder och svårigheter är nu isen ändtligen bruten, såsom här nedan skall visas. Vid allt detta må vi dock medgifva, att i många missionsskolor undervisningens kristliga karakter och den rätta missionsandan icke kunnat tillräckligt bibehållas, enär flertalet af lärare och lärjungar äro hedningar och man till följe af sambandet med regeringen trott sig böra så betona och pådrifva lärjungarnas beredelse för de bestämda examina, att deras religiösa utbildning måst stå efter. Til mångfaldig skada är här äfven den nutida förvända åskådningen, att själsodling i och för sig förbättrar menniskan och banar väg för kristendomen.

Genom den indiska regeringens och den kristliga missionens täflande bemödanden har skolväsendet under de tre årtiondena från 1854 gått framåt med jättesteg. Till följe af regeringens bestämmelse, att endast de infödingar, som aflagt vissa universitetsexamina, skulle ega tillträde till statens embeten men att för de sålunda bildade äfven de högre embetsplatserna skulle vara tillgängliga, ja t. o. m. de högsta med helt få undantag, såvida kandidaterna hade i England fullkomnat sin utbildning, så framstod nu den högre skolbildningen såsom trappsteget upp till anseende och inkomster. En mägtig törst efter bildning grep den manliga ungdomen inom de högsta och mellersta folkklasserna, i synnerhet i städerna. Äfven landtbefolkningen och slutligen t. o. m. den qvinnliga ungdomen smittades af samma åtrå. Det hände, att flickor klädde sig till gossar blott för att få gå med sina bröder i någon högre skola. Betänker man Indiens oerhördt stora folkmängd, så är ju visst den gjorda begynnelsen till en allmän folkbildning ännu ringa. Enligt 1881 års statistiska tabeller komma i Indien på hvart 1000-tal hinduer 11 skolbesökare, på hvart 1000-tal muhammedaner 13 och på hvart 1000-tal infödda kristna 47. Under åren 1858–1887 aflades vid universitetet i Madras 2,022 akademiska gradualexamina.

Dessutom afläggas årligen af flera tusen personer de föreskrifna lägre examina, hvilka berättiga till lägre embetsplatser eller öfverhufvud till universitetsstudier.

Ehuru man på grund af dessa siffror ännu icke på långt när kan tala om en allmän folkbildning, så måste man dock betänka, att om än de talrika lägsta åkerbrukade folkklasserna ännu äro föga berörda af bildningen, dock inom de högre, tongifvande, herrskande kasterna blomman af ungdomen tränges i de engelska skolorna och ofta med stora omkostnader och mycken ansträngning kämpar för de högsta vetenskapliga lagrarnas vinnande. Och sålunda har under de tre sista årtiondena ett nytt slägte bildats, hvilket i viss mån utgör Indiens andliga aristokrati. Det kallas: "Unga Indien" eller

"de bildade." Bland dem är engelskan umgängesspråket, och i engelsk litteratur och vetenskap äro de väl hemmastadda. Denna folkklass representerar midt ibland den strängt konservativa massan framåtskridningselementet (de liberala); den anser sig ock kallad att mana sina ännu dröjande landsmän till efterföljd. Emedan de innehafva de flesta lägre och medelhöga statsembeten och veta att allt mer förskaffa sig tillträde till äfven de högre, stiger deras inflytande med hvarje år. Sjelfva regeringen måste taga hänsyn till deras önskningar. I alla händelser tillhör framtiden dem. Då många af dem i intellektuell förmåga öfverträffa sina mästare, europeerna, börja de nu att ställa sig jemlika med, ja, t. o. m. ett steg ofvanom dem.

Af vida större betydelse för missionen än all denna verldsliga bildning är den högre andliga utbildning, som i missionens seminarier meddelas begåfvade infödda kristna. Alla de större missionerna ha seminarier för skollärare, kateketer och predikanter, der blomman af den infödda kristenheten under skickliga missionärers ledning utbildas för den lägre och högre kyrkotjensten; Här kommer den indiska ungdomens bildbarhet och bildningsifver missionen omedelbart till godo. De 751 indiska pastorerna äro en frukt af denna verksamhet. Visserligen har man här och der gjort försök med mindre bildade pastorer, men resultaten ha icke rättfärdigat försöken. Äfven i Indien kan det andliga ståndet blott då uppbära sin ställning, när det står på bildningens höjd.

Hela denna skolbildning, hur beskaffad den nu än må vara, försätter "Unga Indien" i andlig beröring med vesterlandet. Englands litteratur strömmar oupphörligt in genom den öppnade porten. Tidningarna bana vägen. Det är naturligt, att den lägsgirige hinduen först griper efter de böcker och tidningar, som tilltala hans förderfvade smak. Samvetslösa engelsmän äro blott allt för snara att räcka en öfversockrad giftdryck, farligare än bränvin och opium. Mycket har ordats om en engelsk fabrik för afgudabeläten och dess skändliga handel på Ostindien; men vida skadligare är införandet af en af otro förgiftad litteratur. I England finnes ett sällskap för utbredande af gudlösa fritänkareskrifter, hvilket står i förbindelse med gudsförnekaren Bradlaugh, det engelska parlamentets enfant terrible. Detta sällskap skickar massor af antikristliga skrifter till Indien, der de finna god afgång. Skrifter af en Straus, Colenso, Ingersoll, Bain, Mill, Spencer, läsas der flitigt. Hvad mången professor i sin bibelkritik uttalar som sin nyaste upptäckt, — i hemlandet blir den beledd som en svag hypotes och snart glömd — användes derute som ett nytt vapen mot missionen. Så farligt är det i vår tid att leka med elden!! (Forts.)

En Hundrakronas Lefnadslopp.

EFTER många vexlande öden kom jag på en marknad vid en oxhandel till en bonde i Vestergötland. Hemkommen lade min nye egare mig och flere andra sedlar i en låda i sin byrå, och så stor är godtrogenheten och tilliten menniskor emellan ännu här och hvar ute på landsbygden, att den lådan ofta stod halföppen, så att man kunde få sig en titt ut i det nya hemmet.

Och ettvackert hem var det. Pyntadt och fejadt i hvar vrå, hvita gardiner och granris på golfvet, en glad ljushyllt och verksam husmor och friska, hurtiga barn, som förde ett fasligt väsen. Det var i Juni. Vid två af stugufönstren vinkade grenar med utspruckna äppelblommor in, och vid det tredje låg sjön, fager, solbeglänst, fylld af holmar och öar.

Men ibland, då det var tyst i stugan, barnen voro ute och lekte och husmodern sysselsatt på annat håll, kom husbonden, slog ned byråns klaff, tog fram papper och penna och satte sig att räkna. Och allt som han räknade mörknade hans ansigte och tunga suckar pressades fram ur hans bröst. Så kunde han sitta i timmar med hufvudet gömdt i händerna och sammanbitna tänder, medan det brådskande höbergningsarbetet gick sin gilla gång derute på tegarna och hästarna gnäggade och folket hojtade och allt var lif och verksamhet, en verksamhet, som nog behöft husbondens vakande öga. Ett par gånger kom han med flere sedlar och lade i lådan, slätade ut oss omsorgsfullt och räknade oss noggrannt, men blef ändå dystrare och mörkare då; vi voro tydligen inte många och stora nog.

Om nätterna vred och vände han sig i sängen och stönade liksom i ångest.

"Du ä väl inte sjuk, Kalle?" frågade hustrun oroligt.

"Åh prat, en kan väl vakna en gång eller två på natten," lydde svaret, undvikande och förläget.

Så gick det till en eftermiddag i midten af Juli, då bonden sakta gick fram till byrån, tittade sig uppmärksamt omkring att han var ensam, tog mig ur lådan, vek ihop mig och stoppade mig hastigt ned i västfickan. Så gick han till hörnskåpet, tömde bränvin på en blå, flat flaska, stoppade den på sig och gick ut. På gården tog han en spade och slängde öfver axeln. Så gick han ned åt trädgården, der hustrun var sysselsatt, och ropade:

"Jag går till oxhagen för å si om kriaturen har vatten och rensa källerna, om det behöfs."

Hastigt skyndade han fram mellan åkrarna och in i skogen, som om han varit förföljd. Slutligen kastade han sig ned bredvid en stor sten, torkade svetten ur ansigtet och andades tungt.

"Go qväl, husbonde!" hviskade i detsamma en tunn, hes stämma alldeles bredvid.

"Tst! Skrik inte så besatt! Här ä väl ingen i närheten?"

"Inte en själ."

"Ta dej en sup, Jonas!"

"Tackar, som bjur, men annars velle ja bara säja ifrån att dä där annra, dä... dä kan jag inte åta' mej."

"Hvarför inte dä då, din uslinge?" hväste bonden.

"Ble inte onner, män dä rent för stora synn."

"Ja, ja säjer inte om'et! 'För stora synn' för dej, som setat på cellerna bå för dä du stulet och lönnkrögat!"

"Dä kan väl så va dä, men dä härna ä väl möt värre. Tänk på kriaturen!"

Bonden sprang hastigt upp och hväste, darrande af vrede:

"Gör dej i orning då te å flöttja frå backstugan mä bå käring å barn!"

"Käre, goe Kalle, gör mej inte rent olöckli! Kan han inte göra't sjelfver?"

"Dett nöt! Ja ska va många mil härifrån när dä tuttas på, kan du väl begripa."

"Ja ska göra't, äss bara kriaturen slepper å va inne. Si dä ä dä allra grömmesta."

"Ta dej en klunk te, din stackare! Oxarna ska inte tas in; dä skulle si konstigt ut. Men korna stå inne den natten som annra, och hästarna för å va teress te å köra mårronen ätter, begriper du. Va inte så rädd för brännvinet!"

"Tackar så möcke! Di får allt plågas länge, stackarna?"

"Åh skräp, di qväfs å röken på fläcken, begriper du väl. Å nu ska vi inte orda om den saken vidare. (Han tog upp mig ur västfickan.) Se här har du hundra riksdaler, äss du vell ta dej på 'et, och lika möcke får du när ja får ut brandförsäkringen, och en hel tunna råg får du hemta i mårron. Men vell du inte så får du flöttja te fattihuset, för ja tror inte nå'n ä toseter ätter å oppláta sina hus te dej.

Den gamle magre, skälfvande stackaren grep ifrigt fatt i mig med darrande fingrar och hviskade:

"Va inte så hasti, Kalle lelle! Ja ska, ja ska göra't. Men äss ja bler opptäckter.....?

"Då bär du dej åt som ett nöt. Hvem tror du messtänker dej för tocket? Va inte dummer, dett kriatur. Si der! Slekka i dej brännevinstären nu, Jonas!"

Som en skugga gled den arme stackaren hän mellan träden med mig i de svettfuktiga fingrarna. Han sprang och det rosslade i det tunna, insjunkna bröstet. Skymningen föll på och han tordes inte titta sig hvarken till höger eller venster. Då ropades det plötsligt bakom buskarna:

"Jonas!"

"Aj! Hvad ä dä? Skräm mej inte från vettet, Kajsa!" flämtade han och stannade, då han igenkände sin hustru.

"Va går åt dej? Titta här! Hjelp mej å bära dä härna riset ja har plockat ihop," sa hustrun.

Han hade lagt mig i fickan på sin trasige väst, då han tog upp risknippan. När alla i stugan gått till hvila, smög han upp på vinden och stoppade in mig mellan taksparren och näfvern under torfven, som täckte stugan. Men före midnatt tassade han upp på loftet, tog mig och bar ut mig i hagen och lade mig under en stor sten i ett stenröse. Svetten rann af honom och hjertat slog i den tunna, utmerglade gestalten, som om den varit jagad nästan till döds. Före dagningen smög han fram till stenröset, tog mig åter derifrån, kröp till sängs med mig i handen, låg och stönade en timme, slumrade in för några minuter, spratt upp och skrämde hustrun och barnen med ett förtviflans skri: "Det brinner! Det brinner!"

Sedan vågade han icke lägga mig ifrån sig. Han bar mig ständigt, än här, än der i sina paltor, och då han var ensam höll han mig i flera timmar i sin smutsiga, utmerglade hand.

Och jag var med honom den natten då han, skygg som ett jagadt djur och nära att qväfvas af skräck vid hvarje prassel i skogen, smög fram till ladugården, kröp ihop vid dess stenfot, sysslade litet der med af ångest flygande händer, och ladugården om några minuter vardt ett flammande bål.....

Först ilade han utåt fältet, kastade sig ned i ett till hälften vattenfyldt dike och borrade ned det af skräck vanställda ansigtet i vattnet. Så väcktes han upp af de råmande djurens dödskamp, rusade fram till brandsplatsen och in i lågorna för att rädda. Bränd och sanslös rycktes han ut och tog, sedan han åter vaknat till besinning, plats bland dem, som sökte hindra eldens spridning till mangårdsbygnaden. Här arbetade den gamle, magre, utsvultne stackaren för två, vågade sig fram der andra hissnade och höll ut längre än någon.

Fram på eftermiddagen kom husbonden hem från den längre resa, på hvilken han varit då olyckan skedde. Han grät och slet håret i besinningslös förtviflan öfver sin ladugård och sina präktiga djur. Och så kastade han en förstulen blick på Jonas. Men när Jonas mötte den blicken, föll han afsvimmad ner.

"Stackars gubbe! Han har va'tt rent umöjli te å arbeta. Han har va'tt dän likaste å oss allihop. Ingen unner att dä sökte honom te sist," sade folket.

Polisförhöret var öfver och orsaken till brandens uppkomst förklarad omöjlig att upptäcka. Förmodligen var det någon kringstrykande luffare, som gifvit anledning till olyckan.

Jonas skulle njuta sin arbetslön.

Han gick fram till gården och ämnade bedja bonden gifva honom mindre sedlar i stället för mig, som skulle draga öfver honom misstankar, men vände vid grinden. Han gick fem mil till närmaste stad för att vexla mig i en bod, men då han skulle taga fram mig, svartnade det för hans ögon, han skalf från hufvud till fot, stammade fram en bön om en allmosa och vände hem med oförrättadt ärende.

Hemkommen nedlades han på sjukbädden. Der fick han om och om igen i vild feberyrsel se de innebrända djurens dödskamp och höra deras ångestfyllda råmande. Det rödgrå hårets testar reste sig af fasa, våta klibbiga, och det insjunkna bröstet rosslade som i dödsstunden.

En gång då han vaknade såg han vid bädden gamle nämndemannens allvarliga ansigte. Jonas sträckte fram båda händerna och snyftade:

"Ja, ja' har gjort 'et; häkta mej så dä bler slut!"

"Va lugner nu, Jonas, å hör hva jag sir. Ja ä kommen te dej mä femton reksdaler från brandstodsbolaget för du va så möcke rasker och ducktier ve ellsläckningen härframme."

"Femtan reksdaler! ! Nej, ja' gör 'et inte för allri dä! Ja tänner inte på mangårdshuset för tusen reksdaler! Be mej inte, nämndeman!" skrek Jonas i vild yrsel.

"Stackare, han vet inte te sej. Han förto sej vesst ve ellsvådan. Ta du pengarna, Kajsa," sade nämnedmannen och gick.

På nionde dygnet dog Jonas och sedan varat han begrafven, och husbonden var rent orimligt god och skickade sigtebröd och fläsk och isterband utan all ände till enkan och barnen.

Men när Kajsa skulle ställa i ordning i sängen efter Jonas så hittade hon i sänghalmen ett hopskrynkadt papper, som såg konstigt ut. Hon slätade ut det på bordet och fann till sin häpnad att det var — en hundrariksdaler.

Och ingen menska i hele läseroten kunde begripa huru den kommit dit.

—A. H.

Två i Qvarnen.

"Under all åkallan och bön, i anden alltid bedjande."
Efes. 6: 18.

ATT en kristens bästa handtverk består i att bedja, det tror visst icke alla, ehuru doktor Martin Luther påstår detta, och han kunde likväl, som bekant, tala af egen erfarenhet. Deremot menar man i allmänhet som så, att detta handtverk icke hvilar på någon säker, stadig grund, och äfven om det gjorde det, så måste det likväl vara hål deruti, ty det tjenar ofta ingenting till att bedja. Man vill derför tills vidare hellre förlita på sina egna näfvar och tio fingrar, och om sedan ingenting vill hjelpa och man försökt knacka mer eller mindre hårdt på alla andra dörrar här på jorden, ja, då återstår ju alltid att till slut försöka klappa på himmelrikets port. Ty man bör icke komma för ofta och alltjemt till vår himmelske fader och besvära honom onödigtvis samt åkalla honom för hvarenda liten småsak eller störa honom i hans heliga lugn. Man kan ju för öfrigt så väl förstå och föreställa sig, hurusom den gode Guden är alldeles för stor för att han skulle vilja bekymra sig om de små menniskobarnen. Och när man slutligen nu för tiden kommit underfund med, att hela verlden egentligen icke är någonting annat än ett storartadt maskineri eller ett en gång för alla uppdraget urverk, som sedan går alldeles af sig sjelf och bara då och då behöfver smörjas, så vore detta för den lilla menniskan om hon skulle komma med sin bön och vilja hafva något ändradt deruti, alldeles detsamma som om ett litet barn försökte gripa fast i hjulet på en stor ångmaskin för att försöka vända detta åt ett annat håll. Hjulet skulle då helt enkelt åtminstone bryta af handen. Och derför anser man det var rådligast att stanna på behörigt afstånd, ty på det sättet står man sig bäst. Visserligen är det sant, att det mången gång ser ut som om det icke stode så alldeles rätt till med detta urverk, och det förefaller ibland som om någon hade satt verket i olag, ty här eller der någon gång rycker det väldigt till deri, och sådant sker till exempel den ena gången, då solen icke vill lysa bra, eller en annan gång, då regnet helt och hållet uteblir. Och åter andra gånger komma sjukdomar plötsligt öfver menniskorna, boskapen eller årsväxten utan att någon kan finna någon rimlig orsak dertill. Härtill kommer slutligen, att det då och då äfven förefaller som om det funnes folk, som allt emellanåt "djerft ingriper" i maskineriet — korteligen, den som vill bedja, blir visserligen icke af polisen förbjuden detta, men dugtigt folk hjelper sig sjelf, liksom baron Munchhausen, hvilken, som bekant, hjelpte sig sjelf upp ur träsket blott genom att draga i sin egen hårpiska.

Sådana åsigter hafva dock icke kommit alldeles nygräddade ur det nittonde århundradets bakugn, utan äro nu redan några århundraden gamla, och derför händer det också, att folk biter sönder sina tänder på dem, liksom på gammalt hårdt bröd.

Sådana tankar hyste också sonsonen till den gamla mjölnerskan i Grodqvarnen vid Finsterbäcken i Allgäu, och det är nu redan två hundra år, sedan han lemnade detta jordiska.

Den som från Finsterback alltjemt håller sig till höger längs dalsänkan blir snart mellan de mörka granarna varse en liten bäck, som muntert ilar fram öfver stora flata stenar. Allt emellanåt slår den en kullerbytta och bildar ett litet vattenfall. Bäcken utvidgar sig äfven här och der till en liten damm i form af ett badkar, hvarvid de höga träden, hvilkas öfre grenar beröra hvarandra, göra tjenst som gröna gardiner. Tillträdet är emellertid fritt, och den lilla bäcken, som sjelf sköter om alltsamman, är badmästare på stället och inbjuder så vänligt herrskaperna att stiga uti, såvida de icke tycka att det känns för kallt och äro alltför ovana vid en liten rysning, ty emellanåt kan man här och der få se en och annan liten grön löfgroda, som gör sina försök i simkonsten. Det kan äfven hända, att en ärbar flodkräfta med spetsigt skägg tittar fram under stenarna och liksom frågar, hvem det är som understår sig att bada der, liksom om den vore en poliskonstapel, hvilken förbjuder pojkar löga sig på icke tillåtna platser, eller också kan man få se någon klok ödla, som hastigt springer öfver de mossbelupna stenarna—allt sådant får dock icke störa den badandes lugn. Och att här taga sig ett bad är derjemte högligen att tillråda, ty vattnet är af samma slag som det berömda aqua fontana, hvilket läkarne fordom föreskrefvo att tagas theskedvis, emedan det var alldeles för dyrbart, men vanligen först, då de icke visste något annat att ordinera. Den besökande gör derför väl, om han också dricker deraf, ty detta vatten har den särskilda fördelen, att det håller menniskan vid godt förstånd och på samma gång fejar upp köksafdelningen hos henne, eller med andra ord hennes mage, like grundligt som någonsin en erfaren piga från grefskapet Berg om fredagarna skurar sin förstuga.

Den smala gångstigen vid bäckens kant slingrar sig hela vägen fram genom småskogen, som gränsar der intill, till dess skogen slutligen glesnar, och man kommer till en liten äng, som rundt omkring begränsas af de höga träden. Stigen sänker sig åter ned vid ängen, och der nere ligger Grodqvarnen. Namnet härleder sig från dammen, som ligger strax ofvanför qvarnen och som under torka förser denna med vatten, i hvars djupa gyttja och små öar af mossa en otalig mängd af dessa små kallblodiga herrar bruka hålla till. Qvarnen måtte redan för två hundra år sedan varit gammal, ty den liknade mera en fästning än en qvarn, och om icke qvarnhjulet funnits der med sina stora väldiga skoflar, som höjde sig öfver taket, så hade ingen menniska anat, att det var en qvarn som låg der. Skottgluggar tittade fram från sidorna, och en liten vindbrygga förde öfver vattengrafven, som omslöt hela huset. Höga åldriga kastanier och lönnar öfvertäckte sjelfva byggnaden, som endast gaf sin närvaro tillkänna genom den uppstigande röken och klapprandet af qvarhjulet. Husets innevånare deremot gjorde icke något buller, hvarken den gamla mjölnerskan eller hennes sonson Andreas. Men huru kom det då till, att dessa båda, den åttiofemåriga farmodern och hennes trettioårige sonson, bodde här så ensamma?

Den gamla hade i sin ungdom tillsammans med sin man flyttat upp till qvarnen, som han fått genom arf. På den tiden var hon en ung vacker flicka, bördig från Franken. Hennes man hade lärt känna henne under sina vandringsår, då han som mjölnardräng vandrade längs floder och bäckar. Efter någon tid förde han henne bort från far och mor hem till sin qvarn vid Finsterbäcken. Hennes hjerta kändes likväl tungt, då hon vid hans sida vandrade vägen dit upp, och hon kände sig till mods nästan som en nunna, på hvilken man i klostret, under dödsklockans ringning, afklipper det långa håret och ikläder botgörardrägten. Träden böjde sig ned öfver henne och slogo samma sina hufvuden bakom henne, liksom den lilla dörren till klostercellen, och liksom nunnan fick hon aldrig mera återse hvarken sina föräldrar eller sin fosterbygd i Franken. På den tiden var en sådan skilsmessa en helt annan sak än det är i våra dagar. Nu säger man om den enen eller den andre: "Han reste nyligen till Kalkutta, Japan eller till Panama," liksom det bara vore en helt kort färd. Men när man den tiden sade hvarandra sitt "farväl," menade man ofta, i synnerhet bland fattigt folk, att först i himmelen

skulle de återse hvarandra. Nu hade hon emellertid blifvit mjölnerska och fick sedan sällan se någon annan än sin man och de få kunder, som kommo till qvarnen. Om sommaren, allt från midsommar, gick hon om söndagarne ned till kyrkan, som låg en timmes väg derifrån, och en söndag på eftersommaren gick hon till nattvarden. Ty på vintern kunde blott karlarne och hästarna, som buro sädessäckarna upp och mjölsäckarna ned, taga sig fram på den smala vägen. Men en gång på vintern vågade mjölnaren försöket att sätta sin hustru på en häst eller åsna och gick bredvid henne, liksom Josef med Maria ned till Betlehem, det vill säga till julottan. Då var kyrkan upplyst under hela natten och alla barnen kommo också dit, ja, till och med getterna och fåren ströfvade kring i kyrkan, så att man rigtigt lefvande skulle tänka på krubban i Betlehem. Uppe vid orgeln stod en gosse, klädd i hvita kläder, med vaxljus i handen och sjöng: "Af himlens höjd oss kommet är," och vid altarets fyra hörn stodo grupper af gossar, af hvilka hvarje grupp sjöng hvar sin strof ur psalmen: "Herdarne prisade honom som kom," o. s. v. Den ena hälften af gossarne sjöng den latinska texten: "Quem pastores laudavere," och den andra hälften de tyska orden. De fyra körerna svarade således hvarandra med hvar sin strof. Minnet af den högtidliga ottesångsmessan på juldagen stod sedan outplånligt qvar hos henne under vinterns ensamhet, ty julottan var det enda, som erinrade henne om föräldrahemmet i Franken, om hennes ungdom och om far och mor, som också aldrig försummade någon julotta. Fyra barn skänktes åt mjölnarfolket, en liten gosse och tre små flickor, och derefter blef hon rigtigt bunden vid hemmet. Mången julotta kom och gick förbi, utan att hon kunde komma dit ned. Barnen vuxo dock upp i qvarnen och frodades lekamligen såsom nästan alla mjölnarbarn, ty dem fattades intet och kunderna förde med sig rikligt med matvaror i sina lädersäckar i betalning för mjölet.

En afton kom en mjölnardräng vandrande, och han sökte arbete. Han var icke längre i ungdomsåren, såsom mången tänker sig en mjölnardräng, ty hans hår hade redan grånat och ansigtet var fåradt af djupa rynkor. Men hans ögon voro ungdomliga och blickade så vänligt, att man måste tycka om honom. Han tog af sig sin tunga rensel, och snart hade han lockat barnen till sig genom små taflor, som han tog fram ur fickan och gaf dem, och de blefvo snart helt förtroliga med honom. Taflorna voro små träsnitt med sånger, sådana som på den tiden funnos öfverallt i Tyskland. Inom kort sutto barnen på hans knän. Mjölnerskan såg dem sitta der, och äfven hon gladde sig, då hon hörde den främmandes sedelärande samtal med barnen, och var derför fullkomligt ense med sin man, då han sade: "Margareta, vi behålla väl drängen. Du vet, att jag har en svår gikt i min högra arm och foten vill heller icke göra riktig tjenst mera, och jag kan snart icke bära de tunga säckarna." Hon tyckte också som så: "Drängen är lika mycket värd som en skolmästare och en piga, och han kan nog hjelpa mig med att vakta på barnen."

Så kommo de öfverens med honom om två gyllene gulden om året och allting fritt, en söndagsväst, benkläder och stöflar, och mjölnardrängen var särdeles belåten dermed. Och på så sätt gick det för mjölnarfolket liksom för mannen, som köpte en åker, deri han fann en skatt, som han icke visste något om. Drängen kunde så många sånger, språk och berättelser ur bibeln, att mjölnerskan menade, att han var lika full deraf som Finsterbäcken, hvilken aldrig saknade vatten. Ehuru drängen i allmänhet icke talade mycket, så skickade mången kund sig bättre för hans skull än han gjort förr, och folket upphörde att svärja och dansa. I stället hördes från qvarnen om aftnarna så många vackra sånger och gästerna började ofta komma dit mera för mjölnardrängens skull än för att få mala, ty Grodqvarnen gick långsamt, hade ingen rigtig fart och ingen blåsbälg samt kunde icke längre mala fint mjöl. Men välsignelse kom i alla fall Grodqvarnen till del för den fromme mjölnardrängens skull. Drängen förstod också sitt handtverk i grund och botten och bättrade och lappade den gamla qvarnen så godt sig göra lät, men den var numera skröplig af ålder, och ingen qvarndoktor kunde mera bota den. Den gamla qvarnen var lik en sjukling, som endast uppehåller lifvet med medikamenter och plåster. Hade mjölnaren haft lika många silfver gulden som det fanns grodor, som qväkte i dammen om aftnarna, då hade nog qvarnen stått att hjelpa, men nu förmådde alla kurer blott föga. Mjölnardrängen förstod sig derjemte fullkomligt på det handtverk, hvarom jag talade i början, och de, som om aftnarna hörde honom der uppe på sin kammare, som öfverskyggades af lönnträdet, bedja till sin himmelske fader, om hans rike och evangelium, för alla menniskor, för mjölnaren och hans hustru, och huru han kunde säga allt och tala till honom som ett älskadt barn till sin käre fader, de förstodo också, att han kunde med sin kraft gripa in i andra förhållanden än det gamla qvarhjulet och att han var i stånd att till den gode Guden frambära mycket, som kunde malas i hans qvarn. Då hans hjerta kändes riktigt tungt och öfverfullt, brukade han säga: "Jag måste nu igen gå upp och skaka ut min fulla säck i den gode Gudens qvarn, och sedan kom också bönhörelsen tillbaka så som det fina hvita mjölet i säcken. Visserligen handlade härvid den käre Guden med bönen på samma sätt som mjölnaren med säden. Han skrädde den först, och sådorna, det odugliga, kastade han bort. På samma sätt lärde de båda, mjölnaren och mjölnerskan i Grodqvarnen, att bedja och gingo i skola hos mjölnardrängen, och han tog ingenting för all sin undervisning.

Men en dag kom en annan främling och bad att få tala med mjölnardrängen och tog honom med sig ned till skogen, så att ingen mer än fåglarna hörde hvad de båda talte med hvarandra. Efter ett par timmar kommo de åter upp, och främlingen tog afsked. Samma afton, då drängen åt qvällsvard tillsammans med mjölnaren och hans hustru, sade han till dem: "Kära vänner, jag måste nu skiljas från eder och åter fatta min vandringsstaf. Så har Gud bestämt det. Måtte han vedergälla eder allt, hvad ni gjort mig. Ni hafva upptagit mig utan att fråga mig hvem jag var, men nu vill jag säga eder det. Ni hafva herbergerat en man, som lider förföljelse för evangelii skull, en man, som är förklarad i akt och i bann för hans samvetes sak inför Gud. Jag är en Guds oförfalskade ords ringe tjenare, och jag har länge förkunnat detta hans ord för ung och gammal. Men den gamle onde fienden har upprest sig till strid samt slagit och förskingrat såväl herden som hans hjord. Numera vandrar jag omkring sedan fjorton år, har aflagt min presterliga drägt och blifvit mjölnardräng, derför att jag såsom pojke lärde detta yrke hos mina föräldrar, innan jag blef klosterbroder. Nu har det emellertid blifvit kunnigt genom dem, som komma hit och låta mala här vid qvarnen, och fienden har kommit mig på spåren. Jag är icke orolig för mitt eget lif, men jag vill inte, att man skall göra eder någon skada. Sådant får icke ske, och derför vill jag åter begifva mig ut på vandring."

Om blixten slagit ned i qvarnen, så hade icke mjölnaren och hans hustru kunnat blifva mera förfärade, än då de hörde detta tal. Mjölnaren blef rädd, att han hyst en fredlös man under sitt tak, men mjölnarfruns hjerta sammanpressades vid tanken på att mjölnardrängen, som hon nu lärt känna såsom en Guds man, skulle skiljas från dem.

Nu förstod hon, hvarför han så trofast kunnat undervisa och förmana samt varit en sådan mästare i skriften.

"Nu är det slut med välsignelsen," sade hon till honom, "Gud har välsignat oss för er skull. För mig får ni gerna stanna qvar, högvördige herre, ända till ni saligt skiljes hädan, ty det jag hört af er är mera värdt än både kropp och lif."

Vid dessa sin hustrus ord greps mjölnaren af en förfärlig ångest, och han såg skyggt bort mot dörren och fönstret för att se, om någon lyssnade, och han trodde sig redan höra bullret af steg derutanför, men det var endast lönnen och Finsterbäcken som susade i kapp.

Den högvördige mjölnardrängen lade dock märke dertill och såg, huru ängslig mjölnaren var, samt sade derför: "Jag tackar er, kära mor, för hvad ni sagt, men jag måste gå min väg. Ingen skall lida för min skull. Välsignelsen tager jag icke med mig bort, den kommer icke från mig utan från min Herre och från eder tro på hans ord. Om ni håller eder till honom, så håller han sig också till eder. I skolen derför också tala med edra barn härom, och då ni hör qvarnen gå, så betänken, att ni äfven hafva en qvarn i edra egna hjertan. Det beror då på hvad som kommer fram i dagen. Om ni gör såsom verlden och hafva endast jordiska tankar, då males hjertat sönder af omsorger, såsom två qvarnstenar som icke hafva någonting att mala. Ty jordiska tankar äro agnar, som icke duga något till, men om ni i likhet med Maria gömma Guds ords säd i edra sinnen och i edra tankar, så kommer deraf en spis, som förblifver och som föder hos er det eviga lifvet. Af de båda gyllene gulden, som ni gifvit mig, återlemnar jag härmed den ena. Köpen derför Guds ord, så att ni hafva det i eder qvarn. I morgon bittida vid första hanegället möter min kamrat mig med hästen der nere i skogen. Men låtom oss nu bedja, medan vi ännu äro tillsammans."

Han knäföll derpå tillsammans med mjölnarfolket och bad så hjertligt och innerligt såsom aldrig tillförne om all välsignelse och allt godt, så att till och med mjölnarens hjerta flödade öfver. Sedan väsignade han dem båda, gick derefter in i barnens kammare och välsignade äfven dem samt uppsökte slutligen sitt sofrum, der han vakade hela natten i bön. Då hanen gol, steg han upp och lemnade tyst qvarnen, träffade reskamraten samt hästarna och red sin väg derifrån.

Följande morgon visste icke mjölnarfolket hvad som felades dem. De saknade än ett, än ett annat, än gingo de in i främlingens kammare och än ned till lönnen, under hvilken han brukat sitta, och barnen frågade så förvånade efter mjölnardrängen. Alla voro till mods som enkan i Zarpath och hennes son, då profeten lemnat deras hydda och gått sin väg från dem.

Men gudsmannen hade icke tagit välsignelsen med sig bort, ty båda hade nu blifvit ens till sinnes beträffande Guds ord. Efter en liten tid kom en vandrare, som medförde en bibel åt dem, men först ville han pröfva dem och frågade, om de ville köpa boken, men den kostade en gyllene gulden. Och mjölnarfolket var genast villigt dertill och frågade sig icke först, om de hade penningar dertill utan sade: "Om den också kostar två gulden, så vilja vi i alla fall hafva den. Vi kunna visserligen icke sjelfva läsa, men det kan våra barn, och det har en mjölnardräng lärt dem." Och så berättade de för mannen om mjölnardrängen och allt hvad de hade honom att tacka för.

"Nå väl," svarade han, "från honom kan jag hjertligt helsa eder. Det är just han, som skickar er det här Guds ordet, och er gulden kunna ni också behålla, ty han skänker er denna bok. Det skall blifva en glädje för honom, då jag talar om att ni vilja hålla fast vid ordet." De behöllo derefter vandraren hos sig och nödgade honom att dröja qvar hos dem en hel vecka, så att de riktigt skulle få höra sig mätta.

Vandraren lemnade dem, och kort derefter kommo mångahanda bekymmer till qvarnen. Emellertid beror allt på hvar sorgen faller. Nedfaller den på ett fält eller ett hjerta, der säden är utsådd, då liknar den ett mildt regn, som kommer frukt åstad, faller den deremot på ett öde fält eller hjerta, så kan den väl förbereda och uppmjuka, men någon frukt kan den dock icke frambringa i eller genom sig sjelf. Nöden lär icke alla menniskor att bedja, den lär också somliga att stjäla.

Genom främmande krigsfolk hade svartkopporna kommit till trakten, och en af kunderna hade antagligen fört dem med sig, ty en natt satte sjukdomen sin stämpel på de små barnens panna och kind, der de lågo i sin kammare, så att röda rosor uppflammade. Dessa blefvo sedan först hvita och så svarta, och då de blifvit svarta, då voro tre af de fyra små barnen döda, och endast en, den lille gossen, blef vid lif. Hans ansigte såg emellertid ut som en sättare haft det i formen och fullsatt det med bokstaf vid bokstaf. Under brinnande feber hade barnen likväl sjungit alla mjölnardrängens sånger samt upprepat de bibelspråk, som han lärt dem. Mjölnarfruns hjerta var nära att brista under all denna jemmer, och hennes man kunde icke uthärda att se den utan satte sig under lönnen och grät. Der begrofvo de äfven de små barnen, ty de ville hafva deras grafvar i sin närhet.

Den lille gossen frodades emellertid och blef detsamma som fadern. Mjölnerskan höll sig nu allt mera troget fast i bönen, och hennes sinne riktades mot himmelen, der hennes små barn voro. Så dog äfven hennes man, och hon kunde under sjukdomen trösta honom med allt det, som mjölnardrängen sagt, och visa på honom, som kan saliggöra syndare ja, tvätta äfven honom, mjölnaren, ren från all syndens stoft. Hon begrof honom under lönnen bredvid barnen, på det att han skulle uppstå tillsammans med dem.

År förflöto, och sonen hemförde åt modern i qvarnen en dotter, som var en rätt dotter. Hon medförde ingen stor hemgift, men i stället ett sinnelag sådant som Ruth hade för sin svärmoder, Naemi, ty hon sade: "Din Gud är min Gud och ditt folk är mitt folk. Dit du går, dit går äfven jag, och der du blifver, der vill också jag blifva, endast döden skall skilja oss från hvarandra." Och det gjorde hon äfven, ty då hon födde sitt första lilla barn, gick det med henne som med Rachel. Hon kastade ännu en blick på barnet, lade det sedan i svärmoderns armar och afsomnade.

Under allt detta bekymmer syndade icke mjölnerskan i Grodqvarnen, utan sade i likhet med Job: "Prisadt vare Herrens namn!" Mjölnerskan lade den trofasta svärdottern bredvid fadern och barnen och var sedan ensam med sonen och det lilla barnet. Men hans hjerta var såradt till döds och han kände det som om han hade en såg qvar i kroppen, hvilken med sina hvassa blad sågade sönder hans hjerta som om det varit ekvirke. Och den sågade natt och dag på hans lefnadstråd från stammen ända upp till toppen. Då han såg på sitt lilla barn, kommo tårarna honom i ögonen, ty det var som om det frågat: "Hvar är min moder, Anne-Marie?" Och ännu länge kunde han icke glädja sig öfver barnet.

Så bröt Trettioåriga kriget löst, och äfven den unge mjölnaren i Grodqvarnen fick erfara hvad krig vill säga, ty qvarnen stod ofta stilla en hel månad och ännu längre, och när den åter skulle komma i gång, var det som då en menniska uppstår ifrån en svår sjukdom och åter måste lära sig att gå liksom ett barn vid barnpigans hand. Hjulet var otätt och lät vattnet rinna genom alla skoflarna,

qvarnstenarna passade illa ihop mot hvarandra, på mjölpåsarna hade råttorna ätit hål, och hela qvarnen såg ut som mjölnarens eget koppärriga ansigte och sargade hjerta.

Hunger och nöd drefvo honom slutligen bort från qvarnen och ned i dalen. Han packade tillhopa sina förnämsta tillhörigheter på sin åsna och satte upp modern och sitt lilla barn på hästen. Uppe från skogshöjden såg han ännu en gång på det höga qvarnhjulet och den stora lönnen, under hvilken hans lycka låg begrafven, och han anade, att han sett sin qvarn för sista gången. Men modern var stilla, lika tyst som qvarnhjulet der nere, men det var ett annat slags lugn än det, som rådde i sonens hjerta. Det gifves två olika sätt att vara lugn här i verlden, och liksom hon en gång haft andra tankar än hennes man, så tänkte hon äfven nu annorlunda än sonen, och ändå hade båda bott i samma qvarn, och hade der malt tillsammans. Hon hade gömt den goda säden i sitt hjertas qvarn, och hennes tankar sträckte sig högt öfver lönnen upp till lifvets träd der uppe i Guds rike, och hon tänkte: Detta är väl den sista pilgrimsfärden.

Hon välsignade mjölnardrängen, som en gång fört henne till ett högre lif och dess rättfärdighet och tänkte på, huru han nu säkerligen lyste som en stjerna med himmelsk glans alltid och för evigt samt gladde sig åt, att han, då hon komme dit upp, skulle säga till henne: "Välkommen, har ni nu också kommit hem, mjölnarmor?" Med dessa tankar och det par gulden, som hon sparat, begåfvo de sig nu ned åt bygden.

Några månader efter afresan från qvarnen urladdade sig krigets åska äfven öfver Allgäu och man började allmänt att flykta derifrån. Boskapen drefs in i skogarna, penningarna gömdes i ihåliga träd eller nedgräfdes, och mången visste sedan icke sjelf, hvar han gömt dem. Den gamla mjölnerskan gaf sin son det rådet att åter begifva sig hem till den gamla qvarnen, så att, då man i alla fall skulle dö, man åtminstone finge göra det under den gamla lönnen. Men sonen skakade på hufvudet och sade: "Moder, ni får mig icke mera dit upp. Jag vet, att det är med mig som med vår qvarn, den är dödssjuk och så är äfven jag, allt sedan Anne-Marie blef död."

Mjölnerskan upplyfte varnande fingret och sade: "Barn, barn! Du frossar af din sorg, men dermed syndar du och kommer att till slut kifvas med din Gud. Tänk på, hvad mjölnardrängen sade: Skaka upp säden bättre! Dina qvarnstenar hafva ingenting att mala, det skräller så att jag hör det. Det är alldeles tomt der inne! Tag din sorg och bär den som en man och såsom ett Guds barn och ställ dig sedan tappert på dina båda ben för ditt barns skull."

Men allt var förgäfves. Tigande drog han bort genom skogarna, allt längre och längre bort från qvarnen, och ju längre bort han kom, ju stillare blef det i hans sinne. Då han hörde, att krigsfolket begifvit sig ända upp till Finsterbäcken ödeläggande och brännande och att qvarnen troligtvis icke mera stod qvar, då sade han icke ett ord derom. Men natten derpå, då de hvilade öfver i en gammal lada, sade han till modern, då morgonrodnaden började bryta in: "Hjertans kära moder, nu lider det mot slutet. Qvarnen här inne har intet vatten mer och dertill har den äfven brunnit. Om jag kommer dit upp, så vill jag helsa far, Anne-Marie och syskonen, tacka mjölnardrängen och säga, att ni ännu är här nere och så många gånger har tröstat mig med hans ord. Och det har burit frukt, var äfvertygad derom. Om jag än allt emellanåt icke kunnat frigöra mig från sorgens ande, så har jag ändå nu mycken frid och fröjd. Tag min lille son och drag försorg om honom och lär honom framför allt att bedja såsom ni sjelf kan det. Och då ni" — nu kunde han icke andas mera, utan såg bara på sin moder och sitt barn ännu en gång, och så var han död.

"Gud vare din själ nådig!" sade den gamla mjölnerskan stilla, i det hon ännu en gång lutade sig öfver honom och tryckte igen hans ögonlock. Äfven med honom hade hon blifvit ens till sinnes. Folk hjelpte henne att slå ihop en kista, hon utsåg en lönn uppe i skogen, under hvilken de begrofvo honom, och derefter gjorde hon ett märke i trädet, så att hon skulle kunna känna igen det.

Hon visste icke, hvart hon nu skulle taga vägen — om hon skulle begifva sig till Franken och se, om någon af hennes slägtingar ännu lefde eller vända om igen med gossen, som nu var tio år gammal.

Hon frågade åter om råd på samma ställe, der hon så mången gång förut frågat och förde åter fram sin fulla säck till malning med allt det, som låg henne om hjertat: Morgonen derpå tog hon afsked af det andra folket, som flytt liksom hon från Finsterbäcken, och sade dem, att hon åter ville begifva sig dit hem, ty jorden är Herrens öfverallt, och han kunde bevara henne äfven der hemma.

Den sjuttioåriga mjölnerskan bröt så upp tillsammans med sin sonson, och somliga af de andra, som flyktat från sitt hem, vände äfven om med henne. Vandringen var mödosam och knytet, som äfven innehöll hennes förnämsta egodel, bibeln, blef henne mången gång tungt att bära. Efter flera veckor kommo de fram till Finsterbäcken, men innan de gingo dit ned, föll hon med sin sonson på knä i skogen och bad om kraft att kunna gå upp för den branta vägen till qvarnen samt att hon åter skulle få skåda den stå qvar, och att det icke skulle vara allt för sorgligt der borta. Då de kommit upp på kullen, blef mjölnerskan häftigt förskräckt, ty hon såg rök stiga upp ur skorstenen, hörde hjulet gå och vattnet falla ut genom skoflarna. Om hon än hade hört hundra qvarnar i gång utan att se dem, så hade hon i alla fall genast vetat, hvilken som var Grodqvarnen.

Hon tänkte icke annat, än att några stråtröfvare slagit sig ned der uppe och tagit qvarnen i besittning, befallde derför sin och gossens själ i Guds hand och gick modigt vidare. Då hon kom fram till den gamla välbekanta stigen och gick öfver vindbron, kom en man med hvitt skägg ut genom dörren och gick emot henne.

"Var icke rädd, mjölnerska i Grodqvarnen, det är jag," sade han. Hon kände då igen vandraren, som en gång kommit med helsning från mjölnardrängen och som gifvit henne bibeln.

"Äfven jag,' fortsatte han, "har måst flykta för krigsfolket. Jag beslöt då att söka taga mig fram till er, emedan jag tänkte, att ingen wallensteinare kunde hitta reda på qvarnen vid Finsterbäcken. Men då jag kom fram, hade ni flyttat härifrån, och jag träffade ingen utom grafvarna der nere under lönnen. Då föreställde jag mig, att äfven ni tagit till flykten, och derför ville jag under tiden se om huset och har således skött jorden och lappat på qvarnen så godt jag kunnat och förstått. Sedan två månader har folket varit hemma igen. Qvarnen är åter i gång, och nu skall ni taga er arfvedel i besittning."

Mjölnerskan förundrade sig öfver Guds vägar, och hon berättade för den trofaste mannen allt hvad som tilldragit sig och huru hon under hela tiden lefvat af det Guds ord, som mjölnardrängen förr i verlden förkunnat för henne, och att hon derigenom med glädje kunnat uthärda allt detta kors och lidande, men att hon nu hoppades snart i frid få fara hem.

Allt i qvarnen var underhållet på bästa sätt, hon fann förråd för vintern, och det föreföll henne som om hon blott kommit på besök och att allt vore ordnadt härför. At mannen gjorde hon åter i ordning den lilla profetkammaren

der den förre mjölnardrängen en gång bott samt bad honom att icke öfvergifva henne, utan betrakta qvarnen som sin egendom samt hjelpa henne att uppfostra sonsonen. Den trogne mannen lofvade henne detta samt lärde gosse att läsa och att sköta mjölnaryrket. Gossen växte upp, och då han var tjugo år, ville han ut och vandra. Mormodern välsignade honom och förmanade honom att flitigt hålla sig till bönen, ty den är som Jonatans båge, som aldrig felade målet, och som Sauls svärd, som aldrig kom tillbaka utan att ha uträttat något. Han lofvade henne detta.

Innan han begaf sig i väg, tog hon honom vid handen, förde honom ned till lönnen och asde: "Käre Anders! Här under ligga din farfader, din saliga moder och mina små barn, som dogo i kopporna. Din fader ligger begrafven långt härifrån, men alla hafva vi till slut blifvit ens till sinnes. Du vet hvad som står skrifvet: "Två skola mala på en qvarn, den ene varder upptagen, den andre varder qvarlåten."

Det är ett förskräckligt ord och liksom taladt till mjölnar folk. Anders, tag med dig hem samma sinne, som du tager med dig bort, så att äfven jag kan ligga lugn under lönnen, ty jag vet icke, om mina gamla ögon någonsin komma att återse dig. Jag är nu som du vet mycket gammal och min lefnads pilgrimsfärd har varit biter och mödosam." Sedan kysste hon honom till afsked, hvarefter han begaf sig af, och mjölnerskan stod länge och såg efter honom liksom om hon velat leda honom med sina ögon, något som blott vår Herre Gud kan. Slutligen vände hon om och gick upp igen, men ingen morgon eller afton förgick, utan at hon tillsammans med mjölnardrängen tänkte på sonsonen och bad, att Gud ville draga ut med honom såsom med Jakob, som han återförde till sina fäders land, och att Anders måtte få behålla samma sinne, som han tagit med sig från qvarnen. De båda gamla voro emellertid ett hjerta och en själ, och samtalsämnen fattades dem lika litet som Finsterbäcken vatten, ty den som lefver af Guds ord, han lider ingen brist, alldenstund detta ord är ett vatten, som upprinner från det eviga lifvet och flyter tillbaka dit igen. En Guds menniska vet icke, hvar ledsnad vill säga.

Tre år hade förflutit, och de båda gamla hade icke hört något från Anders, ty på den tiden gick det icke så lätt med brefskrifning som nu, och om han än gaf en kringresande mjölnardräng i uppdrag att uppsöka Grodqvarnen vid Finstenbäcken, så gjorde denne icke mera allvar deraf, än då man nu för tiden skickar en helsning. Sådana kunna ibland blifva ett par år gamla. Ändtligen en qväll kom en mjölnarpojke ned från ängen. Han bar en liten rensel på ryggen, klappade med jernringen på dörren och frågade, om mjölnerskan icke behöfde någon mjölnardräng. Trots sina gamla ögon och oaktadt skymningen fallit på, kände mjölnerskan genast igen sin sonson, ty en moder har utom de två ögon, som sitta i hufvudet, ännu ett par andra, som sitta invertes och som göra, att hon märker, hvad ingen annan märker och känner igen det, som ingen annan kan se. Hon bredde nu ut sina armar och utropade: "Visst behöfva vi dig, Anders, Gud välsigne din utgång och ingång från nu och till evig tid."

Nu kom äfven den gamle mjölnardrängen, och han kunde icke nog förundra sig öfver pojkens kraftiga utseende, och det gladde honom, att den gamla mjölnerskan fått denna ögonfägnad. Vid bordsbönen före qvällsvarden blickade mjölnardrängen den unge gossen skarpt i ögat för att läsa, om det gamla sinnet ännu fanns qvar der inne, men han kunde icke blifva klok derpå, ty Anders höll sina ögonlock sänkta.

Följande dag besåg han qvarnen, men härvid blef hans hjerta tungt, ögonen tårades, och en ond ande kom öfver honom liksom öfver konung Saul. Under middagsmåltiden hängde han med hufvudet och arbetade för att få ned de hvita bönorna, alldeles som om det varit ett straff att äta dem.

Den gamla mjölnerskan såg betänksamt på honom, men sade intet utan tänkte: "Han tänker väl på något särskildt, han är alldeles lik sin salige fader." Då han emellertid såg allt mera bedröfvad ut, tog hon honom med sig ut under lönnen och sade: "Anders, du har något bekymmer och har intet gladt hjerta, sådant som ungt folk bör hafva. Säg, hvad är det, som trycker dig?"

Han stirrade blott ned på marken och suckade. Men ändtligen, då farmodern blef enträgen, så bröt han ut: "Farmor, qvarnen är ett ruckel och icke någon qvarn. Jag har varit ute och sett qvarnar så lifliga och stolta, att det var en lust och glädje att se dem. Hade jag vetat, att det såg ut så här hos er, så hade jag stannat, der jag var, der borta i Schwaben. Der finnas qvarnar med sex par stenar, och der är ett sådant lif der inne. Här är det ju som döden. Jag kan icke uthärda det."

Den gamla mjölnerskan suckade och sade: "Anders, banna icke din faders och farfaders qvarn, som Gud välsignat här vid Finsterbäcken. Du vet, att på hans välsignelse beror dock alltsamman, och hans sol skiner äfven öfver Finsterbäcken, och aldrig har det fattats vatten i den, och äfven oss har aldrig något felats — hvarken mjöl i skäppan eller olja i krukan."

"Det må väl vara," svarade Anders, "och ni har ju tron, men hvad tjenar allt bedjande och välsignelse till för mig, då kugghjulen äro sönder, qvarstenarna utslitna och mjölpåsarna söndergnagda?'

"Anders," sade mjölnerskan. "Din tro har runnit bort med qvarnbäcken der ute i verlden, det är derför du talar så här. Qvarnen må vara gammal, men vår Herre Gud är icke för gammal at hjelpa oss tillrätta med den. Ropa du till honom och använd din skicklighet som du har lärt, och han skall nog hjelpa dig."

Då skrattade Anders för sig sjelf — ett sådant der skratt, som säger mera än många ord. Det skrattet gjorde mjölnerskan mera ondt än allt hvad han förut sagt och mer än alla grafkullarna under lönnen.

Hon sade likväl ingenting mera till honom, utan gick upp på mjölnardrängens lilla kammare och klagade sin nöd för honom. Denne tröstade henne emellertid sägande: "Lemna honom i fred. Tron låter sig icke påtvingas, men bed flitigt, att vi åter må blifva ens till sinnes här i qvarnen, och låt sedan den saktmodiga andan icke felas, det är det enda som hjelper."

Anders sökte nu urladda sitt dåliga lynne öfver qvarnen och på mjölnardrängen, och just det att denne förblef lika vänlig och lika litet som qvarnen lät rubba sig ur sitt långsamma tempo, gjorde att missmodets ande fick ännu djupare insteg i hans hjerta.

Så förflöt en lång tid, och Anders kunde icke värja sig mot de sanningar han hörde, men ju djupare sanningen trängde in i hans hjerta, ju mera stred han deremot och hon betedde sig som en karp på metkroken. Han skakar på sig, sprattlar och kämpar emot, under det att kroken tränger allt längre in i köttet.

Dertill blef det en dyr tid i landet, och matbitarna blefvo allt knappare. En dag sade den gamle mjölnardrängen till mjölnerskan: "Mor, det är dyr tid, och qvarnen föder icke oss alla tre, derför vill jag åter begifva mig ut på vandring. Ni har nu hjelp af er sonson, och för öfrigt blifva väl icke edra dagar så många. Då äro ni återigen endast två i qvarnen, och kanske ni då lättare kunna blifva ens till sinnes, om jag icke är här och håller med er

mot Anders. Uppgif icke hoppet, han kommer nog åter till det rätta, var bara flitig i bönen."

Det gjorde den gamla mjölnerskan ondt i hjertat att mista den trofaste mannen, men hon gaf honom rätt och välsignade honom för allt godt, som han gjort henne. Och äfven Anders gick skilsmessan djupt till sinnes och han ville icke alls låta drängen gå sin väg samt sade månget ord, som förut icke kommit öfver hans läppar, ty ofta märker man först, då man skall skiljas, hvad man varit för hvarandra.

Mjölnardrängen drog likväl sina färde med glädje och lofvade att återkomma, då tiderna blifvit bättre samt bad om detta enda: att de måtte blifva ens till sinnes i samma qvarn.

Anders samlade nu sina krafter och suckade mindre vid arbetet i qvarnen, än hvad denna gjorde sjelf. Han läste äfven i bibeln för den gamla farmodern, men han kunde icke vinna någon tillförsigt i bönen, emedan han ansåg, att ingenting hjelpte, så länge qvarnen icke hade något ordentligt hjul. Maten blef allt knappare, och slutligen fanns nästan ingenting annat än getmjölk, några hårda brödkanter samt kålrötter. Den gamla mjölnerskan hade hvarje day fullt upp att framlägga inför den käre Guden, och hon bad honom af hela sitt hjerta, att han för Anders' skull icke ville låta henne komma på skam, utan en gång visa sin härlighet och försöka sin godhet äfven emot honom.

Då de kort derefter sutto vid qvällsvardsbordet, bad den gamla: "Kom, Herre Jesu, blif vår gäst, välsigna hvad du gifvit har," men då Anders såg fatet med de stackars smulorna, sade han: "Ack, farmor, hur kan ni inbjuda Herren Jesus till den här måltiden!" I det samma öppnades dörren, och en kraftig stämma sade: "Här skickar Herren Jesus er en gäst, ty ni hafva ju bjudit honom."

Båda blefvo förskräckta, ty en man hade inträdt, en högrest gestalt, som såg ut som en riddare. Han var klädd i en kort jagtrock och bar ett jagthorn öfver axeln. "Låt mig nu äta med, hvad ni hafva," sade han, "ty jag är alldeles uthungrad." De ställde fram för honom det de hade och åto ingenting sjelfva för den utsvultne mannens skull. Han var emellertid ingen annan än den rike riddaren von Steinfels, som gått vilse under jagten, men genom qvarnens klapprande åter funnit rätta vägen.

Anders hemtade nu äfven ned riddarens häst, som denne bundit vid ett träd uppe vid ängen, och ehuru det var sent på qvällen gjorde mjölnerskan i ordning bädden i den lilla profetkammaren. De sutto sedan länge uppe, och mjölnerskan berättade om allt hvad hon upplefvat i qvarnen, allt sedan hon flyttat dit ifrån Franken, och riddaren kunde icke höra nog, och då Anders gått ut för att stanna qvarnen, så att riddaren skulle få bättre nattro, frågade denne äfven om honom, och då berättade hon, huru sorgsen den unge mannen var, emedan qvarnen var så gammal och förfallen, samt att han icke kunde se Guds härlighet, derför att hans ögon voro så fulla af tårar, att solen icke kunde lysa igenom dem. Då hon sedan tog ned bibeln från spiselhyllan och lemnade den åt Anders för att läsa, så hörde riddaren andägtigt på.

Morgonen derpå sof riddaren länge, och solen tittade redan fram under lönnen, då han vaknade. Mjölnerskan hade tillredt en måltid, som smakade riddaren förträffligt. Sedan bad han Anders visa honom qvarnen, och med vemodigt hjerta visade denne de gamla qvarnrännorna och de utslitna stenarna. Riddaren kröp omkring och besåg allt tillsammans med honom samt tittade i de nästan tomma mjöllårarna. Derefter tog han ett hjertligt farväl, gaf den gamla mjölnerskan två gulden för natherberget samt bad om hennes välsignelse.

Anders ledsagade honom långt förbi Finsterbäcken ända ut på landsvägen. Under vägen förmanade riddaren Anders att icke låta sin förtröstan fara, ty Gud hör bön. Han sjelf hade kommit bort från sitt sällskap och icke vetat sig någon råd samt trott, att han skulle svälta ihjäl i skogen. Då bad han innerligt till Gud om hjelp, och kort derefter hörde han den gamla qvarnens klappande. Denna var således ännu god nog att rädda en menniskas lif. Derför skulle Anders bara vara vid godt mod och hålla fast vid tron. Anders förundrade sig öfver att höra sådana ord ur riddarens mun, men han trodde mera på honom än på farmodern och mjölnardrängen. Ännu i dag händer det, att man tror mera på en förnäm herre än på en ringa man, ehuru sanningen är och förblifver densamma antingen en konung eller en nattväktare uttalar den.

Då Anders kom hem, hade han i alla fall blifvit gladare och tänkte: "Qvarnen duger ändå till något," och så lät han åter vattnet rinna ut öfver hjulet. Då han gick igenom de tre paren stenar och undersökte mjölet, som föll ned i säcken, föreföll det honom som om ej allt stod rätt till, ty det lyste gult ibland mjölet, och han trodde då, att qvarnen råkat ut för en olycka. Men han blef ännu mera förvånad, då han tog en hand full mjöl och gick dermed fram till dagern. Till sin förundran upptäckte han två gyllene gulden, bland mjölet och då han åter stack handen ned i mjölet fick han tag uti allt flera och flera guldpenningar som föllo ned från rännan. Det syntes honom vara ett under öfver alla under, att qvarnen på gamla dagar kunde mala guldpennigar. Den, som hade trollat fram dem, var emellertid den rike riddaren, som oförmärkt kastat guldet i mjölrännorna, och nu kom det ned derifrån. Det var så mycket penningar, att Anders dermed kunde reparera sin gamla qvarn och äfven skaffa sig två par nya stenar.

Full af blygsel kom han till farmodern och berättade henne, hvad som skett. Hon blef dock icke förvånad, utan tänkte på den rike Guden, som i så fullt mått välsignat Anders för aftonmåltiden och nattherberget och på samma gång fört honom till tro.

Snart derefter gick qvarnen i helt annan takt, och Anders hjerta slog i kapp med qvarnhjulet. Han trodde nu, derför att han såg det nya qvarnhjulet och de nya stenarna, liksom Thomas, då han fick lägga sitt finger i sin Herres sår. Han förstod också, att farmoderns huskur hade hjelpt dem båda, och han gaf henne rätt och lärde sig derefter af henne att i bön och tro framlägga alla sina bekymmer för den kärleksrike Gud, som så underbart hjelpt dem.

Men något sådant hade han icke fått lära sig under sina vandringsår.

Så hade nu mjölnerskan blifvit ens till sinnes äfven men sin sonson i qvarnen. Först hade hon genom mjölnardrängen blifvit det med sin man, sedan med sin son genom has sorg och nu med sin sonson genom dennes glädje. Och för alltsammans hade hon blott att tacka Guds ord och bönen, som under alla förhållanden kan af två göra ett och under sorg eller glädje göra föreningen allt fastare för evigheten.

* * *

Om den ärade läsaren till äfventyrs har ett hem, som har många slags hufvuden, det vet författaren icke. Men ingen hattmakare kan göra en hatt som passar alla dessa hufvuden, och äfven om han kunde detta, så beror det likväl på att få dessa hufvud att begagna en och samma hatt. Ett är likväl säkert, och det är, att samma medel, som mjölnerskan i Grodqvarnen använde för att få två att blifva ett till sinnes, alltid kan begagnas och detta kan intygas af många äfven bland de högsta herrskaperna. Och samma medel står en hvar fritt att använda i hvarje

hem, och man behöfver ingen qvarn för att blifva öfvertygad om dess underbara förmåga.

Mjölnaryrket är af ålder ansedt vara ett berömligt handtverk, men doktor Martin Luthers bästa handtverk är ännu mycket mera berömdt, ty den i öfrigt bästa vattenqvarn kan komma att lida brist på vatten, men en kristens bön lider aldrig brist på bönhörelse.

HYPNOTISM.

Eller huru de indiska fakirerna "förvända synen" på sina åskådare.

NÄSTAN hvarje resande, som kommer tillbaka från Indien, medför mer eller mindre underbara historier om de indiske fakirerna eller jonglörerna. Hvem som helst som hört talas om deras märkvärdiga "trolldomskonster," har ej kunnat bli annat än nyfiken att få en förklaring öfver dem. Alla slags teorier hafva blifvit framställda, hvilka dock alla äro mer eller mindre otillfredsställande.

En ung Chicago-bo har emellertid för en tid sedan kommit med en förklaring, som bär syn för sägen,och dessutom framlagt sådana prof, att man har svårt att tvifla på det rigtiga i hans slutsatser. Från de märkvärdiga erfarenheter han tillsammans med en reskamrat upplefvat i Indien berättar han för en Chicago-tidning följande:

"Vi hade ganska noga rest igenom vestra Indien och tillbragt någon tid i Calcutta. Derifrån reste vi norrut och stannade någon tid i Rajmahal och Dinapur. Från den senare staden reste vi söderut till Gaja, dit vi framkommo i Juli månad. Vi, min kamrat och jag, hade ofta talat om indiske fakirer och deras märkvärdiga prestationer och hade beslutat att omsorgsfullt pröfva deras talanger. Derför voro vi beständigt på spår efter någon första klassens jonglör. En eftermiddag, då jag låg och sof, rusade min vän Lessing in i rummet, väckte mig och omtalade, att der utanför på gatan stod en fakir redo att börja med sina trollkonster. Ingen af oss hade förut lyckats få se någon af dessa personer, men vi hade arrangerat en liten plan, som vi ämnade sätta i verkställighet vid första tillfälle som erbjöd sig. Jag hade tagit intryck af en teori, att förklaringen till alla deras omtalade öfvernaturliga prestationer skulle finnas i hypnotismen; men jag visste ej, huru jag vid en undersökning skulle bära mig åt, ända tills Lessing föreslog, att vi skulle pröfva min teori på följande sätt: Medan fakiren utförde sina trollkonster, skulle Lessing göra en hastig blyertsteckning af hvad han såg, medan jag samtidigt skulle taga ett ögonblickfotografi med min kodak.

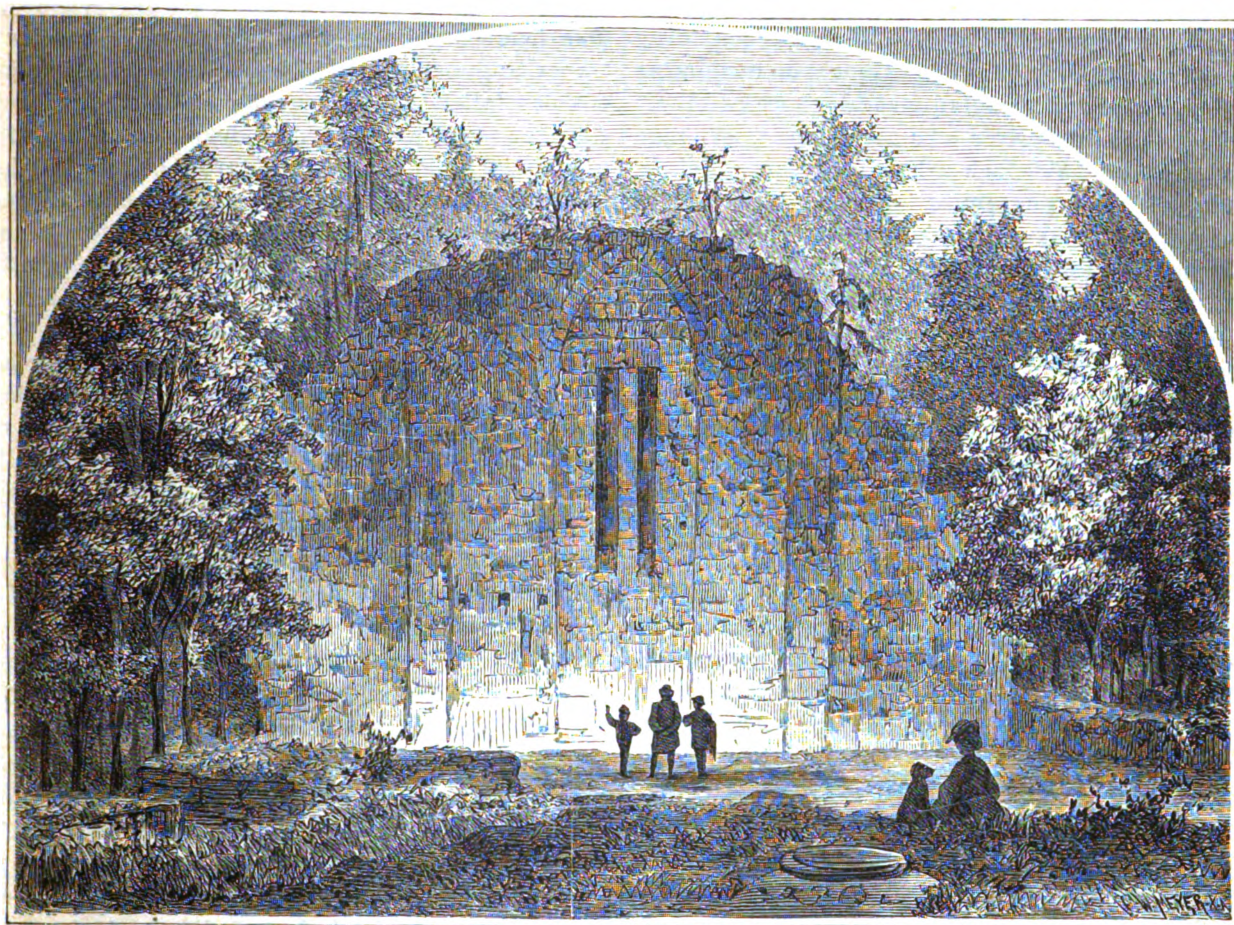
Beredda att sätta denna plan i verkställighet gingo vi ut ur vår boning och funno fakiren omgifven af en hop infödingar samt en eller två europeer. Fakiren var en menniska af besynnerligt utseende. Hans hår var långt och hoptofvadt, och hans skägg hängde långt ned på bröstet. Hans enda prydnad var en kopparring eller ett armband, som han bar omkring högra armen mellan handlofven och armbågen. Hans ögon utmärkte sig både för sin glans och sitt stora djup, om jag så må beteckna det. De syntes vara nästan kolsvarta och sutto ovanligt långt in i hufvudet. Då vi trädde in i den lilla krets, som bildats omkring honom, uppfattade i en enda blick dessa ögon oss från hjessan till fotabjellet. Fakiren hade på marken utbredt en grof matta af egendomligt mönster, omkring fyra fot bred och sex fot lång. På hans högra sida stod en liten lerskål, och tvärs öfver knäna låg ett musikaliskt instrument af besynnerligt utseende.

Efter det han erhållit tecken, att allt var redo, tog han krukan eller skålen i sina händer och välte dess innehåll — en rödaktig sandlig blandning — på mattan. Han rörde i sanden med fingrarna, synbarligen för att visa, att den icke innehöll några gömda föremål. Efter det han åter hällt sanden i skålen, ställde han denna på mattans midt åtskilliga fot framför sina knän och betäckte den så med en liten sjal, sedan han i den sandlika blandningen lagt åtskilliga frön af mango-trädets frukt. Derefter spelade han en hemlighetsfull melodi på sin flöjt, svängde fram och tillbaka med kroppen, och i det han så gjorde, betraktade han skarpt med sina märkvärdiga ögon hvar och en i åhörarehopen. Svängningen och flöjtspelningen varade två eller tre minuter, hvarefter fakiren plötsligt upphörde och lyfte på ett hörn af sjalen. Vi sågo dervid åtskilliga gröna, två eller tre tum höga skott. Han jämkade åter sjalen i ordning, spelade litet mer på flöjten, och jag kunde ha gått ed på, att jag såg sjalen skjutas tre fot upp i luften. Återigen stannade han och borttog sjalen. Denna gång stod der ett helt träd, två fot eller mer i höjd och med långa, tunna och flata löf. Lessing stötte till mig med armbågen, och jag tog en fotografi, medan han gjorde en hastig teckning. Under det vi observerade denna företeelse, som den besynnerlige gamle mannen framlockat, syntes den försvinna inför våra ögon. Då den var borta, flyttade han skålen och utbredde sjalen framför sig på marken. Derefter följde mera musik och svängningar, allt under det han fixerade åskådarne; och under det vi noggrant betraktade det smutsiga tygstycke han lagt på marken, sågo vi under detsamma konturerna af något rörligt föremål. Medan vi sågo på, tog han sjalen i hvartdera af två hörn och ryckte den från marken. På det ställe, der den legat blott några ögonblick förut, satt en den besynnerligaste, med gropar på kinderna försedda lilla hindupojke, som jag någonsin sett på mina resor. Lessing beherskade sig bättre än jag. Jag skulle ha glömt, hvad jag hade för handen, om han icke påmint mig. Jag tog fotografien och han gjorde teckningen. Pilten syntes blott ett ögonblick, innan fakiren åter betäckte honom med sjalen, och dragande en knif, skar och högg han på det ställe, der gossen satt. I nästa ögonblick kastade han undan sjalen, och ingenting fans inunder den.

Vi hade knappast tid att hemta oss från vår förvåning, då fakiren underifrån sitt knä drog fram ett nystan grå tråd. I det han tog den lösa änden mellan sina tänder, kastade han med en hastig rörelse uppåt nystanet i luften. I stället för att komma tillbaka till honom fortsatte det att gå uppåt, ända tills det ej längre syntes och endast den långa, svängande änden fans qvar. Då vi sågo nedåt för att söka upptäcka, hvart nystanet tagit vägen, förvånades vi alla öfver att se stående bredvid fakiren en omkring sex år gammal gosse. Han hade icke varit der, då nystanet kastades i luften, men han var i alla fall der nu, och från ett ord af fakiren gick han öfver till tråden eller sagugarnet och började klättra uppför det, ungefär på samma sätt som en apa klättrar uppför en vinranka. Just som han började, fick jag honom inom håll för kameran och tog en fotografi, på samma gång Lessing gjorde en teckning. Pojken försvann, då han kommit 30 eller 40 fot från marken — åtminstone kunde vi icke se honom. Ett ögonblick derefter försvann tråden, hvarpå fakiren steg upp, hoprullade mattan och gick in bland åskådarne och upptog penningar.

Jag hade ej tillfälle att strax framkalla bilderna af de tagna negativen. Lessing hade föröfrigt detta omhänder. Jag mottog dock fotografierna af fakiren helt nyligen. Blyertsskisserna, som Lessing gjort, utfyllde han efteråt och lemnade hos mig. Genom att jemföra dessa med fotografierna kan man se, att kameran icke i något fall återgaf de märkvärdiga företeelserna i fakirens prestationer. Lessings teckning visar t. ex. det från skott uppväxta trädet,

medan kameran visar att något skott aldrig var der. Lessing såg ett litet barn, och så gjorde jag, och hans teckning visar det också, medan kameran ådagalägger, att der icke var något barn. Lessings teckning öfver pojken, som klättrar uppför tråden, tillkännager tydligt, att han såg denna företeelse, men kameran säger, att der fans hvarken pojke eller tråd. På grund af dessa omständigheter anser jag mig hafva tillräcklig anledning att tro, att min teori är fullt korrekt — att fakiren helt enkelt hypnotiserat hela åskådarehopen, men icke kunnat hypnotisera kameran. Sedan jag tagit aftryck af fotografierna skall jag sända dem till The London Society för Psychical Research. Jag är öfvertygad om, att sällskapet skall göra godt bruk af dem.

RISBERGA KLOSTERRUIN.

UTSÄDE OCH SKÖRD.

HÖSTEN är kommen med sin dystra, egendomliga fägring och med sina skördars rikedom. Vårens friskhet och liffullhet, sommarens ljusa dagar och yppiga frukt äro sin kos och visa förgängligheten af allt jordiskt. Den trägne landtmannen, som burit vår- och sommardagens tunga och hetta "gläder sig i skördeanden," då årets gröda, frukten af hans arbete och Guds välsignelse, inbergas i ladorna. Men den som intet sått, han har intet att skörda. Så är det i timligt hänseende, det är ock så i andligt. Men om den jordiska åkern icke besås med god säd, plöjes och rensas, så frodas ogräset. Med hjertats åker förhåller det sig på enahanda sätt; syndens och förderfvets skördar froda, der icke Guds ords goda säd får slå rötter och växa upp och bringa skörd för Guds rike. Sådant utsädet ör sådan blir ock skörden; såsom Paulus säger i Galaterbrefvet (6: 9): Hvad en menniska sår, det skall hon ock skörda. Ingenting synes enklare och klarare än detta, ett barn kan ju inse det. Och likväl synes det mången, som finge han skörda hvad han icke utsått. Huru mycken fattigdom, sjukdom, nöd och elände möta vi icke öfverallt bland menniskorna i verlden. Mången gång är detta tillstånd förvisso en följd af ett oförståndigt lefnadssätt; man sparar ingenting under den goda tiden, då förtjensten är riklig, utan slösar bort alltsammans utan tanke på framtiden. "Men icke alltid är denna förebråelse berättigad. Det gifves män, som träget sköta sitt arbete från morgon till qväll och endast ställa de måttligaste anspråk på lifvet. Det gifves qvinnor, hvilka utan att skona sig sjelfva sträfva för att åvägabringa detta allra nödvändigaste — men förgäfves; det är och blir icke annat än en ständig kamp

och ständiga näringsbekymmer, så att det nästan ser ut, som om hvarje lyckans solstråle vore bannlyst från deras väg. Hvaraf kommer det sig då, att apostelns ord, att hvad en menniska sår, det skall hon ock skörda, icke går i uppfyllelse på dessa? Guds ord svarar oss: Genom en menniska har synden kommit i verlden. Derför skall marken vara förbannad för din skull, med bekymmer skall du nära dig af henne i alla dina lifsdagar och törne och tistlar skall hon bära dig. Genom en menniskas fall har förhållandet mellan utsäde och skörd blifvit rubbadt, och det blifver icke annorlunda, så länge verlden står. Möda och arbete, bekymmer och lidande är allas gemensamma lott, i mer eller mindre mått här på jorden. Hvarken filosofer eller socialister kunna göra en ändring häruti.

Äfven på det andliga området, i Guds rike, der det ondas makt är bruten, synes samma förhållande ega rum, att man får skörda hvad man icke utsått. Se på Kristi trogna efterföljare, som afsagt sig synden och verlden för att i renhet och sanning tjena Gud och sina medmenniskor. Hvad hafva de skördat af detta utsäde? Kors och bål, fängelser och stupstockar, fattigdom och landsflykt.

Men här döma vi ju blott efter hvad som ter sig för vårt lekamliga öga, och dess synkrets är alltför trång. Herren har ju ingenstädes sagt, att det är i denna tiden vi skola skörda lönen för vårt arbete. De lidanden som i Kristo äro, hvilka de trogna få utstå, utgöra icke lönen utan snarare en del af såningsarbetet och dess möda. Derför säger Paulus också: Vi skola ock i sinom tid skörda, om vi icke tröttna. Detta lilla ord "i sinom tid" måste vi akta på, det gifver både upplysning och tröst. Berättelsen om "den rike mannen och Lazarus" illustrerar förhållandet synnerligen väl. Der var rikedom, glädje, njutning och prakt å den ena sidan, ytterlig fattigdom, lidande och elände å den andra. Under all den yttre uselheten egde dock den fattige tro på Gud och ett stilla ödmjukt sinne, hvilka den rike saknade. Det kom en skördens tid för båda, men på andra sidan grafven. Vi skola derför icke alltför mycket förundra oss öfver motsägelserna i lifvet i detta hänseende utan hålla fast dervid, att Gud är en rättfärdig Gud; att hela denna tiden är en såningstid, skördetiden kommer äfven den. Hvad den skall medföra, hugnad eller pina, frälsning eller förtappelse, det är den vigtiga frågan för alla.

När det talas om såningsmannens arbete, tänker måhända de flesta blott på hvad som skall uträttas af dem som äro prester och lärare. Men det går icke an att öfverlåta saken uteslutande till dem. Det fins ingen, som icke skall tillämpa ordet om utsäde och skörd på sitt eget lif. Från hvarje personlighet utgå ständigt krafter som uppbygga eller nedbryta, som verka lif eller död, och dessa olikartade krafter, som röra sig i våra ord och handlingar, äro vårt lifs utsäde. Att det förhåller sig så, kunna vi förstå, då vi betrakta vår Herre Jesus, den fullkomliga personligheten. Han var icke blott en såningsman, när han talade till folket, utan det är omöjligt att påpeka ett enda ögonblick i hans lif, då han icke utsådde den goda säden, emedan det är omöjligt att uppvisa något ögonblick, då han icke verkade genom hela sin personlighet. När han i Getsemane träder fram och säger till krigsskaran: Det är jag, och den faller till marken; när han skärtorsdagens natt ser på Petrus och med denna enda blick förmår sin lärjunge att gå ut och gråta bittert; när han utan klagan bär sitt kors, som trycker honom ned till jorden; när han brister i tårar utanför Jerusalems murar — ständigt utgår en stor kraft från honom, hvilket med andra ord vill säga, att han är en såningsman, som utsår sin säd."

Hvarje menniska, i hvad ställning och vilkor hon må befinna sig, är på samma sätt, om ock icke i samma grad, en såningsman. Ingen kan undgå att göra sitt personliga inflytande gällande i god eller ond riktning. Hvarje dag och hvarje stund utså vi alltid något, som verkar på större eller mindre kretsar. Derför är det af största vigt att hafva akt på sig sjelf, sina tankar, ord och gerningar; ty hvad de genom dessa sår, det skall du ock skörda.

Hvad utsår du i ditt hem, bland dina barn, du fader och moder? Barnens hjertan äro mottagliga för både ondt och godt. Stämma dina ord och gerningar öfverens? Är hvardagslif och söndagslif pregladt af villig lydnad och helig vördnad för Gud och hans ord? Om du sjelf icke aktar, vördar och lyder Guds bud, kan du icke vänta att dina barn skola göra det. Om du är häftig, egensinnig och hård, hvad verkan skall väl det hafva på din omgifning? Vi få ej vänta vindrufvor af törne ej heller fikon af tistel.

Guds ord lärer, att vi "skola älska vår nästa såsom oss sjelfva." Denna kärlek skall icke bestå i ord och vackert tal blott utan i gerning och sanning. Sparsamt utsås dock detta ädla säde, under det hot och bitterhet i rik mängd utströs och frodas. Kärlek enar och sammanbinder, hat upplöser och åtskiljer. Skörden blir i förhållande till utsädet äfven här.

Men det är blott med andra vi vid detta såningsarbete hafva att skaffa utan ock med oss sjelfva, och det i främsta rummet. Vi hafva vårt eget hjertas åker att vaka öfver; äfven den är mottaglig såväl för ogräs som för god säd. Och förrän vårt eget hjerta blifvit beredt till ett Guds tempel och mottagit Guds kärlek, kunna vi icke utöfva något godt inflytande på andra. Men så måste vi då taga reda på, hvilka intryck vi mottaga, hvilka tankar vi tänka, och hvarvid vi dröja med våra tankar i vår ensamhet; hvilka samtal vi föra med våra vänner; hvilka

nöjen vi söka; hvilka böcker vi läsa; hvilka glädjeämnen vi hafva; hvad som oroar och bedröfvar oss. Oräkneliga äro de intryck som vi med- eller omedvetet mottaga och hvarigenom något utsås på vår hjerteåker.

Hvad utsädet varit och växten blifvit det skall skördens dag visa; ty skördens dag kommer — i sinom tid. Då "skall hvar och en få igen sitt lifs gerningar, allt efter som han har handlat, ehvad det är godt eller ondt." På domens stora dag skall det blifva uppenbart, hvad hvar och en har sått. Våra egna gerningar skola träda fram och vittna för oss eller emot oss, och vi skola ej kunna jäfva deras vittnesbörd. "Här är en, till hvilken det säges: hvar äro dina barn? Jag ser dem icke bland den skaran, sam bär korsets insegel. Tröttnade du aldrig att förmana och vägleda dem, att bedja för och med dem? Hvems är skulden att de saknas? Vågar du två dina händer och säga: Jag har ingen skuld? Här är en annan, till hvilken skördens herre säger: Jag ställde dig i en krets af menniskor, som trodde på Jesus Kristus. Nådens bjudning utgick till dig, icke en gång utan dag efter dag — hvar är frukten af min kärlek?" Men hvem kan uppräkna, hvad den dagen skall uppenbara! Allt, allt skall och måste uppenbaras och vedergällning gifvas, ty Gud låter icke gäcka sig. Besinningsvärda ord för både äldre och yngre såningsmän. Nu är det såningstid och nådetid, nu är det din tid. Försummar du att använda den rätt, blir skörden och dess tid förskräcklig, ty Gud låter icke gäcka sig.

Men den skall ock på den stora skördedagen å andra sidan blifva uppenbart, att hvad en menniska sår det skall hon ock skörda. Det skall blifva uppenbart, att hvad en menniska i tro och kärlek uträttat, hon må hafva varit känd eller okänd på jorden, har ej varit förgäfves. Gud har icke glömt hvarken det största eller det minsta. Profeter, apostlar och trogna lärare skola omkring skördens herre se en frukt af sitt arbete, som de aldrig kunde ana under arbetstidens möda, då det snarare syntes dem, som vore deras arbete fåfängt. Oräknelig är skaran af frälsta själar, som genom apostlarnas och deras efterträdares ord kommit till sanningens kunskap. Och sedan bland dessa många, som tillsammans utgöra en skörd, finnes väl ingen som icke också burit någon frukt och derför för sin egen del också skall skörda. En kärlekens bandräckning i nödens stund, ett tröstens ord till en bedröfvad medvandrare, ett varningens ord till den lättsinnige föraktaren, som kommit denne att stanna, den brinnande förbönen för ett barns, en faders eller väns själ, vattenbägaren i Jesu namn, det deltagande besöket vid sjukbädden eller i fängelset — allt är i minne hos Gud, du torde hafva glömt det, men här skall du se, att icke ens det minsta var förgäfves; det ringa utsädet, då det likväl var kärlekens, har gifvit en rik evighetsskörd.

Huru borde vi ej vara angelägna om att endast godt utsäde finge slå rot och växa i våra hjertan; att vi å vår sida sökte så endast ädel säd, äfven om det skulle ske under tårar; äfven om vi ej skulle få se någon skörd deraf i denna tiden, hvad gör det. För oss gäller det att så, att verka medan dagen är, natten kommer, då ingen kan verka. Guds löfte står fast: hvad en menniska sår, det skall hon ock skörda. Se du till att ditt utsäde är godt, Gud svarar för skörden. "Den som sår i sitt kött, han skall af köttet skörda förgängelse, men den som sår i Anden, han skall af Anden skörda evigt lif." —T. K.

Hemåt och Hemma.

TIDEN ilar, snart jag hvilar
Hemma i min faders hus;
Dit jag längtar, själen trängtar
Hän från jordelifvets grus.

Här på jorden är jog vorden
Usel, syndig, arm och svag: —
I det höga skall mitt öga
Skåda Guds och Lammets dag.

Efter striden här i tiden
När jag himlen innan kort;
Der skall nöden, synden, döden
Evigt vika från mig bort.

Trött af färden här i verlden
Längtar härifrån jag bort!
"Bida, bida, vid din sida
Står nog döden innan kort."

Pilgrimsstafven läggs i grafven,
Men till himlen står mitt hopp;
Trötta anden, fri från banden,
Sväfvar då till himlen opp.

"Uppåt, hemåt, ständigt hemåt!"
Sådant är vårt valspråk här.
"Hemma, hemma, lyckligt hemma,"
Blifver evigt sången der.

Tiden ilar, snart jag hvilar
Säker i min Jesu famn
Och min tunga skall då sjunga
Evigt lammets dyra namn.

EFTERSOMMAR.

HON sitter och ser mot fjärden,
Der ångaren nyss gled ut;
Hon följer den snabba färden,
Som ökas med hvar minut.

Snart syns blott en sotsvart strimma
Af rök öfver näset der —
Det sista hon kan förnimma
Om honom, hon håller kär.

Men tankarne längre följa,
De veta af inga band.
De gå från bölja till bölja,
Dem hindra ej skär, ej land.

De ständigt den käre hinna,
Hvart än honom resan för.
Och ständigt hos honom finna
Ett trofast och varmt gehör.

De hviska till honom kärligt
Om undran i hjertats borg,
Och tala så varmt och ärligt
Om saknadens tysta sorg.

De tälja en vemodssaga
Om ungmö, försänkt i gråt;
och barnsligt naivt de klaga:
"Ack, följde jag nu dig åt!"

Då tycks hon plötsligt höra
I furornas sus ett svar. —
Det talar till själens öra,
Ty rösten den käres var.

Och orden så älskligt sucka;
De minna om salig vår,
Då all naturen syns leka
Och allt än i knoppning står.

De minna om första gången
De mötte hvarann — de två,
Om doften och fågelsången,
Som stämde till ömhet då.

Om hvar liten blygsam aning,
Som väcktes i känslig barm,
Om kärlekens första daning,
Som mognade se'n så varm.

Och suckande hörs han trösta:
"Hvad gör oss att sommar'n går!
Som andra vi skörden hösta,
När mogen och gul den står!

Snart kommer jag ju tillbaka,
Se'n först jag har redt vårt bo;
Så må vi en tid försaka!
Vi ha ju vårt hopp — vår tro!"

Och tåren stannar på kinden;
Den tanken gaf fager tröst.
Hon märker knapt kalla vinden,
Hon glömt re'n — att det är höst!

—O. B.

OM VÄNSKAP:

(Funcke).

HVARJE människohjärta känner ett behof af att älska och varda älskadt, att i kärleken blifva kändt, förstått och mottagit. Ingen kan hämta lif ur sig själf. Också är det blott skenbart fromt taladt, om du säger: "jag behöfver ingen vän, jag har nog i min Gud." Det gifves väl i hvarje människas lif tider, då Gud ställer henne fullkomligt ensam, och då skall han visserligen för henne ersätta allt, om hon i tron sträcker sig efter honom. Regeln är dock uti detta förhållande: Gud vill icke, att människan skall vara allena, ty det är henne icke godt, och han har ställt oss midt i det fulla, rika människolifvet, för att en människa skall sluta sig till den andra i hjertlig vänskap. Till och med vår Frälsare hade icke blott behof af lärjungar, som i kärlek och tro blickade upp till honom, utan äfven af en vän, som låg vid hans bröst. Människan är skapad med behof af gemenskap med likar; ensam skulle hon vara den olyckligaste varelse midt i naturens hela rikedom, vore den ock paradisisk.

Nu har det i alla tider gifvits människor, som klagat, att de icke kunna vinna några vänner. Isynnerhet i våra dagar får man ofta höra denna klagan. Och i själfva verket är vår tid med sitt oroliga hit och dit, med sin rastlösa mångverksamhet och med sina tusenfaldiga förströelser och än mer med den oredlighet i karaktären, som på alla områden yppar sig, icke just gynsam för knytande af vänskapsförbindelser. Också blifva människorna i våra dagar dels genom sin egen oro, dels genom omständigheternas tvång, allt för ofta och mycket hoptrasslade och åter lösryckta från hvarandra, något, som naturligtvis också är ett stort hinder för sann vänskap. Emellertid gifves det dock ännu i dag vänskapsförbindelser nog, och den, som rätt sträfvar därefter och har det rätta sinnet därför, kan väl ock komma därhän. Vanligen skall man finna, att felet ligger hos dem själfva, som klaga öfver brist på vänskap. Några likna de girige korparne, som vilja behålla allt för sig själfva. Men den, som vill äga vänner och icke vill uppoffra någonting därför, han är dåraktigare än en köpman, som vill få en stor vinst, men ingenting vågar. Andra likna påfoglarne, som yfvas så stolt öfver sina fjädrar. De vilja alltjämt blott tala och höra om sig själfva, vare sig med sina dygder och sin fromhet, eller med sina talanger och andra företråden. Hvad under, om ingen har lust att med dem ingå några närmare förbindelser. Andra åter likna igelkottarne, som rulla ihop sig, när någon nalkas, och utspärra sina taggar åt alla håll. Af hufvud och hjärta får man aldrig se något. En fjärde klass är så buffelaktig: genom sitt brummande, klumpiga, grofva sätt stöta de ifrån sig alla, som göra min af att närma sig dem, och sedan klaga de öfver, att ingen bryr sig om dem. Andra åter äro liksom ugglorna, som alltjämt sitta i mörkret, sucka och klaga utan ända. En annan klass kan man jämföra med ormarne: deras onda, hväsande, baktalande tunga gör dem oangenäma för alla redliga människor. Vidare gifves ännu ytterligare en klass, som består af sådana, som alltid envisas att hafva rätt; ett djur, hvarmed jag skulle kunna jämföra dem, kan jag trots allt sökande icke finna. Ett så dumt kreatur, som alltid vill behålla sista ordet, gifves det icke. Men människor, som äro så dumma och därigenom blifva en plåga för hvarje sällskap, gifves det tillräckligt.

Har du en vän, käre läsare? Har du en väninna, benägna läsarinna? O, I som vemodigt eller surmulet sägen "nej", pröfven eder dock en gång, om I icke själfva ären dertill skulden, genom ett sådant sinne och umgängessätt, som jag i det föregående, fastän i grofva liknelser, antydt.

Man har ofta frågat, had det är, som bildar och grundlägger vänskapen. Men hvem kan utsäga eller förklara det? Utan tvifvel måste der finnas en viss naturlig öfverensstämmelse, en omedelbar dragningskraft, som mäktigt drager det ena hjärtat till det andra. Men själfva denna öfverensstämmelse är en hemlighet, och till och med den största människokännare skulle icke kunna upptäcka den. Det gifves en underbar magnetism, en andelig själens instinkt, som själf bäst känner, hvar den finner sin hyllnad.

Men till denna omedelbara dragning måste dock ännu komma ett betydande element, om det skall äga sin riktighet med vänskapen. Vi vilja icke säga, att detta element består så mycket i en viss likhet i bildning — den är utan tvifvel af stor vikt — men ännu viktigare äro gemensamma intressen. Vänskapen varder därigenom alltid djupare, då de gemensamma intressena, de ting, i hvilka man lefver, på hvilka man tänker, och om hvilka man talar, varda flera. Å andra sidan skall vänskapen vara mattare, då dessa intressen gå åtskils och stöta emot hvarandra. Mången innerlig vänskapsförbindelse har blifvit bruten därigenom, att vännernas sinnen togo en olika riktning. Och ju mer denna olikhet i intressen berör den egentliga medelpunkten i människans lif, desto djupare skiljer den hjärtan.

Och härmed komma vi till en annan sida af vänskapen, den religiösa. Så visst det är sant, att vänskapen varder så mycket rikare, ju mera vännerna lefva i gemensamma intressen — så visst det är sant, att de andliga intressena äro de allrahögsta och mest djupgående — så visst är äfven vänskapen hotad i sina lifsrötter, om ett skärande missljud märkes på det andliga området. Vi mena ingalunda, att t. ex. en troende kristen kan känna verklig vänskap blott för en troende kristen. Nej, vi känna fall, där äkta vänskap råder mellan en man, som bär Kristi frid i ett saligt hjärta, och en annan, som ännu är helt och hållet invecklad i tviflets labyrinter. Men i sådana fall måste tviflaren åtminstone vara en sökande tviflare, en efter sanning törstande människa, och framför allt en människa, som vinnlägger sig om att föra ett sedligt rent lefverne. I annat fall är ingen sann vänskap mellan båda möjlig; ty det gifves ingen kärlek, som icke är grundad på högaktning. En sanningens föraktare och bespottare och e nverklig lärjunge till sanningens konung — de kunna icke vara vänner; det är en omöjlighet i sig själf. Men en sådan vänskap mellan den troende och tviflaren hvilar dock på visst sätt på hoppet, på det hopp, att båda snart skulle mötas i samma intressen, i samma andens hem. Och ingen skall förneka, att vänskapen härigenom måste vinna en oändligt lyftning och ett djup, som den hittills ingalunda ägde. Ty nu har till den naturliga öfverenskommelsen kommit den öfvernaturliga, gudomliga — nu gå vänskapens intressen ända in till själens djupaste, innersta helgedom, ja, vänskapens område sträcker sig nu från tiden ända till den ljusa evigheten. Gafs det förut allehanda ömtåliga punkter, då den ene sade till den andre: "Käre, låt oss icke tala därom; du vet, att vi icke här äro af lika tankar, och tvista vilja vi icke," så gifves det nu icke längre några sådana. Gent emot det stora, som man äger gemensamt, äro alla olikheter utan betydelse. I evighetssolens mäktiga strålar försvinna lätt och snart de små moln, som understundom uppstiga emellan alla vänner. Då båda parterna hafva endast en högsta önskan, låta endast en och samma Herre tukta och uppfostra, upplysa och leda sig, att de må komma till ett och samma mål, barnaskap och härlighet hos Gud — så är en fortfarande söndring alldeles omöjlig. Och aftyna af inre fattigdom kan aldrig en sådan vänskap, der alla Guds skatter äro vännernas gemensamma tillhörighet, där de högsta och renaste intressen förena begge parterna. Med ett ord, kristendomen hindrar icke, ännu mindre förstör vänskapen, utan den förklarar den; kristendomen gifver vänskapen sitt rätta innehåll, sin segrande styrka och eviga varaktighet.

* * *

Så angeläget det är att varna för falsk vänskap, som inför uti och binder vid det onda och leder fördenskull till fördärfvet; så gärna uppmuntra vi till sann vänskap och till samvetsgrann odling och bevarande af densamma. Men under alltsammans sjung:

Jesus är min vän, den bäste,
Hvilkens like aldrig är.

I Stormen.

Hur högt du än stiger, du vredgade bölja,
Min klippa står säker — jag litar derpå!
Hur vildt dina vågor än öfver mig skölja,
De skola mig icke fördränka ändå!

Ack, midt under bruset jag hör ju den ljufva,
Den himmelska rösten, som ropar till mig:
"O, frukta dig icke, min kära dufva,
I djupet jag aktar ju äfven på dig!"

"Jag bär dig igenom — var stilla och bida,
Snart står du på löftets välsignade strand!"
Så göm mig, o Jesu, ännu i din sida,
Tills midt under stormen du för mig i land!

Minnesotas 13de Regemente Hemma.

Den 12 dennes hemkom det 13de regementet från Manila. Storartade mottagningsfester hade arrangerats både i St. Paul och Minneapolis. Regementet anlände tidigt på morgonen till St.Paul och mottogs bokstafligen med "varma servetter." Den s. k. parquet-afdelningen i det stora auditorium hade redts i ordning till en stor matsal. De många och långa borden voro ytterst smakfullt dukade och dekorerade samt företedde en mycket inbjudande anblick. De djupa, dubbla läktarne voro fullpackade af menniskor och bildade en lefvande ram omkring den väldiga matsalen. Det var en syn, som jag sent skall glömma, när soldaterna hade aflagt sina vapen utanför och tågade in i den blomsterprydda salen, under dånet af kanonskott, hurrarop och den mest patriotiska hänförelse. Hvarje kompani intågade i ordning, helsades med ohejdad entusiasm. Det var skönt att se huru många af de från fjerran återvändande soldaternas anleten klarnade då deras blickar möttes af bekanta anleten och helsades af kända röster.

Vid åsynen af denna här, som nu fått lemna slagfältet och nedlägga sina vapen samt återvända hem och under jubelrop tågar in till de rikt dukade borden, välkomnad af otaliga röster, gripes min ande af obeskriflig hemlängtan. Jag kunde ej låta bli att tänka på Kristi kyrkas kämpahär. När Herren Sions fångar lösandes varder, då skall de vara såsom drömmande. Jag kände riktigt djupt mitt främ-

lingsskap i verlden. När alla, som kämpat på den kristna kyrkans stora slagfält, få hemlof och striden är slutad, vapenrustningen aflagd och de vinkas hem och tåga in till de rika borden och den ljufva hvilan, då skall det äfven blifva jubel och fröjd otalig. Jag kan ej hjelpa att min ande ville fly från allt det stoj och larm, hvarmed verlden i allmänhet omgifver sina fester. Jag ringaktar visst icke sann patriotism, men kände likväl djupare än förr innebörden af Jesu ord: "Mitt rike är icke af denna verlden."

Unge läsare, jag medgifver, att det är stort och hänförande att stå i ett sådant lands tjenst som vårt; och det torde kunna sättas i fråga om något land i verlden hyser en varmare tillgifvenhet för sina soldater än vårt land, Amerika. De amerikanska vapnen ega nu också icke blott sitt eget folks mest entusiastiska hyllning, utan hela verldens aktning och vördnad. Ej underligt då om en yngling gripes af lust att göra så mycket som möjligt af denna ära till sin personliga skatt. Men jag gissar att dessa unga män, som nu hemkommit lagerkrönta, lärt sig, att hvarje seger, äfven på de verldsliga slagfälten, är dyrköpt. Förakten icke att ställa eder i tjenst hos högste konungen i hans stridande församling på jorden. Hennes vapen äro visserligen andliga och se derför icke mycket ut för det yttre ögat; men de hafva eröfrat flera folk och länder än något annat rikes vapen och när den slutliga segerfesten skall firas till dessa vapens ära, kommer den ock att öfverglänsa alla andra.

I Minneapolis bjöds regementet på fri lunch i Expositions-byggnaden, sedan det i parad visat sig för det i stor mängd församlade folket. President McKinley var närvarande och helsade soldaterna välkomna hem. Vi instämma uti välkomsthelsningen. Det är nu godt om arbete inom alla fredliga värf. Varen välkomna åter till Minnesota I unge hjeltar från Manila.

OM HVARTANNAT.

C. A. H.

GENERAL Councils möte i Chicago den 28 September till och med 3 Oktober. — Det är icke min mening att här rapportera detta mötes förhandlingar. Detta är redan gjort genom den svenska så väl som engelska och tycka tidningspressen. Det var första gången som jag haft nöjet eller pligten att närvara vid något General Councils möte. Att jag kom i åtanke nu berodde säkerligen på det särskilda previligium, som vår synod genom ett beslut gaf sina delegater i år. Emellertid var det intressant att närvara vid det i flera hänseenden imposanta kyrkomötet. Att se så många grånade kämpar och få tänka, att de voro väktare på det lutherska Sions murar, redan det, var uppbyggligt. Något som också var i ögonen fallande på en nykomling, var den artighet, vänlighet, och broderlighet, som dessa lärda och erfarna män visade hvarandra och oss alla. De förstodo likväl att lägga kraft och klarhet uti sina framställningar. Väl lågo de flesta saker, som behandlades ganska aflägset ifrån oss Augustana-ombud, så vi kunde gerna icke göra annat än höra och se på, men äfven det har sin tid och betydelse.

Hade General Council varit, hvad dess namn antyder och såsom upplystes i vårt samfunds tidning strax före mötet, nemligen en rådgifvande församling, skulle det stora kyrkomötet säkerligen varit ännu mera uppbyggligt och lärorikt. För oss tedde sig General Council såsom en mycket agressiv General Synod, som hade så fullt upp med legislativa göromål, att icke några andra ämnen kunde upptagas. General Council eger och kontrolerar genom en styrelse en hastigt framåtskridande förlagsverksamhet, hvilken kräfde mycket erkännande, många rekommendationer och beslut. Likaledes eger G. S. en hemmission ,som uppenbarligen sträfvar efter att kontrolera all luthersk hemmission i detta land. Vidare utgifver G. C. en samfundstidning, som kallas "The Lutheran" och om jag hörde rätt tillhandlade sig ännu en vid detta möte af New York Ministerium. På dessa områden är ju vår synod väl utrustad och, så vidt jag vet, ämnar utveckla sig så mycket som möjligt. Det var derför helt naturligt, att ombuden från vår synod icke kunde mycket blanda sig i dessa förhandlingar, så vida det icke gällde att försvara vår synods råmärken.

Hednamissionssaken, som egentligen varit grunden till General Councils sammanslutning, hade under de två senaste åren vari invecklad i en ändlös strid mellan några af missionärerna på fältet och styrelsen här hemma, angående en infödings ordination till prestembetet, så att det blef icke tillfälle att höra eller tala något om missionen såsom sådan, utan om detaljerna i denna nära tvååriga strid. Fyra af missionärerna hafva resignerat och lemnat fältet. Styrelsen har antagit deras resignation och G. C. kunde ej annat än erkänna styrelsens åtgörande. Hvad som nu ligger bakom den mycket omtvistade ordinationen, är väl icke godt att säga, ty den gjordes till grund i alla handlingar till den rådande osämjan. Men man torde ej taga särdeles mycket fel, om man säger, att den egentliga orsaken till striden är att söka i de olika karaktärer, som kallats att arbeta på missionsfältet i Indien. Der hafva vi danskheten och svenskheten, tyskheten och amerikanism representerade, utan tvifvel alla kämpande för öfverheten. Somliga af missionärerna äro säkerligen mycket pietistiska och andra hafva kommit in i arbetet genom att hafva gått "the regular way." Vi veta huru det har gått här hemma när någon af dessa hafva upptagit mission vid sidan af våra församlingar. Det antyddes ock under diskussionen, att vi borde hafva flera fält, så att styrelsen kunde flytta sådana arbetare, som icke passade på ett särskildt fält. Månne icke detta visar, att hvarje särskildt synod borde hafva si-

na egna män och missionsfält äfven i hednaverlden. Jag kan ej komma ifrån den personliga öfvertygelsen, att Guds rikssak skulle bäst befordras derigenom både i hemkyrkan och hednaverlden.

Det enda man kan säga om rapporten, som styrelsen framlemnade, ifall man skall alls betrakta den såsom missionsrapport, är att den var lika sorglig som lång. Vore General Council en rådgifvande församling, som upptoge och diskuterade kyrkliga frågor af gemensamt intresse för den lutherska kyrkan i Amerika, då förutser jag, att det skulle vara utomordentligt lärorikt för dem, som hade råd och lägenhet att närvara.

* * *

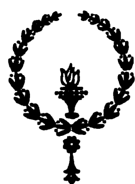
Det är med stort nöje vi mottaget underrättelsen om, att Augustana University Association lyckats i sitt arbete så, att den värderika egendomen kunnat öfverlemnas åt skolan utan skuld. All heder åt senator Erikson, som ställt sig i spetsen för de bättre lottade svenskarne i Amerika och visat, huru vi kunna få ett i finansielt hänseende betryggadt läroverk. Det är genom att sålunda befästa de svenska pionirernas råmärken, som vi bevara åt vår nation här i landet en hedersplats. Endast i den mån vi deltagit i vårt folks historiska utveckling i Amerika förstå vi att värdera dess historia. Låt derför flera göra dylika insatser, och sålunda bereda sig sjelfva hedersplatserna i svenskarnes nationela utvecklingshistoria i detta vårt adoptivland. Det är förnämligast dessa kristliga inrättningar, som våra fäder hafva grundat, hvilka sammanlänka oss med framtiden. Åt dessa skall man ock mer och mer anförtro de gåfvor, genom hvilka man önskar höja och förstärka vårt nationela anseende här i landet. Vi lyckönska vår Alma Mater att af en svensk hafva fått en så furstlig gåfva. Vi önska att många sådana ättlingar må uppväxa i den nya fosterjorden.

* * *

Ett nytt storartadt observatorium har i dagarne upprättats i Moline, Ill., och en ny Nordstjerna har redan blifvit upptäckt vid Illinois' horisont. Många astronomer synes och hafva uppdukit med denna företeelse. Jag har hört om, att i framtiden någon annan planet skulle blifva vår Nordstjerna, men jag kunde aldrig tro, att tiden för ombytet var så nära. Att den skulle blifva synlig i Moline först faller sig helt naturligt, ty der hafva vi en "ad astra" blickande broder, men förgäfves sökte jag hans namn bland de nya kolegerna. När jag sedan fick se, att nordstjernan var inkorporerad under staten Illinois' lagar, då begynte jag förstå, att ingen riktig astronom var med. Vid något närmare skärskådande blef det klart, att det endast var ett nytt assuransbolag, som hade bildats i Moline. Härvid kan jag ej annat än gratulera min vän H., som så lyckats astronomisera sin omgifning. Det är ju att hoppas, att den broderlighet, som råder inom samtliga liknande välgörenhets anstalter, må gifva den nya planeten svängrum och lefvebröd.

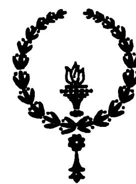
* * *

Ungdoms-Vännen väntar att kunna fullborda arrangerandet om ny permanent utgifningsbyrå med nästa nummer. Detta och föregående nummer hafva vi nödgats utgifva under ett tillfälligt arrangemang med en amerikansk firma och det är orsaken till de tråkiga ombrytningsfel m. m. som insmögo sig. Vi bedja vänligt om öfverseende. Om våra vänner, som restera med sin prenumeration godhetsfullt ville insända det lilla beloppet strax, skulle vi snart vara i god ordning igen. Ungdoms-Vännen tackar alla på förhand som efterkomma uppmaningen. Adressera alla skrifvelser: Ungdoms-Vännen, 252 E. 9 street, St. Paul, Minn.

UNGDOMS-VÄNNEN.

Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

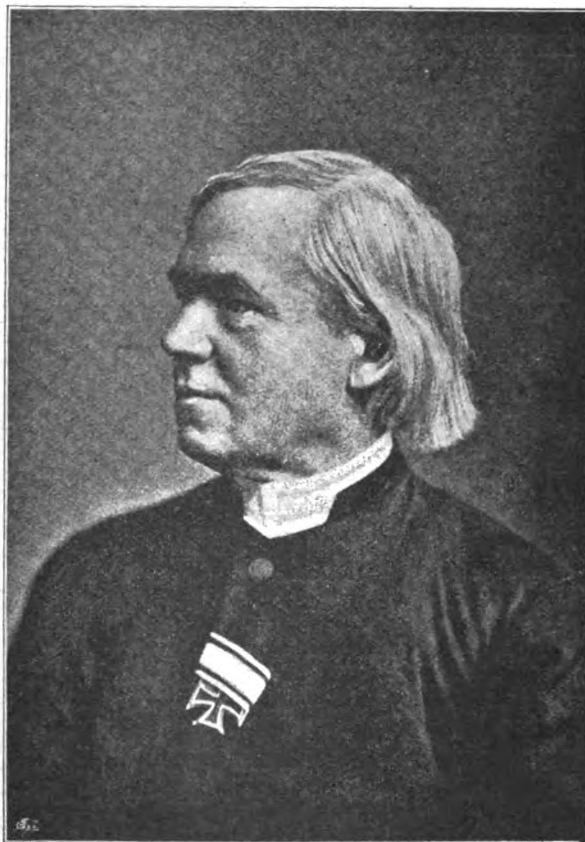

"Lyckliga ungdomstid! Huru ljuf är icke den dager, som faller öfver dina stigar, när nådens sol uppgår öfver dig!"—WIKNER.

ÅRG. IV. MINNEAPOLIS OCH ST. PAUL, MINN., NOVEMBER 1899. N:o 11

DÅ FÖRFATTAREN ännu var en liten gosse och med sin väska på ryggen gick i skolan der liksom i alla andra skolor en hel hop både lärdt och olärdt folk höll hus, hörde han en gång vid ett högtidligt tillfälle ett tal af den gamle rektorn. Talet var kort och godt och behagade mig ofantligt mycket. Den käre gamle läraren talade nemligen om en vurm, som är gemensam för nästan alla gossar, nemligen vurmen att samla. Häri hade han mycket rätt. Den ene pojken klättrar som en katt upp i de högsta träd för att leta efter fågelägg och är lycklig, om han kan för sin samling köpa eller byta sig till ett struts- eller kolibriägg. Den andre jagar efter fjärilar och skyr ingen möda för att kunna samla så många som möjligt i sin låda. Det går honom dervid ofta ej en hårsmån bättre än metaren. som efter lång väntan i stället för en fisk drager upp en gammal sko eller en hop sjögräs på kroken, ty ofta fånga fjärilsjägare endast blåklockor och gula smörblommor i sin hof, medan fjärilen muntert flyger sin väg och skrattar åt blåklockfångaren. En tredje samlar stenar och knackar bitar från alla berg samt förskonar icke ens konsolerna eller marmorskifvan i förmaket för att fullständiga sin samling, äfven om detta på samma gång åtföljes af en örfil, som han får lägga till de andra, som han redan förut förvärfvat. En annan slår sig på rariteter och antiqviteter och skulle gerna offra alla sina smörgåsar för att förskaffa sig de tänder, som den tappre riddaren Huon en gång slog ur munnen på kalifen af Bagdad. Den gamle rektorn menade, att det skulle i stället bättre löna mödan att samla något varaktigare än fågelägg och fjärilar, som ändå slutligen förtäras af mått och mal, nemligen skaffa sig en historia om far och mor, om föräldrar och morföräldrar, så långt som minnet och papperet räcka till.

Och äfven häri hade den gamle rektorn rätt, ty på detta sätt växer ynglingen helt oförmärkt in ej blott i sin familjs historia, på samma sätt som flickorna på landet småningom växa i den långa konfirmationsklädningen, på hvilken modern först lagt upp qvartersbreda veck. Genom familjehistorierna får gossen kasta en blick liksom genom ett litet titthål in i de händelser, som försiggått hos folket och i verlden, och han lär sig historien derom nästan utan att märka det och utan både baklexor och tårar! Och denna historia står lefvande inför hans inre öga, när han får höra, huru farfars far tjenat under gamle Fritz och spisat vid hans taffel, huru mormors far såg Bastiljen stormas och guillotinen uppresas, eller huru farfar illa behandlades af fransmännen och mor år 1813 måste gömma undan sina barn af fruktan för de danska kosackerna.

D:R EMIL FROMMEL.

Sedan jag hört detta tal, började jag samla familjehistorier och var alltid en ytterst uppmärksam åhörare, när min far eller min mormor talade om de förflutna goda och onda tiderna. Det finnes visserligen många familjehistorier ,som ej kunna tryckas och som böra sättas under lås, ty man hvarken kan eller får låta hela verlden veta allt. hvad man sjelf vet. Detta vill ej heller jag göra utan här endast visa, huru Gud vandrat med våra fäder och de med honom, och huru intet godt och ingen välsignelse någonsin fattas den, som vandrar på hans stigar.

Sedan jag första gången låtit denna lilla bok flyga ut i verlden, tänkte jag i min blygsamhet aldrig, att jag från så många håll skulle få så många bref med vänliga tacksägelser. Den ene frågade: "om också allt var sant som stod deri," liksom om jag, som är en "andelig man," skulle kunna låta trycka sådant som ej vore sant. En annan bad om benägen underrättelse, huru man skulle kunna få ihop en sådan familjekrönika. Han hade också lefvat med i verlden och kunde berätta några småsaker derom, men visste ej, huru han skulle begynna. Jag svarade honom, att han skulle

börja skrifva och sedan vid tillfälle någon aftonstund läsa upp det skrifna för de sina och se hvad det gjorde för intryck. Han skulle då snart finna, om han gjort historien för bred eller för lång och i så fall icke spara på saxen. En tredje ville veta, huru jag inrättat min familjekrönika och hvad det fanns för saker deri. För honom berättade jag, att jag i början en gång för alla uppgjorde ett stamträd för min fars, min mors och min hustrus slägt. Och derefter fick man se till, huru man kunde komma dem alla på spåren, och sådant kostar nu för tiden ej så mycket. Med några frimärken och en vänlig skrifvelse till högvördiga pastorsembetet i N. N. med anhållan om ett godhetsfullt utdrag ur familjeregistret samt tillägget, att detta utdrag måtte sändas under postefterkraf, kommer man långt. Har man sedan kommit så vidt, att man med någon säkerhet kan leda sitt stamträd tillbaka till Adam och Eva, så kan man känna sig lugn. Derefter började jag från tiden för mitt giftermål en hemmets krönika, begynnande med giftermålet och vigselakten, dikter och tal samt tilldragelser från bröllopsresan ända till första barnets födelse. Det senare får derefter äfven sin krönika med dopelsebevis, dop, faddrar och allt sådant som angår dess födelse, lefnad, handlingar och yttringar. Den första tandens ankomst antecknas, men icke de följande. På detta sätt får hvart barn sin afdelning och sin särskilda låda eller kartong, men hufvudsaken dervid är, att den lilla mannen eller qvinnan får upplefva något att anteckna.

Vid sidan deraf gå anteckningarna om hemmets eller familjens krönika sin jemna gång. Allt, som kan vara värdt att anteckna från gamla eller nya tider, samlas under årets lopp i en blå ask för att på årets sista dag tagas fram för att ordnas och fullständigas med nya händelser. På familjefestdagar, då från öster och vester gamla och unga, barn och syskonbarn komma tillsamman, fullkomnas stamtaflorna ytterligare, då något gammalt fynd föreläses eller undersökes i afseende på dess äkthet och sanning eller lägges uti en röd ask, som förvarar sådant som hänföres till sagans område. Slutligen har jag en med svart papper öfverklädd ask eller afdelning, och dit samlas alla minnena från de bortgångna, liktal, gulnade blad och deras sista bref. Vid genomgången af denna ask har mina ögon ofta tårats, men inskriften på locket: "Memento mori" har alltid sin nytta med sig.

Herrar brefskrifvare böra icke vid sina anteckningar vara alltför nogräknade eller mena, att de blott böra anteckna stora händelser, ty äfven alla små tilldragelser äro intressanta för dem, som ha sinne för sådant, och de böra betänka, att det icke är de stora dragen utan de små, som slutligen göra porträttet riktigt likt. Till och med fräknar och lefverfläckar eller till och med den spirande mustaschen på tantens öfverläpp, hvilken hon alls icke vill låta synas, böra icke saknas på teckningen.

På detta sätt har författaren gått till väga. Vilja andra göra på ett annat sätt, har han ingenting att invända deremot.

Visserligen har han äfven fått uppbära klander af en och annan, som tagit illa vid sig öfver mina anteckningar och tyckt, att en kunglig öfverhofpredikant väl kunde ha annat att göra än skrifva minnen från sina gossår. Men jag har icke ändå ångrat det. Må gerna andra, som hafva lust och fallenhet derför, skrifva i kyrkopolitik och andra dagens frågor, — hvar och en bör ju arbeta på sin egen lilla jordlapp i vingården. Det kommer dock det hela till godo. Jag har skrifvit för min egen vederqvickelse på de fria stilla stunder, som mitt embetes pligter gifvit mig öfriga. Det jag tänkt på under årens lopp och som kommit till stilla mognad i mitt inre, det har jag sedan vid någon tyst midnattstund gladt låtit falla ned på papperet. Den, som icke tycker om hvad jag skrifver, behöfver ju icke köpa det. Under det brusande verldsvimlet, under dagsarbetets möda och den vexlingsrika närvarande tiden med dess kommande och gående bilder, har det för mig utgjort en stor vederqvickelse att på detta sätt kunna betrakta det lugna förtroliga hemmet, förändringarna i barnaögon och barnahjertan och återvända till flydda dagar i det dyra fäderneslandet, att handtera gamla gulnade papper och visa min varma tillgifvenhet för de kära, som ännu återstå mig efter så många hädangångna — allt detta, tänkte jag, kunde kanhända äfven tjena andra till vederqvickelse och glädje.

Nu för tiden går så mycket sönder i hoplimningen, men om det bästa alldeles ginge sönder, nemligen sinnet för hem och fosterland, skulle icke en gång den allra lärdaste afhandling kunna göra detta helt igen. Jag har derför genom denna lilla bok velat bidraga att bygga upp någon liten punkt i vårt folks lif och förtröstar dervid på en stor mans lika djupsinniga som vackra ord:

"Från barnkammaren blir verlden regerad."

FÖRSTA KAPITLET.

FRÅN MINA GOSSÅR.

HELSNING TILL DEN ÄRADE LÄSAREN.

VÅRT HEM.

Då författaren firade sin fyrtionde födelsedag, vid hvilken ålder, som bekant, en invånare i Schwaben först anses blifva fullt klok och förståndig, skulle han om aftonen till tack för alla vackra blommor och lyckönskningar berätta något ur sitt lif. Men det gifves väl knappast någon särskild del deraf, som är mera hänförande än lifvets morgon, till och med då man hunnit så långt, att det börjar lida mot aftonen. Ty då syntes allting vara så friskt och doftande, så fullt af dagg och solsken, om äfven här och der afbrutet af litet dimma eller små moln. Sanning och dikt, sjelfupplefvadt eller berättadt blandas derifrån brokigt tillsammans. Och det kan mången gång hända, att på tal derom brodern afbryter och säger: "Nej, håll, det var inte du, det var jag," men det förefaller likväl som om man sjelf upplefvat alltsammans. Derför valde jag också att berätta något från lifvets tidigaste morgon eller dess tidigaste del, tiden från det första till tionde året, hvilken man äfven kan benämna för den understa våningen. Derifrån flyttar man under de följande tio åren till mellan våningen, och derefter två och tre trappor upp till de vackra våingarna, som omfatta tjugo-och trettiotalen. Sedan drager man högre upp till den fjerde och så allt högre och högre intill den femte, sjette eller sjunde och ju högre det bär, desto besvärligare blifva trapporna, men på samma gång bär det också högre upp och allt närmare himmeln. Der uppifrån ser man ned på oron och jägtandet hos menniskorna, och ju högre man flyttat, dess mindre förefalla de i allt sitt görande och låtande. Man kommer dock härvid att tänka på den tiden, då man sjelf också rörde sig bland menniskor, hästar och fordon, spelade boll eller obekymrad slog sin flygsnurra mellan de förbigåendes ben, och kan ännu fröjda sig åt allt detta brokiga vimmel men är dock glad att ej behöfva genomlefva det för andra gången. Ty ingen menniska genomlefver sitt lif två gånger, och det der att "nästa gång vilja göra det bättre" är också en betänklig sak.

Till slut flyttar själen äfven från den öfversta våningen upp till den ljusa boningen, och kroppen drager i verklighet åter till jorden igen, derifrån den tagen är.

Men genom det jag sålunda berättade, kommo de alla

för att bedja mig, "att jag också skulle skrifva upp allt, såväl för mina egna barns skull som för andras," på det att den lilla boken skulle blifva till lust och glädje äfven för andra fäder inom det tyska riket, hvilka derigenom äfven kunde föranledas göra anteckningar ur sitt lif och sin ungdomstid såsom en kär qvarlåtenskap åt barnen. Men dylika anteckningar bör man göra i tid och icke tänka: "Det hinner du nog med, sedan du dragit dig tillbaka eller fått ditt afsked." och sådant händer äfven, — ty då komma mångahanda hinder emellan, såsom gikt i fingrarna, darrning i handen, eller kanske döden sjelf tager pennan bort. Man behöfver ju icke låta trycka det, utan kan låsa in det, så att ingen får läsa det.

På sådant sätt föranleddes författaren till dessa anteckningar, och han har sedan låtit dem långa år ligga otryckta, ty man behöfver väl besinna sig, innan man gifver bort åt främmande menniskor ett sådant stycke egendom och helgedom. Men många andra hafva deremot uppmuntrat honom dertill, och kanhända en och annan dervid också tänkt tillbaka till sin egen ungdom. Och om vid läsningen en glädjestråle kommer i något gammalt öga, eller en annan säger: "Så var det också hos oss i hemmet," och tänker dervid med tacksamhet på sina älskade föräldrar och på allt det goda, som Gud beskärde honom under ungdomstiden, eller en tredje derigenom kan känna sig mera tillfreds på gamla dagar med dess mångahanda besvärligheter, emedan han likväl en gång i lifvet haft det ljust, då skulle ju den lilla bok redan hafva något värde.

* * * * *

O, mitt barndomshem, o, mitt barndomshem,
Låt till dina helga rum
Mig ännu en gång, mig ännu en gång
I drömmar fly!
När farväl jag tog, när farväl jag tog
Verlden var för mig så full,
Då jag återkom, då jag återkom,
Allt var så tomt!

Så skulle det helt visst kännas inom författaren, om han nu åter en gång komme till sin gamla hemtrakt och till sin födelsestad Karlsruhe. Visserligen står staden fortfarande på samma ställe men har blifvit större och vackrare, och fastän husen till största delen äro desamma gamla bekanta, skåda blott främmande ansigten ut derifrån. Huru annorlunda mot på den tiden, då man på vägen till skolan tidigt om morgonen klockan sju till åtta kunde få se hvarje husinvånare i sin morgondrägt. Alldeles midt emot oss på nedra botten tittade herr kanslirådet i morgonrock ut genom fönstret, hvilande mot den röda fönsterdynan, under det han rökte sin pipa, och jemte honom syntes hans fru i morgonkofta. Vördnadsfullt strök man af mössan för att oföränderligt mottaga samma helsning: "God morgon, pojke, kan du din lexa?" Ja, med detta "kunnande" förhöll sig mången gång både si och så, och ofta nog kändes afund vid tanken: "Ack, om du kunde hafva det så bra som herr kansliradet Strohmeyer, som för länge sedan kan sina saker och ej behöfver lära sig mera."

Derefter gick vägen förbi bostaden för storhertigens flygeladjutant, den gamle generalen kastade en blick in i rummet för att se, om alla hjorthornen, främst det sextongreniga, ännu sutto qvar på sina platser, under det man långsamt gick förbi den hvita hönshunden, som icke kunde tåla att se pojkar springa. Då tog han dem för morkullor och ref sönder deras benkläder. Värden på källaren Valdhornet, herr Hartweg, stod redan utanför sin dörr, och derifrån kändes redan den goda lukten af de saftiga stekarna och af den kalla tobaksröken, som trängde ut från stamgästernas samlingsrum, der tobakspiporna hängde i rader liksom hufvudregistret i en orgel. Derefter vek man om hörnet in på Lamgatan, och der bodde två grannar midt emot hvarandra. Den ene var klädeshandlaren Nathan Levis, klädd i sin storblommiga kaftan och röda yllefess, gul i ansigtet som en qvitten och med sin väldiga örnnäsa, som återfanns i föryngrad skala hos hans barn. Rökande sin långa pipa med det stora bernstensmunstycket, underhöll han sig tvärs öfver gatan med grannen, bagarmästare Vorholz, Karlsruhes mästersångare och en af Justinus Kerners vänner. Derefter gick vägen förbi det stora hvälfda fönstret på det gamla köpmanshuset, der en liten vänlig herre hvarje förmiddag hade mottagning mellan klockan elfva och tolf. Han var stadens börsorakel, och hvarje dag på samma timme höllo samma herrar sin lilla ståndsriksdag hos honom. Och derefter hade man slutligen ordentligt kommit fram till elementarskolan.

Ingen af alla dessa lefver mera qvar, och ingen kommer heller mera med den gamla högtidliga frågan: "Pojke, kan du din lexa?"

Det ställe, som blifvit mest förändradt, är hospitalsplatsen, som låg i början af den stadsdel, som kort och godt kallades "Byn" eller på mera bildadt språk "Pannskaftet," hvilken utgjorde den äldsta och tillika den fattigaste delen af staden. Och liksom det sker i stora verlden, gick det äfven i min födelsestad: kulturen trängde från öster till vester, och "Byn" låg i öster.

Men äfven i "öster begynte det dagas," och de små envåningshusen med lerväggarna ha så småningom försvunnit för att här och der ersättas med ansenliga byggnader. Staden är belägen vid en biflod till Rhen, nemligen Landgraben, hvars källor ligga långt i det förborgade. I gamla tider och äfven på min tid drog detta vatten temligen synligt genom staden och vältrade sina svarta vågor, så att alla kunde se dem. Men småningom måste floden låta sig nöja att blifva öfverbyggd, då det syntes omöjligt att få vattnet klarare, och derför har detta vatten numera till största delen försvunnit för ögonen samt för ett underjordiskt lif. På min tid låg Landgraben öppen, gick tvärs öfver Hospitalsplatsen och hade många broar, men man kunde stiga ned och "fara till sjös," och för en pojknäsa utgjorde dess pestartade lukt alltid en viss njutning.

Huset, der vi bodde under de första åren af mitt lif, står ännu denna dag qvar. Jag kunde dock de senare åren aldrig gå förbi det utan en viss bäfvan. Flera år efter sedan vi hunnit växa upp, berättade vår fader derom följande, sedan han låtit oss länge bedja derom. På nedra botten bodde på den tiden en embetsman i stadens tjenst jemte hans fru. Detta par hade inga barn och inga bekymmer, men heller ingen frid, ty de voro af mycket stridiga lynnen, och ofta måste min far gå ned till dem för att söka bilägga deras tvister. På detta sätt förflöto flera år. Mannen hade ett mörkt, inbundet utseende, och ingen trodde honom om något godt. Han använde också mycket penningar för egen del, och detta gaf väl äfven anledning till mången strid. En vinterafton, under det att stormen hven och rasade utom hus, uppstod åter gräl der nere. Mina föräldrars sängkammare låg alldeles öfver deras sofrum på nedra botten, och der talades så högt, att man kunde höra nästan hvarje ord. Det blef midnatt, då hördes derifrån ett gällt anskri, hvarefter det plötsligt inträdde en dödstystnad.

Min mor vaknade deraf och ropade: "För Guds skull, det var ett förskräckligt ångestrop, der har säkert händt en olycka!" Min far sökte lugna henne under förklaring, att det blott varit de vanliga stridigheterna och grälet.

"Nej," sade min mor, "ett sådant rop har jag aldrig hört under hela mitt lif, det trängde genom märg och ben."

Föräldrarne hade ännu icke talat ut, då de hörde ett sakta klappande på dörren till förstugan. Min far steg upp och tände ljus. Derute stod herrskapets på nedra botten magra, rödhåriga tjenstflicka, klädd i blotta linnet, och hvilkens ansigte uttryckte den största förfäran, då hon sade: "Ack, herr professor, kom ned — frun...!"

Min far klädde sig hastigt, väckte några af atelierherrarne, hans konstnärliga medhjelpare, som hade sina sofrum i vindsvåningen, och tog dem med sig ned. I yttre rummet vid kaminen satt mannen och såg stirrande upp mot de inträdande. "Hvar är er fru," ropade min far så högt och starkt, att min mors hjerta der uppe bäfvade.

"Hon ligger der inne i sängkammaren, hon har tagit lifvet af sig, sedan hon först försökt döda mig," svarade han och visade sår, som han hade på händerna.

"Det är icke sant, ni har tagit lifvet af henne!" ropade min far. Dermed tog han ljuset, stängde noga dörren, som gick ut till förstugan och befallte de tre handfastaste af atelier-herrane att hålla qvar mannen, som tycktes ämna gå ut ur rummet. Min far gick in i sängkammaren, och den syn, som der visade sig för honom, var förfärlig. Mannens fru låg simmande i sitt blod, med händerna genomskurna och en stor knif borrad in i bröstet. Hon hade uppenbarligen försökt att försvara sig, då mannen höjde knifven mot henne.

Sedan min far öfvertygat sig om, att hon redan var död, stängde han kammaren noga och skickade två af herrarne till polisen. Gensdarmerna kommo, och sedan de satt handklofvar på mannen, förde de honom bort. På den tiden var lagskipningen ordnad på annat sätt än nu, och mannen nekade hårdnackadt till allt samt påstod, att han blifvit öfverfallen af hustrun, som, sedan hon insett, att hon ej kunde döda honom, derefter tagit lifvet af sig. Detta var mycket osannolikt, men han höll likväl på att blifva frikänd. Då blef äfven min mor hörd som vittne, och hon berättade om det gälla skriket, som hon hade hört. Derom hade mannen icke sagt någonting utan tvärtemot förklarat, att hustrun fullbordat alltsamman i tysthet. Men då min mor stod midt emot honom och noga angaf timmen, då det skedde, bleknade han och bekände allt. — Då han sedermera skulle afföras till tukthuset för att afrättas, tog han lifvet af sig på sjelfva fångvagnen, på det sätt att han borrade en liten sked, som han i fängelset slipat alldeles skarp, rakt in i hjertat och dog genast. Sedan den tiden var det hemskt i huset. Och detta dödsrop hörde min mor ljuda i sina öron in i hennes sena ålder.

Men denna plats var äfven genomväfd med minnen af ädlare slag, ty der hade min far tillbragt sin ungdom ända från sitt tioende år, och derför stod detta hus lika lefvande för oss som om vi äfven hade lefvat denna tid der. Och derför var det alltid en festdag, då vår fader berättade för oss om sin ungdom. En del deraf finnes antecknad i familjekrönikan, men jag tillägger här ännu något.

Min far föddes på slottet Birkenfeld, som ligger på bergsplatån Hunsrucken, hvilken på den tiden tillhörde grefskapet Sponheim i badiska området. Hans fader var markgrefvens byggmästare till 1799, då han förflyttade till Karlsruhe och bosatte sig der med sin familj. Och dermed var det för min fader slut med hans skönaste tid. På slottet Birkenfeld hade han skogen, fältet och frihet att tillbringa sin tid bland hästar, kor, får och höns, och slotts- och landtbyggmästarens gossar trifdes der utmärkt tillsammans med jägmästarens och landtdomarens. Genom denna trakt drogo fransmännens härskaror under general Ney, och der fanns alltid något nytt att se och af intresse för pojkar, om det än också ibland icke var utan sin ängslan. Afbrottet blef stort derifrån och till den trånga raka residensstaden med sina 12,000 invånare, der alla kände hvarandra. I stället för att förut haft egen lärare, som bar det just icke lärda namnet "Ochs," med hvilken barnen kommo väl öfverens,, skickades min far till skolan i dåvarande "Lyceum illustre," som låg ganska nära Hospitalplatsen. Och der fälldes de första tårarna såväl för de stränga lärarnes skull som i de första slagsmålen med skolkamraterna. Det var nemligen i Karlsruhe samma sed som i andra skolor: man måste tillkämpa sig inträdet der, och förhållandet pojkarne emellan var ungefär lika med tuppens, som på en främmande gård eller gödselhög först måste eröfra sig familjerätt genom mången ridderligt förvärfvad fjädertofs. Och en särskild omständighet försämrade härvidlag ytterligare saken. Farfar, som i sin ungdom länge lefvat i England, hade från den tiden en stor förkärlek för detta land och dess seder. Derför klädde han också sina pojkar på engelskt vis. En fin blå jacka bars tillknäppt öfver bröstet men lemnade halsen fri, och den breda hvita skjortkragen låg långt nedvikt öfver jackan; samt hvita pantalonger och skor. Hufvudet bars obetäckt, utan hatt eller mössa, med endast det kort klippta håret. På detta sätt uppträdde till lyceisternas förargelse de angliserade barnen från Hunsrucken. Lärjungarne på Lyceet i Karlsruhe deremot hade stora långa öfverrockar med gula uppslag på kragen och vid rockens alla hörn, gula skinnbyxor, som voro tillknäppta nedanför knäet, stora kragstöflar och höga, svarta halsdukar, ur hvilka hufvudet blott med möda kunde se sig omkring. Håret var pomaderadt och brändt i lockar och med en lång hårpiska, som räckte ända ned till marken, om det skulle vara rigtigt fint. Om sommaren bars på hufvudet en trekantig hatt och på vintern en tjock pelsmössa med en lång räfsvans ofvanpå. Så sågo infödingarne ut. Och detta gaf genast anledning till slagsmål, och skolfuxarnes hårpiskor fingo tillbörligt veta af det, innan det blef fred. Klockan tio erhöllo de förmögna gossarne frukost, bestående af ett glas vin och en varm rätt, som serverades af betjenter på skolgården. Min far berättade ofta om, huruledes de öfriga, mindre förmögna gossarne under frukosten vandrade till en bagare, som bodde i närheten af skolan. Han bakade skönt doftonde hetväggsbullar och horn af hvetebrödsdeg, och till nyåret "nissar" och "nassar" och annat af kringeldeg. Då hände det en gång, att bagaren somnade in vid ugnen, så att hela baket blef alldeles svart. Hans fru blef förskräckt och slog ihop händerna, då hon såg den stora skadan, och utropade: "Käre man, allt är förstördt."

Sedan bagarn besinnat sig, sade han: "Mor, gå ut och ryck de vackraste fjädrarna af tuppen." Hustrun ruskade på hufvudet, gick ut, och snart hörde man tuppen skrika. Hon kom in igen med fjädrarna. Bagaren tog dem och fästade en efter annan på hufvudet af sina svarta nissar samt väntade, till han fick se den förste pojken komma till skolan. Han ropade in gossen och i det han gaf honom en af sina svarta praktexemplar till skänks, sade han: "Pojke, i dag är det heliga tre konungars dag, i dag fins det bara negerkakor. Här har du en, men tala om det för de andra!" Pojken beundrade sin svarte nisse och visade den i skolan. Klockan tio stormade hela ungdomen in i bageriet; alla ville ha negerkakor, och inom några minuter var hela lagret slut. Förnöjd sade bagarn till sin fru: "Ser du, mor, det kommer alltid an på det namn, man ger en sak." och häri låg en stor sanning och icke blott en bagareqvickhet.

Ehuru stadens skolungdom på den tiden såg torr och

käkborgerlig ut, så spökade likväl i dess pomaderade hufvuden med hårpiskorna allehanda pojköfvermod. På residenset fanns äfven teater, och att komma dit utgjorde pojkarnes största glädje, men hvar taga penningar dertill utan att stjäla? Det fanns dock ett medel och det var att sjelf spela med. Men naturligtvis stod namnet icke på affischen utan de uppträdde under rubriken: "folk" med mera. Bland annat gafs "Donaufrun," ett mycket omtyckt stycke, i hvilket förekommer dansande säckar. Genast anmälde sig hunsrucker-pojkarne att med känsla och öfvertygelse uppträda såsom säckar. Det bar alltså genast in i säcken för att i stället få en fribiljett till öfversta raden vid nästa spektakel. Men den inpiskade säcken var icke tillräckligt säkert sydd, utan midt under dansen sprack den midt itu, och onkel, min farbror, gjorde sin kullerbytta derur midtför åskådarne, som genast kände igen honom och med en mun ropade: "Det är ju Frommels Edvard!" Och det gaf anledning till ytterligare spektakel der hemma, och alla teaterbesök blefvo derefter för längre tid förbjudna.

Att sjelfva spela komedi lockade också äfven starkt. Schillers "Röfvarbandet" var ett omtyckt teaterstycke, och röfvarlifvet ett af skolungdomens ideal. "Med öfverhetens höga tillstånd" kom en sällskapsteater till stånd på dåvarande "Affengasse," och derstädes uppförde åtskilliga skolpojkar "Röfvarbandet." Men en af hufvudsvårigheterna bestod uti att få någon flicka att åtaga sig styckets enda qvinliga roll och få henne att våga sig in ensam bland "röfvarne." Slutligen lyckades det mot många försäkringar och löften att förmå en kusin till en af röfvarne att åtaga sig Amalias parti. Affischerna blefvo utdelade, en blygsam afgift fastställdes, huset var utsåldt och föreställningen begynte. Men i tredje akten höll hela stycket på att komma på fall. Då "röfvarne' 'räknade öfver sin stora vinst, öfverenskommo de att derför köpa sig korf, skinka och öl, såsom varande en högst värdig förtäring för röfvare, men Amalia ville för sin del hafva tårtor och inlagd frukt, och detta ville pojkarne icke gå in på. Gråtande sprang hon ut på gården, satte sig på en vedstapel och sade: "Jag spelar inte mera med." Och min farbror Edvard, som spelade Karl Moor, behöfde all sin inställsamhet och öfvertalningsförmåga samt löfte, att hon skulle få sin del särskildt afräknad för sig, innan hon kunde förmås att gå in och fortsätta, hvarefter spektaklet spelades till slut.

Men det riktiga slutet derpå kom först efteråt. Genom sitt stora antal hade de spelande fått fast fot i samhället. Gevär och sablar, slokhattar och till och med penningar funnos ju redan, röfvarevisan kunde de äfven sjunga — hvad felades dem då? Ingenting annat än att ännu en gång uppföra det lyckade stycket på allvar. Ungefär fem timmars väg från Karlsruhe låg den gamla förfallna riddareborgen Ebersteinburg, på den tiden midt inne i skogen, och den utgjorde en lämplig och härlig tillflyktsort för röfvare.

Kläderna gömdes vid ett ensligt liggande värdshus, som låg ett stycke utanför stadsporten, och på det att portväktarne ingenting skulle märka, begaf man sig ut en och en genom olika stadsportar och möttes i värdshuset. Der bytte man om kläder, och i nattens stillhet marscherade röfvarebandet sedan genom den bebyggda trakten samt anlände vid midnatt till Ebersteinburg. Vid dagens inbrott, sedan bandets sinnen behörigen ryst vid anblicken af det gamla underjordiska fängelset, sattes borgen i försvarstillstånd, ingången barikaderades med stora stenar och vakter utsattes. Derpå upptändes eld och kokades ägg och kaffe, och de korfvar, som ännu funnos qvar sedan teaterföreställningen, framtogos och blefvo fullkomligt uppätna. Följande dagen beslöts att göra ett nattligt öfverfall på byn Ebersteinburg för att efter alla konstens regler bemägtiga sig några gäss, som skulle behörigen slagtas och stekas. Öfverfallet sattes i verket med stor skicklighet och list och lyckades fullkomligt. Men deruppe från borgen sågs röken uppstiga i luften, då gässen stektes, och bönderna fäste sin uppmärksamhet derpå. Den plundrade bondhustrun upphäfde hämndskri, då hon saknade sina gäss och klagade hos landtfogden. En af bönderna företog sig samtidigt att gå upp till borgen, men mottogs af den utställda vakten med ett löst skott. Vid skottet rusade strax alla fram, och bonden sprang i dödsångest derifrån till fogden och skrek: "Der finnes röfvare deruppe, rigtiga mordbrännare!" Fogden lät stormklockan röras och sammankallade gensdarmerna, hos hvilka redan förut gjorts förfrågan från residensstaden, "om man icke sett till några pojkar." Långsamt drog skaran, beväpnad med högafflar, slagor och gamla nattväktarespjut, upp mot borgen. "Röfvarne" sågo från vakttornet folket nalkas och begynte känna sig illa till mods. Efter att hafva hållit ett kort krigsråd, beslöt man att så fort som möjligt taga till flykten.

Men anföraren, en krigskunnig gensdarm, hade såsom försigtig general låtit omringa bergskäglan, så att ingen af fåglarna skulle komma undan. Och sålunda föllo de flesta af dem i böndernas händer, men sex, deribland min farbror, kommo undan, i det de klättrade utför de höga granarna och kommo ned illa tilltygade. Derpå begåfvo de sig springande till Karlsruhe. Strax utanför stadsporten träffade de tillsamman med de andra missdådarne, som blifvit transporterade hem i bondvagnar, och hvilka ropade till dem: "Vi hafva fått åka!"

Hvad allt detta sedermera hade till följd såväl i hemmen som efter strafftalen i skolan, kan läsaren sjelf lätt tänka sig. Och derjemte fick en annan, som icke varit med härom, slita mest ondt derför, nemligen skalden Friedrich von Schiller, som var en oskyldig orsak till att ungdomens hufvuden blifvit förryckta. Min fader var ej heller med, emedan han för tillfället fått ondt i ena foten, och han lyckönskade sig den gången att ha varit tvungen hålla sig till sängs.

Hela trakten omkring hvilken vi bodde var sålunda för oss insvept uti dylika historier, liksom uti en lefvande sagokrans, ehuru af allt detta, som då fanns, nästan ingenting återstår i vår tid. Att torget, der nu står den hemlighetsfulla pyramiden, hvilken innesluter stadens uppbyggares hjerta, och omkring hvilken vi trots förbudet så ofta under skollofvet lekte "hök och dufva," förr i tiden varit en stor kyrkogård, der stadskyrkan stod, kunde vi aldrig rätt öfvertygas om, lika litet som att skogen hade växt långt fram der nu gatorna gå.

Här på Hospitalplatsen bodde den ärevördige mäster Haldenwang, den berömde kopparstickaren och vår faders lärare, och der bakom låg det stora området, der höga rådets timmermästare, herr Kuntzle, hade sina stora timmerupplag, och der min far så ofta lekte.

Och vid nästa gata låg det hus, som en af mina mormödrar rådde om. Jag hade nemligen två sådana, hvilket är något som icke händer en och hvar, ty man ju har vanligen blott en mormor. Huru det kunde gå till, skall jag förklara i nästa kapitel. Men innan jag slutar detta kapitel, vill jag blott tillägga, att då jag trettio år derefter erhöll anställning i min fädernestad, efter det staden blifvit afdelad i olika kyrkliga distrikt, tillföll mig såsom den yngste presten pastoratet i denna min ungdomstrakt, "Byn," och jag kallades för "bypastorn." Och att det så-

lunda förunnades mig att få afbetala en liten del af den kärleksskuld, hvari jag stod till denna min så högt älskade födelsestad, utgjorde för mig såväl på den tiden som till min sista dag en källa till särskild glädje.

ANDRA KAPITLET.

NÅGOT OM FARFAR OCH MORMÖDRARNA, FADDRAR OCH ANNAT.

Den etthundratjugusjunde psalmen, i hvilken det står skrifvet: "Om Herren icke bygger huset, arbeta de fåfängt, som derpå bygga," gäller icke så mycket det hus, hvilket timmermannen bygger tillsammans med muraren; utan mera det, som består af lefvande byggnadsstenar, gamla och unga, farfäder, fäder, och sonsöner — ehuru det är en god sed bland timmermännen att lyfta på hatten och bedja verldens store byggmästare att vara närvarande vid husets byggande. I familjehuset växer emellertid barnet upp, men vet icke hvad som varit; det är dock bra, om det sedermera tager reda derpå och vet att berätta något om familjen.

I Frankfurt am Main bodde ännu i början af "den durchlauchtigste herr markgrefvens af Baden och Hochberg nådigast förordnade embetsman" ett på pergament konstnärligt skrifvet pass, genom hvilket i högvigtiga ordalag "för det högvisa, högvälborna och stränga rådet i den i fria staden Frankfurt gjordes kunnigt, att Juliana Margareta Frommel är ett lagligt barn och i det heliga dopet införlifvadt med den lutherska kyrkan och af oss alla hållet som ett äkta födt barn och skall fortfarande anses så. Hon har icke heller från härvarande högste landsherres eller någon annans sida varit belagd med någon lifegenskap utan är fullkomligt fri, lös och ledig från sådan, så att hon alltså kan söka och antaga borgarskap, när och hvar hon vill. Hvad för öfrigt hennes uppförande beträffar, så är derom oss intet dåligt utan allt godt bekant, hvarför vi ock på det bästa rekommendera henne till den höglofliga öfverheten i Frankfurt am Main." Sålunda hade hon då utvandrat med sin man, Kornelius Pilgram, och hade gjort sin bröllopsresa i sällskap med frisören Mack, hvilken från Frankfurt am Main rest dem till mötes för att förse den landtliga flickan med en reglementsentlig tupe, på det att hon i värdigt skick skulle kunna draga in i Frankfurt i huset "vid Trieriska hörnet." Herr Pilgram bar enligt bröllopskrönikan vid detta tillfälle "en himmelsblå frack, åtsittande benkläder och silkesstrumpor."

Besagda faster Pilgram var familjeoraklet, när det gällde slägtförhållanden. Ve den, som icke kunde finna sig till rätta i skaran af onklar, fastrar, mostrar och kusiner! Det var tio gånger sämre, än om en pojke i skolan i förskräckelsen blandade ihop de tyska kejsarne. Min far hade en gång vid ett besök i Frankfurt fått besked rörande familjestamträdet; vid minnet deraf varnade han oss och invigde oss så mycket som möjligt i familjens stamtafla. Med vördnad sågo vi derför på Durlachs torg upp på markgrefven med den röda fickan — han stod den tiden der på brunnen men måste ty värr utvandra för några år sedan — ty med denne markgrefve skulle ock vårt familjeträd och den första säkra kunskapen om familjens ursprung begynna.

Härom fanns det en dunkel sägen. Somliga påstodo, att den förste med namnet hade kommit från Italien och naturligtvis varit en tapper riddare och adelsman, andra åter, att han varit från Sverige. Ännu i dag är striden icke afgjord. Med stöd af en dunkel berättelse, att på spannmålssäckarna hos slägtets urfäder i Söllingen befunnit sig namnet "Frommheld," antogs följande vapen: kors och svärd i blått och rödt fält. Faster Pilgram visste emellertid allt noga och höll på, att äfven andra skulle veta det och hysa tillbörlig vördnad för familjen.

Detta förefaller för visso temligen gammalmodigt nu för tiden, då man knappt räknar slägt med syskonbarn, och då man genom det ledsamma kringflackandet i verlden knappt lär känna hvarandra, så att det lätt kan hända, att två kusiner säga hvarandra de värsta grofheter i en jernvägskupe och slutligen med "tillfredsställelse" märka, att de ha samma farfar, som dock helt visst föga skulle ha gladt sig öfver sina sonsöner. Då för tiden utvidgade man emellertid cirkeln och lät flera komma in i familjekretsen, äfven om de knappt hade en droppe familjeblod i sig. Äfven om de voro aldrig så aflägset slägt, nette de alltid "kusin," och man "kusinade" sig lättare genom verlden, än när man nu för tiden såsom vildt främmande klappar på dörrarna. Det nuvarande slägtet behöfver få litet mera aktning för och kärlek till familjen, om det icke helt och hållet skall splittras. Det är dock något annat, om man vet på hvilken gren af familjeträdet man sitter som ett blad, än om man utan vidare blåses bort af vinden.

Derför lyssnade vi ock uppmärksamt, då far talade om den gamle, ärevördige byfogden från Söllingen, om hvilken jag i en badensisk krönika till min glädje under titeln "Om några särskildt förtjenta infödingar och några få främlingar under Karl Fredriks tid" nyligen fann följande: "Frommel, byfogde i Söllingen, en tänkande man, icke endast med hänsyn till det utmärkta sätt, på hvilket han använde sina praktiska kunskaper i landthushållning, utan äfven till hans sinne för allt i det borgerliga lifvet. Markgrefven hedrade honom ofta med samtal. Frommel var full af hängifvenhet för fursten, men höll för öfrigt fast vid landtmannens enkla lefnadssätt. Dog på 1750-talet." — Den mannen var faster Pilgrams i Frankfurt fader och min fars farfarsfar.

Hvarje år gjordes derför en färd till Söllingen, till det gamla urhemmet, som jag ännu ser lifligt för mig med dess breda, starka gårdsport, vidsträckta gård och stora uthus. Visserligen var det redan i främmande ego, men namnet på den familj, som en gång bott der, stod ännu öfver porten.

En rigtig pojke är för visso mera intresserad af den lefvande nutiden än af det förgångna, och först längre fram kunde jag glädja mig åt att höra talas om de gamla.

Det är något märkvärdigt med en farfar och hans sonson. Båda dragas på ett särskildt sätt till hvarandra. Den gamle lyfter barnet så säkert och väl upp till sig, ej så tvärt som fadern mången gång gör, då han kommer från arbetet, och äfven han vill ha "sin glädje" af pojken. Hos båda hvilar rodnaden på lefnadshimmeln, hos farfadern aftonrodnaden, hos sonsonen morgonrodnaden. Ingendera har något att förebrå den andre. Har farfadern förlorat sitt hår, så har sonsonen ännu icke fått sitt, och de två flintskallarna blicka så förtroendefullt på hvarandra. Fattas mången saknad tand hos farfadern — så har ock sonsonen en tandlös mun att uppvisa. Den ena har icke långt från himmeln, ty i sonsonens öga glänser ännu något från ofvan, och farfadern har icke långt till himmeln, och ett sådant öga lyser äfven — kort sagdt, de fyra ögonen skåda i samförstånd mot hvarandra, och om farfadern har sonsonen på sitt knä, och denne sträcker sina armar mot honom, är detta icke något annat än då den späda murgrönan slingrar sig upp mot en gammal stam eller mur och som om de ville säga åt hvarandra:

"Mitt hjerta och ditt hjerta
Förstå hvarandra väl."

Eller har kanske icke farfar eller farmor en undangömd låda i skrifbordet, der det finns namnam? Och har han icke en blank silfverslant tagen i förvar för att vid något högtidligt tillfälle öfverlemna den åt barnbarnet? Vanligtvis utdelas ej heller något stryk hos de gamla, och de ha ej rofvor eler bönor till middag, så att barnet icke behöfver sjunga såsom vi ofta gjorde hemma:

"Rofvor, rofvor, ja, de ha
Tvingat mig från hemmet dra'.
Hade mamma kokat kött,
Hade jag ej blifvit trött."

Far- eller morföräldrarnas hus är alltid något som barnet välsignar.

Min farfar står ännu så lefvande för min själ. Hans rum vette utåt trädgården och det var vänligt och gladt som han sjelf. Farfar hade en vördnadsbjudande gestalt. Ett rikt, silfverhvitt hår betäckte den högreste sjuttioåringens manligt sköna hufvud, under de tjocka ögonbrynen framblickade två kloka och tankfulla ögon, fulla af mildhet och vänlighet och kring munnen lekte en skalkaktig humor, parad med den största välvilja. Jag såg honom aldrig på annat sätt klädd än i en lång rock och hög, hvit halsduk samt rökande sin långa pipa. På hans skrifbord stod en för mig hemlighetsfull ask, ett elddon. Aldrig nog ofta kunde han för mig göra experimentet, så att platinan glödde och fidibusen tog eld efter en liten knall. På spiseln stod kaffepannan; hela dagen rökte farfar och drack långsamt kaffe, som han sjelf kokat. Hur ofta använde man icke sedermera, då mor påstod, att tobaksrökning förkortade lifvet, som bevismedel deremot, att man kunde bli sjuttiosju år, äfven om man rökte, såsom farfar! Mor kom dock icke med det förkrossande bevis, som en tant använde, hvilken ville förehålla sin brorson det skadliga i att röka tobak.

"Men," sade brorsonen, "gamle farbror röker ju ständigt och är redan åttio år gammal."

"Å, dumheter!" svarade fastern, "han skulle redan varit nittio, om han inte rökte!" Hvarmed alltså rökandet skulle vara brännmärkt som en afskyvärd last. Men snusandet är ännu mera afskyvärdt, anser författaren, som ty värr lider under den förstnämnda lasten.

Farfar gjorde samma intryck som ett vackert aftonlandskap, som efter ett oväder ligger solbelyst framför en. Ty nog hade det varit oväder i hans lif, och öfver den vackra pannan voro ett par små moln lägrade. Född der uppe på höglandet, hade han som en munter prestpojke vandrat till gymnasiet i Lörrach. Då hände det i hans fjortonde år, att markgrefven Karl Fredrik, som trodde sina två ögon och öron mer än annat folks, sjelf besökte gymnasiet och höll examen. Det var till ungdomen han satte sitt hopp för att göra sitt folk till ett verkligt "kristligt, lyckligt och mycket rikt folk." Der träffade han då äfven prestpojken och kände honom på pulsen. Då han svarade klokt och skickligt samt visste ordentligt besked i matematicis och physicis, hade markgrefven honom i minnet, och snart kom ett bref från kansliet till kyrkoherden i Bettberg med förfrågan, huruvida han vore villig att släppa Vilhelm ifrån sig, i hvilket fall markgrefven ville sända honom till England, på det att han grundligt skulle få lära sig räknekonsten och stjernkunskap. Kyrkoherden i Bettberg tänkte: "detta kommer icke af en slump utan från Herren, som styr menniskornas hjertan som vattubäckar." Han hade åtta barn, som alla skulle bli något men som ännu hvarje middag satte fötterna under faderns bord och grepo sina gafflar utan att fråga hur dyrt hvetet eller smöret var på Lörrachs marknad.

Han skref derför ett tacksägelsebref till Karlsruhe, och den knappt femtonårige gossen for på ett fartyg till England och stannade der några år. Det var till välsignelse för hela hans lif. Han såg, att verlden var större än markgrefskapet och att det fanns flera menniskor i verlden än öfverfogden i Lörrach.

Så kom han hem och skulle på observatoriet i Mannheim kika efter stjernorna, om de alla funnes i ordning och ingen löpte kors och tvärs. Men i längden tilltalade detta honom icke, ty hans håg stod till byggnadskonsten. Så blef han byggmästare och flyttade som markgreflig tjensteman upp till Birkenfeld, der vi träffade honom i förra kapitlet. Sedan han förlorat nästan all sin egendom i kriget, kom han till Karlsruhe och blef till sist öfverbyggmästare med titel af råd. Der förlorade han sin hustru, som trofast delat all nöd med honom. Under blokaden på Strassburg störtade hans yngste son från hästen och sjönk i grafven efter långvarigt lidande i blomman af sin ålder, och sedan han aningsfullt i en dikt flera veckor förut på det noggrannaste beskrifvit sin begrafning. På kyrkogården der borta i Baden-Baden, i "Suckarnas allee," ligger han begrafven vid foten af ett vackert krucifix. Detta dödsfall gick fadern djupt till sinnes. I detta mörker såg han emellertid en ljus solstråle i min far, som alltid stod i det innerligaste vänskapsförhållande till sin far. I strid med dåtidens sed, då man af vördnad kallade föräldrarna ni, hade de båda bibehållit det förtroliga du. Hvarje dag gick min far till farfar, år ut och år in. Farfar var fars bäste vän — då jag såg dem båda och senare hörde min far tala derom, var det min innerligaste önskan, att äfven jag skulle kunna bli min fars vän, så som han var farfars. Och det har Gud ske lof äfven blifvit så. Hvarken kärleken eller vördnaden minskas dervid, och äfven då man sjelf blir gammal och har sitt eget hus och sina egna barn, är det en särskild Guds godhet att ännu ha en gammal far eller mor, som känner en ända från barndomen och derför kan se mycket på ögonen utan att man behöfver säga ett ord. Då ett par sådana gamla trogna ögon, hvilka sett och ledt oss från barndomen, brista, då brister mycket på samma gång, och då först känner man riktigt, att man icke har något hem i denna verlden.

Farfars lefnadsafton nalkades sitt slut. Ännu kommer jag dunkelt i håg den hedersdag, som han såsom en sista solglimt upplefde, hans femtioåriga tjenstejubileum. Vi barn blefvo högtidsklädda och utrustade med blombuketter och kommo tidigt på morgonen till Akademigatan, der farfar bodde. Den gamle såg så högtidlig och glad ut och tackade hvar och en hjertligt för all kärlek. Det djupaste intrycket på mig gjorde emellertid det, att storhertig Leopold förlänat honom Zähringer-Löwen (lejon)-orden, som låg i en mörkröd ask på bordet. Jag visste derför från barndomen hvad "Zähringer-lejonet" betydde och kom icke i samma förlägenhet som en gång en hederlig landsmaninna, då hennes man glädjestrålande kom hem och utropade: "Mor, jag har fått Zähringer-lejonet!" "Ack," sade hon häpen, "ack, hur kan du ta' hem med dig ett sådant djur; vi ha ju intet stall åt det!" Min präktige farfar hade efter femtio år gjort sig väl förtjent af denna orden men fick icke länge bära den. Hans porträtt hade skänkts honom och hans familj som ett minne. Det var ett förträffligt porträtt, som sedan hängde i vårt förmak och följde mig med sina blickar, när jag hade något ondt i sinnet. På jubileumsdagen skref han till sina underlydande följande bref, som är mycket betecknande för honom:

"På högsta befallning af H. St. Höghet, hvilken jag i tacksamhet högt vördar, inträder jag efter femtio års tjenst

i hvila och lemnar embetsförbindelsen med eder. Äfven om vi icke alltid varit af samma mening rörande tjenstefrågor, så ber jag, om jag gifvit anledning till missnöje, om öfverseende och fullständig glömska men på samma gång äfven om en fortfarande ömsesidig vänskap, hvartill jag har äran att till det bästa anbefalla mig etc.

Karlsruhe 1836, på 50:e jubileumsdagen 1836."

Tjenstemännens svar var rörande, fullt af tacksamhet och hängifvenhet.

Hans lif fortgick härefter i stillhet, i förberedelse till evigheten. Farfar var en from man och törstade och längtade ifrigt efter den gudomliga sanningen. Uppväxt på en tid, då evangeliets guld var sällsynt, måste han kämpa sig fram till ljuset. Kort före sin död skref han till ett barnbarn, som han högt älskade sedermera dekanen i Pforzheim:

"Mycken och hjertlig tack för dina välönskningar och dina böner för mig. Vid grafven, som står så nära, finner jag det så trösterikt, om fromma erinra sig mig och innesluta mig i sina böner, och då jag känner, hur långt jag står tillbaka i mitt salighetsverk, ber jag: Visa mig den väg, som jag skall vandra till saligheten för att nå den, skingra i mig de dystra tviflen, för att jag med klar blick och glad tillförsigt må kunna sluta med bönen: Herre, i dina händer befaller jag min ande." — —

Några månader före sin död hade han styrt om sitt hus, ordnat allt och väntade blott på sin hvilas afton. Sitt testamente hade han börjat med några ord, i hvilka han uttryckte sin tacksamhet mot Gud.

"Om det," säger han deri, "är vår nåderike himmelske faders vilja, att vi, kära hustru (hans andra) och barn, efter hans höga råd skola skiljas, så låtom oss framför allt barnsligt tacka för det myckna härliga, sköna och goda, som han förlänat oss, äfvensom för de pröfningar, som han skonsamt gjorde, förande allt till det bästa.

Ty Herren allting väl har gjort
Vår Gudi gifvom äran!

Om vi tänka tillbaka på de många flydda åren af vår samvaro, allt det svåra och hårda som tidsomständigheterna förde med sig, det härliga, som kom oss till del, äfvensom att det menskliga aldrig kan nå det fullkomliga, så måste vi med fullt och rördt hjerta säga:

Han allting väl har gjort.
Han för oss till ett bättre mål.
Ära vare Gud i höjden!

Låtom oss afsluta vår förening här på jorden så som vi önska, att den skall fortsättas bortom den:

Frid på jorden!

Ty det är friden, i hvars beskärm och skugga det lilla och det stora har mognat, som gifver oss glädjen i vår tillvaro i detta lifvet, fröjden i vårt handlingssätt, den rena njutningen af allt det kostbara, som så rikt bjudits oss:

Till menniskorna ett godt behag!

Alla jordens rikedomar, hvad äro väl de? En rök, som förgår, om de icke göras fruktbärande. Ande och hjerta äro äfven blott en rök, om de äro utan kärlekens eld. Betänken det, kära barn och barnbarn! — — Låten mig gå hem, mina kära, i den för mig så saliga tanken och hoppet, att I vidmagthållen kärlekens band såsom hittills, att det må ännu fastare slingra sig kring eder.

Förlåten hvarandra, om I felen. Trösten de sorgsna, bistån den nödlidande — älsken hvarandra inbördes, ty Gud är kärleken.

Guds frid, som är högre än allt förstånd, bevare edra hjertan och sinnen i Kristo Jesu. Amen."

Så kom hans slut. "Gråten icke, utan låten mig hvila," voro hans sista ord. Derpå inslumrade han stilla. — Dagen före begrafningen tog min fader mig med till sorgehuset. Der stod den öppna kistan. Min käre farfar låg i den i en hvit lång svepning, med händerna hopknäppta öfver bröstet. Det föreföll som om han sof. Jag hade dittills ännu icke sett någon död, men jag tackar ännu i dag min far för det att han tog mig med. Bilden af den älsklige, stilla mannen i kistan har följt mig genom lifvet. Jag grät då såsom barn gråta. De gråta, emedan de se andra gråta, de ana icke förlusten. Lifvet tager ut sin rätt, och några dagar, ack, kanske efter några timmar äro tårarne torkade och det lilla hjertat tröstadt. "När kommer farfar tillbaka?" frågade jag, och så fråga barnen ännu. — — Ack, förstode vi det rätt, skulle vi göra som barnen; då skulle det, om någon af de våra gingo bort, vara för oss som om han endast stigit upp från arbetet och gått in i det andra rummet och komme snart tillbaka. Så var då farfar en af de första gestalter, som framträdde för mig i mitt lif — och det var en ljus skimrande gestalt.

* * * *

Endast dunkelt erinrar jag mig min farmor, enka efter farfar. Men en sak glömmer jag aldrig: att hon till jul skänkte hvardera af oss pojkar en ljusröd väst med glasknappar, något "högst modernt" då för tiden. Hur stoltserade man ej dagen derefter på torget med en glad och frågande uppsyn: ser ni då inte hvad för en väst jag har? Hvad hon än skulle ha skänkt oss, hade intet haft en sådan verkan som västen.

Mera lefvande står mormor för mig. Min far hade förlorat sin första hustru. Af detta äktenskap voro min broder Carl och syster Bianca — vi andra tre pojkar voro af det andra äktenskapet. Men den första hustruns mor lefde ännu och var mycket vänlig och kärleksfull mot oss barn. Hon var redan då gammal, geheimerådinnan, en liten hopsjunken gumma i en stor, veckad hufva. Jag kom alltid att tänka på Rödlufvans mormor, som vargen utan vidare uppslukade, och fick för anmärkningen, att vargen skulle haft ett lätt besvär, om hon varit så liten och torr som mormor — en örfil af mamma. I hennes hem var allting ytterst gammalmodigt. Hvarannan tisdag åto vi middag hos henne och gladde oss alltid deråt, ty man åt "på tenn," hvilket gjorde ett djupt intryck; vidare lagade mormor för hvarje gång till våra älsklingsrätter. Bror Carl höll sig alltid till lefverbullar. Mormor hade också färskt potatisbröd, hvilket aldrig förekom hemma, ty mor ansåg färskt bröd vara skadligt, men vi tyckte det vara något utmärkt och "alls inte så rysligt farligt." De ålderdomliga skåpen rummen med de storblommiga tapeterna, den beständiga lukten af kamomill, den behagliga värmen under vintern och den djupa stillheten i huset i motsats till vår oroliga tillvaro och dertill den stilla, goda qvinnan med det något darrande hufvudet och den darrande rösten — allt detta gaf, jemte det stora bullret vid porten med jernklappen, hvilket angaf hvars och ens ankomst, ett egendomligt behag åt huset. Trots örfilarna — så var det ändå som hos Rödlufvans mormor!

Vi voro också så snälla och stilla som möjligt och uppehöllo oss helst i köket hos den gamla tjenarinnan Haan (Hanna) och hennes väninna Applone (Appollonia). Den gamla Haan var redan i slutet af sextioåren och hade redan firat sitt femtioårsjubileum hos matmodern. Vi tyckte bäst om, då hon berättade om sin broder, hvilken med de

badiska hvita husarerna tågat till Ryssland under Napoleon och icke kommit tillbaka utan torde ha frusit ihjäl der borta vid Beresina. Just detta dunkel, i hvilket hans lif förlorade sig och som lemnade fantasien fritt spelrum, var det mest intressanta. Kunde han kanske icke till sist ha blifvit fången och förd till Sibirien, der blifvit en rik pelshandlare, för att en vacker dag återvända till Haan — och Applone, som var hans fästmö? När jag sedermera såg Burgers Leonora "fara eftermorgonrodnaden," tänkte jag på de hvita husarerna vid Beresina och "Applone."

Hos mormor bodde äfven en gammal tant, en enkedoktorinna, som hade sina små skämt med oss pojkar och som äfven efter mormors död en tid lät oss komma till sig. Derefter såldes det gamla huset med dess vackra terasserade trädgård och de härliga krusbären och vinbären — en liten stilla verld slöt sig för oss. Ack, hur månget hus har sedan denna tid slutit sig för oss! Det var alltid en intressant lek att på qvällen bränna upp ett gammalt papper och deruppå se de glimmande punkterna löpa i det förkolnade papperet och sedan försvinna — "det är nunnorna, som gå till sängs i sina celler, och den sista, som stänger klostret," sade den gamla hjelpgumman. På samma sätt är det för mig nu; den ena ljusgnistan slocknar efter den andra, den ena efter den andra uppsöker sin hvilobädd, och slutligen kommer den sista och stänger huset.

Från detta hus härstammade äfven min gudfar, en duktig, trofast man; stilla och fridsamt lefde han i Strassburg. Af honom hade jag i faddergåfva fått sex silfvergafflar, hvilka på stora festdagar visades för mig för att derefter åter försvinna. Foro vi till Strassburg, ålades jag: "Helsa äfven på gudfar och glöm icke bort det." Detta gjorde jag ock redligen, ehuru jag alltid kände mig oangenämt berörd af de båda hundarna, som postade utanför. Men då tog gudfar mig med till ett litet gammalt värdshus vid Thomasplatz, der jemte gudfar några andra gamla ungkarlar åto förträffliga "godbitar."

ANDARNES KAMP I INDIEN.

RICHARD HANDMANN.

GENT emot sådan förderflig litteratur är det nu en dubbelt angelägen uppgift för den kristliga missionen att med god läsning motarbeta den förras inflytande. Mycket har redan skett och mycket mer hade kunnat ske om icke missionärerna vore så öfverhopade med arbete och om de blefve af hemlandskyrkan mera understödda äfven i det litterära bekämpandet af hedendomen. På ungefär 30 indiska språk är bibeln helt eller delvis öfversatt. Trettio missionstryckerier äro i jemn verksamhet för åstadkommandet af en inhemsk kristen litteratur på landets olika språk. Inom de 10 åren 1862—72 blefvo 3,410 nya böcker tryckta samt 1,315,000 skriftdelar, 2,375,000 kristliga skolböcker och 8,750,000 kristliga traktater utdelade. Främst bland alla står häri den tamuliska litteraturen.

En betydande andel i inflytandet på den indiska anden har missionens kärleksverk. Härom höres naturligtvis allra minst i missionsberättelserna, ty hvilken missionär skulle väl vilja orda om detta. Men hinduerna ha för sådant desto skarpare ögon och tacksammare hjertan, ty ingen dygd är i deras tycke större än välgörenhet och sjelfförsakande kärlek. Huru ofta har icke missionären godt tillfälle att öfva sådan kärlek under de svåra hungersnödstider, som periodiskt återkomma i hela provinser, och under förhärjande epidemier eller som fader för de faderlösa, vän för de fattiga, försvarare för förtryckta och oskyldigt häktade! På dylikt arbete har mången satt till lif och helsa. Derhemma ha deras namn snart glömts, men, såsom Keschab Tschander Sen sade, "i Indiens tacksamhet skall deras åminnelse bevaras". Deras död på arbetsfältet har ofta gjort större brèche i den indiska hedendomens fästningsmur än hela deras lif. Hvarhelst det gällde att afhjelpa skriande missförhållanden eller att draga fram i ljuset de fattigare folkklassernas rätt, som genom de högre kasternas bedrägerier trampats i stoftet, då var det för det mesta missionärer, som trädde in för de förtryckta och ofta under tunga offer tillkämpade dem rätt. Detta betygar för oss tvenne omdömesgilla vittnen. Sir Ch. Aitchison säger i ett redan citeradt tal:"Vid hvarje rörelse för folkets väl stodo missionärerna i främsta ledet."

Och lord Lawrence, en gång vicekonung af Indien, sade mot slutet af sitt lif: "Jag tror, att trots alla de många välgerningar, som Indien har att tacka andra folk för, missionärerna dock hafva gjort mer för Indien än alla andra välgörare tillsammantagna."

Ännu en viktig del af den kristliga missionens "stridskrafter" må vi ej glömma att nämna: qvinnornas arbete. Mångfaldiga gånger har den indiska hustruns ställning blifvit skildrad som en viljelös slafvinnas under sin man. De som närmare känna till förhållandena, i synnerhet i Sydindien, skola påstå raka motsatsen: de indiska hustrurna ha ett stort inflytande på sina män, på familjelifvet och barnens uppfostran; de äro kastsedens och de hedniska brukens väktare; för deras vantro måste till och med den upplyste mannen böja sig. Skall det indiska folket blifva omvändt, så måste äfven qvinnorna blifva vunna. Men dessa äro i synnerhet i Nordindien svåråtkomliga för manliga missionsarbetare. För den skull har den kristna missionen utsändt de s. k. Zenana-missionärerna, ett temligen stort ehuru mycket vexlande antal af qvinnliga medhjelpare (år 1885 räknade man 361), vid hvilkas sida står en stor skara inhemska "bibelqvinnor". Dessa

söka hufvudsakligen genom flickskolor, husbesök och de hedniska qvinnornas undervisande i deras hem vinna det qvinnliga slägtet för Kristus. Betraktar man flickskolornas utveckling, så ser man här något af det framåtskridande "i språngmarsch", samt försätter iakttagaren i förundran. För 30 år sedan underhöllos blott några få flick-elementarskolor på missionens hufvudstationer och i de större städerna, och de besöktes öfvervägande af kristna barn, blott af högst få hednaflickor, hvilka genom små gåfvor och andra lockmedel måste lockas dit. Och nu har flickskolornas antal vuxit så, att år 1886 undervisades inom presidentskapet Madras 58,797 flickor i skolor, som stå under regeringens uppsikt. Ännu år 1882 räknade man ej mer än 23,680 lärjungar; på 4 år har antalet alltså mer än fördubblats. Och nu betala många af dessa qvinnliga lärjungar skolafgift. Förr fanns det för flickor blott elementarskolor; år 1882 räknade man 71 mellanskolor, 13 högskolor (ett slags realgymnasium) uteslutande för flickor och 4 lärarinneseminarier. Ja, några flickor taga redan undervisning vid de kollegier, som förbereda till akademiska graden. De flesta flickskolorna äro mer eller mindre uteslutande försedda med lärarinnor och inspekteras endast af qvinnliga skolinspektörer. Vid universitetet i Madras studera ett antal studentskor medicin, och några ha redan tagit den lägre doktorsgraden.

På föranstaltande af förre presidentens i Madras fru och andra engelska damer, som ifrigt understödja hela denna rörelse till det qvinnliga slägtets höjande i Indien, har ett sjukhus för hinduqvinnor af högre kast uppförts, vid hvilket endast utexaminerade doktorinnor och sköterskor tjenstgöra.

Vi tyskar kunna nog mången gång önska, att icke dessa framsteg gjordes med alltför stor iltågsfart och att de indiska damerna icke alldeles så mycket tillhölles att efterlikna sina ofta alltför manhaftigt uppträdande engelska systrar. Men förvånas måste man, då man ser förnäma hinduer, som eljest så svartsjukt sökt akta sina hustrur och döttrar för allt europeiskt inflytande, nu ge vika för de engelska damernas anlopp och släppa den ena fördomen efter den andra. De som ännu för en menniskoålder sedan beprisade dumhet såsom hustruns bästa smycke och utskreko skrifkonsten såsom en frestelse för flickor till dåligt bruk, föra nu sina ännu späda döttrar till de qvinnliga missionärerna och äro öfverlyckliga, om de vid examen erhålla premier. Ja, de börja sjelfva på att inrätta flickskolor efter europeiskt mönster. Att beträffande flickskolornas undervisning de kristna stå framför alla andra folkklasser, behöfver knappt nämnas. Hvad beträffar gossarnes skolbildning, så stå de kristna ännu efter bramankasten, hvars skolynglingar också i examen vanligtvis lyckas få högsta betygen. Men det synes oss nästan som ginge man för långt, när man till exempel utnämde en ung kristen flicka, som tagit "en briljant examen", till "fellow" vid universitetet och docent vid en af de högsta läroverken i Ahmedabad och då från Bengalen berättats, att bland de bengaliska kristna finnas många filosofie och medicine doktorinnor och baccalauriae artium. En hedersam gammal hindu måste bli alldeles yr i hufvudet, då han ser detta kullkastande af all "gammal god" ordning. Mera glädjande är det, när man får höra, att zenanamissionärerna åter uppsöka sina unga lärjungar, hvilka ty värr allt för tidigt tagits ur skolan för att bortgiftas, och dervid blifva i allt flera och flera hindufamiljer väl mottagna. Huru mycket hinduerna frukta detta arbete på deras hustrur och döttrar, framgår af en traktat, som de nyligen utgifvit i Madras emot missionen. Deri läses: "Våra hustrur, som ha fått undervisning i missionsskolorna, komma icke mer att vandra efter de i religionsböckerna föreskrifna sederna. Den sanna religionen kommer att försvinna, och en de dårars dåliga religion skall uppfylla hela Indien. . . . Derför, stån upp! Det är redan hög tid o. s. v."

I sanning, om man sålunda ställer fram för sin själs öga den kristliga missionens stridskrafter i Indien, så kan man icke värja sig för det intrycket: i all sin ringhet och brist är det dock en betydande krigsmakt, hon för i fält och med hvilken hon dag efter dag belägrar, underminerar och angriper hinduismens fasta jätteborg. Visserligen förlamas ofta hennes arm genom mensklig svaghet, dårskap och oskicklighet, som ju äfven i menniskans heligaste gerning griper störande in — vi ha upprepade gånger måst påpeka detta — och hon skulle intet kunna uträtta, derest icke bakom henne stode en gudomlig makt, som genom sådana svaga redskap vill fira sin egen seger och som har sagt: "Mitt ord skall icke vända tillbaka till mig fåfängt." Med denna makt förbunden blir missionen en segrande makt. Bevisar hon sig såsom sådan äfven i Indien?

OMHVÄLFNINGEN.

Hos ett så djupt anlagdt och högt begåfvadt folk som hinduerna, som i så hög grad har lefvat sig in i sin religion, så låtit henne sammanflyta med folkanden till den innerligaste enhet samt genom en rikhaltig litteratur, genom konst och filosofi på det rikaste utrustat henne och dessutom genom kastbanden fängslat vid henne hvarje individ — bland ett sådan folk kan man redan i förväg veta att hastiga massomvändelser icke äro att påräkna. Betänker man vidare hindukaraktärens personliga svaghet och den medfödda eller inlärda vanan att underkasta sig det helas omdöme, synes äfven enskildas omvändelse menskligt taladt vara en omöjlighet. "Alla eller ingen" är kastarnas lösen. För

den skull nödgas den kristliga missionen i Indien vända sig till samfundet och framför allt söka inverka på den allmänna meningen. Och derför är här missionens frukt i första rummet att söka icke i de omvända hinduernas antal utan i omstämningen af de tongifvande hinduernas religiösa åskådning. Fråga vi, huruvida tecknen till en sådan omstämning kunna påvisas, så kunna vi frimodigt bejaka den frågan.

I det yttre märkes visserligen åtminstone i Syd-Indien (ty hvem kan yttra sig allmänt om ett sådant landområde som den indiska halfön är) blott på helt få orter något aftagande i afgudatjensten, templens förfall och inskränkning af afgudafesterna. Tvärt om ser man här och der nya tempel uppstå och gamla bli reparerade. Ofta är dock detta endast ett tecken till stigande välstånd. Köpmannen eller godsegaren, som blifvit rik, tror sig på detta sätt bäst använda sina penningar: det förskaffar honom ju icke blott förtjenst hos gudarne utan ock i verlden. Men någon allmän religiös hänförelse hos folket eller ens inom någon enskild ort eller kast, så att under samverkan af alla händer och krafter och offervilliga hjertan ett storartadt byggnadsverk frambringas, jemförligt med forna tiders jättelika tempelbyggnader — något sådant förekommer icke mer. Den och den rike mannen, den och den rika pagoden bestrider kostnaderna — dervid stannar det. Sten och kalk utgöra ingen religion. Hennes kraft ligger i hjertat, i hennes andliga makt öfver sina anhängare. Men här är just den punkt, der tungan på vågen börjar luta till hinduismens nackdel. För en uppmärksam iakttagare visar sig detta redan vid afgudafesterna. Visserligen firas dessa ännu med all möjlig pomp och ståt och blifva talrikt besökta. Sedens makt nödgar härtill och jernbanor, extra tåg m. m. underlätta färden. Många mena nog ännu allvarligt med sina pilgrimsresor, tvagningar och offer. Men hvad som ditlockar den stora mängden, det är skådelystnad och begäret att få roa sig. Personer, som ha tillfälle att jemföra förr och nu, betyga, att pilgrimernas antal aftagit på många orter. Ofta är det svårt att finna folk, som vill draga afgudavagnarna; man måste dertill tvinga fattiga parias. Det finnes redan en hel mängd hinduer, som vid dessa fester lysa med sin frånvaro. De skulle blygas, om en europes öga ertappade dem tillbedjande en afgud. Gå de någon gång in i ett tempel, så sker detta för att göra hustru och barn till viljes. Dessa hinduer höra för det mesta till de ofvan omtalade "bildade". En sådan skref nyligen till en missionär: "Hinduernas nuvarande religionsöfning är blott en tom förevändning. . . Vid de religiösa festerna förekommer intet annat än larm och lustbarheter. I templen ser man blott på danserskorna. Der finnes ingen verklig tillbedjan, ingen religiös undervisning, ingen hjertereligion. De känna att afgudadyrkan — detta det indiska folklifvets öppna sår — med alla dess missbruk är den svagaste punkten i deras religion; derför gå de helst densamma tigande förbi, eller söka de genom symbolisk tydning inlägga deri en mening, som ingen begriper. Och icke heller vill det beprisade utlåtandet af de indiske "vise" längre hålla streck, hvilka nemligen, ehuru de för egen del visst icke vilja veta af bilderdyrkan, likväl rekommendera den för det okunniga folket, som första steget till Guds tillbedjan. Ty om än så vore, qvarstår likväl alltid förpliktelsen att skaffa folket upplysning och lyfta det upp till en högre ståndpunkt. Att afstänga massorna från de öfre klassernas bildningsmedel, det går nu för tiden inte mer för sig i Indien.

En gradmätare på religionens makt öfver folkanden är det anseende som presterskapet åtnjuter. Ingenstädes ha presterna haft större helgongloria än i Indien, der de "två gånger födde" bramanerna dyrkats som "bhudevas", d. e. jordegudar. De veta alltför väl, att deras hela skrå står eller faller med afgudarna. Derför äro de ständigt betänkte på att bibehålla sin ställning. Och i det stora hela står ännu massan af folket bakom dem. Men på senare tid visa sig allt flera och flera tecken, som tyda på att tempelpresternas anseende håller på att försvinna. Deras moraliska förfall, girighet och oförbätterlighet gräfver deras egen graf. Denna anmärkningsvärda omhvälfning blir oss först då rätt klar och tydlig, när vi öfverskåda de sista 60 a 80 åren. Intill år 1833 gynnade det Ostindiska handelskompaniet öppet afgudatjensten. Det fruktade, att missionsverksamheten med sitt predikande och sina skolor skulle kunna skada dess handelsintressen, kanske rent af framkalla en resning bland folket. Kompaniet blygdes derför icke att öppet gynna tempelhedendomen, tog till och med i sina händer förvaltningen af tempelgodsen, aflönade presterna, bajadärerna o. s. v. Men sedan engelska parlamentet år 1833 utfärdade förbud häremot och ännu mer sedan 1858, då engelska kronan öfvertog regeringen i Indien, har England helt och hållet dragit sig tillbaka från nämda förvaltande af templens rikedomar. I öfver 30 års tid ha nu templens egna prester sjelfva förvaltat dem. Och hvad har visat sig? Afgudarne befunno sig bättre under "Mletschas", barbarernas, de kristna utländingarnes vård, än under sin egna tillbedjares. Det gick som det indiska ordspråket lyder: "Är väl tempelkatten rädd för guden?" Än saknade en gud, när han bittida om orgonen uppvaknade, ett af sina diamantögon, än någon annan dyrbar juvel. En prest i Calcutta blef ertappad af polisen, just då han bar bort en dyrbar afgudabild i en påse. Här och hvar befanns tempelgodset innan kort vara så pass för-

skingradt, att offren och tempeltjensten led derpå. Icke under, att allt flera röster höjde sig mot sådan oärlig förvaltning. Man gjorde och gör sig ännu alla möjliga bemödanden att förmå regeringen att på lagstiftningens väg sätta en gräns för detta allmänna rofferi samt tillsätta en komite, som skulle ha öfveruppsigten öfver samtliga tempelgodsen.Och hvem är det, som har sådan uppsikt af nöden? Ingen annan än bramanerna sjelfva. Och så har man börjat låta dessa annars oantastliga "jordegudar" undergå en sträng kritik. Man beklagar sig offentligen öfver tempelpresternas förfall, att i en tid, då sjelfva parias börja besöka skolorna, många prester hvarken kunna läsa eller skrifva men mycket bra förstå sig på stöld och tjufveri. En "uppriktig hindu" skrifver i en inhemsk tidning följande: "Deras Heligheter inför domstol. Våra presters exempel är för gemene man förderfligt, och en andlig kräfta gnager vårt innersta utan att vi märka det. Processlustan hos några — om icke alla — prester, hvilken på sista tiden har besudlat våra domstolsplatser, festpilgrimernas afgifter, som vanligen aftvingas dem och läggas för Deras Heligheters fötter, de s. k. reningarne, som de företaga med vissa om än aldrig så lastbara personer, blott dessa låtsa sig vara botfärdiga och betala ett par rupies, i det man bränner dem (på tungan) — hvad annat utvisar detta, än att vi midt ibland oss ha ett skändligt påfvevälde och att djefvulen, när han vill, kan förkläda sig äfven till munk?! Gudarna har man här och hvar redan smält ned till koppar och saltkar, men dessa Heligheter, som äro fräcka nog att exkommunicera dem, som afkasta den fallne Lucifers ok, skola en dag darrande och med samvetsagg stå inför en uppvaknad nations tribunal." På finare vis men så mycket skarpare skrifver en magister artium i Madras vid namn Rangatschari i en artikel med titeln "The Hindu Social Reform": "Vi äro ett folk med en gyllene tidsålder, hvilken träder allt längre tillbaka i det förflutna. Men det förflutna släpper icke oss; vi lefva alltjemt i gången tid. Anden i vår religion är försvunnen. Hennes lefnadsdag är förbi, hon har alldeles råkat i stillestånd. . . . Det är numera bramanens plikt att sörja för sig sjelf, ty ingen annan sörjer för honom, enär man numera inser, att han som braman icke bekläder något offentligt embete. Till följe af den nästan totala sammanstörtningen af det indiska samhällets gamla organization öfverlemnas han åt sig sjelf. Bramanerna, som ha religionen till sitt yrke, börja nu på att tigga, låna, ja stjäla hvad de behöfva. De kunna icke få någon högre bildning, ingen aktning för sig sjelfva eller karaktärsfasthet och blifva derföre af ingen aktade."

Må vi föra dessa starka uttalanden tillbaka till deras rätta mått: visst åtnjuta bramanerna ännu ett visst anseende hos en stor del af hinduerna, men hos en annan del ha de ohjelpligt förlorat det. Nämde magister, som i Madras har stort anseende, skulle icke ha kunnat föra ett så dräpande språk, om han icke vetat sig tala i en hel folkklass' namn nemligen de "bildade hinduernas". Dessa ha förlorat så väl fruktan för gudarna som respekten för presterna, emedan de förlorat tron på sin religion. "Huru många af bildade unge män tro ännu på Schastras?" Denna fråga uppkastades nyligen i ett läroverk i Calcutta. "Icke en bland hundra," svarade en student. Men en annan rättade honom och sade: "Icke en bland tusen." Alla studenterna instämde i det senare svaret. I Sydindien är bramanens och kastens makt ännu alltjemt stor, större än i det framåtskridande Bengalen. Men om än procenten af "otrogna" här är något mindre, är dock stämningen inom denna klass äfven här densamma. Beröringen med vesterlandet, med kristendomen så väl som med den europeiska vetenskapen är lik en väldig stöt, som krossar den gammalindiska tankeverlden. En af menniskohänder tillverkad gud af ler eller sten, en jordskifva, buren af 8 elefanter och omgifven af 7 haf (salt-, mjölk-, vassle-, smör-, honung-, palmvin- och sötvattenshafvet) med det upp till himmelen räckande berget Meru till medelpunkt, själars vandring i råttors kroppar, i växter och stenar — alla sådana läror ur de gamla Schastras äro för en det nya vetandets lärjunge någonting otänkbart. Samma stöt sönderkrossar äfven den indiska himmelen, boningen för många millioner gudar. De hedniska gudarne äro "dödliga". Detta medgifva hedningarna sjelfva. Dödliga äro de gamla naturgudarne. De äro ju underkastade förändringarne i naturen: Solen blir till exempel vid solförmörkelse uppslukad af en drake. Sådana gudars dagar voro räknade. I Indien äro de längesedan undanträngda ur folkets dyrkan. Tankegudarna (fantasibilder) trädde i deras ställe. Men dessa bero af sina tillbedjares dyrkan. Om dessa tillbedjare en gång komma så långt, att de låta sina tankar om afgudarne undergå en pröfning, då ryckes marken undan dessa tankegudars fötter och de störta ned från sina troner. "Ett flertal af gudar är ju i sig sjelft en motsägelse likaväl som en ensam tvilling; ty Gud måste ju vara det högsta af allt väsen" — så börjar förnuftet att grubbla. Och allra värst blir det, om de nu ställa dessa gudar på moralens våg; då går det dem såsom Belsasar. Kritikens eld uthärda de icke, den förtär dem redan före den stora verldsbranden, hvarom hinduerna tala såsom slutet på den närvarande Kali-tidsåldern.

"Hinduismen är vigd till undergång." "Anden i vår religion har försvunnit." "Hvarje hindu måste nu utan vidare medgifva, att vår religion börjar vackla för de angrepp, som från alla sidor göras

emot henne." Dylika röster blifva allt högre från "de bildades" läger. Skola vi säga, att dessa utgöra blott en ringa bråkdel af befolkningen? Åhnej, i municipalstäderna i Madras-presidentskapet stiga de redan till 40 procent af den manliga befolkningen och på landet till 14 procent. I det offentliga och särskildt i det politiska lifvet stå de i fronten af det indiska samhället, och enär de bekläda snart sagdt alla för infödingar tillgängliga embeten vid domstolar, i kanslier, skolor och handelslokaler, utöfva de stort inflytande på hela landet. Och kritikens ande griper kring sig: äfven gammalhinduernas krets smittas deraf. Man frågar ej längre blott: hvad är sed? utan ock: hvad är sedligt? Allt högre ljuda från de föddes led röster, som skoningslöst afslöja och fördöma missförhållandena inom det indiska samhället, till exempel barnäktenskapet, förbudet mot unga enkors omgifte, bramanernas förbud mot sjöresor o .s. v. Den öfvertygelsen banar sig väg: icke börd, utan sedlig beskaffenhet bestämmer en mans värde. Om man också ännu inte vill veta af Kristi lära och person, hans "moral" kan man dock icke neka sitt erkännande. Denna frukt skulle man gerna vilja plocka, bara man inte behöfde omplantera sjelfva trädet till Indien.

Hvilken märkvärdig omhvälfning i detta stora undrens land! Ännu för 60 år sedan såg man den skamliga synen,huru en engelsk embetsman var den förste att fatta tag i afgudavagnens linor och dermed gifva tecken till att dess kringdragande skulle begynna — och nu: mången inföding sjelf vänder sig missbelåtet bort från dylikt skådespel, "der ingen tillbedjan, ingen undervisning och reform finnes utan blott larm och förlustelse, och i templen ser man blott på bajadärerna!" En allmän, allt mer kring sig gripande jäsning går genom folklagren. Nya ord och tankar sätta nationens innersta hjerta i rörelse. Och ytterst äro dessa nya tankar i grunden kristliga. Tshandra Sen säger härom: "Kristendomens ande har redan genomträngt det inhemska samhällets hela atmosfär. Det står i begrepp att under inflytandet af kristlig undervisning blifva upplyst, reformeradt och höjdt."

Lika otvifvelaktigt det är, att första impulsen till hela denna rörelse bör tillskrifvas den kristliga missionen, lika visst har under utvecklingens förlopp äfven den andra faktorn gjort sitt till den religionslösa, ja delvis religionsfientliga vesterländska bildningen. Denna inblandar andra beståndsdelar i jäsningsämnet,hvilka visserligen å ena sidan påskynda krisen, öka oron i sinnena men också å andra sidan försvåra vägen till kristendomen och föranleda irrvägar. Derom i nästa kapitel.

TVIFLET.

Vi sågo, att beröringen med vesterlandet har i "Unga Indiens" medvetande förvandlat den gammalindiska verldsåskådningen till en hop af spillror. Hos den ene mer, hos de andre mindre ha rännor och luckor uppstått i hela deras tankeverld, och hvarest grunden ger vika, störta snart murarna in. Men bland spillror och skräp trifves ingen att bo, slikt vill man naturligtvis så fort som möjligt skaffa undan. Detta har nu blifvit det närmaste arbetet. Att förstöra och undanröja det som är gammalt har ett egendomligt behag. Men i första ifvern gräfver man tillika bort sjelfva grunden, den naturliga religionen. Det är en i mensklighetens historia ofta upprepad förseelse, att när det af en falsk auktoritet under lång tid trälbundna förnuftet ändtligen kommer till sig sjelft, så afkastar det all auktoritet. På den blinda vantrons tidsålder följer otrons och skepticismens. Så ock i Indien. Beröring med Englands otroslitteratur, inflytandet af otrogna lärare och särskildt det för de akademiska examina fordrade studiet af den moderna europeiska filosofien och de härvid föreskrifna textböckerna af utpräglade materialistisk riktning ha mycket bidragit till denna tvifvelsjukas spridning. I Madras bildade sig ett sällskap, kalladt: "Hindu Freethought Union", det är förening af frisinnade hinduer, hvilket utgaf en tidning med titeln: "The Thinker", det är Tänkaren, "Ett korståg mot vantro, sed, fattigdom och prostitution". Denna tidning smädar på hediskt vis allt, som har sammanhang med kristendomen (hemligheten af Guds Sons menniskoblifvande kallar den ett Jehovas konststycke (Trick) o. s. v.), så att man måste förundras öfver engelska regeringens fördragsamhet, att hon icke strax skridit in mot denna tidning. Allra mest rasar den mot den heliga skrift, som den framställer såsom en bok full af motsägelser och osedlig smuts. Vidare uppdukar den all möjlig smuts från den kristna verlden. Ja, denna tidning går så långt, att den talar om "kristna blodhundar". Tydligen anse dessa menniskor kristendomen för sin farligaste motståndare, som först måste nedgöras. Den nakna ateismen och materialismen predikas öppet. Hela verlden har uppstått ur en treenighet: "materia, kraft och laglikmätighet". Bradlaugh, "mannen med jätte-hjernan, ledaren af det antireligiösa partiet i England", beprisas och upphöjes. De skrifter, som ifrigt anbefalles, äro: Bradlaughs Textbok för fritänkare; "Bevis för ateismen"; Symes Filosofiska ateism; Mills Försök i Religionen; Steffens, Ingersolls, Tyndals och andra dylika författares skrifter. Man märker af korrespondensen, att dessa ock läsas. En student skrifver: "Den mans hjerna, som läser

Bradlaughs skrifter utan att blifva ateist, måste vara af säreget (troligtvis allt för groft) ämne!" För en tio år sedan gjorde denna riktning stort uppseende. Dess förfäktare döko upp i nästan alla Indiens städer. De spelade "starka andar" och frambringade allt, hvad en tom talarekonst — som ju i hög grad står hinduen till buds — förmår.

Men snart var deras glanstid förbi: man märkte hos dem frukterna af en lös, ateistisk moral (ty moral, mena de, är blott ett slags naturdrift). Allmän är klagan, att den "bildade" indiska ungdomen utmärker sig för oregerlighet, brist på respekt för förmän och ett rått uppträdande. Är redan i rent hedniska familjer den manliga ungdomen fallen för ett otuktigt, utsväfvande lif, så vilja ytterligare dessa friandar alls icke veta af några skrankor. Dryckenskap tilltager bland dem i förfärande grad och ruinerar många inom kort tid. Men hinduerna äro eljest ett mycket måttligt folk. Derför höjes från alla håll, äfven från hedningarne, starka röster emot dessa friandar och bragte dem till tystnad. Deras tidningar upphörde snart. Den indiska folkanden är för djupt anlagd, för mycket van vid öfversinnligt tänkande och religion för att den skulle kunna känna sig tillfredsställd med en innehållstom negation. Friandrane sökte nu dölja sig under andra granna namn såsom secularism, agnosticism, positivism o. s. v.; men ju längre dess mer kom det i dagen, att den drifvande tanken vid påtagandet af sådana europeiska drägter var ingenting annat än ett efterapande af europeiska förvillelser och ett skryt med synnerlig lärdom.

En god sak hade dessa strider med sig: de drogo uppmärksamheten allt mer in på de religiösa frågorna och satte tankeutbytet öfver dem i gång. De undanröjde äfven hos andra mycket af vantrons skräp. Så förekom en gång i en af dessa tidningar ett samtal mellan gudar, hvari Vischu beklagar sig, att han inte längre blir så tillbedd som förr, och en viss Rischi svarar härpå, att Vischu vore sjelf skulden härtill, då han inte hade följt med sin tid och inte hade så undervisat sina dyrkare som den kristna Guden sina etc. — Men genom nedrifvande skapas ingen religion. Ju mer skräp man gräfde bort, desto mindre fann man den kosteliga skatten, och desto mera ökades den inre oron.

DEN SOCIALA REFORMEN.

Då kommo några tongifvande andar på den tanken, att leda hela denna ström af andlig rörelse in på ett mera praktiskt område, på social reform. Här hade man åtminstone någonting handgripligt, något som kunde lemna ett synbart resultat. Den indiska religionens ruttenhet visar sig ju tydligast i vissa sociala och husliga missförhållanden, som det skärpta ögat nu såg så mycket skarpare och hvaraf den vaknade känslan berördes mycket djupare än förr.

Det är då framför allt qvinnans ställning i Indien, som innebär skriande nöd och frätande skador. Man såg de europeiska hustrurnas stilla kyska vandel. Hur mycket man än hade att anmärka mot männen — de europeiska damernas aktningsbjudande, sedligt höjande inflytande i europeernas krets, denna glada, ädla, religiösa ande, som ur så många familjer fläktade hvar och en till mötes, som kom dem nära, gjorde ett djupt intryck på de bildade hinduer, hvilka till följe af sin bildning mera kommit i umgänge med europeerna. Och vidare, när några hinduer reste till England och der fått tillträde till fromma engelska familjer, då berättade de sedan med förvåning underbara ting om den dittills aldrig anade familjelyckan vid den engelska härden. Keschab Tschandra Sen skrifver härom: "Jag har med synnerlig förtjusning aktgifvit på en inrättning i England: det lyckliga hemlifvet i engelska familjer, der den högsta grad af känslans värme och hjertlighet är parad med den högsta sedliga och religiösa tukt.

Huru annorlunda hos oss! Mann, den indiske lagstiftaren, har sagt: "Qvinnan är icke född till frihet." Hos oss äro hustrurna slafvinnor eller i bästa fall männens leksaker. Deras okunnighet hindrar allt framåtskridande, ett rätt familjelif och barnuppfostran. Upp derför! Låtom oss gifva våra döttrar bättre uppfostran!"

Nej, ropar en annan, det går alls inte för sig, så länge vi bortgifta våra döttrar i deras tidigaste barndom (ofta redan när de äro på 3:e eller 4:e året). "Bramanflickorna bortgiftas nästan alla, innan de äro 10 år gamla; vanliga åldern är mellan 6 och 7 år; derför äro en tredjedel af dessa bramanhustrur enkor," berättade radschan Sir Mahdava Rao. Dessa barnäktenskap äro roten till allt ondt i många familjer. De qvinnliga läkarne, missionsdoktorinnorna på sjukhusen bekräfta detta. De teckna en förfärande bild af de många unga hustrur, hvilka ofta till utseendet icke större än 7 a 8-åriga engelska flickor, komma till dem med förstörd kropp och anropa deras hjelp. Andra sådana små varelser komma och bedja dem om medicin, på det att de snart måtte komma i välsignadt tillstånd, eljest skola de bli förskjutna af sina vredgade män. Det berättas om 20-åriga mormödrar!"

Barnäktenskapen medföra utom allt annat elände äfven de unga enkornas elände. Vid den indiska folkräkningen år 1881 räknades i hela Indien 664,000 enkor under 20 års ålder, hvaribland 75,000 under 9 år! — Dessa enkors lott är i de flesta fall ytterst sorglig. Efter mannens död, hvilken hon kanhända icke alls hade lärt känna, blir redan på förbränningsplatsen enkans hår alldeles afrakadt, och alla

hennes juveler och brokiga kläder tagna ifrån henne. Från denna stund måste hon alltid bära den grofva hvita sorgdrägten (och hvar 14:de dag ånyo låta raka sitt hufvud). Emedan man tror, att hennes synder (i en tidigare tillvarelseform) orsakat hennes mans förtidiga död, låter man henne höra detta, öfverhöljer henne med förbannelser och gör henne i hemmet (svärföräldrarnes) till ett slags "ask-unge". Hon anses ha "ondt öga" och kunna genom en enda blick göra en brud olycklig, derför afstänges hon från de flesta familjehögtidligheter, såsom till exempel bröllop o. d. Skyddslös är hon utsatt för frestelse och våld inom sjelfva hemmets dörr. Hon faller i synd, och — för att dölja sin skam och undgå den stränga kast-tukten mördar hon sitt barn. En braman har beräknat, att inom de sista 15 åren ha 12,542 sådana barnamord kommit i dagen. Den fallna barnamörderskan blir nu af de skoningslösa presterna utstött ur familj och kast, och magistraten kaster henne i fängelse eller förvisar henne till Andamanöarna på lifstid. Sådan är otaliga stackars enkors historia, och man kunde verkligen vara frestad att gifva den braman rätt, som sade, att enkeförbränningen var jemförelsevis ett ringare ondt än denna "långsamma död", som de olyckliga enkorna få uthärda. Här är ett slående exempel derpå, huru föga yttre lag och förbud kunna hjelpa bland ett hedniskt folk. Afskär man med en skarp knif de yttre utväxterna, så drifver man blott sjukdomen inåt och gör den än värre. Så yttrar bramanen Shama Rao i ett föredrag om enkors omgifte: "Afskaffandet af Satti, det är enkeförbränningen, (1829) har burit dessa olycksaliga frukter."

Derför reste sig nu i åtskilliga indiska städer inflytelserika män och uppbjödo hela sitt inflytande för att upphäfva förbudet mot unga enkors omgifte eller snarare ville förmå presterna att taga detta steg. Andra bekämpade barnäktenskapet. I Madras var det i synnerhet den ifrige intendenten och exministern af Indore, Raghunatha Rao, som i ord och skrift sökte bevisa,att bramanismens urskrifter, Veda och andra, alls icke känna till ett dylikt förbud. Han disputerade med den ortodoxa meningens och sedens förfäktare samt sökte än här och än der i städerna bilda föreningar i samma syfte. En begåfvad parser, vid namn Malabari, som varit lärjunge i en missionsskola, satte i Bombay sitt lif i pant på att han skulle få saken i gång. En mängd tal och föredrag derom höllos — men dervid stannade det. En braman skref (november 1887): "Det är alldeles hopplöst att vänta, att presterna skola samtycka till någon som helst ändring i den erkända utläggningen af Dharma Schastras. Det är fastmer i deras intresse att vidmakthålla dessa villfarelser. Ty de frukta, att om ett enda stycke fölle, skulle allt vackla." Och af de modiga munhjeltarne var det blott få, som vågade sätta sina förslag i verket. De, som vågade det, fingo smaka presternas vrede. De blefvo exkommunicerade — ett för hinduen oerhördt kännbart straff. Att vädja till engelska domstolen hjelpte ej heller; de blefvo afvisade. Gerna ville man nu vända sig till engelska regeringen för att på lagstiftningens väg få ett slut på dessa skriande missförhållanden. Men skulle denna vara oklok nog att frammana presterskapets fiendtlighet? Dessa ha ju alldeles nyss midt i Indien hufvudstad bevisat sin makt. Tvenne unge hinduer af hög kast hade rest till England för att studera. När de kommo tillbaka, förmådde presterna genomdrifva, att de icke skulle få tillträde till sina familjer, förrän de nedsväljt flera "botgörare-piller". Det var piller af kogödsel! Summa summarium: med plåster och salfva går det ej att bota en sjuk kropp, när sjukdomen sitter djupt i hjertat, ja i hela blodet! Det indiska religiösa lifvets pestböld, institutionen af bajadärer, hvilka redan i tidiga ungdomen vigas vid någon afgud, så att skamlig förbindelse med dem anses som en gudstjenst — dervid har, så vidt vi kunnat utforska, ingen af dessa reformatorer vågat röra ens med ett finger. Och dock förgiftas den indiska ungdomen af denna religiösa sanktion åt lasten. Inom presidentskapet Madras lära finnas icke mindre än 35,423 sådana tempeltärnor.

Hinduismen sjelf är giftkällan, ur hvilken allt detta sociala onda flyter. Huru riktigt anmärker icke derför Ranade Rao i ett bref till Malabari: "Med hvarje nytt reformförsök har den bestämda öfvertygelsen trängt sig på oss, att ingenting annat än en religiös förnyelse är i stånd att förläna den moraliska kraft, som kan räcka till för utförandet af de komplicerade uppgifter, hvilka en reform af våra sociala förhållanden skulle medföra. Sanningen är, att det ortodoxa samfundet har förlorat sin lifskraft och är derför ur stånd att åvägabringa en reform eller ens att gynna en sådan." Och den erfarne missionsbiskopen Caldwell skrifver: "Lifvets plikter inskärpas aldrig i ett (indiskt) tempel. Aldrig blir fullgörandet af ens plikter framställdt såsom påbudet af gudarne, aldrig bedes i något tempel om hjelp dertill. Derför se vi ofta (i hinduens lif) moral och religion fullständigt åtskilda."

HVILKEN RELIGION SKALL TRÄDA I HINDUISMENS STÄLLE?

Då den sociala reformen hade stannat vid ett vanmäktigt försök, kunde den ju ej heller tillfredsställa den hos hinduen vaknade längtan efter något bättre, än hvad deras religion erbjöd dem. Redan vid ett flyktigt studerande af den indiska litteraturen kan man icke värja sig för det intrycket, att i denna pul-

serar en djup dragning till Gud. Ett språk ur den tamuliska lärodikten Kural: “Du skall aldrig kunna stilla ditt hjertas sorg (oro), om du icke smyger dig till den Oförlikneliges fötter”, påminner om ett bekant augustinskt ord. Detsamma visar ock den nyaste vändning, som rörelsen bland Indiens andar har tagit.

För omkring två år sedan (1887) uppträdde i Madras en märkvärdig församling af framstående bildade tamuler. En bisittare vid den högre domstolen, en rådman, advokater, skolkarlar, köpmän och andra, alla hedningar så när som på några få kristna, rådplägade med hvarandra angående tillståndet bland den i de religionslösa regeringsskolorna uppfostrade indiska ungdomen. Den ensidigt verldsliga undervisningen, sade de, är det ingenting bevändt med. Våra söner förlora derigenom icke blott tron på våra fäders religion utan på all religion öfver hufvud, och med religionen försvinna också goda seder: de förlora ju all respekt för ståndspersoner och föräldrar, antaga nya seder, dricka brännvin o. s. v. Det är derför otvifvelaktigt, att vi måste ha religion samt sörja för att våra barn lära känna och värdera sina fäders religion. Men i hvilken religion skall då undervisningen i de offentliga skolorna ske? Består icke hinduismen af en mängd sekter, hvilka delvis bittert bekämpa hvarandra! Nej, ingen särskild sekt bör ha företrädet; vi vilja, att det skall undervisas endast i det för alla sekter gemensamma. Och så fattade de till sist det beslutet, att utgifva en handbok i den indiska religionen, som utan att luta åt någon sekt skulle innehålla sjelfva kärnan af den gammalindiska religionen, framför allt dess moral. Huru det gick med utförandet af detta beslut, få vi längre ned se. Och nästan samtidigt inkom till engelska regeringen en skrifvelse från landets högsta kretsar, i hvilken de indiska studerandenas fel, deras brist på tukt, underdånighet och ordning, deras böjelse för fritänkeri och omåttlig njutning erkännes och skarpt ogillas. Detta var alltså en öppen bekännelse om att regeringens år 1854 vid de indiska universiteternas stiftande uttalade förhoppning, att förbättrade seder skulle bli en nödvändig följd af större kunskapers ernående, icke hade blifvit uppfylld. I nämda skrifvelse begäres nu som botemedel strängare skoltukt och införandet af en handbok i moral, hvilken dock först skulle skrifvas. Således har “Unga Indiens” tuktlöshet gjort frågan om Indiens kommande religion blott så mycket mer brännande.

Detta kommer oss att fråga: Men hvarför blifva då icke dessa så sökande hinduer kristna? Kristendomen klappar ju redan på deras dörr, och bland de “bildade” torde de vara få, som ingenting veta om bibeln och hennes grundläror. Hvarför antaga de då henne icke? Evangelii första fordran lyder så: “Gören bättring!” Bättring innebär ju ett fullständigt brytande med synden i det förflutna och en afgjord grundlig sjelfförödmjukelse. Detta är den djupa graf, inför hvilken de skygga tillbaka och vända om. Hinduen är lika fast inrotad i sitt folks väsende och lif, som banianträdet med sina luftrötter är vidt och djupt rotadt i marken. Folkväsende och religion ha i detta land så nära vuxit samman, att det synes omöjligt att uppgifva det ena utan att tillika förlora det andra. “Den som blir kristen upphör att vara hindu” är en i alla hinduers mun gängse tillvitelse, som för dem är oerhördt afskräckande. För hinduen går familjen öfver allt annat. Hans slägtkänsla är i hög grad utvecklad. Och familjernas sammanfattning är kasten. Lika strängt begränsad denna är utåt, lika nära sammankedjade äro dess medlemmar sinsemellan. Och i spetsen för alla kaster stå presterna, som derigenom ännu alltfort i sig förena andlig och verldslig makt. Begagnande sig af denna sin ställning hafva dessa fastställt uteslutning ur kast som straff för ombyte af religion. Att utsätta sig för detta straff — det är för hinduen detsamma som socialt sjelfmord. När några gjort och göra detta, så är det ett Guds under. Ty trohet mot sin öfvertygelse och personligt mod är ingalunda den svage österländingens sak. Blott när samfundet bär honom känner han sig stark. Denna karaktärssvaghet föranleder mången att halfvera; de bli ett slags dubbelväsen. I det offentliga lifvet, på byråerna och vetenskapens salar äro de “upplyst” folk och tala som män af framåtskridningspartiet; men i detsamma de träda öfver hemmets tröskel äro de åter fullt renläriga hinduer och taga del i alla hedniska bruk. Hvarföre? Derför att mormor och svärmor vilja så hafva det.

Bref från D:r Svärd.

Ur A—a.

Käre broder!

Redan länge har jag haft i tankarna att skrifva ett bref till dig om vår färd hem samt ett och annat af hvad vi sett och hört, sedan vi kommo inom Sveriges gränser.

Efter många dagars färd öfver det vida hafvet landade vi välbehållna i Malmö sent på aftonen den 9 aug. Resan öfver det vida vattnet var långsam men ganska angenäm. Befälet på båten så väl som tjenstepersonalen var mycket artig och förekommande. Önskar man tillbringa ett par veckor på hafvet, så synas det mig, som man icke kunde välja bättre än att skaffa sig biljett å Skandinaviska amerikanska linien.

I Malmö fingo vi ett mindre behagligt uppehåll på grund af tullbestyr. Beklagansvärda äro dessa tullbetjenter, ty ingen menniska tycks hålla af dem utan tvärt om sky dem. Icke äro väl de mera förderfvade än andra, men ingen tycker om att få sina inpackade saker omrörda i stor hast, ty det är visst icke lätt att få dem i ordning efteråt. Nära nog hvar enda en småpratade och mumlade för sig sjelf, då vederbörlig tullman gått, sedan han med ett kritstycke ritat några krokar å koffert eller valis. Ingen sade: "Call again." Tullväsendet är såsom mycket annat ett nödvändigt ondt och kommer säkert att fortfara så länge menniskoslägtet är deladt i olika nationer. För egen del har jag ingenting att klaga öfver, ty alla dessa tulltjenare voro mycket artiga mot mig, men icke många kommo undan med sådan välvilja.

I Lund, Sveriges andra universitetsstad, tillbragte vi några dagar hos en broder till min hustru. Lund är en gammal stad och har sett många slägten växa upp för att sedan dö. Mycket kända och beryktade män hafva kortare och längre tid der haft sina hem. Tusentals ungdomar hafva der fyllt sina hufvuden med allt slags menskligt vetande, under det att de tömt sina kassor. Många gånger tiotusen kronor flyta in hvarje år i stadsboernas fickor från den efter kunskap törstande ungdomen. Folket i Lund synes ock vara ganska förmöget. Husen äro massiva och gatorna, visserligen smala, äro vackra och rena. Alla offentliga byggnader äro ytterst dyrbara och flera verkligt eleganta. Parker och offentliga platser vittna äfven om att penningar icke fattas i Lund. Flera af universitetets salar äro rent af luxuriösa. Elementarläroverket är byggdt,enligt mitt omdöme, på ett mycket ändamålsenligt sätt. Domkyrkan saknar helt visst sin like i norden, men den är väl ännu icke född, som kan göra sig hörd i hela det väldiga templet. Staden har ock ett döfstuminstitut af kolossal storlek.

Den 15 augusti fortsatte vi färden till Hallsberg, der vi nu bo i afvaktan på hvad möjligen Herren vill utse åt oss. Vid stationen möttes vi af flera slägtingar, hvilka rest kortare och längre vägar för att helsa oss välkomna till hemlandet. Det var rätt svårt att hålla tårarna tillbaka vid anblicken af dem. Mycket förändras på 27 år. Många lefde då, men finnas icke nu mera i denna verld; och inom en kort liten tid är vår egen pilgrimsvandring slut. Från stationen till hemmet är blott en tre minuters väg. Inne i huset hade vänliga händer gjort det riktigt festligt. Tvenne lika stora flaggor, en svensk och en amerikansk, voro uppsatta på ett konstnärligt sätt och prydde tamburen. Blommor och grönt fattades icke heller. De kärleksfulla ord, hvarmed vi helsades välkomna, jemte de glada ansigten och de varma handtryckningarna voro dyrbarast af allt. Så sutto vi då i kretsen af våra närmaste anhöriga efter så många års vistelse i främmande land. Rätt lifligt framstod för min ande det eviga fadershemmet, der en evig, aldrig upphörande hemkomst skall firas. Herren gifve, att ingen af oss der må fattas!

Jag har gjort åtskilliga små resor, sedan jag kom hem. De hafva varit mycket lärorika allesammans. Högst skattar jag dock färden till Stockholm, der jag hade glädjen få närvara vid den allmänna prestkonferensens möte, hvilket tog sin början den 5 sept. Att beskrifva mötet och dess förhandlingar skall jag icke försöka, helst som fullständigt referat snart utkommer från trycket, men några enskilda drag och intryck må jag tillåta mig.

Den fullständiga, högtidliga gudstjensten i Jacobs kyrka var särdeles tilltalande. Liturgien utfördes på ett så väldigt och uppbyggligt sätt, att man skulle vara bra kall och förderfvad, om man icke kände själ och hjerta lyftadt till Gud genom densamma. Den nya messmusiken slog an på mig ganska mycket, men det tar säkert en lång tid, innan jag kan lära mig den. Biskop Ullman besteg predikstolen och höll en väl grundtänkt och uppbygglig predikan. Biskop Ullman är icke lång men besitter en stark och välbyggd kropp. Ett rikt, kulrigt, grått hår pryder hans hufvud. Han ser ut att vara lugn och oförfärad. På nära håll finner man i hans slätrakade ansigte veka och medlidsamma drag. Han syntes mig icke höra till dem, som äro slagfärdiga när som helst, men då han spänt sin båge och måttat, så skjuter han icke gerna miste. Han föreföll mig vara mycket hofsam och måttfull i sina uttalanden och i sitt sätt att vara. På mig gjorde han det intrycket, att han är en biskop i ordets rätta mening.

Efter gudstjensten begaf sig hela skaran till Blasieholmskyrkan, der professor Norrby, styrelsens ordförande, öppnade mötet. Professor Norrby är en medelstor man med, som det synes, en stark kropp. Hans ansigte prydes af ett stort, hvitt skägg. Hans hy är ovanligt hvit. Han besitter en klar och tydlig basröst, hvilken tillsammans med hans allvarliga ansigtsdrag inger vördnad och nödgar hvar och en att höra på det han talar. Man får det intrycket af honom, att han genom bittra själsstrider smakat Herrens öfversvinneliga nåd. På professor Norrbys förslag valdes Biskop Scheele till mötets ordförande.

Biskop Scheele är en mycket välväxt man och säkert en sex fot lång. Hans hår och skägg är grått och kortklippt. Hans röst är melodisk och ljuder i allmänhet något vek, men då han tror, att en kläm behöfs, så varseblifver man, att det fattas honom hvarken lungor eller strupe. Med en sällspord takt för han ordet fastän icke efter vanligt sätt vid större möten i Amerika. Icke mer än en enda man

i hela församlingen syntes göra den ungdomlige biskopen förlägen. Ett par kyrkoherdar uppträdde och näpste det mindre välbetänkta yttrandet, och derigenom borttogs det obehagliga intrycket.

Biskop Charleville är lång och smal och något framåtlutande. Hans gråa hår är tunt; på kinderna låter han skägget sitta qvar, men rakar sitt ansigte för öfrigt. Hans klara och skarpa ögon vittna om att han bär i sitt inre en själ, som lik en väktare rannsakar och mönstrar den eller det, som kommer inför honom eller passerar förbi honom. Han säger icke mycket, men det han talar är så redigt tänkt och taladt, att det kunde tryckas utan korrigering. Man får det intrycket af honom, att han är en man med afgjord gudaktighet och låter icke rubba sig en hårsmån af tidens strömdrag från den uppenbarade och erfarna sanningen. Ack, att Kristi kyrka egde många sådana män!

Biskop Ekman var äfven närvarande vid mötet. Han är troligtvis den yngste af Sveriges biskopar. Han har svart hår och helskägg och eger ett raskt och manligt uppträdande. Man får det intrycket af honom, att han har sin egen mening angående de brännande frågorna på kyrkans område,och att han icke sätter sitt ljus under skäppan. Delar han icke en annans uppfattning i en fråga, så framställer han dock sin egen så hofsamt och så bevisande, att det icke är lätt att plocka sönder hans argument.

Professor Rudin är vek till sin kropp, men hans själ är ung och stark. Hans föredrag öfver frågan: "Huru skall en pastor under förvaltningen af sitt embete bevara hänförelsen för sitt kall och kärleken till sin församling?" var, så vidt jag kunde iakttaga, glanspunkten vid mötet. Med den spändaste uppmärksamhet följde hela den stora åhörareskaran talarens ord och rörelser. Intrycket af föredraget var öfverväldigande. Man kände, att, fastän professor Rudin är svag till kroppen och kanske snart kallas hädan, hans ande bevarat hänförelsen för sitt kall och kärleken till Guds församling. Det är icke möjligt, annat än att de unga studenterna i Upsala måste medföra de djupaste intryck för lifvet efter att i åratal hört och umgåtts med sådana män. Knappast — jag vet ju icke — har väl Upsala universitet egt en så afgjordt gudfruktig teologisk fakultet som nu. Man märker det också hos de unga pastorerna. Gud har begåfvat Sverige med många trogna själasörjare, men massan af folket synas icke förstå Guds mening dermed eller icke tacka honom derför eller taga vara på den dyra nådatid, som nu är förhanden.

Men nu måste jag säga farväl för denna gång och beder om de hjertligaste helsningar till dig och hela den oförgätliga skolan i Rock Island. Mera skall följa, om du har lust att läsa det. Herren lede oss med sina ögon! Din tillgifne P. J. Svärd.

Snön.

FRÅN himmelen i liljehvita kläder
Dig, ljusets barn, jag komma ser.
Dock snart den hvita drägten fläckas ner
Af mullens son, som på dig träder
Och färg af jordens stoft dig ger.

Men hvarför sjönk du så ifrån den ljusa
Och klara himlagrunden ner?
Nu bunden ligger du på öde hed,
Der natten rår och hemska vindar susa.
Från fästet dina syskon, stjernorne,
Så saknadsfullt ned på dig se.

Ack, lätt och ljus med fria vingars segel
Med liljan på din kind, i luftens land
Du som ock såg dig uti solens spegel,
Och log så gladt i morgonrodnans brand;
Du darrade i aftonrodnans degel,
Tilldess, ej nöjd med hvad du var,
Du ville vara mer — få kropp — du sjönk, men bar
I sjelfva fallet än utaf din härkomst prägel.

När solen om våren på dig ser,
Då vaknar åter upp hos dig ett flyktadt minne.
I tårars strida flod du ödmjukt sjunker ner,
Det kalla hjertat smälter bort härinne.
På nytt till himlens höjd du dig beger.

En bild af menniskan du är, o sköna barn!
Som du, hon bodde i det rena ljuset,
Men, snärd i sinnlighetens garn,
Hon sjönk befläckad ned i låga gruset.
Dock väckt af blicken ifrån himmelen,
Till känsla af sig sjelf, sitt mål, igen
Hon skyndar, såsom du, på nytt till fadershuset.

—C. F. Dahlberg.

Pastorns Julgäst.

MAN skall vara temligen ordentligt fast i kärlekens garn och ha en någorlunda stark tro på vår Herres omedelbara omsorg för att gifta sig som pastorsadjunkt.

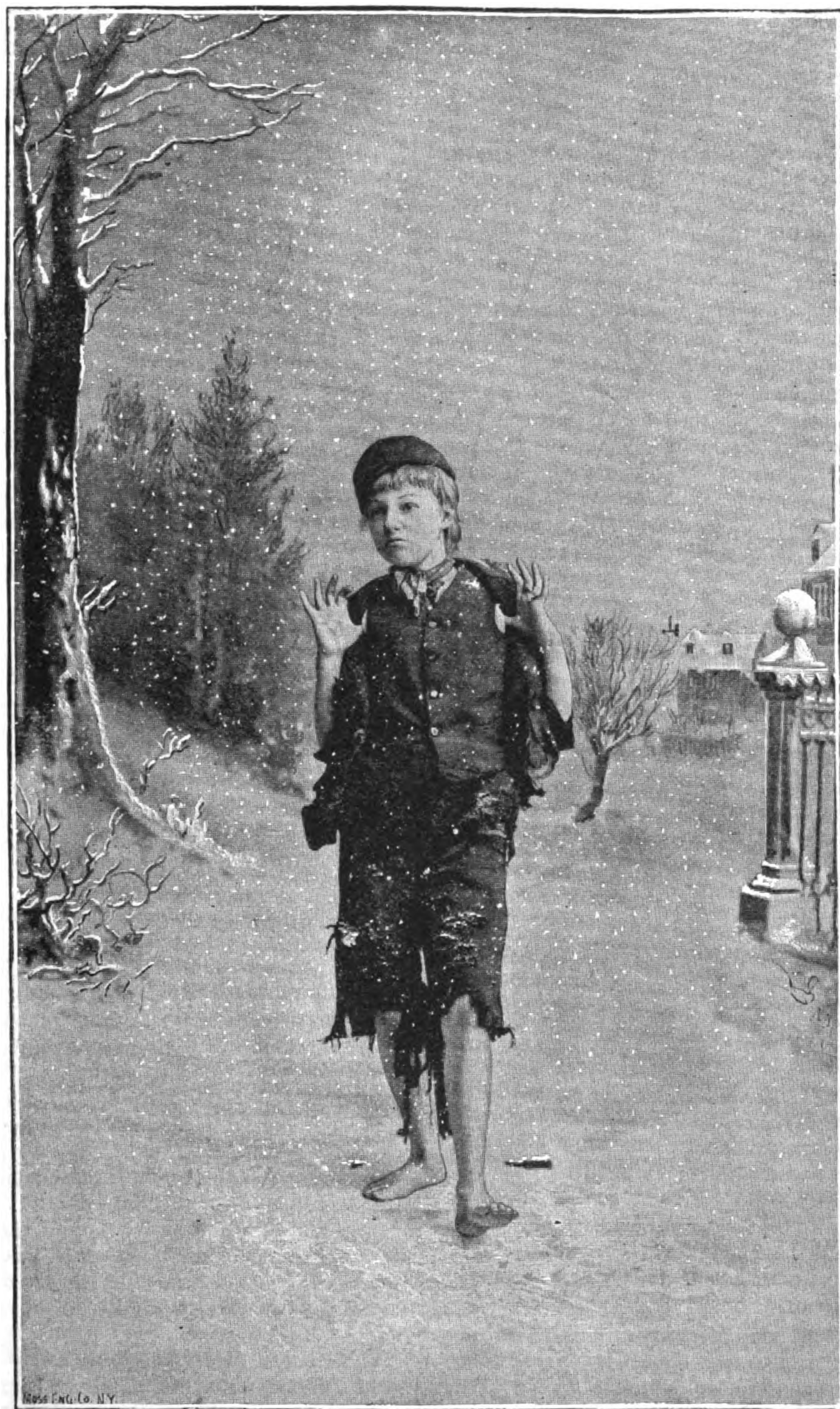
Båda delarne var fallet med pastor Alm, och derföre var han också sedan fjerde böndagen en lycklig äkta man, och nu var det julafton.

Han hade 300 riksdaler i lön, och när han ej längre åt och bodde hos prosten fick han lika mycket i kostpengar och hyresersättning. Det blef ju nära två riksdaler för hvarje söckendag, och om helgdagarne bör ett prestfolk kunna lefva på Guds ord och lite uppstufvadt.

Framdeles kommer det visserligen allt emellanåt en liten tandlös och ofjädrad engel från himlen, men så kommer der kanske också en kalfstek från rusthållarens eller en liten ost från kyrkoherdens, och då går det ju ändå ihop. Men icke får man följa hvarken gommens eller modejournalens ingifvelser, och samma flitiga hand, som botar skadorna i pastorns nötta, svarta rock, måste vara både flink och njugg kring svarta grytor.

Men nu var det jul och grisstek och risgryngröt och mycken lutfisk.

Inte tappade man bort sig i herr adjunktens salonger. Tre rum och kök, det var alltihop. I "salen" betsadt furubord, pinnstolar, perlfärgad skänk, gammalt ostämt kla-

SNÖN.

ver, två små fönsterbord i björk och en stor Martin Luther i litografi. I pastorns eget rum gammal skinnsoffa från pappas och mammas hem, skrifbord af björk, stolar af fur med hemväfdt öfverdrag, två väl inrökta pipor, vackert spjellsnöre (en lysningspresent af pastorskans bästa väninna) samt ett magert bokskåp. Derinnanför sängkammaren med liten golfyta och stora sänggardiner, gamla möbler och nya ljusstakar.

Men nu var det jul och två lampor och åtta ljus spredo sitt sken öfver de nyskurade golfven.

Den lilla frun var inte vacker. Hennes näsa trotsade antikens lagar, och hennes fot hvarje elegant skofason. Händerna voro något för stora och ögonen litet för små; men helsans fägring, ungdomens behag och qvinnlig mildhet gjorde fru Alm till ett lika vänt Saronsblomster, som någonsin vecklat ut sina hjertblad i ett nyinredt herdatjell.

Och nu var det jul, det lilla hemmet i ordning, och de två sutto tätt intill hvarandra och kastade pröfvande blickar på sin temligen enkla, första julgran i eget hem. Och pastorn beundrade och förstod alls inte hvar hans Emma fått all grannlåten ifrån, som hängde på granen.

Och så drog han sin unga hustru intill sig och frågade om det inte var med henne som med honom, att när han såg en prydd julgran, kunde han icke värja sig från en känsla af vemod vid tanken på att dess tid var så kort, att den snart, vissnad och glömd, skulle kastas å sido. Var det icke en bild af all mensklig fröjd? Måste man icke darra för sin egen lycka! Hvem visste hvad framtiden bar i sitt sköte!

Hon smålog och svarade:

"Hvarför vissnar granen, Gustaf? Jo, derför att han flyttas från sin rot i skogens famn. Derute trotsar han köld och storm och växer starkare för hvar gång nordan piskar hans grenar. Härinne i värme och ljus tvinar han och dör. Vi ska' akta oss att lossa vår glädje från den jordmån, hvari den nu växer stark; vi ska' aldrig glömma att inga julljus i verlden kunna ersätta den stackars granen himlens vind och fästets stjernor."

Och så kommo julklapparne fram. Tarfliga saker, som i alla fall behöfts för hemmet och garderoben, men som nu fingo ett mycket högre värde, än om de skaffats i hvardagslag då och då.

Fru Emma kunde inte förstå hvar Gustaf fått pengar till en svart klädning ifrån, och pastor Gustaf undrade om inte två hela dussin nya prestkragar på en gång ändå vore ett straffvärdt öfverdåd.

Då tog det i köksdörren.

"Det är en full gesäll ute i köket; jag är så rädd så," rapporterade tjenstflickan.

"Någon plats för honom att ligga på ha vi inte, men gif honom mat och öl och bed honom sedan gå till Petter Olsson, så får han nog ligga i drängakammaren," sade pastorn

Efter ett par minuter hördes från köket en hes, arg stämma, som sluddrade på målet, utfara i skällsord och hotelser, och tjenstflickan rusade in med gråten i halsen och bad pastorn komma ut.

Vid köksbordet stod en man, som tycktes vara vid omkring 30 års ålder. Ansigtet såg förfärligt ut, smutsigt, orakadt och med dryckenskapens stämpel tryckt öfver hvarje drag. Drägten öfverensstämde med fysigonomien för öfrigt; det var fullständigt den typ, som på Sveriges landsbygd går under namnet "en resande gesäll," fast dessa vagabonder rätt ofta icke ha aflagt gesällprof annorstädes än i Bacchi verkstad.

I samma ögonblicket pastorn kom ut i köket, blef "gesällen" som förvandlad;en likblekhet for öfver de pussiga dragen, kroppen rätades upp, och utan ett ord till afsked öppnade han dörren och gick ut.

Det var en obehaglig gäst, från hvilken man kunde skiljas med glädje, men pastorn kände, att om denne usling utan en bit mat på en sådan afton finge gå från hans dörr, så skulle julglädjen vara störd. Han betvang derföre sin motvilja och skyndade efter tiggaren ut på vägen:

"Min vän, det var inte min mening att köra ut dig. Jag ville bara att du skulle uppföra dig höfligt och anständigt."

Tiggaren påskyndade sin gång utan att svara. Han gick nu helt raskt och tycktes med ens ha blifvit alldeles nykter.

"Kom och få dig en bit mat på julafton!" bad pastorn.

"Låt mig vara!" mumlade tiggaren mellan tänderna.

"Seså, blif nu inte bitter; här har ingen förolämpat dig. Kom nu!"

"Låt mig vara, Gustaf Alm!"

"Store Gud, är det inte Ljung?"

"Jo, det stämmar det; joho du," sade tiggaren och återtog sin fräcka ton. "Jag trodde jag skulle slippa förödmjuka mig med att presentera mig för min ärade bror, men efter som du nödvändigt vill njuta af att se hurudan usling din gamle kamrat blifvit, så tjenis på dig, gamle gosse!"

"Jag visste att det gått utför för dig, sedan jag lemnade Upsala, men jag trodde inte att du kommit så långt," sade Alm och bleknade.

"Joho, jag har, som du ser, vunnit fast, ordinarie anställning vid den aktade landstrykarekåren. Hur är det för dig, hedersvän, du går väl ännu som 'extra' hos vår herre?"

"Håna inte, Ljung! Kom in och blif i mitt hem öfver natten!"

"Jaså, du slår dig på välgörenhet! Nå inte mig emot, men vet du, då tar jag hellre en krischa kontant till lite julbränvin. Ni theologer bruka ibland glömma aptitsupen vid er välfägnad."

Halft med våld förde Alm sin underlige gäst in i huset i sitt eget rum, bad honom snygga till sig så mycket han förmådde, och gick derefter ut och talade om för sin hustru, hvem landstrykaren var och att han bjudit honom qvar. Hon fick tårar i ögonen och suckade:

"Ack Gustaf, att vår julqväll skulle blifva så förstörd! Han kan väl åtminstone äta i köket?"

Då strök pastorn mildt hennes af förtrytelse rodnande kind och sade:

"Vår lycka är rotad i kärlek, kärlek icke allenast till oss sjelfva utan äfven till menskligheten, se till, liten, att den inte lössas från sin rot och vissnar med julgranen!"

När Alm kom in till sin gäst hade denne medels vatten, borste och kam fått ett något skapligare utseende och mötte honom med den gäckande frågan:

"Seså, är jag fin nog nu att presenteras för herr adjunktens köksa?"

Alm teg, öppnade dörren, förde honom vänligt ut i salen och sade enkelt, utan all tillgjordhet:

"Här, min lilla hustru, har jag en gammal akademikamrat, herr Ljung, som händelsevis passerade här förbi i afton och lofvat att stanna öfver natten hos oss. Han får nöja sig med de beqvämligheter min gamla soffa kan erbjuda."

"Välkommen, herr Ljung!" sade fru Alm med en ton så vänlig, att gästen nu först på allvar började tro, det meningen var att bemöta honom som en jemnlike.

Och minut efter minut föll vagabondmasken bort från den gamle studenten. Det var länge, länge sedan han "var i familj" någon afton. Han hade just aldrig varit böjd för det slags nöjen, men att nu från landsvägens köld och mörker komma in i ljusa, varma rum och för första gången på åratal blifvit bemött som gäst i stället för landstrykare,

det var något annat än att i Upsala slita sig från kamraters glada lag för att supera hos någon "bracka", och snart konverserade han helt ogeneradt med sin värdinna.

Hans historia?

Ack. den ha'n i hört hundrade gånger förut! "En glad pojke" med en "liten nätt andre-bas". Afsmak för arbete, brist på stål i viljan, glada konserter, gladare qvällar, ledsamma sjelfbetraktelser om förmiddagarne, trefliga viraparti om eftermiddagarna. Vigilans, punsch, konjak, tiodubbedt, ånkel. Schweitzeriet, bierhallen, krogen, landsvägen. De skalorna hade han genomlupit och stod nu vid "början på slutet".

Maten kom fram och smakade bra utan aptitsup.

När aftonmåltiden var slut, vände sig Alm till gästen och sade lugnt och allvarligt:

"Min hustru och jag vilja sluta dagen med en kort bön, men om sådant inte öfverstämmer med dina vanor och tycken, så vill jag inte lägga något band på dig; din bädd är i ordning."

Ljung mumlade något om "särdeles angenämt" och stannade qvar.

Och pastorn bad. Bad att juleljus och juleglädje måtte tränga till alla hjertan, så som Han menade det, hvilken först lät ljuset stråla öfver herdarne i Bethlehems ängu. Och efter bönen satte frun sig till det gamla, hesa klaveret, som darrade på tonen, och

"Var helsad sköna morgonstund!"

ljöd genom rummet.

Ljung stod halft gömd bakom julgranen. Det var som om något smält bort inom honom, och något annat varmt, mjukt växt upp i stället. Det var nog en islossning i sjelfva midvintern, ty tunga, stora droppar föllo ned på hans trasiga väst.

Slutligen blef det honom för mycket, och med tysta, långa steg närmade han sig dörren och störtade ut i natten.

När psalmen var slut, vände sig pastorn och frun om för att taga godnatt af sin gäst, men — han var borta. Man väntade en half, en hel timme, men han hördes icke af.

Han gick raskt framåt på vägen och känslorna brottades inom hans bröst.

Så kom han ihåg, att der visst ännu var en droppe qvar i den lilla flaskan i bröstfickan. Hastigt tog han upp den — — —

hans pulsar brunno, hans hjerta klappade hörbart . . . . Skulle han?

Han segrade. — Flaskan flög i nästa ögonblick långt bort öfver fältet och vandraren ilade framåt.

Fem jular hade gått och adjunkten blifvit komminister. Herrskapet Alms julklappar hade ökats betydligt, ty nu ville äfven tre små Almtelningar ha sin del af glädjen, som också stod högt i tak, då postväskan kom.

"Nej, men se, ett bref från Amerika!" utbrast fru Alm. Inte har du några bekanta der, Gustaf?"

Och komministern flyttade lampan en smula närmare, jemkade på glasögonen och läste:

"St. Paul den 13 December.

Broder!

Tack för hemma! Jag kan icke klaga öfver menniskorna; de hafva gjort mycket för mig, de hafva gifvit mig råd och förmaningar, penningar och anställningar, fast jag förspilde allt.

Du gaf mig en broders handslag, inblick i ett lyckligt hem och en flägt af vingen från julens engel, och — det hjelpte.

Jag är nu en räddad man i oberoende ställning, oberoende äfven af mina passioner.

Mera en annan gång. Nu är mitt hjerta för fullt. Helsa din hustru innerligt från vännen

Axel Ljung."

Gustaf Alm bad sin hustru om tillgift för det han tyckte att denna julklapp var ännu för mer än alla hennes, t. o. m. de nya, broderade tofflorna. A. H.

STJERNORNA.

SE STJERNORNA! Se hur de, evigt unga,
Beskrudade af glans,
Kring rymdernas kristallesalar ljunga
I härlig fackeldans!

Hans lof, som öfver rummet, öfver tiden,
Dväljs mellan Cherubim,
De sjunga gällt, som i den höga friden,
En kor af Serafim!

Ej sekels allmakt deras kraft försvagar.
I dag de följa än
De samma heliga och visa lagar,
Dem gafs i skapelsen.

Odödlighet dem derför himlen skänker,
Ej vissnar hårens gull,
Ej ungdomsblomman, som på kinden blänker,
Eldfärgad, skimmerfull.

När slägter tallöst blomstra upp och falla
I jordens låga dal,
Sin bardasång de lika modigt skalla
I fästets kungasal.

Så lönar himlen dem, som själen rena
Från jordiska begär,
Hvar hjerta slå för gudomen allena,
För allt hvad evigt är.

Olympisk glans skall hvar och en förklara
Som vandrat dygdens stig.
Vill du en ros, vill du en stjerna vara?
O yngling, svara mig!

E. J. Stagnelius.

TANKEKORN.

Likasom i den yttre naturen allting sträfvar till, rör sig omkring och bestämmes af sin medelpunkt, så är också detsamma förhållandet inom andeverlden. Och hvad är det som utgör den medelpunkt, omkring hvilken alla en andes krafter röra sig och af hvilken de bestämmas, om icke af viljan? Är viljan god hos en ande, då röra sig alla denne andes krafter inom det godas, sannas och skönas sfer; då strålar denne ande lik en klar sol — och det är icke heller förgäfves som skriften liknar de saliga andarne vid solar och stjernor. Är viljan åter ond hos en ande, då röra de sig åter, så länge Gud tillåter dem röra sig, inom ondskans, lögnens och vederstyggelighetens område; då liknar denne ande en af de irrande stjernor, som i skriften omtalas, "för hvilka det svarta mörkret förvaradt är till evig tid." Väl den som låter Gud i tiden omskapa sin vilja.

Likasom ett frö uti sig innehåller en hel växt, och icke blott en hel växt, utan flera generationer af samma växt, så kan man äfven säga, att uti viljan att tro sanningen innehålles både tron på och skådandet af sanningen. Och likasom ett frö icke på en gång, utan småningom utvecklar sig, så utvecklar sig äfven detta trons och skådandets frö efter hand, till dess det slutligen uppspirar till en härlig växt. Jemf. Jesu ord Joh. 7: 17.

NINEVES RUINER.

AF AUSTEN HENRY LAYARD.

Öfversättning från engelskan.

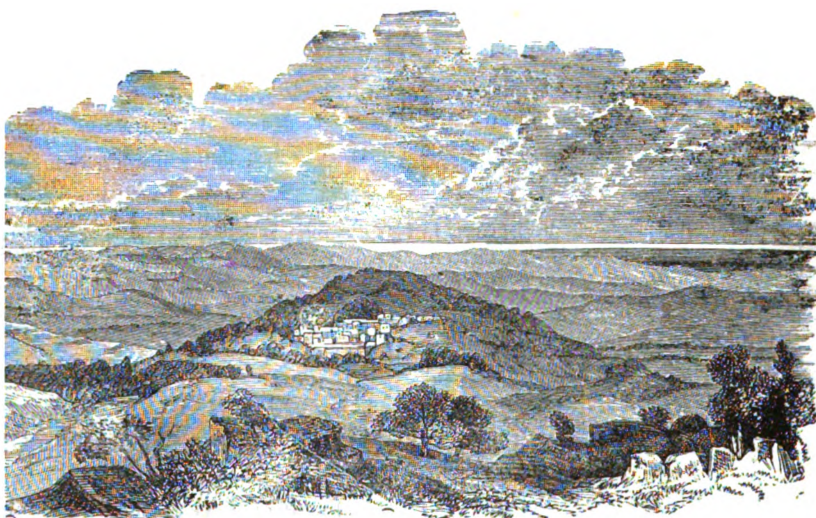
SJUNDE KAPITLET.

BYARNA i Zabs dal hade haft mera att utstå af kurderna än någon annan del af Tijari. Chonba var nästan helt och hållet öfvergifvet, husen och kyrkorna ruiner, krydd- och trådgårdarne alldeles icke eller vårdslöst odlade. Der fanns icke ett tak, under hvilket vi kunnat tillbringa en enda natt, och vi voro nödsakade att utbreda våra mattor under en grupp valnötträd i grannskapet af en klar och mycket ymnig källa. Under dessa träd hade Beder Khan Bey efter det stora blodbadet haft sina tält uppslagna, och hit fördes Melek Ismail fången till honom. Jakub, som varit närvarande vid den olyckliga Tijari-höfdingens mord, beskref förloppet dervid på följande sätt:

Sedan Melek Ismail under försvaret af passet, som förde till de öfverdistrikterna, stått i spetsen för sitt folk, blef han träffad af en bösskula i låret och af några anhängare släpad till en håla, belägen i en enslig dal, hvarest han äfven skulle hafva undergått sina fienders efterspaningar, om icke en qvinna, för att rädda sitt eget lif, förrådt honom. Med vildt öfvermod släpades han utför berget till Beder Khan Bey. Här föll han till marken. “Hvarföre sätter sig den otrogne i min närvaro?” utropade den rasande höfdingen, som ganska väl såg, att lårbenet var sönderkrossadt, “och hvad är det för en hund, som vågat utgjuta de rättrognas blod?” “O Mir!” utropade Melek Ismail, ännu utan fruktan och upplyftande sig något, “denna arm har tagit lifvet af åtminstone 20 kurder, och hade Gud skonat mig, skulle väl en gång till så många fallit för densamma.” Beder Khan stod upp, gick ned till Zab och gaf sitt folk ett tecken, att de skulle föra Melek till honom. På hans befallning höllo de den kristne höfdingen öfver floden, och sedan de med en dolk skurit hufvudet från kroppen, kastade de honom i floden.

Hela Meleks familj hade under anfallet utmärkt sig för mod och tapperhet. Hans syster stod bredvid honom och dödade fyra män, innan hon sjelf nedföll dödligt sårad.

Öfver källan, vid hvilken vi suttit af, stod förut en grupp af jettelika valnötträd, som i Tijari voro berömda för sin storlek och skönhet. Kurderna hade nedhuggit dem, och de ofantligt tjocka stammarna lågo ännu på marken. De hade lemnat några få mindre träd, och dessa gåfvo oss nu skydd emot solen. Det var vid foten af en öfverhängande klippa framrinnande vattnet var rent och uppfriskande, men dikena, som förut ledde vattnet öfver fälten hade blifvit förstörda af kurderna, hvarigenom ett litet kärr bildat sig omkring källan. Stället var derföre uppfyldt med mosquitos (stora myggor), och vi måste hela natten underhålla en stor eld till skydd emot dem.

ÖSTERLÄNDSK BERGSBY.

Följande morgonen gingo vi ungefärligen tre mil uppåt Zabs dal, för att komma öfver floden. Vägen förde till öfra Tijari-distriktet, hvars byar man från dalen kunde se på spetsarna af ensamt stående klippor och till hälften gömda i otillgängliga dalar. Naturen är här sublim, floden ringlar sig genom en djup och trång klippdal; i vild, oregelbunden skönhet reser sig det ena berget öfver det andra, men allesamman kala, utom der bergsboerna samlat den lilla jord som finnes samt omgifvit sina hyddor med trädgårdar och vinberg.

En bro af flätadt arbete, som här går öfver floden, var bättre underhållen än den vid Lizan, och vi öfverkörde våra mulåsnor utan svårighet. Sedan vi en liten stund färdats längs Zab, togo vi åter kosan emot bergen, och framgående midt emellan Kona Zawwi och Bitti, tvenne kurdiska, i trädgårdar un-

dangömda byar, kommo vi vid middagstiden till Serspihtho. Vi dröjde två timmar i prestens hus, hvarest vi mottogos mycket gästvänligt. Af åttio familjer hafva blott trettio öfverlefvat blodbadet — de öfriga hade blifvit helt och hållet tillintetgjorda. De båda kyrkorna lågo ännu i ruiner, och blott få kojor hade åter blifvit uppbyggda.

Eftermiddagen fortsatte vi vår resa, och, stigande öfver ett högt samt torrt berg, kommo vi ned i dalen vid Aschihtha.

Emedan jag på det ifrigaste önskade att bese några af folket beskrifna, i detta distrikt befintliga koppargrufvor, öfvertalade jag Kascha Hormuzd och en viss Daud, som i Nimrud hade arbetat åt mig, att beledsaga mig dit. Åtföljda af Jakub, presterna och de förnämsta invånarne, som ett stycke från byn togo afsked af oss, lemnade vi Aschihtha. Vi togo nu en helt annan väg än på hitresan samt undveko derigenom en särdeles brant höjd. Då vi färdades utför dalen, som sträcker sig från Berwari till Aschihtha, råkade vi på ett stort ressällskap, hvilket vi i början ansågo för kurder. Emedan de afsköto sina gevär och höllo midt i vass-snåret, som växte i bergsströmmen, gingo vi till dem. Vi funno, att de voro kaldeiska kristna, som från Mosul återvände till bergen. Till största förvåning befann sig ibland dem Kascha Oraho, en lärd och aktningsvärd prest, som under blodbadet flyktat från Aschihtha. I följd af sin lärdom och noggranna kännedom af de politiska förhållandena hos stammarna, samt sin grundliga kunskap om kaldeiska kyrkans dogmer och ceremonier, hade han under sin exil tjenat hos Mar Schamun såsom sekreterare. Nära trenne år hade förflutit sedan han lemnade byn, och han längtade nu efter sitt hemlands fria, friska luft. Han beslöt tvärt emot sina vänners råd att lemna slättlandet och befann sig nu på återväg till Tijari med hustru och en son. Jag egnade honom några få minuter, och vi skildes för att aldrig mera råkas; ty redan några dagar efter vårt sammanträffande inföll Beder Khan Bey med sin horder i Aschihtha. Nya våldsgerningar återkallade de blodiga scener, till hvilka presten redan en gång förut varit vittne, och han dog af sorg öfver de kristna stammarnas olyckliga belägenhet.

Lemnande dalen, i hvilken vi nedstigit, då vi närmade oss till Tijari, bestego vi bergen på högra sidan samt befunno oss efter en rask marsch uti en ekskog. Det dröjde temligen länge, innan våra vägvisare funno mynningen till grufvan, emedan hon endast var bekant för ganska få bergsboer. Under den lösa stenarten låg mycken kopparmalm kringströdd i alla riktningar på något afstånd från grufvan. Jag kom icke utan svårighet ned och upptäckte många, åt olika håll gående gångar, som likväl alla voro mer eller mindre tillspärrade af grus och jord, af hvilka vi måste bortskaffa stora partier, innan jag kunde undersöka det inre af grufvan.

Lemnande distrikten Holamun och Geramun på höger hand, kommo vi uti en djup dal och redo fem timmar genom en tjock skog af ek, bok och andra på berg växande träd. Vi redo väl förbi ett par läger af kurder, som hade uppslagit sina tält i en på alla sidor sluten bergdal, men innan vi kommo till Challek sågo vi ingen by. Då vi nedstego till detta ställe, upptäckte jag vid vägen en af massiva gråstensmurar bestående ruin af betydlig storlek. Af de om densamma gängse traditionerna kunde jag icke vinna någon upplysning, lika liten kunskap var jag i stånd att erhålla om byggnadens namn och beskaffenhet. Tydligen var denna ruin ett arbete från en långt aflägsen tid och kanhända en assyrisk fästning, uppförd att beherrska ingången till passen öfver bergen. Passet heter Kesta efter en kurdisk by af samma namn.

Challek är en stor by, som bebos dels af kurder, dels af kaldeer. Der finnas omkring femton kristna familjer, som ega en kyrka och en prest. Trädgårdarne äro vidsträckta samt rikligt vattnade, och husen ligga helt och hållet i skogar af fruktträd. Natten tillbragte vi i Kiajahs boning, hvarest vi blefvo gästvänligt emottagna.

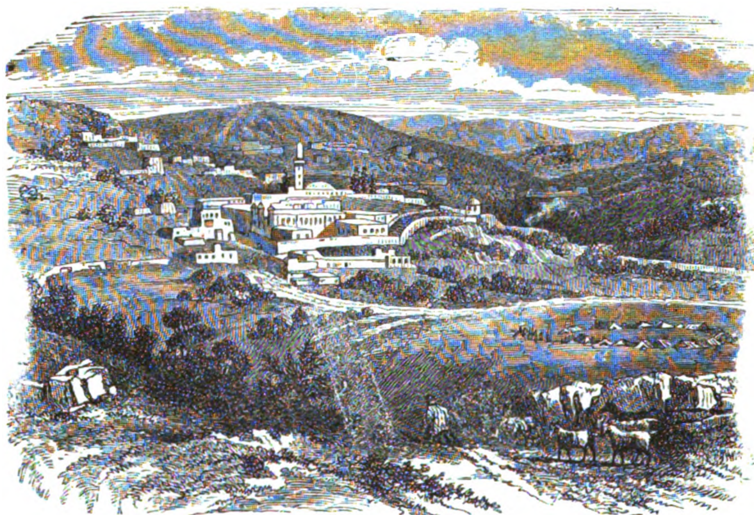
Morgonen derpå reste vi ett stycke längs stranden af Khabur-floden och vadade, omkring fem och en half mil från Challek, öfver Supna, en af hans bifloder. Vi rastade vid middagstiden i den kurdiska byn Urmeli och råkade der en Su-baschi — ett slags chef för uppbördsmännen — från Mosul, som emottog mig på ett mot hans värdighet svarande sätt. Han var insvept i ett riktigt urval af osmanska och kurdiska kläder, hvaraf största delen, såsom man lätt kan förstå, var röfvad från de åt hans omvårdnad anförtrodda invånarne i distriktet. På kurdernas bekostnad undfägnade han mig på det prägtigaste och föreställde mig för dem såsom intim vän med viziren och en person af utomordentlig vigt. Han frambar sjelf första rätten Pillan, hvarpå följde soppor, höns-kibaubs (stekta höns), honung, grädde, frukter och en hel hop kurdiska efterrätter. Han vägrade att sätta sig jemte mig och passade upp under måltiden. Det var tydligt, att en så aktningsfull uppmärksamhet af en så hög embetsman icke blef mig bevisad utan grund, och så snart han dragit sig tillbaka, samlade jag några kurder omkring mig, emedan jag, genom att betala min måltid, vann deras förtroende, meddelade de mig, att invånarne, bragta till förtviflan af den hårdhet, med hvilken min värd behandlade de under hans jurisdiktion stående byarna, skickat en deputation till Mosul för att frambära deras klagan inför paschan. Detta förklarade mig sättet, på hvilket jag blifvit emottagen, och hvilket jag svårligen kunnat tillskrifva mina egna förtjenster. Såsom jag förmodat, kom han andra morgonen till mig, innan jag lemnade hans

hus, och utbredde sig vidlyftigt öfver kurdernas karaktär i allmänhet samt om sättet att styra dem. “Wallah Billah o Bey!” sade han, “dessa kurder äro inga muselmän, de äro sämre än otrogna, ingenting annat än tjufvar och mördare, som för en parah afskära strupen på en menniska. Jag säger er det, på det ni må kunna omtala det för hans höghet, om han skulle fråga derefter. De äro kreatur, som med betsel och sporrar måste läras lyda. Ger man dem korn,” fortfor han i sin liknelse, “så bli de alltför feta, istadiga och farliga. Nej, nej! man måste borttaga kärnan och lemna dem blotta halmen.” — “Utan tvifvel har, ni,” fortsatte jag och betraktade hans brokiga, kurdiska mantel med stora ögon, “sörjt för att de icke fått behålla så mycket, att de kunnat blifva feta?” — “Jag är den lägsta af hans höghets tjenare,” svarade han med till hälften undertryckt flin, “men Gud vet, att jag icke är den minst ifriga i hans tjenst.” Det var åtminstone en tillfredsställelse att finna, att, enligt denna Su-baschis system, kristna och kurder voro ställda på samma punkt, och att muselmännen sjelfva en gång fingo känna det elände, som de så länge strafflöst tillfogat andra.

Vi komm snart öfver dalen vid Amadijah och, sedan vi hunnit fram till landsvägen mellan Daudijah och Mosul, begåfvo vi oss till de lägre, med kurdiska byar tätt bebyggda bergen. I Kuremi, hvilken by vi passerade, bor en mycket helig scheik, hvars stora rykte om helighet och undergörande kraft utbredt sig öfver hela Kurdistan. Han satt i Iwan eller det öppna rummet i ett mycket nätt hus, som blifvit uppbygdt af byn, af den underhölls samt beständigt hvitlimmades. Ett snöhvitt skägg räckte honom till midjan, och han bar en turban samt en lång mantel af fläckfritt hvitt linne. Han var nästan alldeles blind, vaggade sig fram och tillbaka i sin stol och fingrade derunder på sin rosenkrans. Han håller en ständig fasta och äter ingenting mellan solens upp- och nedgång. På en i närheten befintlig plats står en rad vattenkrus af hvarje slags form, färdiga att begagnas, så snart solen hunnit gå ned. Ibrahim Agha, som icke var kurderna mera välbevågen är Su-baschin, tillade scheiken, då vi passerade, de ovärdigaste öknamn, hvilka, om byns befolkning hört dem, lätt kunnat leda till fiendtligheter. Ehuru jag icke var sinnad att yttra mig så hårdt som Kawassen, kunde jag likväl i allmänhet icke annat än hålla med honom, i synnerhet som jag betänkte, att denne man, jemte några andra af samma stånd, var hufvudsakliga upphofvet till de olyckliga kristnas mord, och att hans son, scheik Tahar, i detta ögonblick eggade Beder Khan Bey att bevisa sitt nit för religionen genom ett nytt blodbad bland nestorianerna.

Vi stannade i den stora kaldeiska byn Mungayshi, för att taga nattqvarter. Den hade fyrtio af kristna bebodda hus, en ny kyrka och två prester.

Ett pass öfver en med skog rikligt beväxt kedja af kullar leder från Mungayschi till en fruktbärande slätt, som vattnas af flera floder, och på hvilken många kurdiska byar ligga. Bergen ofvanför dem äro kala och ytterst sterila. Flera timmars tid vandrade vi bland bergsspetsar, genom långa dalar, öfver sönderbrutna sandstensblock, allt låg i den mest vilda oordning. Intet spår till vegetation fanns att se, marken var förtorkad af solen samt här och der svärtad af vulkaniska eruptioner. Vi gingo öfver flera varma svafvelkällor, som upprunno i dalen och bildade stora pölar. Om våren äro både kurderna och invånarne i närliggande byar en hel månad samlade omkring dessa reservoirer och uppslå tält, för att bada i källorna, som för sin helsogifvande kraft kommit i stort rop.

ÖSTERLÄNDSK BERGSBY.

Ett långt bergspass förde oss till staden Dohuk, förr ett ställe af någon vigt, nu nästan endast ruiner. Han är uppbyggd på en i den lilla floden bildad ö och har sannolikt samma läge som en stad der i forntiden haft. Kastellet, en lerbyggnad med torn, försvarades en tid bortåt af denna kurdiska stads ärftliga öfverhufvud emot Indscheh Bairakdar Mohammed Pascha. Han underkufvades likväl slutligen, och sedan dess residerar en turkisk guvernör i staden. Ismail Bey, Mutesellim, emottog mig mycket höfligt, och jag frukosterade hos honom. Sonen af en närboende kurdisk höfding var på besök hos Beyen. Han bar en utsökt skön drägt, tunga juvelringar i öronen, ofantliga vapen i gördeln, och hade

en stor mängd ring- och andra blommor instuckna i turbanen. Han var en vacker, förständig yngling, så ung han än var, fann jag likväl i honom en brådmogen lärjunge af scheik Tahar, och då jag bragte å bane ett samtal om ett religiöst ämne, utlät han sig med allvar öfver en dogm, för att bevisa den muselmännen åliggande pligten att utrota de otrogna, hvarvid han med mycken skicklighet bevisade sina teologiska åsigter med ställen ur Koran.

Mina hästar, som jag skickat hit från Amadijah, väntade mig äfven, och, sedan vi här qvarlemnat våra trötta mulåsnor, redo vi till den kristna byn Malthaijah, som ligger i samma dal, på ungefärligen en mils afstånd från Dohuk. Emedan jag önskade besöka de i grannskapet befintliga skulpturerna på stenarna, tog jag en bonde med mig och red till foten af ett närgränsande berg. En kort, men mycket brant fotstig förde mig till monumenterna.

Fyra små taflor äro huggna i klipporna. På hvarje tafla finnas fyra figurer. De på alla fyra taflorna framställda föremålen äro lika hvarandra och tyckas föreställa, huru två konungar tillbedja gudarna. De båda konungarne, som stå midt emot gudarna, hafva ena handen upplyftad och bära något, som liknar en spira, sådan som den alltid afbildas, när den af konungen bäres vid religiösa ceremonier.

Emedan taflorna så länge varit utsatta för atmosferen, hade de lidit mycket, och den ena var nästan helt och hållet förstörd genom ingången till ett rum, som, i en långt efter det assyriska riket följande period, blifvit hugget i klippan och sannolikt tjenat till ett grifthvalf.

De enskilda dragen i dessa basreliefer äro till karaktären lika dem på de senare assyriska monumenterna och i månget afseende intressanta. Tronerna och armstolarne, som stödjas af djur- och menniskofigurer, likna de gamla egypternas och monumenternas i Kujjundschik, Khorsabad och Persepolis. De erinra oss om Salomos tron, som hade "stolpar på båda sidor vid sätet, och tu lejon stodo vid stolparna, och tolf lejon stodo på de sex trappor på båda sidor."

Sedan solen gått ned, återvände jag till byn. Min kawass och tjenarne hade för natten inqvarterat sig på kyrktaket, och Kiajah hade sörjt för en bastant qvällsvard. Invånarne i Malthaijah äro katolska kaldeer, men äro omvända för blott få år sedan. Större delen af dem samlade sig om aftonen hos oss.

Nästa morgon redo vi öfver en ödslig slätt till Alkosch. I en trång dal, som låg emellan bergen bakom byn, märkte jag åtskilliga klippgrifter — urhålkningar, som liknade dem vid Malthaijah, några hade grofva zirater vid ingången, hos andra bestod ingången af ett fyrkantigt hål.

Alkosch är en mycket stor, af kristna bebodd by. Invånarne, förut rena kaldeer, äro omvända till romersk-katolska kyrkan. Enligt en mycket allmän tradition finnes här den graf, som förvarar stoftet af profeten Nahum från Elkos, som det heter i inledningen till hans profetior. Den hålles i stor vördnad af muselmän och kristna, men i synnerhet af judarna, som bibehålla byggnaden i ett tillstånd, att hon kan bebos, och vissa tider om året i stora skaror vallfärda dit. Grafven är en simpel byggnad af gips, som är täckt med en grön duk och står vid öfra ändan af ett stort rum. Vid murarna har man fäst pappersremsor, på hvilka med hebreiska bokstäfver stå religiösa förmaningar, data och särskilda underrättelser om judiska familjer, som der gjort besök. Byggnaden, som innesluter grafven, är af modernt byggnadssätt. Man finner här inga inskrifter eller lemningar från forntiden. Anledningen till sagan och huru länge hon varit satt i förbindelse med byn Alkosch känner jag icke.

Sedan jag besökt grafven, red jag till klostret Rabban Hormuzd, som är uppbygdt på de nästan lodräta sidorna af höga klippor, hvilka innesluta en liten fördjupning eller bassin, hvarifrån endast en enda utgång — en trång, brant klyfta — helt oförmodadt leder till slätten. Stället är skapadt för ensamhet och andakt. Till hälften begrafven bland ofruktbara bergsspetsar, kan man knappt skilja byggnaden från de af naturen bildade tinnar, som omgifva henne. Man kan icke upptäcka något spår af vegetation, och blott ett par olivträd hafva genom munkarnas försorg blifvit i stånd att tränga sig fram ur den torra jorden på höjden. Rundt omkring klostret finnas på hvarje ställe, som kan bestigas, otaliga källrar eller rum i klipporna, om hvilka man berättar, att de fordom tjenat legioner af eremiter till uppehållsort, och från hvilka man sannolikt utkastade de döda, för att få rum åt de lefvande, ty de tyckas i mycket aflägsna tider hafva tjenat till begrafningsplatser. Antalet af dessa hålor måste förr hafva varit mycket stort. Nu försvinna de, såsom de redan i århundraden gjort, med otrolig hastighet. Dock likna ännu sidorna af dalens väggar cellerna i en bikupa.

Eremiterna, som fordom bodde här, hafva icke mera några, som efter dem valt samma lefnadssätt. Man ser kanhända någon gång en munk från klostret uppklättra på klipporna, eljest störes ensamheten sällan genom närvaro af någon mensklig varelse.

Vägen från ingången till klyftan framåt klostret består till en del af trappor, konstlöst sammansatta af lösa stenar, till en del åter af en smal, i klippan huggen gångstig. Vi måste derföre stiga af och qvarlemna hästarna i en vid klippans fot liggande håla.

Förr innehades Raban Hormuzd af nestorianska kaldeer, men sedan katolikerna omvändt invånarne

i Alkosch, Tel Kef och andra stora byar på slätten, hafva de äfven tillegnat sig klostret. Det skall hafva blifvit grundlagdt i senare hälften af fjerde århundradet af en bland de fordna patriarkerna. Det helgon, hvars namn det bär, står ännu hos nestorianerna i stor aktning. Enligt några sagor var han son till en persisk konung och en bland martyrerna. Klostret är dels hugget i klipporna, dels bygdt af väl huggna stenar. Sedan kurderna under beyen af Rowandiz plundrat det, har icke något försök blifvit gjordt att återställa de rika prydnader, som tillförne förskönade kapellet och de förnämsta salarna. Väggarne äro nu nakna och kala, med undantag endast af de ställen, som äro behängda med några vidriga bilder af helgon och den heliga familjen, hvilka blifvit skänkta eller uppsatta af några italienska munkar, som understundom kommit hit. I kapellet äro några den nestorianska kyrkans patriarker begrafna, hvilka blifvit här nedlagda långt innan kaldeernas söndring, och hvilkas titel alltid är utsatt med: "Patriark för Österlandets kaldeer." Sex eller åtta till hälften uthungrade munkar bo i klostret. De bero, i afseende på hvad de behöfva till lifsuppehälle, af de troende i trakten, hvilka också sparsamt nog fylla deras behof.

Det var redan natt, innan vi kommo till den katolska byn Tel Kef. Jag hade redan på morgonen afskickat en ryttare, för att underrätta invånarne, att jag ämnade besöka dem, och Guriel, Kiajahn, hade med några af de förnämsta samlat sig för att emottaga mig. Då vi nalkades, framstörtade de ur en mörk klyfta, hvarest de sannolikt väntat på oss. De hade några vaxljus med sig; dessa brinnande ljus fördes så osäkert, att intet tvifvel om deras tillstånd, som förde dem, kunde finnas.

Guriel och hans vänner raglade fram mot min kawass, som händelsevis red först, och emedan de togo honom för mig föllo de öfver honom, kysste hans händer och fötter och hängde sig fast vid hans kläder. Ibrahim Agha bemödade sig icke litet att komma lös från dem, men förgäfves. "Beyen är längre bakom," brummade han. "Allah! Allah! vill då ingen befria mig från dessa druckna otrogna?" Glad öfver missförståndet gömde jag mig bland ryttarne. Guriel fattade tygeln på Ibrahim Aghas häst och förde honom, obekymrad om de häftiga slängar han utdelade, triumferande till sin boning. Först sedan Kiajahns hustru och några andra qvinnor, som samlat sig för att koka vår måltid, påtände facklor, insåg deputationen sitt misstag. Jag hade emellertid obemärkt stigit af och funnit vägen till husets tak, der alla kuddar, som kunnat uppletas i byn, lågo i högar framför ett litet bord, som var fullt med flaskor, innehållande raki, samt med en blandning af vindrufvor och sockerärter — allt anrättadt till min heder. Jag gömde mig bakom dynorna, och det gick någon tid om, innan Kiajahn hittade rätt på mitt gömställe. Han framstammade ursäkter, ända till dess han nästan förlorade andan, bemödade sig att kyssa mina fötter och bad om förlåtelse för det olyckliga misstag han gjort. "Wallah! o Bey!" utropade Ibrahim Agha, som sett sig om efter ett stall, "hela byn är drucken. Så är alltid händelsen med de otrogna. Nu ha de en god pascha, som icke tager någon Dscherum, ingen Salian af dem, och icke gifver dem några Hytas till inqvartering. Hvad för träck äta de icke! I stället för att förbättra sina hus och beså sina fält, förstöra de hvarje para i raki samt sitta och frossa och supa dag och natt som svin." Jag måste instämma i den slutsats Ibrahim Agha fällde, och jag skulle velat göra min värd föreställningar härom, men ingen var i sådant tillstånd, att han kunde höra goda råd. Det gjorde mig således alldeles icke ondt att vid midnatten se dem ligga i djup sömn här och der på taken. Jag lät påsadla hästarna och kom till Mosul, då man vid gryningen öppnade stadsportarna.

Läsaren torde tilläfventyrs önska att höra Tkhomas öde. Beder Khan Bey marscherade några dagar efter min ankomst till Mosul, trots alla försök af Tahjar Pascha att afvända olyckan, genom Tijaribergen till det olyckliga distriktet, uppbar öfverallt på vägen kontributioner af stammarna och plundrade byarna allestädes i det åt förödelsen invigda området. Invånarne, anförda af sina Meleks, gjorde visserligen motstånd, men blefvo snart öfvermannade af öfvermagten. Utan åtskilnad blefvo nu alla dödade. Qvinnorna framfördes till höfdingen och nedhöggos helt kallblodigt. De som sökte undkomma uppfångades. Trehundrade qvinnor och barn, som flydde till Baz, blefvo mördade i det af mig redan beskrifna bergspasset; de förnämsta byarne med sina trädgårdar blefvo förstörda, kyrkorna nedrifna. Hälften af befolkningen föll ett offer för den kurdiska höfdingens fanatiska raseri, bland dessa befunno sig en af Meleks och Kascha Bodaka. Med denna värdiga prest och Kascha Auraham bortrycktes två de lärdaste bland de nestorianska presterna, och Kascha Kana är den sista, som ärft en del af de kunskaper och det nit, hvilka en gång så högt utmärkte det kaldeiska presterskapet.

Man bragte saken derhän, att Porten lät bestraffa detta grymma blodbad och döda de rebelliska undersåter, som så länge trotsat dess anseende. En expedition blef utrustad under Osman Pascha, och efter två drabbningar, i hvilka kurderna blefvo totalt slagna af de turkiska trupperna under paschans befäl, tog Beder Khan Bey sin tillflykt i ett bergsslott. Positionen var nästan redan intagen, då det lyckades höfdingen, som nogsamt såg allt försvar vara fruktlöst, att erhålla samma vilkor af den turkiska generalen Osman Pascha, som voro honom erbjudna

innan fiendtligheternas öppnande. Han blef förvisad från Kurdistan, men hans familj och svit fingo följa honom, och han tillförsäkrades fritt tillgodonjutande af sin förmögenhet. Ehuru de turkiska ministrarne misstänkte Osman Pascha för särskilda bevekelsegrunder till sådana vilkors beviljande, uppfyllde de dem dock såsom män af ära, då den rebelliska höfdingen derefter verkligen hade gifvit sig. Han fördes till Constantinopel och blef derefter sänd till Candia — ett straff, hvilket i högsta grad var olämpligt i anseende till hans många och fasaväckande förbrytelser.

Sedan Beder Khan Bey aftågat från Tkhoma, återvände några af de ännu lefvande invånarne till sina förstörda byar, men Nur Ullah Bey, som hyste misstanke att de kände till gömda skatter, öfverföll dem plötsligen. Under de qval, som de nu ledo, dogo många, och de öfriga flydde, efter sin frigifning, till Persien. På sådant sätt förstördes det blomstrande distriktet, och lång tid skall förgå, innan boningarne åter skola höja sig ur sitt grus samt frukterna af ett stilla arbete åter upplifva dessa lugna dalar.

ÅTTONDE KAPITLET.

Få dagar efter min återkomst till Mosul från Tijari-bergen skickade Scheik Nasr, det andliga öfverhufvudet för Jeziderna eller djefvulsdyrkarne, en Kawal eller prest af denna märkvärdiga sekt, för att inbjuda herr Rassam och mig till deras stora, på vissa tider återkommande, fest. V. consuln kunde icke antaga bjudningen, men jag omfattade med ifver tillfället att få se högtidligheter, till hvilka ingen europee någonsin varit vittne.

Anledningen till min inbjudning bevisar, att Jezedirerna kunna göra anspråk på en i Österlanden ty värr! högst sällan förekommande dygd — jag menar tacksamheten. Då Keritli Oglu Mohammed Pascha först kom till Mosul, var denna sekt en bland de första, som blefvo föremål för hans girighet och tyranni. Han tog genom förräderi deras öfverhufvud eller öfversteprest, såsom han trodde, tillfånga, men Scheik Nasr fick tid på sig att undkomma den mot honom gjorda komplotten och att i sitt ställe sätta den till rangen andra presten, hvilken äfven såsom fånge släpades till staden. Den tillgifvenhet, som Jeziderna bevisa sitt öfverhufvud, är så stor, att bedrägeriet icke blef upptäckt, och den för öfverhufvud ansedda presten fördrog fångenskapens lidanden med största försakelse. Herr Rassam, till hvilken man vände sig, erhöll hans frigifvande af paschan, men blott derigenom att han förskotterade en betydlig penningsumma, som invånarne i Scheikhans distrikt åtogo sig att med tiden återbetala genom afkastningen af sina fält. Punktligt uppfyllde de den ingångna förbindelsen samt ansågo den engelska v. consuln för sin beskyddare.

Jag lemnade Mosul i sällskap med Hoddscha Toma (v. consulatets dragoman) och Kawal eller presten, som Scheik Nasr hade skickat. Under vägen stötte vi på åtskilliga Jezider, hvilka, likasom vi, färdades till samlingsplatsen. I grannskapet af Khorsabad tillbragte vi natten i en liten by och hunno tidigt följande morgon till Baadri. Denna by, residens för Hussein Bey, Jezidernas politiska öfverhufvud, är uppbyggd vid foten af en sträcka kullar, öfver hvilka jag kom under min förra resa till kaldeiska bergen, och som ligger ungefär fem mil norr om Ain Sifni. Härifrån foro vi öfver samma torra slätt och lemnade kullen Dscherrahijah på högra sidan om oss.

Så snart jag nalkades byn, mötte jag Hussein Bey, i hvars sällskap jag fann presterna och de förnämsta invånarne till fots. Höfdingen var omkring 18 år och en af de skönaste unga män jag någonsin sett. Hans anletsdrag voro regelbundna och fina, hans ögon glänsande, och under hans brokiga turban nedsvallade de långa, korpsvarta lockarna. En vid, hvit mantel af fint tyg var kastad öfver hans präktiga jacka och fina kläder. Så snart han var nära mig, steg jag af hästen, och han ville nödvändigt kyssa mig på hand, men jag afböjde bestämdt denna ceremoni, och vi bilade saken derigenom, att vi, efter landets sed, omfamnade hvarandra. Han yrkade dock genast på att få leda min häst, som han önskade att jag åter skulle sätta mig upp på, och, blott med svårighet fick jag honom derhän, att vi båda gingo till byn. Derefter förde han mig till sitt Salamlik eller mottagningsrum, i hvilket mattor och dynor redan lågo i ordning. Midt genom rummet flöt ett friskt vatten, som var ditledt, likasom en liten bäck, från en i grannskapet porlande källa. Byns innevånare stodo vid nedra ändan af rummet och hörde med vördnadsfull tystnad på det samtal, som fördes mellan deras öfverhufvud och mig.

Vårt mål.

I NATURENS stora rike är ingenting ändamålslöst. Hvarje rörelse och föremål har sin bestämmelse och motsvarar denna. De lärda säga oss, att så förhåller sig, och med användande af vår egen iakttagelseförmåga kunna vi sjelfva gång efter annan öfvertyga oss om sanningen häraf. Det är klart, att i den andliga verlden samma visa anordning eger rum, blott i så mycket högre och fullkomligare grad som det andliga är högre än det naturliga och materiella. Menniskan är så inrättad, att hon tillhör båda dessa verldar. Menniskan är kallad "skapelsens krona," och minst af allt kan hon vara ändamålslöst skapad. Gud har ett bestämdt mål för hela menniskoslägtet och för hvarje enskild menniska, men det beror på menniskan sjelf, om detta mål skall vinnas eller förloras. Gud har satt menniskans mål mycket högt, dock icke

högre än att vi kunna nå det, om vi på fullt allvar sträfva derefter enligt Guds vilja. Vi menniskor vilja ju gerna sträfva högt, men då våra tankar om höghet ofta icke stämma öfverens med Guds tankar derom befinna vi oss mången gång sträfva efter en falsk höghet, efter ett mål, som, äfven om vi nå det, alls icke är hvad vi trodde det vara. Magt och ära och rikedom aktas högt här i verlden, och mången sträfvar med outtröttlig flit att nå magtens och ärans höjder och att få njuta af rikedomens glans, men af de få, som verkligen kommit i besittning af dessa beprisade fördelar, är det ingen som i sanning funnit hvad han väntat finna.

Ett menniskan värdigt mål borde väl vara af den beskaffenheten, att när hon vunnit det eller säkert vore på väg att vinna det, hon deri också funne en full tillfredsställelse för hela sin varelse. Men detta står ej att finna bland de förgängliga tingen här på jorden. Vi äro evighetsvarelser, och Gud har satt vårt mål ej inom tidens gräns utan inom evighetens, i fall vi kunna tala om någon gräns för evigheten.

Vårt evighetsmål är att blifva Gud lika och vara när honom der han är i hans himmelska härlighet. Att blifva Gud lik innebär det högsta af allt som kan tänkas i himmel och på jord, ty Gud är den högste, är sammanfattningen af allt högt, godt, sant, skönt och fullkomligt. En blott naturlig menniska sätter aldrig sitt mål så högt, och när hon hör talas derom, anser hon det för andligt högmod eller — vanvett. Visst är ock, att en sådan aldrig kommer till det målet; ty dertill fordras ett nytt sinne, ett sinne för Gud och de himmelska tingen, ett sinne som med innerlig åtrå sträcker sig mot den utlofvade härligheten. Vi blifva visserligen ej lika Gud här, det fattas mycket uti den bild af helighet, ödmjukhet och kärlek vi skulle återspegla i vårt lif, men en början dertill är det i hvarje pånyttfödd själ. Denna början är ett Guds verk, hvilket han sjelf skall fullborda. Der åter, hvarest intet är börjadt, der är heller intet att fullborda. Derför är det så vigtigt, att Gud måtte få börja sitt verk hos oss. Och ju förr Herren får göra denna början hos en menniska, och det sedan får fortskrida under barnslig lydnad för ordet och andens maningar, desto mer skall Guds verk redas här i tiden närma sig sin fullbordan. Och den sam hårdar ut, står fast intill änden, han skall få lifvets krona.

Men för den som fattat sitt evighetsmål i sigte, för honom framträder också ju längre ju klarare den mångfald af uppgifter, som lifvet här på jorden, då det är sådant det bör vara, ställer på menniskan. Vi hafva uppgifter att fylla på många områden: i hemmet, i staten, i församlingen, i skolan, i missionen, fattigvård och sjukvård m. fl. Så långe vi äro här på jorden hafva vi vår jordiska kallelse att sköta. En kristen försummar ej den, utan är trogen och samvetsgrann äfven i de ringaste sysslor; han gör allt såsom inför Gud, som fordrar trohet så i det lilla som i det stora. Vårt lifs uppgift eller mål här på jorden fylles bäst, då vi i allt söka Guds ära och förhärligande samt hafva vårt evighetsmål stadigt för ögonen. Vi skola nemligen hvarken låta våra jordiska pligter bortskymma det himmelska målet ej heller försjunka i sådant andligt grubbleri öfver evighetstingen, att vi derigenom försumma hvad som åligger oss i våra särskilda kallelser under jordelifvet, utan låta det ena tjena det andra.

Mången lefver fram sitt lif utan mål, utan att göra sig reda för, hvarför han lefver; deta är i högsta måtto tanklöst, och ett sådant lif skall aldrig motsvara sin bestämmelse, det är ett förfeladt lif.

Vi uppmanas ofta att sätta vårt mål högt, och härmed menas då vanligtvis att nå en hög plats i det jordiska samhället, blifva rik på timliga egodelar, att genom lärdom eller konst utmärka sig framför mängden af medmenniskor. Många äro ock de som sträfva härefter, men de äro få, som vinna hvad de önska ,och när de vunnit det var det dock mera en illusion än någonting annat. Vi vilja visserligen icke underskatta betydelsen af att "sträfva högt" äfven då det gäller timliga ting, men då det sker på bekostnad af vårt af Gud bestämda evighetsmål (och detta är det vanliga), då kan man icke nog beklaga och sörja öfver de ödesdigra misstag som menniskor så ofta göra.

Och hvad är väl orsaken till, att så många misstaga sig om det vigtigaste i lifvet? Man vill icke böja sig för Guds ord och vilja, utan handlar efter sin egen vilja, så som man sjelf tycker godt vara. Olydnaden för Gud och förtroendet till den egna kraften och klokheten är det som förer menniskan framåt på den orätta vägen och störtar henne i både timligt och evigt förderf. Så säger Herren om sitt folk i gamla testamentet: "Israel, du förer dig i olycka, ty din helsa står allena hos mig." Och David frågar: "Huru skall en yngling sin väg ostraffligen gå?" Och svaret är detta: "När han håller sig efter ditt ord." Guds ord är den enda säkra ledstjernan för både gammal och ung på vägen genom lifvets öken till det himmelska Kanaan. Guds ord har aldrig fördt någon vandrare vilse, men väl tillrättafördt många. I Guds ords ljus kunna vi se vägen och äfven vandra den, och ju längre vi komma fram derpå, desto tydligare skola vi ock se och fatta målet.

Det är sant, vägen är smal, törnbeströdd, full af faror och fiender; kamp och strid möter hvarje vandrare, men liksom Herren var med sitt folk Israel på vandringen genom öknen, till det jordiska Kanaan, så är han förvisso när sitt andliga Israel, han leder dess tåg, går framför i hvarje fara och den som endast troget följer honom, skall ingalunda förgås, huru hård striden än är. I Jesu dyra namn skall hvarje kämpande kristen vinna seger. När du känner dig vacklande i striden, när modlöshet och hopplöshet smyga sig på dig, se då på din frälsare och konung, Jesus Kristus, se på den "sky af vittnen" som redan hunnit honom, se på målet, som är äfven dig föresatt, och du skall stärkas i striden. Håll ut i tron, "vaka, bed och strid än en liten tid, ingen krönes utan att han redligen kämpar."

Hvad är ditt mål, unge man och unga qvinna? Hvad lefver du för? Hurudan skall din evighet blifva?

"Vill du ej fly till Jesus och finna salig ro,
Och i hans sår en fristad, der du kan säker bo?
I verlden är så stormigt, så mörkt, så tomt, så kallt.
Hos Jesus är så stilla, med Jesus får du allt."

Allt hvad till lif och gudaktighet tjenar, det har

du rikligen i Jesus Kristus. "Gud har icke skonat sin ende son, utan gifvit honom ut för oss alla, huru skulle han icke ock gifva oss allting med honom!" Kraft i striden, tröst i bedröfvelsen, hjelp i nöden, frimodighet i bekännelsen och lidandet, frid i döden — allt skall Herren gifva. Mången nedlägger ett helt lifs krafter och ansträngningar för ernåendet af ett timligt mål; månne icke också det eviga lifvet är värdt något offer? För det eviga lifvet må du gerna uppoffra allt, gods, ära och lif; "ty hvilken som vill bevara sitt lif, han skall mista det, och hvilken som mistar sitt lif för min och evangelii skull, han skall bevara det."

"Se målet härligt lyser
I fjerran! O Guds stad,
Du målet är,
Och allt besvär,
Hvarför nu här jag ryser,
Jag der snart glömmer glad.
Se målet härligt lyser
I fjerran: o Guds stad!

Så äfven jag skall vinna
I Jesu Kristi namn.
Ja, också jag,
Så arm och svag,
Skall en gång målet hinna,
I härlighetens hamn.
Så äfven jag skall vinna,
I Jesu Kristi namn."

—T. K.

"De gamle."

Då vi glade eller sorgsne tumla om på lifvets stora maskerad, fikande efter en god plats i ödets kadrilj eller ett godt sällskap vid lyckans buffet, då vi, glömske af allt det förledande, som vinkar framför, då följa oss troget, ängsligt, hoppfullt två par ögon från den gömda, mörka kulissen, der lifvet liksom stannat af, der dammet växer och tystnad råder.

Efter hand blifva de mera skumma, dessa ögonpar, synvidden begränsas utåt, men vidgas uppåt, och så — slockna de, först det ena paret och så det andra, och om du så är midt inne i den bullrande lek derute på scenen, så blir det likväl då plötsligt litet kalla och tomt i hjertat, litet vått i ögat, och så — dansar du på igen, som om ingenting händt, men ser du noga efter deruppe i det höga blå, så har der tändts två nya stjernor, som tyckas stråla ensamt för dig.

Men i den gamla kulissen, der dammet växer och tystnad råder, der har blifvit så tomt och kallt, ty "de gamle äro borta."

Kära gamla gråa hufvuden, som från rummet, der vårt lifsljus tändes, oroligt sträckas ut för att följa vår villande färd, dröjen länge, länge qvar härnere! Kära, gamla skumma ögon, blicken länge utöfver vår lefnadsstig!

Derute, i det raskt vexlande lifvet, heter det "borta från ögat, borta från hjertat," och om vi endast ett par år blifva borta från en plats, der vi menade att alla dörrar stodo oss öppna, alla hjertan voro oss varma, så finna vi ej sällan vid återkomsten glömska i blickarna och iskällarluft vid vännernas härd.

Men om du i fem, tio, tjugo år förgäter dem, som en gång med jublande fröjd famnade hvarann öfver din vagga, och så vänder åter med en smula sol i leendet, med några grader blidt i stämman, så äro de alltid desamme, deras hjertan ha hållit det gamla redet varmt åt dig, och då du på qvällen slumrar in i den egen gamla säng från fordom, kännes det som om du lemnat den i går.

Kära gamla trofasta hjertan i vissna, skrumpna barmar, tröttnen icke att ännu klappa någon tid, hållen det gamla, öfvergifna redet varmt ännu något litet, då vi der behöfva hvila ut från oron och bekymren i lifvets strid!

Öfverallt annorstädes i verlden blir du mottagen allt efter som lyckan varit dig gunstig. Med guld i fickan, förlig vind i segeln och Fortuna ombord är du säker om att helsas med bifall och mötas af vänner, mot hvilken kust på jorden du än må ställa din färd.

Endast i en enda hamn i hela verlden kan du löpa in med bruten mast och rifna dukar, med skamfilad bog och krossad köl, ja, med sjelfva döden ombord, men likväl finna god ankarplats och öppna armar; den hamnen heter föräldrahem och ankargrunden föräldrakärlek, och "lä" är der vid faderbröst och "smult vatten" finnes der af moderstårar, det vill jag lofva. Och finns det någon möjlighet mera för den andligen skeppsbrutne att ännu en gång få trampa eget däck på lifvets ström och med framgång klyfva vreda vågor, så är det när han reparerat i den hamnen.

Det finnes tråkiga gamla herrar och fruar, som se ut som inbitna egoister, som inte intressera sig för någonting, som ha glömt hvem Lucca är och inte bry sig om hvem som blir furste af Bulgarien, riktiga gamla fogelskrämmor, veritabla petrifikat, ledsamma, ondsinta, stela.

Vill du ha en nyckel till deras hjertan? Vill du med ett trollslag tina upp deras köld? Vill du se dessa "egoister" stråla och småle? Ingenting är enklare. Du behöfver blott vända dig till tvärviggen eller den gamla tråkiga frun och helt löst framkasta ett: "Jag kommer från Lysekil och skall helsa så mycket från er fröken dotter; hon är en af säsongens stjernor der," eller: "Jag har aldrig sett en sådan klöfverskörd som på er sons egendom i år, det försäkrar jag er, min herre."

Det behöfs intet mer än en sådan der banal fras för att alldeles förvandla dessa gamla, för att få dem meddelsamma och angenäma på ögonblicket.

För jordisk kärlek är egandet ett lifsvilkor, men den enda kärlek, med hvilken den store Nazareen ville jemföra sin egen till oss, kan existera äfven derförutan, och bevisas redan derigenom vara tänd i himlen, fast den lågar på jorden.

Sonen växer upp i ett hem, der må hända hvarje hans behof fyllas genom försakelse. Modren är för honom jordens yppersta qvinna och sjelf älskar hon honom högre än sitt eget lif. Tjugo, tjugofem, trettio års ömhet, vaksamhet, smärta och oro synas ju böra ha gjort honom till hennes egendom och gifvit henne första rätten öfver hans hjerta.

Men så kommer han hem en dag, upprörd, förvirrad, rodnande och lycklig, tar gumman i famn, berättar henne att en annan qvinna, som han känt i en, två, tre månader eller ett halft år, nu för alltid intagit hennes plats i hans kärlek, att hon får nöja sig med de smulor, som måhända falla från den äktenskapliga lyckans rika bord och fordrar såsom den naturligaste sak i verlden att hon skall glädjas med honom.

Och hon gör det. Visserligen kan det hända att en rest af sjelfviskhet reser sig i det hjerta, som känner sig vilja sprängas vid fruktan att förlora en son, men det besinnar sig alltid och vidgas i stället för att emottaga en ny dotter.

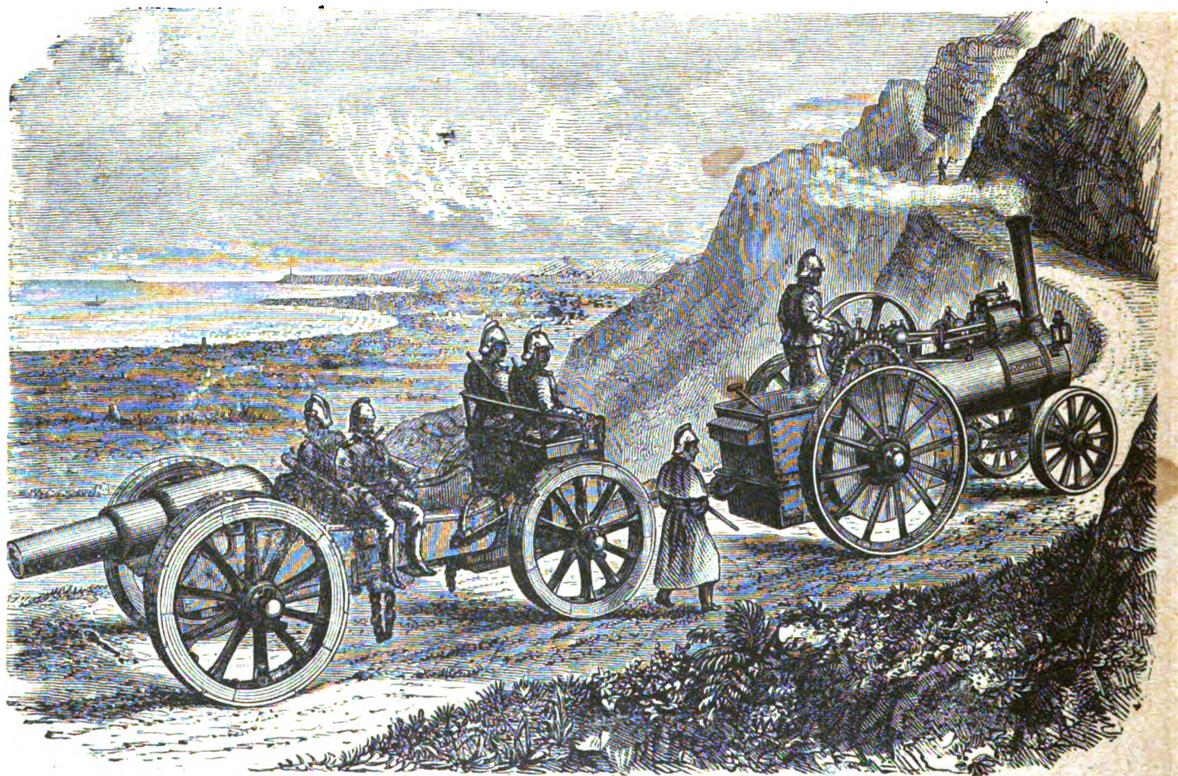
Och den gamla frun, som blef så blid bara du nämnde hennes barn, hon är färdig att taga dig i famn om du har ett gillande, vänligt ord för hennes dotterbarn.

Ty se mödrarna stå i kärlek så högt öfver fäderna, som fäderna öfver den öfriga mensklígheten, och en mormor, som gungar barnbarnet på sina armar, är den idealiserade modren med Guds eget "vedermäle för långvarig och trogen tjenst" i hans egen gerning.

Kära, gamla gråa hufvuden, hvitnen långsamt till skörd. A. H.

Återigen ett krig.

NÄR turken kunde segra öfver grekerna, började ryssen tänka att han kunde tukta finnarne. Amerika var ännu djerfvare, som vågade peka finger åt gamla Spanien, men det gick så öfvermåttan lyckligt, att det lockade England att försöka utsträcka sitt paulun. Det var nog något förhastadt att sammankalla en fredskongress; ty icke upptaga engelsmännen till medborgare på samma vilkor, som detta sker i alla andra länder. Man skulle knapt kunna tro att engelsmännen mena allvar, då de begära att upptagas som medborgare i republiken, utan att nedlägga sitt medborgareskap i England. Många påstå derför, att allt detta tal om medborgarskap, endast är ett svepskäl, som England begagar till att uppväcka boerna till krig, för att på den vägen kunna slå republiken under sig, och sedan hafva fritt tillträde till de rikaste guldgrufvor i verlden. Att England behöfver dessa guldfält och önskar räkna dem bland sina besittningar är klart, och det torde vara skäl nog för kriget. Hade icke de engelsk-amerikanska mulåsnorna satt sken och sprungit öfver till Oom Paul med general Whites artilleri torde saken redan varit

MODERN KRIGSKONST.

på länge har man så allmänt och kraftigt rustat sig till krig, som sedan den kom på tal, men nu är den humanitära företeelsen förbi och man synes ega fria händer att med eller utan grund kriga bäst man gitter. Hvad verklig grund som förefinnes för det nu nyss började kriget i södra Afrika, får man icke veta. Engelsmännen i Transvaal tycka, att republiken är så liten, att den bör känna sig smickrad öfver, att de vilja bo der, äfven om de icke afsvärja sin trohet mot England. De böra ändå få åtnjuta en medborgares alla rättigheter. De gamla tyskarne och holländarne, som sitta vid styret i den pigga republiken, äro af annan mening. De äro villiga att afgjord. Nu hafva boerna redan visat, att de kunna skjuta bättre än de gamla spaniorerna. Fastän vi hafva, hvad man kunde kalla ett stående krig, som för något öfver ett år sedan, drog hela verldens uppmärksamhet till sig, hafva Amerikas krigsmanövreringar på Filippinöarne, på senare tiden blifvit så öfverglänsta, att vi nästan glömt, att vi hafva krig sjelfva. Men ingen kan begära, att man skulle hafva så brådt om, när det krigas i civilisationens intresse, som när det föres krig i penningens intresse, och det är svårt att finna någon annan skälig grund för kriget i Transvaal.

Emellertid, dessa krig äro allvarsamma tidstec-

ken. Å ena sidan förstå vi, att vår högt uppdrifna civilisation alls icke utgör ett hinder för krig och blodsutgjutelse, och å andra sidan att i en handvändning sådana förvecklingar kunna uppstå, som endast krigets ödeläggelser kunna utjemna. Vi kunna derför vara alldeles inpå dörren af ett allmänt verldskrig. Allting utvecklar sig fort i närvarande tid. Må Kristi kyrka vara på tidens tecken vaken, och skynda i sitt heliga krig och öfvervinna verlden för Herren. C. A. H.

OM HVARTANNAT.

C. A. H.

DEN 23 oktober firades en enkel men synnerligt uppbygglig och angenäm diakonissfest vid Bethesda hospital. Norska Lutherska diakonissanstaltens i Minneapolis föreståndare, pastor Tollefsen och föreståndarinnan, syster Ingeborg Sponland, jemte flera systrar från denna anstalt samt syster Cecilia Nelson, Augustanaförsamlingens i Minneapolis församlings diakonissa och pastorerna C. A. Evall, C. J. Petri och J. G. Hultkrans jemte några andra vänner, hade inbjudits till supe. Kl. 7:30 på qvällen öppnades denna "diakonisskonferens," som mötet blef kalladt, med gemensam sång samt uppläsandet af den 23 psalmen och bön af pastor C. A. Hultkrans. Derefter uppmanades pastor Tollefsen att berätta om diakonisskonferensen, som hölls i Omaha den 4—5 oktober. (Såsom torde vara bekant möta representanterna för de olika lutherska diakonissanstalterna i Amerika hvart eller hvartannat år till gemensam konferens). Vi fingo nu lyssna till ett kortfattadt sammandrag af de diskussioner och förhandlingar, som förekommo vid den visserligen lilla, men för diakonissverksamheten betydelsefulla konferensen i Omaha. Bland ämnen som behandlades voro: Moderhusets ställning till församlingen. Huru bör församlingsdiakonien bedrifvas för att lyckas? Skilnaden mellan en diakonissa och sjuksköterska. Huru skall en diakonissa kunna bevara en glad och frimodig ande under arbetet? Många värdefulla vinkar meddelades från diskussionen öfver dessa ämnen. Vidare framhöll talarne att diakonissverksamheten på de tvenne senaste åren fått röna mycken framgång i både yttre och inre hänseende, hvarför dessa som stå i spetsen för denna verksamhet, kände sig mera förhoppningsfulla och frimodiga med afseende på verkets fortsättning.

Syster Ingeborg Sponland hade rest i Norge och Sverige under förliden sommar. Hon blef nu påkallad att berätta något af sina "erfaringer" rörande diakonissverksamheten i Skandinavien. Hon skildrade på ett utförligt och särdeles intressant sätt sina iakttagelser både i Sverige och Norge. Jag kan ej ens försöka att återgifva hennes mycket lärorika tal. Hon visade hvilken magt särskildt församlingsdiakonien är i dessa gamla länder der den hunnit utveckla sig. Vi blefvo också kraftigt påminde, hvilket stort arbete, som ligger alldeles nere här ibland oss i vår församlingsverksamhet, som skulle utföras af församlingen. Väl torde det icke vara så mycken fattigdom och nöd i våra större eller mindre städer i Amerika ej heller på landsorten, som i Sverige och Norge; men hvem vet hvilka umbäranden den ene och andre får genomgå, då ingen är, som egnar sin uppmärksamhet åt sådant. Det lilla som redan är gjort på detta område här i landet har visat, att Amerika har lika stort fält för diakonissverksamhet, som något annat land, äfven om vi aldrig få så många diakonissor. Pastor Petri talade en kort stund om församlingsdiakoniens betydelse, och uttalade det hopp, att den begynnelse, som är gjord, må utveckla sig och blifva lika välsignelsebringande här i landet, som i de gamla hemlanden. Den uppbyggliga och lärorika samvaron afslutades med bön och välsignelsen af pastor J. G. Hultkrans. Den 22 november firas åter en sådan liten diakonisskonferens i Minneapolis, i förening med missionshyddans i Augustanaförsamlingens årsfest. Vi vänta att det skall blifva ett uppmuntrande möte för alla, som äro intresserade i denna gren af den kyrkliga verksamheten.

UNGDOMS-VÄNNEN

har nu fullbordat sin fjerde årgång. Trots de vexlande omständigheter under hvilka detta skedt, har dock tidningen stadigt utvecklat sig i både yttre och inre hänseende. Att dess upphofsman, pastor Joel L. Haff, så snart bortrycktes, och lemnade oss, som icke ens hade den förutsättningen, att vi bestämt oss för ett sådant arbete, var ett lika hårdt som oväntadt slag. Dertill kommo hårda tider och mycket annat och lade sig hindrande i vägen. Vi äro derför glada och tacksamma till Gud och våra vänner för det bistånd som vi fått röna, hvilket gjort företaget möjligt. I den anda, som tidningen utgifvits, våga vi äfven hoppas och tro, att den fått vara till nytta och välsignelse. Hade vi velat tillfredsställa den förskämda smak med afseende på hvad som bör läsas ,som synes råda ganska allmänt, och, som utan tvifvel blifvit sådan, derför att andra utom vårt samfund, i flesta fall supplerat vårt folk med lässtoff, hade vi säkerligen kunnat eröfra ett större fält och skördat större pekunier valuta med

mindre möda. Hvad som är gjordt visar tillräckligt, att det ännu är rum för och behof af en svensk, litterär, kristlig månadstidning. Det är ock med synnerlig tillfredsställelse, som vi nu kunna meddela, att Ungdoms-Vännen hädanefter kommer att utgifvas af samfundet och expedieras från Lutheran Augustana Book Concern, Rock Island, Ill. Den afgående redaktionen sänder ett hjertligt tack till Ungdoms-Vännens läskrets. Vi gratulera Ungdoms-Vännen att nu hafva vunnit burskap i synoden, och dess läskrets, att få göra bekantskap med nya och större redaktionsförmågor, likaledes den nya redaktionen, som får sända sitt första nummer till en utvald intelligent läskrets, och uttala vi den önskan och det hopp, at tidskriften nu må vinna allmänt understöd, att den kan utveckla sig och blifva i storlek och utstyrsel jembördig med detta lands största och bästa månadsskrifter. Vi hafva följt den praxis att sända tidningen till alla pastorer, som derom insändt skriftlig begäran. Nästan alla pastorerna i synoden hafva så gjort, men icke så få hafva hållit den saken dold, så att intet annat exemplar kunnat hitta vägen till deras pastorat. Säkerligen har detta skedt af fruktan, att någon vinst skulle falla i enskilda personers händer. En och annan har skrifvit: Så snart Ungdoms-Vännen utgifves af samfundet, skall jag anvisa agent och göra hvad jag kan för dess spridning. Nu äro dessa svårigheter undanröjda och vi hoppas att det hittills tillbakahållna understödet, må komma fram. Vi hafva såsom samfund gjort allt för litet för att sprida god sund litteratur. Andra hafva varit i verksamhet och fyllt många af våra annars kyrkliga hem med tidskrifter och litteratur af alla slag, hvarigenom vårt samfund blir bortskymt och dess intressen undergräfda. Den pastor, som icke vakar öfver, hvad slags litteratur som sprides i hans pastorat, får snart sin vingård full af små räfvar, som förderfva den. Det är godt och väl att sprida samfundets officiella organ, men der detta ej kan ske, kan möjligen en attraktiv ungdomstidning vinna inträde. Det enda verksamma sätt att motarbeta skadlig läsning är att sprida något bättre. Men det som skall lyfta andra måste sjelf lyftas och skjutas framåt. Sådan litteratur som drager menniskorna ned sprider sig lik ogräset af egen kraft.

Då vi emellertid nu med deta nummer sluta vår förbindelse med tidningen, upphöra vi dermed icke att med kärlek fortfarande omfatta både tidningen och läskretsen, särskildt de unga inom densamma. All början är svår, vi hafva gjort början; må de som fortsätta lyckas bättre. Att publiken icke skall förlora på den skedda förändringen derför borga deras namn, hvilka hädanefter utgöra Ungdoms-Vännens redaktionsstab.

Med utmärkt högaktning,

Den afgående redaktionen.

BOKNYTT.

LUTHERS LILLA KATEKES, utan förklaringar, godt läderband och kostar endast 10c per ex.

KRISTLIG BARNUPPFOSTRAN, betraktelser af pastor P. Carlson, 200 sidor, och kostar i kart. band, 25c per ex.

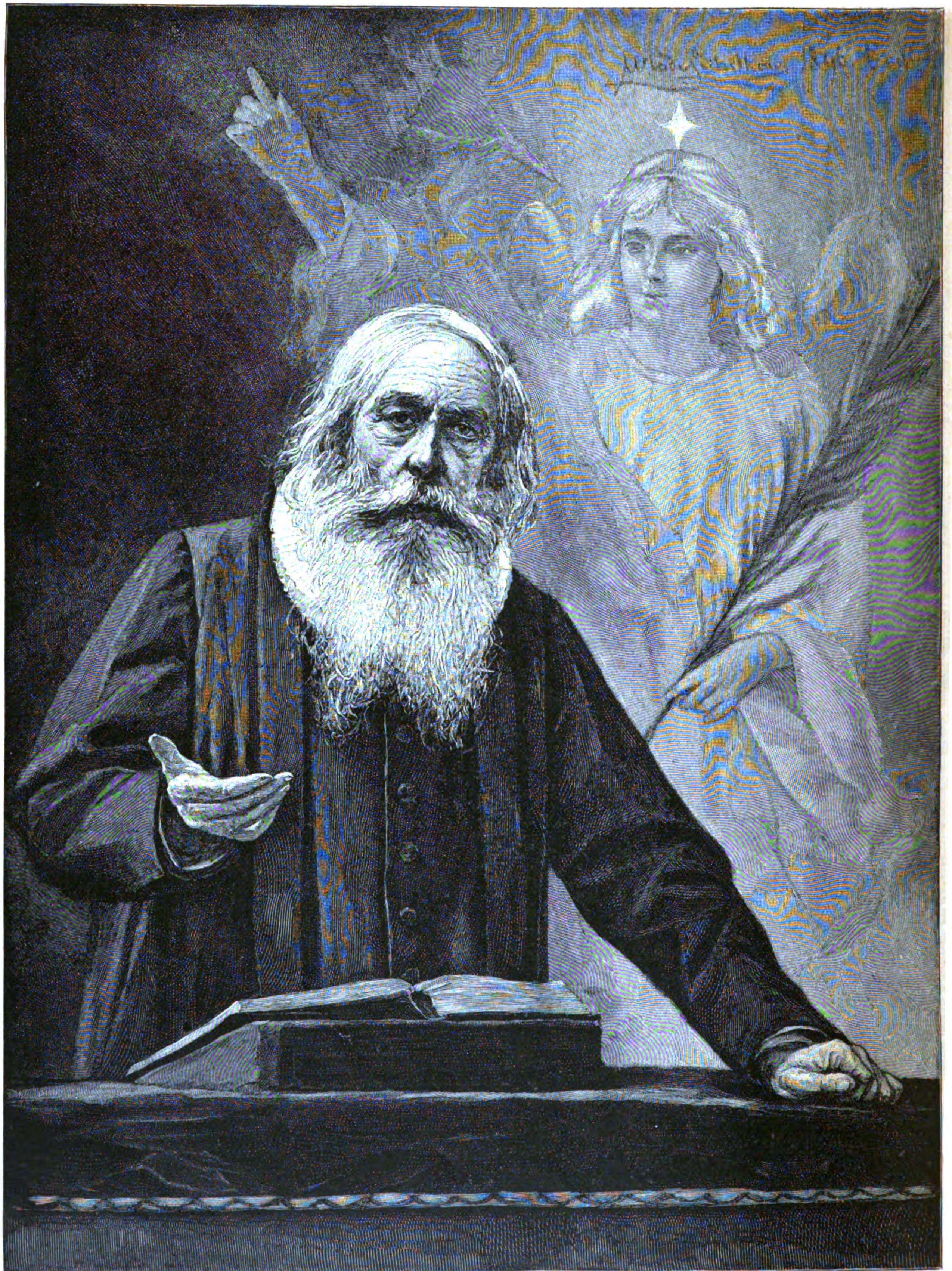
OLAI PETRI KATEKES. I inledningen och förtalet till denna säkerligen första svenska katekes heter det: "Eftersom vi hafva annammat dop och kristendom och vilja blifva hållna för kristna menniskor, så böra vi, hvar och en i sin stad, veta, hvad en kristen menniska tillhörer. — — Här följer en Catechismus eller undervisning, som hvar och en bör veta, och hvilken alla kyrkoprester äro pligtiga att lära för att deri undervisa sitt socknefolk. Derför har man här framstället denna samma undervisning för de enfaldiga klerkers skull." Det är både uppbyggligt och intressant att genomläsa denna våra förfäders första undervisningsbok. Boken kostar i kart. band 20c

SVENSK RÄTTSKRIFNINGSLÄRA för nybörjare, af professor E. A. Zetterstrand. Författaren säger i bokens förord: Denna lärobok är närmast afsedd att vara en handledning vid undervisning i svensk rättstafning i första klassen af det läroverk, vid hvilket författaren är anställd såsom lärare i svenska språket. Dock tror jag att boken bör kunna få en mera vidsträckt användning, nemligen såsom lärobok i Augustana Synodens s. k. församlingsskolor. I sistnämda afseende torde den fylla ett verkligt behof." Denna enkla tidsenliga rättskrifningslära borde genom våra svenska hvardagsskolor hitta vägen till hvarje svenskt hem. Till och med sådana, hvilka äro öfver småbarnsskolåldern, och icke kunna besöka någon svensk högskola, kunna medels ledning af denna bok genom sjelfstudier skaffa sig en praktisk kunskap i svenska språket, som kommer väl till pass i lifvet. Vi rekommendera denna bok till alla, som behöfva handledning i svensk rättskrifning. Boken kostar blott 25c i kart. band och reqvireras såsom de andra hos Lutheran Augustana Book Concern, Rock Island, Ill., eller 213 E. 7 street, St. Paul, Minn.

OBSERVERA!

De som restera med sin prenumeration vänta vi skola uppgöra före den förste december. De som hafva n:o 97 på adresslappen äro skyldiga $3.00. De som hafva n:o 98 äro skyldiga $2.00, och de som hafva n:o 1—99 äro skyldiga $1.00. Vi sända på detta sättet räkning till alla som restera. Varen snälla och betalen denna rest före den 1ste december. Adressera: Ungdoms-Vännen, 252 E. 9 str., St. Paul, Minn.

Efter den 1ste december sändas alla bref och penningar till Lutheran Augustana Book Concern, Rock Island, Ill.

JULPREDIKAN.

"Se, jag bådar eder stor glädje". SID. 288.

Ungdoms-Vännen
Illustrerad Tidskrift för Ungdom.

ÅRG. IV. ROCK ISLAND, ILL., DECEMBER 1899. N:o 12.

JULENS LJUS.

Det strålar än som för årtusen sedan
med samma glans i dal, på äng och höjd,
det värmt och lyst den stora här, som redan
nått Sions berg och oförgänglig fröjd.
Det tecknar färden öfver dunkla vatten,
och genom mörkret i den långa natten
det skimrar fram för själ, som söker ljus.

Förnuftets eldar sina lågor kastat
mot nattlig sky, men intet mörker flytt,
och stora snillen fram i världen hastat
att släcka Ljuset, som i fjärran grytt,
men lika klart det öfver bergen flammar,
och nödens bo och själfva dödens kammar
förlänar det en oförklarlig glans.

Från tempelhvalf, där altarlågor brinna,
dess milda sken man stundom utestängt,
vid eget ljus man sökt att vägen finna,
men rätta Ljuset ändock fram sig trängt,
och många tusen tempelklockor klinga,
och stora skaror de tillsamman ringa
att fira Ljusets, fira Lifvets fest.

Du världens Ljus, du morgonstjärna klara,
du Gud af Gud, Rättfärdighetens Sol,
du evig är, och evigt ljusklädd skara
du samla skall omkring din allmakts stol,
jag tror på dig, och hur än mörkret ryter,
din morgonrodnad fram ur natten bryter,
du segra skall, det är ditt eget ord.

Jag hör, hur strömmar dina hymner brusa,
hur hafvets vågor dåna högt ditt namn,
jag hör, hur vindar hoppets toner susa,
mot dig naturen sträcker öppen famn.
Allt bidar dig, och skapelsen förklarad
skall stå, när du i makt är uppenbarad,
när sista bojan krossats af din hand.

I Ljusets barn, I himmelrikets söner,
I, som än bären eder pilgrimsdräkt,
stån upp i dag! De höras edra böner,
snart är förliden nattens sista väkt,
snart genom rymderna de toner skalla,
som skola väcka och förvandla alla,
som trofast bidat Ljusets segerdag.

LUDVIG.

JULGLÄDJE.

Se, jag bådar eder stor glädje, som skall vederfaras allt folket; ty i dag är eder född Frälsaren, som är Kristus, Herren, i Davids stad. *Luk. 2: 11.*

Stor glädje! Det är änglarnes julhälsning från Herren till allt folk. Den mäktige kejsaren i Romkunde icke bjuda allt folk på stor glädje, utan pålade i stället skatter, pålagor och besvär. I Israel efter köttet fanns heller icke stor glädje. Där var Davids hydda så förfallen, att bland konungens ättlingar funnos en fattig timmerman och en ringa jungfru från Nasaret. Världen är fattig på glädje, fastän hon är mycket angelägen att dölja denna fattigdom. Därför borde det vara ett utomordentligt välkommet bud till världen, att stor glädje är henne sänd från himmelen. Glädjeämnet är barnet i krubban. Den, som är rik på kärlek, är aldrig fattig på glädje, ty glädjen är kärlekens återglans. Och att du är älskad med stor kärlek, det bör du kunna se, då Guds ende Son för din skull ligger fattig på hö och strå. Stor kärlek, därför stor glädje. Det är Frälsaren, som är född i Betlehem. Han blef helt och hållet vår. Änglarne har han icke tagit sig an. Han tillhör alldeles och uteslutande oss. Delaktig i vårt kött och blod, införlifvad med oss har han fått din och min sak helt kastad på sig. Vi äga nu ett hjärta midt ibland oss, hvilket klappar med oss och för oss. Det vi söka och möjligen bristfälligt samt flyktigt finna hos ett och annat mänskligt hjärta, såsom förtroende, kärlek, medlidande och allt detta, hvarefter anden trängtar, det finnes fullkomligt och evigt varaktigt hos Herren för dig och för mig. Är det icke stor glädje? Denne frälsare är också Kristus, Herren, det vill säga den, om hvilken det är skrifvet i det gamla förbundet. Alla löftena äro liksom fästade i ett knippe och lagda på hans hjärta för att genom honom vara ja och amen. Han är således densamme, om hvilken det är skrifvet, att han bar våra missgärningar, att näpsten låg uppå honom, att han är hjälten, som slagit sig igenom, tjänaren, som icke utsläcker en rykande veke eller sönderbryter en förbråkad rö. Ja, allt, som ordet säger, att han skall vara, det vill han vara för dig och allt folket. Du har fått denna outsägliga gåfva, och detta är den stora glädjen, som det trovärdiga himlabudet förkunnar dig i dag.

Den ringa krubban är ej tom
men öfvergår i rikedom
allt guld på vida jorden.
Ack, Jesus, mig besinna lär,
hvad skatter den i hjärtat bär,
som ett med dig är vorden!
Du i mig hvila dig:
när mitt sinne dig har inne,
kan min tunga
dig en härlig lofsång sjunga. (Cansionale).

F. H.

DE VISE MÄNNENS STJÄRNA.

"Och, när de sågo stjärnan, blefvo de mycket glada." Matt. 2: 10.

Daniels veckor voro nära fullbordade. Spiran höll på att tagas ifrån Juda. Israel väntade på sin Messias. Andra nationer väntade också därpå. Läs vittnesbörden därom hos Surtonius, Tacitus, Cicero o. s. v.! Ja, på den tiden, då Jesus föddes till världen, hördes ett högt rop, icke blott ibland judarne utan äfven i hednavärlden, att en förlossare för alla människor skulle komma af Juda.

Persien var magernas hemland. Och de vise männen kommo troligtvis ifrån detta land. Deras antal och stånd känner man icke till. De voro uppriktiga sanningssökare och studerade tidens tecken. De voro sådana, som lade sig på allehanda studier och i synnerhet astronomien och naturkunnigheten. Äfven de väntade på förlossaren. Af de många judar, som bodde i Persien, hade de hört, att judarne väntade en stor konung. De visste, att ett himmelskt tecken skulle vara förenadt med hans jordiska uppenbarelse. Och mången natt studerade de stjärnhimmelen för att

finna tecknet, som bebådade hans ankomst. Slutligen funno de en viss stjärna. Hvad det var för en stjärna, är icke så lätt att förklara. Somliga tro, att det var en meteor, men detta är mycket otroligt. Det var icke en fixstjärna, ty stjärnan flyttade sig. Somliga tro, att det var en konjunktion af Saturnus och Jupiter. Men, då astronomien icke kan tillfredsställande lösa denna fråga, måste det hafva varit en understjärna. Stjärnan var för nära jorden för att vara en känd planet. För de vise männen var stjärnan en underbar företeelse. Det troliga är, att det var en särskild stjärna. Det var en stjärna, gifven för ett särskildt ändamål. För de vise männen var stjärnan så utomordentlig, att de voro öfvertygade om att de ingen större stjärna hade att vänta. Det största ljuset i hednavärlden var blott en stjärna, jämfördt med rättfärdighetens Sol. Deras kunskap var en skön stjärna, men matt var dess ljus.

De vise männen hafva sett stjärnan och vilja nu se Solen. De trodde sig kunna finna konungen i Jerusalem, judarnes hufvudstad. De begifva sig åstad för att söka honom. Stjärnan syntes vid samma tid, som Jesus var född, men de vise männen kommo till Jerusalem något öfver ett år senare. Sedan de i österlandet hade sett stjärnan, så försvann den åter. Men Herren styrde det likväl så, att de vise männen gingo till Jerusalem, på det att de skulle få höra, hvad Skriften sade om den nyfödde konungen.

De kommo till Jerusalem. De säga: "Hvar är den nyfödde judarnes konung? Vi hafva sett hans stjärna i östern och hafva kommit för att tillbedja honom." De säga: "Judarnes konung", ty de mena, att världen skulle dyrka honom såsom hufvudet för den judiska nationen. Deras tro blef hårdt pröfvad. De funno, att det judiska folket intet visste om saken i fråga. Stjärnan hade äfven försvunnit. De funno icke konungen i Jerusalem; men af Skriften fingo de veta där, att de skulle finna honom i Betlehem. De skyndade mot Betlehem, och på vägen dit kom stjärnan åter. Den gick framför dem och visade dem vägen. "Och se, stjärnan, som de hade sett i österlandet, gick framför dem, till dess hon kom och blef stående öfver det ställe, där barnet var." Det är svårt att fatta, huru en stjärna på himmelen, antingen en meteor eller en konstellation, kunde blifva stående öfver ett hus. Allt var ett öfvernaturligt fenomen. De vise männen gingo in i huset och sågo barnet och föllo ned och tillbådo det samt öppnade sina förråd och framburo åt det skänker, guld, rökelse och myrra. De betraktade den nyfödde, som de funnit, icke blott såsom en konung utan såsom en frälsare. Morgonstjärnan har visat dem vägen till den uppgående Solen. Resan var icke förgäfves. De hafva funnit den nyfödde judakonungen. Nu äro de glada. När hjärtat har funnit Kristus, då har det funnit sin största glädje. Åt Kristus vill man nu gifva sitt bästa.

Julen stundar nu. Han kommer, som är det sanna ljuset, hvilket upplyser alla människor. Detta är julens glada budskap. Efter glädje sträfvar hvarje människa. Dyra ungdom, hvad är edert fröjdeämne? Hvad är det, som utgör eder julfröjd? Frågen I: "Hvar är den nyfödde judakonungen?" I hafven en stjärna, som visar eder vägen till Betlehem. Denna stjärna är Guds ord. Följen I med denna stjärna, så skolen I visserligen finna vår Konung, nationernas Konung, konungars Konung, alla herrars Herre och hela världens Frälsare. Då skolen I få den rätta glädjen.

Unga vänner, Guds ord är för eder en säker vägvisare. Bibeln är värd mera än alla andra böcker i världen. Den är böckernas bok. Den är våra käraste förhoppningars skattkammare. Bibeln är en prydnad för ungdomen, ett strängaspel för den glade ett apotek för den kranke. en rustkammare emot djäfvulen, en himmel, full med stjärnor, och ett ljufligt paradis. Den talar om frid, om salighet och ett hem på andra sidan grafven. Walter Scott sade: "Dyra Bibel! Intet finns, som den ej bjuder, intet, som den ej ger hvarje människa, hvilken känner sin nöd och söker sin rikedom; sanning, som aldrig åldras, glädje, som aldrig öfvermättar, en krona, som aldrig rostar, lindring i bekymret och ro i smärtan, saligt hopp och oförgängligt lif: sådana äro de gåfvor, Herren skänker dem, som älska och ära hans ord."

L. A. JOHNSTON.

DEN FÖRSTA JULPREDIKAN.

"Varen icke förfärade; ty se, jag bådar eder stor glädje, som skall vederfaras allt folket; ty i dag är eder född Frälsaren, som är Kristus, Herren, i Davids stad. Och detta skall för eder vara tecknet: I skolen finna ett lindadt barn, liggande i en krubba" (Luk. 2: 10—12).

Hvilken julotta måste det icke hafva varit, då denna så korta men så outtömligt härliga predikan hölls! Den firades under himlens högresta tempelhvalf, som strålade af Herrens härlighet. Hvilken julbelysning!

Men hvem var predikanten, och hvilka voro hans åhörare? Predikanten var en Herrens ängel, hvilken nedsväfvat från himlen för att för några herdar, som på marken utanför Betlehem om natten höllo vakt om sin hjord, förkunna, att den gode Herden vore född. Denne ängel var för visso en af dessa keruber, dessa bevingade himlaväsen, hvilka sväfva i det eviga ljuset omkring härlighetstronen i himmelen. Han sändes med bud från Gud i himmelen till människorna på jorden. Det var det nyfödda Frälsarbarnet, som genom denne ängel i himlens skinande talarestol bragte himlen och jorden så nära hvarandra.

De åhörare, hvilka förunnades att lyssna till den första julpredikan, voro "några herdar". Hvilken nåd! Man skulle ej kunna vänta annat, än att detta härliga himlabudskap först och främst skolat bringas konungar och filosofer eller i all synnerhet prästerna och de skriftlärda; men annorlunda hade Herren beslutat, han, som genom den gammaltestamentlige evangelisten Esaias (55: 8, 9) säger: "Mina tankar äro icke edra tankar, och edra vägar äro icke mina vägar, utan såsom himmelen är högre än jorden, så äro ock mina vägar högre än edra vägar och mina tankar än edra tankar."

I allt sitt uppträdande förbisåg Herren Jesus världslig ära och utmärkelse. Betraktom hans födelse under de torftigaste yttre omständigheter af en oansedd jungfrumoder, hans ringa lefnadsvillkor, hans skröpliga lärjungar samt hans smädefulla lidande och nesliga död! Jesus är de fattigas och ringas bäste vän. Han är de andligen fattigas rikaste julgåfva och outtömliga fröjdeämne. Nådefullt är himlabudskapet till de fattiga herdarne ute på den betlehemitiska betesmarken, hvarest under den gammaltestamentliga adventstiden fromma herdar bidat Frälsarherdens tillkommelse. Öfvermåttan skönt anspelas härpå i en af våra härliga julpsalmer sålunda:

"Se! Natten flyr för dagens fröjd,
och änglars röst från himlens höjd
det bud till fromma herdar bär,
att född den gode Herden är.
I stilla glans han träder fram;
af spridda får och späda lamm
han sig en hjord församla vill,
den himmelriket hörer till."

Men gifven akt på innebörden af den förste julpredikantens ord! Hans milda och melodiska stämma bryter nattens, adventsnattens, tystnad, liksom det från honom utstrålande ljuset skingrar väntanstidens dunkel. Det varder allt ljusare i både inre och yttre hänseende, då detta sändebud talar. Vi närma oss med helig bäfvan, "dragande våra skor af våra fötter, ty här är ett heligt rum och här bor visserligen Gud."

Vi uppsnappa från änglapredikarens hulda läppar dessa så ljufva och betydelsefulla ord: "Varen icke förfärade; ty se, jag bådar eder stor glädje, som skall vederfaras allt folket; ty i dag är eder född Frälsaren, som är Kristus, Herren, i Davids stad."

Och så var det redan slut. Och dock: denna predikan varder aldrig slut. Kort, som den är, så är den likväl full af innehåll som evigheten. Man säger, att goda predikanter sällan predika länge, utan "kort och godt", men visst är, att änglarne aldrig predika länge. Denna den första julpredikan räcker hela tiden, ja, hela evigheten igenom. Genom hvarje ord anslår himlapredikanten de ljufvaste ackord på de känsliga hjärtesträngarna, så att vi genombäfvas af den högtidligaste julstämning. Under de enkla orden döljer sig ett djup, så djupt som Guds fadershjärta. Den första julpredikan sprider den fulla förklaringens ljus öfver det första löftet, det om "kvinnans säd, som skulle söndertrampa ormens hufvud" (1 Mos. 3: 15).

Därför sjunga vi i salig jultid:

"Född är Frälsaren
och Förlossaren,
Kristus, Herren, i Davids stad.
Kommen är friden.
Himmelska tiden
nu är fullbordad; min själ var glad!"

Med sina ord fattar ängeln, så att säga, i sin hand både den framfarna löftes- och väntanstiden samt den nytestamentliga fullbordanstiden. Hans ord verka så väl tillbaka som framåt. Man säger så sant, att allt hvad lag heter ej kan verka tillbaka, men det härliga evangelium gör det, evangelium om honom, som är "lagens ände till rättfärdighet för hvar och en, som tror" (Rom. 10: 4).

Innehållet af den första julpredikan är förkunnelsen om världsfrälsarens födelse. Hon benämner honom "*Frälsaren, Kristus, Herren*".

"*Eder är född Frälsaren*". Då ängeln Gabriel bebådade jungfrun Maria, att hon skulle föda Messias, sade han: "Frukta icke, Maria; ty du har funnit nåd för Gud, och se, du skall afla i ditt lif och föda en son, och du skall gifva honom namnet Jesus" (Luk. 1: 30, 31). Och till Josef, Davids son, sade Herrens ängel: "Hon skall föda en son, och du skall gifva honom namnet Jesus, ty han skall frälsa sitt folk ifrån deras synder" (Matt. 1: 21).

Huru Jesus skulle frälsa oss, uttrycker psalmen genom att säga, det han kommit för att

"Strida,
lida
dödens smärta,
att vårt hjärta
frid må vinna
och en öppen himmel finna."

"*Som är Kristus*". Det betyder Messias, den smorde. Det är: Han är den af Jehovah i löften och förebilder utlofvade samt med Andens invigningsolja smorde profeten, öfversteprästen och konungen.

"*Herren*". Härmed antydes Jesu Kristi höga härkomst, hans makt och härlighet. Nu var sannadt, hvad den esajanska profetian förkunnat århundraden tillförene: "Ett barn varder oss födt, en son oss gifven, hvilkens herradöme är på hans axlar, och hvilkens namn är Underlig, Råd, Stark Gud, Evig Fader, Fridsfurste. På storheten af hans herradöme och på friden skall ingen ände vara uppå Davids tron och i hans rike, att han skall upprätta och stärka det med dom och rättfärdighet, ifrån nu allt intill evighet (kap. 9: 6, 7).

Om denna härliga uppfyllelse ordar Johannes, evangelisten, sägande, att ordet, som var i begynnelsen, och som var hos Gud, och som var Gud, — detta "ordet vardt kött" (kap. 1: 1, 14).

Härom säger aposteln Paulus (1 Tim. 3: 16): "Erkändt stor är gudaktighetens hemlighet: Han, som har blifvit uppenbar i köttet."

Om denna tilldragelse lyder änglapredikarens ord i den första julpredikan: "I dag är eder född Frälsaren i Davids stad."

Här uttalas, så väl att Immanuel (Es. 7: 14) *verkligen vore född*, som ock *när* och *hvar* det skett.

"*Eder är Frälsaren född*". Han är icke blott ånyo utlofvad eller hans födelse igen omprofeterad; nej, barnet är nu födt, och Sonen är oss nu gifven.

Men med hänsyn till tiden heter det: "*i dag*". Fullbordans dag var inne. "Då tiden var fullbordad, sände Gud sin Son, född af kvinna" (Gal. 4: 4). Sjutton århundraden tillförene hade den döende patriarken Jakob i välsignelsen öfver sin son Juda förutsagt denna tid — detta "i dag": "Spiran skall icke vika ifrån Juda eller härskarestafven från hans fötter, till dess Fridsfursten kommer, och honom skola folken hörsamma (1 Mos. 49: 10). Af vårt textkapitel framgår, att spiran nu var tagen från Juda, och att härskarestafven omhändertagits af den romerske kejsar Augustus. Profeten Daniel hade ock förutsagt denna tid (9: 24 ff.); detsamma hade ock andra profeter gjort.

"Den stora dag du skådat,
som de profeter bådat."

Det förflutna blifver här det närvarande. Jesu Kristi historia begränsas ej af tiden, utan den tillhör evigheten. Ej blott för nitton hundra år sedan hette det "i dag", utan så ljuder det ännu "i dag". Den första julpredikans innebörd förnyar sig vid hvarje dess firande. Vi förnimma liksom ett saligt eko från den första julottan, som hölls vid Betlehem. Och vore än Kristus född tusentals gånger i Betlehem men ej i våra hjärtan, så blefve vi evigt förlorade.

En högt lärd man sände en gång sin tjänare till dr Filip Melanchton och sporde honom, hvarför man ännu städse vid julen sjönge, att Kristus vore född "i dag", då han dock vore född för många hundra år sedan. Därtill svarade Melanchton: "Fråga din herre, om han icke också "i dag" behöfver tröst." Det var ett godt kristligt svar, ty vi kunna ingen dag eller stund undvara det kära Kristusbarnet, vi måste hafva det "i dag" och alla dagar.

Änglapredikaren förkunnade ock, att Frälsaren födts "*i Davids stad*", det är Betlehem; "och detta", sade han, "skall vara ett tecken: I skolen finna ett lindadt barn, liggande i en krubba." Så sannades profeten Mikas ord (5: 2): "Och du Betlehem Efrata, för ringa att räknas ibland Judas hufvudsläkter, af dig skall åt mig utgå den, som i Israel skall vara en Herre, och hvilkens utgång är från fordom, ifrån evighetens dagar."

"Mitt hjärta! Se, ho lades där
i krubban ned! Märk, ho det är!
Det Jesus är, sann Gud och man:
ej större under spörjas kan."

Ängelen förkunnade ock, att det budskap, han bragte, skulle medföra *stor glädje:* "Se, jag bådar eder stor glädje, som skall vederfaras allt folket." Med detta "*eder*" menas i första hand dessa fromma herdar och judafolket i allmänhet, men det syftar ock på dem af allehanda folk på hela jorden, hvilkas öron och hjärtan nås af detta öfvermåttan ljufliga och glada julbudskap, — "detta fasta ord, som är värdt att på allt sätt mottagas, att Kristus Jesus har kommit i världen för att frälsa syndare" (1 Tim. 1: 15). Äfven till *oss* ljuder den första julpredikan: "Se, jag bådar *eder* stor glädje!"

Mottag och handla i enlighet med detta budskap, och du skall i sanning få en — *glad jul!*

Lyssnom till och instämmom uti änglarnes fulltoniga och harmoniska mässa: "Ära vare Gud i höjden och frid på jorden, till människorna ett godt behag!" och låtom oss därpå i anden med herdarne ila åstad för att se barnet och med dem prisa och lofva Gud för allt, hvad vi hört och sett.

Om vi i rätt andakt höre och hörsamme den första julpredikan, så förvandlas krubban till en tron, herdarne till änglar, och tidens jul uppgår i evighetens outsägligt glada ljushögtid.

"Halleluja!
Oss är född Frälsaren,
Förbarmaren
i Israel.
Gud blef man,
själf Herren, han
blef här en träl.
Ljuflig hamn
är oss hans namn:
Immanuel!
Han oss bjuder frid och fröjd och evigt väl."
Amen.

C. A. E.

LEKSANDS KYRKA.

Leksands socken med Djura kapellförsamling gränsar i norr till Rättvik, i öster till Enviken, i söder till Djursås och i väster till Järna. Socknen genomflytes af Dalälfven samt omfattar en stor del af sjön Siljan, hvars stränder äro väl odlade och bebyggda.

Moderkyrkan ligger vid Dalälfvens utlopp ur Österviken vid Siljan. Tiden för hennes grundläggning är okänd, men hon förskrifver sig med säkerhet från medeltiden och har gång efter annan blifvit utvidgad. Hon är till sitt yttre ganska prydlig men inuti nedtyngd af flere läktare, dem en växande folkmängd gjort nödvändiga. Socknen är en af Dalarnes äldsta bygder. Hon omtalas med säkerhet redan i början af 1300-talet och hade då i början en mycket större utsträckning än nu. Allmogen, af naturen reslig och välbildad, lefver i allmänhet i goda lefnadsvillkor, boende tillsammans i ganska stora byar, större än många s. k. "städer" i Amerika. Både karlar och kvinnor bibehålla ännu den från gamla tider ärfda klädedräkten med de egendomligheter, genom hvilka den skiljes från daldräkten i kringliggande socknar. Flere af forntidens seder och bruk bevaras ännu, framträdande i synnerhet vid allmogens bröllopshögtider. I vår svenska historia har Leksand icke varit utan sin märkvärdighet. Talrika minnen från Engelbrekts, Sturarnes och Gustaf Vasas dagar vittna därom. Illustrationen här bredvid framställer en julmorgon bland detta gamla folk. Det är visserligen "kvinnobänkarna," som synas, men man behöfver ej därför tro, att männen saknas i Leksands kyrka: de sitta på den andra sidan, och på läktarna kan man se dem äfven på planschen.

S. G. Y.

TILL UNGDOMEN PÅ JULAFTONEN.

Älskade ungdom! Åter står vår kära julhögtid för dörren. Då I i morgon bittida uppvaknen, så är han eder till mötes med sitt fröjdefulla budskap. Huru tilldragande är icke denna fest! Ehuru vi befinna oss midt i den kalla vintertiden, så blir det oss så varmt om hjärtat, när vi tänka på Guds stora kärlek till oss och att han i denna kärlek har sändt oss sin ende, käre Son, på det att vi skulle få evigt lif genom honom.

Den, som därför på juldagen icke känner sig riktigt glad och tacksam till Gud, står väl knappast att hjälpa, eller huru? Den, som kan se himlen åter öppnas för oss, på nytt höra änglarnas inbjudning till det sanna paradiset och likväl icke gläder sig däråt, tron I väl, att något skall kunna beveka en sådan människa till tacksamhet och frid?

Men I skolen fröjda eder, att "eder är född Frälsaren, som är Kristus, Herren i Davids stad," I skolen vara glada däröfver, att I lefven i en sådan tid, då I liksom på nytt inneslutens i Guds nådefulla kärlek, som dock är samma kärlek, hvilken omfattade eder, då I för första gången på denna jord öppnade edert öga för ljuset. Fröjden eder, att I på nytt fån höra detta ljufliga budskap: "Eder är född Frälsaren," ja, *eder*, ty han kom just för *eder* skull. Sjungen därför med hjärtans lust en glad julsång till Jesusbarnets ära. Tänken eder in uti den sköna julhistorien och föreställen eder eder Frälsare såsom ett litet barn i en krubba vid Betlehem, omgifvet af Guds änglar och af glada och lyckliga människor.

Låten det hos eder blifva en riktig jul- och jubelfest och sjungen med Guds folk den sköna psalmen:

"Var hälsad, sköna morgonstund!"

S. G. Y.

Julotta i Leksands kyrka. *Teckning af Emerik Stenberg.*

VÅRA FÖRFÄDER OCH ANDEVÄRLDEN.

I rätt nedstigande led stamma vi svensk-amerikaner från det gamla, kraftfulla och hugstora folk, som redan ett par årtusen tillbaka lyssnade till trastens sång i nordisk furuskog, till forsens dån vid svindlande fall öfver klippans brant, byggde altaren i leende lundars famn, offrade till Oden och Tor, var fritt och gladt i krig och fred, i lif och död. Ej underligt därför, om vi med hänförelse lyssna till de djupa toner, hvilka i sång och saga klinga oss till mötes från våra fäders barndomsdagar; icke underligt därför, om allt, som kan sprida ljus öfver det kropps- och själslif, de lefde, är oss kärt. Deras mod och tapperhet, deras kärlek och trofasthet, deras dygder och ära — hvilket allt utgör frukten af deras djupa själslif —, äro prisade och mångbesjungna. Men det, som utan tvifvel var drifkraften i deras ädla handlingar, tron på en osynlig värld, en andevärld, har på sin höjd flyktigt antydts i framställningen om deras gudalära.

För att bibehålla harmoni inom sig själf, kräfde Nordens hedniska inbyggare den trefald, hvilken mer eller mindre klart tänkt och fattad återfinnes hos de flesta folk. Denna trefald, hvilken utgör mänsklighetens djupa röst i tiden, är tron på odödlighet, ett högsta väsen eller gudamakter och en andevärld eller, om vi så vilja, andevärldar. Tron på odödlighet var hos våra förfäder liksom hos öfriga germaniska folk mycket stark. De lefde icke för att dö utan för att lefva, äfven sedan deras kummel vittnade om det jordiska lifvets förgänglighet. De trodde sig i tiden stå i närmaste beröring med osynliga makter, hvilkas egentliga hemland ej var jorden. Den gamla åsaläran, i hvars ljus våra hedniska förfäder lefde och verkade, ägde också en underbar andevärld. Det är med denna vi nu hufvudsakligen skola sysselsätta oss för att se våra förfäders föreställning därom, deras beröring därmed i lifvet och efter döden.

Det första vi nu önska redogöra för är,

Våra förfäders tankar om andevärlden såsom sådan.

Vi önska veta, *hvar* hon fanns, och hur man tänkte sig henne. För att, om möjligt, vinna reda i åskådning och framställning, särskildt med afseende på frågan, *hvar* man tänkte sig andevärlden, nödgas vi nämna något om, hur de gamle tänkte sig alltet och dess sammanhang.*

Redan det af ålderns gloria omgifna Völuspå talar om trädet Yggdrasil, hvilket utan tvifvel är bilden af världssammanhanget. Djupt ned tränga sig världsträdets tre rötter, hvilka vattnas af hvar sin aldrig utsinande källa eller brunn. Då dessa brunnars djup synes vara okändt icke blott för de dödlige utan äfven för gudarna och öfriga andemakter, möter oss här mot djupet det oändliga. Yggdrasils topp går upp mot det höga, mångskiftande himlahvalfvet, och här möter oss åter det oändliga. Men äfven hvarje världsträdets gren pekar, hvar och en på sin plats, hän mot samma oändlighet. Allt är slutet i det oändligas famn. Yggdrasils rötter tränga in i underjorden, och där är den egentliga andevärlden. Öfver andevärlden är jorden, ehuru hon är mycket mindre, ty andevärlden sträcker sig ock under alla vatten. Hel, dödsriket, är sålunda äfven under hafvet. Högt *öfver* jorden i världsträdets lummiga, ständigt grönskande krona är Valhall, gudars och kämpars strålande borg.

Den andevärld, med hvilken våra förfäders tanke sysselsatte sig, var sålunda hufvudsakligen i Jörmundgrund, storgrunden, eller underjorden. Här hade de goda och de onda makterna hvar sina starkt begränsade områden. Det hade dock icke alltid varit så. Det hade funnits en andevärld, innan ännu jorden stigit ur hafvet, innan ännu tindrande, hvälfvande hvalf famnat jordens krets. Det var i urtidens morgon, då alla väsen voro goda, då allt var fredligt och godt. Men sedan det onda framträdt, hade hvarje makt sina särskilda områden. Andevärlden var därför delad i olika riken.

Underjorden hade lika många riken, som världsträdet har rötter, tvenne lycksalighetsriken och ett olycksalighetens. Urds brunn vattnar en världsträdets rot, och där är Urds rike, det egentliga dödsriket; vid Mimers källa står en af det väldiga trädets rötter, och det är Mimers rike; i trakten af Yggdrasils tredje rot är Nifelhel, strafforterna med sina nio olika kvalregioner. Urds och Mimers riken äro den nordiska mytens lycksalighetsängder. I dem råder en ständig sommar; där äro strålande salar och vida fält, ängar, hvilkas blommor aldrig vissna. Där flyter åtminstone en spegelklar flod, öfver hvilken är slagen en brygga af guld. Men äfven dessa båda riken äro något olika hvarandra. Väl synas de liksom täfla med hvarandra i skönhet och behag, men härligast lär dock vara Mimers rike. Där äro också tvenne väsen, Lif och Leiftraser, hvilka synas hafva en särskild uppgift i den stundande världsförnyelsen. Intet ofullkomligt synes få hit intränga. Det andra riket, som är Urds, är ock ett härligt land, en lycksalighetens ängd. Under härskarinnan Urd stå en mängd andeväsen, färdiga till tjänst. Här är nornornas hemvist. De hålla världen vid makt och utspänna lifvets tråd öfverallt, från solens uppgång till hennes nedgång, från lifvets morgon till dess afton. I detta lycksalighetsrike äro gudarnes domaresäten. Hit komma de döde för att erhålla sin dom; här skola de goda lefva i allsköns ro och trefnad. — Längst norr ut är olycksalighetens värld, Nifelhel med sina många strafforter. Häromkring bo ock mytens rimtursar eller jättar. Från Urds lycksalighetsängd leder en väg till denna dödens boning. Den går öfver det djupa gränsvattnet mellan Urds rike och Nifelhels områden hän öfver svindlande djup till dödsportarna, hvilka gnisslande vridas på kraftfulla hakar i höga, dystra klippor. Tjut och skall höras från Nifelhels blodiga hundar, och från bevingade vidunder höras hemska läten. Inom dessa dystra gränser bo allt vidunderligt och ondt. Här äro den ständiga själavåndans och vanvettets demoner; här äro tjut- och kvalgrottor, ständigt bevakade af onda andar; här äro fördömda fastnaglade vid heta stenar; här är nåsträndernas sal, flätad af ormar, hvilkas hufvuden äro vända inåt och genomspruta salen med etter; här suger draken Nidhögg de dödas lik. Härom sjunger Valan (Val. visd. 40, 4):

"En sal ser hon stånda,
från solen fjärran,
på Nåstranden;
mot norr vetter dörren.
Etterdroppar falla
in genom ljoren,
ty af ringlande ormaryggar är salen.

* De källor, af hvilka jag mer eller mindre begagnat mig vid utarbetandet af följande framställning äro förnämligast: den poetiska Eddan, Sundens "Nordiska mytologien", Grundtvigs "Nordens mytologi", "Sveriges hednatid" af Montelius samt Viktor Rydbergs stora, präktiga arbete: "Undersökningar i germanisk mytologi".

Där ser hon i strida
strömmar vada
menedare,
mordvargar
och den sin nästas hustru
hemligt lockar.
Där sög Nidhögg
sakta de döde,
vargen slet kämpar.
Veten I än eller hvad?"

I Nifelhel är Loke, det ondas personlighet, fängslad. Han ligger fastlänkad på hällar, lagda på trekant, och öfver honom sprutar en orm sitt gift. Hans trogna maka Sigyn sitter vid hans sida och söker fånga ormens gift i en skål. Draken Nidhögg, hvilken vi förut omnämnt, icke blott suger de dödas lik utan gnager äfven på den världsträdets rot, som befinner sig i dessa regioner. Afsikten med detta gnagande är att, om möjligt, skada hela världsträdet. Detta visar ock, att hela världsträdet såsom sådant är godt, och att våra förfäder icke trott på en dualism med afseende på det godas och ondas *ursprungliga* vara. Myten är äfven här följdriktig, ty han har förut talat om en tid, då allt var godt.

Det gifves en *fjärde* afdelning, tillhörande åsalärans andevärld. Det är Valhall. Denna afdelning tillhör närmast de dödliges salighetsvärld i underjorden, ehuru hon hvilar ofvan regnbågen i skyn. Valhall är asarnes egentliga hemland. Skönt och luftigt ligger det kringflutet af lufthafvet. Själfva Åsgård utgöres af härliga glänsande gudaborgar, omgifna af en hög vall. Åsgårds port säges hafva ett ytterst sinnrikt lås, som ganska få känna till. Skulle någon, som är obekant därmed, bringa det ur sitt rätta läge, fattas han af porten såsom af en boja och kan omöjligen lösgöra sig själf. Porten är för öfrigt ständigt bevakad. Utanför den höga borgvallen forsar en strid älf, omgifven af en underbart hvirflande mörk dimma, som lätt kan antändas. Det berättas, att jätten Tjasse en gång antog örnhamn och flög så hän mot gudaborgen. Men det skulle Tjasse inte hafva gjort. När han närmade sig älfven utanför Åsgårds vall, fattade den mörka dimman plötsligt eld: Tjasse brände då sina vingar och störtade ned till marken. Denne jätte blef sedermera dödad af gudarna. Utanför den omtalade älfven har Asgård stora utmarker med härliga lundar och susande skogar.

Bron Bifrost, regnbågen, förmedlar Valhall med underjorden. På henne tåga gudarna dagligen till tings vid Urds brunn. Den sköna, lätta bryggan skälfver ganska lindrigt, då de högättade asarne rida däröfver till och från sina domaresäten i underjorden. Att bron endast lindrigt skälfver visar gudarnas andenatur: de äro fria från den tunga materiens grofva omklädnad. I Valhall finnas äfven andra andeväsen än gudarna Där bo sköldmör, hvilka utsändas på slagfälten till korade svärdfallna män. De rida i rymden på eldiga springare. I Odens strålande, glädtiga sal befinna sig ock einheriar.

Vi hafva omnämnt Bifrost såsom den, hvilken förmedlar underjorden och Valhall med hvarandra, men äfven jorden och underjorden hafva sin förbindelseled. Det är Hvergelmer. Hon är alla vattens hufvudkälla. Från henne uppvälla alla floder, hit återvänder allt vatten. När hon i väldiga drag suger in och åter gifver ut sitt vatten uppstå ebb och flod. I underjorden delar sig Hvergelmer särskildt i två stora strömdrag; det ena rusar mot norr till Nifelhem, det andra flyter söder ut mot de dödas lycksalighetsängder. Den senare strömmens böljor äro ytterst lysande och klara. Hvergelmer skjuter upp någonstädes i hafvet (troligen i norr), och där är det farligt för sjömän.

I samband med andevärlden står ock Aegirs sal. Denna befinner sig någonstädes djupt i hafvet och skall vara utomordentligt skön och tilltalande. Han är egentligen afsedd för alla, som drunkna, och är för dem ett slags förgård till det egentliga dödsriket.

Andevärlden har äfven sin fauna. Där finnas hästar, vargar, bockar, hundar, kattor, korpar, svanar, roffåglar, vidunderliga djur o. s. v. Sköldmön är vanligen till häst; gudarna rida, utom Tor, som åker efter sina bockar; åtminstone *en* hund, "blodig på bröst och bringa" omnämnes i dödsriket; Freja kör sina kattor; roffåglar och vidunder finnas i Nifelhels grannskap; jättekvinnan Hyrrokin rider på en ulf; dödsrikets häst är svart och vild och dricker människoblod; i Urds klara källa simma svanar, bilden af renhet och frid.

Nu några anmärkningar med afseende på ordet Hel eller Häl. Ordet Hel begagnades i flera olika bemärkelser. Understundom åsyftades därmed hela underjorden, vanligen menades därmed de dödas ort. Uttrycket för straffregionerna var *Nifel*hel, dimvärlden; i denna var ock Nå- eller likströnderna. Ordet Häl eller Hel återgår ännu i vårt språk i orden ihjäl och helvete. Så knytas forntid och nutid ofta samman, ehuru vi sällan gifva akt därpå. Att slå ihjäl någon var att slå honom, så att hans inre människa gick ur kroppen och i Hel, dödsriket. Ordet *helvete* är sammansatt af tvenne andra ord, Hel, dödsrike, och vite, som betyder bot, straff och angifver därmed ett särskildt område inom dödsriket. Uti dessa ord se vi, hur hedendom och kristlig åskådning växla med hvarandra.

Önskade vi nu veta, hvarifrån våra förfäder erhållit den föreställning, de hade om andevärlden, fördes vi ut på ett nästan oändligt område. På detta vida fält hafva en mängd Eddaforskare sprungit kors om hvarandra, än hit och än dit, och dock finnas säkerligen ännu stora områden, hvilka icke blifvit undersökta. För tillfället låta vi oss nöja med några få antydningar, hämtade ur myten, och en sägen från senare tid I den nordiska mytens äldsta kväden framträder Heid, en vis vala, och drar med korta, kraftfulla ord grundritningen till andevärlden Men frågan blir då, hvem är denna Heid? Själf säger hon sig minnas nio världar och se djupt in i framtiden; och därmed lämna vi denna fråga vid detta tillfälle. Myten, särskildt kvädet om Rig, omtalar, att Heimdall är upphofvet till de tre stånden på jorden, och att han undervisat människorna i hvarjehanda saker, lärt dem "tids- och evighetsrunor". Ursprungligen synas runorna (vishetssånger) hafva kommit från Mimer till Oden och sedan från Oden till gudarna o. s. v. Af goda makter hade lärts goda runor, vishet och vett; af onda makter hade inhämtats kunskap i svarta konster. Myten synes sålunda tyda på ett slags uppenbarelse. Vi kunna nu icke neka oss nöjet att anföra en sägen, hvilken får stå för det värde hon har.

Den djärfve sjöfararen Torkil uppsökte — så säger sägnen — en gång Loke i dennes plågorum. Länge stannade Torkil troligen icke, men då han gick, ryckte han ett skäggstrå från Lokes haka och förde det sedan med sig till Danmark. Ingen mer än danskarne kunna berömma sig af en sådan relik. När skäggstrået efteråt blottades, utgick därifrån en sådan förfärlig lukt, att flera personer dogo däraf. Många liknande sägner om personer, hvilka vid vissa tillfällen fått se underjordiska riken, finnas, men dessa sägner äro mycket yngre än den egentliga myten. Dock, dessa sägner visa, hur inpräglad andevärldens tillvaro var i folkmedvetandet.

Det sagda må vara nog med afseende på våra förfäders

föreställning om andevärldens läge och allmänna utseende. Hvad som nu närmast intresserar oss att veta, är:

I hvad förhållande våra förfäder trodde sig stå till andevärlden, medan de lefde.

Under det våra hedniska förfäder i åsalärans tro vandrade sin lefnads stig på Heimskringlas panna, den höga Nord, trodde de sig stå icke blott gudarna utan hela andevärlden mycket nära. Deras gudars dyrkan, hvars högsta form framträdde i offren, är bevis härför. I offren bekände de sig stå i beroende ställning till högre makter, ty annars hade de icke behöft offra; i offren uttalade de sitt hjärtas hopp om odödlighet; i och med offrandet erkände de nödvändigheten af att blidka gudarna — behofvet och möjligheten af försoning framträdde däri —, ty annars hade det icke varit någon idé i att offra; i offrandet uttalade de sin tro på en andevärld, lycksalig eller olycksalig, sålunda olika tillstånd efter döden, ty annars hade de icke behöft blota och därmed blidka gudarna. Denna betydelse måste med nödvändighet ligga i offrandet, ty annars förlorar det nästan all betydelse. Mig veterligt nämna inga hedniska urkunder om att människor offrats. Skrifter från kristen tid omnämna dock att så skett vid särskillda tillfällen. Hemskt, som detta än låter, ligger det dock något storslaget däri, emedan det visar offrens stora betydelse, människoandens djupa behof af försoning. I offrandet skåda vi sålunda våra förfäders tro på och nära beröring med andevärlden. De åkallade därjämte sina gudar i så väl krig som fred I bakgrunden af detta åkallande skönja vi ock deras andevärld Bland sköldar och vapenbrak i blodig lek nämndes Odens namn, ty han var segerns gud och korade till Valhall Kämpen hoppades, att, därest han föll i striden, skulle han få komma till en lycksalig ort och sålunda undgå straffregionerna. Mö, hvars hjärta lågade af kärlekens eld, vände sig gärna till Fröja, ty hon var äktenskapets gudinna. Och det var äfven behöfligt, ty någon annan än hennes hjärtas kär, kunde komma till henne i hennes älsklings hamn Så gjorde Oden en gång, då *han* var ute på giljarefärd. Njord var sjöfartens gud, och till honom vända sig gärna sjömän, ty farliga väsen funnos äfven på hafvet. Trollkvinnor flögo i luften, och andeväsen öfverallt. När molnen kommo och gingo, i regnets fall och åskans blixt, i vindens sus och stormens fart, i hat och kärlek, i medgång och motgång, i allt uppenbarade sig goda eller onda makter. När morgonrodnaden purprade österns sky, var det blott ett återsken och en hälsning från lycksalighetens värld. Vi ihågkomma härvid, att våra förfäder tänkte sig jorden stillastående, och att solen hvilade sig i underjordens sälla ort, medan natten fullbordade sitt lopp öfver jorden. Då solen skulle träda ut och börja sin dagsresa, öppnade Delling österns port, och då strömmade ljus därigenom. Under det solen fullbordade sitt dagliga värf, förföljdes hon af en glupande ulf, som sökte fånga henne. När hon hunnit västersalar, där Billing, västra portens väktare, bodde, öppnade denne porten för den i lycksalighetsängden inträdande solen, och då strömmade åter ljus ut och sände en andevärldens aftonhälsning öfver världen.

Våra förfäder trodde sig därjämte stå vissa särskilda andeväsen mycket nära. Vid hvarje barns födelse troddes representanter från andevärlden vara närvarande. I detta sammanhang kan ock anmärkas, att barn "vattenöstes och gåfvos namn, och denna handling var säkerligen icke betydelselös. I kvädet om Rig heter det (vis. 21):

"Barn fick Amma,
och det östes med vatten,
kallades Karl,
vardt klädt och lindadt,
var rödlett och täckt,
hade tindrande ögon."

Från barnets första dagar följdes det af ett osynligt andeväsen, en fylgja, som stod särskildt under nornan Urds uppsikt. Hvarje person hade såsom sitt ständiga sällskap ett dylikt andeväsen. Så långt som möjligt skulle det skydda, vårda och leda den person, hvilken det blifvit anvisadt att följa. Förde personen ett orättfärdigt, ondskefullt lif, kunde han blifva öfvergifven af sin osynliga vän, hvilken i så fall sörjande återvände till underjordens lycksalighets ängd. Att blifva öfvergifven af sin fylgja var den största olycka, som kunde hända någon i tiden. Det var ett tämligen säkert bevis på att den människan vandrade sin väg till Nifelhel. Öfvergaf icke fylgjan sin ovärdige skyddsling i tiden, måste hon såsom straff härför dela hans sorgliga öde i Hel. Osynliga följde dessa väsen människorna på alla deras vägar och aktgåfvo på det inslag, de slogo i de lifstrådar, nornorna utspänt. Vid något visst tillfälle kunde fylgjan blifva synlig såsom i drömmen eller strax före döden. Vi återkomma till dessa andeväsen, då den döde träder in bland dödsrikets domaresäten.

En stund dröja vi nu vid:

Domen öfver död man och tillståndet efter döden.

Våra hedniska förfäder äro högt prisade därför, att de ej fruktade för döden. Det, som gaf den ortodoxa eller snarare rättrogna hedningen hopp i lifvet och mod i döden, var hans tro på ett lyckligt lif i en annan värld. Andevärlden utöfvade inflytande på hans alla gärningar. I sången om Segerdrifva (vis. 22) heter det ock bland annat:

"Var sen till hämnd,
fast de harm dig göra;
det båtar dig bäst efter döden."

Då den *döde dog*, var han icke därmed tillintetgjord; skilsmässan var ej heller evig. Alla lik måste väl behandlas. De kläddes och bereddes för griftens ro. Särskild vikt synes hafva lagts därvid, att den döde skulle hafva skor på sina fötter. Hittades lik liggande ute, var föreskrift om dess rätta behandlande gifven. I sången om Segerdrifva heter det:

"Mitt nionde råd är,
att graf du reder
åt lik, hvar du finner dem ligga;
om de af sjukdom dött,
om de på sjö dött,
om de dött för vapen å val.

Tillred bad
och bada de döde,
två deras händer och hufvud,
kamma och torka dem,
förr'n de komma i kista.
Bjud dem att sött sofva!"

Krigaren brändes eller kummelsattes ofta tillsamman med sin häst. I så fall skall icke blott den döde utan äfven hästen hafva kommit till dödsriket, ty den döde kom då ridande dit. När barn dogo, blefvo de omhändertagna af särskilda mot dem vänliga väsen; de, som af ålderdomssvaghet tungt buro lifvets börda, fingo henne aflyftad af ett godt andeväsen och ledsagades af detsamma till dödsriket. De, som stupade i krig och voro af Oden korade till Valhall, omhändertogos af sköldmör. Men det fanns säkerligen äfven onda ledsagare till dödsriket.

I detta sammanhang torde vi ock böra omnämna i hvad gestalt våra förfäder trodde de döda nedstiga till Hel. Den dödes kropp brändes eller sattes i hög, och dock nedsteg den döde till dödsriket. Människan ansågs bära gudarnas form, och i hjärtat troddes lifsprincipen ha sin egentliga boning. Den yttre kroppen var dock icke den egentliga människan. I den yttre grofva materiens kropp fanns en annan form i kroppens likhet men af ett ytterst fint ämne. Det var denna, som vid dödens inträde lämnade det yttre omhöljet.

Nästan ljudlöst, något liknande en skugga, skred den döde till underjorden. Men att den från jordelifvet skilde icke var alldeles tyngdlös och därtill åtminstone något tyngre än gudarna, synes framgå däraf, att då de till Valhall korade vandrade på Bifrost, brakade bron; under gudarna däremot blott darrade hon, och det lindrigt.

Då den döde kom till dödsriket, måste han först stanna vid andervärldens domstol för att där få sin dom. Blek och med förseglade läppar trädde den döde inför domstolen. Gudar och nornor sutto till doms. Allfader, Oden, var domare. Vittne var den fylgja, som i lifstiden följt den döde. Inför det höga, mäktiga rådet vefvade hon upp den dödes hela lefnadsväf. Alla hans gärningar, hela hans förflutna jordiska lif lades i öppen dag. Noga betraktade nornorna det inslag, den döde lagt i de trådar, den i lifvets morgon utspände.

Våra förfäder ansågo visserligen icke allfader, Oden, såsom fullkomlig, men det oaktadt, kunde dock han, som druckit visdomsdryck ur Mimers källa, fälla en rättvis dom öfver den döde, hvars hela lif blottats på sätt, som redan angifvits. Det vill ock synas, som om äfven de på slagfältet fallna, hvilka Oden korat till Valhall, måste underkasta sig denna domstols pröfning. Detta omintetgjorde dock icke Allfaders korelse i och för sig, men blef den döde dömd till straffregionerna, så gick han miste om Valhalls glädje. Domsutslaget synes sålunda hafva varit i öfverensstämmelse med den dömdes hela lif. Här borde kanske äfven påpekas nornornas betydelse med afseende på den enskilda människan. De hade, såsom redan blifvit antydt, i lifvets morgon utspänt lifvets tråd och troligen äfven utstakat jordelifvets gräns. Att så var förhållandet, angifves i "Gripes spådom", där det heter (vis. 24):

"Allt vårt lefnadslopp
är ju lagt på förhand —
så visa mig min led
lysande frände."

Men detta får icke fattas i fatalistisk betydelse. Försåvida nornorna tillhörde de goda makterna och sände människorna goda ledsagare, kunde de icke afsiktligt leda någons lif så, att det en gång skulle, såsom följd af deras ledning, bortvisas till strafforterna, ty det hade varit en motsägelse mot dem själfva. Vi kunna därför icke i egentlig mening tala om ett "blindt öde" i den nordiska myten.

I vissa saker dömde Oden mildt, och detta därför, att han af egen erfarenhet kände de dödliges svagheter. Själfva Allfader hade en gång varit drucken; äfven hans hjärta hade fattats af en brinnande kärlek till Billings mö; säkerligen mindes han ock sin friarefärd till och sitt giftermål med Gunnlöd. Det står tecknadt i den "Höges sång".

Sträng och omutlig var han dock i sina domar öfver lögnare, hvilka genom lögner sökt skada, öfver menedare, mördare, äktenskapsbrytare, tempelskändare, kummelbrytare, förrädare och andra. Svåra straff väntade dem i Nifelhel.

Innan den döde lämnade domsplatsen vid Urds brunn, fick han dricka en särskild dryck. Den till lycksalighetsängden dömde fick ur ett underbart siradt horn en dryck, hvilken återgaf hälsa, kraft och talförmåga, utplånade dödens alla märken och borttog alla oangenäma minnen från jordlifvets dagar. De till olycka dömda måste tömma en etterdryck, hvilken beröfvade dem den gudaprägel de burit. Deras tungors band synas ej hafva blifvit lösta: de måste lida utan att kunna yttra sig. Af sina plågoandar kunde de dock blifva tvingade till ett slags tjut. Då de bortfördes från domareplatsen till Nifelhel, fingo de vandra genom lycksalighetsängden och fingo sålunda se och för alltid lämna den sällhet, de förlorat. Deras väg ledde så öfver gränsvattnet och hän öfver svindlande djup. Tjut och skall från Nifelhels blodiga hundar bebådade deras ankomst. När dödsportarna öppnats för dem och tillstängts efter dem, fördes de till sina bestämda rum. Det var sålunda den andra döden.

Enligt den nordiska myten var det åtminstone i vissa fall möjligt för efterlefvande att få se och tala vid de döda, hvilka nedstigit till andevärlden. Att så var förhållandet, visa särskildt sångerna om Svipdag och det Andra kvädet om Helge Hundingsbane. Det hufvudsakligaste i den senare, älskliga berättelsen är följande: Helge blef af Dag Högnesson genomborrad af ett spjut, som denne lånat af Oden. Sigrun, Helges maka, blef underrättad härom. Djupt sörjde hon sin fallne man. Helge blef, enligt dåtida bruk, satt i hög och kom så till Valhall. En afton gick Sigruns tärna ut med Helges hög och såg, att Helge, åtföljd af många män, red till högen. Tärnan blef förvånad och frågade, om det vore ett bländverk, eller om Ragnarök inträdt, efter som den döde höfdingen med dessa män kom hemridande. Helge svarade, att det vore hvarken ett bländverk eller åldrarnas ända, ehuru han med sina män komme ridande, huggande sina hästar med sporrar. Tärnan gick hem till Sigrun och omtalade, hvad hon sett, sägande bland annat:

"Högen står öppen,
Helge är kommen;
dolkspåren drypa;
din drotten bad dig,
att du sårens flöde
söfva skulle."

Sigrun gick strax åstad, steg in i högen till Helge och kvad:

"Nu är jag så glad,
så glad vid ditt möte......
Dig vill jag kyssa,
döde konung,
förr'n du blodig
brynja aftar."

Såg hon så sin man genomvåt och hans hår höljdt med rimfrost och frågade, hvad hon kunde göra för att bota honom. Helge svarade, att det vore hon, som *med sina tårar* förorsakat, att han vore så våt. Därpå tillade han ömt och kärleksfullt:

"Du gråter, gullprydda,
grymma tårar,
du solhvita från söder,
förr'n du att sofva går; —
hvar tår faller blodig
på bröstet af fursten,
töar iskall,
tung af ångest."

Därefter omtalade han, att de dricka dyrbar must, fastän de mistat lifvets lust, och sade, att ingen behöfde kväda klagosång, fastän han hade sår på sargadt bröst. I högen tillredde Sigrun en säng, och då kvad hon:

"Här har jag bäddat
dig, Helge, en säng......
Låt mig, furste,
i din famn somna,
liksom du lät mig
i lifvet fordom."

Till Helges stora glädje sof hon, den snöhvita, på den dödes arm i högen. Fram mot morgonen kvad Helge:

"Nu måste jag rida
rodnande vägar,
på bleka springarn
spränga genom rymden.
Jag skall vara väster
om vind-hjälmens bro,
innan solens hane
segerhjältarne väcker."

Så red Helge med sina män. Sigrun dog snart därefter af sorg.

I hvad förhållande den nu omtalade andevärlden och de angifna domarna öfver de döde stå till den världsförnyelse, som redan Valans visdom i härligt gripande ord förutsäger, är svårt om icke omöjligt att bestämma.

Starkt som en basun ljuda de orden:

Ett vet jag,
som aldrig dör:
dom öfver död man.

Men åter sjunger Valan om Ragnaröks sista stunder, då en ny värld är färdig att framträda:

"Då kommer den väldige
till världsdomen,
den starke ofvan,
som styr allt.
Han domar fäller
frid stiftar,
stadgar hvad evigt
skall stånda i helgd."

Hvar är lösningen till denna gåta? Ja, hvad hviskade Oden i Balders öra?

Våra hedniska förfäders föreställningar om andevärlden hafva ramlat. Det mänskliga däri har fallit, och det sanna har uppgått i andra former. Öfvergifna äro de gamla gudarna; och de altaren, hvilka en gång vittnade om åsagudarnas makt, äro brutna och multna i mullen. De kraftiga gestalter, hvilka en gång byggde dem och offrade därpå, hafva gått att söka, hvad de en gång i döden trodde sig finna. Det är förbi. Men ur spillrorna af det ramlade, den största tankebyggnad något hedniskt folk ägt, höras de gamla gångna släktenas enstämmiga vittnesbörd om ett lif efter detta, om onda och goda makter, och att förr eller senare får det onda sin dom, det goda sin belöning.

Hvad den gamla läran sökte men icke fann och därför var tom i all sin fullhet, det var hemligheternas hemligheter, den kristna lärans heliga, saliga mysterium:

Försoningen.

J. G. DAHLBERG.

KARL AUGUST NICANDER.

Ett hundraårs-minne.

Detta år särskildt framkallar hågkomsten af Karl August Nicander. Jämnt ett sekel har nämligen i år förflutit, sedan Nicander för första gången såg dagens ljus, hvarför vi anse det passande att, innan detta år gått till ända, meddela UNGDOMSVÄNNENS läsare en kort minnesruna öfver denne skald, så mycket mer som han intager en ganska framskjuten plats i den svenska poesiens historia.

Karl August Nicander föddes den 20 mars 1799 och var son af konrektorn i Strängnäs John Nicander och dennes maka Ulrika Sällström, kyrkoherdedotter. Fadern var vid sonens födelse 60 och modern 29 år. Två år därefter fick Nicander en syster, vid hvilken han både såsom barn och allt framgent var innerligt fäst, och hvilken han äfven tillägnat en af sina täckaste dikter, "Barndomen". Kort efter systerns födelse flyttade föräldrarne från Strängnäs och bosatte sig på morfaderns prästgård, hvars skötsel den 62-årige mågen öfvertog. Tidigt röjde Nicander håg för läsning och vitterhet. Sin grundläggande skolundervisning erhöll han vid Strängnäs skola och gymnasium, där han gjorde bekantskap med Erik Sjöberg, hvilken sedermera gjorde sig allmänt känd under skaldenamnet Vitalis De båda ynglingarne knöto ett vänskapsförbund, som trots de stora olikheterna i deras skaplynne skulle räcka lifvet igenom. "Båda hade", säger G. H. Mellin, "mycket inflytande på hvarandras bildning. Nicander med sin milda och älskliga stämning förmildrade ofta det dystra och människofientliga hos Vitalis, medan denne tillbaka stålsatte den förres vekhet. De brefväxlade och skickade till hvarandra skaldestycken, hvilka de granskade och bedömde för att inbördes bilda sig. I denna brefväxling framträder Vitalis såsom en äldre broder med en viss myndighet, hvilken Nicander gärna erkände. Ett slags vittert sällskap, hvari några deras kamrater deltogo, och hvari de uppläste sina poem, öfvade och utbildade ytterligare deras unga skaldeförmågor."

Efter faderns död (1816) sökte Nicander sin utkomst såsom informator. År 1817 inskrefs han såsom student vid Uppsala universitet. Tvenne år därefter uppträdde han tillika med Vitalis inför den större allmänheten med "dikter af August", intagna i den af bokhandlare Bruzelius för 1820 utgifna "Kalender för damer". Dessa dikter, hvilka hälsades med bifall af den fosforistiska kritiken men behandlades mera omildt af den akademiska, röja inflytande dels ifrån de på denna tid rådande båda hufvudriktningarna inom den svenska poe-

sien, den fosforistiska eller nyromantiska och den götiska, dels ifrån den tyska diktningen (Goethe, Schiller, Körner), men några af dem häntyda ock på mera ursprungliga skaldeanlag. Af dessa förstlingsdikter har skalden sedermera utmönstrat de flesta. Somliga af dem lämna väl åtskilligt öfrigt att önska med afseende på mogenhet och komposition, andra åter, såsom t. ex. "Till min mor", den ofvannämnda "Barndomen" och "Korsets tro" äro väl genomtänkta, stämningsfulla och välljudande. En täck dikt i romantisk anda är ock den ofta sjungna sången om "Skaldens blomma", som växer "långt bort i längtans blåa land".

Följande året (1820) utgaf Nicander sorgespelet "Runesvärdet och den förste riddaren", hvilket väckte allmänt uppseende och fäste stora förhoppningar vid den unge skalden. I detta alster, som grundlade Nicanders skalderykte och plägar betraktas som det yppersta bland hans arbeten, såg samtiden ett löfte om en epokgörande verksamhet på dramats område, ett löfte, hvilket dock ej uppfylldes, enär det var på lyrikens och epikens område, som Nicander kom att utöfva sin mest betydande verksamhet. "Runesvärdet", hvarför konflikten mellan hedendom och kristendom i Norden ligger till grund, är ej heller, såsom G. Ljunggren anmärkt, så mycket ett egentligt drama, som "en historia i dialog-form; styckets hela ton och anda är episkt-historisk". Men, om ock stycket saknar egentlig dramatisk handling, något, som redan Tegnér antydt i bref till Nicander, skall det alltid skattas högt på grund af den ypperliga diktionen och versens välljud. Vissa kväden i dikten äga en synnerlig skönhet, t. ex. vikingens sång i början af första akten. Det är om denna P. Wieselgren säger: "Den, som hörde honom sjunga 'Vikingasången', hvars musik han själf komponerat, glömmer aldrig denna nya tidens trubadur med en själsskönhet i blick, en djuphet i rörelse, som är sällspord på jorden:

'God natt, god natt,
du drottning i gyllene skrud,
du strålande vikingabrud!
Nog ser jag, du sörjer och gråter;
men gråt ej, vi träffas ju åter.
Fast natten i norden är lång,
så blir det väl morgon en gång.

O, vor' jag som du
så nära den önskade strand,
det nya, lycksaliga land!
Fort, drake, på böljorna ila!
Snart slipper du mig och får hvila.
På hafvet, på jorden är strid;
i jorden får vikingen frid'."

KARL AUGUST NICANDER.

År 1822 intogs Nicander under namnet Norna Gest i Götiska förbundet, och där uppläste han de båda följande åren de 16 kväden, hvilka förekommo under hufvudtiteln "Runor af Norna Gest" i hans Samlade dikter. Bland dessa runor, hvilka alla behandla nordiska ämnen, torde "Kungshatt" vara den allmännast kända, intagen, som den varit, i svenska folkskolans läsebok allt ifrån de första upplagorna. Den mest betydande bland dem är dock "Erik Vasas runa", hvari skalden gifvit en djupt rörande bild af den olycklige Vasakonungen och hans trogna lifdrabant.

Nicander inträdde år 1823 på ämbetsmannabanan, i det han antogs till kanslist vid konungens kansli. Följande år promoverades han i Uppsala till filosofie magister. På sommaren samma år företog han tillsammans med sina disciplar, söner af en grosshandlare i Stockholm, en resa till fots i södra Sverige och Norge, hvars storslagna natur gjorde ett djupt intryck på honom och äfven inspirerade flere dikter i hans 1825 utgifna diktsamling. Sistnämnda år författade han äfven poemet "Fosterlandskänslan", en lofsång öfver patriotismen, hvilken dikt prisbelöntes af Svenska akademien. Följande år utgaf han en ny diktsamling och vann akademiens stora pris för "Tassos död", ett med "verklig sydländsk färgprakt i de mest harmoniska verser sammanfattadt skaldestycke". "Nu hade hans skaldekonst", säger G. H. Mellin, "hunnit denna fulländning, som endast ett sant snille kan

äga". År 1827 utgaf han två nya häften "Dikter", i hvilka bl. a. förekommer dikt-cykeln "Konung Enzio". Äfven här är ämnet taget från Italien, och dikten röjer samma mognade förmåga, samma sydländska värma som "Tassos död".

Bland hans lyriska dikter från denna tid intager "Vågen" den främsta platsen. Härom säger K. Warburg: "Detta lilla fagra poem med dess halft panteistiska uppfattning af människolifvet som en våg, hvilken slutligen somnar af vid den strand, hon kysst, en droppe af världshafvet, i hvilken dock ännu solen speglas, tillhör utan tvifvel det mest kärn-lyriska i svensk dikt från denna tid och har med skäl blifvit folkkär. Jämte andra små poem, som 'Mitt lif, min sång och min död' samt 'Aftonen', utgör det Nicanders främsta insats i svensk poesi."

Genom understöd från Svenska akademien och kronprinsen Oskar sattes Nicander i tillfälle att år 1827 företaga en utländsk resa. Färden gick öfver Köpenhamn, Hamburg och uppför Ren samt vidare söderut. Han vandrade till fots öfver Alperna och kom till Italien, målet för resan, detta land, som redan förut inspirerat flere af hans skönaste sånger. Här i sin längtans land tillbragte han nu i umgänge med framstående konstnärer, såsom Byström, Fogelberg, Södermark, Thorvaldsen, en tid af sällhet, hvilken dock snart grumlades af ekonomiska bekymmer. Han befann sig utan medel och måste därför återvända hem förr, än han önskat, och utan att, såsom han ämnat, kunna på hemvägen besöka Paris. Efter att under resan hafva utstått svårigheter af olika art och många förödmjukelser anlände han till hemlandet i september 1829.

Hemkommen sökte Nicander att tjänstgöra i krigsexpeditionen, där han var kopist, men i saknad af arbetskraft och praktisk förmåga ägde han föga utsikter på ämbetsmannabanan, hvarför han snart drog sig helt och hållet tillbaka därifrån och ägnade sig uteslutande åt sitt författarskap, hvilket dock ej var tillräckligt inbringande att kunna bereda honom ett bekymmerfritt lif, så mycket mer som han med sina små tillgångar äfven bidrog till sin moders och systers underhåll.

År 1831 utgaf han första delen af sina "Minnen från södern" (andra delen utkom först 1839), utgörande början af hans reseskildringar. Några år senare utgaf han, likaledes såsom resultat af sin sydländska resa, en serie noveller och skaldestycken under titeln "Hesperider", hvilka inrymma flere af de bästa dikterna från hans senare tid. Under sina senare år öfversatte han ock för kungliga teatern ett par af Schillers dramer samt Shaksperes Othello. Hans sista större dikt var "Lejonet i öknen" (1838), som skildrar en episod ur hans älsklingshjälte Napoleons lif.

Bland dem, som bevisade skalden trogen vänskap under de sista bekymmersamma åren af hans lif må särskildt nämnas baron Hugo Hamilton. Denne hjälpte honom att betala reseskulderna och bistod honom äfven på flere andra sätt. Sålunda fick Nicander under en längre tid (1834—35) vistas dels på hans faders gods, Boo i Örebro län, dels på hans egen strax intill belägna gård, Boskulla. De månader, skalden här tillbragte, hörde till de lyckligaste i hans lif, hvartill bidrog i all synnerhet umgänget med en älsklig, fint bildad ung dam, Virginia Sanne, som, tidigt föräldralös, blifvit upptagen af baron Hugos föräldrar, hvilka omhuldade henne, som om hon varit deras egen dotter. Hon väckte hos skalden en öm och innerlig kärlek, hvilken dock, äfven om den ej, som det vill synas, var obesvarad, måste blifva hopplös i betraktande af hans små framtidsutsikter. Sina sista lefnadsår tillbragte Nicander i Stockholm, där han boddehos bokhandlaren Adolf Bonnier och sysselsatte sig dels med sina egna förut nämnda skrifter, dels med redigerandet af planschverket "Pittoreskt universum".

Mot slutet af sitt lif ämnade Nicander söka sitt bröd såsom präst. Innan denna afsikt hann att verkställas, hade emellertid hans lifsljus slocknat. Han afled den 7 februari 1839 af hjärtlidande; vid obduktionen befanns hans hjärta hafva växt ända till dubbelt mot den naturliga storleken. (Hvarifrån uppgiften i "Webster's Dictionary", att Nicander blef afrättad, kommit, är obegripligt). Jordfästningen skedde i Stockholms Storkyrka och förrättades af den välbekante skalden kommininister K. F. Dahlgren, hvilken därvid uppläste ett stämningsfullt poem, hvari han kärleksfullt och träffande tecknade den aflidne skalden och hans lyra. Första strofen af denna dikt lyder, som följer:

"Ett sångarhjärta brustet är i döden,
det öga släckt, som opp mot ljuset såg.
Ej mer af lifvets växlingar och öden
höjs eller sänkes hjärtats känslovåg.
Allt är förstummadt, dödt och ödsligt vordet,
och sångar-klangen liksom sångar-ordet
ej ljuder mer på lifvets tomma strand,
där döden på dem båda lagt sin hand."

Såsom slutomdöme om Nicander meddela vi följande sympatiska ord af G. H. Mellin, hvilken tillhörde skaldens förtrognaste vänner: "Nicanders lefnadsskiften voro hvarken märkvärdiga eller lysande. De senaste voro sådana, att de måste tära på ett finkänsligt sinne; och ett sinne, renare och varmare än hans, ägde ingen. Allt skönt i konsten och naturen, allt ädelt i ord och gärning verkade med en oemotståndlig kraft på honom, så

att han ofta utbrast i tårar. Aldrig kände han sig lyckligare, än då han med några af sina bästa vänner fick om sommaren vandra omkring i Stockholms sköna omgifningar. Då blef han inspirerad och deklamerade sina egna skaldestycken med en hänförande känsla och eld. — Nicander var såsom konstnär fullt utbildad och mogen. Han hade så fullkomligt bemäktigat sig formen, att alla hans produktioner utmärkte sig såsom helgjutna och fulländade icke blott i språkets och rytmens harmoniska byggnad utan i själfva tankens uppfattning och framställning. Genom alla hans skaldestycken går en mild och varm anda. Han skall för den sanna skönheten och den rena syftningen af sina arbeten alltid äga ett stort och aktadt namn inom Sveriges litteratur."

E. A. ZETTERSTRAND.

SNÅLHETENS LÖN.

Folksaga från Västergötland.

Det var en gång ett torparefolk, som bodde på ett litet ställe inne i skogen. Mycken jord hade de icke, och den, de hade, var icke heller af det bästa slaget. Men, huru de arbetade och sträfvade, så hade de kommit sig väl före och stodo sig godt efter sina små behof. Bonden, som ägde själfva gården, var en snålvarg, och hustrun hans ännu snålare än han, och de ökade pålagorna för torparen undan för undan, men ändå gjorde denne alltid rätt för sig, och, kom det en fattig dit upp, alltid hade han något att dela med honom. Huru detta var möjligt, kunde icke bonden begripa, och hans hustru ännu mindre, fastän hon var mycket slugare än han; ty de hade aldrig något, som de tyckte, de kunde ge bort, nej, inte ens en bröbit en gång.

Men, huru de grundade och funderade härpå, så trodde dock hustrun till sist, att hon gissat ut, huru det var fatt där uppe på torpet. Där låg ett högt berg tätt invid, och, att där bodde bergafolk, var ju alldeles solklart, för deras brandiga kor hade man sett beta i skogen. Torparens hustru brukade ofta gå den stigen, som ledde åt berget till, och kvinnfolk, fina som de allra finaste stadsmamseller, brukade då och då titta in hos henne. Hvarifrån de där mamsellerna kommo, var väl icke svårt att förstå. De bodde nog i berget, de, och det var allt med deras hjälp, som torparens kunde ha det så, som de hade det.

"Hör du, far" — sade bondhustrun en dag —, "jag menar, att vi säga upp den där torparen och flytta själfva dit upp, för, ser du, det är en riktig lyckotomt, som han bor på; och, skola vi bli de rikaste i socknen, så är det just där, vi skola bli det, för, komma vi väl dit, skall jag nog styra och ställa så med bergafolket, att det får lof att dela med sig. Lita på det, du!"

Ja, gubben litade fullt på gumman sin, för alltid var hon slugare än han, och, som hon ville, skulle det bli, och så blef nu också. Torparen fick ge sig utaf, och bonden och hans hustru flyttade själfva in på torpet.

Så hände sig en dag strax efter flyttningen, när hustrun gick och stökade som bäst för att få allt så, som hon skulle ha det i stugan, att en gammal kvinna steg öfver tröskeln. Hon såg så fattig och trasig ut, att bondhustrun knappast ville se åt henne. Men gumman blef icke skrämd för det hon.

"God afton, kära mor, och välkommen i nytt hem," sade hon, "och, då ni är nykommen, är ni nog så rustad, så att ni kan låna mig litet mjöl. Jag skall ärligt förskylla er den hjälpen, när jag får hem mitt från kvarnen."

Låna den där något, det var ju detsamma som att ge bort det. Hvad skulle hon kunna förskylla det med, för hon hade nog intet annat än de smulor, hon kunde tigga sig till, — tyckte bondhustrun, men säga henne det rakt i synen, det kunde hon väl inte heller.

"Kära hjärtandes," sade hon, "vi äro så nybolade vi, och ha ännu inte kommit oss så före, så vi ha så mycket som en enda nypa mjöl en gång." — Men den gången ljög hon, ty hon hade alla sina stånkor och holkar fulla.

"Stackars ni då," svarade gumman. "För, då ni säger, att det är så, så är det nog så också. Men kanske ni kan hjälpa mig med en liten tår mjölk åt mina små?"

"Mjölk! var det möjligt, det. Mjölk! Kära hjärtandes, så ni talar. Alla våra tre kor stå i sin, så vi äro rent af mjölklediga," sade hon; men hon ljög den gången också, för alla korna voro nyburna.

"Stackare ni då," sade gumman. "För, då ni säger, att det är så, så är det nog så också. Men, då ni är alldeles utan mjölk, så har ni väl en liten drickesskvätt, som ni kan undvara på några dagar?"

"Dricka! Ack, ack, ack, det har jag inte haft på mången god dag. Nog har jag två drickestunnor, men aldrig en droppe finnes uti dem," försäkrade hustrun och ljög den gången likasom förut, ty båda drickestunnorna lågo alldeles fulla i källaren.

"Stackare ni då," sade gumman. "För, då ni säger, att det är så, så är det nog så också, och då har ni det allt sämre än jag; så farväl med er," sade hon och gick sina färde.

Den där käringsluskan lurade jag allt ordentligt, tyckte bondhustrun. Hade det varit någon af det där fina bergafolket, så skulle jag nog svarat på annat sätt, men nu var det bra, som det var, tyckte hon.

Men så alldeles bra var det ändå icke.

När hon skulle ut i boden efter mjöl till kvällsgröten, fick hon gå från holk till holk, men aldrig ett doft fanns där, och nyss voro de alldeles fulla. Hvart mjölet tagit vägen, och huru det kunde blifvit så rensopadt, det kunde hon omöjligen begripa.

Så gick hon ut åt ladugården för att mjölka korna. Hon drog den ena, hon drog den andra, och hon drog den tredje, men aldrig en enda tår fick hon. De voro afsinade alla tre.

Tänk, om det varit bergafrun, som förklädd gästat henne! Ja, tänk!

Så gick hon ned i källaren och tog tappen ur den ena drickestunnan. Där fanns inte en enda droppe. Hon gick till den andra. Inte en droppe där heller.

Jo, jo! Det var nog bergafrun, som tittat in hos henne, och detta hade hon nu för sin oginhet och lögn.

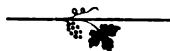
Lyste det inte likasom guld emellan trasorna på gumman? Jo, visst gjorde det så, — ack, ack, ack! — och det såg hon inte. Snålheten hade gjort henne blind. Ack, ack, ack, så illa hon burit sig åt.

Hon slog sig på knäna och grät, så att hela förklädet räckte knappt till att torka bort tårarna.

Så kom bonden hem, tom och hungrig som en varg. Aldrig ett grand hade hon att ge honom, och så måste hon tala om allt så, som det var, och hon ljög inte den gången. Bonden blef inte glad, han heller, och nog tyckte han, att mor varit dum den gången, fast han icke tröstade sig att säga det. Han ref sig i hufvudet och tittade skrämd åt alla håll.

"Hör du, mor," sade han helt tyst, så att bergafolket icke skulle höra det, "det är nog så godt. att vi vända hemåt igen och det med detsamma." Hustrun hade ingen lust att stanna kvar, hon heller, för det lät alldeles, som om det skrattade bort i berget. Hu då! och så bar det i väg med dem.

Torparen och hans hustru fingo så gärna — ja, så innerligt gärna — komma igen till den gamla lägenheten. Och det hade bonden och hans hustru lärt, att nidskheten drager ingen välsignelse till huset, och att det är så lagom lyckligt för lögnaren, när han blir sannspådd.

HVAD LITEN FÅGEL SADE.

Man var i slutet på augusti. Det började skymma där borta i björkdungen, och nu, när solen gömde sig bakom bergen, kändes det kyligt. Nordan hade hela dagen stormat fram i lunden, och ett och annat bleknadt löf hade måst följa med; de små blommorna, hvilka ännu stodo kvar, där lien ej gått fram, voro äfven böjda mot jorden. Deras grafvar skulle snart bäddas, och det syntes, som om de i aftonens timma hade tänkt härpå.

Där inne i den ännu gröna björken, hvars grenar och blad nu fingo hvila efter dagens stormar, sutto denna afton en sparf och en af söderns sångare. Den förre såg ganska välfödd och trygg ut, hvaremot den senare tycktes vara nedstämd, och inga glada toner hörde man nu från honom. Sparfven satt en stund och betraktade sin kamrat, flyttade sig närmare honom och frågade:

"Du tyckes ej vara glad, kamrat? Hvad tänker du på i kvällens stund?"

"Jo, du lilla nordbo," svarade sångaren, "jag såg nyss, huru solen, den väldiga, värmande världsfaklan, vandrade ned från fästet, och huru hon lyste mig nu kanske för sista gången här i min barndoms dalar, ty snart höjer jag vingen för att flytta till södern, till palmernas och solens länder. Dock skiljes jag ej utan saknad från min barndoms kära skogar, där drifvorna sedan skola hopa sig."

Sparfven hoppade fram och tillbaka en stund på sin gren, och synbarligen tänkte han på den lilla sångarens ord. Sättande sig ännu närmare till denne sade han:

"Hvarför flytta? Jag trifves så godt här och känner ingen längtan till dina 'palmers land'. Ser du, huru kornfälten gulna där nere, huru skylar i hundratal resa sig om dagarna! Visst minns jag se'n i fjor, att detta tager slut, men då flyttar man efter skylarna, och alltid hittar man något korn. Hvarför flytta till dessa fjärran land? Stanna här du!"

Med tålamod hörde den lilla sångaren på, ehuru han icke tyckte om den kortsynte kamratens råd.

"Nej," återtog sångaren, "jag kunde icke stanna här, äfven om en möjlighet funnes för mig att finna föda och värme i din nord, och jag skall säga dig, hvarför jag ej ville stanna.

Det var nordens långa, härliga sommardag, som förde oss hit, vi längtade efter *ljuset;* det var oss kärt att så länge få se solen, här var nästan ingen natt, och därför lyfter vårt släkte vingen och sväfvar hit öfver hafven. Det var ljuset, som gjorde oss glada och lifvade oss att sjunga våra hymner till skaparens lof. Men nu gömmer sig solen länge, och natten är mörk äfven här; se, därför längta vi åter till ljuset i södern, och därför flytta vi härifrån."

Sparfven tog på sig en beskyddande min, satte sig bekvämt, skakade sitt förnumstiga hufvud samt genmälte:

"Griller, kamrat, bara griller! Jag är nöjd, när jag finner föda, och längtar icke alls någonstädes. Hvem vet också, om du någonsin hinner detta ovissa mål, detta sälla land, som du talar om; hvem borgar för, att du hitter vägen öfver öknar och haf?"

"Jag har," talade åter sångaren, "här skådat första dagens ljus och har ännu aldrig sett palmernas land; men min längtan säger mig, att detta land både finnes och är skönt, och mången af oss, som nu för alltid slutat sina pilgrimståg, har varit där, och han, som hos oss lade ned denna oemotståndliga längtan efter ljuset, han visar oss vägen, han styrker våra små vingar, att de icke tröttna, när de mörka hafven svalla under oss."

En lycklig vindfläkt, en skogens stilla suck, drog fram genom den mörknande lunden, de närstående asparnas blodröda blad darrade, den lille nordbon på grenen lade sitt hufvud under vingen för att sofva och kanske äfven drömma om de kära sädesskylarna. Men upp till toppen af lundens högsta träd, hvarifrån ännu en bleknad strimma af aftonsolen syntes, skyndade sångaren. Han blickade omkring, han tycktes i sitt minne vilja inprägla bilden af sin barndoms dalar, och så sjöng den lille:

"Du stilla dal, god natt! God natt, du skog!
Till palmers land min färd nu går.
I blommor små, god natt! Jag minns er nog.
Välkomna upp, när det blir vår,
Då skyndar jag till nord, till er,
då sjunger jag, när vårsol ler."

Och så höjde sig den lille upp i mörknad sky och sväfvade hän, långt, långt hän mot solens länder.

LARS LUNDELL.

"Liten fågel".

EMIL FROMMEL.

TREDJE KAPITLET.

Det nya hemmet och dess invånare.

Att flytta har författaren under årens lopp grundligt fått lära sig, och om ordstäfvet "Tre flyttningar är detsamma som en eldsvåda" är sant, så har han redan fem gånger varit ute för eldsvåda Första gången inträffade detta i den tidiga barndomen, då min far blef utnämnd till direktör för Galleriet. Då flyttade vi från huset vid "Spitalplats" till den vackraste delen af staden, till närheten af slottet, teatern och botaniska trädgården. I stället för den gamla landgrafven hade vi den härligaste flora framför våra fötter; drifhusen i stället för det dystra hospitalet och i stället för gatpojkarnes oväsen sången på teatern, som man vid repetitionerna kunde höra ända öfver till oss. Vidare det originella slottet med torn och tinnar, den präktiga slottsträdgården med sina gamla vackra träd; endast ett par steg till den stora skogen — 'mitt hjärta, hvad vill du mer?" Ett barn måste liksom plantan ha ljus och luft, om det skall utvecklas men hur många barn måste ej umbära detta! Ett eget hus, en egen trädgård, hvad är icke detta värdt! Att icke vara tvungen att söka lyckan utomhus utan att gärna vara hemma, att leka under föräldrarnas ögon och känna sig varm i boet, — det är af stor betydelse för senare tider.

Nederst bodde som portvakt en gammal f. d hoflakej och numera gallerivaktmästare, som för besökande visade Galleriet, hvilket var beläget i byggnadens mellersta våning; ofvanpå bodde vi. De breda trapporna voro prydda med hvita, klassiska gipshufvuden, som en gång injagat dödlig förskräckelse hos en bondkvinna, emedan hon trodde, att de lefde och dock endast voro hufvuden. Ofvantill funnos emellertid tolf rum i rad och en lång gång, — det var en bra lekplats vid sidan af den vackra trädgården där nere! Korteligen, vi hade det så bra som man kan ha det. Nu är visserligen huset tillbyggdt med den nya, vackra akademien och endast flygeln står kvar, men denna är dock den bit, där vi hade vår tillvaro. Af mina ägodelar i det gamla huset hade blott en sak kommit med till det nya hemmet, och den finnes ännu i dag i mitt förvar, nämligen min hvita dopskjorta, nedtill försedd med en grön eklöfskrans af pärlor. Med eklöfskransen var det en särskild historia: mor hade som ung flicka, uppfylld af ungdomlig hänförelse, genomlefvat frihetskriget, systerns fästman hade stupat i slaget vid Belle-Alliance och nu skulle jag döpas såsom "kristen af den germanska nationen." Den hvita dopdräkten har nu blifvit mig för trång, och jag har vuxit ur den, men likväl måste människan åter växa in i den, ifall hon skulle vara och förbli ett Guds barn, och hon får icke förgäfves bära den på sitt lifs förnämsta dagar: vid dopet, konfirmationen och bröllopet — och till sist kryper hvar och en in i sin hvita dödsdräkt.

Till bror, syster och mig kom i det nya huset ett svartögdt barn och fem år sedan ett brunögdt. Denne siste broder förde med sig något åt oss barn, nämligen en stor bonbonnière med åtskilliga sötsaker. När vi trädde fram till hans vagga, lågo dessa godsaker där med påskrifna namn, och det sades, att den lille brodern fört dem med sig "från himmelen". Endast vår äldste broder Carl påstod efter noggrannare iakttagelse, att han redan förut hade sett bonbonnièren, — just en sådan hade legat ute i fönstret hos Zinkos, konditorn. En örfil af den gamla hjälpgumman gjorde ett plötsligt slut på dessa skurpler och minnen. — Vi voro nu fem.

Hvad det dock är väl att ha syskon och icke vara det enda barnet i huset! Ett enda barn är dock ett "enfant terrible" och liksom det enda öga — slocknar det, så blir det mörkt i huset. Men ett halft dussin pojkar och flickor i hemmet, det vållar fadern mycket hufvudbry och för modern mycken strumpstoppning, men lifvet är sådant, krig och fred, allt som det faller sig. Framför allt är det ena barnet rakknif, sax och slipsten för det andra, ty syskon veta bäst, hvar den ene eller andre har sina liktornar och trampa på dem och söka att skära eller operera bort dem. Och om den enes veke ryker, putsar den andre af den, och finns det oslipade kanter, så filas de af utan artigheter och omständigheter. Och detta är en välsignelse, ty sedermera säger väl folk också sanningen — men hur! "En moder kan uppfostra sju och sju sinom sju barn," heter det i ett ordspråk, äfven om de äro så olika hvarandra som fåglarna under himmelen och blommorna på fältet. Vi voro det äfven.

* * *

Syster Bianca hade fått sitt namn efter en italienska, som var en högt värderad väninna i hemmet, och var det enda barnet med detta namn i hela staden då för tiden. Hon var ett spädt, ända från barndomen sjukligt barn med stora, ovanligt glänsande ögon och bruna, öfver hufvudet lagda tjocka flätor. Hon var mest nöjd att vara i stillhet för sig själf, äfven då hon icke var sjuk. Jag erinrar mig blott en gång, då hon utom sig af glädje kom hem från den högre flickskolan, där hon hade fått bästa betyget, på rödt papper — en höjdpunkt af fullkomlighet, till hvilken vi "pojkar" aldrig kunde hinna. Däremot var broder Carl af en annan natur. Ännu i dag bevarar jag bilden af honom som barn, ett riktigt pojkansikte, som friskt och oförskräckt blickade ut i världen, med tjocka, röda kinder, i hvilka de olika onklarne knepo, och på hufvudet en urskog af hår, genom hvilken kammen mödosamt trängde, likasom ett lokomotiv med diverse anhaltstationer och skrik af smärta från ägarens sida. Gick någon sina egna vägar, så var det han Han höll sig mest hos de gamla. Den gamla Haan hade efter hans mors död vårdat honom, och Aplone, som vi känna från förra kapitlet, var äfven hans väninna. Trots all sin pojkaktighet hade han något lillgammalt hos sig. Till skolan hade han tämligen lång väg, men icke blott därför skickades han i väg en timme tidigare på morgnarna, utan äfven därför att han under vägen stannade framför hvart hus och räknade fönstren och fönsterluckorna för att öfvertyga sig om att han hade reda på dem. Ty allt ifrån det att han kunde räkna, visste han fönsterluckornas antal utefter vägen till skolan och kontrollerade det hvarje dag. Äfven hemma visiterades allt grundligt. Och detta begär att undersöka kunde en gång för mig ha fått en ledsam följd. Ty en dag, han var då omkring sex år och jag två, föll det honom in att närmare undersöka, hvad "det där som glittrade i ögat" (pupillen) vore för något. För detta ändamål lade han mig ned raklång på golfvet, tog en sax och var just i begrepp att sticka ut pupillen, när min mor kom in och ryckte bort honom Ofta erinrade mig mor, då hon såg mig in i ögonen, om detta ögonblick. Ett annat experi-

ment, för hvilket jag en gång fick göra tjänst, bestod däri, att han under måltiden kröp under bordet och nöp mig i mina tjocka nedhängande ben. När jag skrek, och mor gjorde honom förebråelser, sade han tankfullt och långsamt, såsom han alltid talade: "Hå, det är för konstigt! Då man nyper'n nedantill, skriker han ofvantill!"

Äfven de straff, som han hade att utstå, gjorde icke något särskildt intryck på honom, emedan han begagnade dem som anledningar till allahanda filosofiska betraktelser. Sålunda hade mor en gång på grund af något fel ställt honom i det beryktade "ugnshålet". De närmare omständigheterna med detta fasaväckande fängelse känna de nordtyska stadsbarnen för visso icke. Vi hade en stor porslinsugn, i hvilken det eldades med tjocka bokklossar, och från denna gick den stora skorstenen upp. Från detta fängelse brukade barnens fasa, så väl på den tiden som nu, nämligen skorstensfejaren, komma ut, och här sattes man in! Men för bror Carl hade denna plats för länge sedan förlorat all sin hemskhet, sedan han lång tid förut öfvertygat sig om, att skorstensfejarne stego både in och ut därifrån. När han därför åter en gång måste ditin, gick han dit under mycken lugn. Mor fick främmande och glömde bort arrestanten. Efter två timmars tid kom hon plötsligt ihåg honom och sprang förskräckt att rycka upp luckan. När hon icke hörde någonting röra sig där inne, kunde hon icke tänka annat än att pojken vore kväfd. Hon fann honom stående stilla — men på ett ben, det andra höll han upplyft. "Hvad gör du därinne?" ropade mor. "Hå,' svarade missdådaren, "jag har bara en gång velat se, hur länge gässen kunna stå på ett ben!' Gässen bruka som bekant gärna lyfta upp det ena benet och stå timtals på det andra.

Han kunde ock använda sitt skarpsinne som undersökningsdomare. Han beskyllde mig en gång för att ha tagit hans boll och sade djärft: "Du har tagit min boll." Då jag bedyrade min fullständiga oskuld, anställde han förhör och sade till mig, som var ett knappt fyraårigt barn: "Hör på! Finns det svarta hästar?" Svar: "Ja." — "Finns det hvita hästar?" — "Ja." — "Finns det bruna hästar?" — "Ja." — "Finns det röda hästar?" — "Ja." — "Finns det blå hästar?" — "Ja." — "Finns det gröna hästar?" — "Ja." — Då utropade han triumferande: "Ser du, du ljuger, och den som ljuger, han stjäl, har mor sagt i går. Du har stulit min boll.' Han vann visserligen ingenting genom denna bevisföring men blef mera beundrad än utskrattad.

I hans sällskap måste man akta sig noga för att icke säga något, som ej var alldeles riktigt, ty han var mycket snabb att vid tillfälle använda det. En gång hade han försummat sig på marknaden och hade sprungit omkring med en mängd pojkar, fått stryk och slutligen blifvit kastad i gatsmutsen samt kom tjutande hem. Mor bannade honom duktigt för hans olydnad, och därtill lade en vän i huset för att inpränta saken hos honom: "Ser du, den käre Guden har kastat dig i smutsen; det är straffet för, att du icke kom hem." Bror Carl slog ned ögonen och teg. Ett par dagar senare gaf han lille bror Max en knuff, så att han föll i smutsen på gården. Mor fick se denna våldshandling och ropade: "Hur kan du göra så med Max?" Bror Carl svarade med största sinneslugn: "Jag har inte skuffat dit'en." Detta var dock för mycket för mor, och hon ville just behörigen afbasa honom, då hon tillade: "Jag såg ju, att du och ingen annan knuffade dit honom; hvem skulle annars ha gjort det?" "Den käre Guden har knuffat honom" "Hvad säger du?" utropade mor förskräckt. "Den käre Guden skulle ha gjort det? Du har gjort det; Gud gör icke något sådant." — "Så?" sade bror. "Han knuffade likväl själf omkull mig på marknaden, efter hvad herr —— sade." Denna gång kom han helskinnad från saken.

Hade någon pojke lust att samla, så var det han. Han lade beslag på allt i huset. I främsta rummet var det nycklarna, som han samlade ihop och förvarade i sitt rum liksom i en mullvadshåla De lågo ordnade bredvid hvarandra; därefter kommo saxarna i rad allt efter sin storlek. Han måste finna sig i, att hvarannan dag en razzia gjordes i hålan af mor och pigan, och att hans skatter plundrades. Försiktigt nog hade han en gång lagt mors hela nyckelknippa under kudden och ljuft inslumrat på den. Korteligen, han var icke som andra barn. Tankfull och sluten inom sig kunde han bära på årslånga erfarenheter och iakttagelser under resor utan att det var möjligt att få fram ett ord ur honom, men plötsligt bröt det lös, och han berättade då så lifligt och åskådligt, att man trodde, att han först dagen förut hade upplefvat det. En egendomlig företagsamhetens ande pulserade emellertid i honom trots hans kontemplativa lif. Länge hyste han planen att utgifva en tidning, "Forntid och Nutid.' Ändtligen kom saken till mognad; bland släktingarne utdelades ett af honom författadt prospekt och värfvades prenumeranter, hvilkas antal steg till tjugu. Han, den fjortonårige ynglingen, var redaktör, bröder och kusiner medarbetare. Själf tecknade han mycket bra illustrationer, af hvilka den första var slottet Trifels, Richard Lejonhjärtas fängelse. En kort beskrifning af borgen och en af honom skrifven dikt afslutade den "lyckade" artikeln. Bror Max levererade en "Promenad till Leopoldshafven' Rhenbåtarnas bekanta ankarplats; gåtor och tänkespråk af författare afslutade de fyra sidor stora numren, som vi i vårt anletes svett tjugu gånger afskrefvo. Efter ett halft års tillvaro sinade emellertid kvickheterna och ämnena ut. När järnvägen från Mannheim till Karlsruhe öppnades, utgaf Carl en liten bok med utsikter öfver hufvudstationerna och deras omnejd. På 'ståplats" hade han gjort resan billigt och samlat skisser samt raderat dem vackert i koppar. Vi måste därefter ombesörja försäljningen och afsatte en del af upplagan lyckligt hos portiern vid järnvägen. Hans glädje öfver det första köpet kan icke beskrifvas.

Våra båda kära syskon, . . . de ha länge hvilat i grafven. I blomman af sin ålder dogo de, syster Bianca i sitt tjugutredje, bror Carl i sitt tjuguandra. En svår tyfus, från hvars följder hon icke kunde hämta sig, ryckte bort min ljufva syster. Bror Carl hade försenat sig till ett järnvägståg, sprang en timmes väg på kortaste tid och satte sig upphettad i den dragiga vagnen. Strax därpå blef han sjuklig och dog efter månadslånga lidanden. Båda gingo emellertid hem i frid, under det att de med den mest rörande kärlek voro fästa vid vår mor, som var deras styfmor. Bilden af dem båda och deras saliga hemfärd står oförgätlig kvar i hjärtat.

* * *

Till oss syskon kom ock vår kusin, min fars systerson, hvars far, målaren Lindemann-Frommel, tidigt hade dödt. Halfva dussinet var således fullt. Borta i ändan af huset hade "atelierherrarne," min fars kopparstickare och lärjungar, sin tillvaro i två stora rum, — de voro åtta till tio, unga och gamla. Nästan som inom ett skrå fingo de här tjäna sig upp genom graderna: först hade vi lärpojkarne, som putsade och fejade, slipade sticklarna och voro tvungna att hämta frukosten. Därefter gesällerna, hvilka arbetade hvar och en vid sin pulpet och voro försedda med en stor sidenskärm, och slutligen

"gammalgesällerna," som hade sitt eget rum. Bondpojkar och stadsbarn, schwabare och engelsmän vimlade i brokig blandning om hvarandra. Än sjöng schwabaren Silber en sång af Uhland, än engelsmannen Lambert sin "Rule Britannia," än var det åter dödstyst, och man hörde endast grafstickeln gå genom stålet. Där illustrerades arbeten, såsom Zschokkes romantiska Schweiz, Rhen, Tyrolen, vidare Eneiden och Horatius — allt efter teckningar af min far. Att få smyga sig in i ateliern och vara en stund hos dessa "härliga ynglingar" med långt, fladdrande hår, sammetsbarett och hvit blus, — det var en fröjd!

Egentligen var det förbjudet att smyga sig in under arbetstimmarna, men jag har detta att tacka för, att jag äger ett konterfej af mig från min tidigaste barndom. En sommareftermiddag somnade jag nämligen in, liggande på en pulpet, midt ibland alla härligheterna i ateliern. Målaren Moosbrugger begagnade detta tillfälle till att med några geniala drag teckna af mig i all min fulhet. I parentes kan jag säga, att min goda moder, som uppfödde mig, icke i en vagga, utan i en stor tvättkorg, försiktigt höljde öfver mig, då det kom främmande — allt på grund af min fulhet. Icke ens det kalla vattnet, i hvilket jag såsom varande ett vinterbarn blef badad, afhjälpte min olycka, men det betog mig vattuskräck under hela mitt lif. Från ofvannämnda tillfälle daterar sig emellertid denna bild, som på grund af en opartisk persons anmärkning alltid varit mig till tröst, ty den visar, "hur en människa med någon god vilja kan försköna sig under årens lopp."

Hela huset var sålunda genomväfdt af konst och konstens lärjungar; till och med portvakten där nere idkade på egen hand allahanda skön konst och gaf sig skenet af att vara konstförståndig. Då han visade galleriet för främlingar, lät han allt emellanåt sina åsikter om konsten inflyta, t. ex.: "Ser ni, mitt herrskap, denna tafla är af von M——, en otäck hudfärg, säger jag, men i konsten att måla grått i grått går han icke ur vägen för någon." Kom han till en tafla af Frans von Mieris, den berömde holländaren, mumlade han gärna helt sakta: "Von mir isch (af mig är den)." — "Hvad för något, af er?" — "Ja, ser ni, jag målar också då och då, men det går icke alltid nu så bra som förut." — "Ser ni, den där mannen heter Laokoon (pekande på Laokoon-gruppen), ty värr bara af gips, men emedan han skymfade gudarne, blef han uppäten af ormar. Bra gjordt men opraktiskt, som Lessing säger." Ty värr afbrötos hans konststudier af hans pensionering, hvilken inträffade på trettiotalet.

* * *

Det bästa, som fanns i huset, har jag emellertid icke nämnt. Hittills har det endast varit tal om små stjärnor och drabanter, men solen i huset var dock far och mor, kring hvilka allt rörde sig.

Det är svårt för ett barn att säga något om far och mor; jag afstår därför från att skrifva om dem. Det är också ingen lätt sak att skrifva om kroppens hufvud och hjärta, icke heller när det gäller familjens kropp, där fadern är hufvudet och modern hjärtat. Hvar och en anser, att han haft de bästa föräldrarna, — och det har sin sanning. Han skall blott alltid förbli i denna tro. Jag vill ock öppet säga, att vi hade den mest kärleksfulle fader och den trognaste moder. Far var allt igenom en konstnärsnatur, med grundlig, harmonisk bildning. Han hade trots en svår, af strider uppfylld ungdom räddat åt sig ett fromt, gladt och mildt sinnelag. Jag såg honom knappast någonsin nedstämd eller ens häftig. Stryk begagnades ej af honom, men med mycken kärlek och mildhet, stundom blandad med glad humor, hjälpte han en till rätta, om man hade trasslat in sig liksom fasters stickgarn, hvilket vi stundom såsom tålamodsprof måste hålla, tills efterhand alla knutarna blefvo lösta, eller liksom en fluga, hvilken ej kan hitta ut ur glaset. Dylikt händer åtskilliga gånger pojkarne och stundom äfven flickorna.

En flitigare man än han fanns det icke. På morgonen steg han upp regelbundet klockan fem och arbetade på fastande mage till klockan sju, då han vid frukosten drack en kopp svart kaffe med oss, och härmed reddehan sig trots oafbrutet arbete till middagen klockan ett. Efter middagen följde en kort men lugn sömn, som icke fick räcka längre än tio minuter, och därefter åter arbete till dess solen gick ned. Då tog han regelbundet en promenad med mor i skymningen, men före kvällsmålstiden tecknade han i kol och raderade igen vid lampskenet — korteligen, jag såg aldrig far sysslolös. Men detta oaktadt var det hos oss icke så som hos många fäder, hvilkas barn få hjärtklappning, om de någon gång komma in i faderns rum, och äro ängsliga att störa och få höra ett: "Hvad är det nu igen?" Vi gingo däremot oförskräckt och gladt in med skolväskor eller med bössa och sabel och berättade för far våra små sorger och fröjder, under det han lugnt höll sin palett och fortsatte att måla. På kvällarna berättade han minnen ur sitt lif, om sina resor i Italien, Frankrike och England; hela hans innersta skatt låg öppen. Var det emellertid riktigt väl, tog han gitarren, som han för öfrigt mästerligt spelade, och sjöng med sin höga, klangfulla tenor tyska och italienska visor. Man visste icke hvarför, men i fars rum var det nästan för skönt och hjärtevarmt. Det var som om lugnet i hans glada sinne lagt sig öfver hela rummet. Och dock, hur ofta sade ej far: "Kära barn, tacken er mor, om det blir något af er!"

Mor, om hvars far det står mera i "Familjekrönikan" och "Flydda dagar", hade redan i sin ungdom genom tidens allvar mognat till en karakter. Född i Paris, hade hon sedermera flyttat med sina föräldrar till Bremen och hade där upplefvat frihetskrigen och slutligen i Strassburg vuxit upp till ungmö. Hon hade en ståtlig gestalt, bruna ögon, den skäraste rosiga hy, och därtill hade hon ett stort förstånd och fin bildning, och hon räckte far handen i St. Aureliani kyrka i Strassburg. Det var särdeles betecknande för far, att han om morgonen på bröllopsdagen gick ut på stadsvallarna och därifrån i sin skissbok raskt aftecknade prästgården, kyrkan och den gamla Weissthurmporten, och att mor därunder skref: "På bröllopsdagen". Hon fick öfvertaga de båda barnen ur första giftet, och det första ordet i hennes ordbok var ordet plikttrohet. Aldrig satte hon nöjet framför plikten, äfven om denna var aldrig så bitter. Från far lyfte hon all sorg, på det att han skulle kunna lefva för sin konst, och ensam bar hon hemmets börda, under det hon åt far öfverlämnade dess smyckande.

Hon styrde öfver oss alla barn med det stängaste regemente och höll oeftergifligt på två saker: på obetingad lydnad och obetingad sanningskärlek. Att säga emot, att opponera sig gick ej inför henne, och ingenting hatade hon mer än lögnen. Med ett högt syftande, ideellt sinne förenade hon ett skarpt, sedligt omdöme — ve den, som i hennes närvaro tillät sig ett groft eller ens lågt ord! Hennes eldiga, nästan franska natur hade något republikanskt uti sig. Hon kände endast en auktoritet, lagen, under hvilken hon själf böjde sig. Men hon ägde äfven det raska, det lätt upprörda i den franska karakteren. Därför gjorde hon lätt för mycket äfven af det goda, och mången smäll och örfil, af hvilka det gafs många, drabbade ock ibland den oskyldige. Men så snart hon insåg

detta, var hon den första att göra afbön, äfven inför barnet, om hennes häftighet kommit henne att förgå sig. Allt löpte dock i sista instansen tillsammans i hennes oföränderliga trohet. Vi visste alla, att ett trognare hjärta fanns icke. Hvad hon en gång inför sitt samvete funnit vara rätt, genomförde hon med energi och utan hänsyn, och fruktan för människor kände hon icke. Hon sade folk öppet i ansiktet, hvad hon tänkte. Aldrig talade hon bakom en människas rygg och tålde aldrig, att detta skedde inför henne.

Hos oss vårdade och skärpte hon sinnet för auktoritet men äfven motståndet mot hvarje underhandling, hatet mot allt dåligt och oädelt samt viljans själfständighet, med ett ord karakteren och viljan.

Hvad båda föräldrarne emellertid blefvo för oss, då evangeliets ljus klarare uppgick för dem, och hvilken stilla, innerlig frid efter svåra strider förgyllde deras lefnads afton, och då en öfverströmmande kärlek och mildhet flödade från det ensamma modershjärtat samt bådas saliga hemfärd, — det tillhör en annan tid och ett annat ställe. Jag vill blott tillägga: skall jag nämna den ljufvaste delen af mina barndomsminnen, sådan den nu förklarad och belyst står för mitt inre öga, en den bästa håfva och gåfva för lifvet, så inneslutes den i dessa båda ord, som säga allt: *far* och *mor!*

ANDARNES KAMP I INDIEN.

(Forts.)

Härtill kommer ännu ett: hinduen bär öbons hat till allt utländskt. Däremot har han en omåttlig själfkänsla beträffande allt indiskt*. Intet kan öfvertäffa bramanens stolthet, hvilken menar sig vara det renaste utflödet af det gudomliga väsendet. Oböjlig är den indiske botgörarens stolthet, hvilken tror sig genom sina botöfningar erhålla makt t. o. m. öfver gudarna. Äfven gemene man lefver i minnet af sin rika forntid. Ägde icke Indien civilisation långt tidigare än Europa? Hvem kan räkna våra heliga skrifters tal? Äfven europeiska lärda stå ju beundrande inför dem och kunna icke nog beprisa deras företräden! Hafva icke många europeer, såsom fransmannen Jacolliot, bevisat, att hela judendomen och kristendomen härstamma från Indien! Och nu — att kasta allt detta öfver bord till förmån för en utländsk religion som till det yttre har föga lockande för ett hinduöga! En sådan själfförödmjukelse synes för en braman lika omöjlig, som det en gång syntes vara för fariseen att antaga Nasareerns religion. Ty i och med antagandet af evangelium måste han upphöra att vara farise; och likaledes, om en braman skall bli kristen, är första förutsättningen den, att han måste stiga ned från sin "gudomliga börds" höga fotställning och afkläda sig all den glans, hvarmed hinduism nu omgifver honom. Och skulle han icke som kristen, åtminstone vid den kristna församlingens möten i kyrkan, nödgas komma i gemenskap med parias och annat lågkast-folk, hvilkas blotta beröring skulle besudla honom? När de högre kasterna bortvisade kristendomen ifrån sig, vände missionärerna sig till de lägre, som voro tillgängligare. Det är då natuligt, att de ur de lägre kasterna bildade församlingarna i den första generationen ha föga tilldragande för bramanens häcklande öga. De brännmärka kristendomen som en "paria-religion", ehuru de mycket väl veta, att den vill omsluta alla släkten. Alltså: huru mycken sanning bibeln än må innehålla, priset för dess antagande—brytandet med familj och kast samt själfförödmjukelse — synes honom mycket för högt. Därför söker han hellre draga sig och andra undan därifrån.

Men det går icke. Hvart han vänder sig, öfverallt träder den kristliga missionen honom och hans barn inpå lifvet. Kristliga tankar omgifva honom såsom luften, och de ha redan fått en sådan makt, att han icke kan utan vidare bortvisa dem. Kan han icke bortvisa dem, så vill han bekämpa och öfvervinna dem. Därför ha hinduerna redan för länge sedan som ock för närvarande tillgripit 3:ne utvägar för att befria sig från dem.

Den första är *kompromissens* väg, som går ut på att sammansmälta kristendom och hedendom. Detta är *Brama-Samadsch* väg.

Den andra går ut på att *öfverbjuda* kristendomen och alldeles skjuta henne åt sidan. Detta är *spiritismens* och *teosofiens* väg.

Den tredje går ut på att *ingjuta nytt lif i den döda hinduismen* och ställa den emot den kristliga missionen. Detta är de indiska "*reformatorernas*" och "*motmissionens*" väg i våra dagar.

7. BRAMA SAMADSCH.

Hvad man benämner hinduismen är icke en religion utan ett misch-masch af de mest olikartade, hvarandra motsägande religionssystemer. Hinduismen äger en förvånande förmåga att i sig inpassa och med sig sammansmälta olikartade elementer. Ha nu icke de sluga bramanerna t. o. m. åstadkommit, att Buddha, hvars anhängare de fordom med dödligt hat förföljde, blifvit upptagen i deras gudavärld såsom en ny inkarnation af Vischnu! Ett liknande försök att blanda tillsamman religioner möter oss i *Brama-Samadsch*.

Det är utom all fråga, att icke första väckelsen till denna monoteistiska religionssekts bildande utgick från den kristliga missionen*, om än blott medelbart. Detta oaktadt ha de kristliga tankarna aldrig i denna sekt kommit till herraväldet. Grunden härtill ligger däri, att dess stiftare såsom öfverhufvud alla nyare reformatorer i Indien icke ha insett syndens väsende och makt. De röra sig vida

* Den, som under de sista 20 åren gifvit akt på Indien, måste förundra sig öfver den rasande hastighet, hvarmed denna *själfkänsla* ökats under nämnda tid. Det går i Indien som i Kina: ju längre dessa nationer lefva samman med europeerna och få kännedom om deras fel, dess mer försvinner respekten, som i början var för dem stor. Ja, de börja tro sig vara europeerna öfverlägsna. Den indiska pressen, genom tryckfriheten befriad från all kontroll, söker behaga sina läsare genom att smickra deras nationalfåfänga och vid hvarje tillfälle blottställa, kritisera och fördöma de engelska ämbetsmännen. "Indien, blödande till döds under rofferierna af det girigaste bland alla jordens folk", är ett älsklingstema. En lärd, Dajananda Sazasvati, påstod, att alla de nyaste uppfinningarna i Europa vore redan omnämnda i Vedas eller där antydda. Bekantskapen med den parlamentariska regeringsformen i England väcker hos många inder önskan att erhålla dylika eller snarlika friheter. "Indien för inderna!" är oroliga hufvudens lösen. De mera besinningsfulla sträfva åtminstone efter en folkrepresentation för att kungöra för regeringen folkets önskningar. Detta tog sig ett uttryck i den *National-kongress*, som senast dök upp i Allahabad.

* Tschandra Sen säger härom: "Brama Samadsch är det legitima barnet af förmälningen mellan kristendomen och de ariska hinduernas tro. Kristendomen berörde vår gamla religion, och från den tiden växa vi till . . . Jesus har eröfrat Indien." Med "Indien" måste man ofta förstå Brama Samadsch.

mer på förståndets område än på samvetets och vilja ingenting veta om en hjärteförnyande bättring. Därför visar sig äfven i Brama Samadsch samma förlopp som vid alla öfriga företeelser på det religiösa lifvets område i Indien: först ett mäktigt uppåtsträfvande i sökande efter sanning och gudsgemenskap, sedan ett kraftlöst tillbakasjunkande i den gamla otrons dy. Sträfvandet efter närheten till Gud slutar blott med så mycket större aflägsenhet från Gud. Detta är den *förbannelse, som hvilar öfver hedendomen*, att dess anhängare icke förmå lösgöra sig ur dess svärmeri, dess inbillningssjuka högmodsande. Mohren kan icke komma ut ur sin svarta hud. I det att hedningarna söka i egen kraft nå Gud, finna de icke Gud utan blott — sitt jag. Det går dem åter och åter som katten, som biter i sin egen svans. Så gick det äfven denna gång. Dock skall alltid detta Brama-Samadschs försök att genom den kristliga andens inblåsande i den döda hedniska kroppen göra denna lefvande vara af största intresse för den kristlige åskådaren. Detta erinrar honom om den grekiska filosofiens förytligande i neoplatonismen, som i 4:de århundradet skulle ställas upp som den sista dammen mot den kristliga missionen.

Vi inskränka oss hufvudsakligen till beskrifningen af Brama-Samadschs utveckling under dess begåfvade ledare *Keschab Tschandra Sen*.

Brama-Samadsch, d. ä. det sällskap eller, såsom det ofta kallade sig, den kyrka, som tror på Brama som det högsta väsendet, stiftades 1828 i Calcutta af den ädle *Ram Mohan Roi*. Han härstammade från den bramanska aristokratien. "Min afsikt", sade han, "med grundandet af denna kyrka är den, att öfvertala mina landsmän att uppgifva afgudatjänsten och blifva monoteister." Han var djupt öfvertygad om den kristna religionens företräden. Han hade lärt sig den heliga skrifts grundspråk i akt och mening att grundigt studera skriften, utgaf redan år 1819 en anonym traktat med titel: "Jesu föreskrifter, vägen till frid och lycka", samt bekände offentligen, att han "trodde på de i kristendomen uppenbarade sanningarna." För att med egna ögon få lära känna kristendomens frukter hos ett kristligt folk reste han år 1831 till England, hvarest han den 27 september dog och begrofs som hedning. Han behöll alltid sitt bramansnöre och sina bramanska seder och representerade den tron, att de gamla Vedas egentligen lärde ren monoteism. I denna såg han grundvalen för föreningen af alla religioner. Denna formella princip ägde giltighet endast så länge Vedas icke voro tillräckligt kända. Men när tyska och engelska lärde i början på 40-talet började att från trycket utgifva dessa hemlighetsfulla böcker och ställa dem under kritik, förlorade de snart mycket af den nimbus, hvarmed bramanerna ända till dess hade vetat att omgifva dem. Den andre ledaren af Samadsch, den ärlige *Debendra Nath Tagore*, skickade därför år 1845 fyra lärde till Benares för att studera och afskrifva Vedas. Efter 2 års studier återkommo dessa lärde med sin afskrift, och nu tog ledaren sig före att själf tillsamman med sina kamrater undersöka de vidlyftiga skrifterna. Efter strängt 3-årigt arbete och många svåra strider kommo dessa efter sanning ärligt sökande män ändtligen år 1850 så långt, att de förklarade sig icke längre kunna anse Vedas som sanningens ofelbara källa.

Samadsch gjorde under de första 30 åren föga framsteg (1847 räknade det 767 ordinarie medlemmar). Först år 1858 inträdde en vändning, då en 20-årig yngling ingick i sällskapet och ställde sin eldiga själs religiösa hänförelse jämte hela kraften af sin rika begåfning uteslutande i dess tjänst. Det var *Keschab Tschandra Sen*, om hvilken Josef Cook, en präst från Boston, som en tid väckte mycket uppsende i Indien och Kina genom sina föredrag, skref: "*Ingen Asiat* har så intresserat mig som denne man och vid ingen Indiens son har jag fästat större förhoppningar."

Han var ett religiöst geni, hvars make Indien på länge icke sett. De gamle rischis djupa dragning till Gud, deras världsförsakelse och hänsynslösa hängifvelse åt det religiösa tänkandet, men också deras obegränsade fantasiflykt i vishetsinbillningens moln, allt detta tycktes ha åter lefvat upp i honom. Hans utpräglade personlighet, hans skarpa förstånd, som dock ofta rycktes med af ännu starkare känsla, hans okufliga viljekraft, hans glödande hänförelse för allt hvad han insåg vara sant och godt, hans gåfva att inverka på andra så väl som hans fromma vandel och böneifver, allt detta tycktes sätta honom i stånd att blifva en Indiens "reformator". Hans storhet framträdde i synnerhet i hans offentliga tal i Calcutta, där han hvarje gång hade en lysande församling af infödda och europeer för sina fötter. Många af dessa tal voro en tilldragelse för hela Indien och återljödo i alla dess tidningar. Ingen, som en gång blifvit berörd af hans vältalighets trollkraft, kunde någonsin glömma denne talares sköna förteelse, den melodiska rösten, den känslovarma blicken och framför allt hans i en silfverklar ström af blixtrande tankar framflytande tal, i hvilket ett mästerligt handhafvande af det engelska språket var förbundet med det österländska uttryckssättets färgprakt. I hans tal så väl som i hans lif göra tre principer sig gällande, den gamla bramanismens mystiska panteism, förenad med en dragnig till *askes;* den öfverväldigande makten och dragningskraften hos den enastående ljusgestalten, Guds Son, i evangelium, hvilken hade djupt gripit hans hjärta; samt ett i den västerländska bildningen skoladt förstånd, som icke vill böja sig under någon auktoritet utan vill förena de bägge nyssnämnda motsatserna. Dessa tre bestämmande utgångspunkter för hans inre lif kämpa hos honom om herraväldet. Hans lefnadsgång visar, hvilken af dem slutligen gaf utslaget. Härtill kommer äfven en stark natioalkänsla, som till viss grad gör den indiska smaken till måttstock för sanningen. Ja, han tager sig ofta före, att "i Asiens namn" underhandla med Europa — han, hufvudmannen för ett litet sällskap på knappt ett tusen!

Dessa elementer varseblifvas redan under hans utveckling. Han föddes 1838 i Calcutta af en ortodox hindufamilj och uppfostrades i de hedniska sederna. Sin bildning fick han först i en hednisk skola och därefter i en engelsk regeringsskola, där han tillägnade sig grundliga kunskaper och tidigt öfvade sig i talarekonsten. Shakespeare, Milton och Young voro hans älsklingspoeter; dessutom studerade han med förkärlek filosofi, särskildt psykologi, Bacon's Essays m. m. Tidigt spårade han hos sig en dragning till Gud. Ofta berättade han, att han i sin ungdom hade visioner af Johannes döparen, Kristus och aposteln Paulus. Efter långa strider och mycken bön hade en ström af ljus flödat in i hans inre och skingrat hans själs mörker och sålunda bringat honom frid. Denna mystiskt-svärmiska riktning utgör ett grunddrag i hans väsen så väl som i Samadsch. Därjämte utgör studiet af den heliga skrift (samt d:r Chalmers och Th. Parkers skrifter) en väsentlig faktor i hans inre utveckling. "Bibeln", säger han, "är för mig ett välsignadt hem, dit jag drager mig tillbaka . . ., den är lifsordet, hvari jag finner återklangen af hvad jag räknar för mitt lifs heliga skatt." Hans tal äro genomväfda af bibelspråk; det bästa af deras innehåll är hämtadt ur den heliga skrift. — Föga kom han i omedelbart umgänge med missionärer, ja, det tycktes nästan som om han undvek dem, ehuruväl han aldrig undandrog dem sitt erkännande.

JULKLAPPEN.

En liten berättelse för barnen i hemmet.

"Jag fick en bibel till julklapp af mamma," sade en liten flicka helt förnöjdt; "och min kusin Henrick fick en af faster Jenny på samma gång. Vi skola nu jämföra dem båda och se hvilken af oss som varit räddast om sin bok." Henricks lilla bidel var ganska nött, guldsnittet hade blifvit matt och pärmarna sågo icke längre nya ut. Man märkte lätt att boken blifvit mycket begagnad. Här och där voro blyertspennstreck under vissa rader och ord och på vissa ställen såg det ut som om en tår fallit på bladet. Henrick älskade sin bibel och begagnade den mycket ofta.

"Ransaken Skrifterna."

Sedan lärarinnan, som kommit på besök sett på Henricks bibel, sade Anna i triumferande ton: "Se nu också på min." Helt varsamt aftog hon silkespapperet, i hvilket hon hade sin lilla vackra bibel inlindad, och där låg den nu lika fin och vacker, som den dag, då hon fått den till julklapp.

"Jag har icke tagit den ur lådan mer än en gång," sade Anna, "och det var för att visa den för en af mina skolkamrater."

"Anna," sade lärarinnan, "om din far hade rest bort från dig och sedan skickat dig ett bref, hvaruti han sade dig, hvad han ville att du skulle göra och hvad du skulle få af honom, skulle det då vara rätt gjordt, om du aldrig öppnade det brefvet, utan läte det ligga oläst i lådan? Vore det icke bättre att du hvarje dag toge fram det och läste det om och omigen så att du mer och mer kunde förstå din faders vilja och önskningar?"

"Jo," sade Anna med sänkt hufvud, i det hon började förstå meningen med lärarinnans ord.

"Bibeln är Guds, vår himmelske Faders bref till dig, mitt älskade barn," fortfor den senare, "men i likhet med den mannen, som lade in sitt pund i en svetteduk, har du lagt undan den kosteliga skatten, den dyrbara bibeln. Du har icke begagnat den, emedan du blott ville hålla den fin. Gör hädanefter ett bättre bruk af den."

"Ja, I barn och alle I andra, som hafven en bibel: "Ransaken skifterna, ty I menen eder hafva evinnerligt lif i dem och de vittna om mig," säger Jesus. T. S. H.

Julen är den glädjefullaste af alla årets högtider. Denna glada tid är nu åter igen hos oss. Gud har gifvit oss den största af alla julgåfvor. Väl om denna julgåfva rätt mottoges af oss. Till stor del beror det ock på oss själfva hvad slags jul vi fira. Låt oss i år fira jul i Herrens fruktan. Låtom oss vara glada inbördes och på hvad sätt vi kunna hjälpa andra att fira en lycklig jul. Må vi ej glömma de sjuka och fattiga, som vi alltid hafva när oss. Hvad Gud rikligen gifvit åt oss det räcker till äfven för dem, om vi rätt dela däraf. Dessa mindre lyckligt lottade omkring oss skola då ej anse sig glömda och föaktade utan med oss och andra, som äro glada öfver julens välsignelse, tacka Gud för hans outsägliga gåfva.

I JULETID BLAND UNGDOMEN.

— JUL. "Denna högtid om vår käre Herre Jesu Kristi födelse är förnämligast af det skäl insatt bland de kristna, att man skall predika och väl lära denna tilldragelse, att den må blifva i minne hos ungt folk och hos menige man, att de må lägga den på hjärtat och lära att rätt känna sin Frälsare. Ty om man än hvarje år talar om detta ämne, så låter det sig dock aldrig utpredikas eller utläras."—LUTHER.

* * *

— Julhögtiden stundar! Hur skall du fira den? Hur skall den firas af dig?

— Tänk, hvilken julgåfva vi få!

— Julen är allas högtid; då böra vi alla vara glada, små och stora, unga och gamla, fattiga och rika; och då få vi alla vara barn, och se vi rätt på julgåfvan,då blifva vi ock rätt små i oss själfva, då falla vi allesamman i förundran öfver "Guds osägliga gåfva."

— Tänk, om vi icke hade någon jul! Tänk, om vi icke hade någon Frälsare! Hur skulle det då se ut i världen? Hur vore det då med oss?

* * *

"Hvad kan nu skada oss? Eller hvarför skulle vi skämmas för lidandet? Vår käre Herre har ju lidit köld, hunger, bekymmer. I synnerhet gick det eländigt och fattigt till, när han föddes till världen. Där fanns hvarken stuga eller bohag, hvarken bolster eller kudde, han måste ligga i en krubba hos boskapen. Emedan nu din frände, ja, din broder, himmelens och jordens och alla kreaturs konung, lägger sig där så torftig, hvarför vill du vara så förnäm och icke lida det minsta? Icke sant? du är en arm syndare, som icke är värd bättre än att ligga på en häckla. Ligger du dock i en mjuk säng, då din Herre ligger i en krubba på hårda halmen?" — LUTHER.

* * *

Allt är i Herrens hand; han styr och regerar denna världen och alla världar. Genom hans vishet och makt ilar ock vårt lilla klot, som vi kalla jorden, ständigt i sitt hvälfvande lopp för att oupphörligt fullborda sin bana. Så hafva vi ock olika årstider, vår, sommar, höst och vinter, men alltsamman gör Herren. Den sköna sommaren har nu flytt, hösten är kommen och vintern är i annalkande. Den yttre naturen bereder sig nu hos oss till vinterhvila. Gulnade falla trädens löf, gräset vissnar, skörden är hufvudsakligen inbärgad, och vinden börjar blåsa kall och sval. I allt böra vi dock se Herrens verk, hans dråpliga gärningar. Snart är vår lefnads sommar förliden, och hösten inträder och bär med sig mångfaldiga vittnesbörd om förgängelse och slutadt lefnadslopp. Men Herren gör det alltsamman. Hur godt att under alla tidens och lifvets växlingar veta sig vara i Herrens land, under hans vård och ledning.

"Och gulnar hvarje blad på kvist
och vissnar hvarje strå,
Guds kärlek, jag det vet förvisst,
den skiftar icke så."

* * *

För omkring 16 år sedan blef undertecknad, då studerande, anställd af Evangeliska Fosterlandsstiftelsen i en aflägsen men mycket naturskön trakt i Västmanland för att predika Guds ord för ortens befolkning. Jag skall aldrig glömma de intryck, jag fick under den julen. Det var hufvudsakligen bland de fattigare och arbetande klassen, jag hade min verksamhet. Där funnos ock mycket rika godsägare och bönder, men, tyvärr, voro de sådana, att de icke frågade efter Herren och hans ord; de tyckte sig "hafva nog och behöfde intet." Där bodde dock många snälla kristna, som hungrade och törstade efter Guds ord. Julen var en särskild besökelsetid, och folket samlades i stora skaror. Det lilla kapellet var mer än till trängsel fylldt. Jag hade vid denna tid min bostad midt emot församlingens fattigstuga. När jag nu såg dessa gubbar och gummor, som bodde där, huru glada de voro, när julen kom, huru de skurade golfven, städade, ordnade sina talgljus, buro hem små granar och granris, hackade och strödde öfver de renskurade golfven och utanför stugan, så att dess arom tydligt predikade: "Nu är det jul igen,"

då kunde jag ej annat än dela deras glädje, tänkande på den stora julgåfvan Jesus Kristus, som gör den fattige kristnes hem så ljufligt och fridfullt.

Fattigstughjonen hade till jul fått rikligare af de smulor, som falla från de rikes, de bättre lottades bord, så att grytan puttrade i spiseln med läckerheter; kaffekokaren var blankskurad och ångade af bästa kaffe. Det var ej jul mer än en gång om året för dessa fattige, ty de fingo ett mycket knappt dagligt bröd af kommunen.

Härvid påminner jag mig särskildt en gumma, som varit blind i många år, men som dock var andligt seende. Hon bodde ensam i ett rum utan den ringaste hjälp. I sitt lilla hem kunde hon utan någon handledning göra allt, såsom att koka sin mat, göra eld i spiseln, sopa och hålla snyggt och rent. Man frågade henne, om hon icke tyckte att det var dystert och långsamt att bo ensam i mörkret. Då svarade hon, att det kunde väl synas, som om det vore svårt, "men," sade hon, "denna tidens vedermöda är icke att likna mot den härlighet, som på oss uppenbaras skall. Om det understundom synes mörkt ut här nere, så blifver det så mycket ljusare där uppe, ty då skall jag se Jesus och alla de kära nådesyskonen och skina som solen i det hvita silket."

Så frågade man henne, hvarför hon så gärna ville gå till julottan, då hon icke kunde se julljusen brinna. Då svarade hon, att det vore nog roligt att se ljusen, men hon hade fått syn på den stora julgåfvan Jesus, världens ljus, som öppnat hennes själs ögon, så att hon kunde se honom andligen genom tron, och då var allt ljust både inom och utom henne. Denna blinda gumma var lyckligare uti detta sitt hopp än tusenden andra, som hafva den lekamliga synen, men sakna den andliga och det lefvande hoppet om en evig härlighet. För sådana människor är julen blott och bart ett tomt skådespel utan värde för hjärtat.

Huru firar du jul, min vän? Har du funnit gåfvan, Jesus Kristus, din Frälsare? M. A. N.

JUL.

Det ljusnar i fjärran! Kan morgonen gry?
Är natten så nära förliden?
Där bryter sig dunklet i flammande sky,
och löftet fullbordas i tiden:
han kommer, han kommer, vår eviga sol,
och ljuset skall spridas från pol och till pol,
till bidande släktena alla.

Välkommen, välkommen, vår eviga skatt,
vårt hopp och vår räddning tillika!
Vi väntat dig länge i klarnande natt,
ty löftet det kunde ej svika.
I heliga skaror i himmelens höjd
lofsjungen vår konung, vår salighets fröjd,
uppstämmen hans ära i höjden!

Så kommer du då från din strålande sal,
från änglarnas heliga skara
och sänker dig ned ibland sorger och kval
vår Frälsare evigt att vara;
du kommer till oss, du vår Frälsare god,
att lösa oss arma, att låta ditt blod
försonande flöda för alla.

Kom, gästa hos mig, o vår himmelske vän,
kom, rena och helga mitt hjärta!
Som fordom du kom, så du kommer ju än,
du kommer att stilla min smärta,
att skänka mig glädje i jordlifvets strid
och fylla mitt hjärta med himmelens frid,
min Frälsare, Herre och konung!

Så jubla, mitt hjärta, han kommer till dig,
han kommer, Guds eviga gåfva.
All tröst och all sällhet han förer med sig, —
ack, kunde jag rätt honom lofva!
Han leder mig tryggt med sin kraftiga arm
och sluter mig huldt till sin frälsarebarm,
min trofaste salighetshöfding.

Så jublen, I himlar, du människovärld,
sjung enfödde Sonen till ära!
För gåfvan, som är oss af Fadern beskärd,
vårt tack och vårt lof vi hembära.
Treenige Gud, för ditt allvisa råd,
den eviga kärlek, den eviga nåd,
i evighet vare du prisad!

D—.

HVAD VÅRA TIDNINGAR SÄGA.

"Makt är rätt." Knappt har fredskongressen hunnit åtskiljas och dess fredsdomstol högtidligen proklamerats, förr än det stolta brittiska öriket kastar sig öfver ett litet frihetsfolk, som icke begär bättre än att få lefva för sig och i lugn och ro sköta sina angelägenheter. — — Imperialisten Chamberlain har med en hänsynslöshet utan like fullföljt sin våldspolitik, och, hvad mera är, han har knappt brytt sig om att maskera sina afsikter. Allt ifrån Jamesons "raid" vid årsskiftet 1895—96 och det skamliga sätt, hvarpå engelska domstolen då dömde stråtröfvarne, ha boerna med oöfvervinnelig misstro mottagit alla engelska reformförslag, och de hade allt skäl att frukta klorna i den smeksamma lejontassen. Men icke blott boerna utan äfven hela det holländska elementet i Sydafrika kom till insikt om den fara, som hotade från engelsmännens sida, och de fingo klart för sig, att Transvaals intressen äfven voro deras.

Öfver hela vår jord, bland alla dess folk, synes i närva-

rande tid blåsa en vind af oro, af otålig lust att inom kortaste tid ernå allehanda förmåner, berättigade eller oberättigade, med godo eller med ondo. Individernas rikedomsbegär och däraf aflade maktlystnad återfinnas bland folken, individernas summa. Allt det storartade, hängifna arbete, den samtida kulturens främsta ädlaste målsmän utfört för att bereda rätten dess plats högt, oändligt högt ofvan om våldet, synes i dessa dagar bortkastadt och förspilldt, dessa dagar, då våldet snart sagdt öfverallt i världen oförsynt reser sitt vederstyggliga hufvud.

Våldets makt räcker dock icke längre till att förstumma det rättas röst — däraf det märkliga, att det rätta, medan våldet synes som mest oemotståndligt, dock vågar och kan göra sina yrkanden hörda, att den sanna, verkliga kulturens män, tidens främsta och ädlaste, våga och kunna träda upp mot dem, som makten hafva. — — Detta är ett ljust löfte för framtiden, det vi måste taga faste på, om ej med hopp för oss själfva, så för dem, som efter oss komma. När en gång eftervärldens dom fälles öfver dem, som nu rista våldets runor i samtidens häfd, komma ingalunda de att glömmas, hvilka trots allt fasthålla tron på det rättas öfverlägsna värde och handla därefter. Därför ära åt de män i Storbritannien, som trots hopens larmande bifall till våld och orättfärdighet, vågat föra det rättas högre talan! Ära åt dem och deras själsfränder öfverallt i världen. —*Hemlandet* den 1 nov. Sammandrag.

* * *

Transvaal och Klondike. — — — Som ett rättfärdigande af kriget mot boerna anför England, att boerna pålägga "uitlanders" höga skatter utan att låta dessa få den andel i styrelsen, som de anse sig berättigade till. De vilja nämligen ha rösträtt utan att blifva medborgare, och det är denna bigami, som boerna med Kryger i spetsen ej vilja tillåta. — — Med afseende på beskattningen handlar dock England mycket inkonsekvent. Transvaals grufvor lämna sina ägare mellan 50 till 60 procents vinst, och dock begära boerna blott 2½ procent i skatt, då däremot Canada tar 10 procent af grufägarne i Klondike.

Vid Yukon arbeta fyra gånger så många medborgare från Förenta Staterna som från Canada och öfriga länder. I Dawson City voro 3,205 från Förenta Staterna, 645 från Canada och 343 från England och öfriga brittiska besittningar. Likväl hafva blott af dessa 988 rösträtt och regera äfven de öfriga 3,205. Dessa senare önskade naturligtvis en sådan regeringsform, som de äro vana vid. De utgöra majoriteten och betala den vida större delen af skatten, hvarför då ej börja krig med England för att skaffa dessa "utländingar" rösträtt? Tydligen därför att vi hafva ett annat begrepp om rättvisa än England har.

Minnesota Stats Tidning den 15 nov.

* * *

Kriget i Sydafrika har nu på allvar utbrutit. Flere slag hafva redan stått, och enligt rapporterna hafva engelsmännen vunnit stora segrar. Dessa rapporter äro dock mindre tillförlitliga, emedan engelsmännen själfva insända dem, och de då naturligtvis blifva till deras fördel. — — — Men det torde hända, att äfven andra makter blanda sig i leken, och då kunde resultatet blifva helt annat, än hvad England väntat sig. Ryssland har länge afundats England dess asiatiska besittningar. Det kunde därför hända, att, då England sändt sina trupper till Sydafrika, ryssarne infalla i Indien. — — — Sympatierna i den civiliserade världen äro nästan enhälligt för den lilla boerrepubliken, som kämpar för sin frihet; ty alla anse, att republiken har en rättvis sak att försvara i detta krig, och ingen vet detta bättre än England själf.

Svenska Journalen för den 26 okt.

Samoaöarnas delning. — — — Den frågan kan i detta sammanhang göras, huruvida icke boernas ultimatum till England i betydlig mån inverkat på dess hållning gent emot Tyskland och Förenta Staterna. Det är ju ett faktum, att nämnda ultimatum haft till följd mobiliseringen af Englands hela krigsstyrka till lands mot boerna. Det har äfven framkallat den största oro inom Europas diplomatiska kretsar, det har nästan drifvit Japan och andra stater i Asien till offensiven, så underligt detta än kan låta, och man kan nu äfven tryggt påstå, att samma ultimatum direkt eller indirekt verkat därhän, att Samoaöarna nu fått nya härar.

Om vi nu få tillskrifva de fosterlandsälskande och tappra boerna den åtminstone indirekta förtjänsten af att det engelska lejonet dragit tassen från Samoa, och om genom dem en lycklig lösning utan vädjan till vapenmakt —låtom oss då hoppas, att samma mäktiga häfstång måtte göra sig förnimbar äfven på andra håll till fredens upprätthållande.

Svenska Tribunen för den 15 nov.

* * *

Humanitet. Hvad som under denna strid visat sig vara ett drag af humanitet å båda sidor, är, att engelsmännen vårda de boer, som tagits till fånga lika väl som sina egna soldater, och boerna göra detsamma. General Joubert erbjöd genast att sända läkare och ambulans att hjälpa till att föra bort de sårade från stridsfältet, och detsamma var äfven fallet, då General Symons blef dödligt sårad. Inom bägge armeerna uppskattar man hvarandras mod och duglighet, och detta bådar godt för hvad som skall inträffa efter kriget, och skall underlätta återställandet af det goda förhållandet mellan engelsmän och boer, — men dessförinnan torde mycket blod komma att spillas, ty det är antagligt, att engelsmännen skola aftvå skymfen att hafva blifvit slagna af dessa — holländska bönder.

Men frågan står kvar: Hvarför hafva engelsmännen börjat detta krig mot ett tappert men fredligt folk, som endast vill sköta sig själft? Denna fråga torde framtiden komma att besvara.

—Nordstjärnan för den 9 nov.

SVENSK TIDNINGSREVY.

INLEDNING.

Innan vi nu för första gången gå att fullgöra det oss af UNGDOMSVÄNNENS hufvudredaktör gifna uppdraget att för hvarje nummer af denna tidning skrifva en svensk tidningsrevy, anse vi oss böra förutskicka några anmärkningar, på det att vi och våra unga läsare — och de gamla med naturligtvis — måtte nu och i framtiden desto bättre förstå hvarandra.

Vi få då först och främst öppet förklara, att vi anse det för en ytterst vansklig sak att söka åstadkomma en dylik revy, detta i all synnerhet om densamma skall vara tillskuren efter mönstret af de uti de amerikanska tidsskrif-

terna förekommande månadsrevyerna. Hufvudorsakerna till denna svårighet äro två. För det första äro de svenska tidningarna—t. o. m. själfva de stora hufvudstadsbladen—jämförelsevis fattiga på ledande artiklar och originaluppsatser i olika frågor. Under det att man i de större amerikanska dagtidningarna finner nära nog en hel eller åtminstone en half sida redaktionsuppsatser, innehållande uttalanden och åsikter, funderingar och spekulationer öfver snart sagdt allt, som finnes mellan himmel och jord, påträffar man i de större svenska dagliga tidningarna i regeln blott en enda redaktionsuppsats i hvarje nummer. Stundom presentera sig de svenska dagbladen för sina gunstbenägna läsare helt och hållet *utan* ledare, och ingen människa där hemma tyckes fästa sig det ringaste vid denna brist. Det ser snarare ut, som om den svenska allmänheten är mäkta belåten med endast notiser, "insändare," legala nyheter och annonser.

Hvad innehålla då dessa få ledande artiklar? Jo, minst halfva antalet af desamma behandlar kommunala, administrativa och finansiella frågor, en fjärdedel innehåller national- och unionspolitik och den återstående fjärdedelen — och kanske icke ens så mycket — lämnar besked om utrikespolitiken och förhållandena i allmänhet ute i världen. Rättvisligen bör dock i detta sammanhang erkännas, att de större svenska tidningarnas utländska nyheter äro jämförelsevis rikhaltiga och sålunda i någon mån ersätta den i ögonen fallande bristen på utrikespolitiska ledare.

Ännu fattigare än hufvudstadspressen ter sig den svenska landsortspressen i fråga om ledande artiklar. I de flesta fall göra landsortsredaktörerna där hemma, vid behof af en politisk ledare, ett uppkok på hvad någon stockholmskollega af samma politiska färg som dess egen haft att i frågan förmäla, eller ock aftryckas den senares artiklar oafkortade. Skrifva de svenska småstadsredaktörerna några gånger under årets lopp en ledare, handlar denna för det mesta om någon i stadsfullmäktige eller på allmän rådstuga dryftad, för stadssamhället synnerligen viktig fråga, såsom t. ex. om anläggande af ny vattenledning eller ny begrafningsplats, om stadsåns upprensning, spruthusets flyttning eller tornväktaresysslans afskaffande, eller ock behandlas i densamma något för orten eller och för hela länet viktigt spörsmål, såsom frågan om anläggandet af en ny järnväg, om skogsskötselns bättre ordnande o. s. v. Att liksom de amerikanska och deras efterapare de svenskamerikanska tidningsmännen söka med hela bredsidor i alla möjliga och omöjliga frågor stadfästa sina läsare i dessas redan förut ägda tro och öfvertygelse eller söka omdana den allmänna opinionen i någon viss fråga faller sällan någon svensk landsortsredaktör in utan i de fall, då han t. ex. är fredsvän och vill pruta på anslagen till här och flotta, eller då han är socialist och söker uppegga arbetarne till kamp mot kapitalet.

Den andra orsaken är, att utrymmet är skäligen begränsadt. Vi skola dock söka göra ett så godt urval som möjligt af det oss till buds stående materialet och på bästa sätt använda det nödvändigtvis knappa utrymmet.

Efter denna såsom vi ansett af omständigheterna påkallade inledning öfvergå vi till själfva saken.

* * *

Medan de svenska tidningarna under sistlidna sommar sysselsatte sig hufvudsakligast med de stora arbetsinställelserna vid sågverken i Norrland, hvilken händelse äfven redaktionellt behandlades rätt flitigt, fingo de på eftersommaren mycket att tala om i anledning af Dreyfus-rättegången, som i sin ordning fick maka åt sig för nyheter om kriget mellan boerna och engelsmännen. De flesta svenska tidningar nöja sig med att endast meddela de dag från dag inkommande nyheterna från krigsskådeplatsen, under det andra återigen söka med siareblick tränga in i den dunkla framtiden och med en viss tvärsäkerhet ställa Afrikas politiska horoskop.

Men midt under det att förhållandena i de svartes världsdel alltmera tillspetsade sig, inträffade på närmare håll viktiga händelser, hvilkas refererande lade beslag på en stor del af utrymmet. Vi mena den norska flaggfrågans afgörande.

Tre norska storting hade beslutat borttagandet af unionsmärket ur Norges handelsflagga, och enligt grundlagen voro dessa beslut lag utan konungens sanktion. Nu återstod för regeringen endast att i vederbörlig ordning offentliggöra denna "flagglag," och beslut härom fattades vid sammansatta statsråd den 6 och 11 oktober. Beslutet fattades på inråden af civilministern och öfriga svenska statsråd, med undantag af utrikesministern, grefve Douglas, som ej ville vara med härom, och som därför ansåg sig böra begära afsked, hvilket han också i nåder erhöll, hvarefter statsministern, Boström, förordnades att tills vidare förestå äfven utrikesdepartementet.

Underrättelsen om detta regeringens beslut mottogs på ett mycket olika sätt af de större stockholmstidningarna. *Vårt Land* säger härom bland annat:

"Flaggfrågans utgång har hos oss väckt den djupaste grämelse och så godt som tillintetgjort våra förhoppningar om unionens framtid. Vår afsikt är dock icke att, sedan saken nu en gång är afgjord, söka förbittra sinnena genom oaflåtliga förebråelser mot dem, som bära ansvaret. Historien skall en gång ovåldigt bedöma det beslut, som fattades den 11 oktober, och rättvist uppskatta de personers statsmannavisdom, som då inför konungen uttalade sin mening."

Svenska Dagbladet, som synes vara regeringens språkrör, yttrar däremot:

"Beslutet härom skall helt säkert af svenska nationen mottagas med oblandad tillfredsställelse, då det sätt, hvarpå svårigheterna lösts, är under nuvarande förhållanden det enda rätta och för Sverige och unionen lyckligaste sättet. Hvad statsministern yttrar i sitt anförande, att beslutet vore ett bevis på konungens vilja att ej låta någon hänsyn gälla öfver eller framför rätten, samt att det är omöjligt att antaga, att respekterandet af rätten skulle vara till men för unionen, äro helt säkert ord, som finna allmän anklang och förträffligt karakterisera situationen."

Några dagar senare beviljades afsked äfven åt krigsministern friherre A. E. Rappe, hvilken under sju års tid innehaft krigsministerportföljen, hvarpå till dennes efterträdare utnämndes landshöfdingen i Västerbottens län Jesper Crusebjörn. Samtidigt öfverlämnades utrikesministerportföljen till svenske ministern i Berlin, Alfred Lagerheim. Afsked beviljades äfven samtidigt åt statsrådet Lars Åkerhielm, som till efterträdare erhöll häradshöfdingen m. m. D. G. Restadius.

Dessa utnämningar blefvo i pressen föremål för både gillande och klander, och de afgående fingo — alldeles liksom Förenta Staternas "secretaries" — orlofssedlar af högst olika innehåll. Om friherre Rappe erinrade högertidningarna särskildt, att förtjänsten af den nya svenska härordningens af 1892 tillkomst i främsta rummet finge tillskrifvas honom.

Sedan flaggfrågan och ministärförändringen sålunda voro undanstökade, begynte de svenska tidningarna på att orda om nödvändigheten af en *svensk flagglag*, d. v. s. riksdagsbestämmelser om utseendet af Sveriges flagga. Man tyckte, att det ej vore för mycket om riksdagen, lik-

som norska stortinget, finge något att säga om flaggans utseende, hvilket nu bestämmes af konungen och statsrådet. Härom yttrade *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning:*

"För vår del tro vi, att en svensk regering kommer att hålla på unionsmärket i flaggan väl lika mycket och länge som riksdagen. Så att ur denna synpunkt är riksdagens kontroll öfver flaggan "skäligen onödig." Men det ligger i sakens natur, att de nationella färgerna och deras sammansättning till flaggsymbolen äro en ur flere synpunkter så viktig och djupt ingripande sak, att folkrepresentationen därvid bör hafva medbestämmanderätt. Det är därför, man åtminstone på "den frisinnade sidan i Sverige" funnit helt naturligt, att stortinget stiftade lag i fråga om flaggan, och som man nu med fägnad hälsar som meningsvänner dem, man förut haft till motståndare i fråga om riksdagens medrådighet öfver svenska flaggans utseende."

Härmed lämna vi för denna gång de unionspolitiska frågorna.

A. S.

SMÅPLOCK FRÅN SKOLVÄRLDEN.

Statsuniversitetet i Iowa har en annan Iowa-gosse bland sina lärare. Doktor Seashore har det andra laboratoriet för fysiologisk psykologi, upprättadt här i landet. Det första finns i Yale.

* * *

Iowa-gossen, superintendenten för de allmänna skolorna i Kansas, har utgifvit en pamflett, hälften pedagogisk, hälften politisk, med titel: Our Development. Det är oss ett nöje att se våra unga män gripa sig an och göra sitt inflytande gällande. Vi hafva kommit hit ej blott för att arbeta utan äfven för att leda.

* * *

Great Educators, en pamflett på 96 sidor, författad af vår gode vän, doktor P. M. Magnusson, har utgifvits af The School Education Co., Minneapolis. Doktor Magnusson är lärare i pedagogi och psykologi vid Normalskolan i St. Cloud, Minn., och har gifvit en kortfattad skildring af följande tio skolmän från äldre och nyare dagar: Sokrates, Plato, Rousseau, Comedius (Komensky), Locke, Pestalozzi, Fröfel, Herbert, Spencer, Mann.

Det är ett nöje att se en viking handtera engelska. Och en sådan kraft han lägger i språket! Själfständig är han och oförfärad. Och han vet, att Europas Norden finnes. Våra svensk-amerikanska skolmän och skolkvinnor kunna med stor fördel läsa den lilla pamfletten.

Doktor P. A. Rydberg, f. d. lärare vid Luther Academy och Upsala College, är nu anställd som kurator vid New Yorks botaniska trädgård. Han gjorde sig redan under sin vistelse vid Luther Academy känd som skicklig botaniker, studerade sedan ytterligare vid Nebraska statsuniversitet och tog sin doktorsgrad vid Columbia College, Han har redan utgifvit flere botaniska arbeten och är medredaktör för Nebraskas Flora.

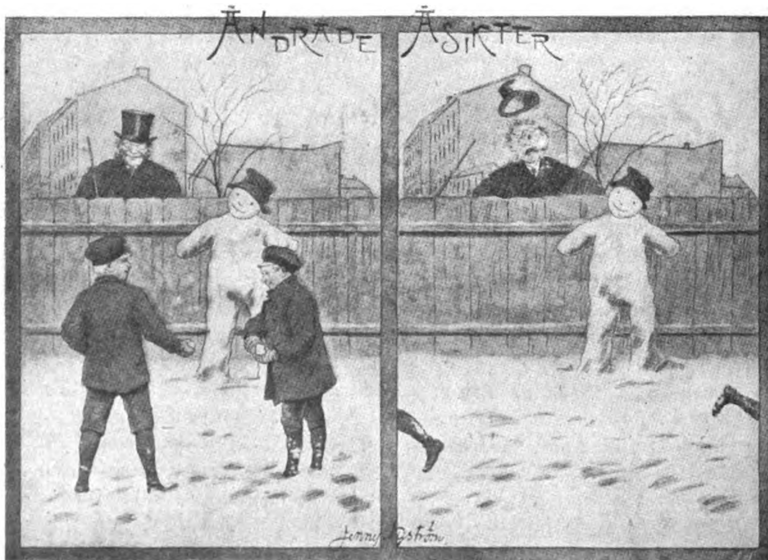
* * *

Hr Emanuel Schmidt, en Upsala-gosse, som nu studerar semitiska och egyptologi vid Chicago universitet, torde i en snar framtid låta oss få en fullständig svensk öfversättning af den egyptiska dödsboken. Han lämnar bidrag till en engelsk öfversättning, hvilken kommer att utgifvas af Scribner Sons, New York. Hr Schmidt hade för en tid sedan i *Hemlandet* en öfversättning af den egyptiska solsången.

* * *

Formligen vald till professor i de skandinaviska språken har nu doktor J. S. Carlson blifvit. Han har två månader tjänat som "instructor", till dess att Board of Regents hade sitt möte. Minneapolis är nu det tredje i ordningen af landets universitet, hvad studentantalet beträffar. Harvard har 4,000, Ann Arbor 3,300 och Minneapolis 3,000.

"Härlig vintersport, detta! Rätt så, mina snälla gossar! Visa nu, att ni kunna ta' riktigt sikte på 'gubbens' näsa och stuka hatten!"

"O!!! Slynglar, odjur till pojkar! Har jag ej alltid sagt, att det måste göras ett slut på det här nedriga snöbollskastandet."

ANMÄLAN.

Till Ungdomsvännens läsare.

Fyra år sedan begynte UNGDOMSVÄNNEN sin verksamhet. Tidskriften framträdde icke med några stora löften utom dem, som lågo i den borgen, utgifvarnes namn gåfvo. Icke heller angafs något särskildt program för UNGDOMSVÄNNENS verksamhet, utan sades det, att man genom detta företag önskade nå den svensk amerikanska ungdomen med god, underhållande och nyttig läsning. Detta har skett allt hittills. Den, som läst tidskriften, vet det. Allmänneligen är innehållet i svensk-amerikanska tidningar tämligen lätt och måste väl så vara, om man skall kunna försäkra sig om en något så när tillräcklig läskrets. Orsakerna till detta förhållande äro ej svåra att finna, men vi vilja icke denna gång vidröra dem. Visst är, att UNGDOMSVÄNNENS innehåll varit af annan valör. Ja, så gediget har detta innehåll varit och i allmänhet af så ovanlig natur, att åtskilliga ansett tidskriften nästan för mycket lärd och speciell för att af ungdomen i allmänhet tillbörligen uppskattas. Vare härmed, hur det vill, säkert är, att UNGDOMSVÄNNEN gjort skäl för sitt namn, själf varit en vän till vår ungdom och själf skaffat sig en ganska stor vänkrets i dess led. Tillräckligt torde det ock vara bevisadt, både att det är rum bland oss för en dylik tidskrift, och att den svensk-amerikanska ungdomen behöfver en sådan. UNGDOMSVÄNNEN har ock genom nyligen skedt köp blifvit en af Augustana Book Concerns publikationer och kommer för framtiden att utgifvas med samma vårdade yttre, som utmärker allt arbete från denna officin. Således har UNGDOMSVÄNNEN i dagarna företagit en flyttning, ehuru ej längre ifrån utan i stället närmare till våra församlingars ungdomskrets, för så vidt vi få tänka oss, att den svenska ungdomens i Amerika litterära intresse hufvudsakligen grupperar sig omkring Augustana College i Rock Island.

Då nu således den gamla vännen kommer igen till eder, kära läsare, så gör han det såsom en gammal bekant och behöfver ej att på nytt blifva presenterad. Några stora löften om UNGDOMSVÄNNENS blifvande verksamhet vilja vi lika litet gifva nu, som då han först började att hälsa på hos eder. Han vill fortfarande stå på sant kyrklig och kristlig grund och således vara mer än en ungdomsvän i allmän mening. Han vill ej blott bjuda på god litteratur och dylikt utan jämväl se till, att denna litteratur — för att säga det minsta — ej är för det kristliga sinnet ohälsosam. I denna egenskap hoppas han ock att blifva hjärtligt välkommen hos vår kyrkliga ungdom.

UNGDOMSVÄNNENS egentliga program, sådant vi hittills kunnat anordna detsamma, kommer att blifva i hufvudsak följande:

Pastor L. Holmes L. H. D kommer att bidraga till den poetiska afdelningen, pastorerna L. A. Johnston och C A. Evald till den rent religiösa: de komma att enligt löfte månatligen förse tidskriften med uppsatser af etiskt och apologetiskt innehåll och således synnerligen afsedt för ungdomen. Prof. E A. Zetterstrand skrifver om den svenska litteraturen och konsten o h prof. S. M. Hill om undervisningsväsendet i Amerika samt lämnar månatlig revy af den svenska pressen här i landet. Dessutom har jag, såsom man redan kan se af detta nummer, engagerat andra litterära förmågor, som benäget komma att bidraga till tidningens innehåll. Äfven från vänner i Sverige komma bidrag att erhållas. Själf är jag ansvarig för att tillräckligt lässtoff gifves för hvarje nummer samt för att tidningen kommer ut i god tid. Utgifningstiden kommer att såsom hittills blifva den 15 i hvarje månad. Klart är, att hvar och en, som till UNGDOMSVÄNNEN lämnar bidrag öfver sitt eget namn, borgar för sitt stycke. Anonyma uppsatser inkomma ej, och, hvad som således står utan namnunderskrift, faller på redaktörens ansvar, vare sig sådant är valdt eller af honom själf skrifvet.

Omnämnas bör kanske, att jag har hopp om att i en snar framtid kunna låta UNGDOMSVÄNNEN en eller annan gång åtföljas af en musikbilaga, redigerad af lärare vid Augustana Conservatory of Music. Denna afdelning skall utan allt tvifvel blifva särskildt välkommen ibland vår ungdom, särskildt i dess föreningar och körer.

Illustrationerna till tidningen skola väljas och utföras med mycken omsorg. De komma kanske ej att blifva så många, som fallet plägar vara med dylika tidskrifter, men de skola, hoppas vi, så mycket bättre motsvara sitt ändamål: att upplysa, undervisa och förnöja

I allt mena vi att lägga oss vinning om att UNGDOMSVÄNNEN må blifva så nätt, nyttig, innehållsrik och nöjsam som möjligt.

Utkommande tidskrifter och böcker anmälas och recenseras i den mån, tillfälle gifves. Härvid måste vi dock på förhand förklara att vi förbehålla oss rätt att vid sådan anmälan och recensering hufvudsakligen fästa oss vid arbetet i fråga och ej så mycket vid dess författare. Någon egentlig anmälan af böcker kan ej förekomma utom i de fall, där boken i fråga i god tid insändes till redaktionen.

Tidskriftens pris är ganska lågt. Det är blott en dollar per år. Detta prenumerationspris insän-

des direkt till Augustana Book Concern under adress: UNGDOMSVÄNNEN, The Lutheran Augustana Book Concern, Rock Island, Ill. Alla bidrag, skrifvelser och dylikt, som röra redaktionen sändas direkt till pastor S. G. Youngert, 126 N. Jefferson St., Ottumwa, Iowa.

För bidrag till tidskriften i form af kortare uppsatser o. d. stannar jag i tacksam förbindelse likasom för kortare notiser om ungdomsföreningarnas arbete, om litterära företeelser vid våra skolor o. s. v.

Förekommer någon gång orsak till klagomål med hänsyn till tidningens expediering, så se först till, om ej felet beror på närmaste postanstalt; kan det ej upptäckas där, så vänd eder till expeditionen i Rock Island, och slutligen, om ej rättelse erhålles, så skrif till redaktionen om saken, och allt skall blifva, som det bör vara.

Tillönskande alla benägna läsare af denna tidskrift en glad och fröjdefull jul förblifver jag eder med hopp om framgång och trefligt samarbete tacksamt förbundne

S. G. Youngert.

Litteraturanmälan.

"Prärieblomman" är titeln på en litterär kallender, just i dagarna utkommen i Rock Island, Ill., å The Lutheran Augustana Book Concerns förlag. Priset är 1 dollar för inbundet exemplar. Innehållet är följande: Västerns svensk-amerikaner, dikt af J. A. Enander. — Sista julen på Brattalid af A. Schön. — Den första svenska utvandringen till Förenta Staterna af E. Norelius. — Då Kristina Nilsson kom till Chicago af J. A. Enander. — Nutiden, dikt af Edw. Sundell. — I Grönlands-stämning af Josua Lindahl. — Frostbilder, dikt af Hjalmar Edgren. — Allt bättre och bättre, humoresk af Ernst Skarstedt. — Lifvets lotter, dikt af Fredrik. — En förrymd slaf af Hj. Edgren.— Oscar II såsom skald och tänkare af C. F. Peterson. — Skeppsbrott af E. W. Olson. — Ask not, öfvers. af Fredrik. — Bilder ur det svensk-amerikanska nybyggarelifvet af Aron Edström. — Två öfversättningar af E. W. Olson. — Tvenne skisser af Albert Alberg. — Klockan i Saleby, dikt af J. A. Enander. Dödsrunor af A. Schön. — Kalendern lämnar i typografiskt hänseende intet öfrigt att önska. Den prydes af de förutnämnda författarnes porträtt jämte andra väl utförda illustrationer, däribland afbildningar af svensk-amerikanska målares taflor. Det är med synnerligt nöje, vi anmäla denna intressanta kalender, som väl försvarar en plats bredvid de årligen i Sverige utkommande litterära kalendrarna, och önska vi "Prärieblomman" vidsträckt spridning i både det nya och det gamla hemlandet, så att vi hädanefter må få hvarje år hälsa henne välkommen.

E. A. Z.

* * *

"Korsbaneret," kristlig kalender för 1900. Redigerad af O. J. Siljeström. Tjuguförsta årgången. Med 53 porträtt och planscher. Lutheran Augustana Book Concerns förlag.

Den är en välkommen gäst, denna kalender, för oss Augustana-folk. Under de tjugu år, som den kommit på sina regelbundna besök, har den så växt in hos oss, att den hvarje gång är en särskildt efterlängtad vän, och om den uteblefve, skulle vi känna det, som om något väsentligt saknades i vår jul- och nyårslitteratur.

Med åren har ock "Korsbaneret" tillväxt både i innehåll och omfång. Hunnen till "myndig ålder" kommer den nu till oss i ett skick, fullt värdigt detta betydelsefulla skede af sin tillvaro. I de ledande artiklarna äro synnerligen tidsenliga frågor behandlade, lifsfrågor, som beröra vårt lif både som enskilda och som sanfund. I "ett manings- och uppmuntringsord" af O. O. hafva vi ett gripande *gif akt*, väl värdt att besinna i denna brytningstid med sina många farliga inflytelser från skilda håll. *Ungdomsfrågan*, som man tekniskt börjat kalla den, behandlas på ett om varm sympati vittnande sätt i direkta praktiska vinkar af Carl Swensson, och i ett med raska drag fördt historiskt utkast om ungdomsföreningarnas ställning inom vår synod af S. G. Öhman. "Lutherska kyrkans utbredande under det gångna århundradet" af M. W. är en högligen intressant kyrkohistorisk revy, en ytterst uppmuntrande återblick vid sekelslutet för oss, den lutherska kyrkans barn. Gripande äro ock de *adventstankar*, som uttalas af V. T. i "När han kommer." *Missionssaken*, Herrens rikssak, hans kyrkas stora uppdrag på jorden, har äfven denna årgång ägnats vederbörlig uppmärksamhet i skildringar från *Transvaal* i Sydafrika, dit i dessa dagar hela den civiliserade världens ögon med den mest spända uppmärksamhet riktas. Äfven i talrika bilder ställes denna verksamhet för våra ögon jämte de personer, som, stående oss närmast, verka på dessa fält, både i Sydafrika och i Ostindien. *Hemlifvet* och *barnauppfostran*, ämnen, som ju på det innerligaste beröra vår jordiska sällhet, vår fostran både för samhället och himmelriket, äro på ett lefvande och praktiskt sätt framställda i "Den förändrade planen," berättelse af O. J. S., en berättelse, som för visso ej skall förfela att tilltala hvarje faders och moders samvete och gifva impulser till ömmare och mera vaksam vård om de dyra plantor, de fått att fostra både för tiden och evigheten. Och så påminnas vi äfven i år om den skörd, som döden gjort i de leder, som i särskild mening stå Kristi hjord före ibland och kämpa i Herrens här. Här äro *minnesrunor* öfver de hemgångna pastorerna J. A. Swenson, Gustaf Berglund, M. U. Norberg, C. O. Cassel, samt fader J. P. Rodell. Och hvem önskar icke se bilderna af och minna sig på dessa trogna Herens vittnens arbete ibland oss och låta tanken tacksamt och längtansfullt följa dem till hvilan, som står åter för Guds folk? Ett rikligt historiskt material gifves oss i "Kyrkoalbum," som denna gång innehåller bilder af ej mindre än 37 nybyggda eller restaurerade kyrkor jämte historik öfver hvar och en af dem. Med allt detta och med poem inströdda här och där utgör "Korsbaneret" för 1900 innehållande ej mindre än 239 sidor, en så värdefull, intressant och i sin utstyrsel tilltalande kristlig kalender, som väl kan täfla med alla sina föregångare och med fördel jämföras med hvilken annan kalender af samma art. Vi hälsa den hjärtligt välkommen.

A. B.

I detta nummer af UNGDOMSVÄNNEN förekommer en afhandling om "Våra förfäder och andevärlden." Denna artikel är af ett så sällsynt slag och af så högt värde, att man gärna må anse den för en pärla af renaste vatten. Läs denna afhandling noga och sök att fatta våra förfäders kamp för det evigas och andligas besittning, och du skall gläda dig åt att härstamma från ett folk, så rikt på fantasi, tankar och samvete. Öfriga artiklar med sina respektiva märken tala ock för sig själfva. Det är därför med största glädje, som hufvudredaktören för denna tidskrift inbjuder den svensk-amerikanska ungdomen icke blott att subskribera på UNGDOMSVÄNNEN utan ock att läsa den från början till slut. Sådant skall visserligen lända dem till godo. Mången äldre skulle för en stund känna sig ung på nytt, om han gjorde sammalunda.

